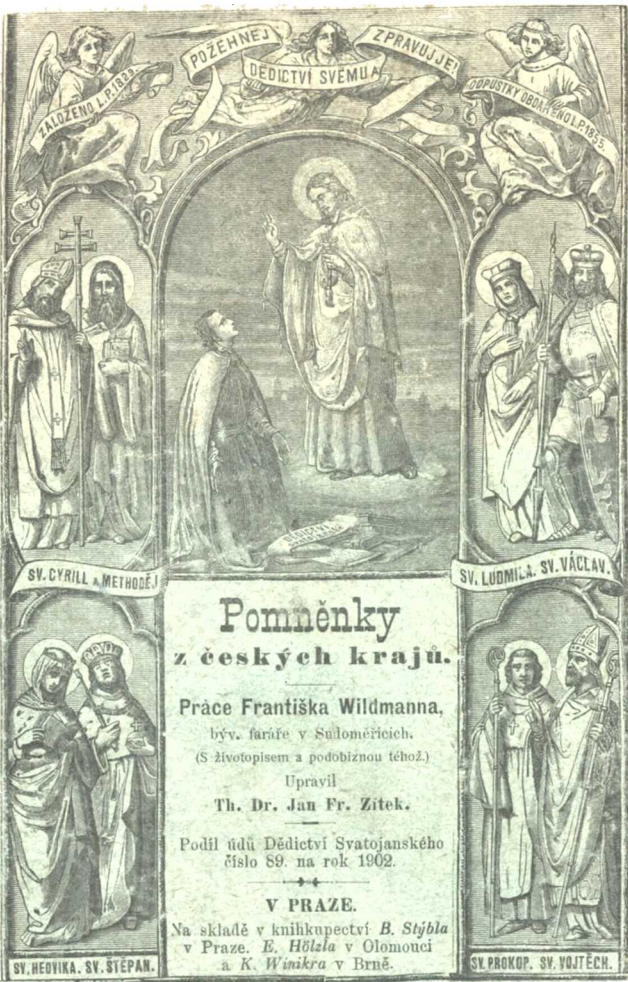

Pomněnky z českých krajů.

Práce Františka Wildmanna,

býv. faráře v Sudoměřicích.
(S životopisem a podobiznou téhož.)

Upravil

Th. Dr. Jan Fr. Zitek.

Podíl údů Dědictví Svatojanského
číslo 89. na rok 1902.

V PRAZE.

Na skladě v knihkupectví **B. Stýbla**
v Praze. **E. Hölzla** v Olomouci
a **K. Winikra** v Brně.

Pomněnky

z českých krajů.

Práce Františka Wildmanna,

býv. faráře v Sudoměřicích.

(S životopisem a podobiznou téhož.)

Upravil

Th. Dr. Jan Fr. Zítek.

Podíl údů na rok 1902. — Čís. 89.

(S 14 obrázky).

V PRAZE 1902.

Nákladem Dědictví Svatojanského. — Tiskem kníž. arcib. knihtiskárny.

Předmluva.

Podávajíce letos údům Dědictví podílem práce zvěčnělého faráře Františka Wildmanna, splácíme tak dluh vděčnosti. Wildmann, kněz o církev i vlast zasloužilý, psal po řadu let pro lid pěkné povídky a různé poučné články. V závěti své odkázal Dědictví Svatojanskému značný dar a žádal, aby práce jeho v kalendářích i časopisech po různu roztroušené hned po jeho smrti souborně vydány byly nákladem Dědictví. Přání jeho dochází knihou touto letos svého splnění, ježto loni z různých příčin to možno nebylo.

I naleznou laskaví čtenáři v knize té všechny práce zemřelého spisovatele, pokud pro účely Dědictví za vhodné uznány byly. Milerádi připojujeme též zevrubný a podobiznou ozdobený životopis šlechtného kněze, jenž odkazem svým řadí se k zakladatelům našeho Dědictví.

Sl. knihkupectví a nakladatelství J. Steinbrennera ve Vimperku vzdáváme díky za ochotu, s jakouž nám zapůjčilo starší ročníky kalendářů, v nichž práce Wildmannovy byly vytištěny.

K otázce, kterak souditi o věrohodnosti prací Wildmannových, podotýkáme, že každá práce sama v čele svém uvádí, čím býti má; je-li totiž povídkou nebo pověstí, obrazem ze života nebo skutečným příběhem a pod.

Doufáme, že údové Dědictví práce ty v kytici »*Pomněnek z českých krajův*« uvitě rádi přijmou a se zálibou čísti budou, co mnozí z nich porůznu vydané rádi již čítali. Ctitelé pak Marianští zajisté mile uvítají vyobrazení soch a obrazů Bohorodičky, o nichž se v knize pojednává.

Nechť tedy podíl tento vedle ušlechtilé zábavy šíří spolu i úctu a důvěru k nejblahoslavenější Panně Marii, Matce Boží; nechť povzbuzuje svým obsahem k lásce k zděděné víře katolické i rodné vlasti české!

V PRAZE v lednu 1902.

Správa Dědictví.

OBSAH.

	Strana
Předmluva	III

I. Obrázky Marianské.

Matka Boží Bechyňská (s vyobrazením)	1
Zázračná Rodička Boží Bechyňská	16
Matka Boží Bechyňská	24
Panna Maria Loučimská v Nových Kostelích (s vyobrazením)	29
Matka Boží Novo-Etinská (s vyobrazením)	51
Matka Boží Klatovská (s vyobrazením)	71
Zázračný obraz Matky Boží Jindřichohradecké (s vyobrazením) . . .	84
Zázračný obraz Matky Boží Příběnické (Klokotské) (s vyobrazením)	100
Matka Boží ve Mláce (s vyobrazením)	113
Matka Boží Zelenohorská (s vyobrazením)	127
Panna Maria Křešická (s vyobrazením)	141
Matka Boží Drahovská (s vyobrazením)	153
Římov	165
Panna Maria Sněžná u sv. Kamene (s vyobrazením)	176
Zázračný obraz Panny Marie Sepekovské (s vyobrazením)	187
Matka Boží Kájovská (s vyobrazením)	203

II. Různé obrázky.

Zbožná důvěra nikdy neklame	217
Ruka dobrého dítěte	226
Bratřenci Kličkové	228
Poslední český bratr	242
Křemešník	252
O kostele sv. Jana v Nepomuku	264
Zlatá Koruna	273
Dějepisné památky a pověsti v západních Čechách o cestě sv. Vojtěcha z Říma do Čech	289
Dějepisné památky a pověsti o cestě sv. Volfanga do Čech	293
Památné u lidu posvátné hory v Šumavě	297

	Strana
Cti otce svého i matku svou, abys dlouho živ byl a dobře ti bylo na zemi	302
Dobronický mlynář	317
Potrestaný svévolník	330
Devět křížů	333
Jakub Krčín z Jelčan	348
Klášteříček, vdovské sídlo paní z Hradce a Slavatovek	355
Chodové domažličtí	365

III. Životopis Františka Wildmanna 421

IV. Zprávy o Dědictví Svatojanském.

I Přehled údů v roce 1901	443
II Poučení o přístupu nových údů a odebírání knih	444
III. V roce 1901 nově přibylí údové	446
IV. Seznam údů Svatojanského Dědictví v Praze, kteří r. 1901 ze- mřeli, aneb jichž úmrtí do konce ledna 1902 řídítelství ohlášeno bylo	452
V. K uctění památky Dra Innocence Frencla a Josefa Šmidingra	456
VI. Milodary pro Dědictví Svatojanské r. 1901	457
VII. Příspěvky na velechrám sv. Víta r. 1901	457
VIII. Knihy Svatojanského Dědictví na prodej	458

Chyby tiskové.

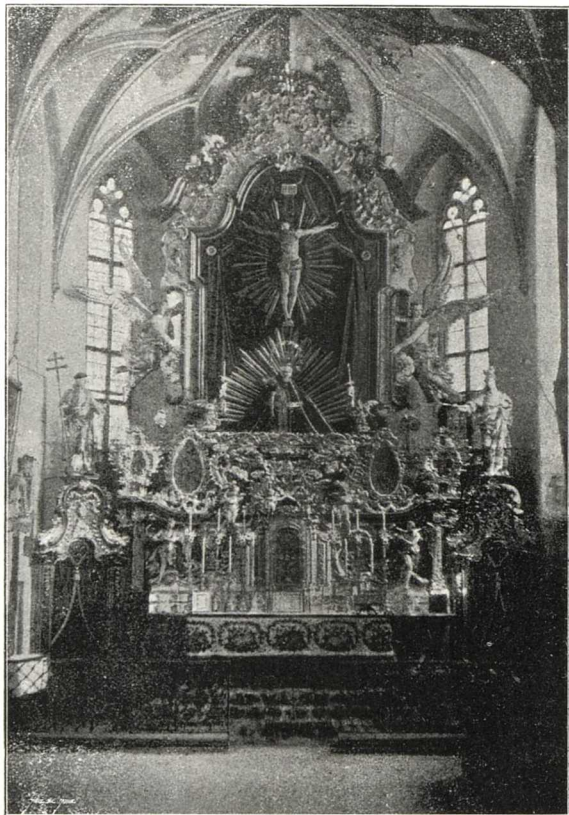
Str. 25. místo vidrovhy stůj vydrovky.

Str. 177. místo postní soboty stůj čtyři soboty měsíce října. *

I.

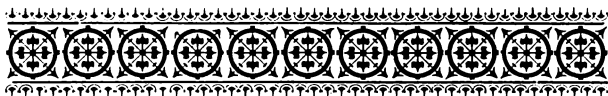
Obrázky Marianské.

PANNA MARIA BECHYŇSKÁ.

K str. 1.

I.

Matka Boží Bechyňská.

Dějepisná pověst z třicetileté války.

Milý čtenáři, znáš Bechyni? Snad jsi již v Bechyni byl, vždyť z celých jižních Čech každoročně tisícové poutníků do Bechyně přicházejí, aby Rodičku Boží Bechyňskou, která sobě na strmých skalách nad tichou řekou Lužnicí svůj stánek zvolila, uctili, a aby ona svých ctitelů prosby, žaly a byly vyslyšela, je potěšila, a za ně u Syna svého Ježíše Krista orodovala. Snad jsi se, milý čtenáři, již jako malé dítě těšil na pouť do Bechyně a jak jsi se zaradoval, když jsi uviděl ty bechyňské skály, jež tak kolmo do řeky Lužnice vpadají, a na nich starobylý zámek a pamětný klášter otců Františkánů, jež z daleka viděti lze, jako by se tento památný kostel, Rodičce Boží zasvěcený, samých nebes dotýkal. Divil jsi se na cestě od mostu k městu pod starožitným hradem té věži nad řekou, již se »Stínadlo« říká, kde odsouzencům hlavy stínány bývaly; vím, že jsi se zachvěl při pohledu na vížku tu. Dále hlava ti šla kolem, když jsi pohlížel do těch prohlubní za zámek, kudy říčka Smutná v hlubokém úžlabí skalnatém v klikatých záhybech se vine, a kde v Obůrce ve vysokém lese plaché dančí s ploskatými parohy si poskakuje. A což, když jsi přes náměstí přišel do kláštera, kde ve čtverhrané chodbě tolik obrazů a tolik zповědnic zříš, že sebe větší davy poutníků bývají od ctihodných Františkánů a výpomocných kněží vyzpovídaný! Věř mě, milý čtenáři, že kdykoliv do této chodby

vkročím, vždy sám také svatou bázní naplněn bývám. Vždyť se tu od roku 1284, tedy za šest set let, tisíce tisíců poutníků vystřídalo, své hříchy a viny kajicně vyznávali, kameny, na nichž klečeli, slzami pokání smáčeli a teprve když své duše novým rouchem čistoty oděli, do vlastního stánku Rodičky Boží Bechyňské vstoupiti se opovážovali, aby tváří v tvář na ni pohledli.

Tak jsi bezpochyby také ty, milý čtenáři, vykonav sv. zpověď ve čtverhrané chodbě, se svatou bázní vstoupil do stánku Rodičky Boží Bechyňské, kdež ona na hlavním oltáři trůní, v mohutný a drahocenný plášť, jako královna nebeská, zahalena, jako by tebe a všechny poutníky k sobě volala slovy: »Pojďte všickni, kteří obtíženi jste, pod plášť mocné mé přímlyvy a já za vás orodovati budu u Syna svého ukřižovaného. Vždyť jsem pomocnice křesťanů a utěšení zarmoucených.« Nad Rodičkou Boží Bechyňskou visí v lidské velikosti na kříži Kristus Ježíš, celý utrýzněný, zsinalý, s tváří bolestnou, s okem však laskavým, jakoby s kříže k tobě volal: »Pro tebe každého, člověče, trpím, nesužuj mne a netrap hříchy svými — odlož je a čiň pokání! I pro tebe, ovečko ztracená, přišel jsem na svět, abych tě vykoupil.«

Ó zajisté, že jsi, milý čtenáři, při pohledu na tyto dvě velebné sochy sám padnul na kolena svá a s očima zaslzenýma, celý uvnitř zkroušený, že jsi volal: »Tobě Ježíši ukřižovaný, Tobě Matko Páně bolestná, chci do své smrti sloužiti, a nikdy vás nechci svými hříchy urážeti.«

Když pak jsi se pomodlil před velkým oltářem a velebnou svátost byl uctil, vím, že jsi se obrátil na pravou stranu před mřížkou k výklenku, kde stojí menší a starožitnější soška Rodičky Boží Bechyňské, než-li je na velkém oltáři. I k této Rodičce Boží jsi se pomodlil a ji o přímlyvu poprosil.

Vykonav svou pobožnost, šel jsi se rozhlédnout po kostele klášterním. Prohlížel jsi náhrobky, náhrobní kameny ve zdi zadělané, postranní oltáře a konečně kapli Panny Marie Lúrdské, která nyní velmi vkusně upravena jest.

Když jsi všecko si prohlédl, měl jsi snad přání, abys aspoň poněkud znal také dějiny tohoto památného kostela. A tu přicházím, milý čtenáři, já k tobě, abych ti všecko krátce povysvětlil.

Vidíš, jak podivná jsou místa, jež si Rodička Boží za stánky své zvolila, aby tam divy svému lidu činila. Úctu Rodičky Boží vštipili v našem národu československém již naši věrozvěstové sv. Cyrill a Metoděj. Milí naši patronové: sv. Ludmila, sv. Václav, sv. Vojtěch, sv. Prokop, sv. Jan Nepomucký všickni byli horlivými jejími ctiteli, a proto náš národ český tak vřele přilnul k blahoslavené Panně Marii. Proto máme v Čechách tolik posvátných míst Rodičce Boží zasvěcených, že vším právem může se nazývat náš národ český národem Marianským.

Klášter bechyňský byl již založen roku 1284 od zbožných měšťanů bechyňských, a uvedeni v něj řeholníci, menší bratři sv. Františka, čili Minorité. Soška menší Rodičky Boží bývala již za těch dob v klášteře tomto ctěna a chrám Páně klášterní byl zasvěcen Rodičce Boží. Již tehdy z celých jižních Čech přicházely davy zbožného lidu, aby Rodičku Boží Bechyňskou uctili. Neb již tehdá pěl lid písně k Bechyňské Panně Marii:

Maria buď pozdravená,
od nás i nebes chválená,
Matko naše Bechyňská,
Tys královna andělská atd.

Za husitských dob však usadili se na blízkém Táboře nejen husité, nýbrž i Táboři divocí, jimž klášter bechyňský byl trnem v oku. Proto r. 1428 pod Prokopem Velkým oblehali Bechyni od 16. července až do 24. října, při kterémž oblehání padl Žižkův bratr Jaroslav. Konečně byla Bechyně dobyta, klášter ztečen a zapálen, řeholníci palcáty ubiti, aneb do ohně vhozeni. Z kláštera zůstaly jenom ssutiny, a tak v sutinách ležel klášter po 70 let.

Teprve zbožný Zdislav ze Šternberka, pán na Bechyni a nejvyšší kancléř království Českého, dal znovu klášter vystavěti a dne 8. října v pátek v oktávě sv. otce Františka r. 1490 uvedl do kláštera toho otce Františkány, jimž celý Šternberský rod na Bechyni byl

po všecka léta velice příznivým, tak že klášter od nich bohatě nadán, drahými rouchy opatřen a nádherně vystavěn byl; ano tito zbožní Šternberkové ač vysoké úřady v zemi zastávali, přec kněžím Františkánům při mši svaté sami posluhovali a na kolenou klečíce, s největší nábožností modlitby své před zázračnými obrazy Rodičky Boží vykonávali.

Lid zase spěchal v průvodech do Bechyně, aby Rodičku Boží uctil a klášter bechyňský stal se zase středem úcty Marianské v celých jižních Čechách, vždyť krajiny ty zůstaly doposud neporušeně katolické.

Husité, kteří víru svou mečem a ohněm hájili, kteří katolíky tolik nenáviděli, že kláštery a svatyně jejich pálili a kněze katolické ubíjeli, tito husité, kteří se vždy vychloubali, že jsou hotovi každé chvíli za víru svou životy položit, hned když Martin Lutr v severním Německu víru protestantskou zaváděl, hned se staly luterány, a luteranské německé predikanty či kazatele volali do krajín českých, usazující je na fary, z nichž katolické kněze vyháněli. Když pak na císaři Rudolfu II. vymohli si majestát, že víru luteránskou veřejně všude vyznávati mohou, šířili jí s větším násilím nežli sami luteráni. Když pak sesadili oprávněného krále Ferdinanda II. s trůnu českého a zvolili si Bedřicha Falckého, horlivého kalvína, za krále českého, tu kalvíni a luteráni v Čechách vládli, a ubozí katolíci byli utlačováni, statky jim pobrány a oni ze země vypovídáni.

Poněvadž pán bechyňský, Adam ze Šternberka, nejvyšší purkrabí království Českého, byl horlivým katolíkem, hleděli se mu stavové protestantští mstít na jeho statech, a proto poslali voje do jižních Čech, aby oblehli Bechyni, ji dobyli a klášter, sídlo to Marianské úcty v celém okolí, docela rozbořili. Z této doby chci ti, milý čtenáři, vypravovat povídku o tehdejších událostech klášterních.

Starodávné župní město Bechyně, z nejstarších na celém jihu českém, bývalo mnohem větší nežli jest nyní. Děli se na město horní a dolní. Na hradě sídlil zámecký kaplan, u farního kostela byli dva třídníci, a v klášteře bývalo až dvanácte duchovních. O služby Boží bývalo dobře postaráno, zvláště od dob pana Zdislava ze Šternberka. Zbožní páni Šternberkové, jako vrchnost bechyňská,

byli horliví katolíci, o čest a slávu Boží pečliví. Též bechyňské měšťanstvo slynulo pověstí dobrých a obětavých katolíků; a hle! že Bohu dávali co Božího jest, Bůh jim žehnal a byl značný blahobyť v městě. Nebylo v Bechyni měšťana ani měšťanky, aby i všedního dne každého rána nešli do chrámu Páně; zvláště zbožné měšťanky, seč mohly, staraly se o okrasu chrámu v městě a pěstovaly v rodinách svých život ctnostný, bohumilý, v pravdě katolický.

Jedna z nejpřednějších rodin bechyňských byla rodina Štěpána Rosola, kterýž byl tehdejšího času primasem bechyňským. Zvláště jeho chof Voršila žila v pověsti zbožné a štědré matrony. Největší útěchou jim bylo jediné dítě jejich, hodná Zuzanka, dospívající dívka, plná vděků a ctností, tak že se podobala vonné lilii. Pro svoji vlídnost, útulnost a skromnost byla všude oblíbena; ostatní dívky městské velice si jí vážily a její radou ve všem se řídily. Zuzanka byla horlivou ctitelkyní Rodičky Boží Bechyňské. Sama mezi družkami svými založila spolek dívek Marianských, který měl za účel, zázračné sochy Marianské v klášteře okrašlovati, zpěv Marianský pěstovati a růženec se modliti. Bylo to utěšené podívání, když po službách Božích aneb odpoledne po nešporách neb požehnání dívky bechyňské, majíce Rosolovu Zuzanku v čele, před zázračnými sochami Panenky Marie se seřadily, Marianské písně pěly aneb růženec se modlily. Sochy Rodičky Boží a oltáře byly vždy čerstvým kvítím ozdobeny, což hlavní péčí bylo zbožné Zuzanky. A Rodička Boží Bechyňská, jakoby s oltáře na ně pohlížela, a vlídně jim děkovala za poctu jí prokazovanou.

Zuzanka Rosolová požívala tedy v celém městě všeobecné úcty. Při vši své nábožnosti byla žertovná, ke každému uctívá a vlídná, že každý rád ji měl. Zvláště pak rodičové považovali ji za drahý poklad; Zuzanka byla jejich celou útěchou a nadějí.

Mnozí ze synků městských ucházeli se o ruku její. Avšak nadarmo. Zuzanka každého ženicha vlídně odbyla slovy: »Já se vdávat nebudu, já jsem dívkou Marianskou a tou do smrti zůstanu.«

Zahořel také láskou k Zuzance statný hoch Jiřík Nepovolný, mladík jako jedle štíhlý, syn ovčáka z blízké ovčárny za řekou vedle panského Kamenného dvora. Ze všech mláďenců činil Jiřík na Zuzanku nejlepší dojem; příčinou toho bylo, že velmi krásně uměl pěti písně Marianské. Když pásával ovce na stráních zrovna za řekou proti klášteru a zámku, tak lahodným hlasem prozpěvoval Marianské písně, že zpěv jeho odrážející se o skalnaté stěny pod klášterem, zdál se býti ohlasem písní Marianských, jež dívky se Zuzankou po požehnání v klášteře zpívaly. Zpěv Jiříkův se bechyňským vždy líbil, tak že mnozí jej rádi poslouchali, stojíce na skalách mezi zámkem a klášterem. Jiřík též požíval u bechyňských dosti přízně, ale nejmilejší mu byla náklonost Zuzančina, která však, ač jej ráda vídala a s ním vlídně pohovořila, přece žádných nadějí mu nedávala, že by snad někdy jeho chotí se státi chtěla.

Jiříkův otec však byl bechyňskými nenáviděn. Vždyť o něm šla pověst, že jest tajným luteránem, a že se pokradmu s luterány scházívá, ano že chodí na Jamník blíže Sudoměřic, a tam že mají luteráni tajné úrady. Dále otec Jiříkův nechodil nikdy do kostela, a obrazům svatých a zvláště Panny Marie se posmíval. Klášter bechyňský, kde Rodička Boží Bechyňská sídlí, nemohl prý ani viděti a proti němu ve zlosti prý často zatínal pěstě a hrozil tam od ovčárny, a o Marianských dívkách pohrdlivě mluvil. Zrzavý jeho vlas, oko nejisté a chování jeho uděšené dobře se srovnávalo s takovými pověstmi. Proto v Bechyni se mu každý raději vyhnul. Mnozí ovšem Jiříkovi také nedůvěřovali, říkajíce: »Jablko od stromu daleko nepadne.«

Taktéž rodičové Zuzančini neviděli to rádi, když se Jiřík s ní někde zastavil a s ní promluvil; ano, když se konečně osmělil o Zuzančinu ruku se ucházeti, byl od Rosolů rázně odbyt a Zuzanka nikdy mu nechtěla dáti nějaké naděje, říkajíce jako vždy, že se nikdy neprovdá, že zůstane dívkou Marianskou až do smrti.

Jiřík, byv odmítnut, zanevřel nyní zlostí na Pannu Marii Bechyňskou, ta že tím vinna jest, že on Zuzanku nikdy za manželku nedostane. A poněvadž záští proti Bechyňské Panně Marii u otce svého tak často vídal,

zanevřel i on proti klášteru, přestal Mariánské písně pěti, a někteří lidé i vypravovali, že jej viděli s otcem pěstí hrozit proti klášternímu kostelu.

V tom čase stavové čeští zvolili si v Praze 30 direktorů, většinou luteránův, kteří vládli v Čechách, ano stavové postavili vojsko proti císaři Ferdinandovi II. a proti šlechticům katolíkům, kteří s císařem drželi. Vojska ta měla plenit statky pánů katolických. Vždyť pány Slavatu, Martinice a pána Fabricia vyhodili pro katolické jejich smýšlení a že drželi s císařem Ferdinandem, s pražského hradu oknem ven, což bylo znamením ku pronásledování pánů katolických. I nejvyšší purkrabě český Adam ze Sternberka, pán na Bechyni, musil ujetí tajně z Prahy do Bavor, a vojska stavovská plnila statky českých pánů.

Císařský vůdce hrabě Bukvoj poslán byl do Čech, hájit jižní Čechy proti vojsku stavovskému.

Dne 13. srpna 1619 vtrhl k Bechyni, kdež hrad a město obsadil. Hned za ním přitáhlo vojsko stavovské, protestantské a počalo oblehati Bechyni. Obsadilo celou krajinu od Chrobkova až ke Kamennému dvoru, odkud z kusů do města střílelo.

U ovčáka Nepovolného v ovčárně bylo ubytováno několik zhýralých mladíků luteránů, kterým katolictví bylo jako sůl v oku. Pohlížeje oknem z ovčárny na klášter, hrozili klášteru a zapřisahli se mezi sebou, že klášter rozboří, zázračné sochy Panny Marie rozsekají a zapálí a tak té katolické modloslužbě konec učiní. Nejvíce zuřili mladí vojín Matěj Stránský, rodem ze Slaného, Valentin Šmaha, rodem z Táboru, Prokop Kudláček, rodem z Milevska a Antonín Rebec ze Sedlčan. Starý ovčák Nepovolný jen se usmíval, řeči spustlých vojínů byly vodou na jeho mlýn a již se v duchu těšil, jak stavovští dobudou Bechyně, a jak luteránství zavedeno bude po celém městě. Přece však se obával veřejně se s vojskem spojit proti katolíkům, vždyť sloužil u katolického pána a kdyby se protestantům ítok nezdařil, a proneslo se na něho, že s nimi držel, byl by z chleba propuštěn.

Vojsko stavovské činilo na hrad a město Bechyni ítoky, ale bylo vždy od císařských odraženo. Tento

nezdar mrzel velice starého ovčáka Nepovolného a jedenkrát, když poněkud více otevřel své srdce před stavovskými vojíny, kteří u něho na bytu leželi, podřeknuv se, vyrazil jim, že ví o podzemní chodbě, kterou by se do hradu a do města nepozorovaně dostatí mohli. Vojáci to ihned oznámili vůdci svému, starý ovčák byl předvolán a musil příslibiti, že vojsko stavovské tajnou podzemní chodbou do hradu dovede. K výpravě té určen byl večer dne 19. srpna, ze soboty na neděli, kdy vše na hradě a v městě ve tvrdý spánek pohrouženo bude. Ovčákovi starému za to slíbena hojná odměna a dobrá služba.

V sobotu večer scházelo se po tajmu vojsko stavovské do Obůrky. Byli mezi nimi všichni od ovčáků jako Matěj Stránský, Valentin Šmaha, Prokop Kudláček, Antonín Rebec i Jiřík ovčákův a hlavně starý ovčák Nepovolný, kterýžto zrádce tajnou podzemní chodbu do zámku jim ukázal. Vchod byl zemí zaházen a otvor silnými dubovými dveřmi uzavřen. Vojíni po tichu zem odházeli, dvěře vypáchli a tak podzemní chodbou dostali se nepozorovaně až do pokojů zámeckých, kde vůdce císařského vojska ve spaní přepadli a svázali, vojsko překvapené přemohli a uzavírali a tak do svých rukou dostali nejen zámek, ale i celé město.

V neděli ráno dne 20. srpna 1619 vidělo obyvatelstvo bechyňské, že jest najednou v rukou svých nepřátel.

V klášteře ještě nevěděli o ničem, a sakristán ráno jak obyčejně zvonil na mši svatou.

Zatím po náměstí bechyňském procházeli se již všickni vojíni od ovčáků a mladý Jiřík s nimi. Na náměstí ukazoval jim dům Rosolův, kde přebývá Zuzanka a vypravoval jim, jak byl odbyt, když se o ruku její ucházel. Zvláště se smáli tomu, že Zuzanka chce až do smrti zůstatí dívkou Marianskou, svobodnou, Rodičce Boží zaslíbenou.

Když tu zahlaholily zvony na věži klášterní, zvolal Matěj Stránský: »Hoj, zvoní — pojďme do kláštera do kostela a jak jsme přísahou se zavázali, rozbíjeme, rozsekáme tam vše a klášter zapálíme; ať zhyne ta modla, kterou nazývají Rodičkou Boží Bechyňskou, pak nebude moci Zuzanka Rosolovic zůstatí dívkou Marianskou«.

Dáno znamení a houfy stavovského vojska hnaly se ke klášteru. Napřed si protestanté chrám Páně prohlíželi, křičeli a rouhali se, posměch si z Rodičky Boží činíce.

Uděšený bratr sakristán vida tuto ohavnost spuštění, hlásil to P. kvardiánovi Františku Štorcovi, který, přibrav si P. Bernarda Nagera, vešel do chrámu a vlídně napomínal luterány, aby se Boží Rodičce nerouhali a v chrámu Páně slušně chovali.

Slyše napomenutí toto Valentin Šmaha, vykřikl: »Vzhůru na ně.« A již vrhli se vojínové na oba ctihodné kněze, povalili je, řetězy svázali a velmi surově s nimi nakládali. Tak zacházeli také s druhými duchovními, jež z jejich cel jako zločince vytahali a svázavše je, na vozy všechny klášterníky naložili, aby do Prahy do vězení byli dopraveni.

Potom započali hrůzné dílo své v kostele. Mezi tím, co druhé vojsko drancovalo sklepy a spíše klášterní a vínem a pivem z vyvalených sudů na chodbách klášterních se opíjelo, řádili naši vojíni od ovčáků strašně ve chrámu Páně klášterním.

Prokop Kudláček, když byl jemu Jiřík ovčáků ukázal zázračný krucifix, vytasil z pochvy meč, vyskočil na oltář a uťal ukřižovanému Spasiteli celou spodní část obličeje krváceného. Matěj Stránský vylezl mezi tím na kazatelnu a měl ku shromážděnému lidu řeč. Mnozí totiž obyvatelé bechyňští, vidouce ráno celé město v rukou nepřátelských, hned do kláštera chvátali hledat útočiště u všemocné patronky Panny Marie; tam tak hrůzné divadlo spatřili, že stáli ve chrámu jako kamenné sochy. I jal se tu Matěj Stránský s kazatelny tupiti obrazy svatých, nazýváje úctu obrazů modloslužebností, tupil Krista a tupil Rodičku Boží. Konečně uchopil kámen a hodil jím Ukřižovaného. Však kámen — o dive divoucí — odrazil se tímže směrem zpět a uhodil Stránského, že se svalil.

Valentin Šmaha v tom okamžiku uchopil se pušky a střelil na krucifix, a hle! na oltáři, aniž by svíce hořely, z těla ukřižovaného Spasitele počala vycházeti záře neobyčejná

Mezi tím vylezl ovčákův Jiřík sám na oltář, shodil sochu zázračné Rodičky Boží Bechyňské na zem, vzal pak cihlu a urazil soše hlavičku. Však, o hrůza! — sám Jiřík žasne a na těle se chvěje: vidíť, že na soše zkomolené oči se točí a ústa se hýbají — —

Konečně vojíni druzí přinesli sekery, jimiž kříže, oltáře, obrazy dolů sesekávali; v prostřed kostela rozdělali oheň a vše na oheň házeli a pálili. Staré památky drahocenné, skvostná roucha mešní, výtečné řezby a uměle malované obrazy byly zničeny. Když konečně do ohně vhodili malou sošku zázračné Rodičky Boží Bechyňské, aj, soška té chvíle zase se octla na svém dřívějším místě.

Na to vše nedbali rouhaví vojíni. Aby dovršili surové dílo své, otevřeli ještě hrobky v kostele se nalezající a těla zbožných, slavných Šternberků z rakví cínových vyházeli. Rakve a truhly drahocenné vynesli z hrobek do kostela a do nich složili ukradené monstrance, kalichy, drahocenné stříbrné a zlaté kříže a skvostná roucha; vůbec kde co mělo cenu zlata neb stříbra, vykradli, naložili do těch rakví a truhel a vynesše z chrámu Páně spustošeného, kostel i klášter zapálili. Když kostel i klášter hořel, vypíjeli vojáci poslední nádoby vína a piva, prázdné soudky do ohně házejíce.

Tak zničen byl klášter i chrám Páně, vyvolené sídlo Rodičky Boží Bechyňské! Lid strachem div neumíral a kdo mohl, utíkal do domu svého a uzamíkal dveří a vrat, aby se na něho tato zlopověstná lůza luterská nemohla dostat. Každý zlořečil starému ovčáku Nepovolnému jako zrádci a synu jeho Jiříkovi obrazoborci.

Jak vojíni stavovští strašně řádili v klášteře, tak řádili též po městě. Domy vybíjeli, kde co mohli pokradli, měšťany násilím donucovali, aby jim poslední peníz vydali — a tak v krátkém čase celé město Bechyňě podobalo se vyloupeným zříceninám.

Nejvíce bolelo ovšem obyvatele bechyňské, že chrám Páně klášterní, sídlo zázračné Rodičky Boží Bechyňské, byl v rumy obrácen.

Když konečně plameny uhasly, potají přicházely zbožné rodiny bechyňské do vypáleného chrámu hledajíce

zázračné obrazy, o kterých se domnívaly, že asi neshořely, jako se stalo za vpádu husitského.

A hle, i tentokráte jsou uchráněny! Když počali rum přehazovati, našel Rosol zázračnou sochu ukřižovaného Spasitele na kříži, kterou s největší radostí do svého domu tajně odnesl. Taktéž městský radní Petr Hrnčíř našel větší sochu Rodičky Boží Bechyňské i její uraženou hlavu, která docela ještě v ohni ležela a neshořela. Jako s nejvzácnějším pokladem chvátal do domu svého, kdež Rodičce Boží příhodný oltář ve svém klemutém příbytku připravil. Konečně i paní Dorota Poslová, zbožná měšťanka, našla ve zříceninách menší sochu Rodičky Boží Bechyňské a ukrytou odnesla domů. Tak díky Bohu byly svaté sochy zázračně zachráněny.

Však bylo Bechyňským též pomoci Boží a přimluvy Panny Marie velice potřebí; vždyť lůza vojenská strašně řádila v celém městě. Všecky domy byly zcela vyloupeny, nebylo peněz, nebylo potravin, nebylo útěchy. Zbožní měšťané každého večera scházivali se k Rosolovým, k Hrnčířovým a k Poslovům, kde před zázračnými sochami pobožnosti své konali, Krista a Rodičku Boží prosili, aby je konečně těch strašných útrap zbavili.

Ubohá Zuzanka musila se stále skrývati, neb Jiřík ovčáků a jeho soudruzi všude jí nástrahy činili, ano i chystali se, že ji v noci tajně unesou. Zbožná Zuzanka klečela dnem i nocí před obrazem Ukřižovaného a Rodičky Boží a prosila úpěnlivě, aby ji zachránili, by do těch bezbožných rukou nepřišla. Když konečně spiklenci s ovčákovým Jiříkem na dům Rosolův útok učinili, spadl Matěj Stránský se řebříku na dláždění a zlomil si vaz. Ten jazyk, jímž se Kristu a Rodičce Boží rouhal, svíjel se prý jako had a zčernal jako uhel.

Valentin Šmaha byl při tomto útoku od bechyňských měšťanů chycen a tajně uvězněn ve sklepu, kde však takovými bolestmi byl zachvácen, že očima divoce kroutil, jazykem sípěl, celý se na těle svíjel, život svůj bídně dokončil. Tak útok ten byl zmařen a druzí útočníci zachránili se útekem.

Konečně Bůh všemoucí na přínmluvu Pannanky Marie vyslyšel prosby utiskovaných katolíků v Čechách. Vojsko císařské počalo vítěziti, postupovalo blíže ku

Praze a stavovské vojsko ustupovalo zpět. Po značné porážce stavovského vojska u Záblatí, opustilo vojsko i Bechyni a táhlo se k Bílé Hoře, kde 8. listopadu 1620 od císařských na hlavu poraženo bylo. Zimní král český Bedřich falcký ve kvapu největším musil opustiti Prahu, aby neupadl v zajetí.

Bechyňští si oddechli. Ačkoliv mnoho zlého zakusili, přece vroucně děkovali Pánu Bohu, že jim zachráněn byl jich poklad nejdražší, Rodička Boží Bechyňská, ku kteréž s novou důvěrou se zase utíkali.

Když stavovské vojsko opouštělo Bechyni, tu Prokop Kudláček a Antonín Rebec od vojska sběhli a s Jiříkem ovčáků skrývali se v okolí bechyňském. Nikdo ani netušil, že by se tam tito padouchové zdržovali; mysliło se, že někde na Bílé Hoře dojista zahynuli. Ale Jiřík se s nimi spolčil a umínil si, že Zuzanku násilím unesou, byť by to i jejich hlavy stálo. I podařil se jim nad očekávání bídný záměr jejich. Zuzanka, která se tak dlouho musila doma ukrývati, majíc se již bezpečnou, že krajina bechyňská prázdna jest nepřátel, vycházela si častěji pro okráání do polí. Tu padouši ji vyčíhali, přepadli, do lesů stranou k Bernardicům odvěkli a tam na ní chtěli vynutiti slovo, že za Jiříka se provdá. Ale Rodička Boží, kterou Zuzanka vždycky vzývala a které se do smrti zaslíbila, neopustila dítku svého a zachránila Zuzanku, že se jí nic zlého nestalo. Tou dobou totiž Adam ze Šternberka, pán na Bechyni, když císařští v Čechách zvítězili, z Bavor se svou rodinou zase do Čech a do Bechyně se vracel. Tu přijížděje od Bernardic k městu, zaslechl z lesa křik a úpěnlivé volání o pomoc. I poslal tam rychle několik jezdců ze své družiny. Ti zastihli tam tři chlapy, jak ubohou dívku týrají a násilím nějaký slib na ní vynucují. Jezdci je hned svázali a spoutané s sebou do Bechyně vedli; ubohou pak dívku, celou utýranou, naložili na vůz k čeledi a přivezli do Bechyně. V Bechyni se jim teprve vysvětlilo, kdo ta dívka a kdo ti padouchové jsou.

Pan Adam ze Šternberka také radoval se z toho, že dozvěděl se, kdo tito zajatci jsou, co zlého v Bechyni spáchali a kdo Bechyni nepříteli zradil; tito zlopověstní

ptáci dostali se mu tedy do rukou. I nastal nyní přísný soud. —

Prokop Kudláček byl odsouzen k doživotnímu vězení na »Stínadle«, v žaláři to hradním, kde uprostřed žaláře jest hluboká studně. Byl těžkými řetězy přikován. Vyklal jimi, chtěje si smrt učiniti. Konečně řetězy v sloupu zadělané povolily a on skočiv do studně, se utopil. Roku 1676 byla kostra jeho řetězy spoutaná při čistění studně vytažena.

Antonín Rebec odsouzen byl k smrti. Ze soudní síně hradní byl po provaze spuštěn do »Stínadla«, kde mu kat hlavu sfal.

Starý ovčák Nepovolný byl za zradu svou odsouzen k doživotnímu vězení ve věži pod hradem nad řekou Lužnicí, již se též »na Stínadle« říká; měl tam činiti pokání a želeť svého provinění. Však starý ovčák byl velice zatvrzelý luterán: pokání nečinil, ale zatočiv si řetězy, jimiž byl přikován okolo krku, oběsil se.

Jedině srdce Jiříkovo pronikla milost Boží. Sám šel k panu Adamovi ze Šternberka a vyjevil mu provinění své, otcovo a svých soudruhů. Že skroušeně litoval těch činů svých, proto mu byl určen jenom žalář desítiletý na starém hradě. —

Hned v roku 1621 dal Adam ze Šternberka rozkaz, aby klášter bechyňský zase do pořádku byl uveden. Posvátné zázračné sochy zatím odnešeny byly z měšťanských domů do kaple sv. Ludmily na zámek, kde se pak každodenně služby Boží konaly a odpoledne loreťánské litanie zpívaly. Dívky bechyňské zase ozdobovaly kvítím sochy ty a Zuzanka Rosolova zase obnovila spolek dívek Mariánských, jež pěly písně neb se modlily růženec na počest Rodičky Boží Bechyňské.

Zbožní otcové Františkáni, kteří v řetězích do žalářů pražských byli odvezeni, hned po bitvě na Bílé Hoře na svobodu jsou propuštěni a pak do Bechyně se vrátili. Za čtyři léta po vypálení stavovským vojskem byl klášterní kostel zase obnoven. Rodička Boží Bechyňská svých sluhů, otců Františkánů, neopustila; dopustila sice nehody, ale nedopustila, aby její oblíbené místo na těch strmých skalách přišlo v zapomenutí. Tak klášter a stánek Boží znovu byl postaven a zařízen.

Dne 23. srpna 1623 zázračné sochy byly s největší slávou ze zámku do kláštera přenášeny; nesly je bechyňské dívky z Marianského spolku, majíce v čele Zuzanku Rosolovou. Zase radostně hlaholily bechyňské zvony a daleko široko v ohlase rozléhaly se písně k Rodičce Boží Bechyňské, která dopouští, ale neopouští. Znova zase děly se poutě z celých jižních Čech do Bechyně; a jestli byly dříve slavné, byly nyní ještě slavnější; každý viděl a poznával na sobě mocnou přímluvu Rodičky Boží, a stánek její bechyňský stal se zase středem úcty Marianské v celých jižních Čechách.

Od té doby uplynulo již zase půltřetího sta let a davy tisíců zbožných ctitelů Marianských přicházejí každoročně do kláštera bechyňského. Ačkoliv za nynějších dob nebojuje se proti katolíkům a proti úctě Rodičky Boží mečem a ohněm, jako ve středověku, ze kterých dob tuto povídku jsem vypravoval: přece má i za nynějších dob Ježíš Kristus i Rodička Boží přehojných nepřátel. Jsouť to bohužel lidé, z lůna samé matky církve vyšlí, kteřížto zvrhlí synové darebnými spisy, neznabožskými novinami, bohaprázdnými řečmi srdce posluchačů a čtenářů svých otravují. Avšak, díky Bohu, lid náš poznává je, že nejsou to pastýřové dobří, nýbrž vlci hltaví, že jsou to svůdcové lidu, a proto jimi pohrdá a tím více se srdcem skroušeným utíká se v dobách našich nevěry plných k Rodičce Boží, aby ona nás neopouštěla, a byla naší přímluvkyní u Boha a spolu se svatými patrony našimi aby naši milou vlast českou, a náš národ ochránila ode vší zkázy. — —

Zuzanka Rosolova až do r. 1672 žila v Bechyni. Ještě ve stáří svém navštěvovala chrám klášterní a pěla písně Marianské. Lid ji nejen v Bechyni nýbrž v celém okolí měl u veliké vážnosti, a nazýval ji »dívkou Marianskou.«

Jiřík ovčáků po desíti letech propuštěn byl ze žaláře. Vrátil se celý změněný. Litoval svého provinění a po celé dni klekával v chrámu klášterním před zázračnou Rodičkou Boží Bechyňskou, a prolévaje slzy, prosil za odpuštění. Pokládal sebe za velikého hříšníka, jemuž ani odpuštěno býti nemůže, leč by kromobyčejné pokání činil. Umínil si vésti život poustevnický. Zbožný

hrabě Jan Norbert ze Šternberka, té doby pán na Bechyni, vystavěti kázal v přerokošném údolí na říčce Smutné blíže lesa asi půl hodiny cesty od Bechyně poustku s kaplí sv. Jana Křtitele. Tam se Jiřík ovčákův jako poustevník usadil. Jak stará pověst ještě vypravuje, vedl Jiřík tak přísný život, že od stálých postů a sebe zapírání již byl jako kostlivec, od pláče nad hříchy svými měl oči celé vyplakané, ze ženských k němu nikdo přijíti nesměl a celé noci vyklečel na kolenou v kapli. Ve dne pracoval a co vydělal, rozdával chudým. Také si pilně vzdělával zahrádku, jež mu nejnemnější potravu poskytovala. Umřel v r. 1671, smířen jsa s Bohem a s lidmi jako příkladný kajeník.

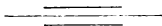
Lid v celém okolí bechyňském byl tohoto poustevníka pamětliv a odpustil mu dávno jeho provinění, za něž tak veliké pokání činil. Náš zbožný lid až doposud vypravuje si o tomto poustevníku. Tyto pověsti národní básník Šnaidr uvedl v píseň, kterouž snad každý z našich milých čtenářů a čtenářek zná:

V borovém na skále háji
Stála někdy poušť,
Za ní malinká zahrádka,
Vedle malá houšť.

Před okýnkem bublal potok
Skrze kvítečka,
Asi třicet kroků dále
Stála kaplička.

Na té lesní poušti bydlel
Smutný mládenec,
Žíněný na těle rubáš,
Na hlavě věnec.

V jedné zvadlé ruce žaltář,
V druhé růženec
V samotě jsa jenom doma,
Světa cizinec. atd.

II.

Zázračná Rodička Boží Bechyňská.

Skutečné události.

Byly to radostné doby adventní a o nich ty milé přástky. Ještě na ně s radostí vzpomínám a jako chlapec což jsem se na ně natěšil! — Konečně přišly. Sníh napadl, venku se chumelilo a ve světnici naší bylo tak milo. V kamnech praskalo, na svícnu hořela louč, počalo se stmívat, a náš dědeček starý u kamen na lavici sedě, počal přemýšleti, jaké zase staré události a pověsti nám bude vyprávěti. A jak rádi jsme jej poslouchali. Z celé dědinky naší scházeli se starci, stařenky, muži a ženy, hoši i děvčata k nám na přástky dvakráte do téhodne. Světnice naše bývala jako nabita. Kdož by byl rád našeho dědečka neposlouchal? — vždyť uměl tak živě vypravovati, že se nám všem zdálo, jako by ty osoby, o kterých mluvil, stály před námi. Poslouchávali jsme dědečka dosti pozdě do noci a přec se z nás nikomu spáti nechtělo.

Dnešního večera byla u nás skorem celá dědina na přástkách. Děvčata předla na kolovratech, ženy pletly punčochy aneb látovaly starší šat a prádlo, starci a muži pokuřovali a chasa, jíž kouřiti dovoleno nebylo, seděla u dvíří, a všickni čekali jsme, o čem nám dědeček bude vypravovati.

Dědeček se usmál a pravil: »Dnes budu vám vypravovat o zázračné Rodičce Boží Bechyňské. Tedy poslouchejte.

Jak víte, jsem rodič z Debrníka. Když jsem dorostl, nastaly války francouzské. Já a Václav Tůmů byli jsme v celé vesnici nejlepší přátelé. Rodičové moji byli rádi, že jsem do statku k Tůmovým docházel, vždyť byla ro-

dina Tůmova velice spořádaná, zbožná, také zámožná, v celém okolí vážená a oblíbená. Václav Tůmů byl řádný hoch a moji rodičové jej měli velmi rádi. My spolu chodili do školy, do kostela, na poutě do kláštera Bechyňského, spolu jsme pásali, spolu též vzdělávali role, neb všeka pole jsme měli vedle sebe. Tak jsme spolu vyrostli jako bratři a rodičové naši žili též v přátelství jako by byli mezi sebou nejbližší příbuzní.

Nastaly války francouzské, počalo se verbovat na vojnu a mušketýři vrchnostenští chytali s dráby hochy a vodili je na zámek, odkud museli ubozí jíti na vojnu. I nám se přihodilo, že nás vzali na vojnu. Matka moje plakala a naříkala pro mne, ale Václavova ne. Když měl Václav odcházeti, pravila mu: »Václave, jdi, bojuj pro císaře a krále a naši drahou vlast, neboť když nepřítel vtrhl do naší říše, jest povinností ji hájiti. Však drž se Pána Boha, vzpomínej na naučení, která jsem tobě dávala — neubližuj jako voják nikomu a vzývej Rodičku Boží Bechyňskou, ona zachrání mnohé, zachrání i tebe«. Rodičové moji i Václavovi vyprovázeli nás na cestě až daleko za ves ke kapliče na vrchu. Tam se s námi rozloučili, udělali nám každému na čele křížek a s Pánem Bohem nás propustili. Matka Václavova vyňala obrázek Rodičky Boží Bechyňské, který měla za řadry uschovaný, a podávajíc jej Václavovi, pravila ještě: »Synu můj! přijmi ode mně nejdražší dar můj! Obrázek tento obdržela jsem od v Pánu zesnulého velebného pána kvardiana Bechyňského; jest dotýkán na zázračné sošce Rodičky Boží Bechyňské. Obrázek ten nosím zašitý, aby se neporušil, po celý život svůj u sebe, a každého dne prosím Bechyňskou Rodičku Boží za ochranu, a přimluvě její přičítám, že ona mne chrání v životě mém ode všeho zlého a každé pohromy. Vezmi ten obrázek, nos jej ukrytý u sebe, vzývej každého dne Rodičku Boží Bechyňskou o pomoc, a buď jist, že tě zachrání a že se zase šťastně vrátíš z vojny domů«. Polibivši obrázek i syna vrátila se šlechetná matka domů.

My jsme přišli do tábora válečného. Sotva nás poněkud vycvičili ve zbrani, hnali nás proti nepříteli-Napoleonovi. Přišli jsme do bitvy u Slavkova za Brnem.

Obsadili jsme městečko, ale Francouzi v přesile porazili naše voje před městečkem, vrazili do samého Slavkova a dobývali jednoho domu po druhém. Každý dům byl malou pevností a my se drželi statečně. Já a Václav Tůmů bránili jsme se v radním domě. Francouzů leželo na ulicích a na náměstí mnoho pobitých a raněných, ale přec v přesile jsouce, zmohli nás. Oba jsme byli poraněni, já méně, ale Václav byl smrtelně bodnut do prsou a šavlí seknut do ramena. Zůstali jsme ležet bez pomoci až do druhého dne, kdy Francouzi odtáhli ze Slavkova. Pak teprv byli jsme přenešeni do nemocnice a já si vyžádal, abych byl položen vedle Václava. Já jsem se v brzku pozdravil, ale ubohý Václav upadl do horečky, dlouho byl bez vědomí a lékaři v nemocnici všickni již tvrdili, že se Václav sotva více pozdraví. Když jsem viděl, že jest již opuštěn a za nevyléčitelného uznán, obsluhoval jsem jej sám se svými známými. Chudák zdál se již býti mrtvým — vždyť ani dechu nebylo v něm pozorovati. Vojíni v nemocnici k obsluhování raněných a nemocných určení již jej chtěli do komory mrtvých vynésti. Prosil jsem je, aby posečkali, dokud tělo jeho neztuhne. Uposlechli. Bděl jsem u něho. Konečně zdálo se, že si oddechl, ano pootevřel oči svých. Rukou pokynul slabě, jako by něco hledal. Podal jsem mu vody k pití, léku — ale ničehož z toho všeho nechtěl. Konečně ukázal na hlavu. Podávali jsme mu jeho čáku vedle ležící. Pokývl, že ano. Však čáka jeho byla prázdná, ničehož v ní — tedy jsme zase nevěděli, čeho si žádá. Pokynul na dýnku čáky. Domnívajíce se, že tam má uschované nějaké peníze, odtrhli jsme podšívku z dýnka — a hle — tam pod podšívkou na dýnku čáky měl přilepený obrázek Rodičky Boží Bechyňské, který mu při loučení u kapličky darovala jeho hrdinná matka, vybízejíc jej, aby každého dne vzýval Rodičku Boží Bechyňskou o pomoc, ta že jej zachrání a že se na přímluvu její šťastně domů vrátí.

Ukázali jsme mu ten obrázek. On pokynul — že ten chtěl a dal nám znamení, abychom obrázek ten před jeho očima drželi. Nyní teprv otevřel pozvolna oči svých, zraky jeho s pevnou důvěrou pohlížely na ten jemu tak drahý obrázek Rodičky Boží Bechyňské, ku

kteřé se dle návodu své zbožné matky každého dne modlíval. Chtěl sepjati ruce, ale nemohl. Bledý obličej jeho se poněkud začervenal — a dech jeho jako by se seslíl a ústa jeho zašepotala slabě: »Zachraň«. — V tom okamžiku zase oči se zavřely — dech jeho ustál, obličej jeho zesinal — a již jsme všickni mysleli, že jest mrtev.

Po chvíli bylo slyšeti slabý chrapot jeho, jakoby do spánku byl upadnul. Modlili jsme se u něho a prosili zázračnou Rodičku Boží Bechyňskou o pomoc. A když jsme se domodlili, otevřel zase oči, pohnul sebou a tiše šeptal: »Rodička Boží Bechyňská mne zachránila, budu zase živ — viděl jsem ji ve snu, jako bych byl v klášterním chrámu Páně Bechyňském, jako by mi s oltáře kynula: Matce tvé tě zachráním, navrátíš se šťastně domů«.

Stáli jsme u jeho lože v hlubokém pohnutí, ale všickni radostí naplněni. Václav nabýval zdraví vůči-hledně — za tři neděle byl zdrav. Byli jsme domů propuštěni. Matka Václavova objala jej a líbala jako nově zrozeného. Ačkoliv jsme jí o nemoci Václavově tak těžké ničehož nepsali, přec zdálo se jí jedné noci, že Václav jest na smrt nemocen. Ráno hned chvátala z Debrníka do Bechyně, aby tam dala za Václava sloužit mši sv. u hlavního oltáře Rodičky Boží Bechyňské. A v tom též čase, co byla sloužena za Václava mše sv. a co matka jeho zbožná před zázračnou soškou Rodičky Boží Bechyňské klečela a ji úpěnlivě za ochranu Václava prosila, v tom též čase ukázala se ve snu Rodička Boží Bechyňská Václavovi, již skorem umírajícímu, a pravila mu, že se pozdraví a šťastně domů k matce své se navrátí. Všickni viděli jsme v tom mocnou pomoc a ochranu Rodičky Boží Bechyňské.

Druhého dne odebrali jsme se všickni do kláštera Bechyňského. Václav dal sloužit u hlavního oltáře před zázračnou soškou mši sv. a z vděčnosti koupil všechny svíce na hlavní oltář, jako dar za uzdravení své. Matka s Václavem klečeli přes celou mši sv. před hlavním oltářem a slzy radosti ronili, že Matička Boží jej zachránila a pozdravila.

Rodina Tůmů byla zase šťastna. Václav pojal za choť svou moji sestru a hospodařil vzorně na statku

svém. Se svými rodiči žil v nejlepším pokoji, na všechny svátky mariánské chodil z vděčnosti na pouť do kláštera k Rodičce Boží Bechyňské. Dítka jeho byli vzorné — zbožné. Býval volen za rychtáře v Debrníku a spravoval obec našik u spokojenosti všech. Mládež nabádal k bohabojnosti a k účtě Panny Marie. V domácnosti své nejraději zpíval písně mariánské a v kapliče Debrnické každou sobotu a neděli v letě modlíval se litanii loretanskou. Obrázek Rodičky Boží Bechyňské, který od matky své obdržel jako drahý klenot a který měl na vojně přilepený na dýnku své čáky a na který skorem umíraje s důvěrou pohlížel a vzýval Pannu Marii o zachránění sebe, měl až do své smrti v největší účtě a měl jej zasklený v rámci nad ložem svým. Doposud mají obrázek ten u Tůmů v Debrníku, potomků to Václavových, u veliké účtě«.

Dědeček ustal, a my byli skutečnou touto událostí celí dojati. Poodechnuv si, počal vypravovati dědeček ještě dále:

»Rodička Boží Bechyňská uzdravila mnoho lidí a pomohla v soužení všem, kteří se k ní utíkali, ale také trestala ty, kteří se Bohu rouhali a ji tupili. Tak na příklad v Radešicích. Tam žila rodina Šerých nábožně a bohabojně na svém statku. Manželé tito měli jediného synáčka Tomáše, který byl též jedinou jejich radostí. Matka vychovávala jej zbožně a nabádala jej k účtě Rodičky Boží Bechyňské. Dokud byl Tomáš doma, byl hodným a zbožným. Když však dorostl, byl odveden k vojsku a tam se od svých spoludruhů úplně zkazil. Stal se z něho zhýralec, neznaoh a zapomněl úplně na čtvrté přikázání boží, aby ctil své rodiče. Když se domů od vojska vrátil, choval se ještě jakž takž slušně. Otec i matka byli již staří; proto předali statek Tomášovi a dovolili jemu, aby se oženil. Manželka Tomášova neměla k starým Šerým žádné lásky a tak převedla i Tomáše, že k rodičům byl čím dále hrubším a necitelným, ztrpčoval jim život jejich. Staří se soužili, až konečně starý Šerý jsa tak soužen, chřadnul, až život svůj dokonal. Mladí byli rádi, že se jednoho výměnkáře zbavili. Stará Šerá napomínala svého syna seč mohla, aby se obrátil, ano chodívala často do Be-

chyňského kláštera, prosit Rodičku Boží Bechyňskou, aby syna jejího obrátila a na dobrou cestu zase uvedla. Když se z Bechyňského chrámu Páně vracela, posmíval se jí Tomáš, nazýval ji modličkou, ano rouhával se Rodičce Boží Bechyňské, čině si z ní posměch. Častokráte zhrozila se stará Šerá bohopustých a zlolajných řečí synových. Jedenkrát, když zase vracela se z Bechyně, počal Tomáš matce své láti a Rodičce Boží Bechyňské se rouhati. Matka, plna žalu a hoře, hrozila mu, pravíc: »Nezdárný synu, tebe již nenapraví nikdo. Rodička Boží tě musí za rouhání tvé potrestati«.

Byly právě žně. Za tehdejších dob na Bechyňsku nesypalo se výměnkářům žádného zrnitého osypu — nýbrž bylo zvykem, že se dával výměnkářům na poli každý třetí mandel z veškerého osetí. Stará Šerá zjedнала si povoz, když byly mandele na poli, aby si svůj každý třetí mandel odvezla. Tomáš, popuzen zlostí zapřál své koně a chtěl si tyto mandele sám do své stodoly odvézt a na matku se obořil řka: »Raději aby hrom udeřil a zapálil tyto všechny třetí mandele, nežli aby vy jste za výměnek je vzala a pak peníze za obilí stržené do kláštera zanášela na mše.« V tom chtěl ke třetímu mandeli zajeti, aby si ho na vůz naložil, — ale tu z nenadání z malého mráčku na obloze snesla se bouře a při prvním záblesku Boží posel udeřil do Tomáše na voze stojícího a srazil jej pod vůz. Vesničané se starou Šerou přiběhli k Tomášovi, ale ten byl mrtev. Tělo jeho bylo celé zčernalé a kosti v něm na tříštičky rozdrcené. A podivná věc, koňům zapřažených ve voze a celému vozu se nic nestalo.

Nastal postrach v celých Radešicích ano i v okolí. Pohřeb nešťastného Tomáše byl velice smutný. Ani Radešický obecní zvonek na návesní zvonici nezvonil a pochován byl beze všeho pláče jako rouhač Rodičky Boží Bechyňské. Nikdo nevyronil pro něho slzy, každý se chvěl a s hrůzou patřil na jeho rakev. Po pohřbu všickni Radešiští občané šli do klášterního chrámu Páně poprosit Rodičku Boží Bechyňskou, aby Radešickým odpustila pro rouhání občana jejich. Od té doby chodili Radešiští každého roku do Bechyně na ten den, kdy

se nešťastná událost s Tomášem Šerých stala, do kláštera s průvodem.«

Dědeček unkl — a pak doložil: »Vy všickni vezměte sobě z toho příklad a naučení. Nejnešťastnějším je člověk, který se Bohu, Rodičce Boží a svatým rouhá, ten nikdy bez trestu nezůstane. Pamatujte si skutečný případ ten — ten jest zajisté odstrašující!

Ještě vám povím skutečnou událost, která se za mých dob v téže vesnici Radešicích přihodila. Žil tam soused Připil, který dělal muže velmi pokročilého. Na náboženství nedbal, mnoho čítával, ale nejraději knihy protináboženské, modlit ho nikdo neviděl a lidé mu říkali helvít. Nejvíce ho zlobilo, když se třikrát za den Anděl Páně zvonilo. Tu říkával: »Už zase na tu klemperu tlukou«. Hubu měl jako meč a dovedl sousedy přemluvit, že byl dvakrát po sobě zvolen za rychtáře. Syn jeho, který v Praze studoval, ten ho ještě v neznabožství utvrzoval, tak že rychtář Připil mnoho lidí pokazil, alespoň mnohé ve víře vlašnými učinil.

V Radešicích byla na návsi velmi chatrná zvonička, střecha sešlá, věžička na spadnutí, oltáříček Bechyňské Panny Marie v ní velmi sešlý. Většina občanů Radešických to těžce nesla, když se jim ze sousedních vesnic již posmívali, že obec Radešická jest přece tak bohatá a kapličku že mají na spadnutí, že jsou tam nejspíše samí helviti. To účinkovalo. Učinili mezi sebou sbírku, a sebrali tolik, že mohli zvoničku řádně opravit a nový zvonek si poříditi.

Toho času byl právě rychtářem v Radešicích soused Připil. Ten nedal sobě opravu zvoničky vzít z rukou. »Já jsem rychtářem«, pravil, »ta věc patří mně, já pořídím opravu zvoničky sám, mně vydejte sbírku peněz«.

Sousedé dobráci vydali mu sebrané peníze. Rychtář Připil je sebral, ale s opravou zvoničky stále otálel, nebo jsa nepřitelem kostela a všeho náboženství, nechtěl mít ani zvoničku opravenou. Když sousedé jej napomínali, aby již jednou s opravou počal, pořád měl na sta výmluv; za dlouhý čas neučinil ničehož a peníze si podržel pro sebe; konečně i řekl, že peněz těch použití musil na obecní vydaje. Doma však se chlubil, že

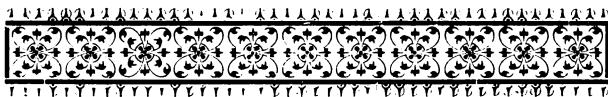
on schválně ze záští k Rodičce Boží Bechyňské to učinil a překazil, aby zvonička se neopravovala a obraz Matky Boží nebyl obnoven.

Však trestu Božímu za to neušel. Jednoho dne zvonilo se klekání. Rychtář Připil, jenž ve stodole byl zaměstnán, nejenom že se nemodlil, nýbrž jak obyčejně se hněval, že na tu starou klemperu zase tlukou. Vylezl na patro ve stodole, chtěje shazovati slámu. Šlápl vedle a spadl na mlat na kosu, která tam postavena byla ostrým vzhůru a přerízl si celé stehno. Krve vyšlo z něho velice mnoho a nikdo ji zastaviti nemohl. Rána pak počala hnisati a naříznutá kost stehenní počala uhnívati. Rychtář ležel na loži dlouho, vytrpěl strašných bolestí — klel, zlořečil — ale přece se nepolepšil. Umřel konečně po dlouhém trápení jako nekající hříšník, zatvrzelec.

Když jej vynášeli z domu na hřbitov, nesli jej kolem zvoničky. Tam zastavili se s jeho rakví, chtěje se za duši jeho pomodlití. Jak postavili rakev na marách ležící na zem u zvoničky, v tom se věžička sřítla a spadla i se zvonkem na jeho rakev s velikým hukotem. Lid viděl v tom prst a trest Boží. Rychtář protivil se opravě zvoničky, a ta se sřítla na jeho rakev. Rouhal se Rodičce Boží Bechyňské a za to byl potrestán strašným pádem s patra na kosu, kde se tak nebezpečně pořezal.

Lid si o tom všude povídal. Sousedé poznovu učinili sbírku mezi sebou, opravili zvoničku i oltář s obrazem Rodičky Boží Bechyňské. Zbožná jedna stařena darovala nový úhledný zvonek.

Dědeček povídáním jsa unaven — umkl. Všickni jsme pilně naslouchali tomuto příkladnému vypravování dědečkovu, vždyť mluvil skutečné události ze života, které i mnozí starší posluchači znali. Po desáté hodině se přástevníci rozešli a každý uznával pravdu starých přísloví: Kdo se Boha drží, Bůh ho neopustí; kdo se Boha spustí aneb se Bohu a svatým rouhá — toho Bůh bez trestu nenechá. Mlýny Boží melou jistě a stále!

III.

Matka Boží Bechyňská.

Událost ze života venkovského.

Krajina Bechyňská jest více rovinatá a lesnatá, ne zvláště úrodná, neboť půda jest namnoze těžká, někde hlinitá, jinde zase šterkovitá nebo písčitá. Daří se tam žito, oves, brambory, u Bechyně ječmen a lid musí velmi opatrně býti živ, aby v hospodářství svém vyšel. Bohu díky lid ten není rozmařlivý, ale spořivý a příčinlivý. Rolníci pilně sdělávají své polnosti i hledí si chovu krmného dobytka. Domkáři a chudší lid pracuje v oboře Černické aneb se po jaru ubírají, hlavně zedníci a ti, kdož v lešeních při stavbě domů se vyznají a »krystaři« se nazývají, do Vídně, kdež si přes léto něco u hospodaří, aby z toho, když na podzim se domů vrátí, přes zimu živi býti mohli. Tito »Vídeňáci«, jak se jim říká, neodcizují se však ve Vídni ani vlasti ani víře své. Nežli se vypraví do Vídně, jdou doma ke sv. zpovědi a k sv. přijímání; dobře pak vědí, kde se ve Vídni konají česká kázání, a v kterém kostele konají se české služby Boží; rádi je navštěvují, spolků si nehledí a falešným prorokům nevěří. Proto z největší části přicházejí z Vídně zase domů hodní a nezkažení.

Doma pak mají největší důvěru k Bechyňské Panně Marii. K ní se utíkají ve všech svých potřebách, neboť matka Boží Bechyňská jest doposud útočištěm všeho lidu rozsáhlé krajiny Bechyňské a doposud táhne k sobě z blízka i z daleka mocné zástupy ctitelů svých. Po celé léto netrhnou se processí marianských poutníků do Bechyně, zvláště pak o marianských svátcích bývá

klášter Bechyňský přeplněn, že otcové Františkáni nemohou stačiti ve zpovědnicích.

Venkovský lid ještě před 20 ano 15 lety nosil svůj národní kroj. Mužští starší nosili dlouhé soukenné kabáty s pleskatými mosaznými knoflíky »klimburáky« zvanými, mladší muži a chasa nosili krátké kazajky s týmiž knoflíky, na hlavách širáky a v zimě vidrovky, po kolena krátké kalhoty, červené punčochy a střevíce s přeskami. Ženské nosily se ještě vkusněji. Na hlavách bílou plenu hedvábnou rozličné barvy, žlutými a bílými penízky vykládanou, mimo to nosily na čele roušku, krátké kabátky s varhánkami, krátké soukenné sukně, na nichž měly širokou pentli, bílé velice vkusně vyšíváné zástěrky, bílé neb červené punčochy, střevíčky s přeskami, v ruce růženec otočený na ruce, modlitební knihu a skvostně vyšíváný bílý šátek.

Národní tento kroj byl velice slušný, a při tom byl velice trvanlivý, tak že, když se dívka provdala a měla dvě neb tři pleny, dva neb tři kabátky a několik sukní, vydržela s tím po celý svůj život; jen muž jí koupil někdy po letech střevíčky aneb pantoflíčky; ano děti druhého aneb třetího pokolení nosívaly po matkách oblek. Proto také v těch dobách se za šatstvo mnoho peněz nevydalo a nevěsty ze statků dostávaly 5—6000 zl. věna a nevěsty domkářů jeden až dva tisíce. Byla tehdy zámožnost v celé krajině Bechyňské.

Však v novější době nastala nešťastná nová moda. Muži, ženy, chlapei i dívky počali se strojit podle nové mody; co v městech uviděli, to na sebe navlekli. Starým národním krojem počali opovrhovat, a ten jen nosili starci a stařeny; mladíci a dívky počali se strojit po městsku a tak vymizel krásný národní kroj trvanlivý a s ním i bývalý blahobyť. Nyní mládež a dívky nastrkají na sebe hadýrky městské, každou chvíli jiné, a tak vyhází se za obleky mnoho peněz; nedostatky se vzcházejí a rozliční obchodníci bohatnou, prodávajíce látky velice chatrné a špatné za drahý peníz!

Za dob, kdy ještě národní kroj v krajině Bechyňské se nosil, v roce 1868 býval jsem v Sudoměřicích u Bechyně kooperátorem a z doby té chci milým čtenářům vypravovati následující událost:

Černíkovice na této osadě byla zámožná a velice spořádaná vesnice. Obyvatelé její byli zbožní, přičinliví, spořiví a pracovití lidé. Mezi nimi vynikala zvláště rodina Panských. Starý Panský byl dědeček k pomilování. Velice zkušený, dobrosrdečný, ke každému uctivý, velmi zbožný, každému, komu mohl, zvláště když někoho neštěstí stihlo, pomohl, rád na každou dobrou věc přispěl, a nejvíce ho těšil okrášlený osadní chrám Páně, kde oltář svého patrona sv. Jana Křtitele sám dal ze svého majetku opravit a ozdobit novým obrazem oltářním. Byl panským hajným a těžká ho stihla nehoda, když za kruté vichřice v lese dřevo na něho padlo, čímž na hlavě byl zle poraněn a noha mu byla přeražena. Však to vše trpělivě snášel a do vůle Boží se odevzdal — a s pomocí Boží zase se pozdravil, že choditi mohl. Proto vždy děkoval za záchranu Bohu, a tím ve své zbožnosti ještě více se utvrdil. Pán Bůh mu také za to žehnal, že spolu s manželkou svou chudým do roka mnoho rozdali; přec vždy v domě jejich bylo dostatek všeho, a nikdy nouze netrpěli. Manželka jeho Verunka byla žena cnostná; ač o mnoho mladší, neb si Panského jako vdovce vzala, po radovánkách světských netoužila, a muži svému s celým srdcem oddána byla. Největší radost mívala o vánocích, když si »Betlém« přistrojili a tam u jeslíček své pobožnosti vykonávali. Malí i velcí se tam scházivali a tam o vánoční době koledy prozpěvovali. Nevlastní jich syn, nastávající to hospodář, netoužil též po světě a jeho rozkoších, neženil se, zastával jako hajný svého otce a byl šťasten a spokojen v této upřímně katolické rodině, nechávaje stále hospodařiti nevlastní rodiče své.

U Panských scházivali se také za večerů zimních váženější sousedé ze vsi. Starý Dušek, rozumný to a zkušený hospodář, Bezecný, bystrá hlava právnická, také starý Dvorecký a lesní Novotný, muž velice zkušený, sečtělý a dobrý společník. Když přijížděl jsem do školy černíkovské na náboženství, vždy jsem po vyučování u Panských se zastavil; tam na mne již čekali jmenovaní sousedé a pan lesní, a tu se mluvívало o hospodářství, o událostech obecních a politických, anebo pan lesní Novotný vypravoval o svých zkušenostech; tak

jsme spolu se bavívali u Panských a zábavy naše snad bývaly užitečnější než mnohé nynější přednášky.

Černíkovičtí obyvatelé často konávali pouti k Rodičce Boží Bechyňské. Průvod jejich býval nejeuspořádanější z celého okolí. Družičky bílé a červeně oděné nosily sošku Panny Marie a soused Soukup byl vyhlášeným zpěvákem. V klášteře konávali křížovou cestu a když se vraceli, zpívali mariánské písně s takovým nadšením, že obyvatelé Bechyňští vycházeli jim vstříc a rádi naslouchali krásnému jejich zpěvu. —

Bylo tomu již pozdě na podzim v roce 1868. Ozim byl již zaset a chladný vítr fičel od západu, oznamuje, že zima již se blíží. V Černíkovicích těšili se z hojné úrody, neboť stodoly byly již plné, ano u mnohých stavení, kde se obilí do stódol stěsnati nemohlo, stály u statků stohy ovsa, čekající, kdy na ně dojde při nejbližším mlácení.

U Pozbylů řezali chlapci večer řezanku v maštali. Měli tam krb, na nějž přikládali smolničku, aby jim vydávala světlo. V maštali také spávali. Aby jim tam komínem studený vítr nefičel, zastrčili otvor v komíně hodným víchem slámy. Když nyní k večeru řezali řezanku, rozdělali si v krbu hodně smolničky a chvátali se řezáním, aby mohli co nejspíše mezi chlapce na náves vyběhnout. Zapomněli však na vích slámy, kterým otvor v komíně byl ucpán. Od ohně v krbu vích slámy se v komíně chytil a hořící vyletěl komínem ven. Byl však veliký vítr, který nesl hořící vích a zanesl na sousední doškovou střechu, která se od něho chytla. Nastal hrozný poplach v celé vesnici, neboť počalo hořeti na dolní straně několik stavení, od nich chytaly stohy a tak v malé chvíli hořela celá dolní strana. Vody nebylo a hasičského náradí také ne. Lid celý ustrašený nevěděl co činit; byl rád, že vyvedl dobytek z chlévů; více zachrániti nemohl.

Obyvatelé horní strany doufali, že aspoň oni budou zachráněni. Však, o hrůza! — vítr se obrátil, chytil statek Soukupův na Skalce a přes cestu plameny jako mohutní jazykové šlehalý na střechu u Panských; kdyby byl tento statek chytil, byla by vyhořela i celá

horní strana vesnice. Mladý hajný lil na doškovou střechu Panských vodu, pokrýval ji mokrým plátnem, ale nic naplat; na střeše nemohl vydržeti, neb plameny, šlehající ze Soukupova stavení, by jej byly sežehly.

V této úzkosti, nevěda si jiné pomoci, zvolal starý Panský: »Pojďte a pomodlíme se k Rodičce Boží Bechyňské. Jestli ta nás nevyslyší, nezachrání nás z lidí nikdo«. A vzav obraz Rodičky Boží Bechyňské, před nímž každého rána a večera rodina Panská vykonávala své pobožnosti, se stěny, vynesl jej chvatem ven a na skále na cestě, která je dělila od Soukupů, pod šlehajícími plameny drže obraz Rodičky Boží Bechyňské před sebou, poklekl a pln důvěry s pláčem volal: »Rodičko Boží Bechyňská! K tobě jsme se povždy o pomoc a přímluvu utíkali a pod ochranu Tvou utíká se celá krajina Bechyňská! Smiluj se nad námi, zachraň nás, — neopust' nás, Tvá přímluva u Syna Tvého Ježíše Krista jest mocna!«

Ustrašený lid klečel za starým Panským a modlil se s ním. A hle! sotva ustal Panský se modliti, vítr se obrátil, a hnal plameny pryč od statku jeho. Statek Panských byl zachráněn a s ním i celá horní strana vesnice.

Lid vzdával díky Rodičce Boží, že vyslyšela modlitby starého Panského, jemuž všichni blahorečili.

Příští neděli celá vesnice Černíkovická putovala v průvodu do Bechyně do kláštera. Tam dali sloužiti na poděkování tři zpívané mše sv. u zázračné sošky Rodičky Boží Bechyňské na hlavním oltáři. Od té doby každého roku na ten den putují obyvatelé Černíkovičtí do Bechyně k Rodičce Boží, prosíce ji za ochranu a přispění. Z té doby žijí arciv v Černíkovících ještě mnozí pamětníci této neobyčejné události a vypravují o ní dítkám svým, jak totiž Rodička Boží Bechyňská vyslyšela prosbu starého Panského, obrátila vítr a zahнала plameny v opáčnou stranu a tak zachránila horní ves. Sousedé z horní strany pomohli pící, obilím a stlaním sousedům z dolní strany pohořelým a pomáhali jim též při stavbě příbytků a statků jejich. Starý Panský založil za sebe a svou Verunku nadaci při klášter-

ním kostele Rodičky Boží Bechyňské na mši sv. a nevlastní syn jeho Janák založil nadaci na přilepšení kooperatora farního chrámu Páně.

Sousedé Dušek, Bezecný, Soukup i pan lesní Novotný zase scházívali se u Panských; často hovořili o Matičce Boží, do ochrany její se poroučejíce. Odebrali se již všichni na pravdu Boží. Já pak, jsa nyní duchovním správcem téže osady,*) napsal jsem tyto řádky k blahé vzpomínce; s dobrou stařenkou, Verunkou Panských, často ještě vzpomínáme oné události a mocné ochrany Matky Boží Bechyňské.

Panna Maria Loučimská

v Nových Kostelích.

Obraz z hnsitských válek.

V celých západních Čechách nejpamátnějším jest průsmyk Všerubský a krajina Kdýňská. Po všecka století, co národ náš v české vlasti obývá, vždy z této strany měl sousedy Němce, kteří průsmekem Všerubským čas od času do Čech jako branou otevřenou vpády činili, chtíce sobě národ Český podmaniti. A hle, v žádné bitvě, ač množství jich v krajinách těchto bylo svedeno, národ Český na místech těchto nepodlehl; vždy zůstal vítězem. Ta krajina Kdýňská homolovitá, plná přerozkošných údolí a zalesněných hor, jest nejen velice zajímavá, ale i památná, neb jest zbrocena krví nepřátelskou, ale i krví chrabrých synů českých, kteří zde za vlast životy své položili.

Bohužel až dosud málo kdo si vzpomínal na památnou krajinu tu a málo kdo sem také zvláště zavítá. A přece o kraji tom plnou měrou platí slova Kollárova: »Stoj noho! posvátná místa jsou kamkoli kráčíš«.

*) Fr. Wildmann jest již také v Pánu; zemřel dne 9. března 1900.

Celá Šumava i Český les byly na západě pevnou hradbou proti sousedním Němcům; jen tam, kde končí Český les a začíná Šumava, od Prsou Matky Boží k Čerchovu, šíří se průsmyk tři hodiny cesty široký, průsmyk to Všerubský, který na bavorské straně hájiti lze s vysokého podlouhlého Oseka a na české straně s výšin Novokdýňských. A skutečně v dávných dobách byla místa tato bránícími se Čechy opevněna. Před kotlinou Novokdýňskou do průsmyku stojí osamocená hora »Bezný« zvaná, která k Pětivrší, jež je za Kdýní, tvořila pevnůstku a poskytovala vyhlídku docela otevřenou do průsmyku Všerubského. Proto byla tato hora Bezný opevněna, o čem ještě dnes mohutné balvany skalní a kameny tesané sem tam rozválené svědčí. Taktéž pojmenování míst okolo této pevnosti, jež se doposud udržela, o tom svědčí. Tak n. p. sluje na půlnoční straně »Na parkánu«, severní stráň svahu tvrze na Bezným, odkud se překrásná vyhlídka do průsmyku Všerubského otvírá, sluje »Na hlídce« a něco dále jest místo »Na stráži« zvané.

Nejpevnější přirozenou tvrzí bylo Pětivrší na severní straně kotliny Novokdýňské. Sestává z Kravaře, Příkopí a Zámecké hory herštýnské, ke kterým příčíti sluší též Škarman a Velkou horu čili Koráb. Pětivrší jest v celku souvislé a tvořilo pevnost již přirozenou, nedobytnou. Temena hor těchto byla však opevněna, jak doposud ukazují Příkopí, Škarman a Kravař. Na obou nejzažších stranách stály pevné hrady: Ryzmberk na západní, a Herštejn na východní straně.

Na tomto Pětivrší v zásekách, zvláště na Příkopí očekávali chrabří Čechové nepřátelské voje ze sousedních Němec, které do krajiny české loupežné vpády činily. Odtud je vítězně zaháněli do průsmyku Všerubského, kde ještě jim dali co proto. Stálou hlídku konali Chodové, kteří od Pocinovic až za Postřekov ve čtrnácti vesnicích stráž pohraniční kolem celého průsmyku Všerubského konali. Zvláště v těchto mohutných opevněních horských střežili nepříteli, zdali do země netáhne. A když nepřátelské voje do země táhnouti spozorovali, vztýčili na nejvyšších horách na vysokých tyčích smolné věnce, zvláště na hlásce Ryzmberské, odkud do okolí na kolik

mil tyto hořící věnce viděti bylo. Podobná znamení poplašná vystupovala ustavičně blíže a blíže ku Praze; tak se panovník dozvěděl, že táhne nepřítel do země.

Průsmykem Všerubským obyčejně vtrhl nepřítel k zámecké Hoře, na jejímž temeni stál tvrdý hrad Ryzmberk. Na stranách a svazích této hory a kolem pevného hradu bylo nejvíce bojů a bitev svedeno. Bouřilo, kypělo a šumělo to u Ryzmberka krvavě skoro každou chvíli, pročez také majetníci Ryzmberka takovéhoho nejistého zboží svého rádi se brzy zbavovali a za jiné pokojné statky je vyměňovali. Dnes dumají ty vrchy tiše a v celé krajině Kdýňské a kolem starožitného hradu Ryzmberku, kde místa ta v dávných dobách od nepřátel bývala pálena, a kde tábořily nepřátelské voje, tam nyní lze zřítí spořádané dědiny a dvorce, obklíčené kol kolem ovocnými sady.

Z památných kostelů v krajině Kdýňské sluší jmenovati kapli sv. Václava na Brůdku, na památku vítězství postavenou, kostel sv. Mikuláše ve Staré Kdýni a sv. Prokopa v Běhařově, hlavně však byl památný kostel Narození Panny Marie v Loučimi, kamž obyvatelé celé krajiny Kdýňské, ano z celého Pošumaví k Rodičce Boží útočiště své brali, neb Rodička Boží Loučimská jim velikých milostí u Boha vyprosila. Vždyť na svátky Nanebevzetí Panny Marie jak v r. 1040 taktéž i v r. 1431 vydobili Čechové na přímlovu Rodičky Boží slavná vítězství nad velkými vojsky německými, která přišla nejenom krajinu Kdýňskou a celé Pošumaví, ale celou zemi Českou ničit a národ Český snad vyhladit. Ano když přicházely jiné nehody na krajinu Kdýňskou, nemoce, hlavně mor, neúroda a jiné nehody, tu vždy Loučimská Rodička Boží svou přímlovou obyvatelstvu krajiny Kdýňské, ano celému Pošumaví pomohla, metly ty odvrátila. Proto do Mariánského kostela v Loučimi putovaly četné zástupy z celého Pošumaví. Chodové ve svém malebném kroji národním nesouce vždy s sebou korouhev a prápor svůj, na němž na jedné straně byla vyobrazena Rodička Boží uprostřed svatých patronů českých sv. Václava, Vojtěcha, Víta, Prokopa a sv. Ludmily a na druhé straně znak Chodův, strážců hvozdů

Šumavských, hlava bdícího psa a sekera, jakožto zbraň Chodův.

Nejenom od Domažlic a Klenče, nýbrž od Staňkova, Horšova Týna, Klatov, Nýrska a Chudenic přicházely četné davy ctitelův marianských, aby v potřebách svých Rodičku Boží Loučimskou o pomoc, přispění a mocnou přímluvu prosili. Ano z české šlechty mnozí, zvláště ze šlechty pošumavské do chrámu Matky Boží Loučimské se utíkali, jako Janovští z Janovic a na Ryzmberku, zbožní Černínové z Chudenic, bratři Kynvald a Bohuňko z Ustupnic na Pušperku a Ješkové Herštejnští z Velhartic, páni na Herštejně. Zvláště zbožní bratři Stojmír Trubecký z Příchovic, Vilém a Martin z Rochče na Kvíčovicích, vystavěli při Marianském kostele v Loučimi kapli k počtě svaté Kateřiny, když se tak veliké množství poutníků do Loučimi scházelo, že chrám Páně Marianský jich pojmuti nemohl. Ano založili druhého duchovního při kostele tom, nadavše ho fundací a příslušnými polnostmi.

Těž zbožný Jan z Hradce na Velharticích, který každoročně několikráte do Loučimi k Panně Marii putoval, odkázal nadaci tomuto kostelu za své svaky Svojše a Dluholníka z Velhartic a za jejich rodiče, kteří tak rádi do Loučimi k Panně Marii putovávali a konečně když pro stáří své poutí těch již vykonávati nemohli, aby Loučimská Rodička Boží jim věčné blaženosti vyprosila.

Loučimský chrám Marianský byl za dob Karla IV. otce vlasti, nejoblíbenějším poutním místem v celém Pošumaví. Průvody střídaly se tam skorem každodenně od milého jara, svátku Zvěstování Panny Marie 25. března, až do pozdního podzimku. Kázávalo se pro veliké návaly před kostelem na hřbitově a lid potěšen jsa vracel se ku svým krbům. Ano i Marianské spolky byly v chrámě Loučimském zavedeny a lid chválil po celé dny a večery Loučimskou Rodičku Boží chvalozpěvy a zbožnými modlitbami. Unášejší bylo, když spolky ty zvláště zpěvné ženy pošumavské pělly marianské písně v chrámě Loučimském, tak že ohlas písní těch s kostelního návrší ozýval se po celém údolí. Lid byl šťasten ve své chudobě a ve svých dobrých staročeských

zvyčích a obyčejích; byl zbožný, skromný, nezkažený, byly to tehdy nejšťastnější doby lidu Pošumavského.

O zvelebení úcty marianské v Loučimi zvláště se horlivě starala Zuzana Haladová. Zbožná tato matrona seřadila kolem sebe spolek žen, které v neděli a ve svátek odpoledne konaly v chrámu Marianském v Loučimi pobožnosti a královně nebeské ve zbožných písních prozpěvovaly chválu. A za příkladem matek svých utvořily také panny Loučimské spolek panen marianských, a rovněž ve chrámě a na průvodech libými hlasy oslavovaly Rodičku Boží. K nim se přidružovaly děvy z okolních vesnic a tak vzrostl spolek panen marianských na kolik set.

Co tu vroucích modliteb se vykonalo ve chrámu Páně Marianském v Loučimi! Lid se tu modlil za úrodu Boží, za odvrácení všeho zlého, zvláště také za ochranu před voji nepřátelskými . . . A Matka Boží ráda slyšela i vyslyšela prosící hlasy lidu svého — a Hospodin sám zázraky oslavil tuto Marianskou svatyni v Loučimi.

* * *

V tom čase rozšířila se zpráva, že Karel IV., otec vlasti, který od r. 1346 až 1378 v Čechách šťastně vládl, zemřel. Po něm nastoupil král Václav IV., jeho syn, který z počátku panování svého kráčel v šlépějích slavného otce svého, později však mladými a nevázanými dvořenkami byv sveden, počal se o vládu v Čechách málo starati, jenom na honech a v častých pitkách sobě libuje. Tak počalo v Praze ano po celých Čechách mnoho bejlí růsti. Zvláště počali studující Češi, kteří na vysokých školách Oxfordských v Anglicku studovali, po Praze rozšiřovati učení Viklefovo, jehož se ujal také kazatel Jan Hus s přítelem svým mistrem Jeronýmem Pražským a po celých Čechách je šířil, kterémuž učení pak Jan Žižka z Trocnova mečem cestu razil.

V Loučimi o těchto novotách velmi málo věděli; jenom od poutníků do Loučimi přicházejících a pak od jezdců páně Rackových z Ryzenberka, kteří často na okolní tvrze a hrady Janovice, Klenové, Bairek a Šustov jezdili k příbuzným páně Rackovým aneb na Pušperk

k věrným jeho přátelům, Rymvaldovi a Bohuňkovi z Ustupenic — a na cestách těch v krčmě Loučimské se vždy stavívali — tu se Loučimští o novinách a událostech nejnovějších něčeho dozvídali.

Jedenkrát přinesli tito jezdcí zprávu, že Hus byl z Prahy vypovězen, že své bludné učení šířil kolem Prahy a na Bechyňsku, že nedávno doprovázen jsa českými pány odebral se touto krajinou přes Domažlice na církevní sněm do Kostnice, aby se tam z bludů svých zodpovídal. V celých Čechách zvláště v Praze, že panuje veliké napjetí, hlavně když prý král Václav zemřel.

Každého dne přicházely smutnější a smutnější zprávy, až konečně přišla zpráva, že Hus a později i Jeroným byli v Kostnici pro tvrdošíjné zastávání svých bludů odsouzeni a upáleni, že lůza boří kláštery, hlavně že zbořila Vyšehrad, klášter Ostrovský a Zbraslavský, ano že se vše k Žižkovi a k Husitům přidává, že věrní katolíci jsou všude pronásledováni. Tu počali se občané Loučimští chvěti, neb doposud u víře nestalo se u nich žádné změny; okolní šlechta zvláště pan Racek Janovský na Ryzenkerku a jeho příbuzní byli horliví katolíci, taktéž pan Přibík z Klenového a Ješkové Herštejnští na Velharticích a Herštejně, též Švihovští z Ryzenberka a rytíři Pušperští byli horlivými katolíky a stoupenci krále Zikmunda, proč v Pošumaví nebylo pozorovati žádné změny. Proto se též zprávám ze světa občané Loučimští velice divili.

Nejvíce jim vyprávěl jezdec Vítek z Pocinovic, který byl nejvěrnějším sluhou páně Rackovým, jemuž též pan Racek nejdůležitější zprávy svěřoval. Ten jako krajan Loučimský a jako horlivý Chod a katolík napomínal Loučimské, aby se neblahými novotami nedali svést, věrnými a horlivými katolíky zůstali, ano i hotovi byli víru svou hájiti, když by pro ni i do pole vytrhnouti měli.

Konečně přišla i ta smutná zpráva, že husitství se šíří v okolí. Měšťané Klatovští i Domažličtí přilnuli k husitství a Žižka přitáhl prý i do Klatov, aby si je pro svou stranu pojistil. Přivedl prý s sebou husitské kněze, kteří tam proti mnichům kláštera dominikánského kla-

tovskou chátru popouzí, aby klášter ten zapálila a mnichy v plamenech upálila.

Obyvatelé Loučímští se ulekli. Vše vyběhlo se dívat na okolní hory, odkud do Klatov a okolí velice pohodlně zříti lze. Smutné zprávy tyto byly pravdivy. Kouř z kláštera dominikánského valil se vzhůru k nebesům a naplňoval celou krajinu Klatovskou. S klášterem strávil oheň celou čtvrt města Klatov.

Lid od Klatov přicházející vypravoval, že Žižka z Trocnova s voji svými zdržuje se v Klatovech, kam přitřhl dne 19. srpna r. 1419. S nim bylo mnoho husitských kněží. Zvláště vynikal Jan Nákvasa, vůdce husitů Klatovských, který za příkladem jiných fanatických kněží pod obojí kázáními lid rozjitřoval a proti katolíkům, zvláště proti mnichům šťval. Ráno, bylo to dne 22. srpna, svolal již záhy z rána všechny husity, nekatolíky nevěřící na náměstí, a počal k nim takto mluvit:

»Již blíží se čas skonání světa*) — ano na blízku již poslední den, kde přikvačí zkáza světa, onen konec věků, kde všechno zlé na zemi vypleto bude, ten čas strašný — jest již ve dveřích. Čas milosti a slitování již minul a nyní nastává čas pomsty! Trest spravedlivý zachvátí každého, kdožkoli neuteče rychle k horám; obydlí hříšníkův a pokrytcův jako Sodoma a Gomorha zničena budou, ano i Praha jako nový Babylon ohněm nebeským pohlcena bude; jen v pěti městech totiž v Plzni, Žatci, Lounech, Slaném a v Klatovech spravedliví najdou ochrany a spasení. Však i oni pilně povinni jsou se přičinit, aby všechno zlé ze země vyhlazeno bylo; potom Kristus sestoupě ve vsi slávě své opět s nebe založí na zemi novou říši pravdy a spravedlnosti, ve kteréž nebude ani pána ani parobka, ani hříchu, ani bolesti, ani zákonů jiných, nežli zákonů živého ducha svobody. Ti pak, kteří ještě zůstanou na živu, navráceni jsouce do stavu rájské nevinnosti, nebudou již cítiti potřeb ani strastí tělesných, aniž jim jakých svátostí církevních ku posvěcení potřebí bude. Katolíci, zvláště jejich kněží a mniši protivují se tomuto

*) Viz: Dějiny Palackého I. Doba husitská.

učení, oni jsou tím největším zlem na zemi, oni jsou to, již nám dali upáliti Husa, a protož ze země shlazení býti musejí. Tam v tom mnišském hnízdě (ukazuje na dominikánský klášter) sídlí ten Belial, protož vzhůru — budiž zničen — plameny ohnivé nechť vyčistí toto místo«. Tak skončil Jan Nákvasa — a Žižka sotva dal pokynutí, aby klášter byl zapálen, již vrhla se chátka na klášter, který v okamžiku byl v plamenech; *mniši z řádu sv. Dominika jsou pochytáni, ano nemocní a churaví mniši z cel svých vyvlečeni, palčády ubíjeni a do plamenů vrháni.*

Klatovští katolíci a z okolí, vidouce co se děje, uprchli z města, nechavše všecko své jmění a zboží husitům. Za to nyní husité boří katolické chrámy, a domy katolíkův vyloupivše, spalují. Strašná vláda nastala v Klatovech!

Tak vypravovali mnozí utíkající katolíci z Klatov a vrhali všecku vinu na fanatického husitu, největšího odpůrce katolické církve a všech katolíků Klatovských Jana Nákvasu, husitského kněze v Klatovech, který v celém městě vládne a na koho lůzu husitskou poštvé, též jej úplně zničí.

Obyvatelé Loučimští počali se chvěti, vědouce, když takové výstupy krvavé dějí se již v Klatovech proti kněžím, kostelům a katolíkům, že bouře ta co nejspíše přivrhuje se též do krajiny Loučimské. Zvláště měli veliký strach o svou marianskou svatyni a zázračný obraz Panny Marie Loučimské, aby největší svatyně marianská v celém pošumaví, velkolepý kostel Loučimský v rupy obrácen nebyl. To věděli: vtrhnou-li husité do krajiny Loučimské, stánku marianského neušetří; proto též o chrám Páně nejvíce se obávali. Zvláště zbožné ženy bály se o zázračnou sochu Rodičky Boží, aby husitům nepadla do rukou a nebyla zneuctěna aneb docela zničena; proto dnem i nocí se střídali muži, stráž na okolních horách držíce, zda-li husité zvláště z krajiny Klatovské zkázu nenesou do krajiny Loučimské.

Jestli se dříve k Rodičce Boží Loučimské před jejím zázračným obrazem o pomoc a přispění modlili, prosily nyní ženy a dívky Loučimské tím úpěnlivěji. Dnem i nocí rozžehaly světla před zázračnou sochou,

dnem i nocí bděly v kostele na modlitbách. Mariánské písně ozývaly se s kostelního návrší do celého údolí Loučimského, ano i ohlas jejich rozléhal se po okolních horách, kde Loučimští, ctitelé mariánští, stráž konali. Zvláště zbožná Zuzana Haladová se ženami a dívkami Loučimskými pěla každého večera v chrámě Božím Loučimském před sochou Panny Marie tklivou a unášející píseň:

K tobě, matko Boží milá!
s prosbou se utíkáme,
abys bídné nás chránila,
pokorně tě žádáme.

Klatovy byly v brzkú zničeny a zpleněny. Husité obrátivše v Klatovech a v okolí všechno v rupy a nemajíce dosti potravin, obraceli se do vzdálenějšího okolí. Jan Nákvasa vyvolil sobě krajinu Kdýňskou, kde doprovázen jsa mnohými husity, přicházel do vesnic Bezděkova, Koryt, Šustova, Lipkova ano i do Loučimi a okolí; lid katolický dával násilím svolávat, před tím lidem katolickým tupil víru katolickou, svatého otce, ano církve svatou, opovržlivě mluvil o svatých patronech českých, vychvaloval Jana Husa, Jeronýma a hlásal tutéž řeč jako v Klatovech, že jen víra mistra Jana Husa jest samospasitelná, a kdo uchýlí se do Klatov, tam že spasen bude a nezahyne; v ostatních místech, že lidé všude budou vyhlazeni. Chrámy katolické, že budou zbořeny, a kněží katoličtí, kteří ďáblům podobni jsou, že budou pobiti aneb do plamenů uvrženi. Husité jej doprovázející, řinčeli zbraněmi, zdvihali sudlice a palcáty, chystajíce se důkladně vše provésti, jak byl jejich fanatický kazatel Jan Nákvasa hlásal.

Lid poslouchající Nákvasu chvěl se na celém těle, dobře věda, že zásady tyto jsou liché a bludné a že směřují proti lidu samému. K husitům na ohnivě řeči Jana Nákvasy přidávali se z vesnic krajiny Kdýňské, jenom lidé nepokojní, nepořádní, lenoši, kteří pro nedbalost o jmění své přišli, kdežto zbožní a horliví katolíci u veliké většině a v převaze zůstali své staré víře římsko-katolické věrni, ano zbožní Chodové ani husitských kazatelů do svých vesnic nevpuštěli, hned před vesnicemi svými je odrážejíce.

Taktéž zůstali staré víře římsko-katolické věrní občané Loučímští a okolní. Nikdo z nich nepřidal se k husitům. Když pak klatovští husité s fanatickým jich knězem Janem Nákvasou neustále je znepokojovali, katolické kněze Loučimské tupili, ano ve zlosti i vypálením chrámu Páně a celého Loučima a zničením zázračné sochy Panny Marie hrozili, tu Loučímští, vidouce, že sami by neodolali klatovským husitům, obrátili se s prosbou o pomoc k panu Rackovi z Janovic, seděním na Ryzenberku, jehož lidé dobře ozbrojení a ve zbrani vycvičení spolu s udatnými Chody a okolními vesničany snadno odolati mohli klatovským husitům. Pan Racek z Janovic na Ryzenberku byl horlivý katolík a zarytý, úhlavní nepřítel husitů; proto také ujal se hned Loučimských, aby je proti husitům, hlavně pak proti husitskému knězi Janu Nákvasovi, uhájil.

Jedné neděle odpoledne, bylo to zrovna tu neděli po sv. Václavu r. 1419, přirazil Jan Nákvasa doprovázen jsa značným průvodem klatovských husitů do Loučimi. Odebral se na hřbitov, kde očekával Loučimské, jež mu Klatovští husité po domech sháněli, nutíce je, aby šli husitského kněze Jana Nákvasu poslouchat. Ubozí Loučímští, nejsouce připraveni k odporu, chtěj nechtěj musili jíti neb proti husitům byli slabí a obávali se, že by snad klatovští husité skutečně celý Loučím i s chrámem Panny Marie vypálili. Ubozí Loučímští sousedé přihnání jsou na hřbitov na kázání husitské, kdežto ženy a dívky jejich doma s pláčem modlily se o pomoc k Rodičce Boží.

Nákvasa vystoupil na hřbitově na vyvýšené místo a začal kázati, obrovský kalich drže v ruce. Tupil papeže římského, tupil sněm kostnický, tupil církev římsko-katolickou, tupil české katolíky a katolickou šlechtu, s opovržením mluvil o svatých českých patronech, vlebíl Jana Husa a Jeronýma Pražského, vychvaloval přijímání pod obojí a skončil řeč svou: »Nebude v Čechách pokoje, dokud těch zrádných katolíků nepobíjeme, katolické pány a rytíře na šibenice nezhvěsíme, katolické chrámy v rupy neobrátime a katolické duchovenstvo docela v hořících plamenech a ve zříceninách chrámů nespálíme. A nyní krajané vzhůru, zapalte tento kostel

marianský, kamž Sumavané ku katolické modloslužbě chodili, spalte tu Marii, a schyťte ty Loučimské kněze a uvrzte je do plamenů — a tak do kořenů zničíme a vyvrátíme pekelný stánek arciděblův, a sluhy jeho kněze katolické uvrhneme v plameny pekelné«.

Loučímští muži chvěli se na celém těle. Klatovským husitům odolati sami nemohli a pomoc nepřicházela. Klatovští rouhači již rozžehali oheň, aby zapálili velebný chrám marianský, kamž z celého Pošumaví, ano i Klatované, rodičové těchto zuřivců přicházeli prosit Rodičku Boží Loučimskou za ochranu. Votavský rychtář, Otibor Krčma, již měl oheň připravený, již jen řebřík chyběl, aby střecha chrámová byla zapálena. Po celém Loučímí ženy plakaly a klečíce, modlily se o pomoc a přispění k Rodičce Boží.

V tom rekovná žena'Zuzana Haladová*) vyběhne ze svého domu s kosou, sekerou a vidlemi. Zbraně tyto dává do rukou svým dítkám a čeládce a mocným hlasem vybízí ženy Loučimské a všechny ostatní, aby se týchž zbraní uchopili a kde kdo jest, aby šli zachránit chrám Rodičky Boží a chváťali na pomoc mužům na hřbitově od husitů klatovských obklíčeným. A za malou chvíli již hnali se ženy, dívky, chlapi i starci s kosami, sekerami, vidlemi a cepy vzhůru jako voj ke kostelu, aby zachránili svatyni svou; hrdinná žena, Zuzana Haladová, volá k mužům na hřbitově od husitů sevřeným: »Nebojte se, jdeme vám na pomoc, zachraňte svatyni« a se zpěvem:

»K tobě, Matko Boží milá!
s prosbou se utíkáme,
abys bídné nás chránila,
pokorně tě žádáme —«

vrhly se ženy a dívky rekovné na klatovské husity, bojovaly srdnatě ano zoufale. Loučimská rekyně Zuzana Haladová všudy včele, nebála se smrti ani rány sečné a vybízela stále muže k udatenství. Tam na hrobech zemřelých osadníků svedena byla krvavá bitva Lou-

*) Viz dějiny chrámu Loučimského v památní knize Loučimské, kterak ženy Loučimské zachránily zázračnou sošku svou.

čímských katolíků, kteří hájili svůj stánek Marianský, s klatovskými husity, kteří chtěli svatyni tuto ohněm zničit. Již leželo mnoho rekovných mužů, dívek a žen Loučímských na bojišti, — a zdálo se, že husité boji zvyklí všecko obyvatelstvo Loučímské povraždí. V té chvíli největšího nebezpečí přicválala tlupa jezdců páně Rackových z Ryzenberka, které byl pan Racek na pomoc katolíkům Loučímským poslal, když se mu prý byla ve spánku Rodička Boží zjevila a jej k rychlé pomoci katolíkům Loučímským vyzvala.

Boj byl brzo rozhodnut. Husité klatovští byli poraženi a zahnáni, fanatický jejich kněz Jan Nákvasa chycen, provazy svázán a za velikého jáso tu na hrad Ryzenberk odveden. Všichni Loučímští vstoupili do chrámu Páně Marianského a tam před sochou zázračné Rodičky Boží vroucně děkovali svaté Panně za její pomoc a přispění, že je šťastně z rukou zuřivých husitů vytrhla.

* * *

Starý pan Racek Janovský z Ryzenberka těžce nesl nové změny, které se ve vlasti dály, zvláště jej bolelo, že Domažličtí i Klatovští přihnuli k učení Husovu, opovrhše vírou otců svých a svatých patronů zemských. V největší nenávisti měl husitského kněze Jana Nákvasu, kterýž byl příčinou, že Klatovští a Domažličtí své kláštery spálili, bezbrané mnichy buďto upálili aneb palčáty ubili, mnoho kostelů a kaplí v okolí ohněm zničili, a celé krajiny v Pošumaví znepokojili. Nákvasa nejenom měšťany proti katolíkům štal, že katolíci z těch měst vypovězeni byli ale i v celém okolí různice činil, tupil katolíky, štal proti svatyni Loučímské a na Brůdku, protože byly středem náboženské úcty lidu pošumavského. Mnohá darebná cháska, nespokojenci a lidé u víře nestálí připojili se k Nákvasovi, a stali se husity. Majíce pak podporu v měšťanstvu Domažlickém a Klatovském, činili katolíkům v celém Pošumaví velká příkoří a nátisky, tak že ubozí katolíci s pláčem přicházeli sobě stěžovat na hrad Ryzenberský panu Rackovi z Janovic, prosíce jej, aby se jich proti husitům ujal.

Nejhorší ze všech žáků a nohsledů Nákvasových byl rychtář z Votavy*) Ctibor Krěma, který všude Nákvasu v krajině Kdýňské doprovázel a se svým lidem katolíky, kde mohl, sužoval a trýznil. Pan Racek rád by byl tyto dva buřiče do svých rukou dostat; ale nikdy se mu toho nepodařilo.

Když již krajina Kdýňská i Klatovská od Nákvasovy roty celá zloupěna byla, radil Nákvasa, aby husité Pošumavští učinili vpád do Bavor, tam že kořisti bude s dostatek. Již činili přípravy na výpad ten; také Bavoři, dozvěděvše se o tom, hotovili se k obraně kolem měst Brodu a Osí. Však tenkrát již byla naplněna míra nešlechetností Nákvasových. Tou dobou právě se to stalo, že Nákvasa, chtěje přece ještě vypáliti kostel Loučimský, tam na hřbitově se svými husity byl poražen a sám polapen a svázán. Jezdci páně Rackovi s jásotem vedli spoutaného na hrad Ryzenberk.

Pan Racek byl ovšem tomu velice povděčen, že nebezpečného zbojníka a strůjce všech nepokojů konečně měl ve svých rukou. Aby jej v celém Pošumaví učinil neškodným a za jeho lotrovské činy se mu dostalo spravedlivé odměny, poručil svým jezdcům, aby Nákvasu přes noc nechali u vězení na hradě Ryzenberském, ráno pak aby jej odvedli a odevzdali Bavorům. Zvláště jim ale přikázal, aby ho vedli do Osí kolem památného kostela sv. Václava na Brůdku; neboť Nákvasa i tento památný kostel chtěl vypáliti, aby tím potupil svatého Václava, jehožto přispěním tam dne 15. srpna 1040 voje české proti Jindřichu III., císaři německému, tak slavně zvítězili. Ať prý Nákvasa pozná, že jej ruka Páně a svatých patronů českých zastihla pro ohavné činy jeho.

Jezdci páně Rackovi vhodili tedy Nákvasu do vězení na Ryzenberku a druhého dne ráno vydali se s ním na cestu, aby ho jako vzácný dar přivedli Bavorům.

Když přijeli s Nákvasou ke kostelíku na Brůdku, zastavili se, otevřeli dvěře kostelíka a pokleknuvše na kolena svá prosili svatého Václava a ostatní sv. patrony

*) Votava, vesnice u Ronšperku.

české, aby nedali zahynouti svaté víře katolické, již nám sv. bratři Cyrill a Methoděj přinesli a druzí sv. patronové tak valně a s takovým úspěchem mezi Čechy rozšiřovali; a na konec zapěli píseň svatováclavskou, kterouž čeští krajané, jdouce kolem tohoto posvátného kostelíka, rádi zpívali, ano kterou zde kolikráte vítězné voje české, děkující Bohu a sv. Václavu za vítězství, nábožně pěli:

»Svatý Václave,
vojvodo České země,
kníže náš!
pros za nás Boha,
svatého Ducha,
Kriste eleison.

Ty jsi dědic České země,
rozpomeň se na své plémě;
nedej zahynouti
nám ni budoucím,
svatý Václave!
Kriste eleison.

Tento dojemný a velebný chorál ozýval se po celém průsmyku všerubském a po celém bojišti tak památném; snad ohlas písně svatováclavské pronikal až do hrobů dávných těch reků tam padlých.

Nákvasa sebou trhal a se škaředil jako zrádný Jidáš, jehož zlé svědomí nemohlo snést zvuků každému Čechu tak posvátných. Zdálo se, že jej i ta půda, kde čeští rekové pro svou vlast a víru bojovali, kde svatí zemští patronové jim přímluvou svou u Boha nápomocni byli, pod nohama pálí. —

Vítek z Pocinovic vida nepokoj a zatvrzelost jeho, postavil se k němu a druzí jezdcí obklopili jej kolem. Vítek počal k Nákvasovi mluvit: »Vidím, zrádče zatvrzelý, že tě pod nohama tvýma tato posvátná půda pálí, kde slavní naši otcové za právo, vlast a víru svou krváceli. Zde po blízkou svatých našich patronů zemských, jež naši předkové za ochranu prosívali; před touto nám drahou svatyní, kde se vždy k nejhlavnějšímu patronu našemu, knížeti a dědici českému píseň svatováclavská ozývala, a kterou ty jsi zapáliti chtěl, ty zrádný odpadlíku od víry katolické, knězi zvrhlý a škůdce zemský

— zde na tomto posvátném místě se jako zrádný Jidáš na celém těle chvěješ! Ta Rodička Boží Loučimská a ti svatí patronové naši na Brůdku, jež jsi zneuctil a pohaněl, ti tobě han těch neodpustí, a Bůh všemohoucí tě za lotrovské jednání tvé bez trestu nenechá!»

Nákvasa při té důrazné řeči celý v obličeji zsinál. —

Jezdci páně Rackovi dali se s věznem svým dále v pochod. U vesnic Velké a Malé Vojny před Osím setkali se již s Bavory a jich náčelníkem rytířem Ottou z Nothhaftu, jenž velel voji bavorskému kolem Osí rozloženému a čekajícímu na klatovské husity, aby je tam odrazili. Rytíř Otto z Nothhaftu vyslechnuv od jezdců páně Rackových z Ryzenberka, že přivádějí mu strůjce všech nepokojů Jana Nákvasu, který pošumavské husity ku vpádu do Bavor vyzval, zaradoval se velice. Vzkázal vřelý dík panu Rackovi a též svou přátelskou službu. Spolu vyzval jezdce páně Rackovy, aby jako čeští svědkové přinesli zprávu na Ryzenberk, co se zlotřilým Nákvasou učinil.

»Dne 28. listopadu 1419 zde upálen Jan Nákvasa, zlotřilý husitský kněz, který mnichy a chrámy pálil, Rodičce Boží a svatým se rouhal.«

Jezdce páně Rackovi přinesli tuto zvěst na Ryzenberk a do celého okolí; lid slyše o této strašlivé smrti Nákvasově říkával: »Jaký život, taková smrt — Bůh nebývá bez trestu posmíván.«

* * *

Zpráva o upálení Jana Nákvasy v Osí roznesla se v brzku po celém Pošumaví. Horliví katolíci, ač zhrozili se takového jeho konce, přece radovali se, že jsou zbaveni bezbožného husity, a že snad nyní budou mítí pokoj od husitů, zvláště pak těšili se v Loučímí, že takového rouhače a paliče již nebude se jim co báti. Událost tuto připisovali mocné přímlově Rodičky Boží Loučimské, a také jí vroucně za odvrácení tak velikého zla děkovali.

Hůře bylo v Klatovech. Klatovští husité jak mile se o této události dozvěděli, tím větším záštím zahořeli proti katolíkům; ano hrozili pomstou, že všecky kato-

lické kostely vypálí a kněze jejich do hořících plamenů svatých uvrhnou. O upálení Jana Nákvasy v Osí poslali po poslech zprávu Janu Žižkovi z Trocnova, který právě Plzeň obléhal. Žižka nařídil Klatovským, aby se proti katolíkům hotovili, zvláště pak aby ochránce jejich pana Racka Janovského z Ryzenberka oblehli, hrad ztekli a pana Racka strašně za to potrestali, že Jana Nákvasu Bavorákům na pokutu byl vydal. Klatovští husité tedy vši silou se chystali k výpadu na Loučimský poutní chrám Rodičky Boží a na hrad Ryzenberk. Obě místa měla býti v sutiny obrácena.

Loučímští se strachem slyšeli tyto zvěsti . . . Již věděli, že as brzy husité přitáhnou u velikém množství, a že jim sami nikterak neodolají, když pan Racek nyní nebude moci posílat jezdců svých na obranu katolíků po okolí; vždyť bude musit je držet na hradě, očekávaje sám každého okamžiku příval klatovských husitů. Hlavním postrachem Loučimských byl rychtář z Votavy, Ctibor Krěma, který se svými druhy často skrze Loučím do Klatov dojížděl a Loučimským vyhrožoval, říkáje: »Jako hořel Nákvasa na hranici v Osí, tak budou v brzku hořeti kněží Loučímští v plamenech kostela vašeho. Ta Maria Loučimská vám nepomůže; pak ať se radují Bavoři, až budou vidět plameny šlehat z Loučimi a z Ryzenberka!«

Loučímští nahlíželi, že jim nebude možno husitům odolati. Zvláště ženy Loučimské byly celé ustrašené; nebály se tak o své domy a jmění, jako o zázračnou sošku Rodičky Boží. V nesnázi té pomohla zase Zuzana Haladová svým věhlasem. »Pro ten čas, co takové nebezpečí Rodičce Boží hrozí«, pravila celá odhodlaná a nadšená — »ukryjeme zázračnou sošku v pomezních hvozdech na hranicích Bavorských. Tam před každým husitou bude uchráněna a my tajně budeme Rodičku Boží tam navštěvovati a ji prositi za ochranu v těchto rozbouřených časech.*) A již hrdinná Zuzana Haladová s některými zbožnými ženami vydaly se tajně do tmavých a hustých lesů Šumavských, aby tam vyhledaly

*) Viz památní knihu Loučimskou.

příhodný úkryt pro zázračnou sošku Rodičky Boží Loučimské.

Šly přes chodovskou ves Lhotu, přes Chalupy, Pláň, Horní a Dolní Sruby, odkud potom přišly do hvozdů Šumavských. Těmi prodíraly se až na bavorskou půdu, kde našly mohutnou lípu, jejíž kmen měl dutinu podobnou výklenku nějaké kapličky. Všem ženám se toto místo líbilo a jednomyslně se usnesly, že tam postaví zázračnou sošku. Plny radosti navrátily se domů. Příští sobota byla určena k přenesení zázračné sošky. Vědělo se, že duchovní Loučímští před husity ukrýti se musejí, a že svatyně zůstane opuštěnou.

V sobotu před sv. Martinem r. 1419 konaly se poslední služby Boží před zázračnou soškou Panny Marie v Loučimi.*) Staříčský plebán či farář Loučimský Jan Nigrin — nebo jak se vlastně po česku nazýval Černý, s pláčem sloužil u hlavního oltáře zpívanou mši svatou, a kaplan jeho Václav Pařízek mu přisluhoval. Po mši svaté lid modlil se s pláčem ještě litanii Loretanskou a když konečně plebán s Nejsvětějším udělil požehnání uschoval velebnou Svátost na skrytém místě. Posvátné knihy, nádoby a roucha skvostná zazdily se pak do tajného výklenku ve zdi chrámové. Oltáře potom spustly. Kaplan se slzami v očích sejmul sošku Rodičky Boží s oltáře a předal ji ženám, aby ony v těchto bouřlivých časech samy ji opatrovaly. Zuzana Haladová přijala zázračnou sošku a za zpěvu písně:

»Maria, matko milosti,
rodičko dobrotivosti,
zbav nás smutku i žalosti
i také záhubné zlosti — o Maria!«

vydalo se procesí se zázračnou soškou Loučimské Panny Marie do hustých hvozdů Šumavských. Nepomyslyly sobě ženy a dívky Loučimské, které sošku tu zázračnou nesly, že již více Rodička Boží Loučimská do Loučimi se nevrátí. Kněží Loučímští je doprovázeli, zvony Loučimské s věže hlaholily posledně, ale tak truchlivý byl hlahol jejich, jako smutný též průvod — ten nejsmut-

*) Viz památní knihu Loučimskou.

nější, který kdy obyvatelé Loučímští viděli. Starý plebán, vyprovodiv je za ves, vrátil se s pláčem zpět, aby se ukryl do lesní chatrče, kde by jej husité nenalezli, aby pokradmo mohl osadníkům Loučimským svátostmi přisluhovati. Kaplan Václav Pařízek doprovodil zázračnou sošku až na místo na bavorskou půdu, kde v dutém kmenu mohutné lípy u blízké hluboké studánky milou tu sošku ženy Loučimské postavily. Ženy a dívky vracely se domů a ubohý kaplan hledati musil u duchovních bratrů bavorských přístřeší a pohostinství, jsa nyní z osady a vlasti své vyhnán.

Byl však největší čas, že zázračná soška Loučimské Panny Marie byla odstraněna.

Druhého dne ráno, bylo to v neděli na den sv. Martina biskupa, vytáhlo mnoho set husitů z Klatov a okolí, aby zapálili Loučimský chrám a hrad Ryzenberk! Přitáhli k Loučimi, hned zapálili ves a chrám Rodičky Boží, však již opuštěný. Loučímští muži slyšíce válečný ryk, sotva že utekli do okolních lesů, a se slzami v očích patřiti jim bylo ze zdálí, jak husité zapalují jejich domy a velebný chrám Ubohé ženy Loučimské právě se navracovaly z hvozdů Šumavských, kde ukryly zázračnou sošku a hle, když se blížily z hor k vesnici Lhotě, jaký strašný obraz to před nimi! Velebný chrám Loučimský v plamenech, — celá ves hoří — ryk válečný a strašný křik ozývá se z Loučimi po celé krajině. Ubohé ženy musily se ukrýti ve vřklních lesích. Až když husité chrám a celou ves zničili, valili se jako příval vše bořící k pevnému hradu Ryzenberku, kde však od pana Racka Janovského a jeho mužstva na hlavu poražení byli, tak že málo který z husitů domů se navrátil. Mrtvoly husitův válely se jako drva od hradu Ryzenberku po srázné stráni až do údolí Koutského. —

Smutný pohled byl v Loučimi. Mnoho dítek a starců uhořelo — dobytek byl zničen a upálen — z celé vesnice a z velebného chrámu zůstaly jenom ssutiny a spálené zdi. Však Loučímští nezoufali. Důvěřující ve vydatnou pomoc Rodičky Boží, jejíž milostnou sošku přece před husity zachránili, pustili se do práce. — Dlouho to ovšem trvalo, nežli velebný chrám zase byl

znovu vystaven, a příbytky zase náležitě zřízeny. Vždyť ustavičně valili se krajinou tou noví nepřátelé, boje se poznovu střídaly a každý okamžik hrozila zkáza Loučimským; avšak podivným, až zázračným způsobem v největším nebezpečí bývali zachráněni, ano zjevno bylo, že nad nimi Rodička Boží Loučimská bdí, od dalšího neštěstí je chrání a při všech nehodách a neštěstích jim požehnání a zdaru vyprošuje.

* * *

O zázračné sošce Rodičky Boží Loučimské ve hvozdech Šumavských uschované, nevěděl nikdo kromě žen Loučimských a bývalého kaplana Václava Pařízka, kterýž potom byl v Osí a v Brodě v Bavořích, odkud častěji sošku Panny Marie Loučimské navštěvoval a za odvrácení nešťastných bouří husitských tam prosíval. —

Bouře husitské rozzuřily se po všech vlastech českých, a husité Pošumavští činily vpády do sousedních krajin bavorských, kolem měst Osí a Brodu, krajiny ty plence. Nejstrašnější zruřivcem husitským v té krajině byl onen rychtář z Votavy, Ctibor Krěma. Zapřísahal se, že pro upálení kněze Nákvasy, jehož tak vřelým stoupencem byl, ukrutně se vymstí na Bavořích. Proto kdykoliv se mu zlíbilo, sebral husity v okolí Horšovotýnském, Domažlickém a Klatovském, a učinil znenadání vpád do krajiny kolem Osí, pobral obilí a dobytek, celé vesnice zplenil a spálil. Ano zapálil kostel v Osí, aby prý Oseckým Bavorům rozžehl pochodeň jako oni ji rozžehli, když upalovali Nákvasu. V celé krajině té považovali Krěmu za nejstrašnějšího zbůjníka a kdyby jej byli do rukou dostali, zajisté by s ním jako s Janem Nákvasou byli učinili.

Jedenkráté zajel Krěma do hvozdů Šumavských na straně již bavorské, aby odtud pozoroval Bavorý, neboť se doslechl, že oni samy chystají se vtrhnouti do české krajiny Všerubským průsmykem, zvláště pak že mají namířeno na vesnici Votavu a nenáviděného Krěmu. Aby je tedy pozoroval a možno-li přelstil, odvážil se Krěma sám až do hvozdů bavorských, kde se ve

tmavých lesech projížděl. Tu náhle stane před mohutnou lípou, v jejížto dutině ženy zázračnou sošku Rodičky Boží Loučimské postavily. Zhlédnuv sošku tu, hned ji poznal, a zlotřilý Krěma ďábelským chechtotem se zasmál: »Již tě mám, ty modlo Loučimská! Nic neprospělo Loučimským, že tebe před námi ukrývali. Jako jsme zničili chrám tvých modloslužebníků, tak zničím i tebe! Jsi-li zázračná, pomозиš si, ale z mých rukou zdráva nevyjdeš«.

Sestoupil s koně a dobyv meče, přiskočil a ťal sošku tu do hlavy. Ale jaký div! Z hlavy jí vystříkne krev jako ze živé rány a řine se dolů po obličejí. Rouhavý husita diví se tomu, ale tím více vzplane zlostí — a uchopiv sošku, vrhne jí vztekle do blízké studánky. — Chce zpět ke svému koni, ale — co vidí? Zázračná soška ta stojí zase na svém místě v dutině lípy a z hlavy řine se jí krev dále. Rozvzteklý husita bere sošku po druhé i po třetí, hází ji po druhé i po třetí do studánky, ale zázračná soška po každé jest zase v dutině stromu, jako by sobě to místo na věky byla zvolila.

Již pojímá Ctibora Krěmu, zlopopověstného husitu Votavského strach, chce pryč z tohoto místa podivného, rychle vsedá na koně, ale — kůň nemůže se z místa hnouti, jako by byl k zemi přikován. Krěma do koně ostruhami bodá, nic naplat, kůň se z místa nehýbá. Strach ještě větší pojal zarytého husitu. Na celém těle se sice chvěje, ale jakási moc neodolatelná jej vábí, že opět sestupuje s koně, aby ještě jedenkrát na zázračnou tu sošku z blízka se podíval. Aj, krev se lije z rozjizvené rány mečem, na hlavě způsobené a rozlévá se po celém obličejí. Rodička Boží — bledá, smutná, zdá se, jako by Krěmovi hrozila — a Krěma, ani nevěda co činí, klesá na kolena, zdvihá ruce a rty jeho strachem se třesoucí šepotají:

»Matko Páně — odpusť! Maria, odpusť hříšníkovi zatvrzelému. Mnoho zlého jsem Tobě a Tvým vyznavačům způsobil! Stánek tvůj v Loučimi mou vinou byl vypálen, tebe jsem zneuctil, Tvé ctitele tupil, mnoho škody jim učinil, ano mnoho jich povraždil. Pro své veliké hříchy, nejsem hoden aby mi odpuštěno bylo. — Zasluhuji pekla žhavého — ale neskonale jest milo-

P. MARIA LOUČÍMSKÁ v NOV. KOSTELÍCH.

srdenství Boží a mocná a zázračná jest přímůva tvá, Matko Boží Loučimská! Smiluj se nade mnou a oroduj za mne u Syna svého Ježíše Krista, aby mi hříchy mé jako červec rudé a těžké odpuštěny byly. Vím, že jsem velice zbloudil, chci býti zase katolíkem, chci pokání veliké činiti, jen když mi bude odpuštěno« A slzy se vyhrnuly z očí tomuto zatvrzelému husitovi a ne-citelnému vrahu; již vztahuje ruce, aby vzal a vroucně zulíbal zázračnou sošku. I zdá se mu, že obličej Rodičky Boží se na něho vyjasňuje, že se naň usmívá, zdá se mu, že slyší hlas útěchy, jenž mu do srdce vniká: »Bude ti odpuštěno — jdi, dokonale se vyzpovídej a buď katolíkem!«

Po dlouhé ještě modlitbě a důkladném rozjímání zvedá se bývalý husita a nyní zase vroucí katolík Ctibor Krěma, ze Šavla obrácený Pavel, aby chválal do domova svého. Vsedá na koně, kůň vesele řehce a uhání s tohoto posvátného místa.

Krěma jel zrovna do Loučimi, kde celou tuto událost a své obrácení vypravoval a prosil Loučimské osadníky, aby mu odpustili. Také šel na zboženiště svatostánku Rodičky Boží Loučimské a plakal hořce. Starý plebán Loučimský, jenž ze zdálí jej pozoroval, přikročil k němu a potěšil ho. Krěma na zříceninách chrámových, na hřbitově Loučimském, vykonal veřejně zpověď svou, a tamtéž od Loučimského plebána zase do církve katolické byl přijat.

V tom, co se pověst o zázraku s Krěmou roznesla po Loučimi, usnesly se hned zbožné ženy a dívky, že půjdou s průvodem k Rodičce Boží Loučimské do hvozdů Šumavských, aby jí pozdravily. Muži přidali se k nim a z okolních vesnic, zvláště zbožní Chodové, neb radostná a zázračná ta zvěst rychle se šířila po celém Pošumaví. S Loučimskými přišlo tedy veliké množství katolíků z Pošumaví k zázračné Rodičce Boží Loučimské do hvozdů Šumavských. Nalezli tam sošku v mohutné lípě, že jí z rozjizvené rány na hlavě ještě čerstvá krev tekla.

Krěma vedl procesí to a vykládal všem zázrak, který se s ním udál. I mnoho Bavorů z celé té krajiny

sešlo se tam, a Krěma s pláčem a sepjatýma rukama každého komu ublížil, za odpuštění prosil, kteréhož se mu jak od Bavorů tak i od Čechů dostalo.

Krěma byl nyní velice zbožným a horlivým katolíkem.

Z Bavorska od té doby u velikých průvodech přicházeli lidé zbožní na toto posvátné místo, a poněvadž Rodičce Boží Loučimské tam v dutině kmenu mohutné lípy po dlouhý čas čerstvá krev z rány se ronila, nazvali místo to »u Svaté krvi.« Zázračnou sošku však Bavoři za žádnou cenu Loučimským již více vydati nechtěli, protože místo, kde ve stromě ukryta byla a kde náhlý ten zázrak se stal, bylo již na půdě bavorské; proto považovali Bavoři Rodičku Boží Loučimskou za svou. Na tom místě postavili kapli, později pak nový kostel a klášter Otců Františkánů, kterýžto kostel a klášter nazván »U svaté krvi v Nových Kostelích.« (Německy: Neukirchen beim heiligen Blut.) Arciť že také Čechové nepřestali Rodičku Boží dříve Loučimskou, nyní pak Novokostelskou, vždy považovati za svou a až na naše časy putuje tam velké množství českých poutníků jakož i bavorských, tak že Nové Kostely jsou nej památnějším a nejproslulejším poutním místem Rodičky Boží v Šumavě.

Krěma vrátiv se zpět, prodal svůj dvůr a veškeren statek a věnoval ho na vybudování nového kostela v Loučimi, kde si Loučimští pořídili novou sošku bolestné Rodičky Boží. Krěma stal se kostelníkem v Loučimi, vystavil si pod kostelem chaloupku, kde se teď říká u Pletinů, ošetřoval chrám Páně, háje ho proti hušitům; — žil život poustevnický, celé noci se modle k Rodičce Boží za přímluvu na odpuštění svých hříchů.

Stařícký plebán Jan Nigrin, čili Černý v brzku zemřel a pochován jest podle nově vystaveného chrámu Páně Panny Marie na hřbitově Loučimském. Bývalý kaplan Václav Pařízek stal se na jeho místě plebánem a vodíval četná procesí k zázračné Rodičce Boží Loučimské nyní v Nových Kostelích. Krěma býval zpěvákem u mužů a Zuzana Haladová u žen. Zpívali

nejraději o poutích těch starou píseň v Loučimi zpívanou:

»K tobě matko Boží milá!
s prosbou se utíkáme,
abys bídné nás chránila,
pokorně tě žádáme.«

Matka Boží Novo-Etinská.

Dějepisná pověst z dob pobělohorských.

V dobách náboženského hnutí, kdy národ náš ubohý sveden byl učením mistra Jana Husi a jeho stoupencův, utrpěla naše česká vlast velice. Kostely, kláštery, hrady a tvrze, města a vesnice byly většinou v sutinách. Nikdo z husitů nestavěl, nýbrž jen bořil a pálil, a co ruka zbožného katolíka ke cti Boží, na prospěch národa a na okrasu vlasti zbudovala, to ruka husitská palcátem a cepem v prach obrátila. Sotva utichly války husitské, a zubožený národ český počal se zotavovati, již zase v Německu povstal nový lživý prorok Martin Luther, nespokojený a z kláštera zběhlý mnich, který svým učením zase pochodeň války třicetileté rozžehl.

Čeští husité nemohouce zmoci se nadvlády nad katolíky, počali se přidávati k vyznání lutherskému, zapomenuvše, že jejich praotčové skorem po dvě století pro učení Husovo bojovali. Tak z jednoho bludu přecházeli do druhého. Lutherští predikanti čili kazatelé z Němec byli voláni do Čech a v krátké době vymizelo husitství, a ustoupilo vyznání lutheránskému či protestantskému. Ano stavové čeští, kteří většinou již byli vyznání lutheránského, vymohli si roku 1609 na císaři Rudolfu II. majestát, že víra jejich jest uznanou v Čechách, a že si kdekoliv chrámy stavěti a sbornice zakládati mohou; ano když pak r. 1612 císař Rudolf II. zemřel a bratr jeho Matyáš II. nemaje dětí, nástupnictví ve vládě r. 1618 postoupil arciknížeti Ferdinandu II. štýrskému,

rozhodnému katolíku, vypukla poznovu zhoubná válka třicetiletá ve vlastech českých

Čeští protestanté, nechtíce Ferdinanda II. za krále českého uznati, táhli do hradu pražského, vyhodili dva císařské místodržící Martinice a Slavatu i s písařem Fabriciem s okna ven, zřídili novou vládu 30 direktorů, sbírali vojsko pod Thurnem, počali válku proti katolické straně v Čechách, pobírali statky katolické šlechtě, již do vyhnanství z Čech vypovídali, spojili se s pomocným vojskem najatým od knížat evangelické jednoty, vypověděli jesuity ze země a zvolili sobě kalvánského kurfiřta Bedřicha V. z Falcka za krále Českého.

V jižních Čechách povstaly první boje. Stavovské vojsko pod Thurnem táhlo až k Vídni, kde samého císaře Ferdinanda II. oblehalo, konečně pak s pomocí Boží vojsko císařské zvítězilo a tlačilo stavovské voje české do Čech zpět. Císařští pak obsadili Č. Budějovice a Jindřichův Hradec, odkud dne 19. listopadu 1619 přitáhli pod generálem Dampierem do Kamenice nad Lipou.

Kamenice nad Lipou za těch dob byla věrným obrazem vlasti české. Dříve vždy katolické a zbožné město, jevilo nyní rozháranost tu největší. Za doby husitské usadilo se v městě více rodin husitských, někteří vlažní katolíci později k nim také přestoupili a majíce všude podporu, považovali katolíky za své podřízené, a to tím více, když pán na Kamenici, Zikmund Matěj Vencelík z Vrchovišť a manželka jeho Anna Mandalína, rozená Malovecova, paní na Kamenici a Chejnově, sami přestoupili k vyznání protestanskému. Ubozí katolíci musili se spokojiti s vedlejším kostelem »Všech svatých«, kdežto lutheráni sobě osobili farní chrám sv. Petra a Pavla u špitála. Ano došlo to v Kamenici tak daleko, že vrchnost zapověděla katolíkům kamenickým konati poutě ke kapli sv. Trojice na hoře Kalvarii nad zámek a na horu Brádlo do kaple sv. Máří Magdalény. Tuto kapli založil r. 1359 slavný pán český, Tobiáš z Bechyně a na Kamenici spolu se svým synem Jindřichem a poustevníkem při té kapli dostatečně nadali. I tomu poustevníkovi vrchností nadace jest vzata a ubohý musil sbírat si dárky u dobrých katolíků, kteří jej též rádi podporovali.

Katolíci kameničtí trpělivě snášeli všechny křivdy, které se jim čím dále tím více u větší míře dály; jenom pokradmu scházeli se na hoře Kalvarii a na Brádle za času večerního a tam tiše vykonávali pobožnosti své, vědouce dobře, že Bůh dopouští, ale neopouští. Zvláště zamilovaným jejich útulkem byla poustka na vrchu Brádle u kaple sv. Máří Magdalény, kde sídlil zbožný stařec, poustevník Ivo, jenž pro svůj věhlas v celé krajině velice vážen byl. Vždyť to byl kmet v pravdě cti-hodný, vlas jeho bílý jako sníh, hlas jeho čistý jako zvon. Znal celé dějiny krajiny kamenické, neboť pocházel z Podrodínovského mlýna, a otec jeho bojoval proti Prokopu Holému s Menhardem z Hradce na bojišti u rybníka Kalicha, chráně Anežku Sezimovu proti husitům. Znal celou krajinu, každou událost, všechny pány na Kamenici, a uměl každému tak moudře poradit, že kdo jej poslechl dobře učinil. Řeč jeho byla tak dojemna a přesvědčující, že každý na první setkání již mu byl zcela nakloněn. Proto též kameničtí katolíci tak rádi k němu na poustku přicházeli a u něho prodlévali. Kdykoliv sobě naříkali, jakými kříži stíháni jsou, dodával jim poustevník Ivo zmužilosti, ujišťuje, že rodička Boží, kterouž naši praotcové vždy tak vřele uctívali a svatí čeští patronové nedají národu Českému zahynouti, že víra katolická zase vrchu nabude a bude věrou všech věrných Čechů. Měšťané kameničtí vždy přicházeli z poustky Brádelské domů potěšení a plni důvěry, že věc katolíků zvítězí; pak zase snášeli tím trpělivěji útrapy a ústrky od své lutheránské vrchnosti a svých nekatolických sousedů.

Nejhoršími však byli měšťané na předměstí kamenickém. Tam k nim přicházel kalvínský predikant čili kazatel Longolius, česky Dlouhý, z blízké vesnice Morávče, který seč mohl, štvál je proti spoluobčanům katolickým, tupil Pannu Marii, svaté a svěťice Boží a za to velebil Skulteta, nejzarytějšího kalvína, který s Bedřichem Falckým jako dvorní kazatel na hrad pražský přišel a v chrámu svatovítském všechny ostatky svatých, kříže, sochy posvátné a obrazy památné zničit a spáliti kázal, aby tak té katolické modloslužbě — jak říkal — konec byl učiněn. Podle jeho příkladu také tento

zarputilý kalvínský kazatel Longolius vyzýval své posluchače, aby kaple katolíkům ještě ponechané, totiž kapli sv. Trojice na hoře Kalvarii nad zámekem a kapli na vrchu Brádle sv. Maří Magdalény i s poustevnou zapálili a rozvalili, aby prý ti pověreční katolíci neměli nikde útulku a tím spíše od víry své odpadli a kalvíny se stali.

A nedosti na tom; tento zloduch radil svým ovčičkám, aby domy katolíků vypalovali a tím na mizinu je přivedli. Nejhorším ze sousedů předměstských byl Šimon Pícek, jemuž nic nebylo svatým: i mrtvým se rouhal a o nich hanebně mluvil, on odvážil se i veřejně Rodičku Boží tupiti, a aby ukázal, jak poslušným jest žákem Longoliovým, sám z domu svého snesl všechny obrazy svatých, kříže, růžence, památné a modlitební knihy, co vše po svých rodičích, kteří byli horlivými katolíky, zdědil, a spálil to přede všemi posluchači Longoliovými, že uznává Skulteta za svého papeže.

Kromě lutheránů a kalvínů utvořila se ještě po tichu třetí sekta v Kamenici, totiž strana pikhartů čili českých bratří. Poněvadž jim jak kalvíni tak i lutheránští, že jsou Ariané, přezdívali, a všickni pohromadě v jedné ulici pod panským polem na předměstí bydleli, slove doposud ulice ta Arianským čili jak se nyní říká na „Karjanským“. Tito čeští bratři byli mírní, scházívali se obyčejně pokradmu v údolí potoka Vlášnického pod lesem Kavínem a tam v tichosti zpívali své bratrské písně a konali své modlitby. Žili sami pro sebe, tvořili svou obec, byli pracovití a s katolíky snášeli se dobře. Starším jejich byl Martin Holoubek, výborný zpěvák a znatel dějin Kamenických. U něho byla sborovna, kde se konaly pobožnosti.

Takový poměr stran a vyznání byl v Kamenici, než-li dne 19. listopadu 1619 generál Dampier ke Kamenici přitrl.

Město Kamenice bylo hrazené, baštami dosti silnými opěvněné, hrad kamenický skorem nedobytný. Kameničtí slyšeli sice, že císařské vojsko vtrhlo do Jindřichova Hradce, ale že by hned přirazilo ke Kamenici, toho se nenadáli. K večeru dne 19. listopadu stálo před kamenickou branou hradeckou ke stu jezďů, kteří, aby do města

vpuštění byli žádají, žádajíce vyjednávatí s konšely města a s panem Vencelíkem ve jmenu císařského velitele generála Dampiera.

Pan Vencelík z Vrchovišť a všickni konšelé s rychtářem, samí nekatolíci, byli tímto neňadálým objevením se císařských jako omráčení, vědouce, kdyby jich do města nevpustili, že by císařští ve větší pak síle ke Kamenici přitrhli. Ujednáno tedy na rathúze, vpustiti jezdce; ale jaké zděšení je pojalo, když otevřevše bránu, uzřeli po celé hradecké silnici od vrchu Brádlá táhnouti vojsko císařské, jež v Kamenici se rozložilo.

Druhého dne Dampier zasedl na rathúze, vyslýchal katolíky i nekatolíky, a vše dával zapisovati, zvláště také, jak pan Vencelík z Vrchovišť a druzí nekatolíci tiché a pokojné měšťanstvo katolické utiskovali. Viníky dal potrestati. Ve velkém dvoře a v kamenickém zámku řádilo vojsko Dampierovo, činíc vrchnosti mnoho škody; zvláště pak trestalo neurvalé kalvíny na předměstí, všude špízující. Při tomto drancování byl nedopatřením zapálen farní kostel sv. Petra a Pavla u špitálu, který též se špitálem vyhořel, a kolem něho zároveň celé kostelní náměstí.

Z Kamenice odtáhlo císařské vojsko k Pelhřimovu. Kameničtí zůstali jako omráčení. Skorem půl města leželo v popeli, dobytek a obilní zásoby byli jim od vojska pobrány a k tomu ještě musili zaplatiti z každého domu značnou část výpalného. Však sotva že Dampier s vojskem z Kamenice odtáhl, hned všickni nekatolíci proti katolíkům se spojili a počali jim vytýkati, že oni všeho toho neštěstí jsou vinni; ano počali je z města vyháněti a vypovídati. Nejhuře zase počínali sobě kalvíni předměstští, kteří se neostýchali drancovati domy katolíků. Z bídy té, kterouž katolíkům po celý rok snášeti bylo, že ani životem svým ani jměním jisti nebyli, vytrhla je konečně zpráva, že protestantské stavovské vojsko krále Bedřicha a evangelických spojenců dne 8. listopadu 1620 bylo na Bílé Hoře na hlavu poraženo, Bedřich, zimní král český, že z Prahy utekl a císařské vojsko obsadilo Prahu. Zpráva ta ohromila všechny nekatolíky; to nejvíce na ně účinkovalo, že na Bílé Hoře katolíkům pomáhala sama Rodička Boží, jejížto

obraz jeden karmelitán před vojskem katolickým nosil, a že s heslem »Maria« zvítězili.

Luteráni i kalvíni v Kamenici utichli, přestali své sousedy katolické pronásledovati, ale tím pilněji se scházeli, rokující co počítí mají, a jak asi vláda císařská s nimi naloží. Dočekali se toho brzy.

Z odbojných stavů protestantských bylo jich dne 21. června 1621 na náměstí staroměstském 27 odpraveno, katolické náboženství za jediné v zemi prohlášeno a kdo nechtěl se státí katolíkem, směl ze země se vystěhovati; statky provinilé šlechty ve prospěch císařského fisku jsou pobrány.

Došlo i na Kamenici. Zikmund Matěj Vencelík z Vrchovišť, za hejtmana kraje bechyňského od stavů českých ustanovený, byl sesazen r. 1622, statky jeho konfiskovány a Jindřichu, hraběti de la Saga Paradis, císařskému plukovníkovi, rodem Španělu, prodány. Tak Kamenice, kterou po dlouhé doby drželi páni Bechyňové z Lažan a Malovcové a kterou Anna Mandalína Malovcova za Zikmunda Matěje Vencelíka z Vrchovišť provdaná, jemu věnem přinesla, přišla na pány cizí, rodem Španěly, kteří se také hned na kamenickém zámku usadili, kdežto pan Vencelík z Vrchovišť do Saska do vyhnanství se odebral.

Za několik měsíců přišlo i na druhé sekty. Do Jindřichova Hradce zavedeni jsou zase otcové jesuité, kteří již dříve tam měli kolej od zbožných Slavatů jim vystavenou, ale kteří od hradeckých protestantů, zvláště z nařízení pana Vencelíka z Vrchovišť, hejtmana kraje bechyňského a pána na Kamenici, z města vytlačeni byli. Tito jesuité měli všecky okolní krajiny od sektářství očistiti a na katolickou víru zase obrátiti. Proto jezdili od místa k místu, svolávali obyvatelstvo a na kázáních poučovali, že víra katolická jest jediné pravou a samospasitelnou.

Do Kamenice přijeli dva jesuité z koleje jindřichohradecké; P. Jiří Plachý, který zvláště sepsal modlitební knihu »Zlatý nebeklíč« a P. Antonín Klesl, rektor gymnasia hradeckého, kteřížto oba slavní a výmluvní řečníci, svolávali měšťany kamenické do kostela Všech svatých, kde je o pravosti víry katolické poučovali. Mnoho se

jich obrátilo, jenom kalvíni a čeští bratři zůstali zatvrzelí; na oko, aby trestu ušli, kazatelům potakali, chodili do katolického kostela, ale v srdci zůstali protivníky katolické víry.

* * *

Nová vrchnost přistěhovala se na kamenický zámek. Pan Jindřich, hrabě de la Sage Paradis, císařský plukovník, byl již starší pán, ale dosti hbitý, byl dobrým katolíkem a rozumným hospodářem, hleděl své hospodářství co možná zvelebiti a všude pokoj a blahobyť zavést. Chof jeho, paní hraběnka Hyppolyta, byla ještě mladá, zbožná, k chudým dobrotivá a soucitná a také milovnice dějin domácích. Poněvadž oba tito manželé nebyli znalí jazyka českého, hleděli se mu přiučiti, a zámecký kaplan, Bernard Pokorný v krátkém čase toho docílil, že již česky rozuměli ano i po česku mluvíti počali.

Dozvěděvše se oba hraběcí manželé, že dříve katolíci kameničtí a z okolí slavné průvody konali na horu Kalvarii ke kapli sv. Trojice za zámekem a na vrch Brádlo ke kapli sv. Maří Magdalény, hleděli průvody ty obnoviti. Katolíci je v tomto úmyslu s největší radostí podporovali. Z celého okolí zase na tisíce poutníků scházelo se na horu Kalvarii na den nejsv. Trojice, a ohně tam plály za času večerního, když poutníci tam přenocovali, protože v městě nenalezli noclehu. Rovněž i na vrchu Brádle u sv. Maří Magdalény byly poutě slavné, kde obyčejně hradečtí jesuité slovo Boží hlásali a služby Boží vykonávali. Katolický duch počínal se sílit nejen v městě, ale i v celém okolí. Zvláště paní hraběnka Hyppolyta byla horlivou ctitelkyní Rodičky Boží; vždyť věděla dobře, že právě Panna Maria vyprosila katolíkům vítězství na Bílé Hoře. Za tou příčinou dala též opravit zámeckou kapli a od španělského umělce malovaný obraz Sedmibolestné Rodičky Boží, který s sebou byla ze Španěl přinesla a jako rodinný klenot v úctě chovala, dala postavit na hlavní oltář. S velikou slávou dala se tato slavnost. Z jesuitů hradeckých sám P. Jiří Plachý při slavnosti této tak do-

jemně kázal o mocné přímluvě Rodičky Boží, kteráž jest pomocnicí křesťanů, že množství nekatolíků přilnulo k víře katolické.

Za té doby v Kamenici vynikala rodina Svadbova, a to nejen svou zámožností, ale i poctivostí a zbožností v dobré pověsti byla. Svadba byl městským rychtářem již po několikráte a zase, když konšelé nekatoličtí katolickým ustoupiti musili.

Dcera jeho Mandalénka, dívka asi dvacetiletá, jako růže rozkvétající, ke každému uctívá a zbožná, požívala ve městě veliké úcty. Mandalénka byla horlivou ctitelkyní Rodičky Boží. Sama zavedla dle tehdejšího zbožného zvyku mezi dívkami kamenickými spolek dívek marianských, jež každou neděli odpoledne v zámecké kapli marianské písně pěly a oltář sedmibolestné Rodičky Boží čerstvými květinami okrašlovaly. Nejvíce se paní hraběnce Hippolytě a kamenickým líbila píseň marianská, kterou vždy po požehnání pěly:

Důstojná Panno,
Kristova schráno,
naše obrano, o Maria!

Matko milosti,
zbav nás žalosti,
vyveď z ouzkosti, o Maria!

O rač nám spomoci,
chraň nás ve dne v noci
od protivníků našich moci.

Neopouštěj nás
v tento smutný čas,
ale pros za nás, o Maria!

Pros za nás svého
Syna milého,
Odvrť hněv jeho, o Maria!

Pros ať se smiluje,
nás nepokutuje,
ale laskavě opatruje.

V krátkém čase stala se Svadbovic Mandalénka miláčkem paní hraběnky Hippolyty, která si ji zvolila svou společnicí.

Pod rybníkem Kalichem jest od dávných dob mlýn Eustacha Mičky, zarytého kalvína. Poněvadž mlýn stojí

o samotě, zdržoval a ukrýval se v něm kalvínský kazatel Longolius-Dlouhý, a odtud po tajmu svolával nekatolíky z předměstí za večerní doby do tak zvané »Lutheránské pece«, na poledním svahu vrchu Brádlu. V této skalnaté jeskyni tajně se scházeli a Longolius je proti katolíkům štvál, přislubuje jim pomoc krále švédského, který prý co nevidět ze Saska vpadne do Čech, přivede s sebou české vystěhovalce a učiní konec císařské vládě a katolíkům. V této jeskyni musili mu přísahati, že nikdo z nich ke katolické víře nepřistoupí a že každý, kde a jak jen možno, bude hledět katolíkům v Kamenici i nové vrchnosti dělati škody a příkoří. Longolius docházel na výzvědy k ostatním tajným spolkům nekatolickým a v »Lutheránské peci« zase vykládal svým přívržencům, jak jest všudy. Ve mlýně kalichovském se ukrýval, věda, že vyzrazen nebude, neb na pantátu Mičku mohl se úplně spolehnouti.

Syn Mičkův, Vavřinec, byl též rozhodným kalvínem; katolíky sice z celého srdce svého nenáviděl, ale Mandalénka Svadbova nebyla mu přece lhostejnou. Jenom to ho mrzelo, že jest takovou hcrlivou katoličkou, a že s ní o vyznání náboženské shodnouti se nemůže. Zvláště jej bolelo, že jest ctitelkou Rodičky Boží, kterou zase dům mlynářův zcela nenávidí. A přec Mandalénku rád vídal a rád s ní rozmlouval a hledal příležitost, kde by se s ní mohl sejíti. Náhoda tomu chtěla právě u Brádlu, kamž Mandalénka byla šla, aby staříckého poustevníka navštívila a nějakého občerstvení mu poskytla.

Vavřinec na ni čekal pod vrchem a když se k němu přiblížila, podal jí kytici z čerstvých květín, jež byl právě pod poustkou natrhal. Mandalénka ji s úsměvem přijala a tázala se, co toho přfčina, že na ni čeká? Vavřinec počal se omlouvati, až konečně vyšel s pravdou ven, že ve mlýně nemají již po delší dobu žádné hospodyně, neb matka jim před lety zemřela, otec že stále churaví a že chce, aby Vavřinec přejal hospodářství ve mlýně. On však po delším uvažování seznal, že by se Mandalénka do mlýna k nim hodila a proto že ji přišel požádat o ruku.

Mandalénka, vyslechnuvši žádost jeho, s těžkým srdcem pravila: »Vavřinče, uznávám důležitost žádosti

tvé, ano byla bych volna státi se tvou chotí, ty však zapomínáš, že právě vyznání náboženské nás od sebe dělí. Tvůj otec ano i ty sám jste zarputilí kalvíni. Vy katolíky z celého srdce nenávidíte, zvláště pak Rodičku Boží, a vidíš Vavřince, já zase jsem z celého srdce katoličkou a vřelou ctitelkyní Rodičky Boží, kterou chci zůstatí až do své smrti! Buď s Bohem tedy, my se k sobě nehodíme . . . ač, jestli někdy Rodička Páně toho ti vyprosí, aby srdce tvé milost boží rosou nebeskou svlažila a ty se stal katolíkem, pak bych svolila státi se tvou chotí«.

Vavřinec stál jako kamenná socha. Neměl odpovědi a než se zpamatoval, Mandalénka už zmizela. Na cestě ke mlýnu teprv přemýšlel o její odpovědi. Myslil, že Mandalénka musí se státi kalvínkou a ona zatím chtěla, by se on stal katolíkem. — Toho přece nechtěl učiniti, zvláště ne státi se ctitelem Rodičky Boží, kteréž se posmíval a potupně rouhal. Tak byl sám s sebou nespokojen, až konečně ještě více se rozhorlil na Rodičku Boží, která byla nejhlavnější překážkou jeho přání a úmyslů.

Mandalénka čím dále tím více byla oblíbenou u paní hraběnky Hippolyty. Vyjížděla s ní často do okolí a nejvíce na Brádlo do kaple sv. Maří Magdalény, kde staříčký poustevník Ivo sedával podle poustky a vypravovával o dávných událostech. Mandalénka upozornila paní hraběnku Hippolytu, že poustevník Ivo zná nejlépe dějiny města Kamenice, celého okolí a bývalých vrchností. I požádala stařečka, aby jim o dávných dějinách katolických něco vypravoval, a poustevník, podav jim lavici, jal se vypravovati o Anežce Sezimové následující:

»Před válkami husitskými byla Kamenice ryze katolické město, neboť páni na Kamenici jako Bechyňové z Lažan, Leskovcové a Malovcové i jejich paní byli zbožní katolíci, zvláště všickni ctiteli Rodičky Boží; vždyť kaple zámekká jest doposud svědkem jejich úcty marianské. Kdož by z nás starých neznal skutečnou událost o Anežce Sezimové, paní na Kamenici a Ústí? Otec její byl husitou, vždyť u něho právě na Kozím Hrádku Hus se ukrýval, ale matka její byla horlivou

PANNA MARIA NOVO-ETINSKÁ.

katoličkou a vychovala Anežku tak, že byla jako svě-
tice! Provdati se nechtěla a nejmilejším zaměstnáním
jejím bylo sloužiti Rodičce Boží. Tehdy také zámecká
kaple podobala se nebi. Když pak jí otec i matka ze-
mřeli a ona se stala dědičkou rozsáhlých statků, prosila
své poddané, aby nikdo od víry otců svých neodstu-
poval. Ačkoliv husitství se v celém okolí šířilo a husité
i na vrchu Brádle své schůze konali, přece město Ka-
menice zůstalo husitství prosto, poněvadž všickni poddaní
Anežku milovali a ji pro její zbožnost a šlechetnost
velice v úctě měli. Husitům byla Kamenice, tato bašta
katolické víry, trnem v oku, proto uzavřeli stůj co stůj
se jí zmocniti. Přitřhl tedy ke Kamenici dne 31. října
1425 Prokop Holý s Janem z Hvězdy, Bzdinkou zvaným
a oblehl tvrdý hrad a pevné město Kamenici. Anežka
Sezimova ukázala, že není jenom zbožnou dívkou ka-
tolickou, ale že jest i rekyní, aby víru otců svých mečem
hájití dovedla. Vykonavši pobožnost v hradní kapli u
sochy Rodičky Boží a požádavši ji za pomoc a přispění,
vytrhla na bašty do boje proti husitům. I řinčeli meče,
fičely šípy, hučely praky a — z hradní kaple zaznívala
píseň marianská:

»Neopouštěj nás
v tento smutný čas,
ale pros za nás, o Maria!
Pros za nás svého
Syna milého,
odvrať hněv jeho o Maria!
Pros, ať se smiluje,
nás nepokutuje,
ale laskavě opatruje.«

Bojováno dlouho přes měsíc — husitů mnoho padlo
před hradbami kamenickými, však obleženým konečně
nedostávalo se potravy. Kamenice lstí a zradou dobyto,
ano i Menhart z Hradce, příbuzný Anežčin, jenž jí táhl
ku pomoci, u rybníka Kalicha jest poražen. Ač katolíci
byli poraženi, přec Anežka zůstala hrdinkou. Víry své
se nevzdala, a když husité musili odtáhnouti do Moravy
a Rakous, Anežka poznovu upevnila víru katolickou
v Kamenici; zámecká kaple Panny Marie stala se
útulkem všech katolíků až do smrti Anežčiny, která

jako panna marianská Rodičke Boží zasvěcená, dokonala život svůj za zpěvu litaní loretánských. V hradní kapli jest pochována«.

Paní hraběnka Hippolyta se slzami v očích vyslechla tuto událost o hrdinné Anežce Sezimové z úst poustevníkůvých. V srdci jejím ozývalo se přání, aby byla také tak horlivou ctitelkou Rodičky Boží, jakou byla Anežka Sezimova, kteréžto přání se v ní v pevné předsevzetí proměnilo.

V těch dobách nejvíce proslula mnohými zázraky Rodička Boží Staro-Etinská v Bavořích. Tisícové ctitelů každoročně k ní putovalo, zvláště také šlechta česká a rakouská. Paní hraběnka Hippolyta usmyslila sobě pevně, že Rodičku Boží Staro-Etinskou každý rok navštíví, ano že jí u rybníka Kalicha v lukách na bojišti kapli postaví, kde sice Anežka Sezimova se strýcem Menhartem z Hradce poražena byla, ale věrou svojí přec nad husity zvítězila. Paní hraběnka Hippolyta nastoupila tedy pouť do Starého Etinku a odtud přinesla dotýkanou sochu Rodičky Boží Staro-Etinské, velice uměle řezanou. Na lukách pod rybníkem Kalichem v utěšeném údolí v březovém hájku kázala postaviti prostrannou kapli, překrásně ji upravila a do ní se největší slávou na den Narození Panny Marie r. 1632 dala onu sochu Rodičky Boží přenést. K této slavnosti sešlo se mnoho duchovenstva okolního a tisícové poutníků. Kamenické dívky ze spolku marianského, jimž byla Mandalénka Svadbovic v čele, oslavily tento svátek tak dojemným zpěvem písní marianských, že poutníci na tuto slavnost dlouhá léta rádi vzpomínali.

K této kapličce Rodičky Boží Staro-Etinské přicházela paní hraběnka Hippolyta s Mandalénkou Svadbovic téměř každý den, a to nejraději odpoledne; modlily se litanie loretanské nebo růženec, nebo zpívaly marianské písně. Také z okolí a z Kamenice hojně lidí přicházelo uctívat Rodičku Boží.

Však to kamenické nekatolíky, zvláště kalvíny předměstské naplňovalo vztekem, když viděli, že se úcta marianská v Kamenici čím dále tím více zmahá. Zvláště urputný Longolius-Dlouhý o tom přemýšlel a činil rozličné návrhy, kterak by bylo možno, takovouto úctu

marianskou překaziti a zejména obou vůdkyň, paní hraběnky Hippolyty a Mandalénky Svadbovie, nějak se zbaviti.

Dne 26. července roku 1633 na den sv. Anny měli za noční doby všickni vůdcové nekatolíků kamenických poradu ve známé »lutheránské peci.« Byl Šimon Pícek z předměstí, kalichovský mlynář Mička se synem svým Vavřincem ano i Martin Holoubek, starší strany Karjanských a jiní. Všichni se usnesli na tomto bezbožném návrhu darebného Longolia: Až někdy paní hraběnka Hippolyta s Mandalénkou zase v kapliče u Madony Staro-Etinské na modlitbách dlíti budou, zvláště kdyby za deště a bouře se tam ukryly, jako to činívají, tu nechť kalichovský mlynář vypustí stavidla anebo hráz u rybníka Kalichu protrhne; tak se najednou a z nenadání celé údolí zatopí a nenáviděné modličky snad v kapli zahynou; ani ta modla Staro-Etinská jim nepomůže. Ujednáno. Jen se čekalo na příznivou dobu.

Poustevník brádelský, stařec Ivo, již pozoroval, že se mezi nekatolíky něco kuje; kolikráte je pozoroval, jak za noční doby se plíživali k »lutheránské peci« a z toho, co někdy zaslechl z tajných rozmluv jejich, seznal, že se tu jedná o paní hraběnku Hippolytu a Mandalénku a že se jim nějaké úklady strojí. Proto je při nejbližší příležitosti varoval, aby se nekatolíků chránily a aby do kapličky tak často nechodily. Paní hraběnka Hippolyta však odvětila, že se nebojí, slouží-li Rodičce Boží, ta že ji neopustí, jako neopustila Anežku Sezimovu.

Konečně naskytla se nekatolíků Kamenickým příhodná doba. Bylo to na den Panny Marie Sněžné, dne 5. srpna 1634. Toho dne bylo veliké parno, slunce jen pražilo. Bylo jako před bouří. Nicméně paní hraběnka Hippolyta nechtěla toho dne zůstat doma, nýbrž si vyšla s Mandalénkou pod Brádlo do kapličky Rodičky Boží Staro-Etinské, aby se tam pomodlily litanie, růženec a zapěly písně mariánské. Jsouce pohrouženy ve svou pobožnost ani nepozorovaly aneb toho nedbaly, že se sivé mraky od západu stahují, že počíná hřměti a blesky se křížují, ano že již plným proudem déšť se leje. Potok kalichovský vystupoval, údolí počalo se zatopovati, voda se valem hrnula — ano až do kapličky

a v malé chvíli ji celou zaplavila až do výšky oltáře. Obě ctitelky Rodičky Boží náhlým nebezpečím ulekané, musily vystoupiti na oltář a úzkostně držely se sochy Panny Marie Etinské, prosíce ji, aby nedala jim zahynouti. A voda stále rostla. Vždyť zarytí nekatolíci vykonali zločinný úmysl svůj. Vavřínek Mičkův a Šimon Pícek, právě ve mlýně meškající, vytáhli, jakož bylo umluveno, stavidla a prokopali hráz rybníka Kalichu, aby se voda hned proudy valila a náhle zatopila celé údolí. Ve mlýně kalichovském se všecko radovalo, že ty modličky v kapli dojista zahynou. A skutečně již hrozilo jim blízké a nezvratné zahynutí.

Voda stále ještě rostla, již zatopovala celou sošku Rodičky Boží, kteréž se pevně držely, a jim oběma, ač na oltáři stály, dosahovala málem až po krk — tak že každým okamžikem spousta vod hrozila je zahltni ano až zbořiti a odnésti kapličku. Volání jejich bylo marné, už i síly je opouštěly. Úpěnlivě prosily o pomoc Rodičku Boží, a paní hraběnka Hippolyta' slib učinila, že unikne-li tomuto nebezpečí, vystaví Rodičce Boží Staro-Etinské někde na blízku nový prostranný kostel.

A Rodička Boží vyslyšela prosby svých ctitelkyň a nedala jim zahynouti. Když jest nouze nejvyšší, pomoc Boží jest nejbližší. Brádelský poustevník Ivo totiž viděl obě ctitelkyně Panny Marie přicházeti ke kapli a věděl, že mezi bouří tam dlí. Byl celý den před svou poustkou zaměstnán s tesaři, Linhartem Sklenářem a dvěma soudruhy, jež dobrotivá paní hraběnka již včera k němu poslala, aby mu sešlou poustku novými prkny pokryli, zahrádku ohradili a postavili nové lávky. Zpozorovav tedy, že náhlá povodeň by meškající paní hraběnce a Mandalénce v kapli mohla býti nebezpečnou, ihned vybídnul tesaře na štěstí přítomné ku pomoci. Rychle a obratně snesli některá prkna a dřeva dolů k vodě, sbili je aneb houžvemi, jak jen v té chvíli možné bylo, svázali a již statečný tesař Linhart a poustevník Ivo s tímto vorem hnali se ke kapličce, kde šťastně se zachytili dveří přívalem již dovnitř vtlačených. S největším namáháním a s vlastním nebezpečím podařilo se jim, napřed paní hraběnkou a pak Mandalénku uložiti polomrtvé na chatrný vor a konečně s ne men-

ším nebezpečím přivéstí je na suchou zemi a tak je vysvoboditi z jisté záhuby. Zatím sbíhali se již lidé ze zámku a katoličtí občané z Kamenice pomáhali, kde ještě mohli, a jásající velebili Rodičku Boží, kteráž se ukázala býti mocnou ochranou svých ctitelek.

Za málo dní vše přišlo na jevo. Někteří z kalvínů, pohnuti jsouce tímto patrně zázračným zachráněním a vidouce, jak pomoc Rodičky Boží mocná jest, vrátili se k víře katolíkům i vyznali a oznámili, že ve mlýně kalichovském na návrh Longoliův stavidla vytažena a hráze rybníka Kalichu prokopána byla s tím úmyslem, aby paní hraběnka i Mandalénka v kapli utonuly. Za to Longolius, zlopověstný predikant, měl býti utracen, ale šlechetná paní hraběnka nechtěla jeho smrti, nýbrž na přímluvu její byl mu trest zmírněn, že když metlami zmrskán byl, vypovězen byl ze země. Kalichovský mlynář, u něhož se to stalo a který ke všemu svolil, byl vsazen do žaláře ve tmavé kulaté věži na hradě kamenickém, kde jako nekající hříšník životu svému konec učinil, oběsiv se. Šimon Picok a Vavřinec Mičkův utekli do lesů, bojíce se ortelování.

Paní hraběnka Hippolyta de la Sage Paradis dostála slibu svému, učiněnému ve chvíli nebezpečství. Po povodni počala vyhledávati místo, kde by kostel Rodičce Boží Staro-Etinské postavila; avšak podivným způsobem sama Rodička Boží sobě místo vyvolila. V noci na den Jména Panny Marie viděla paní hraběnka Hippolyta ve snách Rodičku Boží, jak pravila k ní: «Dcero má, zachránila jsem tebe a ty také splníš slové své. Vystavíš ku počtě mé kostel na místě rovinatém, kde nyní jest křoví, hodinu cesty daleko. Na keři jest tam růženec zavěšen a v duté lípě včely. Lípu poraziti dej a na místě tom ať stojí hlavní oltář». Druhého dne šla paní hraběnka Hippolyta na Brádlo poradit se s poustevníkem Ivem, chtějíc mu též poděkovati za zachránění své. A hle! poustevníku starci Ivovi zdál se téže noci týž sen jako paní hraběnce, která s nemalým podivením poslouchala jeho vypravování. —

Brzy po té vydal se poustevník Ivo s paní hraběnkou hledat místo Rodičkou Boží vyvolené.

A skutečně, když hodinu cesty směrem k Jindřichovu Hradci ušli, našli v rovině lípy, v jejíž dutině našli včely, vylétující z lípy u velikém množství, a na blízkém keři visel zavěšený růženec ze dřeva vyřezávaný.

Nastaly tedy přípravy ku stavbě nového kostela, jež paní hraběnka dle vzoru kostela Staro-Etinského stavěti dala. V roce 1662 byl kostel dostaven. Paní hraběnka Hippolyta usadila kolem kostela zbožné katolíky, jež podělila značnými pozemky a tak brzy povstala u kostela vesnice, jež dle včel v dutině lípy usedlých byla pojmenována Včelnice. Davy lidu ze všech stran počaly se tam hrnouti, aby uctily zázračnou Rodičku Boží Staro-Etinskou ve Včelnici, neb táž zázračná soška, již se paní hraběnka Hippolyta s Mandalénkou při povodni držely, byla z kaple té pod Brádlím s velikou slávou do kostela včelnického přenesena. Pro mnohé poutě vzrostla ves Včelnice na městečko, jemuž pak v novější době dáno jméno Nový Etink a zázračná Rodička tamní nazývá se Rodička Boží Novo-Etinská.

Se Šimonem Pickem stala se řízením Božím veliká změna. Přišel ze svého úkrytu jedenkrát domů (bylo to na Vše Svaté, kdy v Kamenici slaví se posvěcení), zaběhl do hospody a začal v opilosti zase Rodičku Boží tupiti a dušičkám, za kteréž se právě ve svatvečer zbožní lidé modlili, se posmívati. Okřikován jsa zbožnými lidmi, lál ještě více.

Žena jeho právě té noci mlela v kalichovském mlýně a on ji slíbil, že v noci do mlýna přijde a mouku jí domů odnésti pomůže. Pozdě večer šel skutečně za ní, či potácel se nejistým krokem do mlýna, kam po cestě mu bylo jíti kolem vrchu Brádlu. Zde pohlíží letem vzhůru a aj, vidí na vrchu u kaple Brádelské sv. Maří Magdalény zářiti světlo. Co to? myslí sobě a odhodlal se tam jíti. Přišel ke kapli, slyšel hlas varhan. Nahlédnuv pak dveřmi do kaple, viděl plnou lidí jemu známých: byly to samé dušičky. V Pánu zesnulý děkan kamenický sloužil mši sv., dávno zemřelý pan učitel hrál na varhany. Dole v kapli stály dušičky jeho známých a přátel, jež zpívaly tak dojemně a truchlivě, až se zachvěl; zdálo se mu, že jest někde na onom světě. A když se tak rozhlížel po všech dušičkách,

spatřil poblíže státi svou babičku, kteráž k němu se naklonivši, takto pravila: »Ty nešťastníče, kterak sem přicházíš? Utíkej odtud, zle se ti povede, pakli se přese mši sv. zde pozdržíš; utíkej s tohoto místa zemřelých, místa věčného pokoje — nerouhej se více dušičkám ubohým, netup Rodičku Boží, utíkej, utíkej a odpros Rodičku Boží Staro-Etinskou v kapli pod Brádle a staň se katolíkem.«*)

I utíkal Šimon Pícek, co mu nohy stačily, letěl zrovna s kopce dolů — s očí se mu řinuly slzy, v hlavě se mu vyjasnilo, a on začal poznávat, jak velice chybil, opustiv víru katolickou, zvláště že se dušičkám a Rodičce Boží rouhal. Seběhnuv dolů s vrchu, chvátal zrovna do kaple Rodičky Boží a padnuv na kolena, volal, hořké slzy prolévaje: »Ó, Rodičko Boží, odpusť mně hříšníku velkému, jemuž snad vina přehrozná ani odpuštěna býti nemůže. Však já lituji svých provinění, ku kterým nešťastný Longolius svými úlisnými řeči mne svedl! Rodičko Boží, odpusť mi provinění má veliká, která chci odčiniti pokáním velikým, trvajícím až do smrti mé.«

Jako dříve láteřil proti všemu katolickému a hlavně proti úctě Rodičky Boží, tak nyní vroucně se modlil a prosil Rodičku Boží za odpuštění. Ráno lidé, katolíci jdoucí na slavnost dušiček do kostela Všeoh svatých do Kamenic, našli Šimona Pícka modlícího se růžence, celého usazeného a klečícího v kapli Panny Marie Staro-Etinské. Pícek na víru obrácený vypravoval všem, co se mu bylo v noci na Brádle přihodilo a všude ujišťoval, že se chce nyní státi nejhorlivějším katolíkem a ctitelem Rodičky Boží.

Tato změna s Píckem účinkovala na nekatolíky kamenické jako hromová rána. Všichni počali uznávat, že s vyznáním svým nejsou na pravé cestě a že víra katolická jest přec nejlepší a že Rodička Boží svým ctitelům pomáhá. Ponenáhlu počali všichni tito nekatolíci choditi s katolíky do katolického kostela Všeoh svatých a navštěvovali kapli Rodičky Boží Staro-Etinské

*) Skutečná pověst národní, jež se doposud v Kamenici nad Lipou udržela.

u Brádlá; ano počali putovat do nového chrámu Páně ve Včelnici, Rodičce Boží zasvěceného a Nový Etink zvaného.

Také Vavřinec Mičků, když viděl, že dobrá paní hraběnka Hippolyta ho nestihá, vrátil se z lesů do svého mlýna pod Kalichem a počal též uznávat, že úskončný predikant Longolius je sváděl licoměrnými řečmi a že sám byl největší podvodník. Vavřinec nyní poznával, jak by pro něho bylo dobře, kdyby se stal katolíkem a Mandalénka Svadbovic jeho manželkou. Rovněž i čeští bratři, Karjané zvaní, uznávali, že bude nejlépe, když se vrátí k víře katolické; sám starší jejich, Martin Holoubek, učinil jim při poslední schůzi jednoty tento návrh.

Na den Nanebevzetí Panny Marie roku 1663 konala se k Rodičce Boží v Novém Etinku první veliká pouť z celého okolí. Otcové z tovaryšstva Ježíšova z Jindřichova Hradce, zejména známý a oblíbený P. Jiří Plachý měl kázat v tomto novém chrámě. Z Kamenice šli katolíci slavným průvodem s korouhvemi, zpěv pak řídil Marianský spolek dívek, jemuž v čele Mandalénka Svadbovic. Kalvíni předměstští se starším svým Šimonem Pickem přivtělili se ke katolickému průvodu, taktéž bývalí lutheráni sestoupili do řad cechů městských, ano i Martin Holoubek se svými českými bratry se přidal. Byl to průvod velkolepý, po dlouhá léta v Kamenici nevidaný, neboť obyvatelé kameničtí byli dnes zase sjednoceni věrou Kristovou a úctou Rodičky Boží.

V Novém Etinku vystoupil P. Jiří Plachý na kazatelnu a počal kázat o podivných cestách, kterými Bůh pokolení lidské vodí a o mocné přímluvě Rodičky Boží; když domluvil, předstoupil Šimon Pícek a prosil za dovolení P. Jiřího Plachého, aby směl ve chrámě promluvit před tolika tisíci lidu a obdržev je, počal: »Rozmilí krajané a ctitelé, Rodičky Boží! I my kameničtí kalvíni, lutheráni i čeští bratři byli jsme podivnými cestami voděni. K nám přicházeli spustlí dobrodruzi, kteří nám Luthera a Kalvína nad Krista Ježíše vychvalovali, katolíky a víru jejich tupili, papeže a biskupy za antikristy prohlašovali, zvláště se však Rodičce

Boží rouhali a nás stále vybízeli, abychom své soudruhy katolického vyznání kde možná týrali a jim příkoří činili. My svedení a lehkověrní činili jsme, k čemu nás nabádali tito zlotřilí dobrodruzi, zvláště ďábelský Longolius, nevědouce ani, že tím bližním svým křivdy činíme; zvláště rouháním se Rodičce Boží dopustili jsme se velikých provinění, až i naši šlechetnou paní hraběnkou Hippolytu de la Sage Paradis a její družku pannu Mandalénku Svadbovu chtěli jsme při jejich pobožnosti ze světa zprovoditi. Však Rodička Boží je chránila, a mne také podivným viděním na vrchu Brádelském v kapli sv. Maří Magdalény úplně obrátila. My všickni nyní chceme se státi horlivými katolíky a ctiteli Rodičky Boží a zavrhujece bludy, ve kterých jsme dosud tápali, žádáme co nejuctivěji velebného pána P. Jiřího Plachého, aby od nás vyznání, že přestupujeme ke katolické církvi, laskavě přijmouti ráčil.«

Řeč Šimona Picka, jež každý v celém okolí znal jako nejzarytějšího kalvína, účinkovala na všechny tisíce poutníků jako rosa nebeská, kteráž víru katolickou a úctu marianskou v srdci každého poutníka zmladila a obživila. P. Jiří Plachý sňav se zdi kříž, předčítal vyznání víry a na sta kalvinů, lutheránů a českých bratří čili Karianských z Kamenice, majících ruce vyzdvižené k nebesům, odříkávalo hlasem povzrušeným: »My odstupujeme od vyznání svých, uznávajíce víru katolickou za jediné pravou a samospasitelnou a prosíme Boha, Rodičku Boží a všechny svaté, aby nám odpustili, v čem jsme se proti nim prohřešili.«

P. Jiří Plachý přijav vyznání jejich a dav jim rozhrěšení, modlil se litanie ke všem svatým, a když přišel k odstavci: »My hříšníci, Tě prosíme, uslyš nás!« plakali všichni na víru obrácení, prosíce Boha za odpuštění.

Slavnost tato v kostele Novo-Etinském byla jednou z nej památnějších. Po požehnání vydal se průvod kamenických s korouhvemi k domovu, a všickni nyní bez rozdílu pěli písně marianské, zvláště všickni bývalí nekatolíci pěli nadšeně tuto sloku:

V tvém, milá Paní,
 orodování
 máme doufání, o Maria!
 Tvá milost mnohá
 u Pána Boha
 spásu vymáhá, o Maria!
 Nemůže zhynouti
 nešťastně padnouti,
 na koho ráčíš vzpomenouti.

Vavřinec Mičkův po službách božích odpoledních přiblíživ se k panně Mandalénce Svadbově a uchytiv ji za ruku, pravil: »Mandalénko, já dnes naplnil všechny podmínky, které jsi mi kladla, když jsem tě u Brádlá žádal o ruku tvou. Dostojíš nyní slovu svému?«

Mandalénka touto dnešní slavností všecka unešená, ruku mu podala a odpověděla s úsměvem: »Vavřínče! ráda dostojím; Rodička Boží tomu chtěla a podivnými cestami nás k sobě přivádí.«

Za krátký čas vystaveno blíže kostela Novo-Etinského krásné hospodářství na tom místě, kde Mandalénka Vavřinci podala ruku a slíbila, že se stane jeho chotí. Paní hraběnka Hippolyta de la Sage Paradis dala toto hospodářství novomanželům věnem a nazvala je »Nechyba«, že v tom žádné chyby se nestalo, když Mandalénka podala ruku muži, který ji dříve zahubiti chtěl — ale Rodičkou Boží na dobrou cestu jest obrácen. Tak jsou podivné cesty a řízení Boží — člověk mní, Pán Bůh mění.

Když na Brádelské poustce zemřel poustevník Ivo a v kostele sv. Maří Magdalény slavně byl pochován, stal se poustevníkem tamním Šimon Pícek, neboť mu už manželka i děti zemřely; říkával, že musí každého okamžiku dobře použiti k pokání, když velmi mnoho zlého v životě svém byl spáchal. Pícek byl přísným poustevníkem, jako byl předchůdce jeho, stařec Ivo.

Martin Holoubek často přiváděl kamenické procesí do Nového Etinku, zvláště na všechny svátky mariánské. Byl dobrým zpěvákem. Pokaždé navštívil také Mandalénku Svadbovu, nyní Mičkovu, která s manželem svým Vavřincem byla šťastna, neboť byli oba horlivými katolíky a zvláště vřelými ctiteli Rodičky Boží; zavedli tam v Novém Etinku spolky mariánské

jak mužů tak žen. Bůh všemohoucí jim žehnal a Panenka Maria střežila je. Často si vzpomínali let dřívějších a událostí pod rybníkem Kalichem a říkali s vděčností: »Jak podivné jsou cesty, kterými Bůh lidi vodí! Mocná jest Rodička Boží, a blaze, kdo utíká se pod její ochranu!«

Matka Boží Klatovská.

Dějepisná pověst z dob pobělohorských.

Byly to smutné časy v Čechách po bitvě na Bílé hoře. Města vypleněná, spálená, vesnice pusté a rozbořené, pole neosetá, bodlákem a bejlím zarostlá, mlýny sesuté, stáje prázdné a lid, z něhož zůstala jenom hrstka, celý vychudlý skrýval se po lesích a skalnatých jeskyních. Také za husitských válek byla vlast naše celá popleněna: ale ještě hůře bylo za válek třicetiletých! Nejvíce zkusily západní a jižní Čechy, odkud se přátelská i nepřátelská vojska do země valila.

Nejhůře to snad vypadalo v Klatovech. Město to dříve zámožné a obchodní, kleslo v husitských válkách velice a sotva se počínalo křísiti a zotavovati, přikvačily války třicetileté, ve kterých Klatovy ještě více jsou zbědovány.

Dne 13. října 1620 byly Klatovy, protože proti legitimnímu králi Ferdinandu II. se zimním českým králem Bedřichem Falckým držely, od vévody bavorského Maxmiliána útokem dobyty. Od roku 1632 až do roku 1635 musili měšťané klatovští 230.000 kop válečné daně na hotovosti odvésti. Dne 6. února 1641 přepadli Švédové pod Torstensonem město, pobili mnoho obyvatelův a učinili měšťanům škody na 150.000 kop. Dne 24. února 1645 přepadli Švédové opět město, vypálili je a měšťané ještě veliké výkupné museli složit. Dne 17. června 1648 vynutil švédský general Königsmark na nešťastných měšťanech 6.995 zl. 31 kr. K tomu přidružil se mor, že v r. 1688 veliké množství lidu morem

a hladem pomřelo jak v Klatovech tak i celém okolí. V r. 1688 císařská vojska pod samým císařem Leopoldem I. bojovala proti francouzskému králi Ludvíku XIV., kterýžto král nejen mečem ale i ohněm válčil, an mnohotě paličů do Čech a jiných zemí císařských vyslal, aby nejlepší města zničili. Tehdáž vyhořely mezi jinými městy též Klatovy; celé říšské a vídeňské předměstí, bylo francouzskými žháři na kolika místech zapáleno.

Bylyť toho času Klatovy velice sešly a potřebovaly svrchovaně pomoci Boží a zvláštní ochrany svaté Panny Marie, k níž se za pradávných časů před husitskými válkami obyvatelé klatovští tak vřele utíkali.

Rozumnější měšťané sami již nahlíželi, že je Bůh tak velice trestá, protože odpadli od víry otců svých a přidrželi se lichého učení nepravých reformátorů. Nová víra jenom stále neštěstí Klatovským přinášela; proto přáli si též z celého srdce státi se zase katolíky. Klatovy, před husitskými válkami město tak rozhodně katolické, stalo se za válek husitských hnízdem a středem husitství v západních Čechách, kde za válek třicetiletých zase husité, odhodivše ze sebe husitství, stali se rozhodnými luterány. Měšťané Klatovští hověli všem novotám, jež na ně veškeré zkázy uvalily, jenom nenáviděli katolíky, kteří jako malý hlouček se před nimi ukrývati musili a služby Boží potajmu jen v kostele hřbitovním u sv. Michala archanděla konati se odvažovali. —

Po bitvě na Bílé hoře bylo jináče. Rodička Boží dala katolíky vítězstvím a věc katolická zvítězila nad protestanstvím v Čechách. Vítězný císař Ferdinand II. netrpěl žádného jiného vyznání v království Českém nežli katolického. Kdo do určité doby z luteránů a kalvínů na víru katolickou přestoupiti nechtěl, byl ze země vypovězen. V roce 1636 povoláni byli otcové Tovaryšstva Ježíšova do Klatov. Ti z rozličných odkazův a z darů dobrodinců v r. 1656 vystavěli velkolepý chrám jezuitský zasvěcený Nepoškořnému početí Blahoslavené Panny Marie; při něm založili si kolej, kde žáky v semináři a šlechtické syny z celého Pošumaví v konviktu v duchu katolickém vychovávali. Blahoslavený Albrecht Chanovský

PANNA MARIA KLATOVSKÁ.

z Dlouhé vsi a rektor koleje P. Stridonius dobyli si největších zásluh tím, že celé město Klatovy, jeho okolí a velkou část Pošumaví na víru katolickou obrátili.

P. Albrecht Chanovský, ač ze šlechtického rodu pocházel, chodil od domu k domu, od vesnice k vesnici, a jako žebráček v chudém a prostém oděvu poučoval lid, budil úctu k Panně Marii, jejíž byl nejhorlivějším ctitelem, ve všech neštěstích a nehodách těšil lid a povzbuzoval jej k modlitbě a napomínal, aby se všickni utíkali pod ochranu Rodičky Boží, která nikoho neoslyší, kdo se pod ochranu její utíká. Lid veský i městský valem se vracel k víře katolické, a hle, nastal také obrat po celém Pošumaví a v západních Čechách. Když lidé počali poblouznění svého litovati a uznávali, že víra dávných předků našich a svatých patronů zemských jest vírou pravou a když lid počal zase lnouti láskou k Rodičce Boží: nastaly lepší časy v městě Klatovech a v celém okolí; nepřátelé již nedrali se přes hranice Šumavské do země, přestaly sváry a různice občanské a blahobyť jak v městě tak i v celém okolí počal se šířiti a město Klatovy počalo zase zkvétati.

U veliké lásce pak měli ctihodného P. Albrechta Chanovského chudí lidé, jimž on pro pravdu očí otevřel a k nimž on sám tak velice lnul. Sedláčkové plesali radostí, když zavítal do jejich chatrčí a poslouchali ho do noci, mluvícího k nim o božských věcech. Též i zemané a šlechtici rádi jej vídali, když do jejich tvrzí a hradů vešel, je i domácí lid poučoval a na pravou cestu uváděl.*)

Toho času nastala v Klatovech veliká a důležitá událost. Rodička Boží, k jejíž počtě Klatované dva největší kostely byli postavili, děkanský a jezuitský, a kterou ve mnoha kaplích uctívali, odpustila Klatovanům všechna jejich poblouzení za dob dřívějších a zvolila si Klatovy zázračným způsobem za místo, kde zvláštním způsobem chce býti ctěna a odkud celému Pošumaví chce býti matkou, ochranitelkyní a přímluvkyní u Boha.

V Itálii, v zemi Navarské, krajině hornaté, jest v údolí Vigletsém malé město Vegezzo, kde byl

*) Viz článek v Mariánském kalendáři z r. 1888 z výtečného pera Dra. Lenze, probošta Vyšehradského.

nad portálem kostela farního, sv. Mauriciu zasvěceného, starožitný obraz Rodičky Boží na zdi vymalovaný. R. 1494 stalo se, že jakýsi spustlý občan vegezský Jan Zukon ve zlosti do obrazu toho hodil kamenem, jenž na zdi namalovanou Rodičku Boží zrovna na čele poranil. A dive divoucí, co se zázrakem stalo? Z čela Rodičky Boží na obraze tom na zdi namalovaném počala se krev řinouti a v rosných krůpějích tekla po panenské tváři její. Množství lidu jak z blízka tak i z daleka se sběhlo a vidouc zázračně řinoucí se onu krev, bázní a strachem se chvělo a Boha za milost prosilo. Od té doby počalo obyvatelstvo celé krajiny Vegezské Marii Pannu na té zdi vyobrazenou jako zázračnou ctíti a vzývati.

Stalo se pak po půldruhém století na to, že po přestálé třicetileté válce, čili jak války ty náš český lid nazýval »po švédské vojně«, kde v Čechách mnoho lidu vyhynulo a z vlasti se vystěhovati musilo, že mnoho Vlachů v Čechách se usadilo, kteří zvláště řemeslo kominičké zde provozovali. V Klatovech usadil se Bartoloměj Ritcolt z města Vegezzy, kde nadzmíněný zázračný obraz Rodičky Boží jest, a živil se v Klatovech počtivě prací kominičkou. Byl to zbožný muž a křesťan a horlivý ctitel Rodičky Boží. Po mnoho let jsa v Klatovech, zdomácněl v městě tom; nikdy rodné město své Vegezzu v Itálii nenavštívil, ale velmi často si vzpomínal na zázračný obraz Rodičky Boží, vymalovaný nad portálem farního kostela, častěji o zázraku tom svým sousedům, měšťanům Klatovským vypravoval a každého dne ráno a večer modlíval se k zázračné Rodičce Boží v rodném místě svém Vegezzu. Též ve zvláštní uctivosti a oblibě měl obraz, který jeho zbožný praděd podle onoho obrazu zázračného zhotoviti dal a který zbožní Ritcoltové ve své rodině v největší uctivosti chovali. Vždyť každého rána a večera a zvláště každé soboty před obrazem tím celá rodina se modlívala; každého večera a každé soboty rozžehali světlo ku počtě Rodičky Boží Vegezské a tento památný obraz byl jako jejich rodinným štítem ochranným; a skutečně celou jejich rodinu nestihlo žádné zvláštní neštěstí. Rodička Boží Vegezská, ku které se vždy utíkali

členové rodiny Riteoltovy, vyprosila všem z nich štěstí a Boží požehnání.

Bartoloměj Riteolt pro svou zbožnost a poctivost byl v celých Klatovech oblíben a ctěn, proto také dne 8. července 1652 učinili jej klatovským měšťanem.

Vida, že již v letech valně pokročil, ustanovil se na tom, oženiti se. Když byl ještě jako tovaryš kominický pracoval u mistra v Č. Budějovicích, seznal tam zbožnou a počestnou dívku Dorotu Kozimáčkovu, která o sestárlou matku svou se pečlivě starala jako dobrá dcera a prací rukou svých se s matkou poctivě živila. Tuto etnou dívku pojal Bartoloměj Riteolt za manželku, byl s ní velmi nábožně a šťastně živ. Při svém řemesle kominickém zařídil si malý krámk, kde manželka jeho rozličné potraviny a koření prodávala; tak poctivý ten obchod k polehčení své živnosti vedli.

Příhodilo se pak mezi tím jednoho času, že přišel k němu z dálné jeho italské vlasti, z města Vegezzy, syn vlastního bratra. Ten mimo upřímné pozdravení od otce tu smutnou zprávu přinesl, že rodičové jeho, starí Riteoltovi před několika léty zemřeli a že bratr jeho jej vybízí, aby se do Vlach navrátil a po rodičích v Pánu zesnulých se svým bratrem o pozůstalost upřímně se rozdělil. Bartoloměj Riteolt, když mu Rodička Boží, kterou povždy tak vroucně vzýval, hojně žehnala, že ku své spokojenosti živ býti mohl, usnesl se a svému bratru vzkázal, že mu všechno právo na otcovské jmění odstupuje a že z otcovské pozůstalosti ničehož jiného nepožaduje, než aby mu obraz Panny Marie Vegezzské, z otcovského domu odeslán byl.

Když o tom bratr jeho ve Vlaších zprávu dostal, nemálo se nad tím zkormoutil a zřejmě prohlásil, že obrazu toho tak památného a celé rodině posvátného bratru svému do Čech postoupiti nemíní. Však později přece úmysl svůj změnil a tento svatý obraz na bratrovu žádost místo všeho podílu po rodičích, do Klatov odeslal.

Bartoloměj Riteolt byl velice potěšen z toho obrazu a vážil si ho nade všechny poklady celého světa. Aby obraz důstojněji uctil, dal v svém domě vystavěti ve světnici příhodné místo, jež upravil za oltář; tam po-

věsil obraz a před ním každého večera a každé soboty, jako v otcovském domě se modlil a pevně doufal, že Rodička Boží Vegezská, nyní Klatovská, až do smrti jej ode všeho zlého chránití bude.

Klatovští sousedé, vidouce jeho vroucí úctu, sami přicházivali častěji ke zbožnému Ritcoltovi a s ním se modlívali zvláště odpoledne v neděli a ve svátek před obrazem tím litanie loretanské, modlitby »Zdrávas Královno« a »Pod ochranu tvou se utíkáme.« Domku Ritcoltovu na předměstí za městem jako všem ostatním říkalo se »v chaloupce« a proto říkali sousedé, že se jdou »do chaloupky« k Panně Marii modlit.

Když pak s manželkou svou Dorotou starý Ritcolt mnohá léta v nábožnosti a bohabojnosti strávil a Bůh jich žádnými dětmi neobdařil, přijali ve svém stáří útlé děvče blízkého souseda, Annu Rymerovu za vlastní již ve vši ctnosti a bohabojnosti vychovávali. Však nadešel čas, že Ritcolt měl se z tohoto světa na věčnost odebrati. Před smrtí svou ještě napomínal manželku svou Dorotu, aby po celý život svůj za spásu duše jeho k Rodičce Boží se modlila, obraz její vždy v největší úctě zachovávala, nikdy jej z domu svého nedávala, ale se sousedy a sousedkami před obrazem tím pobožnosti mariánské vykonávala. Rovněž Anně, za dceru přijaté, na srdce kladl, že když zázračný obraz zdědí, aby si ho více vážila než-li všech pokladů na světě a k Rodičce Boží zázračné vždy útočiště své brala. Ještě na smrtelném loži dal si předražený obraz přinést, upjal na něj svůj již uhasínající zrak a naposled ho vroucně líbaje se slovy: »Ježíš, Maria, Josef, vezměte duši mou pod ochranu«, vypustil duši.

Manželka jeho Dorota byla vždy pamětlivá posledního rozkazu manžela svého. Stejnou důvěrností a horlivostí k obrazu tomu jáť, žádnému jej prodati aniž darovati nechtěla, nýbrž jako poklad nade vše vzácný, své dceři dochovala a konečně v stáří již vysoce pokročilém také na věčnost se odebrala.

Po smrti obou schovanka Anna Rymerova, poněvadž tu žádných krevních přátel nebylo, jako jediná dědička všecken statek po nich přijala a též i památný obraz Rodičky Boží. Anna byla dívka ctnostná, zbožná,

velice tichá a skromná, tak že každému milá byla. Že nyní celou domácnost a závod sama míti nemohla, nabízely jí sousedky, aby stav svůj svobodný proměnila a se provdala. Nabízely jí bohaté ženichy; Anna nechtěla z nich žádného, neboť zalíbil se jí hodný mládenec Ondřej Hiršberger, který byl krejčovskému řemeslu vyučen; byl chudý, ale poctivý mládenec, jenž častěji do »chaloupky« přicházel uctít zázračný obraz Rodičky Boží. Toho si vzala Anna za manžela, očekávajíc, že s ním bude šťastna.

Však jako Bůh nejvyšší moudrý zkoušel své sluhy Abraháma, Joba a jiné, zdali mu i v bídě a v soužení věrni zůstanou, aby je pak tím hojněji odměnil, tak zamýšlel Bůh učiniti s těmito novomanžely: chtěl zkoušeti je, zdali mu ve víře věrni zůstanou a Rodičku Boží v zázračném obraze jim svěřeném s důvěrou uctívati nepřestanou, aby je po přestálé zkoušce tím slavněji odměnil.

Ač byli oba novomanželé zbožní, příčinliví a sporní, přece žádného štěstí spolu neměli. Dítka se jim množily, výdělku ubývalo, neštěstí je stíhalo za neštěstím tak že očividně chudli. Každého dne klekávali před zázračným obrazem Rodičky Boží Vegezzské, prosili ji, aby jich neopouštěla, štěstí a požehnání jim vyprosila, ale zdálo se, že Rodička Boží jich vyslyšení nechce; ano vedlo se jim čím dále tím hůře.

V tehdejších zlých letech, kdy požáry, mor a neúroda stíhaly celé krajiny a zvláště město Klatovy, neměl Ondřej Hiršberger, řemeslem krejčí, žádné skoro obživy. Ve svém nedostatku rozprodával z dědictví své manželky kus po kusu. Sousedé jeho, majíce s ním útrpnost, navrhovali mu, aby zázračný obraz prodal, že za něj dostane hezkou částku peněz, za které bude moci se svou rodinou delší čas zase dobře žít. Však Hiršberger nechtěl se tohoto drahocenného pokladu ni žádným způsobem zbaviti, ale se stejnou horlivostí pořáde s celou svou rodinou se před tím obrazem modlíval a pomoci a přispění Rodičky Boží očekával. Když ale kříže a »nedůstatky« posléze již příliš těžce na něho doléhaly, tedy konečně sobě umínil, že zázračný obraz ne snad prodá ale darem dá jednomu

vzdálenému panu faráři, jenž býval v mládí jeho dobrodincem. Domníval se, že od něho se mu snad dostane hojnější pomoci a drahý obraz v jeho rukou dojista nikdy nebude zneuctěn. Zítra již chtěl se s obrazem vydati na cestu.

Však hle! i tento úmysl jeho byl podivným způsobem překažen. Ještě téže noci, když se již na cestu chystal, jedno z dítek jeho se náhle a velmi těžce roz nemohlo, tak že doma zůstati musel. A když se pozdravilo, roz nemohlo se druhé a konečně i jeho manželka. Tím se cesta jeho zdržela tak dlouho, až nadešel onen přešťastný den, kdy převeliká moc Rodičky Boží před trůnem nejvyššího se vyjevití měla.

Stalo se totiž léta Páně 1685 dne 8. července ranním časem, když Ondřej Hiršberger před tímto obrazem blahoslavené Panny Marie dle svého obyčeje modlitbu svou vroucí konal, že najednou na obraze z té rány na čele Marie Panny krev se vyprýštila a krvavé krůpěje se ukázaly. Hiršberger celý užasl a rodina jeho s pláčem a s bázní modlila se k zázračné Panně. V malé chvíli roznesla se pověst o této neobyčejné události po celých Klatovech. Soušedé i cizinci se sbíhali, aby byli očitými svědky této události. Celé město bylo v udivení a chaloupka Hiršbergrova dnem i nocí stále byla naplněna žasnoucími ctiteli marianskými, kteří hned voskové svíce přinášeli a rozžehali před zázračným obrazem. Konečně přišla i komise sestávající z dp. Jana Vojtěcha Stadlera, toho času děkana klatovského, P. Hiacínta Hlavičky, převora a kazatele v klášteře dominikánském v Klatovech a z urozeného pána Jana Filipa Hocha z Hochů, téhož času královského sudího a rychtáře města Klatov. I tito páni přesvědčili se na své vlastní oči, že zázračný obraz roní z hlavy Rodičky Boží živou krev, která, když z čela jejího setřena byla, poznovu zase z čela se ronila. —

Nyní bez prodlení pán děkan Stadler svatý obraz z chaloupky do děkanského kostela odnesl, doprovázen jsa velikým zástupem žasnoucího lidu. Postavil jej na tak zvaný oltář »Ložírovský«, kde po celý den od nábožného lidu byl navštěvován a převrouceně uctíván.

Aby se však o čisté pravdě této patrně zázračné události dostatečné přesvědčení nabylo, dal tehdy slavný magistrát nejprv Ondřeje Hiršbergra s manželkou jeho a pak i jiné svědky na radnici povolati a u přítomnosti pana děkana je pilně zkoumati a vyslýchati. Co tu jeden každý o tom zázraku věděl a viděl, vše bedlivě jest zaznamenáno, a protokol ten celou komisí podepsaný zaslán byl pražskému knížeti-arcibiskupu Janu Bedřichu, hraběti z Valdšteina. Arcibiskup po bedlivém prozkoumání této věci kázal onen svatý obraz do zvláštního místa uschovati a zavřítí, aby k němu kromě pana děkana nikdo přístupu neměl.

Když pak slavný magistrát Jeho knížecí arcibiskupské Milosti snažnou žádost zaslal, aby obraz ten pro radost ctitelů marianských a na útěchu v bídě a v úzkostech k veřejnému uctění na oltáři vystaven býti směl, tu brzy na to od knížete-arcibiskupa vysláni jsou duchovní komisaři do Klatov, kteří ještě jednou výroky v protokolu uvedených svědků vyslechli a pod přísahu je vzavše, o celé té zázračné události opětne pravdivou zprávu panu arcibiskupu učinili.

Zpráva ta poznovu důkladně od knížecí arcibiskupské konsistoře byla prozkoumána a uvažována; tu teprv uznáno, že patrný zázrak se stal. Na to ihned dovolení přišlo, aby onen svatý obraz k veřejné účtě v děkanském chrámu Páně v Klatovech na hlavním oltáři byl vystaven, z čehož neobyčejná radost a srdečné plesání po celých Klatovech a v okolí se jevilo.

Dříve však, než-li velezcácný obraz k veřejnému uctění vystaven byl, měl se dle rozkazu knížete-arcibiskupa pražského vyhotoviti věrný konterfekt čili věrná kopie tohoto svatého obrazu. Tato kopie zhotovena byla v třech dnech s největší pilností od proslulého malíře a hned do Prahy zaslána spolu s těmi třemi krůpějemi krve, kteréž P. Hlavička, převor a kazatel dominikánský při udání ze zázraku na papír vzal a jež ustavičně na něm zůstávaly.

K veřejné výstavě tohoto zázračného obrazu byl ustanoven den 23. září 1685. Klatovský děkan, Jan Vojtěch Stadler vynasnažil se všemožně, aby slavnost ta v nej-

větším lesku a slávě se dala. Zázračný obraz měl býti nesen z děkanského kostela po náměstí a ulicích klatovských s největší slávou do »chaloupky« a odtud zpět do děkanského kostela. Mezi tím byla chaloupka Hiršbergrova od klatovského magistrátu zakoupena a přispěním mnoha dobrodinců zřízena z ní překrásná kaple, která co nejskvostněji upravena a ozdobena byla. Každý Klatovan hleděl dle možnosti přispěti na okrášlení zázračného místa, a celé Klatovy chystaly se k této neobyčejné slavnosti; všechny pořádky a cechy přemýšlely a vynasnažovaly se, kterak by nejvíce nejvíce uctily Rodičku Boží.

Přiblížil se konečně den 23. září 1685. Již před tím dnem tisícové poutníků z celého Pošumaví naplnili Klatovy. Sám arcibiskup pražský Jan Bedřich hrabě z Valdšteina účastnil se slavnosti té. Jenom kněží a řeholníků čítalo se na 400. Práporů vlálo po náměstí a ulicích nesčíslných, ano celé Klatovy byly ověněny a celé při slavném průvodu osvětleny. Na sta družiček neslo odznaky loretánských litanií, mládenci a panny z nejvznešenějších rodin nesli na nosítkách zázračný obraz Klatovské Rodičky Boží v drahém rámcí perlami a zlatem ozdobený. Všecky zvony klatovské ano i z okolních farních kostelů hlaholily, zdálo se že celá Šumava s úžasem a radostí pohlíží v ten den na Matku Boží Klatovskou.

Však nejen toho dne, ale od toho času každodenně přicházela četná procesí nejen z Pošumaví, ale i z celých Čech, ano i z Rakous a z Bavor na uctění »Panny Marie Klatovské.« Klatovy stále byly poutníky naplněny. Kněžstvo na děkanství, otcové z tovaryšstva Ježíšova i z řadu sv. Dominika nebyli s to, aby vyhověli všem poutníkům ve sv. zpovědi a v kázáních. Kázalo se stále v chrámu Páně děkanském i na prostore před děkanstvím; ve zpovědnících každodenně na 50 ba někdy i přes 100 zpovědníků zpovídalo. Tisícové přístupovali každodenně ke stolu Páně. To když arcibiskup pražský, Jan Bedřich hrabě z Valdšteina viděl, z vlastního svého jmění 20.000 zl. ve stříbře jako nadaci pro čtyři kněze založil, kteří by při děkanském chrámu Páně v Klatovech poutníkům a ctitelům mariánským svou duchovní službou stále pohotově byli. Tito první kněží

kteří hned po založení oné nadace od arcibiskupa pražského do Klatov odesláni byli, sluli: Pavel Axlar, Bedřich Müllenhof, Jan Würth a Jan Köphert. Bydleli z počátku na děkanství. V r. 1688 dal pak týž pražský arcibiskup pro ně vlastní příbytek blíže děkanského chrámu Páně na své útraty vystavěti a vším potřebným nábytkem opatřiti; nejstarší pak z nich a nejzasloužilejší nazýval se superior a byl představeným domu ustanoven. Prvním superiorem byl Pavel Axlar, jenž se stal r. 1694 doktorem bohosloví, r. 1695 rektorem pražského kněžského semináře a posléze kanovníkem na Vyšehradě.

Jak velice tento zbožný arcibiskup zázračnou Rodičku Boží Klatovskou ctil, vysvítá dále z toho, že před její obraz v děkanském kostele Klatovském věnoval velkou lampu stříbrnou v ceně 500 zl. na věčné světlo a na její oltář, tak zvaný »Ložírovský«, šest velkých svícňů stříbrných, jež na 2560 zl. ceněny byly. Té doby, kdy tam přicházely průvody a ctitelé marianští, kteří své dary před zázračným obrazem Rodičky Boží Klatovské ukládali, možno říci, že děkanský chrám Páně Klatovský byl pravou klenotnicí. Bylo tam 20 stříbrných lamp, na sta stříbrných svícňů, mnoho stříbrných monstrancí, kalichů a ciborií, mnoho stříbrných konviček s miskami, veliké množství stkvostí a drahých klenotů, jež tehdejší nábožný cit tak mnohých poutníků ze všech krajin tam přicházejících na důkaz vroucí uctivosti a důvěry k Panně Marii do chrámu Páně věnoval. Na sta svící dnem i nocí hořelo před zázračným obrazem Rodičky Boží Klatovské. Však bohužel ke konci 18. století nastaly francouzské války a největší díl z tohoto pokladu Marianského dle nejvyššího nařízení podkomornímu úřadu o Prahy odveden býti musel, kde všechny tyto posvátné zlaté a stříbrné nádoby rozlity a peníze z kovů těch raženy byly.

Doposud ještě tisícové poutníků putují k zázračnému obrazu Rodičky Boží Klatovské z celého Pošumaví. Velká pouť klatovská slaví se každoročně v neděli po sv. Kilianu. Dosud ještě všechny spolky klatovské účastňují se slavnosti této a mládenci a panny z nejprvnějších rodin klatovských nesou zázračný obraz

na nosítkách a družičky odznaky litaní loretánských. Zázračný obraz nesen bývá z děkanského kostela po ulicích a náměstí do »chaloupky«, kde vykonány bývají slavné modlitby a chvály mariánské a z »chaloupky« zase zpět do děkanského kostela. Všecky kroje národní z celého Pošumaví lze o této slavnosti uzříti, a »chaloupka« jest doposud vzácným místem tiché modlitby a úcty mariánské. Studenti, vojáci, služební, sirotci, zkrátka každý, kdo ve svém srdci stísněn jest, aneb jakékoli pomoci potřebuje, utíká se do »chaloupky« a prosí Rodičku Boží Klatovskou o přispění a útěchu. A v »chaloupce« doposud jeví se Rodička Boží býti pomocnicí křesťanů, uzdravením nemocných a potěšením zarmoucených. Kdokoliv do Klatov zavítá, neopomene zajisté »chaloupku« navštívit. Tak se stala »chaloupka« Ritcoltova, později pak Hiršbergrova na vždy památkou a paládiem města Klatov i celého okolí.

Klatovská Rodička Boží učinila v lidu Pošumavském mnoho zázraků, neb mnoho nemocných na přímluvu její se pozdravilo, mnoho zarmoucených potěšila a mnohým v soužení a bídách pomohla, tisíce slz a bolů setřela z očí a ze srdcí ctitelů svých.

Klatovská Panna Maria vyobrazuje se s korunou na hlavě, jako královna nebeská, jak drží Ježíška na klíně svém a zahalena jest v mohutný plášť, aby ctitelové její pod plášť mocné přímluvy její se utíkali. Z čela jejího roní se mohutné krůpěje krve, na znamení, jak kamenem udeřena byla ve Vegezzu od zlotřilého Jana Zukoně a na památku, jak dne 8. července 1685 v »chaloupce« z čela jejího ronily se mohutné krůpěje krve. Ježíšek pravicí žehná ctitelům mariánským a levicí drží nápis: »In gremio matris, sedet sapientia Patris.« To jest: »V klínu matčině jest moudrost Otcova.« Na plášti jsou velká latinská písmena: »V, V, S, V, M, P, A, S, H, V, A.« Co by písmena tato znamenala, těžko vyložit. Výkladů písmen těch začátečných jest mnoho a rozličných, bezpečně však jich vyložití nám nelze.

Zbývá nám nyní ještě zmíniti se o osudech zbožné rodiny Hiršbergrovy. Zbožný krejčí Ondřej Hiršberger

se svou manželkou Annou a s dětmi stali se nejoblíbenější a velice váženou rodinou v městě. Bylo mu nabízeno mnoho výnosných služeb a peněz, neb každý z poutníků a ze ctitelů mariánských chtěl jej a jeho manželku uzříti a znáti, když u nich ten velký zázrak se udál. Zůstal však se svou manželkou Annou i nadále tak skromným a zbožným jako dříve. Když jeho obraz zázračný přenesen byl do děkanského chrámu Páně, vyžádal si u městského magistrátu a u pana děkana Stadlera, by za kostelníka přijat byl, by se svou manželkou a rodinou stále Rodičce Boží sloužiti mohl. Žádosti jeho bylo ochotně vyhověno. Blíže děkanského kostela byl mu koupěn od slavného magistrátu pěkný dům, do něhož se přestěhoval. Štěstí mu přálo, Bůh mu žehnal, vedlo se mu dobře. Každého dne klekával kostelník Hiršberger se svou chotí Annou a s celou svou rodinou před zázračným obrazem Rodičky Boží Klatovské a se sepjatýma rukama a slzami v očích děkoval jí za tak četná dobrodiní, která mu byla prokázala. Rodička Boží zdála se k němu s oltáře [mluviti] překrásný chvalozpěv: »Velebí duše má Hospodina a duch můj zplesal v Bohu Spasiteli mém, neb od této chvíle velebiti mne budou všickni národové země!«

Rod Hiršbergrů jest doposud v celých Klatovech vážen a ctěn a z rodu toho doposud jsou v děkanském kostele u zázračného obrazu Rodičky Boží Klatovské kostelníci, sluhové marianští.

Zázračný obraz Matky Boží Jindřichohradecké.

Dějepisná pověst ze začátku sedmnáctého věku.

Čím se kdo více dějinami vlasti naší zabývá, zvláště pak dějinami rodů naší šlechty staročeské, tím více poznává, jaká vroucná zbožnost u předků našich byla vkořeněna a co všecko tito ctihodní naši předkové pro slávu Boží a svatých jeho, pro spásu svých duší a pro blaho člověčenstva byli učinili. Předkové naši nebyli tak lhostejni, jako jsme my, ale hleděli za živa co nejvíce dobrých skutků si nashromáždit, aby někdy za ně odplaty dosáhli na věčnosti.

Ze všech rodů šlechtických v naší vlasti byli nejslavnějšími a nejhorlivějšími katolíky Rožmberkové čili Vítkovci, kteří se dělili na více větví; z nich po Rožmbercích nejvíce prosluli páni z Hradu. Snad jsi, milý čtenáři, někdy již v Jindřichově Hradci byl a tu velkolepou zříceninu zámku Jindřicho-Hradeckého viděl, aneb o ní aspoň slyšel, také snad jsi viděl ty památné kostely Svato-Janský se špitálem a proboštský, dále jesuitskou kolej a seminář (nyní vojenské kasárny a gymnasium), a zajisté, patře s obdivem na tyto velkolepé památky bývalé slávy, že jsi zvolal aneb si pomyslíl: »Kdo tyto stavby podnikali, byli jistě mužové slavní!« Však ne jednotliví mužové, ale celé rody měly co činiti, aby stavby takové provedly. Snad se ti zavděčím, milý čtenáři, dovedu-li tě k těmto stavbám a ukáži tobě jejich znamenitosti.

Kostel sv. Jana Křtitele, který stával při městských hradbách, byl vystaven pro klášter minoritský Oldřichem III. z Hradce r. 1340. V tomto kostele, velice starém

PANNA MARIA JINDŘICHOHRADECKÁ.

a památném, jsou četné hrobky s náhrobními kameny více pánů a paní z Hradce, zvláště pak mnohé památné obrazy na obmítce zabílené. *) Na věži jest stříbrný zvon »turecký« zvaný, jímž se zvonilo, aby se lid modlil za odvrácení nebezpečí od Turků tehdáž hrozícího. U kostela jest tak zvaná »křížová chodba,« kde od věků lidé svou pobožnost dosud konají. Při kostele tom jest zařízen špitál od Jáchyma z Hradce v r. 1558 pro dvacet mužských a dvacet ženských. V předsíni chudobince zasazen jest ve zdi dovedně z terakotty zhotovený znak Jáchyma z Hradce a choti jeho Anny z Rožmberka. Po stranách znaku čtou se slova zakladatele chudobince: »Co pro Bůh dám, to napřed mám, co po mně zůstane, Bůh ví, komu se to dostane.« Oděv špitálního jest z modrého sukna, výložky ze žlutého — barvy to pánů z Hradce.

V kostele sv. Jana Křtitele odpočívá též tělo pověstného Urocha z Osečan, poustevníka, o němž lid bájí, že tělo jeho zůstává neporušeno a že bude za svatého prohlášen.

Hlavním však chrámem Jindřichohradeckým jest proboštský kostel Nanebevzetí Panny Marie, který jest uprostřed města na mírné vyvýšenině. Kostel ten jest velice starý a byl vystaven asi ve XIII. století pro řád německých rytířů, kterýžto řád celou okolní lesnatou krajinu německými osadníky zalidnil a duchovní správu v Hradci měl. V gotickém slohu byl pak týž chrám obnoven ve XIV. století. V kostele tomto odpočívají skorem všickni pánové a paní z Hradce jak z rodu Rožmberského, Slavatovského i Černínského. Pod oltářem Sv. Kříže odpočívá tělo sv. Hyppolita mučenníka, kteréž jesuita P. Mikuláš Lancitius z Říma od papeže Urbana VIII. z katakomb sv. Kalixta darem obdržel a dne 23. srpna 1637 do Hradce přivezl.

Nejhlavnější památkou v Jindřichově Hradci jest zámek, zbudovaný na prostranném nevysokém skalnatém ostrohu. Chráněn byl nejen pevnými baštami, zděmi a věžmi, nýbrž také příkopy a vodou, která jej z rybníka bez hráze, »Bajgaru« zvaného, ze všech stran ob-

*) Fresky, jež se budou opravovati.

tékalá. Zámek ten má tři velké dvory, hradní kapli sv. Ducha, velikou lidomornu, v níž mnohý zajatý, jako Zikmund z Vartenberka za dob Menhartových, život dokonal. Na třetím nádvoří oko žasne, když patří na ty nádherné stavby z doby nejstarší i novější, krásné sloupový, hlubokou studni, divadlo, kapli »bílých paní«, stkvostnou tabulnici, zvláště pak zlatý sál — vše to nás takřka uchvacuje, a v duchu si představujeme všechnu tu nádheru, dokud páni z Hradce, jako králové českého jihu, vznešený dvůr zde měli. Přenešťastný požár, jenž dne 13. června 1773 celé předměstí*) zastihl a spolu celý zámek zachvátil! Osm celých dnů hořel zámek ten, a co v něm shořelo a zničeno nábytku, obrazů a památností, nelze si ani představit; a přec ještě i zříceniny ty odolávají šířajícimu času a všeliké nepohodě a hlásají nám slávu pánů z Hradce.

Z té doby, kdy rod Slavatovský přejal vládu nad zámekem tím, chci laskavým čtenářům jednu pověst vypravovati.

Již za pana Oldřicha III. z Hradce okolo r. 1335 počala se na panství Jindřichovo-Hradeckém a Slavonickém šířiti kacířská sekta tak zvaných »Jamníků«, proti nimž poslán byl minorita Petr z Načeradce s Havlem z Jindřichova Hradce papežem Benediktem XII. Tito Jamníci potlačeni jsou však teprv r. 1340 válečným tažením, k němuž pan Oldřich z Hradce byl si svolení vymohl na papeži v Avignoně. Za dob husitských válek počali se v městě a v okolí usazovati kališníci, kteřížto, když se učení Lutrovo po Čechách počalo šířiti, přestoupili k luteránství a stali se protestanty, znepokojujíce a utiskujíce katolíky. A tak město Jindřichův Hradec, dříve po všecka léta ryze katolické, stalo se rejdištěm sekt náboženských. Aby sektářství tomu konec učinily, umínily si již r. 1566 Anna z Rožmberka vdova po panu Jindřichu z Rožmberka, rodem z Hradce, pak Anna z Rožmitála, vdova po panu Adamu z Hradce a Anna, vdova po Jáchymu z Hradce, kteréžto paní společně v »klášteríčku« přebývaly, že uvedou do Hradce otce z Tovaryšstva Ježíšova, ale přání jejich se nesplnilo. Teprv Adam II.

*) Rybnické.

z Hradce na přimluvu manželky své Kateřiny hraběnky z Montfortu uvedl ješuity dne 20. ledna 1594 do Hradce pod ředitelem Janem Vivariem. Pan Adam z Hradce dal jim celé prostranné místo za kostelem Nanebevzetí Panny Marie až ku bráně nežárecké, kdež si kolej vystavěli. Dne 5. července 1595 byl za hlaholu všech zvonů položen k ní základ a ješuité hned školy latinské tam zařídili.

Aby též chudší studující kde přebývati měli, založila šlechtná paní Kateřina hraběnka z Montfortu a dcera její Lucie Otilie, poslední paní rodu z pánů z Hradce, dne 21. září 1604 seminář, jež všemi potřebnostmi nadaly, jen aby chudí žáčkové »mendíci« zvaní, vším zaopatření, dobře se učiti, za své zbožné zakladatele, pány z Hradce, se modliti a někdy církvi katolické užiteční byli. Správu semináře řídil ješuita regent, jenž měl k ruce svého subregenta. V r. 1605 nastoupil správu semináře regent Bartoloměj Gerlichius. Roku 1608 seminář úplně jest dohotoven i s domácí kaplí sv. Víta, patrona studující mládeže, se skvostným oltářem téhož svatého. Poboční oltář zařízen byl pro zázračný obraz Marie Panny, kterýžto obraz obě zmíněné paní seminářši darovati se odhodlaly.

Když totiž Jiří Poděbradský stal se králem českým a od víry své pod obojí ustoupiti nechtěl, poslán byl na rozkaz sv. Otce do vlasti českých znamenitý františkán Jan Kapistrán, muž to přísného života a zbožný nadmíru, aby lid český, v husitství pobloudilý, na víru katolickou obracel. V r. 1451 zavítal též do Hradce, kde v kostele sv. Václava na předměstí často kázal a na zeď jméno Ježíš napsal, kterýžto nápis doposud se zachoval. Tento Jan Kapistrán, jenž později za svatého prohlášen byl, přinesl s sebou překrásný obraz Rodičky Boží, kterýž paním z rodu z Hradce daroval za odměnu, že pro chrámy a ústavy katolické tak mnoho obětovaly. Zbožné ty paní obraz v největší uctivosti na zámku Hradeckém v kapli »bílé paní« chovaly, modlíce se u něho za Přimluvu Rodičky Boží každodenně; a také skutečně na přimluvu Panny Marie vždycky, oč prosily, u tohoto zázračného obrazu si vyprosily. Tak když pan Adam z Hradce dnou sklíčen, na lůžku se bolestně svíjel,

brával útočiště k Rodičce Boží na tomto zázračném obraze, ano i obraz ten musily mu paní hradecké z kaple své zapůjčiti a on jej u svého lože vystavený míval; a Rodička Boží vyslyšela prosbu jeho a bolesti přestaly. Taktéž když paní Kateřina, hraběnka z Montfortu, Adamova choť, záchvatem zánětu plicního stížena byla, na přímluvu Rodičky Boží tohoto zázračného obrazu z nebezpečné nemoci té vyvázla. Ano když paní Lucie Otilie na honě v Jemčině od divokého kance napadena byla, na přímluvu Rodičky Boží tohoto zázračného obrazu byla zachráněna.

Tento obraz zázračný umínily sobě tedy obě šlechtné paní, Kateřina hraběnka z Monfortu a dcera její Lucie Otilie věnovati kapli studentského semináře. S největší slávou byl zázračný obraz ze zámku do kaple svatováclavské v studentském semináři přenesen, ku kteréžto slavnosti všickni katolíci z celého města i z okolí u velkém počtu se dostavili. Vznešené paní chodily potom se modlit do seminářské kaple sv. Víta, ano i z města a okolí přicházelo množství lidu uctít zázračnou Rodičku Boží na tomto obraze a ji prosit o přímluvu a pomoc. A hle, Rodička Boží pomáhala každému, kdo se k ní utíkal! Zvláště pak studující ze semináře měli k ní velikou uctivost a zpívali před obrazem jejím litanie loretánské a písně mariánské každého večera, než se odebírali na lůžko k odpočinku.

Mezi mendíky čili studujícími semináře byl také Burian Litvín, syn zámeckého obročního. Mendík tento bydlel sice v semináři, ale častěji, skorem každodenně docházel domů k rodičům svým, kamž měl jen několik kroků cesty. Když P. Alfons Casilices přednášel studentům dějiny a zmínil se též o dějinách našeho národa Českého a zvláště o slavných rodech pánů z Rožmberka a z Hradce, tu teprv počaly Litvína zajímati události o zámku Hradeckém, a proto častěji přicházel do zámku Hradeckého a vyptával se každého, kdo co o zámku věděl, na dějiny a pověsti zámecké a na události ze života pánů a paní z Hradce.

Hlásný na lidomorně Jiřík Janků byl již stařec více než šedesátiletý. V mládí svém býval podkoním v hradeckém zámku, účastnil se všech výprav do boje,

na hony, ano posílán byl jako spolehlivý posel jízdnio často k pánům z Rožmberka do Č. Krumlova, k pánům Švamberkům na Zvíkov, k pánům ze Sternberka na Bechyni ano i s důležitými poselstvími do Prahy a do Vídně, kterážto poselství vždy řádně a spolehlivě vyřídil. Tím seznal mnoho a viděl též mnoho. Když pak již sestaral a oko bystré mu zůstalo, pojal Bertičku Kocábovu, která kuchmistrovi zámeckému ve velké kuchyni pod červenou věží po dlouhý čas přísluhovala a také vždy nějakým dobrým kouskem na Jiříka Janků pamatovala, z vděčnosti za manželku a odstěhoval se s ní na hlásku na lidomorně, odkud zastával zase velmi opatrně službu zámeckého hlásného.

Službu tuto konal již po dlouhá léta; a poněvadž také všecko viděl a od maličkosti své neustále se na zámku zdržoval, znal veškeré události zámecké a dějiny slavného rodu pánů z Hradce podrobně. A poněvadž i ve světě byl obeznalý, uměl při dobré své paměti mnoho zajímavého vypravovati; proto scházívala se k němu chasa z koníren a čeládka z fraucimoru — a hlásný Jiřík vypravovával jim rozličné události ze zámku ano i zajímavé příběhy ze světa, o nichž se na svých cestách dozvěděl. Ano když se to o něm rozneslo, jak velice dobrou pamět má a jak dobře umí vypravovati, přicházivali k němu na hlásku i mendlíci, studující ze semináře, jimž s největší ochotou o rozličných zajímavých událostech vyprávěl. Zvláště přicházival mendík Burian Litvín, kdykoliv prázdné chvíle měl, se svými spolužáky; sedíce u okna na hlásce, pohlíželi na zámek a naslouchávali starému hlásnému Jiříkovi.

Bylo to o masopustních dnech r. 1610. Mezitím co se obyvatelstvo hradecké po ulicích prohánělo, pohlížeje na mumraje (maškary), sebral mendík Burian Litvín své spolužáky a s nimi zase vylezl na hlásku na lidomorně k starému hlásnému s prosbou, aby jim zase o zámku Hradeckém vypravoval. Starý Jiřík míval z toho potěšení. »Hoši«, říkával, »vy se mi líbíte, z vás bude přec něco a těší mne, že jste milovníci starých událostí« a již počal vyprávěti:

»Zámek tento založil na sklonku XII. století Jindřich, jeden z pěti synů vladky Vítka, praotců mocných

pánů z Růže, a spolu založil u hradu toho město, jež se po hradu a pánu tom Jindřichův Hradec nazývá. Potomstvo Jindřicha, zakladatele Hradce, velice se rozmohlo a ze všech Vítkovců toliko pánové z Rožmberka nad ně zbožím vynikli; povždy pak až do vymření stáli v řadě nejzámožnějšího panstva českého a vydatně účastnili se záležitostí veřejných, tak že málo co důležitého v Čechách se událo, aby se toho nezúčastnil některý člen tohoto znamenitého rodu. Oldřich, syn Jindřichův doprovázel krále Přemysla Otokara na výpravě do Prus (r. 1254—55) a bojoval též ve slavné bitvě u Kressenbrunnu proti Uhrům (r. 1260). Syn jeho Oldřich II. účastnil se povstání Vítkovců proti Otokaru II. a přispěl takto ku záhubě jeho. Syn jeho Oldřich III. s jinými pány českými statečně protivil se přehmatům krále Jana z r. 1339; za vladařství syna krále Karla nabyl Telče na Moravě. Ze čtyř synů Oldřicha III. nejvíce proslul nejstarší Jindřich III., který požíval zvláštní náklonnosti císaře Karla IV. a zachránil v Pise císaři život. Nejstarší syn jeho Jindřich IV. stál v řadě panstva českého, nespokojeného s vládou krále Václava IV. Oldřich mladší, přijímám »Vavák«, spojil se s husity a zaváděl podobojí na statech svých. Po něm nastoupil Menhart z Hradce, který stále bojoval proti kališníkům, až v bitvě u Lipan dne 30. května 1434 odpor Táborů na vždy byl zlomen. Za syna Menhartova Oldřicha dlel na zámku Hradeckém Eneáš Sylvius Piccolomini, potomní papež Pius II., kterýž sepsal kroniku českou jazykem latinským a též sv. Jan Kapistrán, horlivý povzbuzovatel k výpravě křížácké proti Turkům. Syn Oldřichův Jindřich VI. bojoval proti králi Jiřímu z Poděbrad. Jindřichův syn Adam, veliký státník, byl hlavní příčinou, že Ferdinand Rakouský zvolen byl za krále českého; syn jeho Jáchym z Hradce byl jako vynikající státník a za věrnost svou k rodu Habsburskému od Filipa II., krále španělského, vyznamenán řádem zlatého rouna (r. 1561). Byl jsem tenkrát jako mladík dvacetiletý zaměstnán v konírně, rozpomínal se starý hlásný »a znal jsem tohoto slavného pána a pamatuji se, jakou slavnou svatbu vystrojil se svou manželkou Annou, nejstarší sestrou pana Viléma z Rožmberka své švakrové, Evě

z Rožmberka, když se dne 10. září 1564 vdávala za slavného hrdinu chorvatského, Mikuláše Zrinského, kterýž dvě léta jako obhájce Szigetú dne 8. září 1566 padl smrtí rekovnou. Zde na třetím nádvoří byly tehdy slavné turnaje slaveny, rytířů byl plný dvůr, kdežto paní a slečny v arkádách sedící podávaly věnce vítězům. Týž pan Jáchym z Hradce jal se opravovati tento zámek a založil špitál r. 1558 pro 20 starců a 20 stařen při kostele sv. Jana Křtitele, jež dvěma dvory, více rybníky a velkými lesy nadal se slovy: »Co pro Bůh dám, to napřed mám, co po mně zůstane, Bůh ví, komu se to dostane.« Znamenitý tento pán zahynul žalostnou příhodou. Když totiž s důležitými spisy odjížděl z Vídně ode dvora císaře Maximiliána II. dne 12. prosince 1564, probořil se pod vozy jeho tak zvaný »vlčí most« přes Dunaj, a kancléř bídne zahynul ve vlnách, ačkoliv celé komoňstvo jeho mimo jednoho hocha šťastně vyvázlo. Já byl mezi nimi.

Syn jeho a nástupce pan Adam II. z Hradce za mládí svého doprovázel syny císaře Maximiliána II., arciknížete Rudolfa a Arnošta, na cestách po Španělsku, Francii, Nizozemsku a Německu. Tyto cesty, zvláště pobyt jeho při dvoře krále španělského, pak sňatek jeho s horlivou katoličkou Kateřinou hraběnkou z Montfortu, způsobily, že velice horlil pro věc katolickou a že byl štědrým příznivcem Jesuitů, jimž v Hradci kolej bohatou založil. Byl jedním z nejbohatších velmožů českých. Celý zámek hradecký dal přestaviti nákladem velikým. Sta řemeslníků a umělců pod vedením vláckých stavitelů tam pracovalo. Tehdáž povstala tak zvaná »zlatá síň«, aby králové čeští, když jedouce z Vídně do Prahy, zavítali do Hradce, což se nezřídka stávalo, a řádně byli uhostěni. Nádhera v zámku hradeckém byla jako na dvoře císařském. Vždyť ještě obyvatelé Hradečtí pamatují se na slavnou svatbu tohoto pana Adama s Kateřinou hraběnkou z Montfortu r. 1574 na zámku Hradeckém konanou, kteráž náleží mezi největší toho druhu slavností v Čechách. Co tehdy bylo v zámku Hradeckém hostí a lidu, nelze ani vypověděti; radovánky a hodování trvalo po celý týden. A podobná

slavná veselka vystrojena byla o pět let později (21. září 1579) při sňatku sestry páně Adamovy s Oldřichem Šťastným Popelem z Lobkovic. Také tenkrát byly na třetím nádvoří konány hlučné rytířské turnaje, při nichž paní a slečny v brokátu a zlatě oděné vítěze věnčily vavřínem. Ubohý pan Adam II. však trpěl velice dnou, že na nosítkách po zámku nošen býti musil.

Z dětí jeho přečkali jej toliko Jáchym Oldřich a dcera Lucie Otilie. Když pak neduživý Jáchym Oldřich dne 24. ledna 1604 zemřel bezdětek, zlomený nad rakví jeho štíty i korouhve pánů z Hradce, poněvadž jím byl položen poslední mužský potomek z rodu pánů z Hradce do rodinné hrobky. A Lucie Otilie zdědila všecko rozsáhlé zboží; provdala se za Viléma Slavatu z Chlumu a Košumberka dne 14. ledna 1602 s velkou zase slávou na zámku Hradeckém; a tím všecko zboží i zámek hradecký přešel na rod pánů Slavatů.

Tím jsem vám, milí hoši, pověděl dějiny hradecké, ovšem jen krátce, a teď s vámi ještě sdělím některé pověsti, jež každého v Hradci zajímají.«

Hlásný Jiřík si na chvílku oddechl a počal dále vypravovati: »Když jsem byl ještě chlapec, býval zde na zámku pověstný rytíř Uroch z Osečan. Byl to pán nadutý, strašlivý práč, jenž nikomu nedal pokoje. Zavraždil několik nevinných lidí, každého vyzýval na souboj, ano i na svého vlastního otce ruku vztáhl a matku svou usoužil. Co se však otcové z Tovaryšstva Ježíšova v Hradci usadili, chodíval k nim na kázání, až konečně P. Casilices přivedl jej na dobrou cestu. Uznáváje své veliké provinění chodíval horlivě modlit se do zámku kázračnému obrazu Rodičky Boží Jindřicho-Hradecké. A jedenkrát, když se před obrazem tím modlil slzy prolévaje, přišel ná něho spánek. V tom se mu zdálo, že Rodička Boží z toho obrazu k němu mluví: »Urochu, provinění tvé jest veliké; chceš-li, by tobě odpuštěno bylo, musíš konati také veliké pokání. Jdi za Jindřiš do skalnaté jeskyně, žij tam jako poustevník a rozjímej o svých hříších a o milosrdenství Božím.« — Uroch, vytržen jsa ze sna, zíral na Rodičku Boží, ana s obrazu na něho líbezně pohlíží. — I zulíbal obraz ten, slze roně, a pak smířiv se s každým,

komu byl ublížil, odešel za Jindřiš, kde si skalnatou jeskyni za poustevnu upravil a tam poustevničil na dvacet let v přísném a tuhém pokání. Lid mu provínění jeho dávno odpustil a ctíl jej jako svatého. Konečně před několika lety vida, že se musí rozžehnati s tímto světem, poslal sobě pro P. Casilica, kterýž jej zaopatřil a s Bohem úplně smířil. Uroch brzy po té zemřel. Měl býti pochován v kostele Blažejovském; ale když rakev jeho naložili na vůz, nechtěli volouškové do vozu zapřažení vůz táhnouti k Blažejovu, nýbrž uhýbali stále na cestu k Hradci. Když všeliké dohánění nic neprospělo, uznali mnozí, že snad jest v tom vůle Boží. I ponechali volouškům úplnou volnost; a volouškové vezli zemřelého poustevníka Urocha zrovna do Hradce a beze všeho návodu až ke kostelu sv. Jana Křtitele, kde se teprv zastavili. Všickni přítomní uznali, že vůle Boží jest, aby zemřelý poustevník tam byl pochován, a proto pochovali jej v tamní hrobce. Lid ctí poustevníka toho jako svatého a očekává také, že za svatého bude někdy prohlášen. Všickni vědí, že jej Rodička Boží zázračného obrazu v zámku na dobrou cestu obrátila a k pokání tak velkému přivedla.« — —

»Na Nežáreckém předměstí žila Voršila Kašova«, začal po malé přestávce vypravovati hlásný Jiřík dále, »která byla zatvrzelou protestantkou, ano i často činila si posměchy z Rodičky Boží a tupila posměšnými slovy ctitele zázračného jejího obrazu na zámku, nazývajíce ctitele Marianské »přihlouplými modláři«. Tato Voršila Kašova provdala se za mladého Mikuláše Mildnera, též zapeklého luterána. Bylo to právě v postě na den sedmibolestné Rodičky Boží, když hradečtí luterané zařídili si taneční zábavu na »vaibrtrucu«*) na posměch katolíkům. Voršila tančila až do půlnoci, potupně při tom mluvíc o zázračném obraze Panny Marie na zámku. Tu zrovna než dvanáctá hodina s půlnoci odbila, přitočil se k ní mladík celý černý, podobný nějakému myslivci a povaliv muže jejího, tančil s Voršilou vždy čerstvěji a čerstvěji, až pak jako u větru jen litali; konečně neznámý tanečník vyletěl s Voršilou z okna ven a ne-

*) Statek až do dnes takto jmenovaný. Pozn. vyd.

zůstalo po nich nižádné památky. Udivený lid spatřil v tom trest boží, že rouhavou Voršilu ďábel si odnesl do pekla. Od té doby nikdo rád nešel na »vaibrtruc« a každý se tomu místu spíše vyhýbá.»

Mendíci naslouchali pilně slovům starého hlásného Jiříka; arcif znali pověsti ty od rodičů svých, ale tak pěkně a zevrubně nikdy jich vypravovati ještě neslyšeli. Konečně přál si ještě Burian Litvínů slyšeti pověst o bílé paní, proto prosil hlásného Jiříka, aby jim pověděl o bílé paní a o sladké kaši, jakého původu jest toto veliké dobrodiní pro celé město a panství Hradecké. Hlásný Jiřík nerozmýšlel se dlouho a povzdechнув si počal zase mluvit:

»Bílá paní — toť smutná událost z dějin slavných Rožmberků.

Předposlední z dcer Oldřicha z Rožmberka byla Perchta, kteráž narodila se asi roku 1430. Ještě v dětském jejím věku zemřela jí matka, jejíž tělo pochováno byla v kostele třeboňském. Za vychovatelky a společnice byly jí dány šlechtična ze Šienmarku a panna Machna Konfkova, které dvě družky jí neopustily ani v trudných dobách života jejího. Mladá Perchta rostla a prospívala všemi ctnostmi. Ačkoliv byla dcerou nejbohatšího velmože českého a žila v sídle velké nádhery a a bohatství, přece pýchy nepoznala, chlouby a hrdosti nemilovala. Lidem byla milou a Bohu se neztratila. Jemná mysl její živila se písní národní a čtením svatých knih; nábožnou duši svou často modlitbami povznášela k Hospodinu, šlechtic při tom dobré srdce své láskou k bližnímu. Štědrá ruka její byla vždy otevřena lidem chudobným a pověst praví, že žehnání celé krajiny jako rosa nebeská snášela se na mladou, ode všech milovanou Perchtu. Vedle toho měla již z mládí soudný rozum a pevnost povahy. S literním uměním vyučila se po chvalném obyčeji i pracem domácím: šití, vyšívání, kuchaření i předení, ano všímala si i ostatního hospodářství. Rostla duchem, tělo její prokvétalo krásou. Dorostla. Tesknota a sladká touha vloudila se v mysl Perchtinu, srdce její počalo se zachvívati.

Mezi urozenými pány a statečnými rytíři, kteří na zámek č. krumlovský přijížděli, nebyl pan Petr ze Stern-

berka poslední. Po tomto zatoužila mysl i srdce Perchtino — avšak nebylo ubohé Perchtě popřáno štěstí toho. Otec její Oldřich z Rožmberka bez vědomí jejího zasnoubil ji Janu z Lichtensteina, surovému to a tvrdému muži, který ji též za manželku pojal. Dne 9. listopadu 1449 podala mu Perchta u oltáře ruku, uposlechnuvši otce svého. Poslední květy se stromu štěstí života jejího opadávaly. Vzdechy a lkání její přerušovala již veselost nedočkavých svatebčanů. Schovala mladou lásku svou v srdci svém jako drahou památku a odevzdala osud života svého v ruce Boží. Na hradě Mikulově na Moravě, kamž převezena byla, vedlo se jí zle. Muž její neměl k ní lásky žádné, ani neměl s ní slitování. Zacházel s ní hrubě, nepovažoval jí ani za družku života, nýbrž za služku. Ubohá Perchta se soužila, až se usoužila. Upomínkou svou a v duchu dlela stále na hraděch rodu Rožmberského a také i po smrti stala se matkou a ochranitelkyní rodu toho. Kdykoliv nějaké neštěstí mělo zastihnouti tento slavný rod, vždy se ukazovala, chráníc a varujíc příbuzné své. Na zámku hradeckém ukazovala se ve fraucimoru pod večer a rozmlouvala s paními, vybízejíc je k úctě Rodičky Boží, ano i do kaple, teď nazvané »kaplí bílé paní«, je vodívala, kde se s nimi modlila. Mladé pány z Hradce kolébala a kdykoli v zámku hradeckém oheň vypuknouti měl, stála vždy na nejvyšším cimbuří, žalostivě plačíc; také než se pan Jáchym z Hradce v Dunaji utopil, plakala usedavě na cimbuří zámku hradeckého.

Bílá paní to byla, která paní a slečny z Hradce vybízela, aby »sladkou kaši« rozdělovaly chudým, vždyť zvláště chudých a utlačovaných se ujímala. Proto od nepamětných časů rozdává se sladká kaše chudým z celého Hradeckého panství, k níž se 6—9000 lidí schází do zámku, aby přijali polévku z ryb, kus ryby, bochníček chleba a pintu piva. Jest to bohatá almužna, která pány z Hradce veliké peníze stojí a jest to veliké dobrodiní pro chudý lid okolní. Kuchyně pod Červenou věží by mohla vypravovati, co se tam po všecka léta navařilo na podporu chudého lidu; ba skutečně, končil hlásný Jiřík, »v celých Čechách, ano snad v celém světě, nebylo tak bohabojných pánů, kteří by

kostely, kláštery a dobročinné ústavy tak hojnými nadacemi opatřili, a tak velice o blaho chudého lidu se starali, jako páni z Hradce.

Což jste neslyšeli, milí studenti, o tom, když poslední pán z Hradce, Jáchym Oldřich, r. 1604 zemřel, že mnozí Hradečtí slyšeli i viděli bílou paní naříkat na cimbuří nad kaplí sv. Ducha a když lámali nad hrobem jeho znaky a koroulive pánů z Hradce, všecken lid kvílel a naříkal, neb každý poddaný dobrou a zbožnou tu vrchnost tak velice miloval«

Mendíci, když se již stmívalo, poděkovali hlásnému Jiříkovi za vypravování a ubírali se do semináře.

Burian Litvín nemohl dlouho na loži svém usnouti, neb přemýšlel stále o vypravování hlásného.

V brzku na to pozván byl od svých příbuzných, velmi vážené to rodiny v Jindřichově Hradci, pana Jana Čecha z Kozmačova, aby jej navštívil. Čechovi měli dceru, dorůstající dívku Mandalénku, která padla Burianovi Litvínovi do oka, a proto také velmi rád přicházel k Čechovům na návštěvu. Čechovi byli však zarytí protestanté, ano otec rodiny té Jan Čech z Kozmačova byl vůdcem hradeckých protestantů proti hradecké vrchnosti, panu Vilému Slavatovi, jeho choti paní Lucii Otílii a proti všem hradeckým katolíkům. U Čechů scházivali se všichni zámožnější luteráné hradečtí jako Jan Zelandr z Prošovic, Václav Hartl z Hartlového mlýnku, Jiří Mazanec, Pavel Mautner, Melchior Hofman z Liboše, Vavřinec Svoboda, Matouš Koker, Tobiaš Klement, Bartoloměj Bednář a Jiří ze Křešů, kteří všichni byli nejúhlavnějšími nepřátely otců z Tovaryšstva Ježíšova a katolické své vrchnosti. Chtěli dostati všecky kostely hradecké do svých rukou a katolíky vypuditi. Hlavně studentský seminář byl jim trnem v očích, protože otcové jesuité tam synky jak šlechtické tak i měšťanské po katolicku vychovávali a tak katolictví všude šířili. Kdykoli k Čechovům Burian Litvín na návštěvu přišel, vždy jej varovali před otcí z Tovaryšstva Ježíšova a namlouvali mu, by jim nevěřil, že jsou jen ošemetníci, ale vyznání Lutherovo že jest jedině pravé, k tomu aby se raději přidal. Taktéž dcera Mandalénka byla zapeklou luteránkou; vytýkala Litví-

novi, že dosud jest katolíkem a hleděla jej přemluvit, aby se stal luteránem. Lehkomyslný mladík vlezl jim do pasti a přislíbil, když prý v srdci tajně jest již luteránem, že později veřejně odstoupí od katolické víry.

V tom čase otcové z Tovaryšstva Ježíšova vyhradili hradeckým luteránům na hřbitově u kostela sv. Trojice zvláštní oddělení, kde dle rozkazu pana Viléma Slavaty své zemřelé jenom v tichosti, beze zpěvu a zvonění pochovávali směli. To luterány hradecké velmi popudilo. Svalující vinu toho na jezuity, chtěli se jim pomstít. I roznášeli po městě pověsti, že jesuité dali v noci vykopati na hřbitově u sv. Trojice luterány tam pohřbené a že je naházeli do řeky Nežárky. To arci jen proto činili, aby lid jak protestantský tak i katolický v městě a v okolí proti nim pošťvali. Ke zvláštní pomstě své pak vyhlídli sobě Buriana Litvína.

Když zase jedenkrát k Čechovům na návštěvu přišel, našel tam všechny čelnější hradecké luterány shromážděné. Tito slibovali Burianovi stkvělé zaplacení, Čechovi pak slibovali mu Mandalénku za příští choť a s ní velký dům věnem na náměstí, když vyplní jejich vůli a tajně v noci seminář studentský zapálí. Burian se zdráhal a nechtěl se nikterak odhodlati ke skutku tak lotrovskému, až konečně na lichotné domlouvání Mandalénčino dal se nešťastník pohnouti. Vrátiv se dne 21. května 1615 večer do studentského semináře, ulehl na lůžko, aniž by se byl večerní modlitbu před zázračným obrazem Rodičky Boží v kapli svatovítské pomodlil, jak jindy vždy činíval spolu s ostatními seminaristy; a když všickni spali, vyšel po tichu na chodbu, po schodech na půdu, kde vyňal smolnici a koudel, již si byl od Čechů přinesl; pod krovem to zapálil a přiloživ některé jiné hořlavé látky na malý oheň, rychle zase po tichu spěchal dolů a do postele ulehl. Však za chvíli již rudou září zasvitla obloha; již hořel seminář a brzy jako jedním plamenem plály hradecká fara, jež vedle stála, pak kostel jezuitský sv. Magdalény, jezuitská kolej se všemi staveními, panský pivovar, čtrnácte mlýnů a 70 domů na Nežáreckém předměstí, tak že více nežli třetina Hradce do prachu vyhořela. V semináři osm žáků nemohlo pro dým a plameny

z jizby se zachrániti a uhořeli; také v městě pět dospělých osob v ohni zahynulo.

Luteráné pohlíželi na strašný ten požár, jenž hubil domy katolíkův, s netajeným potěšením a zvláště se radovali, že celý seminář a celá jezuitská kolej lehly popelem, že ústavy katolické jsou zničeny a nenávidění jesuité nemají přístřeší. Klidně pohlíželi na plameny jako sloupy do oblak vstupující, ale nikdo z nich nehasil, nikdo nepomáhal, pláč a nárek sousedů katolíků jimi nepohnul. Paní hraběnka Lucie Otilie a matka její Kateřina hraběnka z Montfortu, rukama lomíce, s pláčem prosily jich, aby pomáhali proti tomuto strašnému požáru, ale marné bylo prošení těchto vznešených paní; luteráné nehasili, nepomáhali . . .

Studentský seminář vyhořel do prachu — ale zázračný obraz Rodičky Boží Jindřicho-Hradecké zůstal ku podivení všech neporušen a nezkažen. Vyhořel v kapli oltář, shořelo zábradlí a lavice a — zázračný obraz nebyl ani učazen! Lidé padali před obrazem tím na kolena a prosili Rodičku Boží znova za pomoc a přispění.

Rodička Boží pomohla. Dobrotivé a šlechetné paní Lucie Otilie z Hradce a matka její daly poznovu postaviti seminář ještě ve větších rozměrech, taktéž i kolej jezuitskou. Nežáreckým pohořelým pomáhaly tyto paní všemožně dřívím i stavivem, tak že v krátké době několik let zase seminář, kolej, kostel sv. Magalény, nová fara a domy sousedů Nežáreckých jakož i pivovar a čtrnácte mlýnů nově postaveno bylo, a Jindřichův Hradec vynikal opět pěknými a mohutnými budovami.

Spravedlnost Boží nenechá však ničeho bez trestu. Dlouho Bůh shovívá; až když míra hříchů jest naplněna, pak — přichází Boží trest.

Z Buriana Lítvína stal se bídník a veliký ničema. Od protestantů dostal slíbenou odměnu. Maje peníze, hrál v karty, vrhal kostky, oddal se pití a všelikým prostopášností. A neřesti takové uvrhly jej ve dluhy, v nesnáze a v opovržení lidí. V tísní té zapomněl Burian na své odpadlictví a na rouhání, jakým se ve společnosti luteránů proti zázračnému obrazu Rodičky Boží Jindřicho-Hradecké byl kolikráte zle prohřešil. I vrazil

jednou, nouzí jsa puzen, do kaple svatovítské ve studentském semináři a myslé, že Panna Maria se nad ním taktéž smiluje jako nad Urochem z Osečan,*) který však měl srdce kající, drzým hlasem prosil Rodičku Boží na zázračném obraze, aby mu pomohla v bídě, by svých dluhů se zbávití mohl. Však útěcha a pokoj do srdce jeho nepřicházely a peněz také přseti neviděl. Když po delším vzývání poznal, že jeho zpupná modlitba vyslyšána není, vyňal břitký nůž a vyskočiv na oltář, popíchal celý obraz ten nožem, a aj! kapky krve z těch ran se počaly řinouti. Toho se Burian ulekl — a zavravorav, svalil se s oltáře na zem.

Té chvíle právě mendiči ze semináře přicházeli, do kaple svatovítské k zázračnému obrazu Rodičky Boží se pomodlit. Jaké strašné divadlo spatřili! Zázračný obraz Rodičky Boží byl celý probodán a z ran těch krůpěje krve vytékaly! — A zkrvácený obraz zdál se představovati Rodičku Boží v obličeji celou žalostnou! Na zemi ležel a v bolestech strašlivých se svíjel Burian Litvín. Břitký nůž celý pokrvácený v ruce drže, proklínal sebe, Čechovic rodinu a všecky protestanty hradecké a konečně chroptícím hlasem volal, již dokonává: »Já bídník, já palič, já probodal obraz Matky Boží — trest Boží mne zastihl — prokleti buďte protestanté — vy jste mne svedli;« a zachraptěv vypustil duši svou.

Nyní přišlo brzy vše na jevo. Luteráné hradečtí byli předvoláni, do žalářů pozavíráni, kde se mnozí přiznali, že právě Buriana Litvína přemluvili, aby studentský seminář zapálil. Nastal přísný soud na hradeckém zámku. Někteří z luteránů byli uvrženi do žalářů na zámku hradeckém, jiní odvedeni na zámek Žirovnický a Novobystřický, většina pak z nich, mezi nimiž Čechovic z Kozmačova i jejich ještěří dcera, jmění svého jsou zbaveni, z města Hradce a ze země jsou navždy vypovězeni.

Na zlotřilého paliče a vraha Buriana chodili se lidé ze všech stran dívat, neb každý chtěl viděti tohoto zločince, jenž seminář zapálil a zázračný obraz Rodičky Boží pobodal, jej Rodička Boží tak v zápětí potrestala. I starý hlásný Jiřík se zámecké hlásky

*) Viz st. 92 nn.

sešel, aby nešťastného bývalého mendíka Buriana Litvína ještě spatřil. »Mohl z něho býti hodný člověk«, prohodil s lítostí nad mrtvolou, »kdyby jej byli luteráni nebyli svedli.« Pohřeb mu byl přec povolen, a na hřbitově u sv. Trojice promluvil nad jeho rakví starý jesuita, regent semináře P. Gerlichius, jenž skončil řeč svou slovy: »Jako mezi dvanácti apoštoly byl Jidáš zrádce, tak i mezi mendíky byl zrádcem semináře a všech katolíků Burian Litvín. Rodička Boží potrestala jej. Teď Bůh budiž mu milostiv« a pak teprve vložena rakev jeho do země.

Lid od té doby tím více ctil zázračný obraz Rodičky Boží Jindřicho-Hradecké, který i na dále zůstal v kapli svatovítské studentského semináře. Když pak řád jesuitský v r. 1773 byl zrušen, přenesen byl tento slavný obraz do Mariánské kaple v proboštském kostele Nanebevzetí Panny Marie, kde doposud jest a kamž ctitelové marianští doposud se utíkají za přímluvu o pomoc Rodičku Boží prosíce.

Zázračný obraz Matky Boží Příběnické.

Dějepisná povídka z doby husitských válek.

Příběnice byly někdy na českém Jihu blíže Táboru velký a pevný hrad, jenž v husitských válkách byl rozbořen; a přec, ač za novějších dob okolní obyvatelé zdi jeho bořili, aby cihel, kamení, zvláště pak tesaného kamení na stavbu svých příbytků z něho upotřebili, a ačkoliv od věků dávných bouře a zub času na zříceninách těch hlodaly, přece zůstaly ze zřícenin těch památky, že možno si ještě představití, jak pevný byl hrad ten a kde co v něm stávalo. Z celého okolí, hlavně pak ze sousedního Tábora za dnů letních dějí se na zříceniny Příběnické výlety, vždyť krajina Polužnická jest jedna z nejkrásnějších v kraji Tábořském. Lužnice se tu vine a protáčí údolím někdy tak úzkým,

že skály jako stěny až do vody vnikají. Sem tam ustupují stráně od řeky a pak vidíme svěží zeleň luční neb úrodná pole, a za každým ohbím řeky se obraz mění. Brzy zase jdeme vysokými lesními stráněmi, neb dojdeme mlýna, jehož klepání za příští skalou tichne, nebo na blízku slyšeti jest rachot dřev, jež dřevařova sekera do údolí k řece kácí. Konečně dojdeme cíle svého. Před sebou uzříme dva skalnaté ostrohy a mezi nimi zelenou roveň, okolo níž se Lužnice u velkém oblouku otáčí. Ono zelené místo bylo kdysi městem a na těch ostrozích stály hrady: na levém břehu Příběnice a na pravém Příběnický, mostem jsouce spojeny.

Zříceniny hradní dokazují nám doposud, že Příběnice byly před pěti sty léty jedním z nejpevnějších hradů v celé župě Bechyňské a že bývaly klíčem krajin Polužnických. Ostroh se všech stran do řeky Lužnice srázný byl se strany Malšické roviny prokopán širokým a hlubokým příkopem, tak že hrad byl odevšad nepřístupný.

Staré Příběnice založil prý nějaký Příběn. V XIII. století dostala se celá krajina tato do rukou pánů z Růže, čili Vítkovců, kteří se nazývali od hradu svého Rožmberka Rožmberkové. Vládli rozsáhlými statky v celých jižních Čechách a dělili se na více růží čili větví. Panství Příběnické bylo jedno z nejrozsáhlejších jejich statků, neboť patřila k němu celá krajina od Jistebnice až daleko za Soběslav a od nynějšího Tábora až k Sudoměřicům.

R. 1243 připomíná se v listinách Vítek z Příběnic a v tom čase asi povstal hrad Příběnický, jež potomci Vitkovi neustále zvětšovali a opevňovali. Petr z Příběnic r. 1341 postavil na hradě dvě kaple, jednu ke cti sv. Vojtěcha a druhou ke cti sv. Jiří. V kapli sv. Vojtěcha byl památný obraz Panny Marie, který u lidu velké úcty požíval, neboť ho prý podle dávné pověsti jeden praotec Vítkovců, jenž knížete Bořivoje na Velehrad doprovázel a tam pokřtiti se dal, od sv. Methoděje na památku darem obdržel. Na Příběnice scházely se tehdá celé davy lidu i ze vzdálených krajin od Milevska, Jistebnice, Soběslavě a Třeboně, aby záračný obraz a Rodičku Boží uctily.

Pod hradem na rovině u řeky Lužnice povstalo v krátkém čase místo Příběnice. Plebán, čili duchovní z Malšic, Jiří Hotovec docházel na Příběnice, kde marianským poutníkům v kapli sv. Vojtěcha hlásal slovo Boží a svatými svátostmi jim přísluhoval. Dobeš Hrdina, zbožný a vážený občan Malšický, obyčejně svého plebána doprovázel na Příběnice a jako zpěvák s lidem konal pobožnosti u zázračného obrazu.

Čím dále, tím více se za letních a jasných dob scházelo poutníků, zvláště když někteří choří a neduživí na přímluvu Rodičky Boží Příběnické byli uzdraveni. Tak na příklad slepá Voršila Semerádova z Maršova nabyla po devítidenní pobožnosti zase zraku svého a Říha Nedamír, kmet ze Všechlap, dosáhl uzdravení své ochromlé nohy, na kterou se již tři léta postavit nemohl. I v jiných souženích a křížích bylo mnohým marianským ctitelům na přímluvu Rodičky Boží Příběnické spomoženo.

Zbožní bratři Petr, Oldřich a Jan z Rožmberka, kteří na Příběnicích sídli, schválně vykonali pouť do Říma, aby kapli sv. Vojtěcha a obrazu Rodičky Boží vymohli zvláštních milostí; i skutečně dosáhli toho, že sv. Otec povolil (18. dubna 1379) plnomocné odpustky těm, kdož by kapli tu o svátcích Páně neb svatých apoštolů anebo patronů země České, totiž sv. Václava, sv. Vojtěcha a Zikmunda, o svátcích sv. Jana Křtitele, Vavřince, Mikuláše, Martina, světic Máří Magdaleny a Kateřiny aneb v jich oktávě navštívili, hříchů svých skroušeně litovali a svaté svátosti hodně přijali.

Taktéž r. 1386 dne 4. října arcibiskupem Janem uděleny odpustky těm, kteří by před zázračným obrazem Rodičky Boží Příběnické pětkrát modlitbu Páně a sedmkrát pozdravení andělské se pomodlili.

Pro tyto milosti přicházelo ještě větší množství poutníků na Příběnice, tak že již dva kněží Malšičtí ani poutníkům stačiti nemohli a musili z kláštera Milevského bílí kněží*) a z Ústí Sezimova dominikáni přicházeti na výpomoc.

Poutníci stále přicházeli a odcházeli. Z Příběnického ostrohu od kaple sv. Vojtěšské do údolí Lužnického

*) Premonstrati takto dle bílého oděvu zvaní.

rozléhaly se dnem i nocí mariánské písně. Dobiáš Hrdina zbožně předzpěvoval mužům a Voršila Semerádova ženám.

Když časem návaly poutníků ustaly a na Příběnicích bylo ticho, chodíval Dobeš Hrdina na návštěvu k hradnímu hlásnému Příbíkovi z Višetic, aby si přátelsky pohovořili. Příbík z Višetic byl schudlý zeman a jen z lásky k zázračnému obrazu Rodičky Boží Příběnické přijal službu hlásného na tomto hradě. Byl již stařeec stříbrovlasý, mnoho v životě zažil a mnoho tedy z vlastních zkušeností mohl vyprávěti. Jeho známí rádi se k němu scházeli a vypravování jeho se zalíbením naslouchali. Však uměl vyprávěti! Zdálo se, že stařeec zrovna mládne, když se rozhovořil o válečném reji a půtkách, jichž za krále Jana Lucemburského sám se byl účastnil; a posluchači jeho zase trnuli hrůzou, když jim vyprávěl o divných pověstech, jež z okolí hradu Příběnického se zachovaly a jež on všechny dobře znal.

»Vydali se jednou — tak hlásný Příbík dnes Dobeši Hrdinovi vypravoval — dva muži z Bečie na Příběnice o květné neděli zrovna v tu chvíli, když se začaly pašie v kostele Malšickém čísti. Šli hledat poklad. Sotva že došli až pod hrad, aj, tu uzřeli před sebou černou ovci, která se obrátila před nimi a vedla je k otevřené skále pod hradem. Tam stáli dva černí, vysocí muži v širokých kloboucích a přehrnovali peníze; při nich byl veliký černý pes, který pozor dával a kdykoliv nějaký peníz od hromady odletěl, po něm skočil a jej zase k ostatním přinesl. Mimo ovci, psa a obou mužů ukazovali se jim všelijaké příšerné tvářnosti, děsíce je tak, že je obešla hrůza a oni přese všechnu srdnatost na útěk se dali. I při tom útěku černá ovce běžíc před nimi z lesa je vyvedla; oba pak ze strachu se roz-nemohli.«

A ještě jinou pověst dnes vyprávěl hlásný Příbík.

»Za Příběnickami dosud jest hajnice. Večer před sv. Trojicí povídal si hajný s pasákem, že poženou dobytek časněji na pastvu než jindy, neb chtěli jíti na pouť do Malšic do kostela. Hnali časně z rána na pastvu; dobytek znaje cestu, ubíral se na pastviště; hajný s pasákem za ním. Když přišli do prostřed cesty a jen

minuli kříž, který tam stál, objevila se jim nějaká šedivá postava jakoby ženská. Hajný jinak nemyslel, než že je to jistá žena z Hájku, která tam pásávala a že ho chce postrašiti. Jako mnohý hajný, i on uměl klíti; zaklel tedy i tentokráte a hrozil, aby mu šla z cesty, nebo že jí nabije. Ženská se pranic nehnula, ano když se přiblížil, postavila se mu do cesty. Teď teprv viděl, že to nebyla žena, kterou myslel. Hrůzou mu vstávaly vlasy a mráz mu přecházel po těle. Nevěděl, co má dělati. Stál tak nějakou chvíli, pak ho hrůza trochu přešla a chtěl se té příšerné postavě vyhnouti a jíti dále. Ale jak to chtěl udělati, vstoupila mu zase do cesty; tu ho obešla nová hrůza a nemohl se z místa hnouti. Stál před ní celou hodinu a pasák s ním, stoje za jeho zády. Za tu dobu ji hajný dobře viděl. Neměla ani rukou, ani nohou, byla zahalena v šedivé roucho a opásána bílou páskou. V tom kohout na hradě zakokrhá. Ihned postava se krčila a ubývalo jí, až byla jen tak veliká jako zajíček, když se na zadek postaví a zmizela v trávě.*)

Milý příteli — pravil hlásný ke kostelníkovi Malšickému Dobši Hrdinovi, který s tajeným dechem poslouchal — to jsou jenom pověsti, které jsem sám slyšával již v mladých letech. — Také vypravuje a tvrdí se o našem zázračném obraze Příběnické Rodičky Boží, že až ho Rožmberkové ztratí a odnesen bude obraz ten z Příběnic, rod Rožmberský, tak slavný, vymře a hrad Příběnický bude rozbořen. Ovšem jsou to jenom samé pověsti, a nedej Bůh, aby se skutečně někdy vyplnily.« —

Však, milý Dobši, teď sdělím ti smutnější zprávy, že se jich nejen ty, ale i váš šlechtyný plebán nad míru ulekne. Náš pán Jindřich z Rožmberka přijel včera z Prahy domů celý rozechvělý a vypravoval smutné události, které prý budou míti velmi zlé následky pro celé naše slavné království. V Praze jakýsi mistr Jan Hus rozšiřoval prý po delší čas kacířské učení nejenom mezi žáky vysokého učení, ale i mezi lidem v kapli Betlémské. Učení to přinesli někteří studenti z Anglicka od jakéhosi kacíře Viklefa do Prahy, Hus

*) Viz Hrad a zámky od Sedláčka.

však učení toho se přidržel a veřejně je hlásal. Knihy byly uznány za kacířské, byly spáleny a Hus z Prahy vypovězen; nyní prý se usadil za Táborem na blízku Kozím Hrádku, kamž jej pan Sezima z Ústí uvedl. Hus tam káže, nedávno prý také kázal na vrchu Brádle u Kamenice, kdež se sešlo na 20.000 lidí a také u Bechyně a jinde lid se rotí a chce vzpouru učiniti proti králi, pánům a kněžím. Král Václav toho nedbá, jen si hledí honů a ani snad neví, jaké povážlivé věci dějí se v království.

Náš pán na Příběnicích jedva přespál a hned zase odejel za nějakou jistě důležitou věcí. —

Hlásný se zamlčel a oddechl si. Když po chvíli se obrátil a pohlédl z hlásky oknem do krajiny okolní, odkud ke Stálci, Podboří, k Bernardicům ano až k Jistebnici dobře viděti bylo, s nemalým podivením uzel davy jezdců blížiti se k hradu Příběnickému. Mezi nimi poznává pána svého pana Jindřicha z Rožmberka. Jede v čele tlupy a vede celý zástup do hradu a odtud po mostě do druhého hradu Příběnického. Hradní čeleď stojí celá udivená na hradním dvoře, kdež se dozvídá od zbrojnošů Rožmberských smutnou novinu; páni u Berouna zatkli samého krále Václava a přivezli jej jako vězně na Příběnice. Že však královské vojsko v okolí se objevovalo, chtěc krále vyprostiti, tedy zůstali páni s vězněm jenom přes noc na Příběnicích a ráno hned odjeli s ním na Wildberk do Rakous, kde královského zajatce svého pánům ze Starhemberka v dohlídku svěřili. —

Kostelník Dobeš Hrdina, celý uděšený, spěchal hned do Malšic, by s plebánem Jiřím Hotovcem kvapně sdělil, co se děje na Příběnicích.

A vskutku nadešly smutné časy. V celých Čechách počalo to mezi lidem a pány kvasiti. Někteří páni a lid přestoupili na stranu Husovu, stali se husity a počali nenáviděti a pronásledovati katolíky, jakýmiž dříve sami byli. Nejhuře bylo, když přišla zpráva z Kostnice, že tam Hus od církevního sněmu za kacíře byl prohlášen a následkem toho od světské vrchnosti dne 6. července r. 1415 na hranici upálen. Lid i páni počali se bouřiti proti katolíkům, kněžím, zvláště pak proti

mnichům začali zuřiti. V tom právě rozbouřeném čase zemřel král Václav a nastalo bezvládí v Čechách. Husité přepadli blízké a pevné město Ústí Sezimovo z úterka masopustního v noci na popeleční středu v r. 1420; město bylo vypáleno, klášter dominikánský rozbořen, mniši povražděni a lid převeden na horu Tábor zvanou, kde nové pevné město čili ležení počalo se stavěti, odkud husité Táboory počali se zváti.

Na hradě Příběnickém nastal strach. Celé okolní vesnice přešly k Táborům a všickni nespokojenci doplňovali šiky jejich. Již kolem Příběnic počalo se Táboory jen hemžiti, a poutě k zázračnému obrazu Matky Boží Příběnické počaly ochabovati; jenom horliví katolíci, kteří zůstali víře svých otců věrni, přicházeli po tajmu na Příběnice do kaple sv. Vojtěcha, kde s pláčem a sepjatýma rukama prosili Rodičku Boží, aby víře katolické a jim nedala zahynouti.

Lid český, který dříve svorně živ byl a víru katolickou upřímně vyznával, rozdělen byl neblahým učením Husovým na dva nepřátelské táboory. Husité chtěli katolíky vyhubiti, a víra Husova měla v celých Čechách vládnouti!

Když pan Jindřich z Rožmberka, pán na Příběnicích zemřel, syn jeho Oldřich z Rožmberka z počátku též k husitství se klonil. Zaváděl husitské kněze na svých plebáních, katolické vypovídal; ano již chtěl i do Malšického kostela kněze husitské ustanoviti. Však seznal brzy zlopověstné učení jejich a přesvědčil se, že Táboři se zvrhli v nevázanou chasu, která loupila i pálila a celou požehnanou krajinu okolo Příběnic, Bechyně a Soběslavě pustinou učinila, kdež lid ožebračený a oloupený strachem před Táboory v lesích se skrýval. Když pak Táboři také na statky a dědiny příběnického panství loupeživé vpády činili, sebral Oldřich z Rožmberka lid svůj a oblehl Tábor. Ale Táboři s velkou přesilou na Oldřicha útok učinili a jej na hlavu porazili, tak že ztratil mnoho lidu, musil od Tábora odtáhnouti.

Za tehdejších dob považován hrad Příběnický za nejpevnější v celých jižních Čechách. Katolíci nahlížeje, že nejsou ani dnem jisti před vpádem loupeživých Táborů, hleděli své cenné věci na Příběnicích ukrýti. Zvláště

z klášterů premonstrátských z Milevska a z Louňovic převezeny jsou tajně všechny stkvosty a drahá roucha na Příběnice. Taktéž okolní katoličtí statkáři, zemané a rytíři, ano okolní města uschovala sobě na Příběnicích své poklady, neboť oba hrady byly vůbec pokládány za téměř nedobytné.

V .tom čase zemřel stařec hlásný Příbík a na místě jeho stal se hlásným čili pověžným Odolen, jeden z hradní čelodě pana Oldřicha z Rožmberka. Také stařec plebán malšický, Jiřík Hotovec zemřel — zemřel lítostí a žalem, vida jak víra katolická mizí a jak kacířství Husovo i mezi osadníky jeho se rozmáhá. Jeho střídník čili kaplan Vavřinec Mikota stal se plebámem malšickým. Jen kostelník Dobeš Hrdina se synem svým Šebestiánem ještě zastával službu kostelnickou a stařena Voršila Semerádová také byla na živě. Aby blíže měla do chrámu Páně, přestěhovala se do Malšic a dcera její Apolena často ji musila vésti do zámecké kaple, kde před zázračným obrazem s pláčem se modlívala, aby na přímluvu Panny Marie dobrotivý Bůh utišil nepokoje a Příběnice Táboritů uchránil.

Však bohužel i tyto hrady, tak pevné a nedobytné, zcela podivným způsobem dostaly se do rukou krutých Táborů.

Přihodilo se totiž, že kněz táboorský Václav Koranda, přední to vůdce Táboorských, jedá v bezpečném průvodu na hrad Bechyni, byl na cestě blíže Malšic od čeledi Rožmberské překvapen, zajat a do věže většího hradu Příběnického uvržen, kde ještě několik jiných vězňův bylo uvězněno. Tomuto knězi Václavovi Korandovi a několika spoluvězňům jeho podařilo se v noci na 13. listopadu r. 1420 dobytí se z klády čili okovů a vyléztí po prknech do zdi zarážených nahoru až na pavlač, kdež byli strážní. Strážné všechny zjímali a svázali, ostatní bratry své Táboory uvězněné z věže vytáhli a strážné na jich místa vmetali. Když pak se potichu dostali až k pověžnému čili hlásnému Odolenovi a jej přepadli a do věže uvrci chtěli, tu se výmluvné řeči Korandově poštěstilo, že se dal Odolen přemluvit a k Táborům přestoupil; i přísahou se jim zavázal, že dojede na Tábor a tam oznámí, kterak vězňové opa-

novali věž na Příběnicích, aby jim sedy Táboři napomoc rychle táhli, že bez velikých obtíží zámku dobudou.

A tak Odolen hlásný běžel na Tábor a vše, jakž viděl a slíbil, vyprávěl.

Uslyševše to táborští, jali posla, aby za pravdu byl odměněn a za křivdu trestán. Tábořský hejtman Zbyněk z Buchova, maje lid pohotově, s kterým jinam táhnouti chtěl, neváhal s ním přitřhnouti ke hradu Příběnicím. Korandá a jiní bratří táborští s věže je vidouce, volali velikým hlasem: »Tábor hrr! Tábor hrr!« A purkrabě a čeleď hradní slyšíce nenadále hrozné to heslo, postrašení byli velice; vzavše odění, na věž rychle vběhnouti chvátali. I nemohli ani ke vratům pro kamení padající s věže přistoupiti, aby jich bránili. A tak Táborští směle slézali zdi, odhánějíce jejich obránce; konečně brány se zmocnili a s hlukem velikým do hradu se vedrali.

To vidouce služebníci hradští, opustili brány, někteří se zdí se spustili a jiní jsou zjímáni. Ti pak, kteří s druhé strany menším hradem vládli, utíkali kam kdo mohl beze všeho prodlévání. A tak toho dne (13. listopadu 1420) zvláštním způsobem Táboři dvou Rožmberských hradů jako nedobytných dosáhli. Na těchto hradech našli nesčíslné množství klenotův: číší, pásův, zlatých a stříbrných náramkův a perel, kalichů, monstrancí, inzulí také s berlou opata Milevského, knihy, vzácné ornáty a mnoho jiného roucha drahého jako čub sobolových a kuních. Však našli tam Táboři ještě jinou kořist velice vítanou — našli na hradě ukrytého tam bývalého světicího biskupa Heřmana, který dříve husitům žáky strany pod obojí na kněze světil. Když ale viděl, jak husité kostely a kláštery boří, kněze katolické ukrutně vraždí a zemi českou ve spáleniště obracejí, nechtěl jim více býti k službám; aby uniknul pomstě jejich, na pevném hradě Příběnickém u katolického pána z Rožmberka útočiště hledal a našel. Nalezše jej tam Táboři plesali, že jim tak dávno hledaná kořist z nenadání do rukou se dostala. Vyvlekli jej z jeho úkrytu a hnali jej vidlicemi a palcáty k řece Lužnici pod hradem tekoucí, kde jej do řeky vhodili. A když biskup, dlouho plovaje, utopiti se nemohl a

P. MARIA PŘÍBĚNICKÁ (KLOKOTSKÁ).

připlynuv k břehu, odpočívati chtěl, přiběhší Táboři, po nevinné krvi dychtící, odstrčili jej od břehu a kamením jej v hlavu tepouce, dorazili.*)

Co se tyto strašné události děly na Příběnicích, bylo na plebánii Malšické plno pláče a nářku. K plebánovi Vavřinci Mikotovi dobelhala se stařena Voršila Semerádová se svou dcerou Apolenou a starý kostelník Dobeš Hrdina se svým synem Šebastiánem a vypravovali, jak ukrutní Táboři řadí na hradě Příběnickém; neb někteří z čeledi hradní, kteří se útekem přes hradební zdi zachránili a u kostelníka Hrdiny se ukryli, vypravovali vše, jak Táboři zradou Odolenovou dobyli Příběnic a jak hanebně utopili biskupa Heřmana v řece Lužnici. Při tom byl slyšán skřek bojujících a lomoz zbraní od hradu Příběnického a bylo viděti utíkatí poražený lid Rožmberský, který přišel ku pomoci od Soběslavě. Plebán Vavřinec Mikota byl celý zdrcen touto nenadálou zvěstí a jak starý kostelník Hrdina, tak i stařena Semerádová spínali ruce a prosili Rodičku Boží Příběnickou o pomoc.

Nejvíce se jim všem zželelo zázračného Jejího obrazu, o kterýž se báli, že ho zuřiví Táboři neušetří, ale že ho zneuctí aneb docela zničí. Všickni na plebánii Malšické shromáždění rokovali o tom, jak by se dal zázračný obraz zachrániti.

Konečně vystoupil starý kostelník Dobeš Hrdina a pravil: Já sloužil jsem v kapli sv. Vojtěšské na hradě Příběnickém po celý život svůj. Rodička Boží Příběnická chránila mne po všecken ten čas ode všeho neštěstí a na přímluvu její žehnal mi všemohoucí Bůh. Tebe, Voršilo Semerádová, Rodička Boží Příběnická přímluvou svou uzdravila, že nyní zase vidíš. Pojďme, my dva jsme již staří a choří, nás dvou si nikdo z Táborů nepovšimne, a my se pokusíme obraz zázračný zachrániti.

Všickni i sám plebán s tímto návrhem souhlasili a stařena Semerádová byla povděčna, že pro Rodičku

*) Viz překlad „Vavřince z Březové“ v Časopisu musea ročník 1844 a Sedláckovy „Hrady a zámky“.

Boží Příběhnickou, kteráž ji uzdravila, smí něco podniknouti.

Kostelník Hrdina vydal se hned se starou Semerádovou na cestu k Příběhnicům, když si byli od plebána k bohumilému tomuto dílu požehnání vyprosili. Po celé cestě se modlili zvláště oblíbenou modlitbu: »Pod ochranu Tvou se utíkáme, svatá Boží Rodičko, prosbami našimi nezhrdej« — a tak bez bázně a strachu přišli na hrad Příběhnický. Brány byly otevřeny. Táboři, když byli rozprášili lid Rožmberský a pozavírali zajaté do vězení, ze sklepů vyvalovali sudy vína a bílého piva na nádvoří, pili, jedli a výskali radostí, že tak pevných hradů z nenadání dobyli. Proto si nikdo z nich ani starého kostelníka Hrdiny a stařeny Semerádovy nepovšíml. Ti tedy otevřeli kapli sv. Vojtěcha zavřeli za sebou dvěře, obraz zázračný Rodičky Boží Příběhnické se zdi sňali a nepozorovaně zase z kaple se vytratili; nepochybně obraz skrytý mezi sebou dostali se až z hradu do lesa, kde sobě teprv oddechli.

Zatím na faře Malšické plebán Mikota a ostatní na kolenou se vroucně modlili za šťastný zdar této odvahy. Všickni netrpělivě očekávali, kdy se staří s převzatým obrazem vrátí, a zdalíž Bůh jim udělí té milosti. A když je od Příběhnic přicházející uviděli, všickni vyběhli jim vstříc a s nevýslovnou radostí nesli obraz zázračný na plebánii, kde jej všickni zlíbali a na ukrytém místě uschovali. Před obrazem zachráněným všickni na kolena padli; plebán slze radostí prolévaje, modlil se velebný chvalozpěv Marianský: »Velebí duše má Hospodina —« a když jej slovy končil: »Od této chvíle velebiti mne budou všickni národové země«, zářily radostí oči všech klečících, že Rodička Boží jim dala velikou milost, že mohli zázračný obraz její zachrániti.

Však za nějaký čas Táboři pátrali po zázračném obraze Příběhnickém, chtějíce ho zneuctíti a pak zničiti. Ubohý farář Mikota, předvídaje blízké neštěstí, odnesl a ukryl předrahý obraz do kostelníkova sklepa. Sotva se navrátil, již z nenadání vrazili Táboři se strašným hlukem a hřmotem do plebánie Malšické, kde všecko prohledávali. Když však zázračného obrazu nikde najíti nemohli a plebán jim ukryté místo, kde je ukryt,

vyzraditi nechtěl, tloukli jej palcáty, až kleče a pod ochranu Rodičky Boží se poroučeje, duši svou vypustil. Z Malšie pak táhli Táboři do Sudoměřic, domnívajíce se, že snad na tamní plebánii ukryt jest obraz Příběnický. Když i na Sudoměřické faře obrazu nenašli, zapálili faru a faráře o smilování prosícího vhodili do hořících plamenů, kdež také uhořel.

Mladý kostelník Šebestián Hrdina zázračný obraz ten u sebe dlouho ponechati nemohl, neboť mezi lidem pana Oldřicha z Rožmberka a mezi Táboře byly stále boje, jež se nejvíce dály mezi Malšicemi a Sudoměřicemi v tak zvaných »Žlutých horách« čili »husitských šancích.« Vida tedy, že u něho obraz v bezpečnosti není, hleděl ho na bezpečnějším místě ukrýti. Na Táboře bydlil bohatý měšťan Mikuláš Drkule ze Lhoty, šlechtic, kterého Táboři považovali za kališníka, který však v srdci svém byl horlivým katolíkem. Tomuto měšťanu přinesl mladý kostelník Malšický zázračný obraz Rodičky Boží Příběnické, a Mikuláš Drkule, zařídív ve svém domě tajnou kapli, milostný obraz tam ukryl a sám ho každý den zbožně uctíval.

Na Táboře děly se strašné věci. Samé boje, samé sváry o náboženství. Táboři vyjížděli do krajin okolních a s bohatou kořistí vraceli se do města svého. Ano z Táborů vyvinula se sekta zlopověstných Adamitů, kteří i nazí chodili a největší ohavnosti páchali, kteří pak, z Tábora byvše vyhnáni, usadili se na hradě a v městě Příběnicích. Sám Žižka kázal ohavné tyto sektáře přepadnouti a schytati; mnoho jich bylo upáleno na hranici nádvoří hradu Příběnického.

Konečně i Táboři se vybouřili. S panem Oldřichem z Rožmberka učinili smír, že mu zase vydali hrady Příběnické podmínkou, že zdí, věže a všecko opevnění rozboří a hradu toho znovu již stavěti nebude. Okolní pak lid ze všech vesnic uznáváje, že právě pro pevný hrad Příběnický tolik bojů a bitev v krajině jeho svedeno bylo, a že tolik nehod a škod již vytrpěti musil, sehnal se a rozbořil v hněvu hradu ty, že z nich zůstala jenom zřícenina.

Zatím zázračný obraz Rodičky Boží Příběnické zůstal stále ukryt na Táboře. Jenom po tajmu horliví

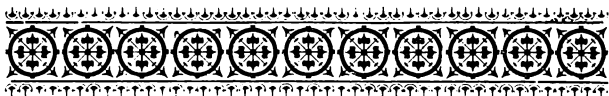
katolíci táborští ho navštěvovali a Rodičku Boží prosili, aby svou přímluvou u Syna svého vymohla, aby již nešťastné války náboženské přestaly a pokoj a mír národu českému zjednáán byl. Uprostřed zuřivých Táborů plížili se jako stíny do domu měšťana Mikuláše, kde pobožností mariánské po tichu konali. Bylo to jako za časů prvních dob křesťanských, kde křesťané, všude pronásledovaní a mučení, v podzemních skrýších ke službám Božím se scházivali.

Konečně, když země česká podobna již byla puštině a valná část obyvatelstva byla pobita, minuly války husitské.

V této nešťastné době válečných nepokojů Rodička Boží svému zázračnému obrazu Příběnickému nedala zahynouti. A když pokoj a mír zase v Čechách byl zjednáán a svatá víra katolická zase všude se zaváděla, byl obraz ten přenesen do svatyně Klokotské poblíže Tábora. Tam v Klokotech podnes se chová, tam podnes poutníci z celých jižních Čech přicházejí, aby Rodičku Boží, nyní zvanou *Klokotskou*, uctili a ve svých potřebách ji vzývali. Slova chvalozpěvu mariánského: »Od této chvíle velebiti mne budou všickni národové«, vyplňují se i na tomto zázračném obraze.

Vyplnily se také pověsti, jež starý hlásný Přibík kostelníku Dobši o hradu Příběnickém byl vypravoval. Když zázračný obraz z hradu Příběnického byl odnešen, vymřel staroslavný rod Rožmberkův a z hradu Příběnického stala se pustá zřícenina, o níž okolní lid dosud bájí, že tam uschováno jest mnoho peněz a stkvostí, jež sám ďábel s černým velkým psem hlídá. Krajina ta, kde stávaly tak pevné hrady Příběnické, jest nyní lesem zarostlá a divoká zvěř prohání se na těch místech, kde zbožný lid Rodičku Boží ctil a kde tolik krve prolito bylo. Padly hrady nedobytné, vymřel slavný rod Rožmberkův, avšak nevyhynula a nevyhyne nikdy v lidu českém láska a důvěra k Matičce Boží Panně Marii!

Matka Boží ve Mláce*).

Dějepisná pověst z minulého století.

Na hranicích českomoravských vypíná se pohoří pahorkovité, jemuž lid říká Českomoravská »krabatina.« Uprostřed tohoto pohoří, skorem na nejvyšší vysočině leží město Jihlava, čítající asi 25.000 duší.

Za dob králů českých Otokara I. a II. a Václava II. začalo hornictví v zemích koruny České valně vzkvétat. Zvláště Kutnohorské doly byly nejbohatšími v celé střední Evropě a králové čeští považováni za nejbohatší, poněvadž měli důstatek stříbra a peněz z dolů Kutnohorských. Český stříbrný groš byl všude hledán a pro své dobré stříbro uschováván.

V téže době seznali horníci, že i kolem Jihlavy jest »důstatek« žil stříbrných. Proto pozváni byli od českých králů horníci z Německa, kteří uměli využítovati výhod a privilegií jim zaručených. Ti ve velkém množství kolem Jihlavy se usadili a tak celý německý ostrůvek jihlavský utvořili. Pozemky, polnosti, lesy i pastviny obdrželi zdarma, jen si vystavili obydlí a tak stali se pány pozemků svých zadarmo. Potom počali kutati -- a město Jihlava bylo středem hornictví tamního. Stříbrné rudy bylo dosti a ruda byla tak výnosná, že hornictví jihlavské bylo hned za kutnohorským. Blahobyť a zámožnost Jihlavanů se zmáhaly a město vzrostlo na největší v celé Českomoravské vysočině.

Když v pozdějších stoletích hornictví kolem Jihlavy ochabovalo a se nevyplácelo, vrhli se Jihlavští na průmysl soukenický, tak že v Jihlavě a v okolí nejvíce suken se vyrábělo a v městě samém přes 700 mistrů soukenických řemeslo provozovalo. Hlavně počalo město zase

*) Nikotí pod mlácká a podobně jak s námi sděluje farář v Novosedlech, Jos. Duda. Místo se i v ústech lidu i v úředních listinách Mláka jmenuje.

zkvétati, když po bělohorské bitvě usadili se tam otcové z tovaryšstva Ježíšova, kteří na náměstí postavili velkolepý chrám, sv. Ignáci z Loyoly zasvěcený a při něm výstavnou a velice obsáhlou budovu školní, kolej a seminář zvanou pro studující, takže školy jihlavské za vedení otců z tovaryšstva Ježíšova velice prosluly, a z celé českomoravské vysočiny studující na proslulé školy jihlavské posíláni byli. Tehdy byla Jihlava městem živým a kvetoucím a z té doby chci tobě, milý čtenáři, následující událost vypravovati:

V Mariánské ulici blíže náměstí bydlela rodina poctivého měšťana a mistra soukennického Jiřího Leslera, která, ač ne velice zámožná, přec poctivě se živila. Jiří Lesler dělal sukna jako plech, manželka jeho Anna mu soukala a předla na kolovratu a když nastaly ve vůkolních městech v Německém Brodě, Humpolci, Polné, Heralci, Pelhřimově aneb v Batelově a Třešti výroční trhy, jezdíval tam Lesler krájet sukna. Od něho každý rád kupoval, protože byl přesvědčen, že sukna jeho jsou stálá a trvanlivá, a proto vždy rozprodal zásobu svou. Bída u Leslerů nikdy nebylo, poněvadž ze svého výdělku skrovně a spořivě vždy živi byli. Každý je měl rád, jen někteří zarputilejší Němci jihlavští jim nepřáli, protože Lesler nedržel v Jihlavě s nimi, nýbrž s Čechy. Bolelo jej to, že krajané jeho Čechové bývají v Jihlavě jak na rychtě tak i ve chrámu Páně ano i všude ve veřejném životě odstrkování, že ani českých škol nemají a že většina jich se poněmčuje. Proto také Čechů se zastával. Měl zásobu českých knih, většinu však si vypůjčoval od velebných otců jesuitů, z nichž rád čítával. Zvláště za zimních večerů scházivali se jihlavští Čechové u něho; čítával a vypravoval jim události hlavně z kroniky Hájkovy, kterou uměl skorem z paměti, čítával z postily a ze životů svatých. Poněvadž měl pěkný hlas, rád zpíval nábožné písně, ano vymohl si jak u otců Jesuitů tak i u kněží premonstrátů, bílých zvaných, že mohl po službách božích nebo po požehnání české pobožnosti konati a české písně nábožné pěti jak v chrámu Páně u sv. Ignáce na náměstí, tak i ve farním chrámu Páně u sv. Jakuba. Tím se stal Lesler hlavou jihlavských Čechů a byl prvním, který české pobožnosti a

písně do jihlavských chrámů Páně zavedl. Kolem něho shromažďovali se jako kolem otce svého všickni Čechové jihlavští s nímž jednu neděli u sv. Ignáce a druhou u sv. Jakuba konávali po službách božích své české pobožnosti. Zvláště o svátcích marianských skromažďovali se u sv. Ignáce a v průvodu za zpěvu marianských písní ubírali se na náměstí k soše marianské, kde české marianské zpěvy po celém náměstí jihlavském se rozléhaly.

Při takovýchto veřejných pobožnostech anebo při četných průvodech, jež Lesler často na Křemešník aneb k sv. Anně u Petrкова vodíval, bylo patrné, jak utlačovaný český živel v Jihlavě jest přece mocný a spořádaný. Proto také Němci jihlavští toto veřejné vystupování jihlavských Čechů velice neradi viděli a zvláště na vůdce jejich Leslera velice s vrchu měli, ale přece nemohli jemu a celé rodině jeho úcty upřít, neboť byl on a celá rodina jeho vzorná, jež také na okrasu chrámů Páně mnoho vynakládala, aniž by jakých sbírek po městě konala. Toho času zakládali velební otcové tovaryšstva Ježíšova při kostele sv. Ignáce spolek »Marianskou družinu«. Z Němců jihlavských arcíť se přihlásilo valně údů, ale Čechové jihlavští je předčili. U Leslerů sešli se čelnější Čechové a tam se usnesli, že každý Čech jihlavský přistoupí k této družině. Tato družina Marianská byla rozdělena na německou a českou a každá z ní na čtyry odbory. Mužského odboru v české družině byl předsedou Jiří Lesler, ženského pak manželka jeho Anna Leslerová. Mládenecký odbor vedl a řídil Vojtěch Sítka, syn mistra kožešnického, spořádaný to a zvedený jinoch, který rodičům svým velkou radost působil a u mláďenců českých v Jihlavě velké lásky a důvěry požíval; panenský pak odbor vedla Marie Anna Leslerová, dcera nadzminěných Leslerů, dívka to kvetoucí jak růže, zbožná, ku každému velmi přívětivá a uctívá, tak že patřila v celém městě k nejpořádnějším pannám. Dívce této nabízeli se již mnozí synkové měšťanští ze zámožných a pořádných rodin, že by ji pojali za manželku, však zbožná dívka tato odmítla každé ucházení se o její ruku, říkajíc, že chce do smrti zůstatí svobodnou a sloužiti Rodičce Boží.

Tehdejšího času žili dva spustlí synkové měšťanští v Jihlavě, byli to Šimon Löwenhofer a Zachariáš Kroner. Oba byli synové bohatých rodičů, jichžto otcové bývali po celá leta přísedícími čili konšely jihlavského rychtáře městského; otec prvního byl bohatý kotlář a otec druhého bohatý soukennický; oba měli velké domy na jihlavském náměstí. Tito zhýralci studovali u otců Jesuitů a poněvadž žádného pokroku v učení nečinili, ano kdy bylo se co obávati, že by svým spustlým životem i jiné studující kazili, byli ze škol jihlavských propuštěni. Otcové pak jejich, aby hanbu jim prý od velebných otců jesuitů učiněnou zakryli, dali syny své do Vídně na studie, kde se tito teprv na dobro zkazili a majíce od rodičů svých důstatek peněz, ve zhýralém životě teprv se úplně dotvrdili. Otcové jejich i tito zhýralci zanevřeli úplně na velebné otce Jesuity, činili jim všemožné příkoří a hlavně také zanevřeli na Marianskou družinu českou; a poněvadž dívka Marie Anna Leslerova v této družině nejvíce prospívala a úcty požívala, činili jí tito dva zhýralci všemožné nástrahy a úklady, před nimiž jako holubice před »krahulci« musila se ukrývati a na pozoru míti.

Až doposud dařilo se vážené a zbožné rodině Leslerově v Jihlavě velmi dobře. Ve své skromnosti a nábožnosti byla celá rodina šťastna. Ale jako Bůh na spravedlivé posílá pokušení, aby je zkoumal a v lásce k sobě utvrdil, tak přišlo i podobné pokušení a neštěstí na rodinu Leslerovu. Jiří Lesler vracel se jednou z výročního trhu podvečer z Třeště do Jihlavi; sedě na dřevěné bedně na voze, řídil sám koníka, s kterým na trhy jezdíval. V tom znenadání v největším trysku proti němu na koních vyrazili nadzmínění oba zhýralci Löwenhofer a Kroner; jeho koník se jich ulekl a poplašil a již s vozem sjel náhle do hlubokého úvozu, kde se vůz překotil, a ubohý Lesler padl pod vůz; těžká železem kovaná bedna se sukny vletěla mu na nohy, že mu v levé noze hnátní košť rozdrobila a pravou nohu velice poranila.

Spustlí ti hoši učinili si z tohoto neštěstí smích a ještě se těšili, že se mohli na nenáviděné rodině Leslerově nějakým způsobem pomstiti. Nešťastný Lesler však

ležel bez pomoci až do rána vedle cesty nikdo náhodou kolem nešel, až teprv ráno lidé kolem jdoucí se nad ním smilovali a jej do Jihlavi dovezli. Ubohý ležel dlouho na lůžku, zakusil strašných bolestí, až konečně ochromnul na obě nohy. Několik let byl ještě živ, chřadnul stále, až posléze po velkých bolestech dokonale život svůj a pochován byl u farního kostela sv. Jakuba na hřbitově, kamž jej doprovodila celá česká mariánská družina a všickni otcové a bílí kněží premonstratští.

Tímto neštěstím se stalo, že ubohá rodina Leslerova velice schudla. Dítěk bylo pět, výdělků nebylo, žilo se ač skrovně z hotového — až konečně i domek v Mariánské ulici museli prodati. Stará Leslerová živila se prací rukou svých u českých měšťanských rodin jihlavských, které ji a dítky její všemožně podporovaly. Nejstarší dcera Marie Anna odebrala se do Českých Budějovic, kde svou starou, churavou a ovdovělou tetu měšťanku Ledňanskou, obsluhovati a ji až k smrti dochovati měla.

Byla to arci veliká rána pro ubohou dívku, která nyní najednou nejenom svou domácnost -- rodné své město, zvláště pak svou zamilovanou Družinu Marianskou a své milé družky opustiti musela. Ale odevzdána jsouc do vůle Boží, snášela trpělivě osud svůj.

Však v Č. Budějovicích zvykla brzo. Měšťané budějovičtí uchovali sobě i za tehdejších dob chvalnou pověst zbožných a horlivých katolíků, neboť každý z nich, kdo jen poněkud mohl, navštěvoval skorem každodenně chrám Páně. V tehdejších dobách byla ještě u nich v živé paměti událost, jak obraz zázračné Rodičky Boží do kostela dominikánského v Č. Budějovicích z italského města Benna se dostal a co zázraků před tímto posvátným obrazem se událo. Měšťané budějovičtí ano obyvatelé z celého okolí spěchali k tomuto zázračnému obrazu, by si potřebných milostí na Panně Marii vyprosili. Ano sami králové čeští a císařové němečtí, zejména pak Ferdinand I. a císařský generál Don Balthasar hrabě de Marradas a okolní šlechta a panstvo klekávali před tímto zázračným obrazem a Pannu Marii prosili za pomoc. Každého dne bývaly konány v dominikánském kostele rozličné slavnosti a kostel býval na-

plněn věřícím lidem, průvody ctitelů marianských stále přicházely a odcházely.

Slavnosti tyto se líbily Marii Anně Leslerové. Se svou churavou tetičkou častokráte tam přicházela, pobožnost svou vykonat a Rodičku Boží uctít. Tetička jí zase vypravovala často, co divů před zázračným obrazem Rodičky Boží této se událo, a jak nejenom lid městský z Č. Budějovic, ale i z celého okolí láskou a důvěrou k ní lne a jak tato Rodička Boží nejen celé město, ale i celé okolí od mnohých neštěstí zachránila a tolika lidem v soužení, v bídách a nemocech pomohla.

Marie Anna Leslerova naslouchala velmi dychtivě slovům tetiččiným a tím více láskou, zbožností a oddaností lnula k zázračnému obrazu tomuto. Jedenkrát obdržela smutnou zvěst z Jihlavy. Vozkové jihlavští, kteří do Budějovic pro sůl jezdívali, sdělili s ní, že matka její jest velice, ano na smrt nemocná. Ubohá Marie Anna uslyševši tuto smutnou zprávu, ve svém bolu spěchala hned do chrámu dominikánského, padla před zázračným obrazem na kolena a se sepjatýma rukama slze roníc, se modlila: »Matko Boží, smiluj — smiluj se nad mnou a nad naší nešťastnou rodinou. Víš, Matko Boží, že jsme mnoho již zakusili. Otec náš tak nešťastně přišel k úrazu, my stali se sirotky, přišli jsme o rodný domek, o celé jmění a nyní ta drahá, pečlivá matka jest na smrt nemocna — co si ubožátka naše dítky bez ní počnou!? — O Matko Boží, prosím Tě pro Tvé všechny bolesti, smiluj se nad naší rodinou, zachovej nám přímluvou Svou u Syna svého Ježíše Krista naši ubohou matku — smiluj se nad mými malými bratry a sestrami, kam by se bez matky, ubohá holáčka, poděla. Smiluj — smiluj se!« — a v tom lítostí zmořena jsouc padla do mdlob a klesla na zemi. Tu se jí zdálo, že Panna Maria na zázračném obraze jest živa, že s oltáře pohlíží na ni v mdlobách ležící, že se jí ústa otevírají a že k ní praví: »Dívko má — prosba tvá jest vyslyšena; matka tvá se pozdraví a já tebe a rodinu vaši budu na dále chrániti.«

V tom lidé, kteří do kostela přišli, Annu Marii Leslerovu pozvedli a omyli, že přišla zase k sobě. Poděkovala jim za přispění, ještě se pomodlila vroucí modlitbu díků před zázračným obrazem a plna naděje a

útěchy z kostela spěchala ven. Vyhledala hned vozky jihlavské a prosila je, až příště přijedou, aby ji pověděli, jak se daří matce. Tito slíbili jí ochotně, že přání jejímu vyhoví, matku a rodinu její navštíví; znalíť jejího nebožtíka otce i matku i tuto počestnou dívku a milovali celou rodinu tu.

Po celý týden očekávala Marie Anna toužebně, kdy vozkové jihlavští zase do Č. Budějovic pro sůl přijedou a jakou asi zprávu jí přinesou. Každého dne, ano i vícekrát denně chodila před zázračný obraz se modlit. Konečně vozkové přijeli a s radostí velkou jí oznamovali, že najednou matka její se pozdravila a že nyní již chodí a vykonává práci svou. Náhlé pozdravení to stalo prý se téhož dne, když jí o její nemoci vypravovali. Tu poznala šťastná Marie Anna, že to bylo asi v tu chvíli, kdy se jí v její mdlobách ukázala Rodička Boží. I poděkovala v největší radosti dobrým vozkům jihlavským, a již běžela do chrámu dominikánského. Tam padši na kolena před zázračným obrazem Rodičky Boží se slzami v očích vroucně děkovala Panně Marii za tuto velikou milost, kterou jí byla prokázala.

Od té doby byla celá s tělem i s duší Rodičce Boží oddána a zasvěcena, neboť patrně poznávala, jak mocná jest Ona orodovnicí naší, a že v loretauské litanii nevzýváme ji nadarmo: »Pomocnice křesťanů, potěšení zarmoucených, uzdravení nemocných — oroduj za nás!«

Jedenkrát právě se vracela ze své pobožnosti od zázračného obrazu, když viděla proti sobě přicházeti dva hejsky, kteří na ni drze a necudně pohlížeti a ji škádliti počali. Ku svému ustrnutí poznala v nich ony dva ničemy z Jihlavy, Löwenhofra a Kronera, kteří jejího otce i celou rodinu nešťastnou učinili. Zachvěla se při pohledu na ně na celém těle a vyhýbajíc se jim utíkala do domu své tetičky celá bledá a ustrašená. Tetička nevědouc, co se jí stalo, velmi se ulekla. Když pak jí Marie Anna vypravovala o těchto ničemech, seznávala, že jí padouchové úklady činí. Od této chvíle nevycházela Marie Anna bez tetičky z domu a vroucně vzývala Rodičku Boží, aby ji před těmito ničemy chránila.

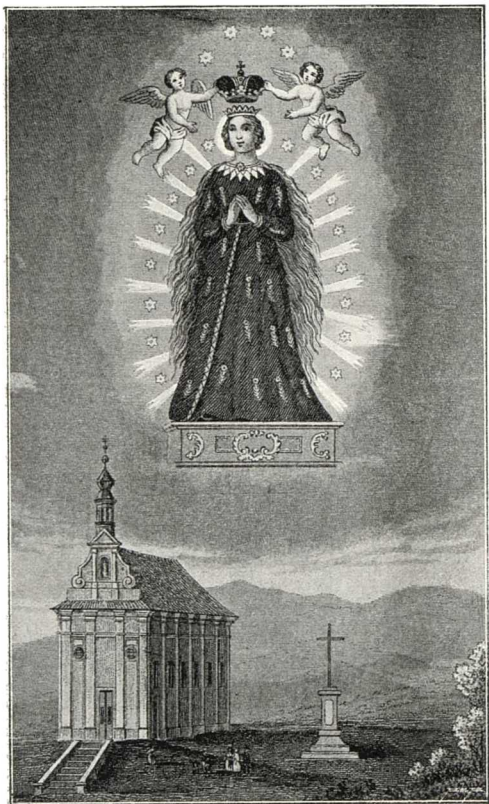
Za nedlouho přijeli zase vozkové jihlavští do Č. Budějovic a přinesli Marii Anně Leslerové zprávu,

že matka její si přeje, by ji v Jihlavě navštívila. Marie Anna beztoho těšila se velice na to, aby uviděla matku, bratry a sestry a abys s ní zdělila, jak Rodička Boží ji z nemoce zachránila; kromě toho chtěla ujítí také těm dvěma zhýralcům, kteří ji v Č. Budějovicích pronásledovali.

Dostavši dovolení od tetičky, ubírala se z Č. Budějovic do Jihlavy, chtěje celou tu cestu vykonati pěšky. Bylo to v roce 1710 toho dne po sv. Janu Křtiteli. Ráno za tmy vydala se z Č. Budějovic na cestu, aby ji ti dva neuzřeli. Kráčela statně růženec v rukou se modlíc; spěchala k Rudolfovu, k Lišovu a ke Třeboni a myslila dojíti do Jindřichova Hradce na noc. Bylo tomu brzo po poledni, že dospěla ze Třeboně do hlubokých močálovitých lesů kolem rybníka Rožmberského se prostírajících. Lid od věků nazýval celou tuto močálovitou krajinu »Mláka«. Ubohé dívce, docela samotné, bylo v těchto nehostinných krajinách velice teskno a úzko. Chudák, tiskla růženec na prsa svá a medailku Rodičky Boží na něm stále líbala; ústa její, strachem se chvějící, šepotala modlitby a prosby k Rodičce Boží a prsa její se bázní mocně dmula, až se jí dech tajil.

Byla uprostřed Mlak, uprostřed staletých hvozdů, kde Rožmberský rybník veliký chobot tvoří. Strachy a chvatem již celá umořená, pojednou slyší za sebou chechtot a klusot nějakých lidí. Ohlédne se — a pro rány Kristovy! poznává ty dva zloduchy, kteří její odchod z Č. Budějovic nějak vypátrali a za ní se pustili. V těchto lesích, kde živé duše není, v těchto nehostinných hvozdech chtějí se jí ti zhýralí ničemové zmocniti, ji zničiti. — — Mdloby přicházely na ni jako tenkrát v dominikánském kostele před zázračným obrazem. Vědouc, že jim neunikne, sepjala ruce a na celém těle se chvějíc volala: »Matko Boží, která jsi neopustila moji matku a tehdá jsi mé prosby vyslyšela, neopouštěj mne teď a vyslyš mne! Nevydej mne v ruce padouchů těch — zachraň — zachraň mne, Matko Boží!«

Více dořící nemohla, neboť již ji padouši s ďábelským posměchem zdravili: »Holubičko, teď už nám neuletíš, — jsi v naší moci — marně voláš o pomoc.« V tom dívka sklesla a upadla do mdlob, nevědouc více, co se s ní děje. Tím však se velice zalekli. V tom oka-

PANNA MARIA VE MLÁCE.

mžiku totiž, co dívka v mdlobách padla k zemi, zmizela před očima jejich tak úplně, jako by se byla do země propadla. Na rozpustilce přišel strach, že se na celém těle třáslí. A hle, na mohutné jedli ukázala se jim jasná Panna, jak jest na zázračném obraze v dominikánském kostele v Č. Budějovicích vymalována a hrozila jim; ano hrůza taková šla z ní, že se na ni podívatí nemohli. Chvěli se strachem na celém těle a utíkali hlouběji do lesů, bojíce se tohoto strašlivého místa.

Dlouhou chvíli ležela Marie Anna Leslerova na tomto místě v mdlobách. Konečně oči se jí otevřely a ona viděla, že jest samojediná na tomto místě. Pronásledovnické její zmizeli. Vzpomenuvši na nebezpečnoství, které jí tak neodvratně hrozilo, poznávala a znova velebila mocnou ochranu Rodičky Boží. Do Jihlavy se již neubírala, nýbrž vrátila se zpět; přenocovala ve Třeboni a druhého dne dostala se do Č. Budějovic, kdež rovným krokem chvátala do chrámu Páně dominikánského, aby Rodičce Boží na zázračném obraze poděkovala za své zachránění. Dlouho tam vylévala modlitby a slze díků. Po té vrátivši se k tetičce, vypravovala jí celou událost, která se jí na Mláce přihodila. I radila jí zbožná tetička: »Milé dítě, to místo, kde tě Rodička Boží zachránila, musíš poznamenati. Dej zde z úspor svých, a já tobě něco přidám, malovati obraz Rodičky Boží, dle zázračného obrazu v chrámu Páně dominikánském a tam na Mláce, na tom místě, kde tě Rodička Boží před těmi padouchy zachránila, pověsíme ho na strom, aby kdokoli v kolem půjde, též zvěděl, že i tam na těch Mlakách, pustých to místech, Rodička Boží divy tvoří.«

Ujednáno, vykonáno. Malíř v téže ulici bydlící, zbožný to muž, vymaloval rychle kopii zázračného obrazu v dominikánském kostele; tetička zjednala povoz (na den Navštívení Panny Marie, roku 1710), naložila obraz, několik zbožných žen a zbožného malíře na vůz a jeli na Mláka, kde jim Anna Marie Leslerova ukázala místo svého zázračného zachránění. Na mohutné jedli u cesty, snad na té, kde se těm zlosynům Rodička Boží hrozíe ukázala a strach a hrůzu na ně seslala, upevnili obraz ten a všickni na kolenou se modlili

růženec a modlitbu »Pod ochranu Tvou se utíkáme svatá Boží Rodičko!« Po této pobožnosti ubírali se celí potěšeni, zpět do Č. Budějovic. Tak oslavili svátek Navštívení Panny Marie na Mláce, vykonavše v tato nehostinná místa první svou pouť.

V tehdejších dobách patřila celá krajina tato do farní osady Třeboňské, jejíž správu měli duchovní otcové z třeboňského kláštera, otcové Augustiáni. Farní osada Třeboňská byla tehdá velice rozsáhlá, tak že každý z těchto kněží měl nějakou krajinu, kam chodil zaopatřovat, a kde též s lidem křesťanská cvičení konal. Tato krajina bažinatých Mlak přidělena byla P. Mojkoví, který pro vzdálenost osad zdejších od Třeboně a pro nesjízdnost tehdy jen polních cest, jezdíval na koni, když navštěvoval osady sobě přidělené. Za několik dní potom, když obraz ten na strom zavěšen byl, jel P. Mojka krajinou tou a uzřev obraz na jedli, zajel do mlýna, odtud nedaleko vzdáleného a vyptával semlynáře, kdo ten obraz bez svolení jeho na jedli zavěsil. Obdržev odpověď od mlynáře, že nějaká služebná dívka z Č. Budějovic to učinila, rozhorlil se neprávě P. Mojka a pravil: »Lecjakás lehká ženština se opovází bez mého vědomí obraz zde zavěsiti.« Tato slova hanlivá beze vší rozvahy promluviv, ubíral se dále. Když pak se domů vracel, právě na onom místě u velké jedle kůň ho shodil, tak že se P. Mojka velice poranil. Tu teprv počal přemýšleti o slovech svých nerozvážně pronesených a uznával, že snad oné dívce na cti ublížil, a proto že ho Rodička Boží trestá, vždyť kůň jeho býval docela spolehlivý. Pádem tím poranil se dosti značně, že nemohl po delší dobu lože opustiti. Poptáváje se, brzy dozvěděl se, že Marie Anna Leslerova jest velice spořádaná dívka, horlivá ctitelka Rodičky Boží, ano i s úžasem vyslechl zvěst, jak ji Nepoškvrněná Panna na tom místě od záhuby před dvěma zlosyny zázračným způsobem zachránila. Tu nepředloženého vyřčení svého ještě více litoval a učinil na loži slib, když jej Rodička Boží v brzku pozdraví, že co nejdříve sám dá pro tento obraz vystavěti z prken kapličku, v níž obraz ten k účtě veřejné vystaví. A vskutku brzy nad očekávání pozdraven byv, dostál slovu svému;

kapličku dal postavit i a sám vedl průvod ctitelů marianských ze Třeboně na toto místo Mláky, kde u přítomnosti poutníků třeboňských a obyvatel z okolních osad vyprávěl, proč obraz ten byl tam zavěšen a proč nyní slavnostně se stromu mohutné jedle do nové kapličky přenesen byl.

Brzo se po celé okolní krajině roznesla pověst, jak dívka Marie Anna Leslerova zachráněna byla zázračným zjevem Rodičky Boží a co se stalo P. Mojkoví pro neslušné se vyjádření o šlechtě a zbožné dívce, i jak P. Mojka, když výroku svého neprozřetelného litoval, od Rodičky Boží sám v brzké nad očekávání uzdraven byl. Lid v úkolní počal putovati ke kapličce té a konával u ní zvláště odpoledne v neděli a o svátcích marianských své pobožnosti. Brzo nestačila kaplička ta shromažďujícímu se tam lidu. A když Rodička Boží i mnohým ctitelům svým hojně milosti na tomto místě prokázala, že i na tomto místě mnozí nemocní na přímluvu její uzdraveni byli, scházelo se valně dárců, tak že se již pomýšlelo na vystavení pěkného kostela marianského. Mezi rokem 1759—69 byl kostel skutečně postaven na nějž sešlo se přes 7000 zl. na stříbře na dárcích od samých ctitelů marianských. Konečně zbožnou štědrostí vznešené a jasné kněžny Eleonory ze Schwarzenbergů byl při tomto kostele sídelní kaplan ustanoven, jímž první byl v r. 1770 Vojtěch Cholejcha, rodák Lomnický. —

Z přehojných milostí, kterých na řečeném místě ctitelové marianští dosáhli, uvedu jenom jednu událost. Bylo to v roce 1740—1750, kdy v Brně byl jeden měšťan těžkou nemocí stížen, až konečně ochromnul, tak že po celých deset let o berlích vláčeti se musel. V tomto čase po třikráte ve snách viděl v pustém lese dřevěnou kapličku a v ní obraz Panny Marie, ku kterému o berlích se dovlekl a když vroucně Rodičku Boží o pomoc volal, vždy zdráv bez berlí z kapličky odcházel. Pokaždé vypravoval tento radostný sen své zbožné choti. Nevědouc však, kde by se tato kaplička s obrazem tím marianským byla, vyptávala se starostlivá choť jeho v Brně a v jiných městech po hostincích z rozličných krajin přicházejících cestujících a vozků,

až konečně v městě Jihlavě od vozků se dozvěděla, že dle jejího vypravování a popisování taková kaplička s obrazem Panny Marie jest na Mláce, blíže cesty do Třeboně vedoucí. Plna radostí spěchala tato paní do domova svého do Brna a nevýslovně pětěšena jsouc, vypravovala manželi svému, že již o té kapličce, o níž po třikráte snil, ví. Hned zjednali povoz a vydali se na dalekou cestu z Brna až na Mláku. — A hle, měšťan ten, když od Jindřichova Hradce a od Stráže k Mláce přijížděli, poznával hned, ač v krajině této ještě za celého života nikdy nebyl, že jest to krajina, o níž se mu po třikráte zdálo a kterou v mysli své stále nosil. A když užířel dřevěnou kapličku a obraz Panny Marie na Mláce, hned poznal, že jest to táž kaplička a týž obraz, o kterém po třikráte snil a po třikráte zcela jasně v duchu viděl. Když jej s vozu sundali, dovedl se o berlích s nevýslovnou toužebností do kapličky před obraz Marie Panny, kde vykonal vroucí modlitbu, žádaje za uzdravení nohou svých. A hle! — sotva modlitbu svou dokonat, cítil, jako by mu celé tělo i nohy ohnivá jiskra projela; v tom berle mu z rukou vypadly a on stoje pevně na nohou svých, byl úplně uzdraven.

Lid shromážděný, vida tento zázrak, byl celý užaslý; jen modlitby a písně vroucí ozývaly se v kapličce té. Pán ten poděkovav co nejvroucněji Paně Marii a zulíbav zázračný obraz, věnoval velký obnos na vystavení nového kostela na tomto místě.

Od té doby ctitelové marianští se stále množili a z celého ano dalekého okolí přicházelo sem každoročně poutníků na tisíce, aby Rodičku Boží ve Mláce o pomoc a přispění prosili a z nichž mnozí uslyšení byli, tak že kostel Panny Marie ve Mláce stal se a jest doposud velice navštěvovaným poutnickým místem v celých jihovýchodních Čechách. Kolem kostela toho usadilo se během času více lidí, tak že tam malá vesnička nyní 278 katolíků čítající povstala, kde poutníci a ctitelé marianští na své pouti na Mláku nocleh a přístřeší nalézají. *)

*) Roku 1869 konala se ve Mláce s velikou slávou 100letá památka trvání tohoto poutního kostela Mariánského, při kteréžto pří-

Marie Anna Leslerova konečně šla navštívit matku svou z Č. Budějovic do Jihlavy. Toho času byl její obraz, který byla na mohutnou jedli zavěsila, již v dřevěné kapli, od vp. P. Mojky vystavěné. Bylo to asi před rokem 1720. V Jihlavě teprve se dozvěděla, co se stalo s těmi zlosyny, kteří ji o čest a nevinnost a snad i život připraviti chtěli. Löwenhofer byl darebákem nenapravitelným. Jmění velice značné, po svých rodičích zděděné utratil, když se byli rodičové jeho nad jeho spustlostí takřka usoužili, že před časem, žalem sklíčení, zemřeli. Dům jejich byl prodán a Löwenhofer živil se jako tulák žebrotou, až konečně pro krádež a násilnictví páchané byl zatknut a odsouzen dle tehdejších přísných zákonů k pranýři, jenž stál právě před rodným domem jeho na náměstí jihlavském. Na pranýři, tomto místu hanby a potupy, byl katu předán, jenž mu veřejně znamení zloděje na rameno před obecnstvem železem žhavým vypálil. Konečně byl odsouzen na delší čas do vězení, kdež samovraždou dokonal spustlý a zlotřilý život svůj.

Kronerova duše byla však šlechetnější. Zastyděl se konečně nad lotrovskými skutky, které byl provozoval. Jsa ku pranýři na náměstí jihlavském odsouzen, vyznal se ze všech darebností svých, zvláště vypravoval veřejně u pranýře shromážděným zástupům, jak s Löwenhofrem Marii Anně Leslerové násilí učiniti chtěli, jak po ní pásli již v Č. Budějovicích a když se dozvěděli od vozků jihlavských, že půjde do Jihlavy matku svou nemocnou navštívit, jak na ni vypadli ve hvozdech mláckých — a když ona k Panně Marii o pomoc volala, tu že najednou Rodička Boží ji zachránila. Učinila jim ji totiž neviditelnou tak, jakoby dívka ta s povrchu zemského náhle zmizela a na oba dva poslala takovou hrůzu, že se jim vlasy na hlavě ježily a hrozíc jim, stála v září na větvích mohutné jedle. Od té doby jenom s největší bázní a strachem přicházel na toto místo, kam zachráněná dívka darovala obraz Marie Pauny,

ležitosti měl slavnostní české kázání nynější komoří Jeho Sv. papeže Lva XIII., sídelní kanovník kathedr. kapitoly v Č. Budějovicích, tehdy kaplan v Třeboni, Adolf Rodler.

malovaný dle vzoru zázračného obrazu otců domini-
kánů v klášteře česko-budějovickém. Dále vypravoval
Kroner, že od té doby zhnusil se mu prostopášný ži-
vot, který s Löwenhofrem vedl. Od té doby umínil
si, že se polepší. Ined to arciť nešlo — a Löwenhofer
jako zlý duch, nechtěl se ho spustiti. Stojе však na
praníři, sliboval před Bohem, že sám uznává, jak spustlý
život vedl, že se chce polepšiti a vésti život bohobojný,
že prosí Boha, aby mu popřál času, by se mohl káti
a napravit, co zlého způsobil.

Byv propuštěn z pranýře, připravil se skutečně
k sv. zpovědi a u sv. Ignáce u otců jesuitů vykonal
řádnou svatou zpověď z celého svého života. Od té
doby žil pořádně jako dobrý křesťan. Ze zbývajícího
jmění svého přispěl též značnou částkou na vystavení
kostela Mláckého. V Jihlavě se usadiv, sprátlil se
s Vojtěchem Sítkem, který dosud řídil mládence v dru-
žině Marianské; sám se přihlásil, že vstupuje do dru-
žiny Marianské.

Od té doby přicházelo každoročně jihlavské procesí
na prosby jeho na slavnost Navštívení Panny Marie,
vedené Sítkem a Kronerem do Mláky, kde Kroner vždy
zástupům kajieně vypravoval, jak Panna Maria před
ním a Löwenhofrem zachránila Marii Annu Leslerovu.
Sám pak slzy prolévaje, prosíval Marii Pannu na kole-
nou o smilování a odpuštění tohoto provinění svého.

Toho času též Marie Anna Leslerova vodívala
procesí, zvláště dívky č.-budějovické na pouť do Mláky.
Kronerovi jeho provinění dávno odpustila.

Když pak tetička její zemřela, zdědila Marie Anna
Leslerova po ní dům a celé jmění, z něhož valnou část
darovala na vystavení kostela ve Mláce. Konečně
provádala se její mladší sestra za zbožného Vojtěcha
Sítka a Marie Anna dala jí zděděný dům po tetičce.
Kroner žil v Jihlavě jako pravý kajícík, sloužil Bohu
a Rodičce Boží, konával poutě z Jihlavy na Mláku;
jmění své věnoval chudým a opuštěným lidem; zvláště
pomáhal rodině Leslerů. Dokonal život svůj jako zpěvák
u kostela sv. Jakuba v Jihlavě.

Marie Anna Leslerova zůstala svobodnou pannou,
Rodičce Boží zasvěcenou. Lid si jí v celých Č. Budějo-

vicích velice vážil, a matky dávaly ji svým díkám za příklad. Každý den klečela v dominikánském kostele před milostným obrazem Panny Marie. Dokud mohla, každoročně o svátku Navštívení Panny Marie vykonala pouť na Mláku. Lid tamní znal ji a rodičové ukazovali ji svým díkám říkajíce: »Toť ta dívka marianská, již Rodička Boží zachránila.« Marie Anna Leslerova dočkala se dlouhého věku a pochována jest na hřbitově na Starém městě v Č. Budějovicích.

Matka Boží Zelenohorská.

Smutné to byly doby francouzských válek v celé Evropě. Napoleon I. se svými vítěznými voji podmanil sobě skorem celou Evropu. Ano i svatého Otce Pia VII. zajal a jako vězně dal odvésti do Francie. Když totiž celé Italie dobyl a stát papežský si přivlastnil, mínil ve své zpupnosti, že podřídí-li sobě sv. Otce, bude také pánem celé církve katolické. Vojáci, kteří odváželi sv. Otce do zajetí francouzského, viděli prý na obloze v noci meče se křížující. Sami ve svém rozumu uznávali, že takové násilí na papeži spáchané nepřinese Napoleonovi požehnání a též zapamatovali sobě slova, jež sv. Otec Pius VII., když jej zatýkali, k vojákům pronesl: »Ať čin tento násilný nevyrazí meč z rukou Napoleonovi; co děje se mně — stane se co nejspíše jemu. Bůh všemohoucí nedá své církvi padnouti.«

A slova tato v brzku se vyplnila. Napoleon již podmanil sobě celou Evropu, vše muselo poslouchati rozkazů jeho, jedině ještě na východě evropském vzdoroval mu veliký stát — ruský. Ještě toho obra chtěl povaliti. Ale tam zastihla ruka Páně zbojníka. S největším vojskem, které kdy měl, 608.000 mužů táhl Napoleon na Rus; Rusové ustupovali až za Moskvu, ano toto hlavní své město obětovali, zapálivše je, aby se Napoleon v nastávající zimě nemohl kde s vojskem svým

ukrýti. Třesuté mrazy nastaly, francouzské vojsko hladem a zimou zmíralo. Napoleon musil se chvatně dáti na zpáteční pochod. Vojákům jeho skutečně zimou zbraň z rukou padala. On sám na selských saních přijel dne 10. prosince 1812 do Varšavy jenom s hrstkou vojska svého; větší část armády na rovinách ruských v závějích pomrzla, nebo v řece Berezíně bídne zahynula, nebo zbraní ruskou jest pobita. Dostav se do Paříže, napjal Napoleon veškeré síly říše, aby svou slávu obnovil. S armádou novou, na kvap sehnanou, táhl znova proti soupeřům svým Rusku, Rakousku a Prusku, kterýchžto říší mocnáři se byli spojili ve spolek »svaté aliance« proti Napoleonu a vojska svá proti němu postavili v Čechách a v Sasku. Napoleon byl poražen u Chlumce v Čechách a u Lipska v rozhodné bitvě dne 31. března 1814. Svržen jsa s francouzského trůnu, byl jako zajatec zavezen na ostrov Elbu.

Za těchto dob, o kterých jsme se právě zmínili, bylo v ruském a v pruském vojsku mnoho Poláků, kteří pokud v Čechách se zdržovali, rádi navštěvovali Zelenou Horu, jsouce horlivými ctiteli sv. Vojtěcha, hlavního patrona země a bývalé říše Polské. Chtěliť viděti místo, kde dle staré pověsti sv. Vojtěch na kamenu stoje rozhlížel se a patřil, jak země Česká sedmiletým suchem vyprahlá byla. I zželelo se mu jeho rodné země; vroucně prosil Boha o déšť a skutečně kýžený déšť a požehnání Boží vlasti své vyprosil. Že se pak tato hora první z celého okolí zazelenala, dostala jméno Zelená hora.

V měsíci dubnu 1813 právě před svátkem sv. Vojtěcha přitáhlo do Nepomuka několik pluků pěších a hulánů ruských a pruských, většinou Poláků, mezi nimiž mnoho bylo polské šlechty. Ubytovali se na delší čas v Nepomuku a v celém okolí. Tito zbožní Poláci skorem každého dne chodívali na blízkou Zelenou horu, kde konávali pobožnost k sv. Vojtěchu, zpívajíce nejoblíbenější a nejstarší píseň polskou sv. Vojtěchem ku počtě Rodičky Boží složenou:

Bogarodzica dziewica, Bogiem sławiona,
Marya! u Twego Syna hospodyna

Matko zvolena
 Marya, zišci nam, spuści nam
 Kirie eleyson Twego Syna
 Chrzciela zbožny czas.

(Bohorodičko Panno Maria, Bohem oslavená, vůlí Boží za matku Syna Svého všemohoucího zvolená, zajisti nám milosrdenství Syna Svého v pobožném tomto čase).

Mezi Poláky tehdá v Nepomuku ubytovanými vynikal hrabě Václav Zdárský ze Zdáru, bývalý český šlechtic, potomek po Bělohorské bitvě vystěhovalých hrabat Zdárských, pak hrabata Dzieduští a Potočtí, knížata Jablonowští, Radziwillové a Czartorijští. Tito šlechticové i jiní vzdělaní polští vojínové důkladně se všude vyptávali po všech pověstech o sv. Vojtěchu a po dějinách zázračného obrazu Rodičky Boží Zelenohorské. Proto v bytu zámeckého kaplana na Zelené hoře častěji se scházivali, prohlíželi památní knihu a staré listiny a pozorně naslouchali všemu, co s nimi kněz sděloval.

Však nejstarším pamětníkem byl starý Tomáš Kučera, stařec již více než osmdesátiletý, který po šedesát let byl již kostelníkem na Zelené hoře a mnoho od mnohých v Pánu zesnulých kněží a svých předků se dozvěděl. Nemoha již choditi sedával před svým domkem v zahrádce na sedátku, odkud daleko do okolí viděti bylo; tam k němu přicházeli známí i cizí a on jim rád vypravoval, co o zázračné sošce Rodičky Boží Zelenohorské věděl. K němu dovedl zámecký kaplan také jmenované šlechtice, a starý kostelník Kučera na požádání velebného pána začal všem takto vypravovati:

Jako všickni sv. čeští patronové tak i sv. Vojtěch byl vřelým ctitelem Rodičky Boží. Když se vracel z Říma do Čech, přinesl s sebou z kláštera sv. Alexia sochu Rodičky Boží, kterou mu soudruhové jeho mniši a tamnější opat na památku dali, a jež byla prý od sv. Benedikta, jenž jí u velké účtě ve své cele měl a své soukromé pobožnosti před soškou tou vykonal. Když Bůh všemohoucí modlitbu sv. Vojtěcha na Zelené hoře na orodování Rodičky Boží vyslyšel a hojný déšť seslal, že celá země česká okřála a hora, na níž světec

stál, se zazelenala, dal na tomto místě sv. Vojtěch vystaviti kapli, v níž sošku Rodičky Boží k veřejné účtě vystavil.

Když asi r. 1146 za Vladislava II. na úpatí Zelené hory klášter cisterciácký zbudován byl, do něhož otcové z kláštera Eborachu ve Východní Francii povoláni byli, udržovala se ještě pověst v celém okolí o sošce Rodičky Boží sv. Vojtěchem na Zelenou horu darované. Však když v tamním kraji mnoho lupičů v lesích se zdržovalo, zbožní tito řeholníci z bázně, aby posvátná soška tato zneuctěna nebyla, přenesli ji do kláštera na úpatí Zelené hory, kde ji na hlavním oltáři zase k veřejné účtě vystavili.

Z celého okolí přicházely davy zbožného lidu, uctít Rodičku Boží, kde řád cisterciácký pečlivě se staral o úctu Panny Marie. Mnozí poutníci byli zde uzdraveni aneb na přímluvu Její dosáhli vyplnění proseb svých. Tím úcta k této pámatné sošce stále rostla; zvláště z Nepomuku přicházívало sem každého dne, tím více pak o svátcích mariánských hojně zbožného lidu.

O sv. Janu Nepomuckém vypravuje se dopozud v krajině Zelenohorské následující událost:

Pacholík Jan sotva do života vkročil, zachvácen jest prudkou horečkou.

Welflínovi měli pouze tohoto pacholíka, jež na Bohu si vyprosili před krátkou dobou. Welflínova často putovala do kláštera Pomuckého, kde na oltáři stála milostná socha nepoškvrněné Panny. Tam klesla před oltářem, ruce spínala a myslí k nebesům zalétala. Modlila se vroucně za dítě. Sotva syna obdržela, chvátá nemoc, aby jím jejich miláčka urvala. Lékaři pochybovali, že se chlapeček pozdraví. Welflínová zase spěchala do kláštera Pomuckého, vědouce, že Rodička Boží, již vždy o přispění a pomoc vzývala, i nyní spomůže. Vrhla se na kolena před Bohorodičkou a volala:

»Pomoz, Matko Kristova, pomoz, Tebe jsem prosila o dítě, Tebe vzývám o přispění. Uzdrav miláčka mého, vypros mu u Syna Božího milost, aby vyvázl z nemoci k naší radosti . . .«

Ještě dále šeptala ústa matčina modlitbu za milované dítě. — Co by učinila matka pro dítě své?

»Chci obětovati syna svého službě Boží« — volá Welflínová v zármutku a v roznícení svém — »vynasnažím se jej vždycky k Bohu vésti, aby prospíval etnostmi, byl dobrým křesťanem, Tvým ctitelem, aby chodil po cestách Páně . . .«

Již se stmívalo, když Welflínovu zakristán upozornil, že kostel zavřítí musí. Ještě jednou pohledla na sochu, v duši vzbudila krátkou prosbu a již chvátala k domovu. Sotva kvapným krokem doběhla domů, tázala se dychtivě: »Jak jest dítěti? nezemřelo již?« A Welflín, vyšed manželce vstříc, volal pln radosti: »Buď jméno Páně pochváleno — horečka přechází.«

Matka přichvátala k loži, kde se Jan na ni usmíval. I zaplesala radostí. Za tento úsměv poklad největší by dala. »Díky Bohu, Maria Panna nás vyslyšela.«

Ještě téhož dne šťastná matka oznámila v sousedství, že si vyprosila uzdravení jedináčka svého na Marii Panně ve chrámu klášterním před oltářem Bohorodičky.

Jan se pozdravoval vůčihledě — byl po celý život svůj vřelým ctitelem Rodičky Boží. Když dospěl v chlapce, každodenně docházel do chrámu klášterního, kde při mši sv. velebným otcům přísluhoval, kteří si jej tak oblíbili, že jej ve vědách potřebných cvičili, až mohl dosáhnouti důstojnosti kněžské. Tento veliký světec, sv. Jan Nepomucký i jako kazatel, i jako farář u sv. Haštala, i jako kanovník a generální vikář přicházel do kláštera Pomuckého, aby děkoval Rodičce Boží za uzdravení a Ji nábožně uctil. Když pak sv. Jan Nepomucký ve Vltavě utopen byl, ctili jej otcové kláštera Pomuckého hned jako světee.

Bohužel v brzku však nastaly války husitské. Tato tichá, pokojná krajina, jež za opata kláštera Pomuckého Arnolda vůčihledě zkvétala, stala se r. 1420 pouští. Přitáhl tam Žižka se svými Táboři, aby památný klášter zničil. Právě konalo se požehnání, když po klášteře rozletla se smutná zvěst, že Žižka s Táboři svými se blíží. Opat Arnold v rychlosti sňal zázračnou sochu Rodičky Boží s oltáře, a ukryl ji v blízké hrobce za oltářem; sotva spustil tesaný kámen u vchodu do

hrobky a chtěl odnésti ještě velebnou Svátost oltářní, aby ji ukryl v sanktuáři, přihrnuly se davy Táborů, vedeny jsouce Žižkou do chrámu. Lid se rozutíkal na vše strany, jenom opat Arnold a mniši klášterní modlili se před oltářem hodinky dále. Tu přistoupil Žižka a palcátem skolil opata. Táboři povraždili ostatní mnichy před oltářem. Z chrámu vrazili Táboři do refektáře, vyplenili celý klášter, pojídali a vypíjeli zásoby klášterní, hodující v kobkách klášterních po celou noc. Ráno klášter zapálili a úplně zničili. S kořistí velkou odtáhli k Horažďovicům a ke hradu Rábí.

Nepomuční občané těžce nesli zkázu tuto. Mnozí chodili ku zříceninám kláštera a oplakávali šlechetného opata Arnolda a dobré mnichy, kteří jako mučenníci ukrutnou smrtí se světa sešli. Když oheň ve zříceninách klášterních uhasl a Táboři z celé krajiny Nepomucké se vytratili, počali Nepomuční měšťané a okolní vesničané v zříceninách klášterních kopati. Před bývalým oltářem našli zuhelnatělé mrtvoly opata Arnolda a ostatních mníchů, kteréž se slzami a s pláčem pochovali poctivě na hřbitově klášterním u hřbitovní kaple sv. Markéty, kterou byl Žižka se svými Táboři ušetřil.

Měšťané Nepomuční a všecken lid okolní litovali zázračné sochy Marianské, že snad byla zničena. Teprv některé stařenky, zejména Veronika Boršová, kteráž byla tehdy ve chrámě na sv. požehnání, když tam Žižka s Táboři vtrhl, upamatovaly se, že zázračnou sochu ukrýval opat za oltářem. I hledali až ji našli v hrobce, kamž plameny nevnikly. S největší radostí vynesli zázračnou sošku tu z hrobky, ale nevěděli kam ji postaviti a ukrýti před divokými Táboři, kteří, kdyby opět přišli, tohoto pokladu všem drahého dojista by neušetřili.

Za tehdejších dob byl hrad na Zelené hoře velmi pevný ano nedobytný. Vždyť Žižka se svými Táboři, když rozbořil klášter Pomucký, netroufal si jeho dobyti; a na hradě tom byla hradní kaple sv. Antonína Paduanskému zasvěcená. Do této kaple usnesli se všickni občané Nepomuční, že přenesou zázračnou sošku Rodičky Boží, aby byla na posvátném a památném místě, odkud sv. Vojtěch zemi České žehnal.

PANNA MARIA ZELENHORSKÁ.

Zbožný Zdenko ze Šternberka, pán panství a hradu Zelenohorského, chodíval denně do hradní kaple, kde kleče uctíval a vzýval o pomoc Rodičku Boží na oltáři vystavenou. Aby však Rodička Boží právě na tom místě měla svůj stánek, kde sv. Vojtěch stál — neboť skála a kámen ten zachoval se posud, — vystavil tento zbožný pán na tom místě r. 1464 pěkný kostel, zasvěcený Nanebevzetí Panny Marie, kamž milostná soška ze hradní kaple na hlavní oltář u veškeré slávě přenesena byla. Po straně hlavního oltáře jest onen památný kámen, na němž stál sv. Vojtěch, kde hojný déšť hynoucí zemi vyprosil. Pod kamenem tím v jeskyňce přebýval poustevník Brímota, kterého též sv. Vojtěch v jeskyni navštívil a u něho prodlel. A nyní zase zbožní katolíci přicházeli uctít Rodičku Boží na Zelené Hoře. Bylo jich však skrovně, neb celá okolní krajina stala se husitskou. Potajmu přicházeli nejen z okolí, ale i ze vzdálenějších krajín a zde prosili Rodičku Boží Zelenohorskou o pomoc a přímluvu, by kruté války husitské přestaly a svatá víra katolická, víra to sv. Vojtěcha a zemských svatých patronů, po vlastech se zase rozšířila. Zbožní Šternberkové podporovali a hájili je na svých panstvích když tam přicházeli, tak že davy poutníků se čím dále tím více zmáhaly, až kostel jim stačiti nemohl. Proto Ladislav, svobodný pán ze Šternberka, zbožný syn Zděnkův, dal chrám r. 1557 rozšířiti a vkusně opravit. Nyní teprv valem hrnuly se zástupy katolíků na Zelenou horu, která se stala středem úcty marianské celé krajiny Nepomucké ano dálného Pošumaví.

Však bohužel nastaly zase smutné doby ano horší husitských. Husité, nemohouce docíliti, aby od církve katolické za pravověrné uznání byli, zvláště aby jim přijímání pod odbojí povoleno bylo, přidali se k luteránům, kterou víru nejvíce Havel Cahera po Čechách rozšiřoval; ano povrhli vírou husitskou, pro kterou tolik let bojovali a tolik krve prolili, ano tolik měst, vesnic, hradů a klášterů poplenili a zničili. Zvláště šlechta, aby si duchovní statky přivlastnila, přilnula k luteránství a tak v krátkém čase vidíme v Čechách místo husitů samé luterány.

Také synové pana Ladislava ze Šternberka po smrti svého zbožného otce s matkou svou přichytli se nového učení, které jim Havel Cahera sám počal hlásati a luteránský predikant Matouš Žlutický, kterého jim Cahera doporučil; ten teprv vstúpil do srdcí všech pánů ze Šternberka největší nenávisť k víře a k církvi katolické.

Nejprotivnějším bylo predikantu Matouši Žlutickému, že tak velké zástupy z krajiny Nepomucké a z celého Pošumaví přicházejí na Zelenou horu do chrámu Rodičky Boží uctívat Marii Pannu. Nejprv začal pana kollatora Ondřeje ze Šternberka, nejstaršího to syna Ladislava, pána na Zelené hoře přemlouvat, aby zámek katolického kaplana odstranil. Když to se mu nepovedlo, sám počal před zástupy mariánských ctitelů Rodičku Boží tupiti a víru katolickou, sv. Otce, celý duchovenský stav a celou církev katolickou ostouzeti. Když pak lid nechtěl řečem jeho poslouchati — a tím více se k Rodičce Boží utíkal a ji prosil, by katolické víře padnouti nedala, přemluvil tento zarputilý predikant pana Ondřeje ze Šternberka, aby dal zázračnou sošku Rodičky Boží na hradním dvoře spáliti. Lehkomyslný a svedený pan Ondřej ze Šternberka k tomu svolil.

Hradní čeleď byla schválně pivem, jež dal pán hradní zesklepů vyvaliti, zpita. Při této pitce měl predikant bohopustou řeč, v níž tupil Rodičku Boží, v posměch uváděl katolíky, kteří jako modláři chodí prý se modlit ke dřevu a dřevo za Rodičku Boží uctívají. A konečně zvolal: „Chaso, nyní uvidíme, zdaliž ta modla mariánská si sama pomůže! Naneste dříví na hromadu na tomto hradním nádvoří, zapalte je a tu modlu mariánskou na plápolající hranici hodíme!“

Zpitá chasa učinila hned jak predikant nařídil. Nanесли hranici dříví na nádvoří, smolnicí je zápálili a nejzpuštější z hradní čeledi, Marhoř Pytoně nabídl se sám, že tu modlu mariánskou z kostela přinese a do plamenů hranice vrhne. Bez ostychu veběhl do svatyně mariánské, vyskočil na oltář a až mu přece vlasy strachem vstávaly vzhůru, strhl zázračnou sošku mariánskou s oltáře a přiběhnuv s ní na nádvoří, hodil ji do plamenů hořící hranice. Však jaký to div! Zázračná

soška ta najednou zmizela s hranice a k největšímu podivení všech octla se zase na svém místě na oltáři neporušena. Hradní pán Ondřej ze Šternberka, který s balkonu na počínání predikanta a čeledi hradní se smíchem pohlížel a jim ještě tleskal, přestal se smáti, když se dozvěděl, že zázračná soška stojí zase na svém místě na oltáři.

Predikant Matouš Žlutický vida, že se mu dílo jeho nedaří, počal připisovati událost tu moci a kejklům dábelským a vybízel zase chasu hradní, aby marianskou sošku, ďáblem prý posedlou, zničila. Ale čeledi hradní nechtělo se dále ničeho ohavného se soškou tropiti. Vida predikant, že ničehož nezmůže, poradil hradnímu pánovi, chce-li se těch modlářských poutníků zbaviti, aby sošku dal aspoň odvésti jinam, třeba do Plánice, kteréžto panství též hradnímu pánu náleželo; tam aby byla přec spálena a tím že bude marianským poutím na Zelenou horu konec učiněn. Marhoři Pytoňovi bylo tedy hradním pánem nařízeno, aby sošku tuto do Plánice dovezl, tam ji dal spáliti a sám aby tam sečkal a se přesvědčil, co se s ní stane.

Marhoř Pytoně učinil, jak mu bylo kázáno. Dovezl sošku do Plánice s rozkazem, aby tam byla spálena. Purkrabí plánický nerad sice přijal takový rozkaz, ale chtěje se zavděčiti pánu svému, dal sošku odvésti za Plánici na Nácovské návrší, kdež před kapličkou marianskou dal postaviti hranici dříví a je podpáliti. Do hořících plamenů kázal hoditi zázračnou sošku. Ale nastojte! I tu zmizela s hranice soška ta před očima všech kolemstojících a octla se v Marianské kapliče na oltáři.

Vida to purkrabí plánický zděsil se a poslal sošku zase zpět po Marhoři Pytoňovi hradnímu pánu, jehožto rozkaz marně snaží se vyplniti a toho znova se odvážiti netroufá.

Hradní pán přenechal nyní sošku predikantu Žlutickému, aby s ní sám činil dle libosti. Chtěje stůj co stůj konečně zničiti a zameziti poutě na Zelenou horu, dal Žlutický sošku zase dovésti do pivovaru, kde byl sud bílého piva ze sklepů vyvalen. Mohl píti každý co chtěl, aby se všickni rozveselili. Při tom predikant zase

vykládal svou obvyklou řečí, že katolíci jsou s čertem ve spolku a že s čertem a čárami čili kouzly spojeno jest šíbalství katolíků, že soška ta shořeti nemůže. Když se všichni hodně rozjařili, shodili sošku s vozu do bláta a pak vzavše ji, vrhli ji do hojně roztopené pece pod kotlem v pivováře. Však oheň zázračné sošky nestrávil. Když vyhrabávali z pece popel, ležela tam soška zase neporušena.

Všickni byli tím velice ustrašeni; a když se to dověděl pan Ondřej ze Šternberka, již se zlobil a poručil, aby Marhoř Pytoně uposlechl, vzal sekeru a řal sošku Panny Marie. Řal do levého ramena. — V tom síla jej opustila; klesl k zemi, zařval a v okamžiku vypustil duši. Však nejenom zlosyna Pytoně, ale i pána jeho, který mu to poroučel, zastihl strašný trest. Zvědév totiž pan Ondřej ze Šternberka, co se stalo Pytoněvi, počal děsně očima točit, svíral pěstě a skřípal zuby. Z počátku se myslo, že jest to jen výbuch veliké zlosti; když ale čím dále tím více zuřil a vše kolem sebe ničil, musil býti svázán a pak v jedné klenuté jizbě hradní železy přikován, kde ještě dlouhá léta smyslů jsa zbaven žil, až konečně dne 2. května 1529 bídnou smrtí dokonat.

Od té doby bál se každý i sám predikant Žlutický, zázračné sošky se dotknouti. Proto byla tato soška v jednom sklepení hradním uložena a tam mezi starými věcmi pohozena.

Druhý bratr hradního pána, Jiří ze Šternberka byl předešlému bratru v jednání a smýšlení protikatolickém zcela podoben. Predikantem Matoušem Žlutickým jsa nabádán, hubil katolíky, kde jak mohl. Průvody katolíků na Zelenou horu k Rodičce Boží a k sv. Vojtěchu zcela zakázal, zbožné poutníky dal čeledí hradní rozháněti, ano své chrty na ně posýlati. Chrámy katolické odíral a kostelní majetek si přivlastňoval; plebány z katolických plebánek vyháněl a nechal je neobsazené. Tento Jiří ze Šternberka připomíná se ještě v r. 1589 jako největší škůdce katolíků na Zelené hoře. Však brzo také bídně zahynul. Vlastní jeho věrný pomocník, predikant Žlutický, s nímž se jednou na hradě v opilství serval, jej probodl a mrtvolu jeho tajně zahrabal do hnojné kaluže; byv však vyzrazen, oběsil se na stromu v lese blíže Vrčení,

kde po delší čas nepozorován jsa, visel a krkavci jej ožírali, tak že jen kostra jeho nalezena byla. Třetí bratr Ferdinand byl za svého mládí pážetem na císařském dvoře v Innomostí; později přejal statky Šternberské se Zelenou horou, kde se pak usídlil. Byl velkým přítelem a podporovatelem hudby. R. 1594 jej dva slavní umělci ode dvora císaře Rudolfa II, totiž Dominik de Gentili a Petr de Magera na Zelené hoře navštívili. Když pak si prohlíželi hrad, byli také vedeni do onoho sklepení, kde byla zázračná soška Rodičky Boží. I vypravoval jim také Ferdinand ze Šternberka, co se kdy s touto soškou podivného prý událo.

Aby se o tom přesvědčili, byla znovu hranice dříví na hradním nádvoří složena, zapálena a zázračná soška do plamenů hozena. Ale pokaždé se zase soška mimo plameny a hranici octla zcela neporušena. Konečně, když jí nikterak nebylo lze spáliti, uťal ji jeden z čeledí pravou ruku a pak ji zase zahodil do onoho sklepení. Však brzo na to zastihl pana Ferdinanda ze Šternberka podobný osud, jako bratra jeho Ondřeje. Když totiž odjížděl za nedlouho do Prahy, zpozorovali na něm již sluhové jeho, že počíná blázniti. Zuřivost však vypukla v něm, když před svým domovem v Praze z povozu vystoupil. Vytrhl náhle z pochvy meč a křičel: »Vlaši mě chtějí zavraždití,« totiž oni vlaští hudebníci, kteří jej na Zelené hoře navštívili a s nimiž spáchal ono rouhání se soškou Rodičky Boží. Ani sluhové ani ostatní lidé nemohli ho přemluvit, že mu žádné nebezpečí nehrozí. Konečně sešla dolů k němu jeho matka, jež ho hleděla upokojiti; ale on napřáhnuv meč, probodl jí srdce. Ferdinand ze Šternberka byl násilím spoután, do vězení uvržen a k smrti odsouzen. Na rozkaz císaře Rudolfa II. byl do vany s teplou vodou vhozen a žíly mu přerézány. Tak krutý osud stíhal členy slavného rodu Šternberského, že od víry otců svých odpadli, se zázračnou soškou Panny Marie Zelenohorské takové ohavnosti konati se opovažovali.

Po Ferdinandovi převzal správu statku Plánice a Zelené hory čtvrtý bratr Ladislav.

Roku 1603 vypukla v Uhrách válka s Turkem, který královského Bělehradu dobyl a u Budína a Ka-

niže císařské vojsko porazil. Ladislav ze Šternberka, jenž byl plukovníkem císařským, musil do boje. Zázračnou sošku dal z hradního sklepení na Zelené hoře vynést a do Jindřichova Hradce k paní Lucii Ottilii z Hradce převést, aby u ní zatím ukryta byla, neboť šlechtná a velice zbožná tato paní, chtěla posvátnou sošku Rodičky Boží Zelenohorské viděti a uctiti. Později však dal sošku tu do císařského ležení před Peštěm přivést. Tam byla soška v překrásném stanu k veřejné účtě vystavena a před ní slavná mše sv. polní sloužena. Na to vrhli se císařští dne 28. října 1603 na Turky. Velké bylo vítězství císařských; 12.000 Turků krylo bojiště a Turci úplně jsou zahnáni. Toto vítězství připisováno bylo přimluvě Rodičky Boží, před níž pak slaveno bylo s velkým jásosem »Te Deum laudamus« na poděkování Bohu, že Rodička Boží vyprosila císařským vítězství.

Plukovník Ladislav ze Šternberka činil nerozvážně, jsa ještě v císařském vojště, velké výlohy, pořádal skvostné a drahé hostiny, hrál vysoko v kostky, tak že se v brzku velice zadlužil. Plukovník Petr Turnovski, polský šlechtic měl od něho dostati 300 dukátů. Když mu je Ladislav ze Šternberka vyplatiti nemohl, žádal tento zbožný polský šlechtic na něm za ty peníze zázračnou sošku Rodičky Boží Zelenohorské, kterou mu též Ladislav ze Šternberka dal. Tento Ladislav ze Šternberka byl později pro dluhy v »Bílé věži« uvězněn, kde na ošklivou nemoc zemřel. Plukovník Turnovski poslal zázračnou tuto sošku do svého domu ve Vídni, kde ji k veřejnému uctění vystavil. Manželka však jeho, rozená z Puchheimu, zatvrzelá protestantka, nerada to vídala, když manžel její na modlitbách klekával před soškou a uctíval tak Rodičku Boží. Aby měl s manželkou pokoj, daroval sošku zbožné císařovně Marii, vdově po císaři Maxmiliánu II., která ji zase před svou smrtí († 1603) darovala blíže Stallburku nově vystavenému klášteru, který její dcera Alžběta, ovdovělá královna francouzská dala vystavěti.

Když pak r. 1607 nový klášter františkánský u sv. Jeronýma ve Vídni přičiněním generála Rosswurma a jiných dobrodinců byl založen a za čtyři léta vystaven, přišla

zázračná tato soška Rodičky Boží Zelenohorské do kláštera františkánského, kde jí pravá ruka, dříve useknutá, zase byla přidělána; potom byla umístěna na hlavním oltáři kostela klášterního. R. 1635 konalo se poprvé s touto zázračnou soškou veřejné procesí ve Vídni a r. 1635 slaveno po 8 dní stoleté jubileum toho ve františkánském klášteře.

Již po bitvě na Bílé hoře r. 1620, když na přímlovu Matičky Boží císařská vojska zvítězila a katolická víra zase po celých Čechách zavedena byla, rádi by byli obyvatelé Nepomuťi a z okolí Zelené hory zpět dostali svou zázračnou sošku Rodičky Boží. Poslali poselství do Vídně, aby jim z kláštera františkánského zase vydána byla; nemohli však toho docílit. Pan Václav ze Šternberka, horlivý katolík, který chrám Rodičky Boží na Zelené hoře dal obnoviti, dal tedy udělati kopii, čili docela novou sošku dle zázračné sošky Zelenohorské, v klášteře františkánském ve Vídni chované, kteráž má v levém rameni zafatou sekeru; tato kopie byla dotýkána ve Vídni soškou pravou a pak na Zelenou horu převezena, kde na hlavním oltáři doposud jest. Od té doby lid z krajiny Nepomucké a Zelenohorské ano i ze vzdálené Šumavy přichází zvláště na mariánské svátky na Zelenou horu, aby tam na posvátných místech, kde sv. Vojtěch dlel a památky po sobě zanechal — a kde Rodička Boží místo a sídlo své si zvolila, patrona svého sv. Vojtěcha a hlavně Rodičku Boží Zelenohorskou uctil a o pomoc a ochranu její prosil.

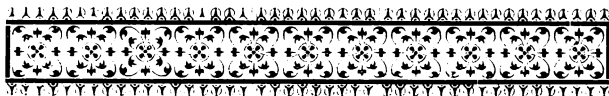
Však i v Nicově na tom místě, kde zázračná soška Rodičky Boží na hranici do hořících plamenů byla vržena a odkud se na oltář do kaple mariánské ukryla, lid okolní počal se scházeti a Rodičku Boží uctívati. Poutě do Nicova čím dále tím více se množily. Ano, když na tom místě několik zázraků se stalo, že více nemocných tam uzdraveno a mnoho věřících od Rodičky Boží jinak bylo vyslyšeno, stal se také Nicov velice hledaným poutním místem, kamž po celé léto každé soboty a zvláště o mariánských svátcích velké davy lidu přicházejí.*)

*) Když po Šternbercích velice zbožný a dobrotivý pan Adolf Bernard říšský hrabě z Martinic Plánické panství přejal a davy

Všichni Poláci a shromáždění vojíni s velkou pozorností naslouchali slovům starého kostelníka. Když pak ukončil, vešli do kostela a na kořenou klečíce vroucně se modlili k Rodičce Boží a k sv. Vojtěchu. Aby přinesli s sebou do vlasti Polských nějakou památku po sv. Vojtěchu, každý urazil si mečem kousek kamínku ze Skály, na níž sv. Vojtěch na Zelené hoře stál a vlasti své žehnal. Starý kostelník Tomáš Kučera, jenž tak často, tak vroucně a nadšeně o Matce Boží Zelenohorské a její zázračích lidem domácím i přesporním vypravoval, zemřel v Pánu dne 15. srpna zrovna na slavnost Nanebevzetí Panny Marie v r. 1815; byl slavně pochován a od velkých zástupů doprovázen na hřbitov Nepomucký. Lid v krajině té doposud vzpomíná na starce Kučeru, kostelníka Zelenohorského. Ústa jeho prý byla nad míru výmluvná a řeč přesvědčivá, tak že při jeho vypravování lid i plakal a ruce k Rodičce Boží spínal. Zajisté Rodička Boží Zelenohorská, jejímž byl tak horlivým obráncem a úcty její hlasatelem vyprosila mu milost na věčnosti.

poutníků ke kapliče Nicovské přicházeti viděl, a když i Rodička Boží jeho prosbu vyslyšela, že jsa churav, zase v brzku zdraví předešlého nabyl, dal z vděčnosti s ehotí svojí Alžbětou v r. 1727 na místě staré kapličky nový kostel zbudovati. Kostel ten vystavěn byl dle vzoru chrámu sv. Karla ve Vídni. Dne 17. září r. 1730 byla nová svatyně vysvěcena. Biskup litoměřický, Jan Adam hrabě Vratislav z Mitrovie vykonal posvátný obřad. Na to pak nová v chrámě františkánském ve Vídni dotýkaná soška Zelenohorské Rodičky Boží, oně zcela podobná, byla na hlavní oltář postavena. Lid nyní nazývá sošku tu Rodičkou Boží Nicovskou. Až dosud přicházejí každoročně tisícové poutníků z blízka i z daleka do Nicova, hledající útěchy a pomoci u zázračné sochy Rodičky Boží Nicovské.

Panna Maria Křešická.

Dějepisná pověst.

V této povídce zavedu tě, milý čtenáři, do nejkrásnější krajiny celých Čech, do pravého českého ráje na pohled, totiž do čarokrásného Polabí u Litoměřic, kde mohutný proud všech řek českých, spojený ve veletok Labský, celou rovinou protéká. Na polích vidíš nejkrásnější obilí, na mezích samé ovocné stromoví, jehož větve pod tíhou ovoce až k zemi se sklánějí a na pahorcích a úpatích hor samé chmelnice, chmele červenáku ústěckého a vinice vzácného moku žernoseckého. Přéúrodné ty krajiny lemuje nejkrásnější české pohoří, »Středohoří«, z něhož nad Roudnicí vypíná se mohutný Říp, za Oharkou pak, která u Litoměřic do Labe vpadá, kynou zříceniny hradů Hanšpurku a Košťálu, dále vynikají obě Milešovky, Sutomský vrch, Rydobýl, Kamejk a jiné hory, s jichž temen viděti lze sta osad a mnoho měst, zámků a věží kostelních.

Za dávných dob bylo v těchto krajinách svedeno mnoho bitev; nejhůře tam bylo za války třicetileté, kdy voje švédské, stavů českých a saské strašně řádily a české obyvatelstvo v krajinách těch téměř vyhubily, tak že přerozkošné ty krajiny zůstaly bez lidí. Po té pak přišel hlad, z hladu mor, a krajiny staly se pouští. Když pak konečně nastal mír, počaly se krajiny ty zalidňovati kolonisty povolanými ze Saska, tak že se celé Zálabí znenáhla poněmčilo.

Za oněch dob velice smutných žil proslulý náš český malíř Karel Škreta Soňnovský ze Závěřic, kterýž narodil se asi r. 1604 ze vzácné patricijské rodiny v Praze,

v domě u »Černého jelena«. V mládí svém odebral se k dalšímu se vzdělávání v umění malířském do Italie. V r. 1638 vidíme jej zase v Praze, kde císař Ferdinand a česká šlechta poctívají jej mnohými čestnými pracemi. Škreta provedl velké množství zdařilých maleb historických, církevních i světských; mnoho maleb jeho jest v Praze a v rozličných kostelích venkovských. Za obležení švédského r. 1648 byl Škreta také mezi obhájci měst pražských. V mnoha obrazech Škreta vyličil dobývání Prahy od Švédů; zemřel v posledních dnech měsíce srpna 1674 a pochován jest ve slavném průvodu 1. září téhož roku v kostele sv. Havla na Starém městě Pražském, před oltářem Panny Marie, kde dosud tělo jeho odpočívá.

V posledních letech života svého, jsa již velice churav, zdržoval se v Křešicích u Litoměřic, doufaje, že tam v přerозkošné a zdravé krajině svého bývalého zdraví zase nabude. V Křešicích, na místě tom, kde stojí chrám zázračné Rodičky Boží Křešické, blíže nejvyššího, z dob té dosud zachovalého obydlí kostelníkova, žili tehdá po dlouhou dobu dva poustevníci, Zbyněk Hrdoň a Dobeš Janák. Oba znali velmi dobře smutné doby třicetileté války, neboť na vlastní oči vídali strašné řádění nepřátelských vojsk v celé krajině.

Škreta zdržuje se právě v těch dobách po třicetileté válce v Křešicích, navštěvoval často oba poustevníky, sedával s nimi u kaple poustevní a hovořival s nimi o strastných dobách minulých; zvláště ho zajímalo vypravování z let, jež on sám, vzdálen jsa české vlasti, trávil v cizině na učení v Italii. Zbyněk Hrdoň byl hovořivý, rád a ochotně vyprávěl ze svých pamětí.

»Pocházím,« tak vykládal Škretovi, »z Litoměřic, kde otec můj býval koželuhem; tam jsme mívali domek u Labe v Rybácích a malou vinici na Voldaně. Otec můj byl zbožný katolík a spolu literátem proboštského kostela u sv. Štěpána. Matka má byla rozumná žena a zbožná katolička, zvláště vroucí ctitelkyně Rodičky Boží. Tehdy byly velmi smutné časy pro nás katolíky v Litoměřicích. Vě tšina měšťanů tamních byla kališnická, neboť když kompaktata byla zrušena a luteránství se i do Čech šířilo, přidala se k luteránství. Památku upálení mistra Jana Husa dne 6. července a Jeronyma Praž-

ského slavívali litoměřičtí s největším leskem; ano na radnici postavili sobě místo věže ohromný kalich, aby již ze vzdálí každý příchozí do města viděl, že tam vládnou kališníci. Se Žateckými vydávali se za největší obhájce nové víry.

Katolíky považovali za zrádce a netrpěli jich ani ve městě; ti musili se ukrývat před nimi u vody v Rybácích. Katolíka nepřijali ani za měšťana ani do cechu; ano proboštovi Litoměřickému pobrali i jeho statky Třeboutice a Křešice.

Kostely litoměřické kališníci katolíkům odebrali a sobě osvojili. Hlavní nepřítel katolíků byl měšťan a konšel Pavel Stránský, který spisy svými brojil nejvíce proti katolíkům, a Jiří Kolfinius, který v záští proti katolíkům šel tak daleko, že i střílel na ředitele kruchty, když o katolických službách Božích chtěl zpívat i na varhany hrát. Nemohouce se katolíci v Litoměřicích služeb Božích účastniti, utíkali se do blízkých Křešic, kde v kostele sv. Matouše katolické služby Boží se ještě konaly.

Však za všecka utiskování katolíků přišel na kališníky od Boha spravedlivý trest. Po bitvě na Bílé hoře přitřhl do Litoměřic pluk vojska Breuneroва, později pak vrchní velitel Don Baltazar Marradas, aby učinil konec násilnostem proti katolíkům v Litoměřicích a katolickou víru otců našich a svatých českých patronů, zase v Litoměřicích zavedl. Členové kapucínskému řádu, Valerian Magnus a František z Rozražova všemožně se přičinili, aby obyvatelstvo litoměřické na starou, pravou víru katolickou zase obrátili.

Však sotva se začala víra naše v městě ujímati, vtrhli zase Sasíci do krajiny Litoměřické, po nich pak Švédové pod vůdcem svým Bannerem, a tito, vedeni jsouce českými vystěhovalci protestantskými, tím krutěji utiskovali obyvatelstvo katolické, tak že ve strachu houfně utíkalo z města a z okolí ukrývajíce se v leších, kde přemnoží hladem a zimou zhynuli.

Za tehdejších dob usadili se Švédové v krajině Záhořanské, na vrchu zvaném »Holý«, v samých chmelnicích a vinicích, chtějíce učiniti útok na okolní krajiny litoměřické. Císařské vojsko pod generálem De la Co-

roni bylo rozloženo na Křemíně a pozorovalo Švédy. O půl noci kohout v Zahořanech, vojskem švédským obsazených, vyrušený, začal kokrhati. Z neobyčejného tohoto kokrhání poznávali císařští, že se tam asi nepřítel skrývá a snad k výpadu se chystá; i vtrhli tam sami; v krvavé seči porazili Švédy a dobyli jejich praporů. Hrabě De la Coroni v r. 1658 na tomto vrchu dal pak postaviti krásný kostel s velice vzácnými mramorovými oltáři.

Škreta na chvíli přerušil vypravování poustevníkovo: »Těch posledních smutných událostí« pravil »byl jsem já již svědkem. Když papež Innocenc X. povýšil r. 1654 kollegiatní kostel sv. Štěpána v Litoměřicích na biskupský čili stoliční chrám Páně a když císařem Ferdinandem III. probošt litoměřický, někdy kanovník Pražský, Maxmilian Rudolf, svobodný pán ze Šlejnicův, byl dne 25. května 1656 na biskupa Litoměřického nastolen, byl jsem povolán do Litoměřic, abych obraz sv. Ludmily na hlavním oltáři u kapucínů a jiné obrazy v ostatních kostelích a kaplích Litoměřických maloval.

Tehdy byly Litoměřice velice sešlé. Stálým drancováním domy spustly; rozbořené, vinice kolem města byly zcela zanedbané, ze 385 měšťanů zůstalo jenom 69 osazených apočet obyvatelstva městského ze 6000 až 7000 duší klesl až na 600 osob. Mnoho mlýnů a domů bylo zbořeno až do základů od vojska nepřátelského, jako i most přes Labe, někdy nákladně postavený, od lidu saského byl spálen a obchod v městě na mizinu uveden.«

»Ano — slovný mistr Škreto,« počal zase poustevník Hrdoň, »já za těch přesmrtných dob byl ještě chlapcem a slyšel jsem o těch hrůzách mnoho vypravovati. Tenkrát musili jsme pobožností své tajně doma aneb u některého katolíka vykonávati; do kostelů jsme nesměli, abychom ušli pronásledování.

U Labe v Rybácích scházivali se katolíci v příbytku zbožné rodiny Mikuláše Mrázka, který jako rek katolický, když nebylo katolických duchovních, sám pobožností s lidem vykonával. Když jednou Mrázkovi roz nemohla se manželka, modlili jsme se horlivě za ní k Rodičce Boží, aby se zase pozdravila a když modlitba ta byla vyslyšena, udělal zbožný manžel, jenž

PANNA MARIA KŘEŠICKÁ.

byl obratným umělcem, z hlíny vkusnou sošku Marie Pomocné, kterou probošt kapitoly litoměřické jako vyhnanec posvětil a kterou pak u Mrázků u veliké účte chovali; ano tatáž soška stala se útočištěm všech českých katolíků v Litoměřicích, když největší soužení a bída na nás se valily, hlavně za vpádu Sasíků a Švédů do města a okolí.*

»Milý bratře poustevníku,« zase ujal se slova churavý Škreta, — »já teprve ve Vlaších jsem poznal pomoc a ochranu Rodičky Boží. Častěji navštívil jsem v Loretě »Santa Casa«, svatý domek, z Nazareta tam zázračně přenešený, a tam proléval jsem slzy a prosil Matku Páně o její ochranu pro sebe a pro katolíky v naší České vlasti. Z úcty k Panně Marii maloval jsem nejraději obrazy z jejího života a obrazy Svaté Rodiny; a Rodička Boží mi žehnala, že obrazy ty nejlépe se mi vždy zdařily. Nejenom v Praze, ale do přemnohých kostelů maloval jsem tu Královnu nebes a vroucně jsem ji při práci vzýval, aby neopustila vlasti naší a ji chránila proti nepřátelům a kacírům. A ona katolíků neopustila, když je dařila vítězstvím na Bílé Hoře.

Pro vaši kapli vymalují její obraz a pro váš starožitný chrám Páně, který od dávných dob zasvěcen jest sv. Matouši a má již obraz na hlavním oltáři velice sešlý, vymalují nový.«

Oba poustevníci byli velice potěšeni slibem a řečí velikého mistra. A Škreta dostál slovu svému. V poustevně Hrdoňově maloval s takovou nadšešeností a nábožností, že když byl hotov, zvolal: »Rodičko Boží! Ty jsi mi zase žehnala — dílo mé se povedlo — ano, obraz sv. Matouše jest jeden z nejkrásnějších ze všech mých obrazů, které jsem kdy maloval.« — Katolíci z okolí i z Litoměřic se sešli, obraz byl posvěcen a zavěšen v starožitném chrámu Křešickém a jest tam dosud; znalci dí, že jest to obraz veliké ceny.

Obraz Marie Panny Pomocné od Škrety malovaný, pověšen byl v kapli u poustevny.

Škreta cítil se v tom čase blaženým, ano i zdravým; brzo však po té povolán jsa do Prahy, znova se roz-

nemohl a dokonal život svůj. Oba tyto obrazy byly jeho poslední a nejkrásnější prací. Poustevníci před obrazem Rodičky Boží často se modlívali za spásu duše Škretovy. Však brzy za Škretou odebral se také na věčnost starší poustevník Zbyněk Hrdoň a byl pochován na blížkém hřbitově u Labe — nedaleko poustevny.

Druhý poustevník, Dobeš Janák, pocházel také z Litoměřic; bylť narozen na předměstí Rybácích. Byl mnohem mladší poustevníka prvního, ale velmi dobře znal také všechny události, které město Litoměřice a okolí stíhaly; často také vyprávěl zvláště o osudech památné sošky v rodině Mrázků chované. Byla vždy předmětem vroucí úcty všech katolíků Litoměřických.

Však jedenkrát, když přitrhli Švédové do Litoměřic a s nimi vypovězení predikanti litoměřičtí, vrazil predikant Kochelský, jemuž soška ta byla velice protivnou, do domu paní Mrázkové, tehdy již vdovy a sešlé stařenky, vyrval jí sošku násilně z rukou, když ji s pláčem vydati se zdráhala. A z posvátné sošky té děláje si posměch, dal ji švédským žoldnérům na pospas. Šťastným řízením podařilo se však Janu Jiřímu Kechrovi, synu nábožné rodiny, Mrázkům příbuzné, že sošku zachránil. Jsa učněm řeznickým donášel Švédům od svého mistra maso a tu jednou zastihl Švédy, jak se soškou tou si rouhavé žerty tropili a jí po sobě házeli. Nabídl jim, že by od nich tu sošku koupil. Švéda, který ji právě držel v rukou, žádal za ni s posměchem dvě libry masa, které mu zbožný uředník Jan Jiří Kecher s radostí za ni dal.

Maje tento veliký poklad v rukou svých, pospíchal domů k rodičům, kteří s plesáním sošku přijali, ale hned také bezpečně ukryli, aby se již Švédům do rukou nedostala. Když konečně Švédové z Čech se vykliditi musili, a katolická víra zase po Litoměřicích a okolí počala se šířiti, vyňali »Kechrovi« ukrytou sošku a postavili ji zase v příbytku svém k veřejnému uctění katolických Čechů litoměřických. Litoměřický malíř Jan Světecký, zbožný to Čech, na přání sousedů katolíků zhotovil také živými barvami obraz této sošky, jenž

rovněž v Kechrově domě na předměstí »na Rybácích« byl zavěšen a zbožně uctíván.

Jedenkrátě šel mladý Jan Jiří Kecher do Křešic nakoupit dobytek. Bylo mu jíti právě okolo poustevny a poustevní kaple. Zaběhl do kaple, aby se tam pomodlil. A hle, když se modlil a zadíval se na krásný Škretův obraz Rodičky Boží, zdálo se mu, jakoby sama P. Maria s obrazu mu kynula a projevovala přání své: »Kechře, zde chce mítí stánek svůj! Zavěs obraz a sošku, které u sebe máš, na tuto olši u studánky; zde chce vítati své ctitele.«

Mladý Kecher byl celý v udivení, nevěděl, zdali to sen anebo pravda, nevěděl, co se s ním děje, až konečně, slzy prolévaje, zalkal: »Rodičko Boží! pakli toho ode mne žádáš, vyplním přání Tvé!«

»Viděl jsem Kechra,« pravil poustevník Dobeš Janák, »kolem poustevny jíti a viděl jsem ho též celého rozechvělého a nebeskou blažeností naplněného. Když vyšel z kaple se slzami mi vypravoval, co se mu bylo přihodilo.«

Brzo se přesídlil z Litoměřic do Křešic a milý obraz svůj marianský s předrahou soškou zavěsil na olši u studánky, kde každého dne pobožnost svoji vykonával. »Já jsem se modlíval s ním« — vypravoval poustevník Dobeš dále — »každého dne litanie loretánské; brzo pak přicházeli občané Křešičtí ano i Litoměřičtí i lid okolní a také zde u olše u studánky před obrazem a soškou Rodičky Boží své pobožnosti konali.«

»Po nějakém čase šel Kecher nakupovat dobytek do Žitenic. Měl s sebou peníze v opasku a spěchal přes horu Křemín, aby se tam do večera dostal. Když sestupoval s hory na stranu žítenickou, uslyšel náhle zahvízdnutí a hned se kolem něho objevilo několik lupičů kteří počali obušky do něho bítí. Věrný pes sice pána svého hájil, ale byl holík zemi sražen a zabit. Všecek jsa zraněn Kecher prosil lupiče, aby mu aspoň život darovali a nabídl se, že peníze, které u sebe má, jim vydá. Lupiči ustali, z opasku mu vybrali peníze a když všecko prohledali, provazem, který u sebe měl, svázali jej na nohou a rukou a přivázali ke stromu, takže se ani hnouti ne-

mohl; ústa mu zacpali šátkem a pak jej se smíchem opustili.

Ubohý Kecher celou noc a celý den, bolestně zraněný, stál uvázan u toho stromu a již viděl před sebou blízkou smrt, nepříjde-li nějaká pomoc.

V tomto smutném postavení bral útočiště své k obrazu a k sošce Panny Marie Pomocné na olši u studánky v Křešicích, prose s celou důvěrou, by ho Rodička Boží, kterou vždy tak vroucně o pomoc vzýval, zachránila. A Rodička Boží pomohla!

Žítenickému šafáři, jenž častěji býval v Křešicích, v noci se zdálo, aby šel na Křemín a pomohl tam nešťastnému člověku. Z počátku nedbal toho, co se mu zdálo. Když však ráno chtěl se dáti do práce, stále ho to pudilo, a nedalo pokoje, jen aby šel, že snad jest potřebí jeho pomoci. Nechal tedy orání a běžel na Křemín. V lese na stromě u pěšiny našel přivázaného ubohého Kechra, celého již zsinalého a zkrváceného. I odvázal jej hned a z blízkého pramene jej obmyl. Poněvadž zubožený Kecher jíti nemohl, donesl jej s velikým namáháním do Křešic.

Kecher byl lupiči strašně ztýrán, tak že upadl do těžké nemoci a každý o jeho uzdravení pochyboval. Rodina jeho chodila se modlit k olši, k obrazu Matku Boží, a hle, P. Maria Pomocná, když nebezpečí bylo nejvyšší, pomohla; -- uzdravila jej z nenadání a Kecher k udivení všech brzy zdráv opustil lůžko.

Pln radosti šel Matce Pomocné poděkovat -- a jaké překvapení mu ještě matka Boží učinila! Když pokleknul u studánky před milostnou soškou Marianskou a tam na modlitbách trval, spatřil pod olší své lupiči ukradené peníze, které také jako své poznal a které ještě jeho vlastní krví potřísněny byly.

V brzkou roznesla o tomto podivném případě pověst v celém okolí a lid věřící viděl v příběhu tom přemocnou ochranu Rodičky Boží.

Od té doby počali se katolíci tím více do Křešic k Rodičce Boží Pomocné utíkat. Tehdejší farář Křešický, Řehoř Stedler, sám vídával davy lidu okolního kolem olše u studánky před obrazem a soškou Rodičky Boží se shromažďovati a ji o pomoc prositi. Když po-

zději nastal veliký nedostatek katolického duchovenstva a Křešice, nemajíce duchovního, přiděleny byly k blízkým Záhořanům, byli již tehdejší faráři Zahořanští od přífařeného lidu pobádáni, aby vodili průvody do Křešic k olši u studánky a tam pobožnosti před obrazem Rodičky Pomocné vykonávali.

Za tehdejších dob stala se v Křešicích následující událost: Predikant Kochelský, který v Perně, v saském městě se zdržoval, navštívil tajně rodné své město Litoměřice, aby obyvatele, kteří jen na oko ke katolictví přestoupili a v srdci ještě luterány zůstali, ve víře luterské posilnil. Přišed do Litoměřic, dozvěděl se, jak nejenom litoměřičtí obyvatelé, ale i okolní uctívají sošku Rodičky Boží Pomocné, kterou on byl paní Mrázkové vyrval a Švédům ku posměchu vydal. Jsa největším protivníkem úcty marianské, znova si umínil, že sošku i obraz svůj co svůj přece zničití musí.

Za sedláka jsa přestrojen, odebral se z večera do Křešic, aby v noci hříšný čin svůj provedl. Když vše v Křešicích ve spánek bylo pohrouženo, vylezl na olši, sňal sošku marianskou a mrštil jí vši silou na zem, že se na několik kusů rozrazila. Vykonav tento dábelský čin, chtěl též zničití obraz Marie Panny Pomocné, však přišla na něho strašná hrůza a on na celém těle se třesa, spadnul s olše a zlomil si nohu. Chtěje nieméně z místa tohoto za tmy uniknouti, spadl do blízkého Labe, kdež utonul. Blíže Litoměřic za pilířem mostním zůstala zachycená jeho mrtvola a pod olší v Křešicích jeho svrchní šat. Litoměřičtí rybáři vylovili jeho mrtvolu a ji také poznali. Když se rozneslo, co učinil, každý poznával v tom trest Rodičky Boží. Mrtvola jeho byla dle tehdejšího obyčeje z trestu na křížovatkách pochována; poslední tajní luteráné litoměřičtí napomenuti a zastrašeni jsouce tímto případem, stali se katolíky.

Od toho času tím více v celém okolí rozmáhala se úcta k Rodičce Boží Křešické a Rodička Boží také pomáhala ctitelům svým v přemnohých případech, když v důvěře k ní se na modlitbách utíkali.

Za pozdějších dob v r. 1703 žila v Křešicích Ludmila Tendlerová, manželka Křištofa Tendlera, rolníka z Křešic,

velice zámožného. Ta v čas žní šla na pole dohlédnout k žencům. Zdravá vyšla z Křešic, ale když přišla na pole, cítila najednou, že se jí oči kalí čím dál tím více, až neviděla ničehož. Museli ji z pole najednou osleplou domů odvésti. Manžel její hledal všemožné pomoci. Když jí litoměřičtí lékaři pomoci nemohli, vezl ji do Prahy k profesorům fakulty. Když i ti marně se vynasnažili, vezl ji do Drážďan, ale zase bez výsledku. Byla beze vší naděje; všude uznáno bylo, že jí pomoci není. Když se přesvědčila, že lidská pomoc jest lichá, obrátila se k nejlepšímu Lékaři a pevně věřila, že na přímlovu Rodičky Boží Pán Bůh jí pomůže. Modlila se k ní každodenně — až konečně, plná důvěry, dala se dovésti k olši. Tam s manželem svým a dětmi padla na kolena a prosila, by se Rodička Boží nad ní smilovala. Po devět dní tak činila a vodou ze studánky sobě oči vymývala. A hle, jaký div stal se dne devátého. Když se byla pomodlila a vodou ze studánky oči si byla umyla, ucítila, jako by mlha z očí její odstupovala — až konečně plna radosti zvolala: »Rodičko Boží! vidím Tvůj obraz — vidím olši —« a od té doby viděla zase tak dobře jako dříve.

Čím dále tím více nyní přicházelo ctitelů mariánských do Křešic, kde mnozí uzdravení byli. Pověst o zázracích roznášela se daleko široko, a proto nařídil tehdejší biskup litoměřický, hrabě Jaroslav ze Sternberka, by se sestavila komise k prozkoumání a vyšetření oněch zázračných vyléčení. Dne 24. dubna 1704 počalo vyšetřování a bylo věrohodnými svědky 18 zázračných vyléčení zjištěno, mezi nimiž bylo několik z Křešic a ze sousedních Zahořan, Třeboutic a Polep.

Úcta k obrazu milostnému vzrůstala každým dnem. Velké a četné byly dary, které plynuly do pokladnice na olši zavěšené. Zlaté kříže, celé šňůry z převzácných granátů českých byly na obraz zavěšeny, rozličné vzácné peníze darovány, mnoho stříbrných svícenů a drahokamů bylo věnováno, nejvíce však zlatých a stříbrných ano z drahých kamenů vytesaných srdcí bylo věnováno Rodičce Boží, by je milostivě jako dar vroucích srdcí Rodičce Boží oddaných, přijala.

Tyto dary rozmnožil biskup, hrabě ze Sternberka, který dal roku 1708 kamennou kapli tak vystavěti, že olše s obrazem marianským stála v kapli za oltářem. Kaple byla slavně vysvěcena, a nyní hrnuly se davy zbožných poutníků ze všech stran; nemocní všeho druhu hledali zde pomoci a potěchy; zvláště velký nával poutníků býval každé soboty, neb v ten den slavily se slavné služby Boží v kapli a mnoho vůkolních kněží bylo pozváno, by zpovídali. Za hlavní slavnost ustanoven byl svátek Navštívení Panny Marie; jelikož ale počet poutníků vždy vzrůstal, byla slavnost ta na osm dní prodloužena.«

Poustevník Dobeš Janák přerušil vypravování své slovy: »To pozdější, drazí sousedé, co se zde dálo, znáte již sami a viděli jste již na své vlastní oči. Já již stárnu, práce zde jest čím dále tím více, lid se stále valí sem na toto posvátné místo ze všech končin a krajin. Rodička Boží zvolila si také již ze svých ctitelů poustevníka, až mne zde nebude, aby on o ochranu místa toho pečoval a zde službu konal. Přebýval jsem tu dlouho se Zbyňkem Hrdoněm. Měli jsme jakousi předtuchu, že stane se slavným toto místo a že Rodička Boží si je za svůj stánek zvolí. A když Zbyněk Hrdoň ctný život svůj zde dokonal a já již ke smrti se blížím, zvolila sobě Rodička Boží Jana Jiřího Kechera, kterýž od mládí byl její ctitelem, aby jí zde na dále svoji sloužil.«

A Kecher, když byl své dívky zaopatřil a manželka jeho mu byla zemřela, dal si poustevnu obnoviti a odstěhoval se do ní, aby na tomto posvátném místě až do své smrti Rodičce Boží sloužil a věrně vedle Dobeše poustevníka vytrval.

A pravdu děl Dobeš Janák. Netrvalo to s ním dlouho, v brzku dokonal život svůj a Kecher, zatlačiv mu oči, pochoval jej na hřbitově Křešickém, blíže svatostánku marianského a sám pak jako kostelník posluhoval u kaple té.

Každodenně po celý oktav Navštívení P. Marie přicházela zbožná procesí, každodenně bývalo kázání a též slavné služby Boží konány. Po celý oktav bylo až 14.000 komunikantů mezi poutníky. Biskupové litoměřičtí milostný obraz obzvláště u veliké účtě měli. Biskup

hrabě Königsegg zjednal v Římě plnomocné odpustky o slavnosti Navštívení Panny Marie, kterážto milost za jeho nástupce biskupa hraběte Valdsteina r. 1763 také i na jiné dny rozšířena byla. Biskup Adam hrabě Vratislav z Mitrovic (1722—1733) čítával mši sv. nejméně jednou za týden u oltáře milostného v chrámu Křešickém, r. 1725 také chrám vystavěl a ozdobil tak, jak nyní doposud se zachoval. Týž ustanovil administrátora poutního místa marianského v Křešicích, který se v r. 1735 v kostelních účtech připomíná. V Křešicích byl farář s dvěma kaplany pod patronátem biskupa litoměřického, kteří sobě i okolní kněžstvo, hlavně pak z Litoměřic na výpomoc při velkých poutích přibírat museli.

Biskup Emanuel Arnošt z Valdsteinů (1759—1789) byl zvláštním ctitelem a dobrodincem milostného místa, dal chrám znova opravit, hlavní oltář znovu zřídil a r. 1763 vysvětil. Na mramorové tabulce nade dveřmi k sakristii vedoucími vyryta jest památka onoho posvěcení. Milostný obraz dal do zlatého rámu pod benátským sklem, které mu dříve zrcadlem bylo, jak posud lze spatřiti. V r. 1769 dal zhotoviti novou kopii milostného obrazu z kamene, již posvětil a pak dne 23. června téhož roku v průčelí chrámu postaviti dal. R. 1772 světil v tomto marianském chrámu pět alumnů na kněze. Když byl poustevník Kecher život svůj dokonal, sám jej pochovával a měl slavnostní řeč při pohřbu jeho. Kecher byl pochován vedle předchůdce svého poustevníka Dobeše Janáka na hřbitově Křešickém.

Tak trvá nyní velepamátný milostný obraz »Marie Pomocnice« již skoro 200 let na svém místě; až podnes putují k marianskému chrámu v Křešicích každoročně tisícové nábožných poutníků jakož i četná procesí z českých i německých dědin a měst vřkolních i vzdálených. Anc až i z Vídně přicházejí času letního poutníci, ctitelé Rodičky Boží Křešické. Zvláště četná bývá návštěva v úterý svatodušní, na den slavnosti Navštívení Panny Marie, po celý oktáv její a o veškerých slavnostech Marianských v letě a na podzim až do slavnosti Věch Svatých.

V Pánu zesnulý bývalý křešický farář, Vincenc Zahradník, slovuťný katolický spisovatel český a věhlasný kazatel, který v Křešicích na počátku tohoto století na vinici Páně pracoval a na Křešickém hřbitově odpočívá, nejvíce se přičinil a zásluh sobě získal o rozkvět poutí marianských v Křešicích. I za nynějších smutných dob náboženské lhostejnosti a vlažnosti tisícové Čechů i Němců tam zbožně putují, neboť do dnes Matička Boží Křešická pomáhá svým věrným ctitelům a volá je k sobě slovy svého Božského Synáčka: »Pojďte ke mně všickni, kteříž obtíženi jste, a já vás občerstvím!«

Matka Boží Drahovská.

Dějepisná pověst.

Drahov jest prastará vesnice na českém jihu blíže Kardašovy Řečice a chrám Páně tamější, zasvěcený památce Nanebevzetí P. Marie jest velice starý. Původ kostela zahalen jest v tajemnou pověst, jež se doposud udržuje. Když totiž v Zlukově, vesnici severozápadně od Drahova, počali kostel stavěti a kus nových základů kostela vystavěli, stalo se prý, že tentýž nově zbudovaný základ přes noc zázračně přenešen byl do Drahova na místo, kde nyní chrám Páně stojí.*) V knihách o zařízení far z dob věhlasného prvního arcibiskupa pražského Arnošta z Pardubic, zdělaných v r. 1359, uvádí se již farářem v Drahově Blažej, syn Mikulášův. Již za těch dob byla svatyně Marianská v Drahově poutním místem a lid z celého okolí utíkal se k milostné sošce Rodičky Boží Drahovské, u níž útěchy a pomoci nabýval. Když za panování Jana Lucemburského veliké sucho v krajině této panovalo a úžasné množství

*) Podobně vypravuje se o mnohých a mnohých místech; jeť to většinou plod lidové pověsti. Vyd.

pološech myší všelikou úrodu ohrožovalo, lid okolní tam spěchal a na Matce Boží pomoci si vyprosil. *) Právě když zástupy lidu pobožnost svou v chrámě Drahovském konaly, objevil se blíže svatyně pramen, který za léčivý byl uznán a vodou vytryskující z něho mnoho chorých se uzdravilo. Ano tam, jak podání praví, zjevila se Drahovská Rodička Boží slepému dítěti, jemuž pravila: »Vidíš mne, dítě mé?« — a chlapeček v tom prohlédl a viděl zářící sošku zázračné Matky Boží Drahovské. Na to byla v brzku vystavena u pramene toho kaple, která se pak »U dobré vody« stále zvala. Od té doby přicházelo tam více lidu o marianských svátcích a každou sobotu a vodu tu v lahvích jako lék domu si nosilo. Choří zrakem si jí oči vymývali a z nich mnozí byli uzdraveni.

Když Drahovský plebán (duchovní správce) již nemohl postačiti posluhovat sv. svátostmi přčetným poutníkům, koupil od Dobše z Mezimostí, seděním na Drahově za 105 kop platy na Drahově a Pleší, které 9 kop 15 grošů vynášely a dal je 2. máje 1405 kostelu Drahovskému připsati, aby z nich mohl býti vydržován oltářník (kaplan), který by na příště plebánu Drahovskému pomáhal.

Však lid nětěšil se v krajině této stálému míru. Vypukly nepokoje husitské.

V těch dobách husité počali již katolíky utiskovat a Husité Táborští »Táboři« zvaní doráželi zvláště u Soběslavě a Veselí nad Lužnicí na statky pánů z Rožmberka, kteří rozhodnými katolíky zůstali a s husity, nejvíce pak s Táboři, krvavé půtky vedli. Drobná pak šlechta a zemané z okolí Drahovského stali se husity.

Nejstrašnější pohroma však stihla Drahov a jeho svatyni, když Adamité čili Mikulášenci od Příběhnic přes Drahov na ostrov u Valu v řece Nežárce táhli.

Na Táboře děly se totiž stále hovory a rozepře náboženské. I při sloužení mše sv. mešní roucha zavrhl ano někteří ztřeštěnci jako Burian Straus, Petr Kaniš,

*) První zmínka o Panně Marii Drahovské v knihách pamětních ve Drahově; sděluje s námi drahovský farář, Fr. Vodička. Vyd.

pak Martin Houska tak daleko dospěli, že posluchače své naváděli, aby nazí jako Adam a Eva v ráji chodili. —

Upírajíce jsoucnost Boží, tvrdili, že není Boha leda v lidech dobrých a že není ďábla leda v lidech zlých, knih a učení že netřeba, když dostačí dar Ducha sv., že společnost jejich jest již církví očistěnou a proto že nezemrou, ale věčně žítí budou.

Poněvadž pak byli takto dle mínění svého navraceni původnímu stavu lidské neporušenosti a čistoty, čili v ten stav, ve kterém byli Adam a Eva v ráji, proto odvrhli od sebe i veškerý oděv a hověli všeliké zvlí a nevázanosti. Odtud zvaní jsou Adamity čili naháči. Sekta jejich se tak rozšířila, že kolem Táboru hlavně v Klokotech se usadili a tam nejohavnější neřesti páchali. Když se to Žižka dověděl, dal r. 1421 na den sv. Jiří 75 osob této sekty i s jejich kněžími v Klokotech upáliti. Ostatní rozutekli se a zdržovali se v lesích na řece Lužnici u hradů Velkých a Malých Příběnic se ženami a dětmi v počtu 300 duší. Když ale i tam byli přepadeni a mnozí zajati a upáleni, utekli se tito Adamité přes Drachov a Řípec do Drahova, kde strašně řádili. Postavili se kolem chrámu Páně Marianského a tam nejohavnější mrzkosti páchajíce, svatyni zneuctili a vesnici celou vyplnili.

Tehdejší Drahovský plebán Jan, dozvědév se, že naháči ke Drahovu se blíží, ukryl zázračnou sošku Matky Boží Drahovské na tajné místo, aby nebyla zneuctěna. Naháči, chytivše plebána ve svatyni Marianské, kde se před hlavním oltářem kleče modlil, chtěli, aby jim vydal zázračnou sošku. Když tak učiniti nechtěl a pověděti se zdráhal, kam ji ukryl, vyvlékli jej před kostel, přivázali na větev mohutné lípy za krk, ruce mu roztáhli a přivázali k větvím a tak jej pověsili. Pod ním snesli dříví na hranici a zapálili — tak ubohý plebán Jan byl oběšen a spolu upálen.*) Kostru upáleného nechali na lípě houpati. Kostel vyloupili a plebánu zapálili.

*) Dle pamětní knihy drahovské. Vyd.

Odtud táhli přes Vřesnou na ostrov v Nežárce u Valu, kdež se znova usadili. Běda bylo okolním městečkům a vesnicím. Ztrativše celý den v bezuzdném veselí a prostopášných tancích vycházeli v noci do okolí; tu vše ničili, pálili a vraždili. Tak byly od Adamitů vyloupeny a zpustošeny Kardašova Řečice, Veselí nad Lužnicí, Stráž, Val, Drahov, Pleší, Vřesná a jiné. Ve Valu zajali tamního zemana Šorce, horlivého katolíka, který jich na svých pozemcích trpěti nechtěl; přivlekli jej na svůj ostrov, kde ho sřali a hlavu sřatou přivázavše mu k noze, uvrhli do vody. Stařá píseň, která se doposud z krajině vřesenské udržela, o té události praví:

»Šorce z Valu, panoše dobrého, jali
na ten ostrov s sebou vzali,
potom jemu hlavu sřali,
a do řeky vrhše, za nohu přivázali.«

Rybník v lesích Valovských »Pikhart« zvaný, ještě na ně památku udržel, neboť pozdější lid nazýval Adamity s českými bratry společným jménem »pikharti«.

Žižka konečně se proti těmto blouznivcům obrátil s velikým úsilím, přemohl je, do jednoho pobil a spálil a tak konec učinil jejich bohapustému řádění.

Po upálení Drahovského plebána Jana, který býval oltářníkem ve Velešíně, svatyně mariánská v Drahově osiřela a páni na Drahově sídlící stali se husity.

* * *

Od pradávna stávala ve Vřesné poustevna s koštelíkem Proměnění Páně. Poustevníci vzdělávali na výživu svou pole a luka »u Poustevníka« a »za Poustevníkem« zvaná; jim náležel též rybníček Poustevník zvaný. Tam žili ve své samotě sloužíce Bohu a v koštelíku vykonávající pobožnosti buďto sami aneb s lidem okolním, který velice poustevníkům zdejším důvěřoval.

Za těch dob, kdy Adamité divocei vtrhli přes Drahov na ostrov u Valu a tam se usadili, byl ve Vřesné poustevníkem Hodislav, bratr z Bechyňského kláštera, řádu

PANNA MARIA DRAHOŇSKÁ.

minoritského. Poustevník tento byl od okolního lidu velice milován a ctěn. Byl mužem zbožným a v písmě sv. dosti zběhlým. Vyznal se také v zahradnictví a na svých polích pěstoval hojnost zeleniny, neboť kromě zeleniny, ryb a chleba, masa žádného nepožíval. Byl též zběhlým v lékařství a býval volán k nemocným daleko široko v okolí. Když právě meškal u nemocného poustevníka u sv. Barbory, přepadli loupeživí Adamité jeho poustevnu Vřesenskou, vše zničili i kostelík zapálili. Hodislav dozvěděl se o tom, zůstal v poustevně u sv. Barbory, až Adamité byli zcela vyhubeni.

Vrátiv se pak, bídne si zařídil zase poustevnu, ale kostelík obnoviti nemohl, neb lid sveden byv od pánů svých, stal se většinou husitským. Poněvadž v Drahově žádného plebána více nebylo, lid okolní, pokud víře věrným zůstal, scházel se ve svatyni Mariánské v Drahově, kterou si Hodislav zase byl upravil.

Právě toho času, když lid katolický nejvíce postrádal zázračné sošky Matky Boží Drahovské, našel ji pasák na pastvišti Drahovském v trní. Chlapec oznámil to doma a hned radostná zvěst roznese se po Drahově a celém okolí. Lid se sbíhal k trní a slzami v očích pln radosti uctíval tam svou Matku Boží Drahovskou. Poustevník Hodislav, dozvěděl se o této radostné události, s chvátáním přišel ze Vřesné, s největší slávou přenesl zázračnou sošku zase do stánku Mariánského do Drahova, kamž lid počal se v davech scházeti a Rodičku Boží Drahovskou též »trnovou« nazývati.*)

V těch dobách zuřily právě nejvíce války husitské. Táboři často do okolí Drahovského na zboží pánů z Rožmberka činili vpády vše ničíce a pustošíce.

Lid katolický v okolí nemaje žádných duchovních katolických, volal Hodislava, poustevníka vřesenského, aby jim pobožnosti vykonával. Hodislav docházel často, zvláště o svátcích, v neděli a každou sobotu ze své poustevny do svatyně mariánské v Drahově, kde lid k stálosti u víře vybízel, pobožnosti vykonával a Rodičku

*) Pamětní kniha fary Drahovské. Vyd.

Boží Drahovskou prosil, by ctitelů svých neopouštěla a nedala zahynouti víře svatováclavské.

Když již sestaral, bydlíval v Drahově; lid považoval jej za světce. Sám předpověděl si čas svého úmrtí a když jedenkrát vykonával pobožnost na stupních oláře, sklesl před soškou Rodičky Boží Drahovské a dokonil život svůj v její svatyni. Lid pravověrný s velkým pláčem pochoval jej na hřbitově u svatyně po pravé straně hlavního oltáře.

Od té doby vystřídal se více poustevníků na Vřesenské poustce. Všickni Bohu sloužili a v Drahovské svatyni ctitelům marianským pobožnosti vykonávali.

Však po čase na to počalo se po Čechách šířiti luteránství, víra to německá. Staří husité, kteří víru svou mečem a ohněm tak krutě hájili, zapoměli brzo na víru svou a stali se luterány. Zvláště šlechta česká větším dílem přilnula k víře nové. Za tehdejších dob vládli statkem Vřesenským páni Vrchotičtí z Loutkova, kteří přiznávajíce se k víře luteranské, dali spustlý kostelík Proměnění Páně u poustevny obnoviti a zařídit, ale povolávali tam predikanta buďto z Jindřichova Hradce nebo z Tábora, aby jim protestantské služby Boží konal.

Nejčastěji přicházel predikant Mrňávek z Tábora, který se psával »Brucelius«, a se všemožně staral, aby katolíky z okolí, kteří své staré víře věrnými zůstali, víře cizí získal. Chodil od domu k domu, všude tupil víru starou svatováclavskou a vychvaloval víru novou luteránskou, německou. Jej doprovázeli drábové pánů Vrchotických a vyhrožovali všem tresty a vězením, kdo by nepřistoupil k víře nové.

Však věrní katolíci nedali se nástrahami jeho získat, nehrozili se trestů; co nejvíce varovali se všickni protestantského kostelíka ve Vřesné a putovali do Drahova k Rodičce Boží, kde ve víře a úctě Marianské se utužovali; tak kostelík Vřesenský byl stánkem luteránství a marianský kostel v Drahově byl svatyní katolíkův. Luterané nenáviděli katolíky, kteří se ubírali do Drahova, a katolíci stranili se luteranů, kteří se zase scházeli ve Vřesné.

Toho času byl poustevníkem Vřesenské poustky, Jiřík Bolechovec, bratr kláštera augustiánského v Tře-

boni. I ten docházel do svatyně mariánské v Drahově a konával tam katolíkům pobožnosti. Toho času manželka predikanta Mrňávka, ošklivá to Háta, kteréž pro její ohyzdnou tvář lidé »babo« přezdívali, učinila sobě žert, že se na tu modlu katolickou do Drahova půjde podívat. Přišedši do chrámu a vidouc sošku mariánskou, jak Rodička Boží nahého Ježíška na ruce drží, zle potupila Matku Boží, posměšně volajíc: »Já ti pro nahého Ježíška na košilku napředu.« Rouhavá ústa náhlá smrt zavřela: Háta sklesla mrtvá k zemi. Od té doby vídávali lidé »bábu« na hrázi rybníka Hraničnicka přísti. Tak povstala pověst o »bábě«, jež na hrázi Hraničnicka až do soudného dne přísti bude, kterážto pověst až do dnešního dne se udržela.

Pan Vrchotický z Loutkova zapovídal poustevníku do Drahova docházeti a pobožnosti tam konati. Zvláště predikant Mrňávek, když pozoroval, že lid okolní více jest nakloněn poustevníku nežli jemu, umyslíl sobě poustevníka zničiti aneb odstraniti, věda dobře, že lid okolní dříve zcela se k luteránství nenakloní. Umluvil se s panem Albrechtem Vrchotickým, že poustevníka Jiřka přepadnou v lese mezi Drahovem a Vřesnou, až půjde do Drahova pobožnosti konat. Pan Albrecht Vrchotický poslal čeleď svou v tu stranu, aby ho vyčíhali, zajali a tak z krajiny té byl odstraněn. Když přicházel poustevník Jiřík do lesa, vyřítíla se naň panská čeleď s predikantem Mrňávkem. Však divě divoucí! Na stromě zrovna nad hlavou poustevníkovou uzřeli najednou velkou září a v ní Rodičku Boží Drahovskou, která zákeřníkům hrozila a je varovala. Panská čeleď i predikant stáli jako zkamenělí. Když se vzpamatovali, rozprchli se, a predikant Mrňávek nikdy více již se neukázal ve Vřesné. Právilo se o něm, že odpřisáhl se víry luteránské a stal se katolíkem. Les, kde se zjevila Rodička Boží Drahovská, jmenuje se »Soušová«. Na místě tohoto zjevení obrázek Rodičky Boží stále se udržuje; když starý sejde, dají tam ctitelé mariánští vždy jiný, nový.

Pověst o zjevení tom roznesla se brzo po celém okolí, i do blízkých měst Veselí, Soběslavě a Řečice.

Lid tím v davech ještě větších navštěvoval svatyni marianskou v Drahově a uctíval tam Rodičku Boží.

Po bitvě bělohorské císař Ferdinand II. netrpěl v Čechách protestantů. Kdo nechtěl se státí katolíkem, musel statek svůj prodati a ze země odejítí. Aby lid přidržující se vyznání luteránského mohl býti o svých bludech poučen, byli posíláni missionáři do měst a vesnic, aby lid poučovali o pravdách víry katolické a luterány na víru obraceli.

Do krajiny Veselské a Soběslavské byl poslán nejslavnější té doby člen z Tovaryšstva Ježíšova Adam Kravařský. Narodil se r. 1585 v Bavorově, městečku slezském blíže Ratiboře z rodičů chudých. V r. 1618 na kněžství jsa vysvěcen působil s apoštolským knězem Albrechtem Chanovským v Čechách a na Moravě. Po bitvě bělohorské usadil se Kravařský v koleji sv. Klimenta v Praze, kde hlavně staral se o nuzné studentstvo v semináři sv. Václavském, aby strádati nemuselo a církvi sv. se nezpronevěřilo. Roku 1624 vyslán jest ku prosbě katolického pána Viléma Slavaty na jeho statek Košumberk. Za nějaký čas obrátil tam 500 jinověrců k víře katolické. Po té bylo mu konati missie v kraji rakovnickém. Na jeho kázání přicházeli bludaři v plné zbroji; líbeznou řečí jeho byli však získáni a obrázení na víru nejprv starší a vážnější, jejichž příkladu pak ostatní následovali. Horlivému missionáři se podařilo, že v kraji rakovnickém 10.000 duší na pravou cestu obrátil. Potom poslán byl na panství Třeboňské, jež Ferdinand II. r. 1627 synu svému daroval. Tam byli čeští bratři (pikharti) v hojném počtu a Petr Vok z Rožmberka jim školu (sbor) vystavěl. Též na panství svém Bechyňském podporoval Petr Vok české bratry, kteří se jamníky zvali a v dědině Jamníku zvané u Sudoměřic se scházívali. Ty všecy Kravařský na víru katolickou svými dojímavými a přesvědčujícími řečmi obrátil.

V Lomnici, Soběslavě, Veselí a ve vůkolních vesnicích i v Kardašově Řečici a ve Vřesné bylo mnoho protestantů. Kravařský věděl, že Drahovská marianská svatyně v celé krajině jest nejoblíbenějším místem. Tam tedy v kostele Drahovském konával katolíkům

služby Boží a před svatyní kázával. Lidu se tam scházelo z celého okolí veliké množství jak katolického tak protestantského. Sami luteráni jej poslouchali, a když navštěvoval města Veselí, Soběslav, Lomnici a Řečici, sami k němu vycházeli a žádali jej, aby vešel do příbytků jejich. V Drahovské svatyni mariánské nejraději se zdržoval a byl svědkem mnohých zázraků, které tam Matka Boží činila; proto se snažil, aby tato milostná soška Rodičky Boží Drahovské jako zázračná s Ježíškem byla korunována. Lid s radostí přinášel příspěvky a těšil se na slavnost korunovace. Kravařský sám, bývá od věřících tázán, jak tolikerá namáhání může vydržeti, jsa poněkud těla slabého, říkával, že jej sílí Drahovská Rodička Boží, jejíž vroucím ctitelem byl. Kdykoliv v této krajině kázal, vždy zašel do Drahova navštívit Rodičku Boží a na jeho kázání v kostele Drahovském na pět tisíc luteránů z okolí do církve katolické přestoupilo, začož mu sám císař Ferdinand II. pěkným listem poděkoval. Lid Drahovské krajiny říkával, že nikdy tak svatého a výmluvného kněze neviděl a neslyšel. Poustevník Vřesenský Jiří Bolechovec mu v Drahově a po okolí přísluhoval a také od Kravařského v nemoci své svatými svátostmi umírajících zaopatřen byl, a když zemřel, od Kravařského u kostela mariánského v Drahově podle předků svých, poustevníků vřesenských pochován byl.

Podobně poslán byl Kravařský k pilné prosbě pana Jana Kavky z Říčan na panství Karlšteinské, kde téměř veškeren lid byl bludařským. Když jednou na Tetíně katechismu vyučoval, vedrali se do kostela dva bludaři se sekerami a obořili se naň řkouce: »Nač jsi k nám přišel, jaké novotě učíš?«

Lidé rozprehli se z kostela; ale osamotnělý kněz vlídnou řečí zuřivce udobřil. Ovocem apoštolské práce několika měsíců bylo, že 500 bludařů k staré víře katolické se vrátilo. Odtud povolán byl do Prahy, kde zase od Sasíků, kteří tou dobou do Prahy vtrhli a zle tam řádili, na veřejné ulici byl pohaněn a ztýrán. Tím však jeho neunavná horlivost pro čest Boží a spasení duší nikterak se neumenšila.

Na počátku r. 1632 meškal Kravařský v Táboře, kde městský děkan postoupil mu rád v děkanském chrámu kazatelnu. Odtud docházel do Drahoty a sloužil v tamní mariánské svatyni mši sv. Z celého okolí tisíce lidí se scházelo, s jásáním vítali svého milovaného missionáře a dobrodince a nemohli se s ním nikdy ani rozloučiti. Obdržev z Prahy korunky a svolení od nejdůstojnějšího arcipastýře kardinála Arnošta z Harrachů, ustanovil den korunovace Matky Boží Drahotské*). Byla to veliká slavnost pro celé jižní Čechy. Ze všech panství okolních, z Třeboňského, Hradeckého a ze všech okolních far sešlo se mariánských ctitelů na tisíce. Kravařský sám kázal, uváděje zázraky, které Matka Boží Drahotská tam učinila. Lid po celé století pamatoval na tuto velkolepou, nevídanou slavnost. Od té doby nebylo v okolí žádných bludařů, do posledního přestoupili ke staré víře svatováclavské.

Z Táboře vrátil se Kravařský do Prahy. Jeho další činnosti po českých krajinách Bůh žehnal co nejhojněji a jest věru ku podivu, co tento kněz, planoucí nadšením a horlivostí ve službě Boží, sám jediný vykonal!

Své zásluhy dovršil r. 1652 na panství Opočně, kam si nejvyšší maršálek, Rudolf hrabě z Colloreda, velmistr řádu maltánského, vyžádal proti jinověrcům missionáře z Tovaryšstva Ježíšova. Vyslán jest tam Kravařský s pěti druhy. Po pěti měsících, ve kterých kázáním, křesťanským cvičením a vykládáním katechismu v kostelích a po domech vyučováno, bylo hrnuli se již davem lidé do Opočna k němu, aby je církvi katolické přivtělil. Bylo jich 6040. Sám hrabě Colloredo přivezl Kravařského jako u vítězoslávě do Prahy zpět.

O missiích mezi bludaři počínal si kněz Adam takto: Vstoupiv na kazatelnu, klekl a ohlašoval: »Boha i jeho svatých se dokládám, že k vám promluvím o tom, čehož vám k spasení věděti a konati třeba; na mne přijdiž před stolicí Boží trest, kdybych vás v příčině náboženství oklamal.« Články víry katolické obha-

*) Tuto Korunovací Panny Marie Drahotské sám Kravařský vykonával. Pamětní kniha fary Drahotské. Vyd.

juje a bludy jinověrců vyvracuje, dokládá pravdu svých slov písmem sv. a výroky sv. Otců. Mluvil prostě, ze srdce k srdci a jadrně. Zevnějšek mu dodával vážnosti; byl vysokého vzrůstu, jiskrných očí. Všecko vzezření jeho zvěstovalo apoštola. S uctivostí a láskou pohlíželi k němu katolíci v Čechách. Soudobý spisovatel praví o něm: »Často jsem putoval městy, městečky a vesnicemi a skoro vždy ptávali se mne lidé po otci Kravařském, kde by nyní meškal a zdrávil jest? rádi na něho vzpomínajíce, ježto je byl na katolickou víru obrátil.«

Nejvyšší purkrabí Jaroslav Bořita hrabě z Martinic, byla-li řeč o Kravařském, nazýval ho »pravým apoštolem země České.« Vilém Lamormain, zpovědník císaře Ferdinanda, říkával o něm: »Muž ten byl od Pána Boha všecken vybrán k tomu, aby Českou zemi na víru katolickou obrátil.« Císař Ferdinand II. vzkázal mu kolikrát ve svých listech pozdravení.

Svátostmi umírajících řádně jsa zaopatřen, umřel v Pánu dne 30. srpna 1660 v jezuitském klášteře či domě professů blíže kostela sv. Mikuláše na Malé Straně. K hrobu doprovázelo jej množství lidí, z panstva pak nejpřednější a nejváženější mužové a ženy v království Českém.*)

Jestliže jsem líčením života a působení kněze Kravařského příliš se meškal, chtěl jsem tím krajanům našim, zejména osadníkům drahovským a okolním uvést na věčnou paměť, jak veliký a apoštolský to byl muž, jenž předky jejich na pravou víru obrátil, u Drahovské svatyně kázal a služby Boží konal, zázraky, kteréž naše Rodička Boží Drahovská konala, znal a proto jí také slavně korunoval. Osada Drahovská může býti hrdá, že Kravařský byl jejím missionářem.

Od těch dob stala se zase svatyně Marianská v Drahově poutním místem. Na svátky marianské a každé soboty přicházelo mnoho poutníků, a zázračných událostí hojně se sběhlo. R. 1687 dne 8. září vymaloval Jan

*) Viz Arnošt hrabě Harrach, kardinál sv. římské církve a kníže arcibiskup pražský od Dr. Františka Krásla, nákladem Dědictví sv. Prokopa.

Max Dvořák, učitel v Řečici, z vděčnosti a ze slibu Matce Boží Drahovské obraz. Jan Wierl, hejtman panství Řečického, který trpěl velkým bolením hlavy a na přímlovu zázračné Rodičky Boží Drahovské uzdraven byl, věnoval 20. prosince 1708 votivní obraz do Drahovské Mariánské svatyně. R. 1746 vzýváním Matky Boží Drahovské čtyřletý synáček Jana Brunnera, měšťana a pekaře v Lomnici, bleskem zasažený a řeči zbavený, řeči opět nabyt. Urozeného pána Václava Felixe Favortha, syndika města Soběslavi dům se zbořil a v něm se lidé zasypali; vzýváním a pomocí Matky Boží Drahovské však od smrti a těžkého poranění zachováni byli dne 23. října 1747. Tak přes 50 votivních obrazů bylo Rodičce Boží Drahovské věnováno.*)

Když po třicetileté válce nebylo důstatek katolického duchovenstva, byla osada Drahovská přidělena k farnosti Kardašovo-Řečické, odkud každé třetí neděle a o mariánských svátcích kněz do Drahova dojížděl konat služby Boží. R. 1726 byl kostel Drahovský a milostivá soška Panny Marie okradena. R. 1733 obdržel Drahovský kostel svého kněze, kterého jmenoval hrabě z Kufsteinu. Prvním administrátorem byl Vojtěch Šercer. Listinou danou 30. září 1752 zřídil svobodný pán Jungwirth v Drahově residenční kaplanství z dotace, kterou byl hrabě Sweert ze Sporku založil; r. 1786 bylo kaplanství za samostatné prohlášeno, r. 1807 pojmenováno lokalí a r. 1858 povýšeno za faru.

Domácí i okolní lid doposud vroucně ctí Rodičku Boží Drahovskou a z okolních měst a vesnic tam pobožně putuje.**)

Jak se časy mění! Bývalý kostelík Proměnění Páně ve Vřesné, útulek bludařů, dávno jest již rozmetán a není po něm ani památky. Za císaře Josefa II. byl zrušen, odsvěcen, rozbořen a zvony z něho rozprodány.

Ve svatyni Drahovské, nově vyzdobené, však doposud ozývají se Mariánské písně a ozvěna jich do celého okolí hlásá chvalozpěv Mariánský: »Velebí duše má Hospodina a duch můj zplesal v Bohu Spasiteli

*) Archiv Třeboňský, Světecký I. 562.—563.

**) Zvláště v létě. Vyd

mém; neb od té chvíle velebiti mne budou všickni národové země.* — Tam velebili naši předkové Matku Boží Drahovskou a velebiti ji budou naši potomci i dále! Slova její: »V lidu svém vkořenila jsem se« platí do dnes a budou platiti po všecky věky.

Římov, poutní místo v jižních Čechách.*)

Čelé jižní Čechy, jimž nejbohatší a nejmocnější český rod panský Rožmberkův po staletí vládl, bývaly krajinou zámožnou a lid její zbožným; vždyť byly ušetřeny vpádů husitských a také učení Husovo nenalezlo tam půdy. Mocní pánové z Růže byli horlivými katolíky, již proto také nedali vzrůstí novému učení na statcích svých. Otcové z řádu Ježíšova a zbožné klarisky i bratří minorité v Č. Krumlově, cisterciatské kláštery ve Vyšším Brodě a ve Zlaté Koruně byly pevnou oporou lidu katolickému a jako hradbami, jež bránily přívalu bludného učení; rovněž také proslulé poutní místo na českém jihu Kájov, kamž nejenom z jižních Čech, ale i ze sousedních zemí zástupové poutníků putovali a od Rodičky Boží Kájovské na duši posilnění a v pravé víře utvrzení domů se navraceli.

Zle se ovšem dalo českým katolíkům na českém jihu za vpádu Pasovských, kteréžto vojsko z rozličné cházky naverbované, v měsíci lednu 1610 z Horních Rakous do Čech vtrhlo a celé jižní Čechy poplenilo; taktéž v r. 1611., když se zpět od Prahy do Pasova vracelo, zase na delší čas v Č. Krumlově se usadilo, české obyvatelstvo jak v Č. Krumlově tak i v Kaplici a v celém okolí povražďilo a krajinu tu tak vydrancovalo, že skorem pustou zůstala. Od té doby jak v Č.

*) Mariánský kalendář na rok 1898. Nákladem vlastním vydal tuto práci dr. J. Zítek.

Krumlově tak i v Kaplici a v celém okolí hlavně kolem Kájova počali se němečtí kolonisté z Bavor a Horních Rakous do lidu prázdných měst a vesnic usazovati a tak ty krajiny dříve české, počaly se poněmčovati.

Za tehdejších dob byli otcové z tovaryšstva Ježíšova a klarisky panny v Č. Krumlově většinou z krve české; i bylo jim líto, že i proslavené místo poutnické Kájov se jich rodákům odcizuje.

Často se rokovalo v ješuitské koleji Č. Krumlovské o založení nové svatyně někde po blízkou v krajině ryze české. Nejvíce o to se zasazoval Jan Gurre, bratr laik a lékárník v koleji Č. Krumlovské. Sám často vypravoval, jak Rodička Boží Svatotomská v Brně u Augustiánů, odkud rodem byl, Brno proti Švédům a protestantům chránila a jak již jeho matka vodívala jej před tento zázračný obraz a jej vybízela, aby byl vždy vroucím ctitelem jejím. Když pak vstoupil do tovaryšstva Ježíšova a měl se dostatí do Č. Krumlova, tu matka jeho propouštěla jej zase s prosbou, aby nikdy neustával v účtě k Rodičce Boží a dala mu obraz Rodičky Boží Svatotomské na památku, aby jej choval jako drahý klenot u sebe. Proto z účty k Rodičce Boží a z lásky k matce své umínil si, že vystaví loretánskou kapli; chtěl na ni věnovati celý svůj podíl, jenž mu po zemřelých rodičích připadl. Ano, nabízel se, že bude chodit a sbírat po celém okolí krumlovském na nový svato-stánek. Krajinu Římovskou si vyhlédl za nejvhodnější, kde chtěl postavití loretánskou kapli.

Návrh jeho zalíbil se všem; i bylo ujednáno, požádati o svolení ke stavbě nejdůstojnějšího knížete arcibiskupa a kardinála Arnošta hraběte z Harrachů.

Však mezi tím sběhly se zvláštní příhody. Když bratr Gurre jednou večer přišel po modlitbě z kaple Sedmibolestné Panny Marie, kde se byl zaslíbil, že k její účtě v Římově postaví kapli loretánskou, do své cely a na loži svém usnul, zdálo se mu, že přichází k němu Pán Ježíš s křížem a podle něho utrápená sedmibolestná Panna Maria, jak je na čtvrtém zastavení křížové cesty vidíme a ze zsinálých úst Kristových slyšel tato slova: »Jene Gurre! V Římově u loretánské kaple postavíš mi křížovou cestu v tom rozměru, jako jest Jeru-

salemská i s těmi branami a památnými místy, kde já trpěl. Krajina římovská podobá se velmi jerusalemské. Tam chci, aby moji ctitelé rozzámali o utrpení mém. Mnich Alex poslán jest ode mne k tobě, aby shlédl místo, kde křížovou cestu postavenou mítí chci; on zná ji v Jerusalemě a rozměří a vykáže, kde kaple a brány postaveny býti mají. On bude spolupracovníkem díla toho.«

Rodička Boží, dříve bolestného vzezření, nyní s úsměvem pohlédla na Gurrea, a v tom vidění to zmizelo.

Ráno celý jsa rozechvřen vstal z lože svého a chtěl jíti k rektorovi koleje zjevit mu svůj zvláštní sen. Tu někdo zaklepá na dvěře cely jeho. »Ave«, zvolá Gurre, a do dvéří vstupuje cizinec, poutník jerusalemský a praví: »Ve snu se mi zjevil Pán Ježíš nesoucí kříž a poručil mi, abych bratra Gurrea navštívil a mu sdělil, že jsem povolán, abych dle rozměrů křížové cesty Jerusalemské také v Římově vyměřil a postavil křížovou cestu i kaple a brány o 25 zastaveních. Jsem P. Alex.«

Bratr Gurre byl nyní ještě více překvapen. Objav P. Alexa, vedl jej k rektorovi koleje. Ten svolal ostatní otce z tovaryšstva Ježíšova, bratry minority ze sousedního kláštera a uvědomil též sestry klarisky o těchto podivuhodných věcech. Všickni seznali, že jest to vůle Boží, aby i křížová cesta kolem loretské kaple v Římově byla postavena. Nyní teprv požádali nejdůstojnějšího knížete arcibiskupa a kardinála Arnošta hraběte z Harrachů, aby loretská kaple s křížovou cestou v Římově postaviti a zaříditi se směla.

Dne 20. července 1648 přišlo povolení, což velikou radost v Č. Krumlově a celém okolí způsobilo. Jan Gurre věnoval k tomu bohumilému podniku celý svůj otcovský podíl. Kolej jesuitská, panny klarisky i minority, měšťané i venkovský lid přispívali seč mohli; vždyť byla toho času vůbec radost, že zhoubná třicetiletá válka, kterou celé Čechy zpustošeny a vyliďněny byly, se skončila a nastal dávno kýžený mír.

Jan Gurre, jehož obraz v Římovské faře se zachoval, počal tedy ze svého jmění a ze zbožných sbírek

stavěti loretánskou kapli v týchž rozměrech, jako v Loretě v Itálii. Též počal jako v Loretě Italské stavěti kolem kaple loretánské ambity, kdež na obrazích freskových naznačen jest celý život Panny Marie. Na prostranném dvoře před ambity nasázel vlastní rukou lípy, aby příchozí na tomto posvátném místě sobě odpočinouti mohli. Jsou to tytéž mohutné, více než půltřetího sta let staré kmeny, jež do dnes se udržely jako pamětníci těch statisíců poutníků sem přišedších, aby srdce své Rodičce Boží otevřeli, od hříchů svých se očistili a potřebných milostí sobě vyprosili. — Stavba kaple a ambitů zdárně pokračovala. Každý chtěl míti podíl na tomto bohumilém díle. Jesuité, minorité, klarisky pomáhali; měšťané z Č. Krumlova, z Kaplice a Velešína, a mnozí venkované, kteří sami přiváželi kámen, cihly, vápno, dříví stavební, vodu a sami rukama svýma pomáhali při stavbě s takovou ochotou, že stavba ta zrovna pod rukama dělníků rostla. Bratr Gurre všude dohlížel, všude byl rádcem a vůdcem.

Mezi tím, co se stavěla kaple loretánská a ambity, vyměřoval P. Alex místa pro dvacet pět zastavení křížové cesty kolem Říмова. Zaplesal v duchu, když poznával, že skorem úplně podobá se krajina tato krajině Jerusalemské. Aby měl však u vyměřování úplnou jistotu, podnikl v pokročilém stáří svém ještě jednou cestu do Svaté Země. Hned z jara odebral se do Benátek, konaje tuto cestu Rakousy, Štýrskem, Korutanskem a Goricí pěšky; z Benátek plavil se po benátských lodích až do Egypta, odtud do Jaffy, a odtud pěšky do Jerusalema, kdež přesně vyměřiv všecka zastavení a vzdálenost jednoho od druhého, nakreslil si jednotlivé brány a místa, kde Spasitel náš pod těžkým křížem kráčet a za nás trpěl.

K podzimu navrátil se kapucín P. Alex šťastně ze Svaté Země do Č. Krumlova, kde přes zimu plány porádal a doplňoval. Mezi tím za deset let od 26. června 1648 až do 12. srpna 1658 byla loretánská kaple i s ambity konečně dostavena. Stavba vyžadovala velkého nákladu, ale Bůh všemohoucí a Rodička Boží žehnali práci té, že příspěvky přicházely hojně, ač lid té doby po třicetileté válce velice byl ochuzen.

Dne 12. srpna 1658 u přítomnosti č. krumlovského preláta, opatů: vyšebrodského, zlatokorunského, třeboňského a převora borovanského, č. krumlovských jezuitů, minoritů, č. budějovických dominikánů a kapucínů, klárisek, kněžstva z celých jižních Čech a lidu věřícího z celého okolí z daleka široka, vysvěcena jest kaple loretánská s ambity v Římově k veliké radosti veškerého, do tisíců čítajícího shromážděného lidu. Č. krumlovští Jesuité počali tam konati služby Boží.

R. 1658 započalo se s křížovou cestou. V jesuitské koleji č. krumlovské nastalo živo. Byli tam povoláni řezbáři a kameníci, kteří sochy dřevěné aneb kamenné v životní velikosti vyřezávali a vytesávali. Mezi tím stavěny, v téže velikosti a v tomtéž rozměru jako v Jerusalemě, kaple a brány kolem Říмова v obvodu více jak jednu hodinu cesty. Zase úplných dvanácte let se stavělo na křížové cestě Římovské, až konečně byla r. 1670 dostavena.

Jestli bylo při svěcení loretánské kaple a ambitů v Římově veliké množství lidí, tím více bylo lidu při svěcení této křížové cesty, neb za ten čas stal se již Římov poutním místem; nad to pak křížová cesta jerusalemské zcela podobná, s tak velikými kaplemi, branami a zastaveními, zvláště pak Boží hrob, také jerusalemskému docela podobný, přivábily nesčetné množství lidu a hodnostářů jak duchovních tak i světských. Křížovou cestu světil a konal P. Alex, původce a stavitel její. Lid plakal radostí, že mu možno vykonati křížovou cestu jako v Jerusalemě; a když viděl ty postavy v životní velikosti v kaplích a ve branách a celé umučení Páně tak názorně měl před očima, tím vroucněji a živěji rozjímal o bolestech a utrpení Pána našeho Ježíše Krista, jež dobrovolně podstoupil za nás a naše spasení.

Těchto dvacet pět zastavení jest následujících: 1. kaple loučení; do osmihranu stavená s obrazem freskovým na stěně, jak Kristus Pán se loučí s bolestnou matkou svou Marií Pannou. 2. Poslední večeře Páně; velká kaple s dvěma dveřmi a s třemi okny. Viděti jest tam v životní velikosti poprsí Krista Pána a dvanácti apoštolů, jak sedí za stolem. 3. Stádní brána

u dvora Jetsemanského ; kaple s dvojatými dveřmi a se dvěma freskovými obrazy, představujícími Krista a učenníky jeho jdoucí z města do zahrady Jetsemanské.

4. Dvůr Jetsemanský ; kaple, v níž jsou čtyry dřevěné sochy : Krista Pána, Petra, Jakuba a Jana a osm spících apoštolů, na zemi ležících. 5. Kaple, kde Kristus Pán učenníkům svým pravil : »Smutná jest duše má až k smrti«, s výklenkem a obrazem Spasitelovým.

6. Modlitba Krista Pána v zahradě. Kaple, v jejímžto výklenku jest anděl z kamene vytesaný, držící kříž a kalich. Opodál klečí Kristus, též z kamene vytesaný, dále tři z kamene vytesaní apoštolové ve spaní. 7. Pán Ježíš od Jidáše zrazen. Menší otevřená kaple, s obrazem freskovým na stěně. 8. Kristus Pán svázan a ze zahrady veden. Kaple, podobná předešlé. 9. Kristus Pán pod horou Olivetskou ; kaple, kde Kristus Pán poražen k zemi od žoldněřů. Socha Krista Pána a jednoho žoldněře, jak spoutaného Krista žene s hory Olivetské.

10. Kristus Pán jde přes potok Cedron ; kaple cedronská zvaná, přední most přes potok, který tam teče a se třemi postavami Krista Pána a žoldněřů, kteří Krista nutí jíti přes potok Cedron. 11. Pán Ježíš nedaleko vodní brány jest haněn, tupen a kamenován. 12. Vodní brána kteroužto Pán Ježíš svázaný do města byl veden. Kaple s obrazem freskovým. 13. Kristus Pán k Anášovi veden, »Anášova kaple« zvaná. 14. Kristus Pán veden ke Kaifášovi, kaple Kaifášova, též »děvečka« zvaná, velká to kaple se dvěma klenutými odděleními a se dřevěným zábradlím. V oddělení na pravo vidíš sochu dřevěnou, představující děvečku u ohniště a druhou sochu představující Petra ; za nimi jest kohout. V druhém oddělení jsou dřevěné sochy, představující Krista vedeného žoldněřem. Vzadu za nimi zříš dřevěnou sochu, představující Kaifáše jak na trůně sedí. Před stupni ke trůnu vedoucími jsou na dvou dřevěných tabulích namalované postavy dvou židovských vysokých kněží. 15. Kristus Pán k Pilátovi přiveden a obžalován ; »malá kaple Pilátova« zvaná, v jejímž výklenku postaveny jsou : Kristus, Pilát a žoldněř. 16. Kristus Pán u Heroda vysmíván ; »kaple Herodova« zvaná, se třemi sochami. 17. Kristus Pán od Heroda zase k Pilátovi

odveden : »velká Pilátova kaple« zvaná, klenutá to kaple se dvěma menšími branami a s jednou větší branou, zábradlím uzavřenou. V oddělení na pravo vidíš tři sochy : Jak Krista Pána bičují a sochy dvou katanů, a na levo : jak se Kristu Pánu posmívají a trnovou korunu jemu na hlavu staví a pak tři katané. O něco výše na pavlači jsou dvě sochy : Piláta ukazujícího židům Krista »Ecce homo« (Ejhle člověk). 18. Kristu Pánu kříž na ramena vložen ; malá kaple. 19. Pán Ježíš se setkává s nejmilejší svou matkou ; klenutá kaple se dvěma sochami Krista a Marie. 20. Kaple sv. Veroniky. Kristus Pán se setkává se sv. Veronikou. 21. Popravní brána. Plačící dcery jerusalemské setkávají se s Pánem Ježíšem kříž nesoucím. 22. Kaple Šimonova. Kristus Pán zemdlený přetěžkým břemenem kříže na zem padá. Kaple ta má předsín na tři strany otevřenou. V kapli této jsou tři sochy dřevěné v životní velikosti, totiž Pán Ježíš nesoucí kříž a dva katané, čtvrtý na dřevěném prkně malovaný obraz představuje Šimona Cyrenejského. 23. Ukřižování Krista Pána na Kalvarii. Hora Kalvarie. Tři velké kříže na plechu ; na nich jest namalován umírající Kristus a dva lotři. Kříž Kristův jest nejvyšší. Pod křížem stojí tři z kamene tesané sochy Panny Marie, sv. Jana a Marie Magdaleny. 24. Krista Pána snímají s kříže a dávají na klín Marie Panny ; otevřená to kaple, jež jest jenom zábradlím uzavřená. 25. Pohřeb Krista Pána. Boží hrob, kaple to, jejíž zadní část jest okrouhle vystavena s klenutou předsíní, z níž nízkým otvorem z tesaných kamenů do Božího hrobu jest vchod. Uprostřed leží kámen tesaný, jímž se vchod do Božího hrobu uzavírá. V Božím hrobě zříš sochu těla Kristova ze dřeva uměle pracovanou. V předsíni leží v pravo i v levo dva sekané kameny před vcho-dem. Na obou stranách kaple stojí dva kamenné sloupy se čtverhrannými podstavci, na nichž nástroje umučení na plechu jsou vymalovány.

Hluboko pod vysokou horou Kalvarii jest jako v Jerusalemě Boží hrob

Z křížové cesty jde se do ambítů čili ochozů kolem loretánské kaple do čtverce vystavených. V ochozích postaveny jsou čtyři oltáře totiž : sv. Václava, Lin-

harta, sv. kříže a sedmibolestné Panny Marie, kde se i mše svaté za návalu poutníků slouží.

V ochozích lorety Římovské jest na zdích 34 fre-skových vyobrazení ze života Panny Marie. 1. Jáchym a Anna vyprosili si u Boha Marii Pannu. 2. Neposkvřněné početí blahoslavené Panny Marie. 3. Narození bl. Panny Marie. 4. Obětování blahosl. Panny Marie. 5. Rodičové svatí vyučují Pannu Marii. 6. Zasnoubení blahosl. Panny Marie. 7. Zvěstování blahosl. Panny Marie. 8. Navštívení Panny Marie. 9. Marie Panna pracuje v domě sv. Alžběty. 10. Maria Panna porodila Krista Pána v Betlemě. 11. Maria Panna podrobuje Synáčka svého obřízce. 12. Mudrci od východu klanějí se Pánu Ježíši, synu Marie Panny. 13. Očišťování blahosl. Panny Marie. 14. Nade vchodem do kostela jest: Svatý Josef utíká s Pánem Ježíšem a s Marií do Egypta.*) 15. Navrácení se Marie Panny s Josefem a se Synáčkem z Egypta. 16. Panna Maria nalézá Ježíška v chrámě. 17. Pán Ježíš byl poddán Marii a Josefovi. 18. Matka zachovávala slova Ježíšova v srdci svém. 19. Maria nasycuje Pána Ježíše. 20. Maria s Pánem Ježíšem stojí u sv. Josefa umírajícího. 21. Maria Panna vyžádala si na Kristu Pánu první zázrak. 22. Maria Panna loučí se s Ježíšem. 23. Maria Panna potkává Ježíše, kříž nesoucího. 24. Maria stojí pod křížem Pána Ježíše. 25. Maria oplakává smrt Ježíšovu. 26. Maria jest při pohřbu Pána Ježíše. 27. Maria Panna se raduje ze vzkříšení Páně. 28. Maria Panna s apoštoly očekává a přijímá Ducha sv. 29. Maria Panna přijímá od Jana nejsvětější svátost oltářní. 30. Zesnutí blahosl. Panny Marie. 31. Pohřeb blahosl. Panny Marie. 32. Nanebevzetí blahosl. Panny Marie. 33. Korunování Panny Marie jako nebes královny. 34. Maria útočiště všech živých.

Laskavý čtenář z vypsání této křížové cesty a ochozů kolem Lorety a Lorety samé pozná, že vystavení a zařízení tohoto poutního místa stálo veliký ná-

*) P. Marii s Ježíškem a sv. Josefem maloval jako jednu z nejprvnějších prací svých nyní děkan v Deštné Bedř. Kamarýt; přírodu nyní již v Pánu zesnulý, c. k. vřelní štábní lékař, MUDr. Jan Jirka, oba rodáci z Velešína. Pozn. vyd.

klad a velikou práci, tak že při neunavné práci čtyři a dvacet let uplynulo, nežli poutní svatyně Římovská vystavena a zařízena byla.

Dříve býval Římov malou dědinou, v níž v r. 1534 sídlil rytíř Jindřich Vojíš z Protivce. Syn jeho Ctibor Vojíš z Protivce zemřel za času vzpoury v třicetileté válce, jíž se účastnil, pročež konfiskační komisí dne 9. listopadu 1622 odsouzen byl ku ztrátě pátého dílu jmění. Jeho statek Římov, jenž sestával z tvrzky Říмова s dvorem poplužním a ze vsí Říмова a Blánska s lesy a jiným příslušenstvím, byl králov. komorou ujat, za 6914 kop míšenských odhadnut a pak roku 1628 Janovi Oldřichovi knížeti z Eggenberka, pána na Č. Krumlově, za 6453 kop míšenských prodán.

Však kníže Jan Oldřich z Eggenberka statku Říмова nepodržel, nýbrž daroval ho koleji jezuitské v Č. Krumlově na vydržování chlapeckého semináře. Jesuité č. krumlovští upravili tvrzku Římovskou na residenci, v níž právě pracovali dělníci, sochaři, řezbáři a malíři pro římovskou křížovou cestu, pro Loretu a ochozy její.

Do Říмова začalo putovat veliké množství poutníků nejen z celých jižních Čech, ale i z obojích Rakous, Moravy i Bavor, tak že mnoho duchovních bylo potřeba, aby ve zpovědnici a u oltáře vypomáhali. Ctíhodný zakladatel této svatyně Jan Gurre sídlil v Římově, stále opravoval a těšil se z práce a podniku svého, jemuž ukřížovaný Spasitel a Rodička Boží v té míře žehnali, že se Římov stal proslulým poutním místem nejen v jižních Čechách, ale i za hranicemi vlasti naší. Konečně mnohým namaháním seslaben jsa počal bratr Gurre chřadnouti, až r. 1680 v Římově svůj bohumilý život dokončil a v loretanské kapli pochován byl. Poslední slova jeho byla: »Pane Ježíši Kriste, Tobě vystavil jsem křížovou cestu, jak jsi mi kázal, a Tobě Rodičko Boží domek tvůj nazaretský Loretu, kde jsi nám Spasitele světa odchovala. Přijmetež práci mou jako oběť na odpuštění mých hříchů.« V ochoze u Lorety vymalována jest podobizna mrtvého zakladatele Jana Gurree, aby poutníci Římovští na modlitbách ho byli pamětlivi. Jiný obraz ve faře Římovské,

na plátně malovaný, představuje, jak jeho matka jej z Brna propouští do tovaryšstva Ježíšova, nabádajíc jej, aby neustál nikdy v účtě mariánské a podávajíc mu obrázek Matky Boží brněnské svatotomské, aby jej stále ve vážnosti choval.

Aby však v pozdějších dobách poutní místo Římovské nezaniklo a aby snad se také neponěmělo, ale čeští poutníci měli tam své české duchovní, učinil P. Jan Křištof, kněz č. krumlovské jezuitské koleje, původem z rytířského rodu Malovců, jimž Hluboká a mnoho jiných statků patřilo, darovací listinou ze dne 8. září na den Narození Panny Marie r. 1694 zvláštní nadání; celé své dědičné jmění, 10.000 zlatých rýnských, obětoval Rodičce Boží Římovské, aby v Římově u kaple loretánské dva kněží z tovaryšstva Ježíšova vydržování byli, kteří by úplně českého jazyka znali byli a poněkud také německého (*linguam bohemicam perfecte callentes, germanicam saltem mediocriter*) českým poutníkům přísluhovali a kromě toho jako misijnáři v kraji Bechyňském a Prácheňském missie konali.

Tak bylo šlechtným, vlasteneckým jesuitou Malovcem i o duchovní otce postaráno, kteří v novém poutním místě Římově pracovati měli.

P. Alex působil po dlouhá léta v Římově; nejraději konával s poutníky křížovou cestu, vše jim dokonale vysvětloval, o vzniku tohoto místa vyprávěl, až konečně věkem sešlý odebral se do kláštera kapucínů v Českých Budějovicích, kde 8. listopadu r. 1684 život svůj dokončil a na hřbitově u sv. Jana Křtitele a sv. Prokopa na Starém městě Budějovickém byl pochován. Lid ctil jej jako svěťce již za živa.

Šlechtný P. Jan Křištof, rodem baron Malovec, po dlouhá léta pracoval také v Římově; když k práci pro stáří neschopen byl, povolán byl do jezuitské koleje v Č. Krumlově, kde 14. června 1697 v Pánu život svůj dokončil; pochován jest na hřbitově Č. Krumlovském.

Ještě v minulém století staří poutníci, kteří do Římovy chodívali, vypravovali o těchto třech šlechtných, zbožných a obětavých mužích, zakladatelích poutního místa Římovského, o bratru Janu Gurre, P. Alexovi a P. Janu Křištofovi, a vděčně u Božího hrobu křížové

cesty a v ochozích u kaple Loretanské za spásu duší jejich se modlivali.

Po celé 18. století byl Římov proslaveným poutním místem. Však nadešla bohužel doba trudná; r. 1773 byl řád tovaryšstva Ježíšova zrušen a v Římově r. 1786 zařízena lokalie o jednom knězi světském a všechny poutě zapovězeny; ano lid zbožný stíhán za to, že do Říмова na poutě chodil. A lid ten přece chodil, když nesměl veřejně, tedy pokradmu. Lokalie Římovská byla r. 1857 na faru povýšena.

Statek Římovský, jesuitům odňatý, přešel na studijní fond; r. 1802 prodán knížeti Švarzenbergovi, který jej zase prodal p. Lankovi, ten pak jej prodal p. Josefu Spacírovi, justiciáru, který sice pro obec Římovskou mnoho učinil, ale Říмова jako poutního místa byl nepřitelem. Tento pak prodal Římov p. Václavu Lorencovi, jehožto rodina Římov doposud má.

Nyní zase přicházejí do Říмова zástupové poutníků nejen z jižních Čech ale i z Prahy, Vídně, Čech i Němců, z Bejdova, Jihlavy, ze Sieghartse, z Počátek, Kamenice, Vodňan, Tábora, Dačic, Telče, Batelova, Studené, Bechyně a z mnoha jiných míst. Největší davy poutníků přicházejí na Nalezení a Povýšení sv. kříže, pak o svátcích svatodušních a o slavnosti Navštívení Panny Marie.

Na neděli provodní, na neděli druhou po Navštívení Panny Marie a neděli po sv. Václavu koná se Mariánská pobožnost pod ambity.

Že mnoho kajníků nabylo vyslyšení proseb svých, jest daleko známo, proto tolik votivních darů zříš ve svatyni Loretanské. Ještě před šesti lety stala se tato událost. Ve Velkém Sieghartsi, bylo šestileté děvče kupcovo, úplně chromé, že nikterak choditi nemohlo. Matka této dívky vykonala pouť do Říмова, prosíc Rodičku Boží, aby dívku její uzdravila. Když poutníci Sieghartští vraceli se ze Říмова domů a matka dívky té mezi nimi, vyšla dívka již uzdravená poutníkům vstříce, vypravujíc, plna radosti, jak z nenadání byla uzdravena. Od té doby ze Sieghartse a z celého okolí přichází do Říмова velice mnoho poutníků.

Ve Vídni zemřel otec rodiny a tři jeho děti našli později zaměstnání na rozličných místech. Syn byl úředníkem ve Velsu, druhý byl kupcem ve Vídeňském Novém Městě a dcera byla provdána za úředníka v Rohou. Jedné noci měli všechny tyto tři děti stejný sen, ve kterémž je zemřelý otec prosil, aby každý z nich vykonal pouť do Říma a dal tam za něho obětovati mši sv., aby byl zbaven muk očistcových. Každý z nich šel vyplnit žádost nebožtíka otce a hle v Římě v Loretanské kapli se z nenadání sešli, aniž by si byli o snu dopisali neb se jinak o pouti umluvili.

Tak trvá již Řím jako poutní místo přes dvě stě let a lid zbožný putuje tam s největší radostí, neb tam, jak říkají poutníci, tak pěkně se modlí a rozjímá o umučení Páně a životě Panny Marie — pomocnice křesťanů.

Panna Maria Sněžná u sv. Kamene.*)

Již v dávných dobách dvanáctého a třináctého století bylo v jižních Čechách dostatečně postaráno o katolické zájmy lidu našeho. Zvláště mocní páni z Růže, králové to českého jihu, starali se všemožně, aby na jejich statech co nejvíce památných chrámů a kaplí povstalo. Tak na českém jihu skoro v každém kostele nalezneme pětistou růži v kmenu vytesanou na znamení, že tento chrám Páně pány z Růže čili Rožmberky byl založen. Páni z Růže založili na českém jihu na sta kostelů. Petr Vok z Rožmberka založil r. 1259 klášter a opatství Vyšebrodské, synové jeho Petr, Oldřich a Jan založili r. 1357 františkánský klášter v Českém Krumlově pro mnichy minority; dcera jeho Markéta, provdaná za Jindřicha z Hradce, Anna, provdaná za Jindřicha z Lipé a snacha Anežka, manželka jeho syna Jošta, založily r. 1361 taktéž v Českém Krumlově františkánský klášter pro řeholnice sv. panny Kláry, »Klarisky« zvané, a nadaly

*) Použito brožurky „Poutní chrám Panny Marie Sněžné u sv. Kamene“ od Jos. Hůlky, administrátora u sv. Kamene.

je velikými dary. Celá krajina kolem Českého Rychnova,^{*)} tehdy ještě úplně česká, se 16 vesnicemi a s podíly na 8 vesnicích byla dána od těchto paní z Rožmberka krumlovským Klariskám, kteréžto zbožné řeholnice, mezi nimiž byly mnohé české šlechtičny, prosluly svatým, bohumilým životem a zároveň byly velkými dobrodítelkyněmi města Č. Krumlova, svých poddaných a všeho chudého lidu, jenž v nich nalezl vždy vydatné pomoci a útěchy.

Za tehdejších dob bylo na českém jihu více poutních míst, kam zbožný lid jihočeský rád putoval. Nejproslulejším poutním místem byl Kájov, kamž k zázračné Rodičce Boží velké davy lidu zbožného po celý rok zvláště o zlatých sobotách^{**)} putovaly. Duchovní správu v Kájově a veškeré pouti vedli zbožní mniši cisterciaci Zlatokorunští. Dále putovávalo též množství lidu jihočeského do Zátoně u Vltavy, blíže »Vyšebrodu«,^{***)} kde měli mniši sv. Benedikta, benediktini Ostrovští, probošství, a kde starobylý zázračný obraz Marianský byl předmětem veliké úcty všeho lidu.

Když pak r. 1584 Vilém z Rožmberka založil kolej jezuitskou v Č. Krumlově, zbudovali Jesuité svatyni v Římově s křížovou cestou po způsobu Jerusalemské, postavili loretu, a řízením Božím Římov záhy stal se slavným poutním místem, kamž pak zase z celého jihu českého ano i z obojích Rakous a z Moravy k pomocné Rodičce Boží po celé léto statisíce poutníků přicházelo a posud přichází.

Prozřetelnost Boží pak přála i zbožným pannám a řeholnicím Klariskám v Českém Krumlově, aby také měly své poutní místo.

Na statku jejich v Českém Rychnově, asi čtvrt hodiny cesty směrem k Cetvinám, jest skála, dva to ohromné balvany, z nichž jeden mající v objemu 13·5 metru, jest 1·9 m vysoký a druhý s objemem 13 m dosahuje výše 2·1 m. Starci vypravují o těchto kamenech,

^{*)} Nedávno si vymohli Němci název tohoto místa: Rychnov nad Malší. Vyd.

^{**)} Postní soboty. Vyd.

^{***)} Vyšší Brod. Vyd.

že to byl dříve jeden a že se na dvě půle sám od sebe roztrhl. Tyto půle pošinují prý se čím dále tím více od sebe, a až prý jich vzdálenost od sebe bude tak veliká, že by mezi nimi vůz sena projeti mohl, nastane prý soudný den. Dle zápiskův z r. 1688 obnášela již hořejší vzdálenost obou kamenů od sebe úplný sáh, a vzdálenost ta jest až po dnes skoro táž. Lidu jihočeskému byly tyto kamenné balvany od pradávných časů posvátné a lid okolní nazýval krajinu tu »u svatého Kamene«.

Pasteveci z Českého Rychnova a z okolních vesnic, kteří v krajině u »sv. Kamene« dobytek pásli, vídávali prý na horním balvanu státi sochu Rodičky Boží, od níž vycházela jasná záře, že sv. Kámen celý ozářený bylo z daleka ze všech stran viděti. Chlapci i děvčátka, co na blízku pásli, přicházivali ke sv. Kamenu a modlili se k Rodičce Boží na kamenu postavené a velkou jasnou září vydávající. Za nimi, jak zbožná pověst praví, přicházivaly ovčičky, které poklekávaly před zářící soškou.

Od té doby byla krajina u »sv. Kamene« obyvatelům okolním posvátnou a lid přicházival zvláště o svátcích a v neděli odpoledne a vykonával zde před zářící soškou Rodičky Boží své pobožnosti; hlavně tak činil vzdy přede žněmi, aby si vyprosil u Rodičky Boží úrodu, a ochranu osení před zkázou a krupobitím a šťastné a pohodlné žně.

Pověst o zázračné sošce Panny Marie u sv. Kamene roznosla se ještě více následující událostí. V roce 1634 porazil si zedník z Českého Rychnova, Šimon Steppinger »u sv. Kamene« strom. Když dřívím z něho doma topil, přiblížila se nepozorovaně tříletá jeho dcera k ohni, jenž zasáhl její šatičky, a ona začala celá hořeti. Na pokřik ubohého dítěte přiběhla matka; hořící šatečky sice na dcerašce své uhasila, ale dívka byla celá popálena, zvláště pravá její ruka celá ohořelá. Ve svých úzkostech vzpoměl si zarmoucený otec, jak velikou důvěru mnozí k sv. Kamenu mají. I nemeškal, putoval k němu a vzýval s vroucí důvěrou tu, kteráž sluje Potěšení zarmoucených; a hle — modlitba jeho byla vyslyšena a dítko v kratičkém čase úplně uzdraveno.

Zvěst o tomto podivuhodném uzdravení roznesla se rychle po vší krajině, a brzy přicházeli osadníci z Č. Rychnova, Dvořiště Dolního, Kaplice, Cetvin, Rožmberka, ano i z Bibru a z Cáhlova v průvodech uctít Rodičku Boží »u sv. Kamene«.

Tu bylo nutno posvátné to místo »u sv. Kamene« ohraditi a též pro poutníky nějaké přístřeší postavit, aby se v čas deště a nepohody skrýti mohli. Tuto starost vzaly na se řeholnice Klarisky z Č. Krumlova, jimž celá tato krajina patřila.

Za tehdejších dob řídila klášter Klarisek v Č. Krumlově představená Anna Kristina Pöperlova. Uslyševši o zázracích a velkých schůzích »u sv. Kamene«, odhodlala se vystavěti tam kapli. Dopisem ze dne 17. ledna 1653 dala starostovi v Č. Rychnově na vědomí, že dp. kvardián františkánů do Č. Rychnova přijde, místo pro kapli nad sv. Kamenem vyměří a že krumlovský pan arciděkan, Jiří Bílek z Bílenberka k »sv. Kamenu« přijde a základní kámen posvěť.

Když však byla kaple vystavena, ukázalo se velmi brzy, že poutníkům, jichž veliké množství se scházelo a do kaple se vtěsnati nemohlo, není poslouženo; proto pomýšleno vystavěti kostel. Krumlovská kněžna Anna Marie z Eggenberků darovala listem ze dne 18. července r. 1654 na tuto stavbu sto zlatých a potřebné stavivo, obec českorychnovská dne 14. ledna 1655 potřebný pozemek. Těmito značnými příspěvky vystavěn jest hned vedle kaple »u sv. Kamene« kostel, kterýž tvoří nynější presbytář, jenž zasvěcen byl ku počtě Panny Marie Sněžné a ozdoben od krumlovské kněžny velkým oltářním obrazem, představujícím sedící Rodičku Boží se Synáčkem na velkém kameni.

Táž horlivá abatyše Anna Kristina dala r. 1666 dlouhé, na 19 sloupech spočívající podloubí s dvěma kaplemi postavit. Severní kaple byla již tehdáž — kdy ještě článek víry o neposkvrněném Početí Panny Marie nebyl od apoštolské stolice slavně vyhlášen — zasvěcena neposkvrněnému Početí Panny Marie a ozdobena oltářem, který věnoval purkrabí na Krumlově pan Martin Zahoranský.

Při této nové mariánské svatyni ustanovení jsou nejprve řeholníci cisterciáci z Vyššího Brodu, s nimiž krumlovské Klarisky v duchovní jednotě byly. Prvním byl Ignác Lux, jenž roku 1699 jako farář v Strýčicích zemřel a druhý Alberik Šmíd, jenž později v Kaplici (Kapelln) farářoval. Když tak i o duchovní potřeby poutníků s dostatek postaráno bylo, přicházeli ke »sv. Kamenu« velké zástupy poutníků z blízka i z daleka, hledali pomoci a přímluvy Rodičky Boží zázračné »u sv. Kamene«, a přemnozí vyslyšení došli. Z vděčnosti vyprávěli o těchto dosažených milostech ustanoveným zde duchovním, potvrzovali své výpovědi vysvědčeními, svědky, ano i přísahou, a zavěšovali na stěnách kostelních slibné obrazy. Ze spisů v archivu »u sv. Kamene« chovaných jest jasno, že od r. 1634 až 1717 — tedy v době ani ne celých sto let — 231 poutníkům s důvěrou prosícím prokázány byly vnejrozmanitějších potřebách a nebezpečenstvích zvláštní milosti. Bohužel že zlobou času — hlavně ku konci minulého století — množství slibných obrazů bylo ze »sv. Kamene« odstraněno, Bůh sám ví kam zavlčeno, aneb docela zničeno. Nyní poutníci zase zavěšují v kapli nad »sv. Kamemem« obrazy na poděkování, že Panna Maria jejich skroušené prosby vyslyšela a zanechávají tam berly na důkaz, že Rodička Boží sluje vším právem »Uzdravení nemocných«. Pohled na tyto obrazy a berly každého velice dojíká.

Za abatyše Blaženy Vintířové, která byla dne 17. prosince 1696 zvolena, mnoho dobrého se stalo ku povznesení poutního místa u »sv. Kamene«, neb tato abatyše byla štedrou dobroditelkyní této svatyně. K rozinnožení mariánské úcty odhodlala se rozšířiti kostel. Městečko Č. Rychnov darovalo dne 9. srpna 1700 k tomu zbožnému účelu potřebný pozemek, tak že se stavbou započalo se ještě téhož roku. Kněz Placid Habrt, cisterciák ze Zlaté Koruny, byl tehdáž duchovním správcem u »sv. Kamene« a zachoval nám zprávu, s jakou horlivostí a láskou k Panně Marii veškerí vůkolní obyvatelé ponejvíce zadarmo na stavbě pracovali.

Mnozí okolní obyvatelé přijížděli s potahem, mnozí darovali stavební potřeby. Dívky, ženy a chudobný lid rád

P. MARIA SNĚŽNÁ U SV. KAMENE.

nádeničil při stavbě, ano jeden soused z Rožmitála přišel s prosbou, že jest velice chudý, peněžitým darem na stavbu chrámu že přispěti nemůže, ale aby mu dovolili, že bude po celý týden s ostatními nádenníky beze všeho platu pracovati. Rostla stavba tehdy vůčihledě a zbožná abatyše postavila ještě pěkný kůr, vysokou věž, do níž mimo dva staré zvony dala ještě r. 1707 nový na svůj náklad pořídití a pověsiti.

V této době a sice od r. 1711—1716 vedl duchovní správu mnich ze Zlaté Koruny Bohumír Lux, jemuž od r. 1710 věrně pomáhal Václav Veselský, taktéž mnich z Koruny. R. 1725 byl duchovním správcem korunský mnich Gerard Gube.

Dne 17. února 1728 zemřela zasloužilá abatyše Blážena Vintřova.

Za abatyše Františky Andráškové, která od r. 1736 až do r. 1748 klášter sv. Kláry v Č. Krumlově blahodárně řídila, stala se u »sv. Kamene« následující událost: Baron Jiří Horuker, jenž byl z Rakous, a manželka jeho Anna Marie, rozená Florinsteinova, měli synáčka Josefa, který v 6tém roce věku svého úplně oslepl. Jezdili s ním po všech lékařích, ale vše bylo marné, nikdo mu pomoci nemohl. Když viděli rodičové, že lidská pomoc mu neprospěje, obrátili se k mocné přímlově Rodičky Boží u »sv. Kamene«, pevně věříce, že ta ho neopustí. A důvěra jejich je nesklamala. Na mocnou přímlovu Panny Marie nabyl jejich jedináček zase zraku. Z vděčnosti daroval baron Jiří Horuker 2000 zl. milostnému kostelu »u sv. Kamene«, aby jimi pobožnost marianská podporována a rozšířena byla, a manželka jeho věnovala tam dne 12. května 1714 dvě stříbrné oči, jež podnes v archivu kostelním se chovají.

Po ctihodné abatyši Františce Andráškové stala se abatyší, šlechtice Otilie z Ojřů, která listinou ze dne 22. září 1753 samostatné administrátory či duchovní správce u »sv. Kamene« založila a o jejich výživu na tehdejší doby hojně se postarala. Podle této základní listiny příslušelo podací právo panenskému klášteru v Č. Krumlově. Prvním administrátorem byl ustanoven:

1. Antonín Pintz (1753—1782), jenž s velikou horlivostí o vyzdobení kostela se zasazoval. Jeho snahy

podporovala zdárně zbožná abatyše a patronka, která však bohužel r. 1765 na den Narození Panny Marie, jejíž čest a oslavu tak velice šířila, do života věčného byla povolána. Po ní zvolena byla abatyší Hyacinta Pfeiferova z Nothausenu a po ní konečně Nepomuka Pfeiferova, kteráž byla poslední abatyší panenského klášteřa sv. Kláry v Č. Krumlově. Pomocí této zbožné a obětavé abatyše podařilo se administratorovi mariánskou svatyni obrazy a sochami ozdobiti, kazatelnu a křížovou cestu opatřiti a r. 1777 krásnými velkými varhanami okrášliti. Poslední tato abatyše věnovala »sv. Kamenu« tělo sv. Konkordie, jež r. 1778 ze hřbitova sv. Vavřince v Římě vyzdviženo a »u sv. Kamene« na vedlejším oltáři k veřejné účtě až podnes vystaveno jest. Škoda, že o této světici tak málo zpráv se nám zachovalo. Jsouc pěstounkou sv. Hippolyta, jenž byl vojínem, a horlivou křesťankou, utvrzovala zvláště v dobách krutého pronásledování své příbuzné ve víře Křesťanů, začez byla jata, mrskána a s 19 jinými křesťany za panování římského císaře Valeriána okolo r. 258 umučena.

Velké neštěstí stihlo poutní místo »u sv. Kamene«, když dne 5. ledna 1782 císař Josef II. zrušil panenský klášter sv. Kláry v Č. Krumlově, jenž déle 400 let utěšeně kvetl a nesmírná dobrodiní působil. Komise, jež ne očekávaně do klášteřa přišla, přečetla rozkaz císařský, jimž se klášter zrušuje; abatyše Nepomuka musela s 19 svými duchovními sestrami krumlovský klášter hned opustiti, vše v klášteře zanechati a do najatého příbytku v městě se přestěhovati. S pláčem opouštěly zbožné panny jim tak drahý tichý klášter a žily pak v úplné osamělosti docela jako jeptišky, ačkoliv klášterní roucho odložiti musely. Modlily se pilně své církevní hodinky, chodily každodenně v černých šatech, zahaleny závojem do kostela, kdež při svém příchodu podlahu líbaly, sv. svátosti velmi často přijímaly a ponenáhlu v Pánu umírajíce, do stánků věčného pokoje odcházely, odkudž žádného vyhnání obávají se nemusely. Obyvatelé Krumlovští dlouho si na tyto zbožné Klárisy vzpomínali dávajíce je za příklad svým dítkám.

Tuto těžkou ránu, která největší dobroditelkyně

poutního kostela zdrtila, nepřečkal dlouho administrator Pintz; zemřel dne 14. února 1782 a pochován jest v lodi chrámové. Po něm následoval

2. Jan Dorschner (1782—1807). Administrace jeho připadá do velmi smutných dob, jež vyžadovaly ohromných obětí. Byly to hlavně kostely, na nichž se požadovalo, aby všechny poklady, jež zbožné duše k zvelebení služeb Božích věnovaly, na veřejné potřeby poskytl; byly tehdy francouzské války a stát potřeboval mnoho peněz. Poutní chrám »u sv. Kamene« musel dáti všecko zlato a stříbro, jež měl. Za těchto smutných dob, ač byla všude bída, přece zkvetaly »u sv. Kamene« pouti a lidu přicházelo tam stále více, aby si v těch trudných dobách pomoci a přispění Rodičky Boží vyprosili. Za těchto dob snažily se vůkolní obce Tichá, Hubce a Lhotka, aby poutní chrám »u sv. Kamene« stal se farním a obce ty byly k němu přiřazeny. Však tehdejší doby byly pro církev katolickou velmi smutny. Žádost ta byla nejen dne 23. února 1787 jednoduše zamítnuta, nýbrž ještě nařízeno, aby milostný obraz ze »sv. Kamene« byl odstraněn. Vynesení toto bolestně došlo všechny ctitele mariánské. Zatím nadešla r. 1788 první visitace, kterou první biskup Č. Budějovický, hrabě Prokop Schaaffgotsche v Českém Rychnově konal. Dne 21. dubna 1788 zavítal nejd. pan biskup i ke »sv. Kamenu«. Každý dychtivě očekával konečné rozhodnutí. Bohužel že nemohl nejdůst. pán splnit naději, jež se v něj skládaly. Ustanovil tedy:

1. aby v chrámu u »sv. Kamene« velebná svátost se nepřechovávala velké služby Boží a požehnání nekonaly.

2. aby kaple nad »sv. Kamenem« se zamkla a klíč jemu se odevzdal.

3. aby z podloubí odstraněny byly oltáře, sochy a obrazy a jiné »nevhodné věci«, aby administrator přidělen byl jako kaplan farářů v Českém Rychnově.

Lid plakal, když se dozvěděl, co se s poutním místem »u sv. Kamene« stalo. Žal a bol svůj nesl tiše, ale od pouti neustal. Lid v pravdě zbožný, přicházel ke »sv. Kamenu« ještě více. A když kaple byla nad »sv. Kamenem« zamčena a rozkaz ten hřebíky na dveřích

připevněn, vyřízl si pod rozkazem tím lid ve dveřích otvor v podobě kříže, aby přec alespoň tímto otvorem na milostnou sošku patřiti mohl.

Byly to věru smutné časy! Chrámová střecha scházela čím dál tím více, kostel scházel a nikdo ho neopravoval; již se zdálo, že mariánská svatyně »u sv. Kamene« zanikne — a se rozpadne.

Však Rodička Boží nedala svému poutnímu místu »u sv. Kamene« zaniknouti. Pomocí její byl kostel z dárků poutníků opět opraven a ozdoben a dne 18. října 1797 slavně posvěcen. Světil jej zase nejd. pan biskup Jan Prokop, jenž 13. října do Č. Rychnova přijel a s jásotem uvítán byl. Dne 17. října po sv. biřmování nesený jsou v slavném průvodu za hlaholu zvonů v Č. Rychnově i »u sv. Kamene«, za zvuků hudby a střelby z hmoždířů ostatky svatých ke »sv. Kamenu« a vykonány předepsané církevní hodinky. Dne 18. října slouženy byly již od 4 hodin mše sv. v Českém Rychnově i u sv. Kamene. V slavném průvodu vešel pan biskup k »sv. Kamenu« a započal svěcení. Mezi svěcením měl řeč o účtě Rodičky Boží na jejíž mocnou přímluvu se zase tato svatyně otvírá a k účtě její odevzdává. Lid radostí plakal, že zase svatyně »u sv. Kamene« stává se veřejným poutním místem.

R. 1801 koupil kníže Josef ze Schwarzenbergů od matice náboženské statky, jež patřily klášteru sv. Kláry v Českém Krumlově za 65.957 zlatých a přivtělil je k vévodství Krumlovskému; od té doby jest »sv. Kámen« pod ochranou knížat ze Schwarzenbergů, pod nimiž toto poutní místo valně prospívá. Dne 11. května 1807 zemřel trpce zkoušený administrator »u sv. Kamene« Jan Dorschner a po něm nastoupil

3. Jan Pavel Schnarcher (1807—1821) rodilý z Č. Budějovic. Tento založil nadaci 700 zl. pro kaplana v Č. Rychnově. Po něm přišel

4. Filip Forstner (1821—1823 a 1827—1829). Zavedl »u sv. Kamene« kázání v postních sobotách, jež až doposud z celé okolní krajiny ano i z daleka velmi čteně navštěvovány bývají a pořídil k nim r. 1822 veliký postní obraz. Po něm nastoupil

5. Tomáš Paule (1823—1827); vyměnil si s předchůdcem místo za faru Č. Rychnovskou, když ale komutace čili záměna tato nebyla schválena, musel se Forstner vrátit ke »sv. Kamenu«, kde 6. června 1829 zemřel.

6. Po něm nastoupil Jan Defroon (1829—1832), narozený v Protivíně 1780 a vysvěcený 1806.

Pak 7. František X. Schnölzer (1832—1854). Vydal modlitební knihu, obnovil celý kostel poutní »u sv. Kamene«; pro svou přívětivou povahu a přísný kněžský život měl mnoho příznivců a dobrodinců i v kruzích nejvyšších. Pobyl u »sv. Kamene« 22 let. Za jeho administrace dosáhly pouti největšího rozkvětu a veliké slávy a doposud okolní lid vzpomíná na tohoto přívětivého a zbožného kněze. R. 1854 stal se kanovníkem v Č. Budějovicích. Nastupce jeho byl:

8. Josef Schüttengruber (1854—1857), jenž pocházel z rodičů velmi zámožných a proto mohl také pro poutní místo »u sv. Kamene« mnoho činiti. Se svým bratrem Antonínem dal kapli nad »sv. Kamenem« vymalovati a barevnými okny ozdobiti. Jsa vroucí ctitel sv. mučednice Konkordie, složil k její počtě píseň, jež se »u sv. Kamene« zpívá, dal její oltář obnoviti a velkým oltářním obrazem ozdobiti. Zjednal kostelní roucha, dal opravit křížovou cestu a pořídil mnohé jiné věci. V noci 6. června 1857 vloupali se naň v jeho ložnici dva lupiči, vše vykradli, ano i život jeho již ohrožovali ostrým nožem, o kterýž si ubohý celé ruce pořezal. Když na jeho volání pomoc se blížila, lupiči prehli. Později šel k svému bratru na odpočinek do Kaplice, kdež zemřel 25. května 1863.

9. Jan Ev. Matschl (1857—1865), věnoval velkou péči zvláště zevnějším opravám poutního místa. Zemřel jako farář v Kájové dne 24. dubna 1871.

10. Bedřich Zickler (1865—1870), zařídil velmi mnoho pro lepší jistotu a pohodlí v bytu. Jeho nástupcem byl

11. Jan Sochor (1870—1880). Po něm administroval

12. Josef Hůlka, od r. 1881—1889. Zjednal si působením svým velikých zásluh a sepsal také v obou jazycích dějiny tohoto poutního chrámu P. M. Sněžné

»u sv. Kamene.« Jest nyní kanovníkem v Č. Budějovicích. Nástupcem jeho se stál

13. Vavřinec Ročně, jenž však již po sedmi měsících odvolán byl na věčnost. Po něm nastoupil

14. Jan Obrázek, jenž od r. 1890—1894 u »sv. Kamene« zdárně působil.

Po jeho smrti předána byla administrace tohoto poutního místa zbožné družině bratří Nejsv. Svátosti z Č. Budějovic, jejíž člen P. Beatus Böhm od počátku r. 1895 u »sv. Kamene« horlivě působí.

U »sv. Kamene« bylo ode dávna bratrstvo neposkvrněného Početí Panny Marie, o celé století dříve, nežli apoštolská Stolice článek víry o neposkvrněném Početí Panny Marie slavně prohlásila. Ale bohužel zaniklo toto bratrstvo v letech 1783, kdy všecka bratrstva byla zrušena. — Když v létě 1868 spozorovány byly na jistém starém obraze dírky, skrze něž písmeny prohlédaly, byl obraz rozebrán a nalezena stará velmi dobře zachovaná listina, v níž poznán doslovný německý překlad papežského breve, jímž sv. Otec Alexandr VII. dne 19. května 1665 bratrstvo neposkvrněného Početí »u sv. Kamene« schvaluje a jemu zvláštních milostí udílí. Administrator Zickler pln radosti nad tímto nálezem dal si všemožnou práci, aby toto zašlé bratrstvo zase oživil. Spoluzák jeho Dr. German Bauer byl zpovědníkem u sv. Petra v Římě. K tomu se tedy uchýlil s prosbou, aby pro »sv. Kámen« duchovní prospěchy a milosti v alexanderské bulle obsažené zase vymohl. A P. German toho na sv. Oci také dosáhl, jak svědčí 4 breve ze dne 16. března 1869 pod rybářským prstenem vystavené. Mnohých odpustků dosahují u »sv. Kamene« poutníci; bratrstvo je znova obnoveno a lid v hojném počtu do něho vstupuje.

Hlavní pouť u »sv. Kamene« světí se způsobem slavným v neděli po Panně Marii Sněžné.

Za posledních dob přichází ke »sv. Kameni« velmi mnoho poutníků, kam putuje i sám Jeho Excellence nejdůstojnější pan biskup budějovický, Dr. Martin Říha, jehož přítomnost hlavní pouti zvláštního lesku dodává.

Chrám ten jest překrásný, klenutí malované a nápisy k uctění Bohorodičky směřujícími ozdobené, ne-

podepírá se o žádné sloupy a rozepíná se u znamenité výši nad velkou světlou lodí. Jest jenom ze dřeva, uměle nápodobeno a zavěšeno na vazbě krovu. Pěkná štíhlá věž, v níž zavěšeny jsou tři zvony, dva prastaré, ozdobena jest velkým křížem. Kostel na pahorku vystavený, lesy kolkolem vroubený, z dálky velmi milý pohled poskytuje. Při kostele přistavena jest kaple nad dvěma ohromnými balvany, z nichž větší slouží za podstavec zázračné sošce, jindy zářící Panny Marie a menší sošce sv. Josefa. Od této kaple táhne se okolo presbytáře po severní, východní a jižní straně pěkné podloubí s křížovou cestou a dvěma kaplemi, z nichž severní Neposkvrněnému Početí a jižní sv. Antonínu Paduanskému jest zasvěcena. Několik kroků od kostela k západu stojí kaple, v kteréž z uměle vystavené skály »dobrá voda« vytéká.

Zázračná soška Rodičky Boží v kapli na velkém balvanu jest střediskem úcty Marianské všech poutníků, putujících ke »sv. Kamenu«. Jsou za našich dob všude smutné časy, nevěra se vzmáhá, ale zbožných duší, hlavně ctitelů marianských u »sv. Kamene« stále přibývá. Zázračná soška v kapli »u sv. Kamene« jako by ke svým ctitelům volala: »Kdo mne nalezne, nalezne život a obdrží spasení od Hospodina.«

Zázračný obraz Panny Marie Sepekovské.

V krajině Milevské, župy tehdáž Vltavské, bývalo za dávných dob blaze. Lid byl zbožný, pracovitý, pokojný a při tom zámožný. Na velebných otcích, bílých to kněžíh řádu sv. Norberta v klášteře Milevském, viděl příklad a obraz cností, jaké mají zdobiti pravého křesťana. Tito mniši mítili lesy, na mítinách vzdělávali pole, zařivali zahrady, pěstovali ovocné stromy, zakládali rybníky, zvelebovali a zavodňovali lučiny tak, že z pusté

krajiny lesnaté učinili kolem Milevského kláštera pravý ráj. Klášter sám byl budovou velkolepou, a což teprv překrásný kostel klášterní, Navštívení Panny Marie zasvěcený! Tato velebná, památná basilika, vynikala v celém údolí milevském. Bílých mnichů žilo mnoho, někdy až přes padesát a všickni pracovali dle síly a možnosti své. Jedni opisovali knihy a psali dějiny vlasti a okolí, jiní byli malíři a sochaři a zvelebovali chrám Boží, dle příkladu svého zakladatele sv. Norberta. Při každém svém klášteře postavili si konventní chrám Rodičce Boží zasvěcený. Také v klášteře Milevském pečovalo se všemožně o zvelebení úcty mariánské. Proto z celého okolí ano i ze vzdálených míst přicházelo tisíce poutníků, zvláště o svátcích mariánských. Konávaly se slavné služby Boží s četnou přísluhou. Ano lid spěchal o pomoc, kdykoliv nastaly nemoce, pád dobytka, sucha neb léta mokrá; prosíval za hojnou úrodu zemskou a a vyprošoval si příhodné a vydatné žně, zkrátka ve všech svých potřebách přicházel lid prosit Rodičku Boží o pomoc a přispění. A Rodička Boží pomáhala jim, odvracujíc metly od ctitelů a lidí svých.

Byla to šťastná léta, zvláště za dob císaře Karla IV otce vlasti. Bohužel, že napotom nastaly smutné časy. Nešťastný mistr Jan Hus na vysokém učení pražském chytil se bludného učení Viklefa anglického, počal je hlásati svým posluchačům na vysokých školách a v kapli Betlemské a když knihy jeho byly spáleny a Hus vypovězen z Prahy, usadil se u příznivce svého pana Sezimy z Oustí na Kozím Hrádku, kde kázal bludné učení své. Lid okolní ze župy Vltavské a Bechyňské scházel se na Kozí Hrádek, na horu Hradiště (nynější město Tábor), na Bradle u Kamenice a na holém vrchu u Chrástán, kde všude Hus kázal. Lid navřev kacířským učením, počal se proti klášterním a světským kněžím bouřiti. Zvláště na Kozím Hrádku bývaly zástupy lidu veliké, kde Hus, jak Dalemil ve své kronice píše: »Ten leta bozieho 1413 mistr Jan Hus z Prahy pro kletbu vyhnán bíše. Ten na Kozím ve stodole služíše i kazáše a mnoho na jeho kázání z Ústí bývaše.« Když pak mistr Jan Hus, nechtěje kacířského svého učení odvolati, dne 6. července 1415 v Kostnici upálen byl, nastaly neblahé,

krvavé války husitské, které nejen celou krajinu Milevskou, ale i celé Čechy zpustošily. Po válkách husitských nastala za sto osmdesát let zase válka třicetiletá, kdy husité, kteří dříve tak tvrdošijně bojovali za učením Husovo a kalich, přestoupivše beze všeho nátlaku k protestanství, stali se zarputilými luterány a kalvíny, a zase jako ve válkách husitských, stali se i ve třicetileté válce nejúhlavnějšími nepřátely katolíků, nutíce je násilně jak dříve k husitství tak nyní k luteránství. Z těchto smutných dob násilnictví luteránského chei tobě, milý čtenáři, následující událost vypravovati:

Sepekov, jedno z proslulých míst mariánských, od Bohorodičky ku zvláštní její úctě vyvolených, jest starý městys v utěšené krajině na pozvolném návrší asi tři hodiny od krajského města Tábora k západní straně směrem k městu Milevsku položený. Čítá nyní přes 1000 obyvatelů, většinou, jako celá vůkolní krajina, pilných, věrných, a zbožných rolníkův katolíkův.

Městys Sepekov jest osada velmi stará a náležela ve 13. století pánům Vítkovcům, z nichž jedna větev »ze Sepekova« se zvala; později ku jmění biskupství pražského, neboť r. 1307 připomíná se že biskup pražský Jan IV. postoupil jmení biskupské u Sepekova a vsi Radimovice a Celkovice Jindřichovi z Rožmberka za hrady Křivsoudov a Heralce. Před válkami husitskými dostal se Sepekov k Milevsku, s nímž potom stejný osud měl.

Ačkoliv Sepekov své nynější rozsáhlosti a lidnatosti teprv později nabyt, měl přece již od pradávna svůj farní chrám a svého duchovního pastýře. Starý farní kostel sepekovský založený ku cti sv. Mikuláše, povstal bezpochyby již v 13. století a pravděpodobno jest, že zbudován jest od zmíněných pánů Vítkovců, jimž touž dobou Sepekov patřil. Koncem 16. a počátkem 17. století byli tam uvedeni od pánů Švamberků a z Hodějova nekatoličtí kazatelé; z nich nejvíce znám jest predikant Trojan, jenž do Sepekova r. 1581 uveden byl. Lid v celé krajině Milevské ryze katolický těžce to nesl, že jeho miláckové, bílí to kněží, v roce 1545 za opata Ondřeje od pánů ze Švamberka z Milevska a celé krajiny, tedy i ze Sepekova vypovězeni byli. Lid pro

ně plakal a naříkal, ale nebylo žádné pomoci, páni ze Švamberka zůstali neuprosnými luterány, chtěíce mermomocí katolický lid, jim na Milevském a Sepekovském statku poddaný, na luteránství obrátiti. Ale nešlo to. Lid do chrámů, kamž páni ze Švamberka uvedli protestantské predikanty, nechodil a konal pobožnosti své ve svých domácnostech, zvláště pak poblíž na vršku v malé kapliče. Marii Panně zasvěcené. Tam se lid nejen ze Sepekovské, ale i z celé okolní krajiny shromažďoval a prosil Rodičku Boží za přispění a odvrácení největšího zla, protestantských to predikantů; prosil, aby zase bílí kněží, ctitelé Rodičky Boží, do Milevska a Sepekova uvedeni byli.

Byli-li páni ze Švamberka zarputilí luteráné a nepřátelé víry katolické, byli ještě mnohem horší páni Hodějovští z Hodějova, zvláště pan Přech z Hodějova, kteří své podané katolíky mocí do kostelů na luteránská kázání honili, je čeládkou svou, aby z kostelů neutíkali, střežiti dali, tak od své katolické víry odpadnouti museli a luterány se stali. Lid s pláčem zacpával si uši, když slyšel nejhnusnější tupení a rouhání proti své katolické víře, když slyšel od predikantů tupiti sv. Otce, biskupy, mnichy a kněze, Rodičku Boží a nejsvětější svátost oltářní. Z kázání těch utíkající, přicházeli tito dobří katolíci zrovna ku kapliče mariánské, prosíce se slzami v očích Rodičku Boží, aby odvrátila od nich největší toto nebezpečí a ujala se svaté víry katolické po svatých patronech českých zděděné. —

Když katolický lid své víře věren zůstával a jenom něco málo jich od víry k luteránství odpadlo a to těch nejhorších, o které katolíci mnoho nestáli, povolal pan Přech z Hodějova predikanta Trojana, zarputilého luterana do Sepekova a nakázal mu, aby všemožně se přičinil, by aspoň ve třech letech všechny katolíky osady Sepekovské na luteránství obrátil.

Predikant Trojan byl doporučen od zarputilých luteránů pánů Karků z Řičan, kteří již dříve šmahem a všemožným násilím kolem Švihova katolíky na víru luteránskou obraceli. Tam pověstný Trojan se svou chotí Gertrudou nejen z katolíků luterány, ale i Němce

dělal, a pány Kavky z Řičan takou měrou poněmčil, že na hradě Švihovském. jak doposud znáti, všechny nápisy v němčině udělali kázali a v německé řeči si velice libovali. Tohoto Trojana s manželkou Gertrudou a s dcerami poslali arciluteráné páni Kavkové z Řičan do Sepekova, aby celou krajinu tuto rovněž poluteranštili ale spolu i poněmčili. Gertruda byla Němkou, kterou si byl Trojan na studiích svých v Heidelberce oblíbil a za manželku pojal. Chlubíval se, že ho sám Dr. Luther oddával. Jeho dcery po příkladu své matky pohrdaly také jazykem českým a byly všechny vydatně pomocny ku provádění úlohy Trojanovi vykázané.

Věrní katolíci sepekovští brzy poznali, jaká záhuba jim hrozí z rodiny predikanta Trojana; i viděli, že by úkladnými a ošemetnými kejklady a léčkami paní Gertrudy a její dcer a přivolaných přátel z Němec, jakož lichotivými slovy a tupením sv. víry na kázáních Trojanových mnozí se snad dali svést, aby se stali luterány a Němci a tak že by celá osada sepekovská pomalu vytratila se z lůna matky církve a stala se také nevěrnou své vlasti a národu.

Mezi katolíky sepekovskými byl nejráznějším a nejvíce úcty požíval Václav Burian, zkušený to kmet, rolník a bývalý kostelník sepekovský. Byl již starcem skorem osmdesátníkem a spolu dobrým hospodářem, který nejenom své hospodářství rozumným způsobem, zvelebil, dítky své většinou zaopatřil a na dobrá místa usadil, ale i na své stáří mnohý groš si uhospodařil, aby s manželkou svou Mandalénkou a dcerou svou Ofkou, která se provdati nechtěla, pokojný život trávit mohl. Dlouhá léta již jeho v Pánu zesnulý otec, pak i on sloužil při farním chrámu Páně Sepekovském bílým kněžím za kostelníka. Když pak páni Švamberkové a zvláště pak Hodějovští bílé kněze odstranili a predikanty luteránské na plebanií Sepekovskou uváděli a luteránství všude šířili, se srdcem bolestným vzdal se služby své. Poněvadž farní kostel sv. Mikuláše stal se luteranským, vodíval bývalý kostelník Burian katolíky Sepekovské ku kapli mariánské na vršek u Sepekova, kde s nimi, když neměli katolického kněze, pobožnosti konal a zpěvy mariánskými Rodičku Boží oslavoval.

Rodina bývalého kostelníka Buriana byla nejenom v Sepekově, ale i v celém okolí ode všech katolíků vážena a ctěna; proto také mnoho katolíků se u něho scházelo a jej na radu ptalo. Poněvadž sám již byl skorem osmdesátníkem a mnoho sám věděl a od otce a děda svého slýchal, znal Burian dávné události a dějiny celé Milevské krajiny.

Jedenkrát, když ve světnici jeho za zimního večera více sousedů shromážděno bylo a přišla mezi jiným také řeč na marianskou kapličku u Sepekova, kdy as kaplička vystavena byla, kdy překrásný obraz a kdy milostná soška Rodičky Boží do kaple té se dostala, vypravoval stříbřovlasý kmet Burian následující:

Od mého otce a děda slýchal jsem, že jim bílí kněží vypravovali, ano i kolikrát v kázání zmínku činili, že kapli marianskou založil první opat milevský, Jarloch. Zbožný pán na Milevsku, Jiří z Milevska, umínil si pevně, že za příkladem mnohých pánů českých a moravských, uvede i on bílé kněze z řádu sv. Norberta do svého města Milevska. R. 1184 započal klášter Milevský stavěti a za tři léta r. 1187 byl se stavbou hotov. Před tím časem vstoupil bratr jeho do řádu bílých kněží v klášteře Želivském za času tamního opata Godešalka a obdržel jméno Jarloch. Nevinný jinoch cítil se v klášteře Želivském blaženým, lnul vždy něžnou láskou k svému opatovi; ten pak schyloval se k němu srdcem právě otcovským, že jej učinil svým kaplanem. Kdykoliv opat mši sv. sloužil, nebo hodinky se modlil, posluhoval mu dotčený bratr Jarloch. Opat Godešalk brával ho s sebou na cesty v záležitostech církve a země České i u některých věcech bílého řádu. Z častého obcování s učeným a velmi nábožným opatem rostl Jarloch rychle v umění a v bázni Boží; cestováním pak získal si ovšem vzácné zkušenosti. Když opat Godešalk v klášteře Louňovickém se roznemohl, Jarloch mu věrně sloužil, až opat v jeho rukou tiše skonal. Když opatství Milevské bylo zařízeno, stal se bratr Jarloch prvním opatem kláštera Blahoslavené Panny Marie na Milevsku, neboť opat želivský Ota, k prosbě pana Jiřího z Milevska, nový klášter sborem svých bratří želivských osadil.

PANNA MARIA SEPEKOVSKÁ.

Opat Jarloch miloval upřímně vlast svou. Cožkoli se důležitého v Čechách za jeho živobytí událo, v letopisech svých, bedlivě snášel; zvláště o dějiny řádu premonstratského má Jarloch trvalou zásluhu, poněvadž v těchto svých letopisech mnohých klášterů téhož řádu původ a vzrůst pravdivě líčí. Želivský klášter mu toho vždy dobrým vzpomíná, že prvního jeho opata Godešalka život a skutky věrně, vroucně a pilně vypsál.

Byltě pak Godešalkův velebitel rovněž příčinlivým dědicem cností velebeného mistra. Záhy zkoušel Bůh opata Jarlocha. Již roku 1190 vyhořel klášter Milevský. Ačkoliv opat i potom mnoho strastí zkusil, přece oplývala jeho pokorná duše svatým klidem, očekávajíc důvěrně milosrdenství Boží. Jak opat Jarloch moudrou radou a ctným obcováním vlasti a církvi k zdaru napomáhal, kolik svatých synů odchoval a jak mnoho duší s nimi Pánu Ježíši získal: vše to a takové stojí zlatem psáno v knize života, z kteréž v poslední dni svrchovaný Soudce před očima všeho světa zaslou se jme.

Opat Jarloch přicházel z kláštera Milevského častěji do Sepekova. Na návrší nad městysem se mu zalíbilo; ve zbožné mysli se mu zdálo, aby na tomto návrší postavil Rodičke Boží, jejíž byl horlivým ctitelem, kapličku a do ní věnoval svůj nejdražší klenot, dřevěnou, uměle vyřezávanou sošku Rodičky Boží, kterou byl od svého otce opata Godešalka darem obdržel. Byla prý od sázavského opata, Božetěcha; opat Godešalk obdržel ji jako drahý klenot od sázavských mnichů. Jarloch: jsa výtečným malířem, namaloval na lípové desce obraz Rodičky Boží, jak se mu byla zjevila, kázavši mu, aby kapličku na návrší u Sepekova k úctě její postavil. Ano do této kaple dal zavěsiti na věžičku prastarý zvon, na němž byl nápis: »Leta Božího tisícího devátého«, aby svolával zbožné ctitele mariánské k této svatynce. Byla prý to veliká slavnost, dodával kostelník Burian, když památná soška Rodičky Boží a nový obraz z kláštera Milevského do kapličky Sepekovské přenášen byl. Lidu bylo z celého okolí na tisíce, mnoho bílých kněží z celého opatství Milevského a opat Jarloch sám nesl v rukou svých posvátnou sošku z kláštera až do kapličky. Od té doby putuje po celé léto

každého roku mnoho poutníků ke kapliče mariánské do Sepekova z celého milevského okolí a z celé župy Vltavské a Bechyňské.

Dle starožité pověsti činil opat Jarloch Boží mocí mnohé divy za života svého a oznamoval věci budoucí, kteréž se potom v pravdě vyplnily. Tak předpovídal při zasvěcení této mariánské kaple, když památnou sošku Rodičky Boží stavěl na oltář, že tam povstane nádherný chrám Páně a že tato kaplička stane se proslulým poutním místem a že bílí kněží tam budou stále až na malou přestávku.

Opat Jarloch zesnul v Pánu dne 7. května na 1228. Tělo jeho ctně pochováno v konventní basilice Blahoslavené Panny Marie na Milevsku. Zbožný lid český počítá jej mezi světce národa Českého.

Jeho nástupcem byl opat Jan, který řídil opatství Milevské od r. 1234—1236. Tento opat přicházel též s průvodem z Milevska ke kapliče mariánské do Sepekova, jakož i jeho nástupce Ojří. Čtvrtý opat František obdržel r. 1388 od papeže Urbana VI. právo nositi pontifikalie. Za něho byly poutě k mariánské kapli v Sepekovech již velice slavné. Opat sám vodíval processí v mitře a s berlou, pěšky sám kráčel z Milevska až do Sepekova, jsa doprovázen četným bílým kněžstvem, kdež v kapli slavné služby Boží konány bývaly.

Však bohužel tyto slavnosti tak krásné netrvaly dlouho. Husitství v celé krajině zvláště na blízkém Táboře počínalo se šířiti. Dne 21. února 1420 přepadli Táboři v noci z masopustního úterku na popeleční středu město Ústí, když obyvatelstvo po masopustním vyrazení tvrdě spalo, dobyli města, klášter dominikánský zapálili a mnichy palčáty pobili. Celé město obrátili v ssutiny a zbylé obyvatelstvo na horu Tábor převedli, kdež nové město založili. Nastal strach a poplach v celé krajině, zvláště pak v klášteře bílých kněží v Milevsku; opat věděl, že Táboři kláštera jejich neušetří.

Opat Dominik Svatomír ukryl všecky drahocenné skvosty z kláštera svého na hradě Příběnickém, domnívaje se, že tento hrad pánů z Rožmberka jest nedobytný. V klášteře musili být všickni dnem i nocí na útěk připraveni. A také se stalo. Na den sv. Jiří dne

24. dubna 1420 přitáhli Táboři s velkou mocí ke klášteru Milevskému. Jen opatu Svatomíru s několika mnichy podařilo se utéci, ostatní pak mniši byli pobiti, klášter zapálen a vyloupen. Tehdy zničena i památná klášterní basilika Blahoslavené Panny Marie. Jenom trosky a zříceniny zůstaly z tak slavného a velkolepého kláštera.

Nastaly smutné časy pro katolíky v celém Milevském okolí. Kněží katolických nebylo a husitství se valem šířilo po celé krajině. Věrní katolíci přicházivali za noční doby, aby jich husité nezpозorovali, k mariánské kapličky u Sepekova, které byli doposud Táboři ušetřili. Tam na kolenou klečíce se slzami v očích prosili Rodičku Boží o pomoc a přispění, by jim v těchto trudných a nepokojných dobách nedala zahynouti. Tehdy skorem všecy chrámy kolem Milevska staly se husitskými, katoličtí kněží buď byli od Táborů pobiti aneb se rozprchli. Středem a útočištěm hloučku zůstalých věrných katolíků byla mariánská kaplička u Sepekova, kde bez kněží vykonávali pobožnosti své.

Však i na Příběnicích přišli milevští bílí kněží o ukryté své skvosty chrámové. Hradu bylo od Táborů dobyté a všecy skvosty do ohně na hranici vmetány. Rozprchlí bílí kněží milevští zvolili sobě za opata, když byl dobrý opat jejich Svatomír žalem a bolem nad neštěstím a zkázou Milevského kláštera zemřel, Petra, jenž byl od papeže Martina V. potvrzen. Však musili se ukrývati, neb v Milevsku pro ně místa nebylo. Po ukončení válek husitských vrátili se mniši s opatem zase do Milevska, ale bydleli jenom v najatém domu, an klášter byl v ssutinách. Počali jej znovu ťstavěti, však roku 1545 za opata Ondřeje byli od pánů ze Švamberka, kteří si zboží klášterní osobovali, nuceni klášter a statky jeho opustiti, až konečně od císaře Maxmiliána II. byl klášter s celým zbožím panu Krištofu ze Švamberka za 47.443 kop 31½ pražských grošů prodán.

V té době po husitských válkách, co se bílí kněží do Milevska zase navrátili, obnovily se zase poutě k mariánské kapli u Sepekova, ano kněží bílí sami s poutníky přicházeli a služby Boží konali. Však od té doby, co byli vypuzeni z Milevska od pánů ze Švamberka,

počalo se luteránství v celé krajině šířiti. Husité, kteří dříve tak neustupně pro víru svou a kalich bojovali, stali se najednou lutherány a páni čeští počali na své plebánie lutheránské predikanty z Němec uváděti.

Lid náš, vida tuto náhlou změnu u víře mezi husity, tím houževnatěji držel se své víry katolické, víry to svatováclavské a svatých patronů českých. A nemaje svých chrámů, byv o ně oloupen, u množství tím větší přicházel ku kapli mariánské u Sepekova, pobožnosti své tam konaje. Švambergové, ač byli protestanty, přece nás nenutili mocí — oddychoval si u vypravování svém starý kostelník Burian — abychom od své staré víry odpadli, a jejich predikanti nezmohli ničehož, neb chrámy jejich zůstávaly prázdný a kolem kaple mariánské u nás v Sepekovech soustřeďovali se všickni katolíci. Však páni Hodějovští myslí nás vši mocí polutheraniti, proto osadili plebanií naší Sepekovskou tímto zarputilým lutheránem Trojanem a jeho úlisnou Němkou Gertrudou, aby nás o víru naši oloupili a u nás snad i mluvu jejich německou, z ciziny přišlou, uvedli. Svůdné dcery jejich lichotí našim mladíkům, lákají je na plebanií, aby je polutheranily, otcům a matkám odcizily. Ano dívky naše pod rouškou, že je budou vyučovati, kazí, víře a vlasti odcizují. Vím s jakou nenávistí patří ony na nás, když se v kapli mariánské scházíme a své pobožnosti vykonáváme. Slyšel jsem kolikráte tu ošemetnou Němku Gertrudu, jak s dcerami svými tupí Rodičku Boží, a jak všecky přemlouvají naši mládež, aby ke kapli mariánské nechodila, a při tom jak tupí a haní český jazyk náš, posměch si z řeči naší mateřské dělajíce. Nakazili již dosti značnou část mládeže naši zvláště Jiříka Stejskala dostaly do svých osidel; jest nyní již celým lutheránem a Němcem. Ubohý jeho nebožtík otec a jeho šlechetná nebožka matka, oba tak dobří staročeši a horliví katolíci, kdyby jej nyní viděli, v hrobě by se obrátili žalem nad svedeným svým jedináčkem. Proto mužové a otcové, volal ve svaté nadšenosti stříbrovlasý kmet, Burian, budme i horliví, scházejme se všemožně v kapli mariánské a prosme Rodičku Boží, by ona nedala víře naší

zaniknouti a chránila nás proti všem nástrahám lutherským«.

Když kmet Burian skončil, uznávali všickni shromáždění pravdu slov jeho. Všickni slibovali, že tím horlivěji budou své pobožnosti vykonávati a dítky své před rodinou predikanta Trojanu varovati. Na to šli všickni v průvodu ke kapli mariánské, kde na kolenou klečíce, Rodičku Boží o přispění a pomoc žádali.

Predikant Trojan a zvláště manželka jeho Gertruda pozorovali, že katolíci se v domě Burianově proti nim umlouvají, ano spozorovali, že i ve chrámě svém u sv. Mikuláše, nápadně málo Sepekovských se účastňuje kázání Trojanových, ačkoliv pan Přečh z Hodějova přece nakázal, ano i vězením hrozil těm, kteří by na protestantské kázání Trojanova nechodili. I nemeškal Trojan a šel do Milevska Panu Přečhovi vše oznámit. Tento vydal ještě přísnější rozkazy proti katolíkům a udělil veškeré plnomocenství Trojanovi, aby s panskou chasou ze dvora a dráby katolíky od mariánské kaple rozháněl.

Bylo to pod večer jednoho dne v měsíci květnu, když Sepekovští katolíci k večeru se ke kapli mariánské sešli, aby pobožnosti své mariánské vykonali. Trojan vida katolíky ke kapli se scházeti, přiběhl celý jsa hněvem rozpálen do panského dvora, sehnal všecku dvorskou čeleď a dráby a táhl s nimi na katolíky, zapovídaje jim ve jménu pana Přečha z Hodějova pobožnosti tam konati.

Lid katolický byl z počátku zaražen, nevěda, má-li na Trojanu se vrhnouti či klidně odejíti. Však rozvázný kmet Burian, nechtě žádných výtržností učiniti, uchlácholil lid a radil rozejíti se. Vždyť věděl, že protestantští stavové již v Praze a v celé zemi se žezla vlády uchopili, a kdyby proti rozkazu pána svého, Přečha Hodějovského se opřeli, byli by přísně trestáni.

Trojan byl pln radosti, že se mu podařilo katolíky od kaple rozehnati. Však když přišel domů a radoval se ze svého pořízení, radila mu ošemetná manželka jeho Gertruda ještě k jinému horšímu činu. Věděla, že lid katolický lne s celým srdcem svým k staré památné sošce Rodičky Boží, již tam první opat milevský Jarloch

umístil a k níž se lid nejvíce utíká. Protož pravila k muži svému: Dokud sošku — tu modlu marianskou, jak ji nazývala — nezničíš, jest marné tvé namáhání, neb lid se tam bude stále shromažďovati. — Však tu byla otázka, jak to učiniti, aby tomu katolíci nezabránili?

Věděla totiž Gertruda, že by katolíci tuto památnou sošku krví hájili. Ale věděla si hned rady. Nepochybovala, že Jiřík Stejskalův by pro jejích Hermínu vše učinil, neboť jej lichotivá Hermína již tak daleko svedla, že se již úplně víry otců svých zřekl; proto umluvila se s manželem svým Trojanem a Hermínou, až zase podvečer Jiřík Stejskalův je navštíví, že jej do rady své vezmou a mu projeví, že jen pod tou podmínkou mu Hermínu za manželku dají, když tu marianskou modlu, tu starobylou a památnou sošku, rozseká a z kaple odstraní.

Ujednáno, uděláno. Když podvečer k nim Jiřík na návštěvu čili »hrádky« přišel, sdělili s ním celý plán. Jiřík se zarazil, neb se mu tento rozkaz přece zdál býti hrozným. Ale zvítězil v něm strach, aby o Hermínu nepřišel. Odhodlal se tedy tak učiniti.

Po půlnoci, když všechno obyvatelstvo Sepekovské ve tvrdý spánek pohrouženo bylo, chvějící se rukou vzal sekeru a kráčel bázlivým krokem do kaple marianské. Po cestě stále svědomí k němu volalo, že jej Rodička Boží potrestá. Přišed do kaple — jakoby viděl stíny svého nebožtíka otce a drahé matky své, které zdály se k němu volati: »Nešťastný synu, jak bohopustého a mrzkého skutku se chceš dopustiti?« a zdálo se mu, že otec i matka pozvedají rukou svých, aby mu pohrozili. Zůstal státi, chvěje se na celém těle — již chtěl z kaple odejíti — ale myšlenka na rodinu Trojanů a budoucnost zase ho vzpružila i odhodlal se tedy — napráhl sekeru a řad do sošky té, která již stářím spuchřelá, na kolik kusů se rozpadla. Však po činu tom počal sbírat kusy z posvátné sošky marianské — v tom napadla ho taková úzkost, že zdál se slyšeti výhrůžná slova rodičů svých: »Nešťastníče, cos to učinil — proklet buď ty odpadlíku a zrádče!« Strachem se tak zachvěl, že div neklesl k zemi. Nechav sekery v kapli utíkal z kaple ven do plebánské — kde celý se hrůzou chvěje

odevzdal sebrané kusy z posvátné sochy marianské predikantu Trojanovi, jenž je s radostným úšklebkem hodil do pece na oheň. —

Však nastojte! Z pece vyšlehl tak jasný plamen, jasnější nežli paprsky sluneční a ozářil září jasného slunce celou světnici. Z pece bylo slyšeti tak krásný, ale truchlivý zpěv andělský, velebící královnu nebeskou.

Trojan stojí jak kamenná socha — ústa se mu chvějí a šepotají: »Jáť veliký hříšník, zbloudilec« — a v tom kácí se mrtev k zemi.

Ráno roznesla se pověst po celém Sepekově, že predikant Trojan náhlou smrtí zemřel. Katolíci sepekovští přišedše do kaple, našli tam sekeru a malé zbytky z památné a milostné sošky marianské. Hned poznávali, že Trojan dal zničiti posvátnou sošku, a že jej Rodička Boží náhlou smrtí potrestala.

Stejskalův Jiřík pak od té doby nenacházel nikde pokoje. Stále viděl hrozící mu rodiče a posvátnou sošku marianskou před sebou. Jasná zář míhala se mu stále v očích, která vycházela z rozbité sošky a zpěv andělský rozléhal se mu stále v uších. Poznával, že spáchal strašný zločin. Od té doby bloudil stále po polích a lesích; aby strašlivých muk pozbyl, přiblížil se jednoho dne ke krčmě, kde hrála veselá hudba — a oběsil se na vratech krčmy té, kde protestanté sepekovští právě s Hermínou se bavili. Zoufal si.

Nastaly smutné časy. Protestantští stavové uchopili se vlády a počali válku proti svému zvolenému králi Ferdinandu II. Celá krajina kolem Milevska hemžila se voji stavovskými. Aby i posvátný obraz Rodičky Boží v Sepekovské kapli zavěšený nebyl zneuctěn, jako posvátné soška marianská, odebral se šlechetný kmet Burian se svou dcerou Ofkou do kaple, kde posvátný obraz tento se zdi sňali a jej do prostěradel zavínuvše, do výklenku pod dlažbou kaple ukryli. Litice války třicetileté zuřila dále, až konečně zimní král český Bedřich Falcký, zarytý to kalvín a čeští protestantští stavové v bitvě na Bílé Hoře 8. listopadu 1620 jsou na hlavu poraženi a katolíci s Ferdinandem II. úplně zvítězili. Ta Rodička Boží, kterou protestanté tak velice tupili, dala vítězství katolíkům.

V tom čase zemřel šlechtitný kmet Burian a pochován byl dle svého přání v mariánské kapli podle manželky své Mandalénky, která byla již dříve jej na věčnost předešla.

Paní Gertruda byla s dcerami svými ze země vypovězena a potulovala se jako žebračka po Heidlberce, rodném městě svém, kde v bídě a nouzi po dlouhé nemoci zemřela. Dcery její vedly spustlý život, potloukaly se po světě, kde též v bouřlivých těch dobách, bídný život vedouce, dokonaly.

Páni Hodějovští byli svých statků, zvláště Milevska zbaveni a vypovězeni ze země, a pak v Žitavě, městě lužickém, bídně živi byli.

Statky kláštera Milevského dostaly se od císaře Ferdinanda II. zase bílým kněžím opatství Strahovského za opata Kašpara svobodného pána z Questenberka, císařským dekretem ze dne 23. ledna 1623. Zbožná dívka Ofka Burianova chodívala se každodenně podvečer modlit ke kapli mariánské, kde děkovala se slzami v očích Rodičce Boží, že vlast Českou a celou krajinu Milevskou bezbožných luteránů a kalvínů zbavila. Zůstavši svobodnou do své smrti, dočkala se dlouhého věku; pochována jest dle svého přání podle rodičů svých blíže kaple mariánské. Sepekovští a okolní katolíci dlouho vzpomínali na ni a na šlechtitného otce jejího kostelníka Buriana, vůdce katolíků za pronásledování luteránského.

Proroctví prvního opata milevského Jarlocha, že kaple mariánská u Sepekova na pahorku stane se slavným poutním místem a že bílí kněží z řádu sv. Norberta v ní stále až na malou přestávku sloužiti budou, se zúplna vyplnila. Opat Questenberg poslal zase do Milevska bílé kněze z kláštera Strahovského, kteří ujali se opuštěné fary Milevské, k níž Sepekovská byla přidělena.

Jeden z těchto bílých kněží z Milevska zvláštním řízením Božím jsa puzen, umínil si jednoho dne, že opuštěnou mariánskou svatyňku Sepekovskou navštíví. Jak ale strnul, vida vše v nejbídnějším stavu. Plno prachu, nečistoty a na spadnutí. I umínil hned sobě, že kapličku, pokud možná vyčistí; započav záhy bohubíhou práci, dostal se až ke skříni, kterou odstaviv

k svému překvapení našel vzácný obraz marianský v plátno zavnutý ve výklenku pod dlažbou. Hned jej pln radosti odnesl a na slušnější místo uložil.

Této tak spustlé marianské kaple v Sepekovech ujal se pak zbožný kněz Mikuláš Plucer, administrátor kláštera Milevského, který r. 1654 dal celou tuto kapli opravit a potřebným příslušenstvím opatřiti, načež správce statku Milevského, Ondřej Keller pro tuto kapli dal nový dřevěný oltář zhotoviti, do něhož starobylý obraz Panny Marie s velikou slávou a u přítomnosti velkých zástupů lidu a ctitelů marianských přenést; nato kaple tato od Dominika Urtiky, děkana táboorského vysvěcena a zase službám Božím navracena jest. Od té doby začaly k této posvátné kapli zase hojné zástupy poutníků putovati.

Hlavní příčinou rozšíření pověsti o Panně Marii Sepekovské a o zvelebení úcty k jejímu milostnému obrazu zavdala následující zázračná událost: V Uhrách narodil se hošíček úplně slepý. Rodičové jeho měli z toho velký zármutek a vidouce, že veškerá lékařská pomoc jest marna, obrátili se ve své zbožnosti důvěrně k Bohu o pomoc, putující s ubohým svým rozběhem od jednoho milostného místa marianského k druhému, ale vše darmo. Když jednou sklíčení a dlouhým cestováním umdleni jsouce usnuli, zjevil se jim ve snu obraz Panny Marie Sepekovské. Procítnuvše nedovedli sobě snu toho vysvětliti, a odebrali se proto do blízkého kláštera dominikánského, prosíce jednoho kněze tohoto řádu o vysvětlení a význam snu, zdělivše s ním zároveň tíseň svou.

Tento duchovní nedovedl jich v prvním okamžiku, ač ubozí rodičové obraz co možná popisovali, poučiti, až připadl na dobrý prostředek. Přinesl totiž celý svazeček rozličných obrázků marianských, jež jim jeden po druhém ukazoval. Divným způsobem bylo právě v této malé sbírce pěkné vyobrazení Panny Marie Sepekovské, jež jakmile sklíčení rodičové spatřili, záhy »ten to jest!«, »ten to jest!«, radostně zvolali. I zděvil s nimi duchovní nyní, že tento obraz marianský jest až v Čechách, a to v bechyňském kraji. Upozornil je zároveň na obtížnost cesty a vzdálenost místa tohoto.

To vše nebylo s to, aby důvěryplné rodiče odstránilo; i vydali se s nebohým dítětem svým na dalekou pouť, až se šťastně doptali krajiny, kde by Sepekovi ležel Dorazivše od půlnoční strany k blízko již toužebně očekávanému Sepekovu, pozastavili se ještě v lesíku, chtějíce sobě jednak oddechnouti, jednak vroucí modlitbou Bohu vyslyšení své prosby doporučiti.

Mezi tím, co rodičové ve skroušené modlitbě pohřbeni na zemi klečí, sestoupil vnitřním zvláštním vnuknutím jsa puzen slepý hošíček s vozu a vyleznuv na blízký strom, a najednou prohlédnuv, počal radostně volati: »Již vidím, vidím ten kostelíček! Od té doby nazývá se toto místo až podnes, »na pokloništi«, kde stával dříve kříž; nyní postavena jest tam kaplička s obrazem Panny Marie Sepekovské. Jakou radost pocítovali zbožní rodiče, vidouce svou modlitbu vyslyšenu a slepé dítě uzdravené, dá se spíše pomysliť než vypsati. Rychlým krokem spěchali ku kapličce a vykonavše před milostným obrazem svou pobožnost a poděkovavše Bohu a Marii Panně za milostivé vyslyšení své prosby, vrátili se s radostí do své otčiny.

Že se pověst o tomto zázračném uzdravení děcka slepého na posvátném místě sepekovském záhy rozesla a že tím nával lidu na milostiplné toto místo rostl a čím dál tím více se množila úcta k Rodičce Boží sepekovské, zvláště když jest patrné, že nezůstal tento případ osamělý. Více lidu uzdraveno a mnoho proseb ctitelů marianských tam vyslyšeno bylo.

Když se zástupy poutníků do Sepekova stále množily a úcta Rodičky Boží Sepekovské po celých jižních Čechách se rozšířila a kaple její pro veliký nával lidu nedostačovala, dal opat strahovský Marian Herman na tomto místě velkolepou svatyni pro Rodičku Boží Sepekovskou vystavěti, k níž později přistaveny ambity a ustanoveni dva kněží bílí, aby poutníkům a ctitelům marianským svatými svátostmi přísluhovali. V novějším čase byla tam zřízena fara, a Rodička Boží Sepekovská uděluje ctitelům svým mnohých milostí, kteří sem z celých jihovýchodních Čech putují; zvláště na slavnost Jména Panny Marie bývá poutníků na tisíce. Mše svaté bývají nejen v marianském chrámu Páně, ale i v ambitech

u oltářů sv. Leonarda, sv. Augustína, sv. Jana Nepomuckého a sv. Norberta slouženy. Krajina Milevská zase jest marianskou jako za dávných dob. Zbožný lid tamní hledá pomoc a přímluvu stále u Rodičky Boží a když ji tak důvěrně hledá a nalezá, nalezne, též! zajisté život a spasení u Hospodina.

Matka Boží Kájovská. *)

Krajina jihočeská hned za dávných dob byla zalidněna českými osadníky, kmeny to Netolici a Douhleby až za Vltavu k pralesu Šumavskému, který Čechy od Horních Rakous dělil. Český hlahol zazníval tehdy v celé krajině od Blánského lesa až k horní Vltavě. Osady Chvalšiny, Ktiš, Boletice, Jablonec, Hodňov, Planá, Polná. Hořice, Slavkov, Světlík, Svěraz až i Výtoň, Vyšší Brod, Rožmberk byly české, mezi nimiž vynikalo město Č. Krumlov jako hlavní sídlo nejmocnějších pánů českých, pánů to z Růže. Mezi těmito českými osadami proslul v pradávných dobách Kájov jako poutní místo, snad nejstarší v celé té krajině ano v celých jižních Čechách.

Již v X. století připomíná se kostelík Zesnutí Panny Marie jako poutní místo již velmi navštěvované a kaple sv. Volfanga jako nejstarší v celé krajině. Podle staré pověsti, jež se dosud mezi lidem udržuje, sv. Volfgang, biskup Řezenský, prý i do této krajiny přišel a lidu tady kázal a sv. svátostmi přisluhoval, pročež z vděčnosti lid český postavil světci tomuto na místě u Kájova, kde slovo Boží hlásal, kapličku a později, když

*) Ke článku a monografii této použito knihy „Der Wallfahrtsort Maria Kojau von P. Johann Baptist Michálek“, listin archivu farního v Kájově, Zlaté Koruně, archivu Krumlovského a Třeboňského.

povstal kostelík Zesnutí Panny Marie, v něm oltář postranní.

Kdy vystaven byl kostelík Zesnutí Panny Marie v Kájově, nemožno pro nedostatek dějepisných pramenů určitě říci. V památní knize Kájovské jest poznamenáno, že kostelík ten r. 1190 již musil býti zvětšen a nákladně postaven z pouhých darův.

Když r. 1263 král Přemysl Otakar II. založil cisterciácký klášter Zlatokorunský, daroval mu mimo hojně jiné statky také poplužní dvůr Kájov s hranicemi přes potok Hučnín, které zahrnují statky Křenov, Kladné, Zahorkov a Kájov.

Dle listiny ve farním archivu Kájovském uschované ze dne 1. května 1346 daroval Busko z Rovného, kostelu Panny Marie v Kájově mlýn s pozemky, nyní Rodelmühle zvaný, pod vesnicí Mezipotočí, aby farář Dětřich a jeho nástupci v kájovském farním kostele věčně světlo před hlavním oltářem udržovali, pak aby každý rok v předvečer úmrtního dne zakladatelova církevní hodinky se modlili a v kostele 10 mší sv. bylo obětováno. Tato nadace byla od nejvyššího komoří království Českého Petra z Rožmberka, Jana z Čakova a Beneše z Komářic jako svědků potvrzena. Z nejstarších plebánů tohoto starého farního kostela uvádí se v listinách Kunrád r. 1340 a Dětřich r. 1346.

Zlatokorunští kněží cisterciáci, vroucí ctitelové Rodičky Boží, velice utvrdili a rozšířili úctu k Panně Marii Kájovské, získavše poutnímu kostelu mnohých vezdejších i duchovních výhod. Kostel tento i v nejstarších již dobách byl farním. Roku 1320 udělil Oliverius, biskup ze Sabiny s jinými sedmi kardinály kostelu tomuto odpustky, kterýžto pergamenový list doposud se ve farním archivu uchoval. Též Jan z Jensteina, arcibiskup pražský, současník sv. Jana Nepomuckého, obdařil kostel Kájovský odpustky, jež jeho nástupce Volfram ze Škvorce dne 23. května 1397 potvrdil. Roku 1400 dne 7. července přivtělil papež Bonifác IX. kájovský kostel jako farní klášteru Zlatokorunskému a svolil, aby fara tato jako Boletická, Chvalšinská, Černická a Netolická kněžími z kláštera Zlatokorunského obsazována byla.

PANNA MARIA KÁJOVSKÁ.

R. 1448 dne 28. dubna obdařil kardinál Jan, sub Titulo S. Angeli Kájovský farní chrám odpustky. Krátce před tím, nežli se započal stavěti velký kostel marian-ský, posvětil r. 1461 dne 28. srpna Jodok, biskup Vra-tislavský, syn Oldřicha II. z Rožmberka, jeden z ká-jovských oltářů a nadal jej navždy trvajícými odpustky na 40 dnů.

Z velice starého kostela Zesnutí Panny Marie udržel se do našich dnů původní presbytář s křížovým kle-nutím a s úzkým oknem gotickým. Pod oknem tím jest ve zdi zasazená tabulka s pětilistou růží, znakem to Rožmberkův a s nápisem: »A. D. MCCCCLXXXVIII, perfecta est ecclesia in toto.« T. j. Léta Páně 1488 byl kostel tento zcela dohotoven.

Nynější farní a poutní kostel Nanebevzetí Panny Marie v Kájově jest překrásný, světlý a prostranný chrám a představuje nám dvě doby křesťanského sta-vitelství. Presbytář liší se svou čistou gotikou od loďe a ukazuje zřejmě, že jest mnohem starší stavbou nežli kostelní loď. Zato tato loď upoutá pozornost každého poutníka svými dvěma vysokými a štíhlými sloupy, které uprostřed kostela jako dvě štíhlé palmy, k nebe-sům vzrostlé, svými větvemi spletené, pak zase oblou-kovitými větvemi svěslými celé překrásné kostelní kle-nutí drží a v kostele shromážděné osadníky a pout-níky jako v stinném loubí pokrývati se zdají.

Okolo znalcovu patříc na toto klenutí, diví se za-jisté vznešené myšlence stavitele tohoto chrámu Páně, ano podiví se dále věži 30 metrů vysoké, která ještě s kopulí, 8 metrů vysokou, jako štíhlá jedle se střechy chrámové k nebesům strmí. Ačkoliv loď tato se svým umělým a vkusným klenutím a s věží jiného jest slohu, přece neruší slohu presbytáře, ano harmonicky působí podivení oku znalcovu. A kdo byl stavitelem podivného a imposantního tohoto chrámu Páně?

Na to odpovídá v Zlatokorunském farním archivu uschovaný rukopis klášterní kroniky »Series Abbatum*) zvaný z r. 1683:

*) Posloupnost opatů. Pozn. vyd.

»Za panování opata Gerharda II. počal farář Michal Pils, rodem z Chvalšín, k Zlatokorunskému klášteru patřící Kájovský kostel r. 1469 aneb již dříve, opravovati a řídil toto zázraky proslavené poutní místo více jak 34 léta. Pils byl učený a věd milovný muž, a pilný zaznamenavatel událostí, které se za jeho času v Kájově přihodily a které zápisy (asi z r. 1483) se doposud udržely. R. 1469 bojoval s husity, kteří od Netolic ke Kájovu přitáhli, jemu faru a školu zápálili. Sezvav okolní osadní lid na pomoc, sám s učitelem a čeládkou se zbraní v ruce, vrhl se s osadníky svými na spité nepřátele a poraziv je, zahnal je až do Blánských lesů, jak sám zaznamenal. Když později po r. 1474 po husitských válkách kýžený pokoj nastal a též král Jiří Poděbradský život svůj dokonal a král Vladislav II. na trůn český dosedl, počal farář Michal Pils v Kájově z vyprošených darů onen veliký, prostranný Kájovský chrám stavěti, jak ještě doposud stojí a jak nahoře v klenutí nade dveřmi severního vchodu stojí napsáno: »Započato 1471 — dokončeno 1485.« Sestárnuv v Kájově, zesnul v Pánu r. 1503; celý život svůj věnoval k rozmnožení cti a slávy Rodičky Boží, jejímž nejvroucnějším ctitelem byl. Pochován jest pro své velké zásluhy o Kájov před hlavním oltářem Rodičky Boží a pořízen byl mu nádherný náhrobek, který r. 1683 blíže dveří u oltáře svatých apoštolů umístěn byl. Na kamenném náhrobku tom vyryta jest celá podoba jeho v rouše kněžském, jaké se za jeho časů nosívalo, se znakem jeho: s dvěma M, a po kraji náhrobku kamenného lze doposud čísti: »Zde odpočívá ctihodný pan farář Michal, který tento chrám ze sbírek zbožných vystavěl, syn rychtáře Petra Pilse, rodem z Chvalšín. Léta Páně 1503 dne 16. měsíce dubna«.

Výše uvedená kronika Zlatokorunská roku 1683 psaná, praví dále o faráři Michalovi Pilsovi: »Z jeho doby pocházejí čtyři oltáře a na jednom z nich, oltáři to sv. apoštolů, nalézá se farář Michal, přioděn rochetou, kleče, označen tímtež znakem dvojitém M, který se též na náhrobním jeho kamenu nalézá. On též znaky oněch dobrodinců, kteří mu k vystavění kostela nápomocni byli, na malovaném skle v oknech chrámových

vyobraziti dal, byly to totiž znaky pánů z Kolovrat, Vratislavů, Švamberků a Rožmberků.«

Náhrobní kámen, okna se znaky i čtyři oltáře od faráře Michala zařízené se bohužel na naše časy ne-
uchovaly, ani jeho drahocenné zápisky, pro dějiny Kájovské a celé okolí důležité.

Z doby, kdy byl stavěn nový, velký chrám, dvě pověsti se nám zachovaly. Chrám ten měl prý býti stavěn ne na nynějším místě, nýbrž západně od Kájova, na staré cestě vedoucí ke dvoru Křenovskému, u nynější Spičaté kaple. Již se kopaly základy a počaly se stavěti základní zdi. Dílo to se však nedařilo. Co za den bylo uděláno a vystavěno, za noc prý bylo zbořeno a zasypáno a hmoty stavební byly podivným způsobem přeneseny ku starému kostelíku. Tak se dělo stále, až všichni nahlédli, že Rodička Boží chce míti nový kostel výchoďně od starého kostelíka.

Druhá pověst vypravuje, že na novém kostele pracoval pokrývač a když byl na střeše v nejpilnější práci, najednou mu nohy ujely a on se střechy chrámové spadl na zemi. V tom ale, co letěl dolů, vzdechl k Rodičce Boží Kájovské s prosbou, aby jej úrazu chránila. A byl vyslyšen! Ač s takové výše spadl dolů, zůstal bez pohromy, ano mohl hned zase vylézt na střechu a pracovati dále. Na památku, odkud sletěl se střechy dolů, udělal na střeše z bělejších tašek kříž, který se doposud udržuje či obnovuje.

Roku 1611 Pasovští žoldáci zaplavili celou krajinu kolem Č. Krumlova a Kájova, ano na zpáteční cestě z Prahy se v krajině té usadili a ji oloupili, tak že české obyvatelstvo z větší části bylo povražděno aneb se rozuteklo. Od té doby němečtí kolonisté zaujali tuto krajinu a jazyk český z Kájovské osady pozvolně mizel. Když se to dozvěděl biskup pasovský arcivévoda Leopold, sám přišel do Č. Krumlova, dal mnohé žoldáky potrestati a sám pěšky se čtyřmi jesuity vykonal pouť do Kájova, aby odprosil Rodičku Boží Kájovskou za vše, co žoldáci jeho v krajině této zlého natropili a pak s vojskem svým opustil Čechy.

Po smrti posledního světského faráře, Tomáše Zaukla nastoupil r. 1656 kájovskou faru zlatokorunský

řeholník Matěj Aleš Ungar, rodilý z Opatovic. Po předchůdci svém našel kostel spustlý, faru na spadnutí a úctu mariánskou úplně zanedbanou. Především jednalo se mu o to, aby místo druhdy úctou mariánskou tak proslavené, z nízkosti povzneseno bylo. Zvelebil podle sil svých chrám a přistavěl k němu prostornou sakristii; r. 1661 odhodlal se vystavěti pro faráře a kaplany důstojný byt, neboť až doposud musel bydleti s čeládkou v jedné bídné jizbě a zakoušeti nesčíslného nepohodlí. A tak vystavěl velice prostornou farní budovu, zvláštní dům pro kaplauly a celou farní budovu spojil chodbou klenutou s kaplemi a chrámem.

Ve farní budově na chodbě nade dveřmi pokoje tak zvaného »biskupského«, jest jeho podobizna na plátně malovaná; vším právem si toho zasloužil, aby byl zvěčněn pro své neocenitelné zásluhy o chrám Kájovský a celou faru. Povolával řeholníky ze Zlaté Koruny, z Č. Krumlova ano i světské kněze zval, kdykoliv je dostati mohl, aby mu ve zpovědnici vypomáhali. Jsa výtečným řečníkem, kázával horlivě a učeně česky i německy a zpovídal velmi pilně. Brzy dočkal se té radosti, že zase četné zástupy k svatyni Kájovské nedávno ještě tak opuštěné, dychtivě putovaly z krajin českých i německých. A přece při vši této bídě a práci nezapomínal na své knihy a modlitby, ano i v noci si oddechu nepřál, až zrak jeho velice seslábl. Jedinou jeho potěchou byl mu nerozlučný přítel jeho — růženec.

Dne 26. května 1668 byl zvolen za opata kláštera Zlatokorunského a tak se stal patronem svého zamilovaného kostela Panny Marie Kájovské, jíž celým srdcem oddán byl. Ačkoliv jako opat pro chrám Zlatokorunský mnoho učinil, čehož doposud jsou svědkem vzácné a velkolepé tamní varhany kostelní: přec věnoval veškeru lásku svou Kájovu a vodíval tam v opatském rouše velké průvody, jež se podobaly průvodům vítězoslavným, o nichž doposud pověšť mezi lidem se udržela a na které se obyvatelé celé krajiny Č. Krumlovské a Zlatokorunské těšili. Zlatokorunská klášterní kronika vypravuje o něm, že jedenkrát nad Zlatou Korunou snesla se strašná bouře, která hrozila zničiti klášter a celou snad krajinu. Opat Ungar otevřel okno

své cely, pokleknuv a vztýčiv obě ruce své ven z okna, prosil Rodičku Boží Kájovskou, aby mocná tato královna nebeská přímlovou svou odvrátila nebezpečí toto od kláštera. Dlouho se modlil vroucně litanie lořetánské, ruce stále jako Josue vyzdvižené drže. A hle, krupobití a strašná bouře přestala a jasné slunko počalo svítit nad klášterem. — Nežli šel spat, modlíval se s ním kostelník litanii lořetánskou každého večera. Zemřel svatě v hodinu, již předpověděl, na den Neposkvrněného početí Panny Marie r. 1701 a pochován jest v kostele konventualním Zlatokorunském, kdež i jeho podobiznu až podnes viděti lze na zdi ke vchodu ke kapli mariánské. Staří lidé, kteří ještě z úst svých dědů o požehnaném působení mnichů Zlatokorunských vypravovati slyšovali, chovají k hrobu jeho velikou úctu jako k hrobu svěťce, vždyť r. 1804 bylo nalezeno tělo jeho v hrobě neporušené a na náhrobní kámen jeho nikdo v kostele z úcty k němu nevťročí, neboť lid říká, že tam pochován jest svěťec.

Od té doby proslula mariánská svatyně Kájovská jako poutní místo na celém českém jihu nejslavnější.

Nynější hlavní oltář, před nímž jiné dva oltáře hlavní stávaly, byl zbudován celý z černého mramoru italského r. 1769 od cisterciáka Zlatokorunského a faráře Kájovského P. Jiřího Hollera za 5.800 zl.

Z lípového dřeva mistrně vyřezávaná soška Rodičky Boží, jež děťátko Ježíška na levém ramenu drží, jest jako milostná a zázračná Rodička Boží Kájovská daleko široko známá. R. 1681 byl hlavní oltář nákladem 1400 zl. od Em. Rotha, faráře Kájovského obnoven. Zábradlí ze šedého a černého mramoru kázal udělati r. 1704 kníže Jan Kristian z Eggenberka svým nákladem. Krásnou kamennou dlažbu v celém kostele pořídil z červených a šedých kamenných ploten r. 1729 budějovický kameník Zachariáš. Gotická okna s malbami na skle provedl František Schlinger v Hüblernu u Lenory r. 1886 za 900 zl., taktéž byla kazatelna z r. 1638 pocházející se sochou dobrého pastýře a se znakem kláštera Zlatokorunského r. 1880 obnovená.

V překrásné, prostranné a jasné lodi chrámové bývalo v minulém století více postranních oltářů, jak

z odpustkového breve papeže Benedikta XIV. ze dne 12. prosince 1748 vydaného, vysvítá, tak že mimo hlavní oltář odpustkový, připomínají se tyto oltáře: 1. archanděla Michaela, 2. sv. Anny, 3. Dvanácti sv. apoštolů, 4. sv. Floriana, 5. sv. Josefa, 6. sv. Morice, Víta, Václava a Vojtěcha. Kam se tyto oltáře poděly, neví se nyní. Nyní jsou v lodi chrámové jenom dva oltáře: sv. Josefa a sv. Anny.

Znamenitým dílem jsou též varhany kájovské, stavěné v gotickém slohu se dvojí klaviaturou a s 18 rejstříky. Jsou z r. 1642 a stály 649 kop grošů; postaviti je dal opat Zlatokorunský Dědřich Penc, muž dle pověsti velice zbožný, jehož pořekladem bývalo: »Parsimonia est meum optimum vectigal«, t. j.: »Spořivost jest mým nejlepším příjmem.«

Vedlejší kostelík sv. Jana Nepomuckého byl vystaven, jak památní kniha udává, k pohodlí zpovědníků. Jest v něm oltářík se sochou sv. Jana Nepomuckého, kazatelna, pět zpovědnic a malé varhany darem Jana Kristiána knížete z Eggenberka. Postavil je r. 1706 linecký varhanář Jiří Richter. Tichý tento kostelík má cinkem pobitou věžičku.

Na straně západní blíže kostelní věže jest kaple sv. kříže s oltářem, na němž viděti jest veliký až do klenutí dosahující kříž. Tam býval zařízen Boží hrob, kde nyní se konají modlitby po pohřbu. Zdá se, že pod touto kaplí jest hrobka.

Jako na jiných poutních místech marianských jest též v Kájově prastará studánka na úpatí hory blíže bývalého špitálu, čtyři metry hluboká. Jest pěkně ploškatým kamením roubená, kteréžto roubení na povrchu studánky podobá se kapliče. Voda se dříve čerpala ze studánky okovem. V posledních letech byla studánka tato velice zanedbaná, až skorem zasypaná, teprv r. 1884 byla vyčištěna, roubení kamenné opraveno a dvěmi padacími přikryta. Ze studánky vytéká čistá voda jako křišťálová, okolní obyvatelstvo a poutníci jí léčivou moc připisují a nosíce si ji v láhvích do domů.

Ve farním archivu jest v originálu list pana Martina Ignáce Bechyně na Řepicích ze dne 9. července 1659 datovaný, v němž dotvrzuje, že jeho manželka paol

Benigna Lucie r. 1650 v Krumlově při porodu do těžké nemoci upadla, že celé tělo její stuhlo, po 23 neděle nemohla ani z lůžka se hnouti. Léky od rozličných lékařů ničehož nespomohly. Konečně nemohouc u lidí pomoci nalézti obrátila se o ni k Bohu a k Rodičce Boží Kájovské. Dne 17. července 1651, spíše mrtvá nežli živá, dala se dovésti do Kájova, kde po třikráte byla donešena do kostela a obětovala za sebe oběť; ze studánky dala si ohřáti nabranou vodu, kterou vypila a v krátkém čase byla úplně uzdravena. —

Ačkoliv po celý téměř rok, zvláště pak o svátcích mariánských a nedělích postních poutníci Kájov navštěvují, přece nejvíce jich přichází o »zlatých sobotách«, totiž o čtyrech sobotách v měsíci říjnu. Tyto zlaté soboty po všechny časy, dokud klášter Zlatokorunský trval, konaly se s největší slávou, německé kázání bývalo v kostele a české vždy venku. Opatové zlatokorunští konávali tam pontifikální služby Boží s četnou přísluhou po všechny neděle zlatých sobot. Tehdy o zlatých sobotách se čítalo poutníků až na 60.000.

Když klášter Zlatokorunský byl zrušen, ubylo sice poutníků, ale přec i proti zákazu císaře Josefa II. přicházelo jich hojně, aby svou pobožnost k Rodičce Boží Kájovské vykonali. Za nynějších dob přistupuje o zlatých sobotách ke stolu Páně asi 5000 zbožných ctitelů P. Marie a v celém roce bývá až přes 10.000 komunikantů. Tak Rodička Boží táhne do Kájova po všechna století své ctitele, jimž uděluje mnohých milostí.

Lid věřící jmenuje tyto soboty zlatými jednak pro mnohé odpustky, kterými papežové poutní místo Kájov na tyto soboty nadali, jednak pro krásné pobožnosti a slavnosti, které se tam o těchto sobotách konávaly. Na posvátném místě kájovském Čech i Němec svorně vedle sebe klečí a všichni stejně vroucně vzývají svou Matičku nebeskou.

Odpustkových breve či listin, jimiž svaté odpustky pro Kájov se povolují, jest tuto v originálu ještě 20 zachováno a to z let 1448 až 1870.

Od dob zbožného-Ungara vynikal starobylý Kájov vždy mezi poutními chrámy v Čechách, ačkoliv jej na konci minulého století veliká pohroma stihla tím, že

dne 10. listopadu 1785 byl na rozkaz císaře Josefa II. Zlatokorunský klášter zrušen. Z rozkazu téhož císaře byly i poutě zapovězeny a všechny votivní obrazy odstraněny. Když pak ještě v napoleonských válkách Kájovský kostel na potřeby válečné 52 bohoslužebných dílem zlatých, dílem stříbrných předmětů (kalichy, monstrance, kříže, svícny, ciboria atd.), jež měly čisté váhy více nežli 64 hřiven — vydati musel, schudl velice, ale zachoval si neporušenou důvěru a lásku ctitelů marianských.

Že důvěra ke Kájovské Panně Marii od staletí byla veliká, toho důkazem jsou dary, jež poutníci do Kájova přinášeli. Mezi dárci stkvějí se jména předních šlechticů českých. Adam mladší Vratislav z Mitrovic na Zálší daroval r. 1611 kalich a patenu; r. 1630 Jaroslav ze Sternberka stříbrný kříž a stříbrné konvičky sám Rodičce Boží Kájovské obětoval a téhož roku paní Polyxena z Lobkovic obraz sv. Terezie na zrcadle malovaný sama do Kájova v obět přinesla. Paní hraběnka Marie z Martinic, manželka známého Jaroslava Bořity z Martinic, jenž dne 23. května 1618 od protestantských stavů na pražském hradě s okna byl svržen a od smrtelného úrazu zachráněn, darovala roku 1631 Panně Marii Kájovské drahocenné damaškové šaty. R. 1632 putoval hejtman starého města pražského, Jindřich Volf Berka z Dubé, do Kájova prosit Rodičku Boží za uzdravení své manželky a byl vyslyšen. Paní Voršila Kateřina Tillmannová z Kapellenberka, paní na Bzí, z vděčnosti za své uzdravení, jehož na pouti v Kájově dosáhla, založila r. 1671 první kaplanství v Kájově a pan Jan Karel Gube, knížecí Eggenberský hospodářský rada a hejtman panství Vimberského a Drslavického, rovněž z vděčnosti za uzdravení své, kteréž mu Kájovská Panna Maria vyprosila, založil r. 1716 kaplanství druhé.

Ale nejen jednotlivci, nýbrž i obce, města, sbory vojenské utíkaly se pod ochranu Panny Marie Kájovské. R. 1678 řádil v Č. Krumlově mor — i zaslíbila se obec, aby od této strašné metly ušetřena byla, každoročně do Kájova putovati a zachovávat svůj slib až po dnes. Když r. 1702 blesk v Prachaticích zapálil a oheň s největší rychlostí se šířil, přislíbil tamnější děkan na

prosbu měšťanstva, že každoročně na první neb druhou zlatou sobotu procesí do Kájova choditi bude, bude-li oheň šťastně uhašen. To stalo se a Prachatičtí plní slib svůj posud. Z Č. Budějovic chodívá české i německé procesí do Kájova již od pradávných dob a dle zvláštního starého zvyku přinášejí poutníci z Kájovské pouti perníkové rybičky svým přátelům, již z Č. Budějovic jim s kyticemi vstříc vycházejí. Vypraviliť prý jednou za velikého a dlouho trvajícího sucha, jež celé úrodě již hrozilo zkázou, Č. Budějovičtí zvláštní procesí do Kájova, aby na přímluvu Rodičky Boží vyprosili si potřebné vláhy. A hle, vyslyšení byli v zápětí. Než domů se vrátili, již tolik napadlo žádoucího deště, že prý i v příkopě vedle silnice plovaly ryby, z nichž několik na důkaz domů přinášeli; Č. Budějovičtí zase radostí, že modlitby poutníků byly vyslyšeny, s kyticemi v rukou, vycházeli vstříc — a tak až do dnes se zachovává.

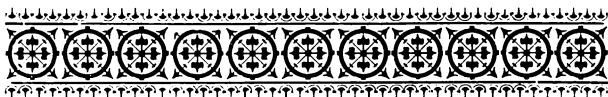
Ačkoliv od těchto dávných dob mnoho se na českém jihu změnilo: staroslavský rod pánů z Rožmberka vymřel, proslavený klášter Zlatá Koruna byl zrušen, kolej Jezuitů v Č. Krumlově také zrušena — Rodička Boží ve svatyni Kájovské po staletí ještě stejně se uctívá a vzývá a dosud slyší a neoslyší, kdo ji s důvěrou prosí

II.

Různé obrázky.

Zbožná důvěra nikdy neklame.

Skutečná událost z dědiny šumavské.

Milý čtenáři, byl jsi již někdy v Šumavě? Zajiště nenalezneš v celých Čechách tak krásných údolí a utěšených krajinek jako v Šumavě. Hřebeny horské probíhají celé krajiny a uprostřed nich rozkládají se přerozkošná údolí, kde hojně vesniček, úrodných polí a tučných luk tvé oko vábí. A do takového údolí roztomilých krajin šumavských zavedu tebe a budu tobě vypravovati o podivné události, v níž se láska Božského Srdce Páně zvláštním způsobem jeví.

V údolí Bradlavském jest farní osada Smolov, k níž náležejí veškeré vesničky tohoto údolí. Z jedné vesničky jest vždy asi čtvrt hodiny cesty ke druhé a potok Bradlavka jimiž protéká; a poněvadž údolí to okolními pásmy hor jako Čertovou skalou, Čertovým vrchem, Korábem, Kostelíkem a Velikým pupkem proti studeným větrům kryto jest, daří se tam hojnost ovoce, zvláště masité švestky, výborná jablka a šťávnaté hrušky, tak že obyvatelé ti ovoce své vyvázejí do krajin hornaté Šumavy až k Prsoum Matky Boží a k plešatému Javoru.

Ve vesnici Malé Bukovici dařilo se zvláště rozličné ovoce; vždyť Bukovice tvořila v kotlině Bradlavské zvláštní kotlinu, kamž nikdy ani v zimě studený vítr zaváti nemohl. Ze všech sousedů nejvíce sobě hleděl zahrad a ovocného stromoví tamní obuvník Petr Zahradník, který byl v celé vesnici vzorným hospodářem. Za mládí svého, záhy jsa na

vojnu odveden, byl ve francouzských válkách vojákem, a za šestnáctiletého vojačení svého prošel a shlédl mnohé krajiny střední Evropy. Byl ve Vlaších, kde seznal jak hedvábnictví se provozuje a jak se víno a zelenářství pěstuje; byl ve tvrzích německých v Mohuči a Raštadtě, také v krajinách saských a severočeských, kde viděl, jaká zvláštní péče ovocnářství se věnuje. Jsa voják všímavý, seznámil se s každým krokem v té neb oné zemi, všímal si též každé práce, věda, že si dle svých zkušeností doma hospodářství své zařídí, dá-li mu Pán Bůh, aby se šťastně z vojny domů vrátil.

Dobrotivý Bůh vyslyšel prosby jeho. Ač se bitvy u Lipska účastnil a v nejkřutější seči byl, přece pomocí Boží byl zachráněn, a konečně když císař Napoleon I. byl poražen a zajat, byl Petr Zahradník propuštěn domů, kde jeho rodičové, ve stáří svém ku práci již neschopní, s nevýslovnou radostí jej přijali. Petr musil přejmouti doma celé hospodářství od svých rodičův a také zvoliti sobě družku života. Za manželku pojal svou bývalou spolužačku, Rozinu Korčianovu, které již jako mladík a ševcovský učeň nakloněn byl, poněvadž mu od rodičů potraviny, zvláště chléb z domova do města, kde byl na učení, donášela; s ní začal nové hospodářství. Na pastvištatech zasázel les, aby mu se strání voda poslední prst neodnesla a holá skála mu nezůstala. Pole svá počal zvelebovati, že je dobrým hnojem a sleženou prstí hnojl, v údolí od dešťů snešenou zemi sbíral a s mrvou promíchal. Kolem svých polí na mezích, u cest a v sadu nasázel hojnost ovocných stromů, které bedlivě ošetřoval, hnojl a vyřezával, tak že v krátkém čase stalo se jeho hospodářství vzorným v celé vesnici, a poněvadž byl Petr zbožným, mravným, příčinnivým a hospodářským, dávali jej rodičové svým dítkám za vzor.

Petr Zahradník skutečně toho zaslouhoval, aby byl dáván také za příklad mladým hospodářům. Vždyť byl muž zkušený, mnoho viděl, všeho si pozorně všímal, a co bylo dobrého, v domácnosti své zaváděl; co však seznal darebného, toho se vystříhal, zvláště těch nekalých zvyků, že se jeho sousedé u žida v kořálně schá-

zívali, tam se opíjeli, v karty hráli a vše co sklídili, k židu zanášeli. Tím žid bohatnul a sousedé přicházeli na mizinu. Takovéto lehkomyšlné jednání se Petrovi do duše protivilo; proto sedával doma a hleděl si svého obuvnického řemesla, tak že byl hledaným řemeslníkem, maje pro svou poctivou práci vždy hojně zakázek.

V neděli a ve svátek nikdy nepracoval, ale vždycky šel do kostela jak na mši sv. tak i na kázání a odpoledne na požehnání. Obyčejně se zastavil na faře, požádal pana faráře o nějakou pěknou knihu a čítával doma často i na hlas manželce své. Každou práci počínal s Pánem Bohem a s Pánem Bohem končil, neděle a svátky přísně světil, chrám Páně rád navštěvoval, sv. svátosti přijímal; jedním slovem: byl horlivým katolíkem, příčinlivým řemeslníkem a pokročilým a spořivým hospodářem. Proto Pán Bůh mu žehnal, v hospodářství se mu vše dařilo, tak že ze všech sousedů mívál nejlepší sklizeň, nejvíce obilí a dobrého sena, důstatek tučného dobytka a též hojně ovoce, které na hornaté Šumavě, kde se již ovoce nedaří, zvláště v Eisensteine a v tamním okolí dobře zpeněžil. Proto také jmění jeho rostlo, kdežto nedbalí a rozmařilí sousedé jeho, zvláště ti, kteří u žida v kořalce a v kartách nejlepší zálibu měli, přicházeli na mizinu. Mnozí zajisté ve spustlosti své tak daleko sklesli, že na Boha a sv. náboženství zapomínajíce do kostela málo kdy přicházeli, sv. svátostí nepřijímali a tak pořáde hloub hmotně i mravně klesali, až židé jim jejich statky, pole a domy po otcích zděděné prodávali a ubohým ožebračeným sousedům nezbylo nežli několik zlatých na cestu do Ameriky, kam se s rodinami svými, vylákáni byvše nesvědomitými agenty, vystěhovali.

Hospodáři Petru Zahradníkovi bylo sousedů líto, že k takovým koncům to s nimi dochází. Viděl, že hlavně kořalkou a karbanem tak bývají sváděni, že nejenom o své jmění přicházejí, ale až i o svou víru v Boha. Vida takovéto smutné příklady, přicházel čím dál tím více k přesvědčení, že jedině toho, kdo se Boha a svaté víry drží, Bůh také neopustí, a od té doby stával se nábožnějším a spořádanějším katolíkem.

Jedenkrát slyšel v kostele domácího faráře kázati o Božském Srdci Páně a o přelaskavém Srdci Panny Marie. Farář vykládal, kolik lásky tato přesvatá srdce pro nás pocítila, kterážto lásky nevýslovné my nehodni jsme: jak totiž Božské Srdce Páně z lásky k nám lidem, pro naše vykoupení nebe opustilo, v bídě a chudobě se zrodilo, jakých pronásledování od lidí zakusilo za to, že nás hříšné a nevděčné pokolení lidské tolik milovalo, že všechna možná dobrodiní mu prokazovalo, ano na kříži probodnuto bylo, sebe za nás obětující. To přelaskavé Srdce Páně jak z lásky k nám nehodným lidem v nejsvětější Svátosti oltářní se ukrývá a na oltáři sídlí, aby prosby naše vyslýchalo a nám se za pokrm k životu věčnému podávalo; a hle! za tuto nevýslovnou lásku bývá od nevděčných a zlovolných lidí ještě tupeno a haněno a láskou jeho nevýslovnou opovrhováno! Zasluguje tedy vším právem, aby za lásku jeho láskou mu zase spláceno bylo, a aby katolíci přelaskavé Srdce Páně z celé duše také milovali a jemu vzájemně zase své srdce otvírali a obětovali.

Slyšel dále s velikým pohnutím o přelaskavém Srdci Panny Marie, co vše to předobré Srdce z lásky k nám lidem také vytrpělo, jak sedmerým mečem probodeno bylo, co po celý čas pro nás nehodné lidi útrap a protivenství vytrpělo; a přece to přesvaté srdce, nevystihlou láskou jsouc naplněno, nevýslovně nás miluje a za nás u Božského Srdce Páně stále oroduje. Rozjímání toto ukončil pan farář výkladem, že úcta k těmto oběma přesvatým Srdcím hlavně mezi horlivými katolíky ve Francii se zmáhá a pěstuje, odkud se do celého křesťanského světa šíří. K úctě nejsladších Srdcí P. Ježíše a P. Marie zbudováno bylo již mnoho chrámů a oltářů a každý horlivý katolík aspoň má v domě svém a uctívá jich obrazy. Takto končil: »My Čechové měli bychom zůstatí pozadu a býti posledními, když tato předrahá Srdce P. Ježíše a P. Marie nám svatou víru, kterou naši sv. patronové vyznávali, z lásky knárodu našemu udržela a trudné doby válek husitských a luteránských v Čechách ve prospěch církve svaté zase napravila, národ náš umírající vzkřísila a víru sv. obnovila?«

Tato tklivá slova horlivého kazatele dojala Petra Zahradníka takou měrou, že mu otevřela oči, tak že sám uznával, jak nevděčně sami se k těmto přesvatým srdcím chováme; i umínil si státi se nejhorlivějším jejich ctitelem. Na výročním trhu v blízkém městě koupil sobě tyto obrazy, jež u veliké úctě měl, před nimi každého večera světlo rozžehával, pobožnost se svou manželkou často vykonával a dítky své napomínal, aby pobožnost k úctě těchto přesvatých srdcí konati nikdy neopomíjeli.

Tak míjely dny a roky, a rodina Zahradníkova trávila šťastně a spokojeně život svůj, sloužíc Bohu, který jim žehnal; žádné neštěstí a nemoce jich nestíhaly, obě dcery se dobře vdaly, jenom syn Jan odebral se do světa, odkud dlouho žádné zprávy o sobě neposýlal a také dlouho se do svého domova nevracel, aby po sestárlých rodičích hospodářství přejal.

Konečně se navrátil. Vypadal jako pán, rozumu měl mnoho, domov se mu zdál býti sprostým, také rodičové zdáli se mu býti velice zastaralého smýšlení, že dbali na modlitbu a náboženství -- kdežto on kostela a modlitby nepotřeboval, do kostela nechodil, za to v hostinci své rozumy otvíral, říkávaje, že moudří a učení lidé nepotřebují náboženství, které se hodí jenom pro nevzdělaný lid.

Ubozí staří rodičové, láskou zaslepeni jsouce nepozorovali toho, neboť syn jejich Jan se tak před nimi v pravém světle neukázal; a co jim lidé o něm vypravovali, tomu ani věřiti nechtěli. Konečně mu předali celé hospodářství, vyměnili sobě jenom skrovný výměnek, aby syna velkými dávkami nepřetížili a vystěhovali se do malé světničky za kuchyní.

Jan se v brzku oženil. Ve Vídni, kde býval dříve v práci, udělal si známost u svých pánů se služkou, kterou pojal za manželku. Tato přišla jako chudá dívka do Vídně do služby, kde však se stala marnivou, nepodajnou, vzdorovitou a všecky možné necnosti sobě ve službě osvojila. Nyní pak jako nevěsta chovala se k manželovým rodičům ještě hůře nežli k pánům svým ve službě, vždyť byla samostatnou paní. Ubohým rodičům činila všecka možná příkoří, zbožnosti jejich se

posmívala, na výměnku jim utrhovala, starým jejích šedinám lála, ano vchod skrze kuchyni do světničky jim znečišťovala, muže svého proti nim popouzela, zkrátka život ubohým starým rodičům tak ztrpčovala, že každého dne měli oči uplakané. Aby sobě v hoři svém ulevili, poklekávali před obrazy přesvatých srdcí Pána Ježíše a Panny Marie, kde jim stěžovali své boly a prosili o útěchu a trpělivost. Tak trávili ještě mnohá léta na výměnku v samém hoři a utrpení. Nejen snacha, nýbrž i vlastní syn jejích nanejvýš ztrpčovali jim život, ano i vnoučata nesměla ani k dědečkovi a babičce vlídně se chovati, spíše od rodičů svých byla naváděna, aby dědečkovi a babičce nadávala.

Starý Zahradník nestěžoval si nikdy nikomu na syna a snachu; trpělivě snášel utrpení svá; jen to jej hnětlo, že si takového vděku nezasloužil a proč že na něho Bůh takový kříž sesílá, když po celý život svůj přece Pánu Bohu sloužil a vždy se k němu utíkal.

Bylo tomu právě po štedré večeři; ani na takový den nedala jim jejích snacha pokoje; doběhla si na staré ještě do světničky na výměnku a tam jim vyčinila, majíc je v podezření, že jí několik vajec ukradli, čehož se staří nikdy nebyli dopustili. Oba staří byli uplakaní, při večeři nevzali ani sousta do úst. Po večeři rozžali lampičku u obrazů Srdcí Pána Ježíše a Panny Marie a konali svou každodenní pobožnost a po ní se slzami v očích pěli radostnou píseň vánoční:

»Narodil se Kristus Pán
veselme se —
Z růže kvítek vykvet nám,
radujme se.
Z života čistého, z rodu královského,
Nám nám -- narodil se.

Při této písni se jejích uplakané oči vyjasnily a oba staří a choří výměnkáři zdáli se býti naplněni nebeskou radostí. Pozdě v noci šli spat. Když se byl starý Petr pohroužil v milý spánek, tu zdálo se mu, že obě srdce na jeho obrazích Krista Pána a Panny Marie nevidanou záři vydávají, ano jako by plamenem hořela

a pod nimi že zářil nápis: »Koho Bůh miluje, toho křížem navštěvuje.« A podobný sen měla také manželka jeho. Když se byli probudili, a o svých snech si rozprávěli, poznali, proč na ně taková utrpení Bůh sesílá i horšili se sami na sebe, že někdy proti Pánu Bohu chtěli už reptati. Od té doby snášeli svůj křížek trpělivě a říkali s Jobem: »Staň se ve všem vůle Boží, budiž jméno Páně pochváleno.«

Uplynulo zase několik let. Oba staří výměnkáři chřadli, již o berlíčkách chodili a blížili se k osmdesátce. Na soužení a kříže své též dávno již zvykli a jen to jim lítost působilo, že nikdo ze vsi k nim na návštěvu nepřicházel; každý se bál snachy i syna a když neměl s nimi co jednati, raději se jich každý stranil.

Konečně těžce se roznemohl starý Zahradník a vida, že se konec života jeho blíží, dal požádati faráře, aby jej svatými svátostmi umírajících zaopatřil. Farář přišel, — ale jak se podivil! Na Šumavě jest doposud ten chvalný zvyk, že když kněz přichází s Pánem Bohem, dá se ve vsi zvonkem znamení, a každý, kdo jen může, jde velebnou Svátost uctít a za nemocného u lůžka se pomodlit. Však ke starým Zahradníkům na výminek nepřišel nikdo. Oba staří byli nedostateční a nikdo jim světnici upravití a vyčistiti nepřišel! Když kněz viděl, že tam ve světničce není ani stolu, postavil Velebnou Svátost Oltářní na okno, u něhož rozvěšeny byly obrazy Srdce Pána Ježíše a Panny Marie, a kde staří výměnkáři svou pobožnost konávali. Od mladých hospodářů nepřišel nikdo navštívit staré výměnkáře, ani dítky jejich. Ubohý starý Zahradník vida takovou zatvrzelost srdce těch, jimž celé své jmění byl předal, zaplakal hořce. Duchovní otec jej těšil a připomínal mu, že i Kristus Ježíš na kříži přibit byl, od svých apoštolů byl opuštěn a že se za nepřátele své ještě modlil: »Pane, odpusť jim, neboť nevědí, co činí,« aby tedy svým vlastním domácím také odpustil. Starý vzlykaje pravil: »Odpouštím jim, Bůh je naprav a nepokládej jim to Pane za hřích!« A když pan farář nemocného vyzpovídal a k Velebné Svátosti se obrátil, aj co spatřil!

Z polí a z luk byly zatím přiběhly slepičky, jež tam zrněčka sbíraly, usedly na okno a pohlížely na Velebnou Svátost Oltářní, kteráž byla na okně na malé patence na ubrousku pod obrazy přesvatých Srdcí P. Ježíše a P. Marie uprostřed dvou hořících svící položena. *)

Pan farář nad touto událostí strnul. Sám vyšel ven, otevřel dvěře světnice mladých hospodářů a zavolal je, aby šli navštívit staré rodiče a uctít Velebnou Svátost Oltářní. Mladí dali si říci a přišli i s dětmi. Sami také užasli, když viděli, jak plné bylo okno slepiček, jak se jenom jedna vedle druhé směstnati mohla, a jak slepičky na Velebnou Svátost a na obrazy přesvatých Srdcí Pána Ježíše a Panny Marie pohlížejí. Vidouce to, zastyděli se do duše. Ano mladá hospodyně vyběhla sama ven a oznámila podivný případ na návsi; v malé chvíli sběhla se celá ves k starému Zahradníkovi, tak že celá světnička naplnila se žasnoucím a zvědavým lidem.

Pan farář použiv této příležitosti, promluvil několik důtklivých slov k udiveným vesničanům: »Vždy bylo v našich pošumavských krajinách chvalným zvykem, že když kněz s Velebnou Svátostí k nemocnému přicházel, kdo jenom poněkud mohl, přišel Velebnou Svátost uctít a za nemocného se pomodlit. Vy jste tentokráte opomenuli tak učinit, ano ani domácí hospodář se svou rodinou, vlastní to syn zaopatřeného stařečka, ač pod jednou střechou bydlí, toho neučinil. Za to nevinní ptáčekové se na okno slétli, aby úctu Velebné Svátosti prokázali a přesvatá Srdce Pána Ježíše a Panny Marie uctili. Vezměte si z toho příklad na trvalou památku a nezanedbávejte nikdy zbožného zvyku toho. A vy mladý hospodáři a hospodyně a vy dívky, pojdte nyní k lůžku svého nemocného děda a odproste jej za vše, v čemkoliv jste mu ublížili, neb on vám také všem ze srdce odpouští.«

Mladý hospodář touto neobyčejnou událostí a těmito důtklivými slovy hluboce jsa dojat, přistoupil k lůžku

*) Skutečný příběh, o němž si lidé tamní ještě doposud vypravují. Wildmann.

svého otce, se slzami v očích prosil za odpuštění a líbal vráskovitou ruku jeho. Totéž učinila i jeho manželka; přede všemi vesničany stalo se smíření mladých se starými na výměnku. Ubohý otec chorý objal syna, jeho manželku a dítky a třesoucí rty jeho šepotaly: »Odpusť vám Pán Bůh, netrestej vás za to, já vám ze srdce odpouštím. Božské Srdce Páně a přesvaté Srdce Panny Marie, k nimž jsem v životě svém útočiště měl, vyslyšela mne. Nyní rád umru, jen když vidím, že uznáváte chyby své;« a uděliv jim všem požehnání, vypustil duši, posílněn jsa chlebem andělským na cestu k věčnosti. Jakmile byl kněz Velebnou Svátost sejmul s okna a podal nemocnému, odlétly slepičky zase do polí.

Pověst o této události roznesla se daleko široko v celé krajině pošumavské. Od té doby každý téměř hospodář zakoupil sobě obrazy Srdce Pána Ježíše a Panny Marie a v každém domě v celém okolí konají se pobožnosti k těmto přesvatým Srdcím. Na den Božského Srdce Páně a na den přesvatého Srdce Panny Marie jde v té krajině každý do kostela, a slaví dny ty jako svátek.

Mladý hospodář Zahradník se úplně polepšil. Z okna toho, kde se tato neobyčejná událost přihodila, udělal domácí kapličku a zařídil tam oltáříček. Obrazy přesvatých Srdcí Pána Ježíše a Panny Marie zdobí často věnci z čerstvých květín a lampa tam stále hoří. V neděli a ve svátek zvláště za večerů zimních schází-vají se tam občané bukovičtí, konajíce tam pobožnosti domácí. Též i mladá hospodyně lituje nyní často provinění svého a hledí staré matce vše pohodlí připravit, ctíc ji jako vlastní svou matku. Též dítky tulí se k babičce a kolikráte se tázaly: »Kdy přilétnou slepičky zase na okno? Že babičko, až budete jako dědeček umírat?!«

Ruka dobrého dítěte.

Historická pověst Bechyňská.

Nebude od místa, když čtenářům podám skutečnou událost ze zámku Bechyňského, o níž pověst posud v Bechyni se udržela a kterouž též za dávných dob spisovatelé Vrbčanský*) z řádu Minoritského a Balbín**) z řádu tovaryšstva Ježíšova, ve svých latinských knihách zaznamenali.

Adam ze Sternberka, nejvyšší purkrabí království Českého a pán na Bechyni, měl se svou chotí Marií Hohenzollernskou r. 1608 syna Václava, který se v Bechyňském zámku narodil. Když toto dítě od pražského arcibiskupa Jana Lohelia křtěno bylo, sepjalo ručičky, jako by se chtělo modlití.

Sotva dosáhl chlapec sedmého roku, onemocněl těžce a v nemoci, kolik měsíců trvající, zpovídal se třikráte P. Jiřímu de Bon z tovaryšstva Ježíšova z celého svého života tak důkladně, že se sám tento kněz zralostí rozumu tohoto chlapce divil. Hoch říkával svému zpovědníku i všem domácím, že jest každému člověku velice třeba, aby se i za útlého mládí na smrt připravoval a na poslední věci života svého pamatoval.

Když matka v těžké nemoci jeho nad ním plakávala a že jej v brzku ztratí, hořekovala, prosíval ji, aby nic neplakala a nehořekovala, že bez toho ví, že v brzku do nebe přijde, ano, že již sv. Štěpán a Vavřinec přišli, aby jej do nebe s sebou vzali a že právě tito dva svatí stojí na místě, kde jest kříž s ukřižovaným Pánem Ježíšem. Když se skutečně

*) Wrbezanceky in nuebo minoritico pag. 205 N. XI.

**) Balbinus Lit. III C. 1852.

ostatky týchž svatých na onom místě nalezly, vzpoměla si matka, že právě na křtu svatém tyto dva svaté sv. Vavřince a Štěpána odporučili tomuto dítěti za jeho ochránce. Toto dítě vždy, kdykoliv hodiny byly, znamenalo se svatým křížem a modlilo se za šťastnou hodinu smrti. Když umíralo, byly právě tři hodiny odpoledne; i chtělo se zase svatým křížem poznamenati a modliti, ale pro slabost nebylo s to, aby ručičku pozvedlo. Proto podporovalo si pravou ruku levou a v témž okamžiku zesnulo v Pánu, ruku pravou a prsty majíc připravené, aby svatým křížem se znamenalo. Dítě bylo ve Sternberské hrobce v klášteře františkánském v Bechyni pochováno.

R. 1619 obléhalo protestantské stavovské vojsko Bechyni, šestkráté útok na město činíc; konečně přece zradou města dobylo, zvláště kláštera se zmocnilo, zázračné obrazy s oltářů sházelo, sochy svatých a oltáře zohavilo ano ani zemřelých v hrobkách neušetřilo, nýbrž rakve kovové zvláště cínové z hrobek nahoru do kostela vyneslo, kosti z nich po kostele rozmetalo a cenné věci z těl a rakve s sebou odneslo. Toho času byla též rakvička dobrého dítěte Václava otevřena a pravá ručička, kterou svatý kříž dělávalo, až po loket úplně neporušena se shledala, kdežto druhé údy těla byly již zetlelé. Jak Balbín vypravuje, byla též rakvička od bezbožných lotrů ukradena a ručička dobrého dítěte Václava v kostele pohozena. Když vojsko odtáhlo a zbožní Sternberkové, jako páni na Bechyni, dávali zase kosti svých předků, po kostele klášterním rozmetané, shledávají a do rakví nových ukládati, našli zbožní rodičové Adam ze Sternberka a manželka jeho Marie z Hohenzollernu mezi rozmetanými kostmi pravou ručičku dobrého dítěte Václava, před pěti lety v tomtéž kostele pochovaného, která až po loket neporušena byla. S největší uctivostí ji vzali a dali na ni udělati z křišťalového skla rakvičku, kterou na oltáři v zámecké kapli sv. Ludmily v největší úctě chovali. Jak Balbín vypravuje, ještě r. 1681, kdy právě v Bechyni meškal, sám svýma očima ručičku tu docela neporušenou viděl.

Paní Marie ze Sternberku, zanechala tuto neporušenou ručičku svého dobrého dítěte Václava jako nejdražší poklad své dceři Marii Evě provdané z Tiefenbachu.

Brzo roznesla se pověst o tomto dobrém dítěti a o jeho neporušené ručičce, až k císařskému dvoru do Vídně. Ručička na žádost samého císařského dvora musila být převezena z Bechyně do Vídně na císařský hrad, kde se jí všickni obdivovali a mladým arcivévodům a arcivévodkyním dobré dítě za příklad dávali. Dlouhá léta byla neporušená ručička na císařském dvoře, až konečně zmizela, že se o ní neví. Staří sousedé Bechyňští ještě po dlouhá léta dávali dobré dítě z rodu Sternberského za příklad svým dětem, aby pamatovaly, jak všemohoucí Bůh odměňuje dobré, ctnostné a zbožné dívky.

Bratřanci Kličkové.

Pověst ze skutečných událostí minulého století.

Íaskavý čtenáři, byl jsi již v Klatovech? Ne-li, aspoň jsi o městě tom častěji slyšel. Klatovy jsou v celém západním Pošumaví nejpamátnejším místem. Již r. 771 praví se o nich, že byly od Klatovky, manželky Činislavovy založeny a r. 1000 od vévody českého Oldřicha na město povýšeny. Byly městem obchodním a průmyslovým, ale za husitských válek velice utrpěly, zvláště když Žižka dne 29. března 1421 města tohoto mocí dobyl, celé vyplenil a veliký počet obyvatelstva povraždil. Dlouho řádili husité v tomto městě na velikou zkázu obyvatelstva. Také utrpělo veliké pohromy ve válce třicetileté, kde ho každé chvíle rozličná vojska dobyla a vyplenila, v kterémžto plenění nejvíce se vyznal švédský vůdce Torstenson, který celé město zapálil, mnoho lidí povraždil a přes 150.000 kop grošů na sousedech na živu zůstavších vynutil.

Klatovští bývali horlivými katolíky a vřelými ctiteli Rodičky Boží, neb již roku 1000 vystavěli si překrásný kostel zasvěcený Narození Panny Marie. R. 1014 byl právě o slavnosti Narození Panny Marie na rozkaz pražského biskupa Bohdala posvěcen knězem Votíkem. V tomto nyní děkanském kostele jest zázračný obraz Panny Marie Klatovské; k němu o veliké pouti, tu neděli po sv. Kilianu, z celého Pošumaví tisícové lidí putují, neboť o této pouti bývá zázračný tento obraz v největší slávě po náměstí a ulicích Klatovských nesen do původního místa svého, kaple »Chaloupka« zvané, kde se dne 8. července 1685 počal krví potiti. Dále památný jest v Klatovech kostel archanděla Michala na hřbitově, který již r. 1496 vystaven byl. Dále gymnasiální kostel sv. Vavřince, kde býval klášter benediktinský, od Theobalda I., syna vévody Vladislava I. r. 1158 založený, kde odpočívala blahoslavená Amabilia, z prastarého rodu Černínů z Chudenic pocházející, která tam založila klášter benediktinek. Později byl tam klášter dominikánský, který byl za císaře Josefa II. zrušen. Velice památná jest v rohu na náměstí černá věž, na níž spatříš prastarý český orloj. A kdo by si též u Klatov na blízku nepovšiml »Křesťanského vršku«, kde křesťané nad pohanskými Čechy v okolí klatovském ještě roztroušenými v IX. století zvítězili!? Tam na vršku jest vystavena kaple bičování Krista Pána, kamž každého pátku mnoho zbožných lidí z města i okolí putuje.

Velice však památným jest na náměstí jezuitský kostel, stavba monumentální. Jest zasvěcen Neposkvrněnému Početí Blahoslavené Panny Marie; klatovští otcové z Tovaryšstva Ježíšova od císaře Ferdinanda II. r. 1636 do Klatov uvedení si ho r. 1656 vystavěli. V tomto kostele jest tělo sv. Inistrina. Když však statky po Danielovi Korálkovi, který jako vůdce klatovských protestantů ze země byl vypovězen, jezuitům připadly a nejvyšší český kancléř Jiří Adam hrabě Bořita z Martinic r. 1651 na vystavení tohoto velkolepého kostela 10.000 zl. věnoval a dcera jeho Lucie Ottilie po smrti svého muže Oldřicha Františka hraběte Libsteinského z Kolovrat na kolej jezuitskou 50.000 zl. věnovala, byla z daru toho a z příspěvků jiných dobrodinců jezuitská

kolej při tomto kostele vystavena, kde otcové z tovaryšstva zřídili seminář pro studující a šlechtický konvikt. V těchto dvou ústavech mládež z celého Pošumaví ano z celých západních Čech studovala; vždyť jesuité byli tak u lidu šumavského oblíbeni, že do prostorné hrobky jejich, která pod jesuitským kostelem byla, všickni šlechticové a zámožní lidé dávali se pochovávat. A z této doby, kde tolik mládeže u jesuitů v Klatovech se scházelo, chci tobě, laskavý čtenáři, následující událost vypravovati:

Jesuité vůbec, tedy i klatovští, vynikali velkou učeností, vždyť v Klatovech mezi nimi byli dva dějepisci Balbín a Hammerschmied, kteří dosud slavného jména mezi historiky požívají; proto také k nim tolik studujících se hrnulo.

Bylo to v první polovici minulého století, že v Klatovech u jesuitů též dva bratřanci Kličkové, z blízké vesnice u Klatov, z Ostrétic pocházející, studovali. Oba byli stejného stáří. Otcové jejich byli rodní bratři a sousedé, mezi něž rozdělil dědeček svůj statek. Nebylo mezi nimi žádných různic: bratři otcové se milovali jako bratři a synové jejich studující žili spolu též jako bratři. Jeden z těchto dvou bratřanců se jmenoval Josef, druhý František. Josef byl více do světa, podnikavý a odhodlaný, měl též obsáhlejší názory ve svém vědění a úsudku, ale byl popudlivým; František byl více tichý a zbožný, neublížil ani kuřeti, každé protivnosti trpělivě snášel a v modlitbě nalézal největší útěchy.

Otcové jesuité, jako moudří vychovatelé, dopřávali žákům svým mnohé nevinné zábavy. Po vyučování chodívali sami s nimi na procházky a dovolili jim hráti rozličné hry; ale vždy bývala mezi žáky ze semináře, kteří z měšťanských a rolnických rodin pocházeli, se strany jedné a mezi žáky ze šlechtického konviktu, se strany druhé jakási zášť a řevnivost, neboť šlechtičtí synkové z konviktu bývali lépe stravováni, nosili se po modě, měli po boku mečíky a proto pohlíželi na druhé studenty ze semináře s opovržením, činíce jim, kde mohli, jaká příkoří. Nejvíce z nich se nafukoval Jaroslav rytíř Hubatius z Kotnova, jehož rodičové sídlili

na blízkém Běhařově a kromě toho měli ještě několik statků v Šumavě. Ten, kdykoliv se setkal se studenty ze semináře, vždy s nimi započal nějakou hádku, ano často tasil mečik a vyhrožoval, že kdo se mu opře, toho že probodne.

Každý se Hubatiovi vyhýbal a obával se s ním setkat se. Oba Kličkové dostoupili v studiích svých až do retoriky a měli se toho roku s Klatovy rozloučiti a přejíti na studie další do Prahy. Na den sv. Maří Magdaleny hráli studující v koleji divadlo a po něm měli volnou zábavu. Hubatius nevražil na Josefa Kličku již delší čas; k večeru pak, když Klička se vzdálil do seminářské uličky, běžel za ním a tasil mečik, chtěje Kličku probodnouti. Klička však jsa silnější a obratnější stiskl slabšího a vyhejčkaného Hubatia, vyrazil mu mečik z ruky a uchopiv se ho, bodl jím Hubatia do prsou tak, že krev z úst a prsou jemu vystříkla a Hubatius svaliv se na ulici, zdál se zápasiti se smrtí.

Ubohý Josef Klička stál celý zoufalý jako vrah u Hubatia zápasícího se smrtí. Již se viděl za skutek ten houpati na šibenici; proto hledal spásu svou v útěku. Slyše kroky přicházející noční stráže přiložil mečik Hubiatovi do ruky, aby se zdálo, že sám se probodl a utíkal kam ho nohy nesly -- stále jen dál a dále od Klatov. — — —

První noc ani nespál, stále jen utíkal, rovněž i celý druhý den; přes noc se ukryl v lese, až konečně třetího dne v krajině rovinaté plné rybníkův se octnul, z čehož poznal, že jest to krajina Hlubocká a věže, jež se vzdálí viděl, že jsou to věže Č. Budějovické. Slabost na něho připadala a hlad se v nitru ozýval, neb na celé cestě z Klatov až k Č. Budějovicům nikde sobě neodpočinul, aniž čehož požil. Unaven nejen dálnou cestou, nýbrž hlavně stálým rozechvěním při každé vzpomínce že jest vrahem, měl stále před očima chroptícího Hubatia a chvěl se nevěda, zdali jest živ čili mrtev a zdali rámě spravedlnosti jej samého nepronásleduje. Slabostí jsa stížen klesl u cesty na drn a plakal hořce, rozvažuje svůj nešťastný stav. V tom vzpomenu si na svou matku, která jej ve mládí již učila v soužení a v ne-

štěstí vzývati Pannu Marii Klatovskou, k níž z celého Pošumaví lid katolický své útočiště běře; proto jako student již chodíval do »Chaloupky« a tam ji za pomoc a přispění prosil. I poklekl nyní a modlil se převroucně: »Pod ochranu tvou utíkáme se sv. Boží Rodičko, prosbami našimi nezhrdej v potřebách našich, ale ode všeho nebezpečenství vysvobod nás vždycky...« A když se byl pomodlil, zdálo se mu, že se z »Chaloupky« ubírá do podzemní hrobky jezuitské, kde jest oltář sv. kříže a sedmibolestné Rodičky Boží a tam že se modlí u rakve Albrechta Chanovského z Dlouhé vsi, který odpočívá v oddělení mezi zemřelými pátery jesuity a jež celé Klatovy ano celé Pošumaví jako světce ctílo a za přímluvu vzývalo. I tomu se Josef Klička pod ochranu ve spánku svém odporoučel, až konečně hrkotem vozu jsa probuzen, prohlédl a uviděl, že se povoz na blízku zastavil. Sluha seskočiv s kozlíku otevřel dvířka. Z vozu vystoupil nejdříve již obstárlý pán, veliké postavy; sám z vozu vynesl dítky své, aby se na louce proběhly. Vystoupila konečně paní, matka dítek a také se procházela. Koně mezi tím pásli se na trávníku u cesty. Klička pozoroval vše a když dítky až k němu se přiblížily, počal s nimi rozmlouvat, vodil je a v brzku spřátelil se s nimi. Z řeči jejich poznal, že mluví jazykem českému příbuzným, ale nevěděl, jaká by to byla řeč. Rodina ta přiblížila se k němu a pán otázel se ho, co je zač a kam se ubírá; vidouce pak, že ubohý hoch ten má plno slzí v očích, tázali se všickni, co mu jest a zdaliž by mu pomoci mohli.

Ubohý Klička vyznal se ze všeho, vypravoval že jest od Klatov rolníkův syn, že byl osm let v koleji jezuitské v Klatovech a nezamlčel a s pláčem vyznal, jaká nehoda se mu stala, že šlechtice, soudruha ze studií svých mečem probodl; že jej nejvíce trápí ta myšlénka, že snad jest vrahem a že by nevýslovně rád věděl, zdaliž sok jeho jest živ čili mrtev.

Pán a paní na chvíli se od ubohého studenta vzdálili a spolu rokovali. Pak se zdálo, že se dohodli a zase ke Kličkově se obrátili. Pán k němu pravil: »Činím vám, ubohý studente, tento návrh. Vidím na vás, že jste nešťastný člověk a že jste se přenáhlil při sebe-

obraně. Potřebuji pro své dívky vychovatele. Jsem ruský šlechtic, velkostatkář a státní úředník. Nabízím vám místo vychovatele ve svém domě. Chcete je přijmouti?

Na ubohého studenta Josefa Kličku jako kdyby spadla celá hora; nechtěl ani věřití svému štěstí, které ihned připisoval mocné přímlově Rodičky Boží Klatovské. S největší radostí svolil a obdržev od ruské rodiny dostatečného občerstvení, vsedl do vozu na vykázané místo. Osud jeho byl rozhodnut: ubíral se do Ruska. Jeli přes Prahu a přes Kladsko do Vratislavi do Slezska, odtud přes Varšavu až do Polocka, kde tento pán vládl rozsáhlými statky. Nazýval se hrabě Nelidov a byl vyslaneckým kurýrem ruského dvora a státním radou.

Student Josef Klička zůstal u hraběte Nelidova více, nežli osm let vychovatelem. Otevřel se mu nový svět. Přišel do vznešených společností, viděl jiné zvyky a obyčeje, se svými žáky konal daleké cesty po svaté Rusi do matičky Moskvy, do starého Kyjeva, jako carského sídla Petrohradu, viděl Baltické moře a jeho zálivy, mnohé přístavy, kde ruský obchod počal zkvetati. Námořnický život se mu velice líbil a s chutí byl by sám chtěl býti námořníkem. Seznal též život polský mezi Poláky na Litvě a v Kongresovce a život ten čistě slovanský jak polský tak ruský mezi Velko-, Bělo- a Malorusy se mu velice líbil. Tu s lítostí seznával, jak národ český velice do podruží německého zabředl; i přál si, aby český národ též volnosti a rylosti dosáhl v životě národním, jako život slovanský na Rusi a v Polsce. Dokud jako student dlel v Klatovech, neměl ani jiskry národního uvědomění v sobě, vždyť tehdy ještě národ náš byl v tvrdý spánek pohroužen. Arciť jesuité na základě češtiny vyučovali jiným jazykům, ale latina byla jazykem vzdělanců a kdo uměl latinsky, nemluvil česky. Teprv na Rusi pocítil Klička, že se v něm vzňala jiskra národního vědomí, teprv nahlédl, jak národ slovanský jest mocný a silný, že více nežli půl Evropy mu náleží. Teprve stal se hrdým, že jest členem takového národa, hrdým, že jest Čechem, Slovanem!

Tam navštěvoval přednášky učených Rusů, zvláště scházel se rád s cestovateli po cizích zemích; a pán jeho, hrabě Nelidov a častí hosté, dům hraběcí navštěvující, uměli vypravovati mnoho o životě ve vyšších dvorních kruzích celé Evropy. V hraběcím domě naučil se ruštině, frančině, ušlechtilým způsobům a stálým obcováním mezi ruskými uenci a vzdělanci stal se sám velice vzdělaným, v každé společnosti oblíbeným a hledaným.

Vypukla válka s Turky. Rusko chtělo vsí mocí dosahati až k Černému moři a dobytí poloostrova Krimu, aby zničilo chanát tatarský v Bakčisaraji a mělo otevřenou cestu po Černém moři do Středozemního. Každý Rus, kdo jenom zbraň nositi mohl, účastnil se války té s nadšením. Hrabě Nelidov se svými dospělými syny účastnil se války též. Ani vychovatel jejich Josef Klička neváhal, ale táhl do boje s nimi.

Život válečný byl brzy jeho živlem a zdálo se, jakoby Klička pro vojína zrozen byl. Službu vojenskou konal co nejsvědomitěji, stal se brzy důstojníkem a když při mnohých příležitostech vynikl udatností a obratností, mnohými počty jsa vyznamenán, postupoval v důstojnostech.

V čele svého vojenského oddělení vítězně dobyl některých měst a zvláště při ztečení opevněného Bakčisaraje, hlavního sídla tatarského chanátu na Krimu tolik se vyznamenal, že byl povýšen za generála i do stavu šlechtického. Když se válka skončila a Rusko celý chanát Krimský přivtělilo k říši velkoruské, stalo se pánem na Černém a Azóvském moři. Zařizovalo své loďstvo na moři Černém, jehož hlavními stanicemi byla nově zbudovaná Odessa a Sebastopol; Josef Klička stal se generálem tohoto loďstva. Později se Klička dvakráte jako generál oženil a pojal za manželky šlechtičny, které mu značné statky věnem přinesly. Tak dostoupil bývalý student Klatovský Josef Klička na Rusi hodností a největšího štěstí, jakých smrtelník si přátí může.

Stát ruský chtěje své loďstvo zdokonaliti, uznal generála Kličku za nejschopnějšího, aby byl odeslán s oddílem Černomořského loďstva do Středozemního, a tam aby pozoroval nové výzkumy západních evrop-

ských států, jichž loďstvo zdržovalo se v četných přístavech moře Středozevního. Přes zimu měl se generál Josef Klička se svým loďstvem zdržeti ve přístavu Tunisském. Bylo to okolo roku 1764.

* *

Laskavého čtenáře musím nyní zavést zpět do Klatov, abychom zvěděli, co se tam po útěku Josefa dalo. Noční hlídky se přiblížily ke studentu ležícímu v krvi. Posvítivše si smolnicí jemu do obličeje, poznali, že jest to Jaroslav Hubatius, rytíř z Kotnova. Hned jej sebraly a odnesly do konviktu jesuitského, kde způsobeno tím veliké vzrušení. Lékaři byli hned zavoláni, zastavili řinoucí krev, obvázali ránu a Hubatius položen na lůžko, kde beze smyslů celou noc odpočíval. Teprv druhého dne přišel k sobě, počal slabě mluvit a vypravovati otcům jesuitům, jak se celá událost sběhla. Na retora Josefa Kličku padlo hned podezření, poněvadž se ztratil, ale nikdo nevěděl, co se s ním stalo, kam utekl a mnozí se domnívali, že si snad někde z bázně život vzal. Hubatius se za několik neděl pozdravil a studoval dále. Uznával, že tehdejší nehody byl sám příčinou a v srdci svém Josefu Kličkovi úplně odpustil, ano často litoval tohoto nešťastného mladíka, nevěda kam se ocnul a co se s ním stalo.

Druhý Klička, František litoval velice skutku bratrance Josefa, často si na něho vzpomínal a za něho se modlil; chodíval do »Chaloupky« a prosíval zázračnou Rodičku Boží Klatovskou, aby bratrance jeho Josefa neopouštěla, jemu zahynouti nedala a je-li na živě, štěstí a požehnání mu vyprosila. Klatovští častěji tohoto ubohého studenta vídávali klečeti v »Chaloupce«, jak s rukama sepjatýma se hlasitě modlil: »Pomni o Královno milá, že nebylo slýcháno, abys koho opustila, když k Tobě bylo voláno,« a jak se slzami v očích odporoučel bratrance svého Rodičce Boží Klatovské, modle se: »Pod ochranu Tvou utíkáme se svatá Boží Rodičko!« Tu na modlitbách se mu zdálo, že Rodička Boží Klatovská prosbu jeho vyslyšela a že bratranec jeho Josef jest zachráněn a dobře se mu

vede; však nevěděl o něm ničehož, ani rodičové bratracovi v Ostřetčích. Nešťastný Josef zmizel nadobro.

Mezi tím dokonal František Klička retoriku u otců Ješuitů v Klatovech; měl sobě budoucí stav voliti. Svět hlučný jej netěšil; toužil více po tichém, chudém životě v klášteře. Přepychu nikdy nemiloval. Toho času nejlepší pověsti požívali Otcové Františkáni, kteří horlivě lidi ke spáse duší vedli, ano i jako misijnáři v krajinách pohanských mnoho nevěřících na víru obrátili.

V českém Pošumaví nejvíce prosluli Františkáni Novokosteletí na hranicích bavorských, neb Rodička Boží, která dříve sídlo své v Loučimi měla, za dob husitských válek přenesena byla od zbožných žen do hvozdů Šumavských, kde zbujník husita, rychtář Votavský, rozfal ji mečem hlavu a třikráte ji hodil do studánky; ale zázračná soška Rodičky Boží vždy octla se ze studánky zase v dutině staré lípy a z jizvy, kde seknuta byla, stále krev se prýštila. Pro tento zázrak staly se Nové Kostely památnými, postaven tam nový kostel, zařízen klášter Františkánský a celé davy poutníků jak z východních Bavor tak i z celých západních Čech, z Horní i Dolní Falce tam putovaly. Bylyť té doby Nové Kostely nejslavnějším poutním místem v celém Pošumaví. Do tohoto kláštera býti přijat přál sobě vždy František Klička; tam chtěl v tiché klášterní samotě Bohu sloužiti a bloudící ovečky zase na pravou cestu přiváděti; tam zdálo se mu, že jest pro něho místo, kde dle sil svých pro spásu duše své a svých krajanů nejlépe by mohl působiti.

Zadal do kláštera Novokosteleckého za přijetí a byl také ochotně přijat, neb tito bavorští řeholníci potřebovali českých kněží, když z Čech velké množství poutníků k nim přicházelo. V klášteře Řezenském konal noviciát a studia bohosloví a po vysvěcení na kněze poslán byl do Nových Kostelů, by svým krajanům českým podával duchovní pokrmý a manu nebeskou. Krajané jeho z okolí Klatovského utíkali se k němu jako k otcí svému a ctili jej velice, neboť P. František Klička byl skutečně velice zbožný a horlivý řeholník. V klášteře Novokosteleckém prodlél několik let.

V tom čase nastalo hnutí v Bulharsku. Bulhaři, dříve katolíci, byli řeckými duchovními k tomu převedeni, že odpadli od římské západní církve a přistoupili k východní pravoslavné. Řečtí duchovní však, fanarioti zvaní, velice utiskovali ubohé Bulhary. Co jim nepobral Turek, to jim pobral fanariotský biskup a pop, tak že pro vydírání lidu byli nenáviděni. Kromě toho tížilo Bulhary, že každé národní hnutí v lidu bulharském hned Turkům udávali, ve školách i kostelích jenom řecký jazyk zaváděli a národním jazykem bulharským úplně opovrhovali. Bulhaři již déle nemohli snášeti útisků těch, proto se obrátili s prosbou k svatému Oci do Říma, aby jim poslal římsko-katolické duchovní jazyka slovanského znalé, kteří by lid poučovali a dítky jejich ve sv. náboženství cvičili, že zase rádi přestoupí k víře otců svých a přilnou k církvi římsko-katolické. Svatý Otec vyslyšel s největší radostí prosby jejich a slíbil jim, že v brzku vyšle katolické missionáře jazyka slovanského znalé, kteří se velmi snadno také bulharské řeči přiučí.

Poněvadž otcové z řádu sv. Františka na celém Východě nejen ve Svaté zemi, ale v celém Turecku oblíbeni byli a již od sultánů tureckých mnohých výsad požívali a v Turecku dle národního kroje se nosili: ustanovil sv. Otec, aby missionáři z řádu sv. Františka do Bulharska posláni byli. Z celého řádu vybírání tedy mniši buďto jazyka českého neb chorvátského neb slovinského znalí; a hle i na P. Františka Kličku v Nových Kostelích došlo, poněvadž byl Čech a odhodlán jako missionář rozšiřovati mezi rozkolníky království Boží. S radostí a ochotou přijal nařízení to a těšil se velice, že bude moci jako Čech poněkud spláceti Bulharům, co Bulharský národ národu Českoslovanskému učinil, vyslav k němu svaté věrozvěsty Cyrila a Methoděje, aby ho na víru katolickou obrátili. V brzku se připravil na cestu. Jeho klášterní bratři velice neradi s ním se loučili, neb všickni ho pro jeho tichý, svatý a přísný život mnišský velice milovali. Z Nových Kostelů odejel přes Řezno a Pasov po Dunaji do Vídně, odkud s jinými mnichy plavili se po Dunaji do Bulharska, kde pro blaho národa bulharského pracovati měli. P. František

Klička byl určen do Trnova, starého sídla carů bulharských, aby v krajinách Vysoké planiny »Balkánem« nazvaných, Bulhary pro církev římsko-katolickou získal. Pracoval neunavně; mnoho tisíc rozkolníků již přilnulo zase k víře římské. Však duchovenstvo řecké velice těžce neslo, že Bulhaři stávají se katolíky; proto katolické missionáře stále očerňovali u tureckých pašů, až konečně paša Plovdivský zatknouti kázal P. Františka Kličku, jenž právě v Kazanliku, v krajině růžemi proslulé, Bulhary na katolickou víru obracel. Řečtí duchovní sami postarali se o jeho zatknutí a dali jej odvézt do Cařihradu, kde byl tajně naložen na loď tureckou a dovezen do Tunisu v Africe, aby tam za otroka prodán byl.

Ubohému Františkánu bylo na lodi velice mnoho zakoušeti. Turci i Řekové nakládali s ním hůře nežli se zvířetem. Přikovali jej na rukou i nohou do spodní kajuty, kde bylo otroků natlačeno, že se ani hnouti nemohli. Za pokrm jim dávali odpadky a shnilou stravu a tu ještě ve skrovné míře. Kdyby jej byla Rodička Boží Klatovská, ku které se stále v modlitbách svých utíkal, nebyla sílila, byl by musil trýznění svému podlehnouti. Konečně po měsíční plavbě dojela loď do přístavu Tunisského, kde zajatci byli vedeni do odlehlého obydlí; tam lépe jsou stravováni, aby sesílili, by více za ně se stržilo, až za otroky budou prodáváni.

Po čtrnácte dní byli otroci ti — abychom tak řekli — lépe krmeni. Většinou to byli Bulhaři a Srbové, kteří tajně a úkladně z domácností svých byli vylákáni, do Cařihradu mocí odvedeni a do Afriky pak na na trh otrokářský odvezeni. P. František Klička byl jedinou jejich útěchou. On v neštěstí svém nezmalo-myslně, aniž mnoho o život svůj dbal, nýbrž hleděl jenom soudruhům svým prospěti a církve svaté je získati. Těšil je, poučoval, v útrapách posiloval a slovem Božím nasycoval.

Konečně nastal den, kde měli býti za otroky prodáni. Byli vyvedeni ze skrýší svých a vedeni na trh do Tunisu. Tam byli v řadě rozestaveni a kupci turečtí prohlíželi si je jako zboží, mají-li je a kterého z nich koupiti.

Toho času byl nedávno ruský námořní generál Josef Klička zakotvil v Tunisu, aby tam s loďstvem svým přezimoval. Přicházel ob čas do města, aby si památnosti Tunisské prohlédl. Procházeje se po náměstí, uviděl řadu otroků, nejvíce to Evropanů, kteří tureckým kupcům byli ku prodeji nabízeni. Jakýmsi vnitřním pudem, jsa veden, přiblížil se také k nim. Dívaje se na řady ubohých otroků, uzřel jednoho, který již ze zdálí naň učinil veliký dojem. Byl oděn ve františkánský habit; fes měl na hlavě a dlouhý vous a kníry splývaly až na prsa jeho. Poznával, že jest to nějaký Františkán, který jako missionář byl chycen a nyní bude za otroka prodán. I umínil si hned, že jej vykoupí a vysvobodí. Protož přiblíživ se k němu, otázal se ho jazykem latinským: »Odkud jste?«

»Z Čech, pane!« klidně odpověděl Františkán.

»Odkud z Čech?« táže se dále u velikém překvapení česky generál.

»Od Klatov, pane,« odvětil Františkán rovněž celý udivený.

»A jak se jmenujete?« tázal se generál pln nedočkavosti.

»P. František Klička,« odvětil mnich.

Generál, uslyšev jméno Klička, poznával beze vší pochybnosti, že tento páter Františkán jest jeho milovaný bratranec, kteréhož od svého útěku z Klatov neviděl ani o něm čeho slyšel. I vrhl se mu kolem krku, líbal jej a slzy vyřinuly se mu z očí, tak že pro radost ani nemohl říci, že jest jeho bratrancem Josefem Kličkou. P. František byl celý v udivení, co se děje, až konečně generál vzpamatov se, zvolal: »Bratranče drahý, já jsem tvůj Josef Klička!«

Podivnějšího shledání ani snad nemůže býti v událostech života lidského. Oba bratrance se objímali, jako děti plakali, ale promluvíti na sebe dlouho nemohli. Všickni otroci ano i kupci turečtí udiveně na to pohlíželi Generál ruský objímá otroka! Konečně generál koupil otroka Františkána, dal za něho, co pán jeho požadoval, ano na přímluvu Františkánovu všechny ostatní otroky vykoupil a uvedl na loď své. Na lodi musil mu bratranec jeho P. František vypravovati, co

o událostech v Klatovech a rodném místě Ostřeteticích věděl. První otázka generálova ovšem byla: »Co se stalo s Hubátiem, je živ či mrtev?« A když P. František s ním sdělil, že jest živ, zaradoval se generál velice, že není vrahem. P. František musil mu zevrubně vše povídati, jak hlídky noční našly Hubátia krví zbroceného, jak jej odnesly do konviktu, jak Hubatius těžce nemocen ležel zápase se životem a smrtí, až se konečně přece pozdravil a Josefu Kličkovu ze srdce vše odpustil, dobře uznávaje, že nehody té sám byl původcem a že nyní jest velkostatkářem na Běhářově, kterýžto statek po rodičích byl zdědil a že jest otcem četné rodiny. P. František vypravoval generálu též, jak otec i matka v Ostřeteticích pro Josefa, syna svého, truchlili, že se za něho do »Chaloupky« k Rodičce Boží Klatovské chodívali modlit, aby nešťastného syna jejich Josefa neopouštěla; sám se přiznal, že se tam za něho k Rodičce Boží modlíval a že nyní uznává, že modlitby jejich byly vyslyšeny.

Generál ronil stále slzy a pravil: »Milý bratranče, posud jsem vřelým katolíkem a horlivým ctitelem Rodičky Boží, zvláště Klatovské. Ačkoliv jsem ve službách ruských, přece jsem nepřestal býti katolíkem. Věřím pevně, že Panna Maria Klatovská mne zachránila a že přímlovou její stal jsem se tím, čím jsem. Když nemohu zavítati do Klatov, abych se zázračné Rodičce Boží za mocnou její přímlovu poděkoval, navštívil jsem na Rusi památná místa mariánská jako v Kazani, Kyjevě, Čenstochově a jinde a děkuji Rodičce Boží za její orodování a ochranu. Však doufám, že mi snad ještě jednou Pán Bůh dopřeje, abych uzřel Klatovy a mohl tam vděčně pokleknouti před zázračný obraz Panny přesvaté.«

Celou zimu ztrávili tito bratrance na lodi v Tunisu a stále si měli co povídati o událostech ze svého života a krajiny Klatovské. Nastalo jaro a generál dal rozkaz k návratu do Odessy. Vykoupení otroci blahorečili P. Františku Kličkovu, že přímlovou jeho osvození byli. V Cařihradě byli všickni do domova svého propuštěni. P. František musel s generálem do Ruska, kdež u něho po delší čas zůstal. Generál prováděl jej

po svých statecích, neboť zvláště se svou druhou chotí, rozenou hraběnkou z Wittingsteinu dostal velké statky v Čuchonsku a Livonsku, navštívili spolu mnoho velkých měst ruských i všechna posvátná mariánská místa. P. František posiloval katolíky, kde se s nimi setkal na Rusi a dítky generálovy vychovával po katolicku.

Mezi tím onemocněl generál jaterní chorobou. Bylo mu raděno, aby jel na léčení do Karlových Varů do Čech. Skutečně se tam odebral a pozdraviv se, chvátal navštívit Klatovy, odkud jako retor musel tak nešťastným způsobem utéci. První cesta jeho vedla do „Chaloupky“, kde na kolenou kleče děkoval Klatovské Rodičce Boží za všecka prokázaná dobrodiní. Lid díval se s udivenou radostí na ruského generála, jak zbožně se slzami v očích modlí se k Rodičce Boží. Poté navštívil děkanský chrám Páně, kde se před zázračným obrazem dlouho modlil, potom navštívil jesuitský kostel a pod ním hrobku, kde u rakve Albrechta Chanovského blahoslavené paměti také dlouho na modlitbách prodléval. Navštívil kolej jesuitskou, představil se otcům jesuitům, mezi nimiž ještě dva ze svých bývalých profesorů zastihl. Koleji jesuitské odkázal značné nadace na podporování chudých studujících; Rodičce Boží Klatovské zaříditi kázal oltář a věčné světlo. Dále navštívil příbuzné své v Ostřetčích. Rodiče mu před několika lety již zemřeli. Svě příbuzné štědře podporovav, navštívil bývalého soka svého Jaroslava Hubatia rytíře z Kotnova na Běhářově, s nímž se objal a jako nejlepší přátelé se zase rozešli. Od té doby generál Klička zavítal ještě dvakráte do Klatov; zemřel na Rusi, zanechav synu svému Josefovi a druhým dítkám slavné jméno a rozsáhlé své statky.

Bratranec jeho P. František Klička vrátil se po delším pobytu na Rusi do svého kláštera františkánského v Nových Kostelích, kdež ještě několik let zbožně živ byl, konaje každodenně zvláštní pobožnosti k Rodičce Boží. Však velikými a mnohými útrapami, jakých mu jako missionáři na východě bylo zakoušeti, bylo zdraví jeho záhy podkopáno a po nedlouhých letech vypustil v klášteře Novokostelském šlechetnou duši

svou ode všech za světce byv považován. Památná kniha Noyokostelská dosud vypravuje nám o velikých skutcích a neobyčejné zbožnosti P. Františka Kličky, na němž se osvědčila slova sv. Bernarda: »Pomni o Královno milá, že nebylo slýcháno, abys koho opustila, když k Tobě bylo voláno.«

Poslední český bratr.*)

Dějepisná povídka z konce osmnáctého století

Ve východních Čechách, zvláště na panství Litomyšlském, udrželo se až do konce 18tého století množství českých bratrů. Tak bylo jich v Dolní Sloupnici ve 54 číslech 287 duší, v Horní Sloupnici 75 čísel 322 duše, ve Voděradech 43 čísel 256 duší, v Jehnědí 35 čísel 191 duše, ve Džbánově 24 čísel a 122 duše, v Hrádku 7 čísel 60 duší; úhrnem z 240 čísel 1138 duší. A což bylo českých bratrů roztroušeno po okolních panstvích, i v městě Litomyšli!

Čeští bratři nenáviděli katolíky z celé duše a mnohými nadávkami tupili svatého Otce, biskupy, kněze a celou církev katolickou. Sv. Otce nazývali ancikristem, biskupy a kněze nazvali satany a ďábly; církev katolickou přezdělili kuběnou satanovou a hořeli záští proti katolíkům, poněvadž se církev katolická po bitvě na Bílé Hoře stala panující v celých Čechách. Jako nenáviděli katolíky, tak nenáviděli také sochy a obrazy svatých, neboť ve svaté nevěřili. Podle zprávy magistrátu litomyšlského »jejich nenávisť a rozhořčenost proti katolíkům byla nevypsatelná« — a smutné jsou z tehdejších letopisů zprávy, o zneuctění soch, obrazů a kaplí, jakého se dopouštěli čeští bratři na Litomyšlsku. Několik ukázek:

*) Vyšlo již po smrti Fr. Wildmanna. Pozn. vyd.

»Tomáš Arazym, farář v Dolním Újezdě, stěžuje si, že takových tlamotluků počet znamenitý v Budislavi a v Desné má, kteří muka Boží za modly křičí, obrazy maří, v příbytky dobrých lidí vbíhajíce je straší, dobré knihy jim sbírají, kacířské dávají a předčítají, tak že u dobrých jen pláč a naříkání slyšet jest.«

V Sloupnici když po druhé rozbita socha sv. Jana Nep. a zatčen podezřelý Matěj Krýda ještě s několika, přibíl kdosi ceduli na farní vrata s nápisem: »Pozdravuji vás, faráři, a zkazuju vám to stranu toho Krýdy, co s ním míníte dělat, že ho tak sužujete nevinně . . . puste ho z toho vězení. Já se s dobrým svědomím přiznávám, že sem to sám udál a eště to udělám: co sou tam ty lípy u toho vohavy (sv. Jana Nep.!) ty všecky posekám a eště vo vás budu smejšlet; jestli toho Krýdu nepustíte i to vám udělám, že vám tu faru vypálím, anebo vás zabiju. Já sem poctivý muž panického stavu ze Sloupnice, ale nepovím z který. 2 Mojžišova kapitola 20: Neučiníš sobě rytiny.« — A skutečně lípy u sochy sv. Jana posekal, sochu jeho zohavil.

Ano i rodinný život za těch dob byl od českých bratrů celý rozvrácen a znepokojen. Daniel Bělohávek, rychtář jarošovický z těch dob píše: »Poznamenání dávám strany Jana Splíchala, co on své matce a tetce, co je u ní v podruží, udělal. Přišel z pikhardské schůzky domů k obědu. Matka mu dala oběd. Před tím dnem sňal obrazy svatých se stěny; tetka jeho mu řekla, proč obrazů těch nenechal na stěně. Začal klít, že jsou v obrazích těch všichni čerti, a že tetka matku drží, že ona od katolické víry neodstoupila a do jejich sboru nepřistoupila. Ten oběd sházel se stolu dolů, roztlouk to všecko a stůl na to hodil a tetku pokopal. Žalovaly obě ženské, že s ním není možno obstat.« Tací blouznivci lišili se na Litomyšsku na jednotlivé sekty. Zprvu převládala víra beránkova, jim se pak přezdívalo »berani«, později stali se většinou »adamity«, »ariány« a na konec byli z nich hlavně »nicové«, nihilisti.

Tací byli čeští bratři na Litomyšsku.

Tu se proslýchalo, že budou museti buďto na katolickou víru přestoupiti aneb ze země se vystěhovati. Starý Lukáš Drnovec z Dolní Sloupnice vida, kterak

ku špatným koncům vše se schyluje, pravil k synu svému Alexandrovi: »Synu, s naší vírou to nějak zle dopadne. Naši souvěrci se úplně pokazili a velice spustli. Předzvídám, že víra naše se neudrží. Já jediný řídím se ještě zásadami našich starých předků. Já již to nějak přečkám, neb již jsem stár, takřka nad hrobem; ty však, milý synu, vystěhuj se z této krajiny a odejdi někam daleko na jih český. Usaď se tam, ale víry naší česko-bratrské se nezbavuj. Vezmi s sebou všechny naše knihy česko-bratrské a hlavně naše »Slavíčky« zpěvníky, čítávej v nich a zpívej naše proslulé písně, v nichž najdeš pokoje a útěchy«.

Mladý syn Alexandr sebral věci své, peníze od otce mu darované a všechny knihy, »Slavíčky« a kancionály, naložil vše na vůz a rozloučiv se na vždy s otcem svým, kterému svatosvatě slíbil, že nikdy od vyznání česko-bratrského neodstoupí vyjel z otcovského domu nevěda kam. Jel od Litomyšle při českomoravských hranicích stále na jih. V Počátkách se dozvěděl, že mlýn pod Kalichem u Kamenice nad Lipou jest na prodej, zaměřil do Kamenice. Vyučen jsa mlynářem, koupil mlýn pod Kalichem a usadil se tam. Najal si starou služku, která by mu vařila a domácí práce obstarávala a počal hospodařit. Byl ke každému vlídný, laskavý — ale málomluvný. Nikomu nepověděl odkud pochází, jakého je vyznání; pracoval pilně, mlel dobře a poctivě, tak že v brzku měl mletí mnoho.

Do kostela do Kamenice ovšem nikdy nechodil, ani do města. Ráno když vstal, zpíval bratrské písně, a tak i večer nežli šel spat. V neděli chodíval za stodolu na hráz rybníka Podkalichem zvaného, tam usedl a čítával v bratrských knihách. Nikam do vesnice nechodil, s nikým žádného přátelství neuzavřel, žil ač mlád jako samotář, také mu lid okolní říkal »samotářský mlynář Alexandr.«

Však mlynář Alexandr, vyhlášený samotář, pozoroval bedlivě své mleče a zpytoval, jakého vyznání jsou. V krátkém čase seznal, že v městě Kamenici a ve vůkolních vesnicích jest ještě mnoho luteránů, potomků bývalých husitů, kteří však velice byli zanedbáni a docela nejasných ponětí o jakémkoli náboženství měli. Do

katolických kostelů a škol nechtěli choditi, ve vyznání jejich je nikdo nepoučoval a tak vyrostli jako ta nemá tvář. Mnohý z nich nevěděl ani kolik je božských osob, o Duchu sv. ničehož neslyšeli, o vykoupení člověka Pánem Ježíšem ani potuchy neměli. Jenom obrazy svatých a sochy nenáviděli a zamítali a za dušičky v očistci se modliti nechtěli. Nejstarší a nejschopnější z nich byl Maruna z předměstí Kamenice. S tím se mlynář Alexandr blíže seznámil a sprátelil. Maruna jej častěji ve mlýně Podkalichem navštěvoval a co věděl, mu vypravoval.

Jedenkrát v neděli odpoledne seděli spolu na hrázi u rybníka Kalichu. S hráze bylo daleko do okolí viděti, hlavně pak na horu lesem pokrytou »Bradlo« zvanou a na pole na návrší ležící jižně od hory Bradla. Maruna, pohlížeje v tu stranu začal vypravovati: Pantáto mlynářů, zdaliž pak víte jak památná jest tato krajina a jaké se zde události zběhly? Vizte panské pole na návrší; zde byla krvavá bitva svedena r. 1425. Na hradě Kamenici téhož času seděla Anežka Sezimova, osiřelá dívka, vládouc zboží kamenickým. Byla horlivá katolička a příbuzna s pány z Hradce. Táboří chtěli i Kamenice se zmocniti a usaditi tam za správce tábory. Anežka Sezimova byla však udatnější hrdinka, nežli muži. Dala opevniti hrad a město a sama s posádkou svou bojovala proti Táborům. U hradu kamenického padl mnohý tábořský hrdina jako Jan Bzdinka a mnohý pochován byl v hlubinách pod zděmi hradními. Již chtěli Táboři odtáhnouti, když po kolik měsíců hradu dobýti nemohli. Když jim pak Bohuslav ze Švamberka přišel na pomoc s jinými Táboři, přišel Anežce Sezimové zase ku pomoci Menhard z Hradce; byl však odražen od Kamenice a na útěku svém od Táborů na tomto poli dohoněn, kdež svedena krutá bitva, v níž Menhard z Hradce byl poražen. Na to hrad kamenický byl ztečen a Anežka Sezimova zajata. Že však se tak udatně bránila, byla na svobodu propuštěna a meč po boku jí ponechán. Lid rolnický ještě doposud nalézá na tomto poli zbraně, podkovy, helmy, ano prý peníze zde zakopány jsou, neboť na tom poli ukazují se prý o novém

měsíci modré plaménky ohnivé, a vřeskot polnic a harašení bubeníků; i řev bojujících bývá prý tu slyšán.

Ještě památnější jest homolovitá hora Bradlo. Na té založil roku 1348 Tobíáš z Kamenice, pan na Bechyni osmihranou krásnou kapli sv. Maří Magdaleny, kteréžto nadačí syn jeho Jindřich pečeť svou přitiskl. V pečeti té je šíp, znak pánů z Bechyně. Syn jeho Jindřich z Kamenice na Bechyni založil r. 359 v Kamenici špitál na výživu chudých měšťanů a měšťanek a pak i na výživu poustevníka, kterému pod horou Bradlo, kde se cestou na horu vchází, a kde nyní viděti jest první zastavení křížové cesty, postavil poustevnu. Na horu Bradlo od té doby putovalo mnoho poutníků; zvláště na den sv. Maří Magdalény bývávaly tam slavné služby Boží a mnoho lidu z města a z celého okolí se scházelo. Když vystoupil mistr Jan Hus na Kozím Hrádku z Oustí Sezimova a tam kázal, přišel též na horu Bradlo, kde se shromáždilo mnoho lidí od Deštné, Černovic, Chýnova, Racova, Pelhřimova, Cerekve, Počátek, Žirovnice ano i z Moravy od Studené a Telče. Hus jim na Bradle kázal po celý týden, bydle u mlynáře pod Kalichem.

Na půlnočním svahu hory Bradlo jest velká skalnatá jeskyně, kdež se za noční doby, aby pozorování nebyli scházeli kameničtí protestanté a kde jim jejich kazatelé kázali, konali bohoslužby a umlouvali se proti katolíkům. Zvláště tam chodili tak zvaní »Ariani« z předměstí kamenického, kde jich mnoho bydlelo. Části toho předměstí, od panského dvora až s kopečku dolů, říkáme na »Kariánském.« Ti to připravili tak daleko, že již skorem neveržili nic a byli nejhorší sektou.

Dále k vesnici Rodínovu, kde v hlubokém údolí zvaném »Kavín« protéká potok, tam se též kameničtí a okolní protestanté scházeli a doposud se tam někteří dostavují. Švec Kabelák ze Strmilova vykládá jim své rozumy; i založili novou sektu »plačtivých«, neb když prý jim švec Kabelák káže, káže jim tak dojemně, že každý plače.

Co my nekatolíci, nemajíce žádného kostela ani modlitebny, musíme se pokradmu v noci scházeti v jeskyni na Bradle, jíž se říká »Luteránská pec,« a

v »Kavíně«; katolíci mají zde několik kostelů a hlavně za zámkem na vrchu »Kalvarii« mají velkou a nádhernou kapli Marianskou. Na horu Kalvarii putují katolíci z města i ze vzdálí na marianské svátky, zůstávají tam i přes noc zpívají ve dne v noci marianské písně a kněží domácí i cizí konají jim bohoslužby. Marianská kaple na Kalvarii jest daleko široko proslulá jako poutní místo. Vede k ní křížová cesta s krásnými kamennými sochami.

Bývalo nás nekatolíků v Kamenici a v okolí více než katolíků a katolíci se nás báli; nyní však co jsme pronásledováni a katolíkům se nadržuje, stále nás ubývá, nemáme kdo by sbory naše řídil, kdo by nás poučoval a tak mnohý z nás neví ničehož z víry naší — do katolických škol a kostelů nechodíme, a sami ničemu se neučíme a tak vyrůstá z nás pokolení úplně nevědomé a neučené a proto stále klesáme až vymizíme. —

Mlynář Alexandr poslouchal bedlivě; každé slovo Marunovo utkvělo mu pevně v srdci a zamyslel se. Byl zarytým nepřitelem katolíků a poznáv nyní, jak zdejší nekatolíci, pocházející z rozličných sekt, jsou úplně svého vyznání neznalí, pevně si umínil, že se jim postaví za vůdce, že všecky spojí a je všecky přivede k vyznání českobratrskému. Maruna se s mlynářem rozloučil a odešel domů na Karianské. Mlynář Alexandr seděl ještě dlouho zadumán na hrázi a uvažoval, jak by uskutečnil své úmysly. Po celou noc nemohl usnouti. Rozhodl, že Marunu učiní svým důvěrníkem, k čemuž byl Maruna úplně schopný; vyzná se v místních dějinách, jest též zarytým protivníkem katolíků a požívá důvěry u všech sousedů na předměstí i v okolních vesnicích. Jen aby se mu povedlo, získati jej pro české bratry. Bez Maruny by nepořídil ničehož, vždyť jest cizincem a žádoucí důvěry ještě nemá!

Po několika dnech přišel Maruna zase do mlýna Podkalich. Mlynář Alexandr přivítal jej laskavě a nabídl mu, že by rád viděl Bradlo, tamní kapli, luteranskou pec a obydlí poustevníkovo, ano že by i rád poustevníka seznal. Budou-li míti času, že se podívají i do Kavína. Maruna rád doprovázel mlynáře. Nejdříve zastavili se u poustevny pod horou. Poustevník Křištof

Jaroš právě seděl na lavičce před poustevnou a modlil se různec. Oba se na něho ušklíbli, ale šli k němu jako přátelé, prohlíželi jeho zahrádku, chválili jeho zeleninu a pak na vyzvání poustevníkovy vešli do poustevny. Byla to malá světnička s velice skrovným nábytkem a u ní malá kaplička s obrazem ukřižovaného, kde vykonával poustevník své pobožnosti.

Poustevník je přivítal, a mlynář s Marunou usedli v jeho světničce na lavici. Když se poustevníka tázali, co dělá po celý čas a kterak tam přišel, odpovídal stařec poustevník: »Pocházím z Božejova. V mládí svém sloužil jsem jako čeledín u rozličných hospodářů. Rodičové moji byli velice zbožní lidé, dobří katolíci. Já vida jejich zbožnost a poctivost, umínil jsem si také takový život vésti. Často jsem chodíval ke kapli sv. Anny u Božejova, a tam jsem vykonával pobožnosti své. Jedenkráte když jsem se modlil, přišla mi myšlénka, že jsem doposud Pánu Bohu málo sloužil a že bych mohl mu sloužiti lépe, kdybych vstoupil za frátera do některého kláštera. Často jsem vidíval u nás v Božejově frátera Amanda z kláštera bosých karmelitánů z Pacova na sbírce. Vyhledal jsem jej a prosil o radu, zdali by mne do kláštera v Pacově také přijali. Fráter Amand mi slíbil, že se za mne přimluví. I byl jsem přijat — a prožil jsem kolik spokojených let v klášteře Pacovském. Tam jsem se naučil tichému životu, práci ano i léčení chorých, neb jsem byl přidělen k lékárně klášterní a pater Augustín naučil mne znáti a připravovati léky na mnohé nemoce.

Když na Bradle zemřel poustevník, dosadil mne starý pan Leskovec, pán na Kamenici a Pacově, za poustevníka na Bradlo, kde již dvacet let bydlím a Bohu sloužím. Každého dne dopoledne i odpoledne vycházím ke kapli sv. Maří Magdaleny nahoru, kde vykonávám své povinné pobožnosti, pak pracuji v zahrádce aneb obcházím své známé ve Včelničce, v Bohdalíně, na Rachačce, v Žďáře a Rodínově, někdy zajdu až i do Lhoty a Vlásenice, lečím nemocné a poučuji neuvědomělé ve víře, ano obrátil jsem již mnoho nevěřících do lůna svaté samospasitelné církve katolické, kteří

v ní nalezli útěchy a pokoje a mně za to upřímně děkovali. Večer pěji nábožné písně a ubírám se na lůžko.«

Mlynář Alexandr na oko pochválil poustevníka, uvnitř se však mrzel, že tento poustevník mu bude největší překážkou. Chtěli jinověrce obracet na české bratry, a poustevník zatím mu ovečky chytá a obrací na víru katolickou!

Rozloučili se s poustevníkem a šli na temeno hory Bradla, kde stojí objemná krásná kaple osmihranná sv. Maří Magdaleny. Tam se mlynáři velice líbilo. Krásná vyhlídka do okolí s temena hory této až jej uchvátila. Toť hotový ráj! Zde bych též chtěl přebývat, pravil k Marunovi, zde bychom se aspoň mohli potajmu scházet k poradám! Odtud sestupovali k západní straně po svahu hory k »Luteránské peci.« Jest to skála veliká a v ní prostranná jeskyně, zrovna jako by ji někdo ve skále vysekal. Před ní prostranství pro více lidí. »Zde Maruno, zde jest nejpríhodnější místo pro naše tajné schůzky. Vy budete obcházet své známé a v určité dny v noci se sem sejdem a já vás budu očekávat a o staré naší víře bratrské poučovat«, zvolal mlynář Alexandr pln radosti.

Když dále přišli v hluboké údolí lesy obroubené, také toto místo, »v Kavíně« zvané, velice vhodným se mu zdálo pro schůze četnější. »Jenom ten poustevník aby nás nepozoroval a nezradil«, přišlo na mysl mlynáři. »Měli bychom ho nějak odstranit« ještě doložil a již domů se vraceli.

První schůze byla konána v Luteránské peci; však přišlo jich málo, byli většinou jenom ze předměstí Kariánského. Mlynář mluvil, přemlouval, vychvaloval víru česko-bratrskou, nenalézal však mnoho příznivců, kteří by s ním souhlasili. Maruna tedy obešel okolní vesnice a sousedy předměstské a svolal je do Kavína. Sešlo se jich z počátku sice hojně, ale nejevili žádné chuti ku přestoupení k nové víře českých bratří; jsou prý beztoho rozdělení na více sekt a zaukají, neboť vše přestupuje na víru katolickou. Konáno ještě více schůzí, ale většinou bez výsledku.

Za nedlouho bylo oznámeno kamenické vrchnosti, pánům Leskovicům z Leskovic, že se konají schůze

nekatolíků v Luteránské peci. Páni Leskovcové veřejně tyto schůze zapověděli pod trestem vězení.

Mlynář Alexandr a Maruna měli v podezření, že poustevník schůze ty vyzradil, proto se mu chtěli pomstít. Za tmavé noci vtrhli do poustevny; jsouce převlečení k nepoznání, poustevníka zbili, v kozelec svázali a nechali tak svázaného, aby zahynul. Ubohý poustevník zůstal bez pomoci až do druhého dne, kdy žena z Rodínova, která si přišla pro léky svému nemocnému muži, jej našla skorem již polomrtvého. Ta jej rozvázala a uložila na lože. Brzo se rozhlásilo v městě Kamenici a v celém okolí, co se milému poustevníku stalo. Katolíci věděli, že to spáchali jinověrci a ti zase věděli jistě, že mu to udělali mlynář Alexandr a Maruna. Poustevníka Křištofa Jaroše vážil si všecken lid pro jeho tichý a zbožný život, zvláště pak proto, že mnoho nemocných vyléčil, nedělaje žádného rozdílu ať to byl katolík nebo jinověrec; proto všem bylo velmi nemilé, že se poustevníku takového nevděku dostalo. Jinověrci přestali na schůze choditi, nevěřice Marunovi ani mlynáři Alexandrovi. Katolíci přicházeli k poustevníkovu, obsluhovali jej a přinášeli mu pokrmu. Poustevník ležel delší čas v bolestech na loži a ač věděl, kdo mu to udělal, žádnému se nemstil a jména jejich nikomu nepověděl, říkáje: »Pán Bůh jim to odpustiž.«

Mlynář Alexandr sedával zase na hrázi pod Kálichem, ale celý rozmrzen, vida, že úmysly jeho se mu zmařily a že nikoho na víru česko-bratrskou neobrátil. Poznával, že nemá u lidu důvěry a že poustevník má na své straně katolíky i jinověrce.

V tom čase r. 1781 vyšel tak zvaný toleranční patent, v němž se dovoluje jinověrcům v zemi zůstat, když se přidrží buďto vyznání helvetského aneb protestantského, vyznání to v zemi trpěných. Jinověrci v Kamenici a v okolí uvažovali: mají-li zase na jinou víru přestupovati, že raději stanou se katolíky a budou míti pokoj. Skorem všickni jinověrci v Kamenici a v okolí přestoupili na víru katolickou, což se v Kamenickém děkanském chrámu Páně Všem Svatých s velkou slávou dělo. Všickni byli velice rádi, že v krajině té rozmlísky náboženské přestanou.

To když slyšel a viděl mlynář Alexandr, zarmoutil se tak, že až se roznemohl a musel ulehnouti; vždyť nenáviděl katolíky a církev katolickou z celého srdce. Soužil se mnoho touto událostí. Když o jeho oнемоcnění se dozvěděl poustevník, nemeškal a šel mlynáře navštívit. Mlynář ho přijal velice nevlídně a nevrle; však poustevník nedbaje toho velmi laskavě se k mlynáři choval, jemu radil i posloužil a těšil ho, tak že mlynář v srdci svém se zastyděl, že tak šlechtnému člověku ublížil. I nahlížel, že ti katolíci nejsou přece zlí, když se tak z lásky k bližnímu zapírají. Dovolil, aby jej poustevník navštěvoval a čím dále tím více seznával šlechtnost poustevníkovu. Často mluvil o náboženství; poustevník mu jeho česko-bratrského netupil, ale vlídně a laskavě jej přesvědčoval, že katolická víra jest nejlepší a také samospasitelná. Mlynář z počátku nechtěl se dát přesvědčiti, ale čím déle uvažoval, tím více poznával, že českobratrské vyznání má mnoho nedostatků. I počal se modlit k Rodičce Boží, která každému pomáhá, kdo se k ní utíká; uznal, že jest záslužné modlit se za dušičky v očistci, což víra jeho zavrhovala; uznával také již potřebu sv. svátostí; počal věřit i v očistec — a ponenáhlu stával se katolíkem.

Když se pozdravil, netajil se tím, že vzýval Rodičku Boží o pomoc a ta že jej uzdravila. Konečně i on, »poslední český bratr«, jak sám sebe nazýval, stal se katolíkem. Došel do Kamenice a vyznal, že se chce státi katolíkem a žádal, aby byl do církve přijat. Pan děkan uvedl jej první neděli adventní do kostela a v kostele přede vším lidem ohlásil jeho přestoupení do církve katolické. O slavnosti Neposkvrněného početí Rodičky Boží dalo se vyznání víry. Lid byl z toho potěšen, že poslední a nejzatvrzelejší jinověrec na osadě kamenické přestupuje do lůna svaté církve. Maruna neobrátil se, zemřel, týden před tím. Mlynář byl velice horlivým katolíkem, zvláště velkým ctitelem Rodičky Boží. Často putoval za zámek na horu Kalvarii a tam kleče a slze roně sepjatýma rukama prosil Rodičku Boží za odpuštění, že byl téměř celý život svůj takovým zatvrzelcem a urputníkem víry katolické. Často chodíval též na Bradlo ke kapli sv. Maří Magdaleny a s poustevní-

kem, nyní svým nejupřímnějším přítelem, konával pobožnosti a pak sedával s ním v poustevně. Zemřel konečně jako zbožný katolík, odkázav jmění své na zbudování kaple a sochy sv. Jana Nepomuckého v městě Kamenici.

Však i na katolíky přišla pohroma za vlády císaře Josefa II. R. 1786 přišlo nařízení, aby mnohé kláštery, kaple, poustevny a církevní spolky byly zrušeny. Poutní kaple sedmibolestné Panny Marie na hoře Kalvarii byla rozbořena, obrazy a oltáře z ní přeneseny do kaple sv. Maří Magdaleny na Brádlo, taktéž křížová cesta na kamenných sloupech byla převezena na Brádlo na rozkaz pánů Španovských z Lysova, poustevna zrušena a udělána z ní hrobárna. Poustevník stal se druhým kostelníkem při děkanském kostele v Kamenici. Hřbitov kolem děkanského kostela Všech Svatých v Kamenici byl zrušen a nově zařízen na temeni hory Bradla u kaple sv. Maří Magdaleny, která se stala hřbitovním kostelem a spolu hrobkou baronů z Geymüllerů. O posledním »českém bratru«, mlynáři Podkalichem Alexandru, vypravovali ještě moji rodičové před šedesáti lety.

Křemešník.

Dějepisná povídka z doby třicetileté války.

Jako na národ Israelský, když opustil Hospodina a klaněl se modlám, sesílal Bůh nepřátele, ano i do zajetí jej vydal a vlast jeho, Svatá země, byla zpleněna a pošlapána, tak dělo se i národu českému. Dokud národ český držel se Boha a svatých patronů zemských, byl národem mocným a slavným; jakmile však zabředl do nauk kacířských a zapomínal na své svaté ochránce a přímluvce u Boha a z církve svaté katolické počal se vylučovati, přišly na něho války, nepřátelé jej hubili a ta krásná země česká podobala se, ano stala se

pouští. Co tu bylo krásných měst, pevných hradů, nádherných chrámů a velkolepých klášterů před husitskými válkami; a hle, za válek těch zmizely s povrchu země a sotva zříceniny pozůstaly z nich! . . .

A sotva že po husitských válkách poněkud počala se ubohá země Česká zotavovati, nastala nešťastná válka třicetiletá, kde protestanté usilovali o úplné vyhubení víry katolické v Čechách a zavedení učení Lutrova po celém slavném království. Husité, kteří tak tvrdošíjně hájili učení své proti církvi katolické, tolik krve prolili a tolik měst, chrámů a klášterů pobořili, najednou opustili tuto víru svou a stali se náhle luterány a zase poznovu bojovali proti matce své, církvi katolické. Byly-li války husitské strašné, byla válka třicetiletá snad ještě hroznější. Co tu zbořeno měst a vesnic, co tu prolito krve na nivách českých! Národové celé střední Evropy vrazili do vlastí Českých a zdálo se, že zemi tu, druhdy tak bohatou a slavnou na kopytech orů svých roznesou.

Ze všech nepřátel národa českého, kteří českým luteránům na pomoc přicházeli, byli nejhoršími Švédové. Na tři tisíce vesnic v Čechách vypálili, tisíce lidu ano i množství nevinných dítek povraždili a co v zemi našli skvostného a památného, ze země do Švédska odváželi.

Již skorem celé Čechy byly od Švédů zpustošeny, jen ještě nynější kraj Tábořský, tehdy ještě Bechyňský zvaný, jimi byl ušetřen. Ale i tam vrazili voje jejich, aby ani toto zákoutí Čech od nich ušetřeno nezůstalo. Švédský vůdce Linhart Torstenson, veden a pobádán jsa českými emigranty, mezi nimi zvláště bývalým pelhřimovským rychtářem Jiřím Mrňávkem, přitřhl do kraje Bechyňského s 20.000 muži a se 125 děly. Tam v celé krajině Tábořské, Mladovožické, Pacovské a Pelhřimovské, dal šacovati a rabovati; Švédové brali, kde jim co do ruky přišlo. Brali lidem dobytek, obilí, peníze vydírali na nich hrozbou, bitím a mučením, vypalující při tom celá města a vesnice. Lid ubohý, utrápený naříkal, prosil císaře o pomoc a když nepřicházela, musil v zimě po lesích s rodinami svými před Švédy se ukrývati.

Konečně císař Ferdinand III. vypravil proti Švédům vojsko vedením hraběte Götze, jemuž i Dampier od Jindřichova Hradce přes Kamenici nad Lipou, Pelhřimov a Pacov ku pomoci přišel. Dne 6. března 1645 strhla se památná bitva u Jankova, kde však císařské vojsko, vedené Götzem, na hlavu jest poraženo. Tu se teprv Švédové rozlili jako moře po celých východních Čechách až k Pelhřimovu, vše hubíce a ničíce a honíce ubohý lid jako plachou zvěř. O této pověstné bitvě povstalo přísloví, když někdo se chlubil a kasal, cože vyřídí, ale ničehož nesvedl, že mu lid říkal: »Pořídil jako Götz u Jankova.«

Ano i v Pelhřimově nastaly smutné časy katolíků. Ač dříve Pelhřimov patřil v držení arcibiskupů Pražských, urvali ho za dob válek husitských Trčkové z Lípy, za nichž se tam husitství zmohlo. Za vlády pánů z Říčan rozmáhalo se tam luteránství, jež nejvíce šířil konšel a pak rychtář, Mrňávek. Ten nejvíce o to se přičinil, že luteráné v městě dostali převahu, hlavně pak na radnici, takže katolického děkana Jana Ježka z města vypudili, predikanty na jeho místo dosadili a katolíkům kostely a kaple v městě až na chrám sv. Víta na předměstí odňali. Měšťané luteránští drželi se stavovskými direktory a s králem zinním, Bedřichem Falckým a jejich vojska proti katolíkům povolávali. Lid katolický, trýzněn od vojsk stavovských, utíkal do lesů, hlavně pak do lesů Křemešnických, kde hledal a nalézal úkrytu.

Arcibí po bitvě na Bílé Hoře zvláště pak r. 1627 byli protestanté z Čech vypovídaní a tak i mnoho protestantů čili luteránů z Pelhřimova a z okolí; nechťice se státi katolíky, museli s vůdcem svým Jiřím Mrňávkem z města a ze země se vystěhovati. Však mnoho z nich, kterým se nechťelo ze země, ukrývalo se v temných hvozdech Křemešnických, kde utvořili loupeživé tlupy, obírali katolíky a loupili kde mohli.

Za těch smutných dob, když do okolí Pelhřimovského přitrhli Švédové po bitvě u Jankova jako vítězi a čeští emigranti je vodili a naváděli proti katolíkům, utekl do lesů Křemešnických také měšťan a konšel Pelhřimovský, Matouš Chejstovský, muž šlechtetný a spra-

vedlivý, který býval hlavou a vůdcem pelhřimovských katolíků a který raději jmění své obětoval a opustil, než by své víry katolické se byl zřekl aneb katolíkům ublížití nechal. Předvídaje, že hlavně na něho pelhřimovští emigranti Švédy poštvou, utekl z města, aby sobě a rodině své vyhledal skrýši v lesích Křemešnických.

Když tam v temných hvozdech kolem hory Křemešnické úkrytu hledal, octnul se mimo nadání před skalní jeskyní, v níž si u ohně celá tlupa loupežníků hověla a o kořist uloupenou právě se dělila. Loupežníci spatřivše jej, vyskočili, svázali jej na nohou a rukou, přivázali ke stromu a hodinu mu lhůty dali, by se připravil na smrt. Ubohý Chejstovský chvěl se na celém těle, nebo viděl, že z rukou loupežníků nevyvázne. V tom pozvedl oči své k nebesům a modlil se: »Sva á a nerozdílná Trojice Boží! Smiluj se nade mnou, zachraň mne, budu-li zachráněn, postavím zde na vrcholi Křemešnickém kapli.« V tom sklesl bez vědomí a nevěděl, co se s ním dále děje. Když se opět probouzel, bylo mu, jakoby viděl před sebou státí muže v černé říze s vousem jako sníh bílým, jenž vážně se ho dotknuv pravil: »Svatá a nerozdílná Trojice Boží, kterou jsi vždy v životě svém vzýval a ku pomoci volal, ta tebe zachránila. Dostoj slibu svému, vybuduj na temně Křemešnické hory ke cti a chvále sv. a nerozdílné Trojice Boží kapli, z ní pak bude velký chrám, do něhož se z této krajiny scházeti budou poutníci z daleka široka. I tvá rodina jest zachráněna.« To dopověděv vážný a velebný stařec zmizel mu z očí.

Chejstovský celý v udivení pohlížel kolem sebe, co se s ním dalo. Provazů na rukou a nohou již neměl, oheň u jeskyně skalní hořel posud, tlupa loupežníků však zmizela. Chejstovský nahlížel a byl přesvědčen, že svatá a nerozdílná Trojice Boží, kterou vždy v životě svém o pomoc vzýval, jak ho byla jeho zbožná matka tomu naučila, jej při životě zachránila. Protož padl na kolena a vroucně děkoval Trojjedinému Bohu za své ochránění.

Pomodliv se, povstal a pospíchal k Pelhřimovu nejbližší pěšinou, aby ihned svěřil manželce a dítkám, co

se mu přihodilo. Vyšed z lesa vidí na obloze mraky dýmu a kouře a to v tu stranu zrovna, kde leží Pelhřimov. Pospíchal tím více, až stanul na kopci, odkud krajinu Pelhřimovskou bylo lze přehlédnouti. I spatřil, že celé město jest v plamenech, co od města daleko do okolí ozýval se ryk a hlomoz válečný. I vidí také již lidi prchající z města a utíkající do lesů Křemešnických. Ti s pláčem a lkáním mu vyprávěli, že ráno Švédi přepadli se strany Červené Řečice Pelhřimov, vše vyrabovali a k tomu ještě žádali veliké výpalné na penězích; když město obnosu tak velikého sehnati nemohlo, že zapálili město, je obstoupili a nikomu ujíti nedali. Jim že se podařilo přece zahradami uniknouti.

Ubohý a celý sklíčený Chejstovský nahlížel, že do Pelhřimova mu nemožno přijíti, ani své rodině přispěti. Proto padl na kolena a modlil se poznovu: »Nerozdílná Trojice nejsvětější, která jsi se dnešní noci smilovala nade mnou a mne nehodného zachránila z rukou lupičů od smrti nenadálé: smiluj se nad rodinou mou a zachraň ji, jak mi byl onen ctihodný velebný kmet připověděl,«

Tu slyší poznovu ryk válečný. Dampier, vůdce oddílu vojska císařského, přitřhl od Kamenice nad Lipou a Božejova Pelhřimovským ku pomoci. Strhla se krutá bitva před branami hořícího města Pelhřimova. Jazyky plamenů šlehaly ze střech domů k nebesům a před městem válečný ryk a skřek umírajících a raněných ozývá se po celé krajině. Konečně po polodenním boji Švédové jsou poraženi, od města odraženi a zase směrem k Červené Řečici zahnáni.

Potom teprv císařské voje vtrhly do města, kde až pozdě v noci plameny byly uhašeny a pokoj v městě zjednán. Chejstovský se sousedy z města uprchlými s úzkostí nevýslovnou po celý den pozoroval strašný boj, prose nejsvětější Trojici Boží, by dařila vítězstvím císařské. Když pak viděl, jak Švédové úprkem utíkají k Červené Řečici a císařští jak dobyli města, s neskonanou touhou pospíchal s uprchlíky do města.

A jak zplesal radostí, když přišel k svému domu a viděl, že dům jeho neshořel, že rodina jeho mu vy-

chází vstříc! Manželka jeho padla mu kolem krku, líbajíc jej radostí a dívky tulily se kolem otce, o kteréhož všickni měli tolik strachu, že snad někde nepřátely byl zajat a zavražděn. Manželka jeho Voršilka s radostiplným hlasem vypravovala: »Manželi drahý, svatá a nerozdílná Trojice Boží, kterou jsme vždy vzývaly, nás zachránila. Kolem nás všude hořelo, jazyky plamenné šlehaly kolkolem až i blízko domu našeho, my stále se modlily a tak šťastně byli jsme zachráněni. Ani jeden Švéd nevrazil do našeho domu.«

Chejstovský poznával, že úplně se vyplnilo, co mu velebný stařec byl pověděl i začal sám vypravovati manželce a dítkám o svém zázračném zachránění a též o svém slibu, kterýž učinil. Voršilka plna radosti odpověděla: »Nemůžeme ani dost děkovati nejsvětější Trojici Boží za mocnou ochranu, kterou nás, tebe a majetek náš uchránila. Co máme patří vše svaté a nerozdílné Trojici a vše vynaložíme, abychom, pokud možno, důstojný stánek jí na hoře Křemešnické vybudovali.«

Pelhřimov a krajina okolní byla před Švédy sice zachráněna, ale jista dosud nebyla, neb úplně je z Čech vypuditi se císařským vojskům nepodařilo. Lid byl stále ustrašen, obávaje se nového vpádu švédského.

Však co rodina Chejstovských slíbila, hleděla hned vyplniti. Jakmile se jaro otevřelo, vyžádal si Chejstovský od obce Pelhřimovské a od Pražského arcibiskupa dovolení, aby směl vystavěti kostelíček na temeni hory Křemešníku ke cti a chvále svaté a nerozdílné Trojice Boží a pak se stavbou hned započal. Poněvadž za tehdejších dob země česká válkou třicetiletou byla velice vysílená a lid velice schudlý, že nebylo peněz na stavbu kostela kamenného a dříví bylo na Křemešníku důstatek, postavil Chejstovský kostelíček ten ze dřeva. Vysvěcen byl roku 1649. Poněvadž mírem vestfálským válka třicetiletá dne 24. října 1648 ukončena byla, lid okolní a z celého Pelhřimovska považoval kostelík nejsvětější Trojice Boží na Křemešníku za záruku nové šťastné doby, důvěruje, že odtud svatá a nerozdílná Trojice Boží bude chrániti celou krajinu Pelhřimovskou ode vsí zkázy a možného neštěstí.

Proto na Křemešník chvátaly z celé krajiny ano i z německého ostrůvku Jihlavského veliké davy lidu,

zvláště na svátek nejsvětější Trojice Boží, tak že hora Křemešnická byla poutníky naplněna a dřevěný kostelíček nestačil davům, aby se vystřídati mohly na službách Božích. Každý byl dychtiv slyšeti o události, jak nejsv. Trojice Chejstovského a rodinu jeho zachránila.

Druhou příčinou, že takové davy lidu hrnuly se na Křemešník, byl podivuhodný pramen léčivé vody, která přes zimu nad úpatím hory zaniká, před svátkem však svaté a nerozdílné Trojice Boží s velkým hukotem, jako když by v útrokách celé Křemešnické hory všecko vřelo, na povrch přichází. Pramen ten doposud nebyl znám, ani léčivá moc vody jeho.

V tom čase, co Chejstovský stavěl na temeni Křemešnickém dřevěný kostelík, přibelhal se na Křemešník jakýsi cizinec, dle oděvu císařský voják. Byl raněn na rameni a na noze. Ránu na noze měl značnou, pravou nohu celou opuchlou, až i shnilé maso počalo z rány vypadávati a holé kosti na noze se ukazovati. Ubohý člověk ten, nemaje žádného ošetření, byl by v pustém lese snad zahynul. Žíznil jsa trápen, lezl po čtyřech a hledal pramen, kde by se občerstvil. Nalezl jej na úpatí pod kostelíkem. Napil se z něho a pak vykoupal si nohu v praménku. Obvázav zase ránu svou, uleh a usnul. I zdálo se mu, jako se tehdy Chejstovskému stalo, že stařec bělovlasý a velebné postavy stál před ním a že skloniv se k němu praví: »Ustaň již v hříšném životě svém, obrať se, jdi ke kostelíku na Křemešníku, vyznej se z velkých a hrozných hříchů svých — budeš uzdraven a zůstaň u kostela toho, abys pánu sloužil a za hříchy své celý život se kál.

Probudiv se, přemýšlel, co se s ním děje. I poznával, že zázračnou mocí nebeskou stalo se mu vidění, aby duchovním okem prozřel. Nyní teprv rozpomínal se a počal uvažovati o životě svém, jaký vedl — a před oči jeho stavěly se obrazy strašné. Zachvěl se v srdci svém, ano zaplakal nad svým hříšným životem a umínil si pevně, že se obrátí, že bude činiti pokání a učiní tak, jak mu stařeček poručil.

Znova rozvázal obklady na noze své. Rána na ní vypadala již docela jináče — počínala se hojiti a zacelovati. Po několik dní si tam koupal nohu a vymýval

ránu na rameni. Pak dovlékl se na téměř Křemešníka, kde již dřevěný kostel stál. Právě tam meškal Matouš Chejstovský pln spokojenosti a radosti, že kostelík již konečně hotov jest a tím jeho slib, který učinil, také splnění dochází. S pelhřimovským děkanem, Josefem Mrázkem, kostel přehlíželi a činili spolu přípravy, aby svatyně ta příštího dne slavným způsobem mohla býti vysvěcena.

Tu přiblížil se k panu děkanovi neznámý, raněný onen voják a pokorně prosil, aby s ním soukromě promluvit směl. Pak vzlykaje a hojně slzy prolévaje s ním nějaký čas rozmlouval, načež děkan přivolal Chejstovského a ostatní lidi zaměstnané neb jinak přítomné. Cizinec jal se k nim ke všem s pláčem mluvit: »Žádám vás všechny co nejponíženeji, račtež mne vyslyšeti, chci vám učiniti vyznání veřejné, aby ze srdce mého tíha spadla a duše má nalezla pokoje. Povím vám, kdo jsem a prosím vás pro Boha, mějte smilování nade mnou. Vy mne již zajisté nepoznáváte. Jsem Jiří Mrňávek, bývalý měšťan a rychtář pelhřimovský.«

Pan děkan i Chejstovský a ostatní se zarazili, neb znali dobře Jiříka Mrňávka, onoho bohatého měšťana, který před lety býval konšelem a pak rychtářem městským, který toho byl příčinou, že na děkanství pelhřimovské uvedeni byli luteránští predikanti, který katolíky pronásledoval a jim odňal chrámy a nadháněl protestantům, až pak po bitvě bělohorské z města a z království vypovězen byl a zboží jeho mu pobráno.

»Ano«, pokračoval cizinec voják, »týž Mrňávek jsem já. Vypuzen byv z Pelhřimova, utekl jsem se do Saské Žitavy, kde jsem bídě živ byl, jsa opuštěn od protestantů, k nimž jsem se utíkal, tak že jsem v nouzi své žebrel a bez přibytku byl. Nenávisť jsem hořel v cizině proti těm, kteří mne z rodného města Pelhřimova vypudili a majetku mého zbavili. Pomstíti jsem se jim chtěl za každou cenu

Příhodná doba naskytla se mi, když Švédové Saskem a Lužicí táhli do Čech protestantům na pomoc. Tu jsem se k nim přidal a slíbil jsem jim, poněvadž znám velkou část země české, že je budu voditi a vyzrazovati jim místa, která mají připadat a šacovat.

Když Švédové pálili vesnice, lid ubohý ano i nevinné dítky vraždili, já měl z toho radost, že katolíci trpí a že mečem a ohněm švédským budou snad vyhubeni. Sám jsem Švédy přivedl až k Jankovu, ano sám jsem vyslídl, kde stojí vojsko císařské a v jakém počtu a vše vyzradiv Torstensonovi, plesal jsem, že císařští byli poraženi. Když jsme poplenili celé Tábořsko a Voticko, přivedl jsem Švédy na své rodné město Pelhřimov. Vy jste jim musili velké výpalné zaplatiti a oni městu velkých škod nadělali. Když jste, s pláčem snášeli všecko své jmění, když jste i šperky i skvosty svých žen musili jim vydati, pohlížel jsem já, přestrojen jsa za Švédu, s největší, ano s pekelnou radostí na vaše slzy.

Však Švédové špatně se mi za moji zradu na vás odměnili. Když nedostávali dosti peněz a skvostů, stloukli mne a vytýkali mi, že je špatně vodím, že jsem jejich zrádcem — že držím s Čechy a katolíky, z nichž pocházím. Když u Chvojnova od císařských byli přepadeni a zahnáni, vinili mne, že jsem je císařským zradil a chtěli mne na stromě pověsiti. Já však utekl v čas od nich sem do lesů Křemešnických. Měl jsem v srdci nenávist proti svým krajanům katolickým a proti všem lidem byl jsem roztrpčen pro nevědk, kterým mi Švédové spláceli za moji zradu na vlastním národu spáchanou. I postavil jsem se v čelo tlupy loupežnické, která, jak víte, byla postrachem celé krajině pelhřimovské. Loupili jsme v okolních vesnicích a městečkách, ano celé vesnice jsme zapalovali, lid vraždili a pocestné přepadali. Obilí, zboží, dobytek jsme sem zaháněli, i na město Pelhřimov kolikráte v noci výpad učinili a mnoho v městě pokradli.

Konečně nahlížel jsem, že se jako vůdce lupičů dlouho neudržím, že upadnu do rukou spravedlnosti. Ano i nenávist proti katolíkům pelhřimovským mne opouštěla a často mi přicházela myšlenka, že bych byl lépe učinil, kdybych se byl protestantů zbavil a stal se zase katolíkem a v rodném městě svém Pelhřimově mezi známými byl zůstal. Svědomí počalo mi činiti předhůzky; vždyť jsem za mládí svého býval dobrým katolíkem, od své v Pánu zesnulé matky dobře byl jsem vychován.

Konečně mne stihl trest Boží. Přepadli jsme vozy arcibiskupské, které jely z Nového Rychnova do Červené Řečice s obilím. Byli jsme od čeládky, která se zbraní vozy doprovázela, pořádně pošramoceni. Já utržil ránu sečnou do ramena a značnou ránu do nohy. Štěstí bylo, že se srážka stala v noci, a já nepozorovaně mohl odlézt do lesa a se ukrýti, sice by mne byla čeleď ta do smrti ubila.

Abych vypátrán nebyl, oblekl jsem na sebe oblek císařského vojína, jak mne zde vidíte. Byl bych snad zde poraněn zahynul, kdyby Bůh všemohoucí, svatá a nerozdílná Trojice Boží nade mnou se byla neslitovala. Rány mi hnisaly, maso z nich vypadávalo. Viděl jsem před sebou smrt ukrutnou, zdlouhavou. Konečně přivlekl jsem se ke studánce pod kostelem, na svahu k úpatí. Tam jsa náramnou žízň trápen, napil jsem se, převázal a vymyl rány své a usnul jsem. Tu ve spánku ukázal se mi staroušek velebné postavy a pravil mi: »Ustaň již v hříšném životě svém, obrať se, jdi ke kostelu na Křemešník, vyznej se z velkých a hrozných hříchů svých, budeš pozdraven a pak zůstaneš u kostela toho, abys Pánu sloužil a za hříchy celý život se kál.« Stařeček ctihodný, jako by mi pravicí svou poženal, zmizel mi z očí.

Od té chvíle jsem celý jiný, cítím teprv váhu a tíži hříchů svých. Nahlížím, že mi dříve spomoženo nebude, dokud se ve svátosti pokání z nich neočistím. Nyní učinil jsem vyznání veřejné a své tísní jsem poněkud ulehčil. I tělesného zdraví nabývám, rány mé se počínají hojiti. O prosím vás, smilujte se nade mnou. Ty, Matouši Chejstovský, odpusť mi všechny mé křivdy, které jsem dříve tobě, jako horlivému katolíku učinil, když jsem tě jako rychtář Pelhřimovský pronásledoval a tupil a tvé rodině všemožně škodil. Odpusť mi, prosím tě.

Matouš Chejstovský jsa dojat a až k pláči pohnut, podal mu pravicí svou na znamení, že mu odpouští. Jiří Mrňávek ji radostně políbil a oba padše sobě do náručí, přátelsky se políbili.

Na to obrátil se Mrňávek k děkanovi: »Důstojný pane! Račtež i vy mi odpustiti, čím jsem se na kato-

lické církvi a na katolických duchovních provinil. Co jsem jako vůdce zbojníků naloupil, jest zakopáno pod stromem, velkou jedlí, blíže skalní jeskyně. Co se dá navrátiti, budiž navraceno těm, kteří ještě na živu jsou; co se však navrátiti nedá, kteří již v Pánu odpočívají, buď věnováno na okrasu zdejšího stánku svaté Trojice a na vystavení kaple u studánky, kde léčivý pramen vody z hory Křemešnické se prýští.

Za to pak mi tu milost přejte, abych zde u chrámu svaté a nerozdílné Trojice Boží mohl sobě vystavěti poustevnu, kde chci až do smrti své hříchy oplakávat i a při chrámu zdejším jako kostelník posluhovati «

Důstojný děkan přislíbil mu, že se s panem Chejstovským o to postarají, aby obec Pelhřimovská mu vystavěla poustevnu a ustanovila jej při zdejším chrámu Páně kostelníkem, začez pln radosti líbal Mrňávek ruce šlechetného duchovního.

Příštího dne o vysvěcení chrámu Páně Křemešnického ohlášeno všem zástupům, co Mrňávek učinil, jak velice pobloudil a jaké pokání činiti hodlá. Pelhřimovský děkan Mrázek prosil zástupy, aby Mrňávkovi, který v pokorné sv. zpovědi s Bohem nejvyšším se již smířil, v lásce také odpustily, čímkoliv se proti komu prohřešil a komu ublížil. Pak odebrala se městská rada pelhřimovská k jedlí u skalnaté jeskyně, kde bylo mnoho drahocenných skvostů a peněz ukryto; ty jsou odneseny na radnici pelhřimovskou a rozdány těm, kterým uloupeny byly. Ty pak skvosty, drahocenné věci a peníze, ku kterým se nikdo nehlásil, ve veřejné dražbě byly prodány, peníze podrženy a celý obnos věnován chrámu Páně Křemešnickému a vystavena z obnosu toho též kaplička nad studánkou léčivého pramene, prýštícího se z hory Křemešnické. Spolu též v brzkou vystavena poustevna pro Mrňávka, který, již docela uzdraven, pracoval též na poustevně své, kde pak se měl jako poustevník usaditi. Dříve však musel v žaláři pelhřimovském pykati za zločiny, kterých se dopustil. Však trest ten z ohledu na jeho pokání byl mu zmírněn, takže za nedlouho do své poustevny navrátiti se mohl.

Zástupy poutníků na Křemešník stále se množily. Každý chtěl také Mrňávka viděti, kterého milost Boží

zase na pravou cestu uvedla. Mrňávek v poustevnickém hávu sedával před svou poustevnou a vypravoval zástupům poutníků, jak hluboce klesl a jak milost Boží zase v něm účinkovala, že se stal kajcníkem. Pokorné vypravování jeho dojímal každý.

Když pak dřevěný kostelík brzy nestačil pro mnohé zástupy lidu putujícího na Křemešník, dal Matouš Chejstovský, který se později pro svou poutivost a své výtečné zásluhy stal rychtářem pelhřimovským, vystavěti r. 1652 kamenný kostel, na místě dřevěného, v němž byl postaven hlavní oltář ve způsobě trojhranu, který představoval svatou a nerozdílnou Trojici Božskou, takže tři duchovní zároveň najednou mohli u něho mši sv. sloužiti. Kardinál pražský, Arnošt hrabě z Harrachů, vysvětil kostel ten dne 6. října 1652 a dal si představití jak poustevníka Mrňávka, tak i rychtáře pelhřimovského, Matouše Chejstovského, kteří mu výše uvedené události ze života svého vypravovali.

Chejstovský dal vystavěti pro sebe a celou svou rodinu hrobku pod kostelem Křemešnickým, kdež po své smrti r. 1659 pochován byl. Později vedle něho pohřbena byla dobrá manželka jeho, Voršilka a později všechny jejich děti.

Poustevník Mrňávek dočkal se ještě delšího věku. Když pak r. 1676 zesnul v Pánu, pochován byl podle kostela při sakristii na Křemešníku.

Zástupy poutníků na Křemešník prodlením času se množily, neb přicházeli sem poutníci nejenom z okolí, ale i od Jihlavy, Třebíče, Znojma, ano i z Rakous a mnoho z nich churavých léčivou vodou ze studánky uzdraveno bylo. Zvláště když nakažlivé nemoci se množily a lid hubily, utíkal se tam ustrašený lid, prose sv. Trojici o odvrácení strašlivých těch metel, které vskutku v krajině té pak přestaly. Proto byl chrám sv. Trojice na Křemešníku od městské obce a z dárek poutníků přestaven a rozšířen r. 1752 a dostal podobu tu, jak jej nyní vidíme. Posvěcen byl od pražského světícího biskupa, Antonína Vokouna. Při kostele tom vystavena byla budova pro duchovního, který tam stále bydlí a služby Boží pro poutníky koná. Později byla vystavena i škola pro děti z blízkých vesnic, a hostinec.

Křemešník jest dosud jedním z nejvíce navštěvovaných poutních míst v českomoravské krabatině; zvláště na svátek svaté a nerozdílné Trojice Boží bývá takový nával poutníků, že kolik duchovních z okolí pozvaných mívá tam až do únavy práce, aby poutníkům jak Čechům tak Němcům, slovem Božím a sv. svátostmi přisluhovali. Dosud léčivá voda ze studánky Křemešnické se prýští a není poutníka hlavně pak poutnice, které by vody Křemešnické domů sobě nepřinesly a jí své choré údy neobmývaly.

O Křemešnickém poustevníku posud mezi lidem udržela se pověst, ač skorem půl druhého sta let v hrobě již odpočívá; lid poklekává posud na hrobě jeho a modlí se za spásu jeho duše.

O kostele sv. Jana v Nepomuku.

V naší budějovické diecési*) zajisté nej památnější jest krajina Nepomucká. Zelená Hora s památným dávným hradem vévodí celé pahorkovité krajině západních Čech a poskytuje přerозkošnou vyhlídku do Plzeňského kraje, zvláště pak na dlouhé pásmo malebných hor šumavských. Na jižním svahu jejím rozkládá se památné město Nepomuky, dále na tomtéž svahu zříceniny bývalého cisterciackého kláštera Pomuckého, na protějším svahu Chlumecké Hory Vrčeň, památné to poutní místo sv. Vojtěcha. Celá krajina velice jest památna tím, že dva svatí patronové čeští se tam zdržovali a zázraky činili. Svatý Vojtěch navraceje se z Říma do Čech nalezl zemi Českou velice zuboženou. Vystoupil na Zelenou Horu a zželelo se mu vlasti České, anaf po sedm let strašnýn suchem soužena byla. I pozdvihl ruce a modlil se, by Všemohoucí Bůh tu metlu od zemi České odvrátiti ráčil — a hle na přimluvu jeho počalo pršetí, celá země se svlažila a vyschlá hora, na níž sv. Vojtěch

*) Fr. Wildmann byl z čes.-budějovické diecése.

stál, prý nejprvé se zazelenala, pročez také na památku toho Zelenou horou sluje. Dále se vypravuje, že sv. Vojtěch zde u poustevníka Břímoty prodlel a odpočíval od dálné cesty své z Říma. Zvláště ve Vrčeni se mu prý líbilo a tam ulehnuv na plochatý kámen, celou svou postavu do něho vtiskl. Lid doposud přichází do Vrčeně a ulehá na tento kámen, prose sv. Vojtěcha za přímluvu, aby nemocí těla zbaven byl. Též na Zelené hoře za hlavním oltářem zámecké kaple jest kámen, kde šlépěje sv. Vojtěcha do kamenu vtisknuté vidíš. Tam prý sv. Vojtěch stál, žehnaje České zemi, aby vyprosil jí vydatný déšť.

Na úpatí Zelené hory rozkládají se zříceniny bývalého kláštera cisterciáckého Pomuku, který r. 1418 od husitů rozbořen byl. Jenom hřbitovní kaple sv. Markéty se z tohoto kláštera zachovala. Do kláštera Pomuckého chodíval sv. Jan Nep. posluhovat při mši sv., kde též u otců cisterciáků nabyt prvních literárních vědomostí.

V městě Nepomuku narodil se náš milý patron sv. Jan Nepomucký, při jehož narození celý dům jeho rodný nebeskou září osvětlen byl. Dům ten býval v největší úctě měšťanů nepomuckých a okolního lidu, hned jak sv. Jan byl z rozkazu krále Václava II. s pražského mostu do Vltavy svržen.*)

*) Zajímavou zprávu o osobě sv. Jana Nep., jeho mučení a utrpení v řece za krále Václava, jejíž původní znění připojujeme, podává náš slavný dějepisec Palacký, který objevil v letě r. 1837 v benátské knihovně sv. Marka latinskou kroniku (X. 188), kterou v letech 1420 - 1422 sepsal zahaňský opat Ludolf.

ut mea mea sua ppd 34 Paul ap applicat instrumenta pnt' exte' adde
ut huius l'z in v'z des accepto 7 homibz t'fentur 7 bohe' 16 d'ny
7003 p'p'ibz d'nt' deq' d'p' p'p'm in p'p'ia l'q' viciu' d'cto' d'cto' m'
ddat' t'nd' combu' 7 eu'f'cat' m' aq' sub m'f'it / 2 d'ny. Nicolau

Lid scházel se v domě tom, kde konal pobožnosti. Zbožný hrabě František Matěj ze Sternberka, majitel panství Zelenohorského, koupil dům, kde se sv. Jan Nep. narodil a pak dva sousední domy Erasma Šlechty a Jana Nikodema. Zbořiv je r. 1639, počal na místě těchto tří domů kostel stavěti. Když r. 1648 při obležení Prahy od Švédů hrdinskou smrtí zahynul, ovdovělá manželka jeho Ludmila Benigna, rozená Kavková z Říčan, r. 1651 kostel ten dostavěla, a tehdejší místní děkan Šebastian Král r. 1660 jej posvětil. Však r. 1686 vyhořel kostel ten ohněm, který celou tuto stranu městských domů strávil.

Zbožní Sternberkové, horliví to ctitelé sv. Jana Nep., nedali svatyni té zaniknouti. Hrabě Václav Vojtěch ze Sternberka r. 1688 zase kostel dostavil. Však nyní, zvláště pak když sv. Jan Nep. r. 1729 za svatého byl prohlášen, nemohl kostel ten pojmouti všechny ctitele svatojanské, kteří se tam scházeli ve velkých davech nejenom z okolí ale i z daleka; proto zbožný hrabě Adolf z Martinic, který mnoho kostelů postavil, dal r. 1734 rozšířiti i tento kostel svatojanský. Po čtyřech letech, r. 1738 dne 18. srpna, byl velikolepý tento chrám, jakož i velikolepý kostel Nicovský od pražského světícího biskupa, Jana Rudolfa hraběte ze Šporků, ku cti sv. Jana Nep. posvěcen. Když za dob císaře Josefa II. mnoho klášterů, kostelů a kaplí zrušeno bylo, byl zrušen v Nepomuku také kostel sv. Jakuba a odsvěcen a kostel sv. Jana Nep. stal se děkanským. R. 1795 byl ze zrušeného kostela sv. Jakuba do kostela sv. Jana Nep. přenesen oltář sv. Mikuláše, při kterémžto oltáři r. 1454 manželé Matěj

o němž jest dokázáno, že byl r. 1372 členem pražské university, tedy vrstevníkem sv. Jana Nepomuckého. V kronice té čteme o králi Václavovi: »nunc manu immiti sua propria alia laniator applicuit instrumenta Inter cetera autem honorabilem illum virum Deo acceptum et hominibus, Thewtunicis et Bohemis amabilem, Dominum Joannem presbyterum, Domini Archiepiscopi Pragensis in Spiritualibus vicarium, decretorum doctorem, crudeliter tritum, combustum et evisceratum in aqua submersit.« t. j. česky: »potom zase vlastní neľitostnou rukou jinými nástroji mučil Mimo jiné však onoho ctihodného muže, Bohu i lidem milého, u Němců i Čechů oblíbeného, pana kněze Jana, pana arcibiskupa pražského, duchovních záležitostech vikáře, doktora církevního práva, ukrutně ztrýzněného, popáleného a rozsápaného v řece utopil.«

a Kateřina z Nepomuku založili oltářníka čili kaplana, a nadali to místo vsí Holkovice. Tato nadace, kteráž dne 2. listopadu 1454 králem Ladislavem byla stvrzena, jest od nepamětných časů s nepomuckým děkanstvím spojena. Patronátní a presentační právo, ustanoviti kaplana čili oltářníka k tomuto oltáři sv. Mikuláše, má dle ustanovení zakladatelů pražská metropolitní kapitola. Kaplanské místo v Nepomuku bylo zařízeno teprv r. 1727 od Františka Leopolda, hraběte ze Sternberka.

Velice zbožný a ke kostelům šedřý hrabě Adolf z Martinic, když byl vystavěti kázal kostel sv. Jana Nep., jak doposud jest, dal postaviti hlavní oltář na tom místě, kde dle staré pověsti kolébka sv. Jana Nep. stála. Aby okrasu chrámu Páně toho dovršil, dal r. 1741 zhotoviti docela stříbrnou sochu sv. Jana Nep., která 112 hřiven a 11½ lotu čili 56 liber 11½ lotu vážila a kázal ji postaviti na hlavním oltáři. Tak byl kostel svatojanský dobročinností šlechtetného hraběte, Adolfa z Martinic vystaven, zcela skvostně zařízen a stříbrnou sochou sv. Jana Nep. korunován. Za tehdejších dob navštěvovali svatyni tu nesčetní zástupové ctitelů svatojanských z blízka i z daleka.

R. 1835 zastihla svatyni svatojanskou veliká nehoda. V městě Nepomuku vznikl požár, shořely kolkolem kostela svatojanského sousední domy, i chrám počal hořeti, shořely obě věže chrámové a památný zvon tamní spadl s věže dolů a rozlil se. V dobách těch panovala po francouzských válkách v této krajině velká bída, že nebylo možno nový zvon poříditi. Sotva se pořídilo to nejnutnější, že byly obě věže opraveny.

Za onoho trudného času bídy a nedostatku zmohlo se v celé krajině Nepomucké mnoho zlodějů, kteří v okolí hojně krádeží se dopouštěli. Mezi nimi vynikali Havel Vávra z vesnice Pole, na panství Lnářském, Václav Černý z Řesanic a František Viktora z Voselec a jiní. Tito zlodějové se svými soudruhy zpáchali mnoho krádeží v okolí i ve vzdálenějších městech a byli tak prohnání, že se jim na stopu přijíti nemohlo.

Při výslechu u krajského soudu Klatovského vypovídala Marie Turnerova, že když se jednou ubírala do

Horáždovic na výroční trh, že šli před ní Havel Vávra, Josef Hais, jakýsi Václav Černý vulgo Kavan z Řesanic a František Opava a ještě dva jiní z Kasejovic k Horáždovicům a že na cestě se umlouvali o krádežích. Havel Vávra pravil: »V Horáždovicích ukradli jsme hodně suken, šátků a jiných látek. Ale s tím vším jest zle, kde to ukrýti a také jest těžko to prodati, abychom nebyli prozrazeni. Však já vím o jiné lepší věci, kterou když ukradneme, budeme mítí stříbra dosti.« Jeho soudruhové asi hned porozuměli, na jakou to krádež myslí, že míní totiž ukradnouti stříbrnou sochu, která stála na hlavním oltáři v kostele sv. Jana v Nepomuku. Aby jim Marie Turnerová nerozuměla, mluvili pak zlodějskou hantýrkou. A skutečně jak se tito zlotřilci umluvili, také tuto smělou svatokrádež vykonali.

Bylo to r. 1837 v noci ze 23. na 24. října. Havel Vávra přiloudil se v noci se svými spojenci do Nepomuka a když všecko spalo, vzal řebřík svého nevlastního bratra Jakuba Chládky, s nímž také společen byl, řebřík v tichosti přistavili ke kostelnímu oknu, jež vymáčkli a jeden po provaze z nich spustil se s okna do kostela. Za hlavním oltářem svatojanským byl kostelní řebřík, který přistavili k oknu, aby se tak celá chasa zlodějská dostala dovnitř. Potom vystoupili na hlavní oltář, stříbrnou sochu sv. Jana Nepomuckého, ačkoliv na čtyřech šroubech k oltáři byla připevněna, s oltáře přece snesli; na to vypáchli dvěře kostelní a tak, aniž by je kdo byl pozoroval, odnesli sochu přes město a nesli ji cestou k Lnářům, kdež ji v rybníku »Podhajský« zvaném ve vodě ukryli. Na cestě se ještě umluvili, že ji tam nechají nejméně 4 neděle ukrytou, až zase vše umlkne, pak že ji roztlukou a se o stříbro rozdělí.

Když druhého dne tato drzá a bezbožná krádež byla spozorována, strnuli žalem všickni obyvatelé a jali se na všech stranách pátrati po zlodějích. Arciť dlouhým vyšetřováním u krajského soudu v Klatovech přišlo se mnohému na stopu, ale zloději ti byli tak chytří a prohnání, že se jim ničehož úplně dokázati nemohlo. Každý dokazoval, že té doby byl jinde a zlodějští spojenci lži jejich dotvrzovali; ale přec byli dlouho zavřeni

v žaláři a všickni také bídně tam dokonali.*) Přecvšak podařilo se jim, že v rybníce »Podhajském« před svým zajetím některé části sochy té stříbrné utloukli a odnesli. Václav Černý vulgo Kavan z Řesanic ten prý urazil soše hlavu a choval ji ukrytou doma v pekárně. Syn jeho, malý chlapec, přišel jedenkrát do kuchyně a náhodou nahlédnuv do pekárny, viděl tam velkou zářící hlavu — i běžel k matce a vypravoval jí to, ale otec ihned jinam tu hlavu ukryl.

Konečně přec části stříbrné té sochy se našly. Dne 21. dubna 1838 okolo jedenácté hodiny šel učeník stolařský, Stanislav Toman z Rožmitálu, který se ve Lnářích u mistra učil, po hrázi rybníka Podhajského, jenž jest nad vesnicí Thořovicemi; i pozoroval jakousi zář z potoka pod rybníkem vycházeti. Tam pod potrubím byla malá tůň, z níž jakoby svítila záře. Zvědav, co to jest, spěchal se tam podívat. A co viděl? Kusy stříbrné sochy sv. Jana Nepomuckého. Hned chvátal do Lnář, vypravoval to svému mistrovi — a ten oznámil to patronátnímu úřadu. Sešla se komise a odebrala se na to místo, kde našli kusy ze stříbrné sochy sv. Jana Nepomuckého. Vážily ještě 30 liber a 4 loty. Všecko bylo zatím uloženo do zámecké kaple ve Lnářích.

Dne 10. května 1838 byly pak tyto částky ve slavném průvodu do děkanského kostela sv. Jana Nepomuckého, odkud ukradeny byly, ve zvláštní pozlacené skříni zase přeneseny. Průvodu se účastnilo 21 kněží a na 12.000 lidí, kteří s pláčem a s radostí zbytky posvátné stříbrné sochy doprovázeli. Přivolaný znatel, zlatník to z Prahy, podle kusů seznal, že celá původní stříbrná socha sv. Jana Nepomuckého nejméně 2502 zl. stříbra ceny měla.

Nová socha hned pořizena býti nemohla. Nebylo peněz. Proto zůstaly stříbrné zbytky zatím v pozlacené skříni ležeti. Však bohužel i těch dotkla se zločinná ruka. V noci ze 17. na 18. dubna roku 1842 zase vkradli

*) Dle zprávy zesnulého děkana nepomuckého, Josefa Zemana všickni tři z krádeže této sochy obvinění, nežli se vyšetřování skončilo a k rozsudku dospělo, v Písku ve vyšetřovací vazbě zemřeli.

se zlodějové do kostela, uloupili všechno stříbro v té skříni uschované, dále dva kalichy a dvě alby.

Tak byl svatojanský stánek v Nepomuku beze zvonů, bez stříbrné sochy svého světce a bez kalichů. Teprv roku 1848 dostalo se mu zvonu. Ze sbírek občanů a příspěvku patrona objednáno od zvonaře Jana Pernera v Plzni zvon, který 62 centnýřů a 61 liber váží. Dne 28. září 1848 byl přivezen a téhož dne od nejdůstojnějšího budějovického biskupa, Josefa Ondřeje Lindaura svěcen. ale na věž až 18. října vytažen.

Nejdůstojnější pan biskup pobýv v Nepomuku několik dní, seznal, v jak ubohém stavu jest kostel, kolébka to svatého našeho patrona Jana Nepomuckého. I umínil si, že nová socha na hlavní oltář musí býti postavena. Sám daroval na ni 1500 zlatých ve stříbře. Objednáno zlatník z Prahy, který se uvolil zhotoviti sochu podobnou prvé stříbrné, ale již jen měděnou a třikráte postříbřenou za 2140 zl. ve stříbře.

Dne 27. září 1849 byla přivezena nová socha sv. Jana Nepomuckého okolo 8. hodiny večer. Celé město a okolí s velkou slávou a radostí ji očekávalo a do chrámu Páně sv. Jana Nep. doprovázelo. Právě když se socha s vozu sundavala, přijel opět nejdůstojnější pan biskup Josef Ondřej Lindauer a zde až do 8. října setrval. Svěcení nové sochy konal sám biskup dne 7. října 1849 u přítomnosti 22 kněží a nesčíslného množství lidu. K oslavení toho dne přišla též přeštická městská národní stráž, která s nepomuckou stráží mnoho k oslavení toho dne přispěla a v davech shromážděného lidu slušný pořádek udržovala.

Ostatní chrám sv. Jana až do r. 1878 byl ve stavu dosti žalostném. Od r. 1829, kdy se slavila 100letá památka prohlášení Jana z Nepomuku za svatého, nebyl vybílen. Oltáře byly »spukřelé«, zvláště hlavní oltář již téměř hrozil spadnutím. Každému cizinci do Nepomuku zavítávšímu zastesklo se nad bídným stavem kolébky hlavního svatého patrona českého, Jana z Nepomuku.

Nepomucký děkan, M. Veselý umínil sobě k 150leté památce svatořečení Jana z Nepomuku postarati se o důstojnou opravu celého chrámu. S pomocí jasné kněžny Vilemíny z Auersperků, a ze zádušní po-

kladny byly vystavěny znova věže kostelní, které v roce 1835 shořely. Ostatní obnovu chrámu Páně vzal si pan děkan sám na starost. Pořádal sbírky v městě a po osadě; v novinách obracel se s prosbou ke ctitelům sv. Jana Nepomuckého o milodary a tak přispěním vysoké šlechty, kněžstva a jiných ctitelů svatojanských podařilo se mu, že se mohl obrátiti na křesťanskou akademii v Praze o zřízení nových oltářů a to hlavního a prostředního, tak zvané konfesse, kde kolébka sv. Jana Nep. stávala. Kostel byl vyklizen, klenba a zdi chrámové byly ve třech odstínech nabarveny, hlavní oltář zhotoven a též prostřední nový nízký oltář sv. kříže pořízen. Kazatelna přenesena a nově ozdobena, stolice znova natřeny, všechny postranní oltáře obnoveny, nová křížová cesta pořízena a též sochy sv. českých patronů sv. Václava, Vojtěcha, Prokopa, Ludmily, Cyrilla a Methoděje a krásná socha nebes královny, Panny Marie a též krásný veliký kříž proti kazatelně. Nové obrazy věnoval a maloval vdp. Bedřich Kamarýt, děkan v Deštně.

A když obnova celého kostela schylovala se ke konci a vše bylo zařízeno, byl ustanoven program od nej. budějovického pana biskupa Jirsíka, jak památka 150letého svatořečení v celém měsíci květnu r. 1879 bude slavena.

Dne 1. května vysvětil světící biskup, Dr. Karel Průcha, nové oltáře v chrámu a vložil do nich ostatky svatých. Dne 2. května započal slovuťný vlastenecký kněz z řádu tovaryšstva Ježíšova, Jan Kř. Votka, pobožnost májovou, kterou s horlivostí obdivuhodnou konal denně po celý měsíc. V neděli dne 4. května měl kázání kanovník svatovítský, Dr. Václav Houška a pontifikáční služby Boží světící biskup, K. Průcha. V neděli dne 11. května měl slavnostní kázání slovuťný spisovatel kanovník vyšehradský, Josef Ehrenberger a pontifikální služby Boží ndp. biskup králohradecký, Dr. Josef Hais. Na den sv. Jana Nep., kterýžto svátek byl středem všech slavností, kázal kanovník staroboleslavský, Josef Breischl a pontifikální služby Boží konal ndp. biskup budějovický, Jan Valerian Jirsík, načež po tři dni udílel sv. biřmování osadníkům z Nepomuku a z okolních

osad Prádelské a Neurazské. Dne 22. května na slavnost Nanebevstoupení Páně kázal kanovník královéhradecký, Antonín Zima a pontifikální služby Boží měl vdp. generální vikář pražský, Albert Küffer, rytíř z Asmansville. V neděli dne 25. května měl slavnostní kázání kanovník hradčanský a ředitel »Dědictví Svatojanského«, Karel Schwarz a pontifikální služby Boží konal Jeho Eminencí nejdp. kardinál kníže-arcibiskup pražský, Bedřich kníže ze Švarcenberků. Dne pak 31. května ukončil celou májovou slavnost vdp. kapitolní děkan č.-budějovický, Jan Šavel.

Sv. otce Lev XIII. udělil k této slavnosti plnomocné odpustky všem těm, kteří přijali svátost pokání a nejsv. svátost oltářní, navštívili chrám sv. Jana v Nepomuku a na úmysl sv. Otce se pomodlili.

Nové oltáře svěceny byly tyto:

1. Hlavní oltář sv. Jana Nepomuckého, do něhož uloženy ostatky sv. Jana Nep., sv. Kolumbana a sv. Sylveria. Obraz maloval akademický malíř Helich v Praze.

2. Oltář sv. kříže, do něhož uloženy ostatky sv. Bartoloměje, sv. Jana Nep. a sv. Tomáše biskupa Kantuarského.

3. Oltář blahoslavené Anežky české, do něhož uloženy ostatky sv. Barnabáše apoštola, sv. Vincencie mučednice a sv. Hedviky vdovy. Obraz maloval Václav Vysekal starší v Kutné Hoře.

4. Oltář ke cti blahoslavené Rodičky Boží s ostatky sv. Lukáše evangelisty a sv. Bonifáce mučedníka.

5. Oltář sv. Cyrilla a Methoděje s ostatky sv. Cyrilla biskupa a sv. Kosmy a Damiána, patronů českých. Poslední dva obrazy Panny Marie a sv. Cyrilla a Methoděje maloval Deštenský děkan, Bedřich Kamarýt.

K tomu daroval velice skvostný stříbrný a bohatě vyzlacený kalich světcí biskup, Dr. Karel Průcha a prelát scholasticus, Antonín Jandourek, věnoval celé stříbrné, bohatě vyzlacené ciborium.

Za tento měsíc květen přišlo do Nepomuka na sta processí, z celých západních Čech i mnoho z pražské arcidiecése, tak že nikdy v Nepomuku tolik lidu se nevy-

střídalo jako tento měsíc. Slavnost tato se vydařila nad očekávání skvěle.

R. 1893 připadala 500letá památka mučednické smrti sv. Jana Nepomuckého. Neunavný děkan nepomucký, M. Veselý, chtěl i na tento rok v chrámu Páně zůstaviti památku a to zařízením 7 nových malovaných oken. Stará okna chrámu Páně byla již sešlá a k ostatní úpravě se nehodila. Obrátil se tedy zase na ctitele svatojanské k účelu tomu a zdařilo se mu. Na obě velká okna sv. Jana Nep. a Panny Marie přispěla paní Marie Táborová, rodilá Nepomučanka, státním úpisem 1000 zl. a vysokorodá paní hraběnka Lažanská z Rabsteina 50 zlatých. Ostatních pět oken se znáky svými věnovali: 1. Její Jasnost kněžna, Vilemína z Auersperků. 2. J. J. kníže, František Josef z Auersperků. 3. J. J. kníže, Dr. Alfred z Windischgrázů. 4. J. J. kníže, Engelbert z Auersperků a 5. Jeho Osvícenost hrabě, Jan z Harrachů. Okna zhotovil malíř František Schlinger z Hüblernu. Tak chrám sv. Jana jest okrasou celého města Nepomuku a jméno nynějšího děkana a kanovníka, který celý chrám tento obnovil a veškeré slavnosti pořádal, — zůstane zapísáno v dějinách města Nepomuku zlatým písmem.

Zlatá Koruna.*)

Chci laskavé čtenáře zavést do údolí řeky, stříbropěnné Vltavy, kde mezi Č. Budějovicemi a Č. Krumlovem stojí trosky bývalého kláštera Zlatokorunského. Klášter ten povstal ze slibu, slavného a zlatého krále, Přemysla Otakara II., který na díkůčinění Bohu, že nad králem Belou IV. r. 1260 tak skvělého vítězství do-

*) Srovnej: „Přepadení a zloupení kláštera Zlaté Koruny“ od Ferd. Tadrý, v kalendáři ku počtě nejsv. srdce Pána Ježíše a Panny Marie z r. 1890 st. 80 nn. Tuším, že oba spisovatelé čerpali z jednoho pramene. Pozn. vydav.

sáhl, založil na pravém břehu řeky Moravy město Marchek a r. 1263 klášter Zlatokorunský vystavěl.

R. 1260 přišlo totiž k válce mezi říší Českou a Uherskou. Král Přemysl Otakar II. rozložil se s vojskem svým na pravém břehu Moravy a král Bela IV. uherský, na levém. Otakarovo vojsko čítalo 100.000 ozbrojenců, mezi nimiž 7000 jezdců z Čech, kteří od hlavy až k patě železným brněním byli oděni; vojsko krále Bely čítalo 140.000 bojovníků. Celý týden stála vojska proti sobě, pozorujíc jedno druhé, ale žádnému se nechtělo přejíti přes proud řeky Moravy.

Konečně poslal Přemysl Otakar do tábora uherského Ottu z Maisova, který měl nabídnouti králi Belovi, buď aby Uhři ustoupili od břehu řeky Moravy a Přemysl s vojskem svedl spravedlivou bitvu, aneb že Přemysl ustoupí, aby přejíti mohli Uhři a že bitva svedena bude na poli Moravském. Dne 11. července svolil Bela k poslednímu. Na dva dni ustanoveno příměří; zatím měl Přemysl s vojskem odstoupiti od břehů řeky tak daleko, aby Uhři bez nebezpečení přejíti mohli, načež dne 13. července v úterý v den sv. Markéty měla býti svedena bitva.

Belův syn, králevič Štěpán, počal se s vojskem hned v noci přeplavovati přes řeku a již druhého dne 12. července postavil se ve válečném šiku u vesnice Kressenbrunn, počav vojsko Přemyslovo před umluveným časem napadati.

Spatřiv Přemysl, co se děje, rychle své zástupy po různu rozestavené svolal v bitevní šik; tak podařilo se mu spořádati zejména sbor železných jezdců, proti nimž hned také jízda Kumanská, vedená králevičem Štěpánem, s napřaženým kopím v divém trysku útok učinila. Tu protřhla se chmůra mračen, která nad hlavami jezdců oblohu halila a zlatá záře sluneční ozářila korouhev Svatováclavskou. Čechové zapěli chorál: »Hospodine pomiluj ny« a s klidem a odhodlaností očekávali srážku.

Byla to hrozná srážka, ale brzo bylo znáti převahu na straně obrněné jízdy. Kumáni octlí se ve zmatku a když Štěpán, aby věc napravil, znovu se na Čechy

vrhl, byl těžce raněn, z bojiště odnesen a Kumáni octli se na všeobecném útěku.

Zatím se dostavili ostatní zástupy na bojiště, ale boj již byl rozhodnut, neboť prechající Kumánská jízda strhla s sebou ostatní a vše horem pádem hnalo se k řece Moravě. Ztráta na straně Uhrů byla veliká, 18.000 bojovníků jejich pokrývalo mrtvolami svými bojiště a na 14.000 obětí vyžádaly si vlny řeky Moravy, tak že, jak praví Přemysl ve svém listu k sv. Oci v Římě, v téže řece zahynulo takové množství hříšníkův utíkajících před obličejem Božím, že přes mrtvolý lidí a koňů jako přes mosty zdělané přešly voje Přemyslovy do ležení Uhrů a padše na vozy, stany a zásoby, pobrali všeliké drahé kořisti. V čele těch, kteří první vedrali se do tábora uherského, byl Boreš z Rizenburka, který způsobil mezi nepřátely takový postrach a zmatek, že vše v hustém chomáči uhánělo přes Karpatské horstvo ku Prešpurku.

Obeční zděšení bylo takové, že král Bela dlouho nemohl se dopátrati, co se stalo s jeho synem a kde jest.

Vítězství Čechů bylo tak slavným a úplným, že mnozí radili, aby se pohromy krále Uherského užilo k úplnému podmanění království Uherského. Lid zbožný spatřoval ve vítězství tom jistou pomoc sv. Václava, patrona země české.

Na památku vítězství tak velkého a skvělého založil Přemysl Otakar II. město Marchek na tomto bojišti a na poděkování Bohu za toto vítězství založil klášter Zlatokorunský, jemuž daroval nejdražší skvost, který obdržel od krále francouzského sv. Ludvíka, totiž osten z trnové koruny Krista Pána, pečlivě uložený ve skvostné zlaté skřínce s křišťálovým sklem. Proto se klášter ten také Trnovou Korunou nazýval. Mnichové cisterciáci povoláni byli do Zlaté Koruny z kláštera sv. Kříže z Rakous. Klášteru Zlatokorunskému k výživě dal Přemysl Otakar II. statek Boletice, jenž od Blánského lesa až na hranice Bavorské k Šumavskému hvozdu se rozprostíral a od Zlaté Koruny až k Prachaticům dosahoval statky Křenovou, Kladným, Zahorkovem a Kájovem; mimo to dvě vinice u Kremže v Dolních Rakousích a jeden dům v Praze.

R. 1268 daroval Hirzo, purkrabí na Zvíkově, jenž za krále Otakara II. chrám Panny Marie v Českých Budějovicích stavěl, klášteru Zlatokorunskému dvanácte vesnic, kterýžto odkaz král Přemysl Otakar II. potvrdil.

Však již r. 1278 byl klášter Zlatokorunský zpleněn a téměř ze základů vyvrácen vojsky císaře Rudolfa II. Syn Otakarův, král Václav II. dal pak klášter i s konventualním chrámem spolu s landkrabím Bavořem z Bavorova ještě nádherněji a nákladněji vystavěti nežli byl předešlý.

R. 1281 potvrdil Otto markrabě Braniborský, po smrti Otakarově správce království Českého, všechny nadace od krále Přemysla Otakara II. klášteru udělené i s panstvím Netolickým a s městy Netolicemi a Chvalšinami. R. 1284 přenešeno právo synovství (jus filiationis), které měl klášter sv. Kříže v Rakousích na klášter Zlatokorunský, na klášter Plasský; tak stal se klášter Zlatokorunský klášterem samostatným, svéprávným.

Největším dobrodincem kláštera Zlatokorunského po jeho zakladateli, králi Přemyslu Otakarovi II. stal se roku 1315 landkrabě Bavor III. z Bavorova, jenž klášteru tomu daroval vesnice Svince Přední a Prostřední s poplužním dvorem a patronátní právo na farní kostel v Černicích, Křídla dvůr*), s lešem Sušnej, vesnice Žaltice a Černice s poplužným dvorem. Tato Bavorovská nadace zůstala při klášteru až do jeho zrušení.

Roku 1322 připomíná se Heřman Pris, biskup z Irinu, jako velký dobrodinec kláštera Korunského, a má se za to, že on nově dostavený chrám sám také vysvětil.

R. 1400 přivtělil papež Bonifác IX. klášteru tomuto 5 far: Netolice, Boletice, Kájov, Chvalšiny a Černice. V tom čase byl klášter v největším rozkvětu, neb dle pověsti měl tehda až na 300 mnichů.

Však bohužel nepožíval dlouho blahobytu svého. Nastaly husitské války a v nich i tento klášter jako jiné stihla krutá pohroma.

Klášterníci obávající se, že by Žižka klášter Zlatokorunský přepadnouti mohl, již r. 1418 dne 4. března

*) Kde jest nyní vesnice Skřídla. Vyd.

sestavili inventář o klenotech a skvostech klášterních, jež převezli v bezpečný úkryt nedobytného hradu Č. Krumlovského, kdež zároveň s poklady kláštera Vyšebrodského a Třeboňského byly uschovány. Seznam ten jest pro kulturní poměry oné doby tak zajímavý, že neváháme podati z něho některé úryvky.

Nejprvé sepsány svaté ostatky jmenovitě: Hlava sv. Prokopa, sv. Jiljí, sv. Markéty, hlava sv. Barbory v amethystu uchovaná, ruka sv. Víta ve stříbrném pozlaceném pouzdře atd.

Mezi »dalšími« klenoty sepsanými v řečeném inventáři nalézáme: Monstranci velikou stříbrnou s vízkami řečenou »šibenice«, monstranci s vlasý Matky Boží, s krví sv. Válcava s kouskem kosti sv. Šebestiána, dále stříbrný rošt sv. Vavřince, pektoralie s ostatky hřebů a kopí Kristových s ostatky šátku sv. Kateřiny a sukně sv. Petra atd. Mnoho kalichů, infulí, ampulí, ornátů, kasulí, dalmatik a antipendií, koflíky z jaspisu, agsteinu, »řepice« amethystové, mnoho prstenů s modrými, červenými kaménky i bez nich, dále tovaryšstvo perlové na hrdlo se záponami a kameny ve skříňce kožené, široké, okované; čtyři kusy točenice velkých perel, »osm kwyetow« menších perlových, v nichž 24 prstenů zlatých s kameny na každém »kwyetu« tři. Tak zaznamenáno úřední češtinou, obvyklou vůbec v kancelářích pánů Rožmberka.

Dosud zachované zbytky klášterní kroniky, již sepisoval neznámý bratr řeholní, líčí průběhy neblahých chvil r. 1420 dne 14. května takto:

»Bylo to večer mezi sedmou a osmou hodinou, mnichové vstali právě od večeře a ubírali se volným krokem západní stranou chodby křížové do kostela k obvyklé večerní pobožnosti »laus vespertina«. V tom rozlehl se tichou budovou klášterní lomoz zbraní a divoký ryk válečný. — Táboři obklíčivše odpoledne po tichu klášter Korunský, vnikli nestřeženou fortnou bez odporu do vnitř budovy. Zbožní bratří zjímání a všem na místě hlavy srubány. Na to zapálen klášter a do žhavé výhně hořících trámů metáni tři mnichové, kteří stáli na stráži, kladouce slabý odpor přívalu vojáků husitských. Druhá část řeholníků, kteří v ten den modlili

se »officium Marthae« *) mimo klášter schytána rovněž a pověšena na lípě před kostem sv. Markétky«. Pravdivost svých udání, pokud se týče stětí mnichů Zlatokorunských, dokládá kronikář tím, že když roku 1648 na západní straně chodby křížové kopán hrob pro konversa Šimona, nalezeny tam čtyři lebky a množství kostí, patrně pozůstatky nešťastných obětí z r. 1420.

Opat Ruthger, prosil listem Budějovické, totiž »lásku opatrných konšelů a radních města Budějovic, aby neotálejíce ihned nám ozbrojenými co možná nejhojnějšími přispěti ráčili, tak aby ti, kteréž pošlete, ihned dnes neb zítra na rychlo přišli ve dne neb za noci a v klášteře našem se postavili. To vám chceme splatit podobnou přízní.«

Nežli však Budějovičtí na pomoc přišli, byl klášter v rumech a řeholníci povražděni. Opat Ruthger přec napřed ukryl zbylé poklady chrámové a klášterní v zazděném výklenku zdi kostelní.

Na nádvoří klášterním šumí mohutná trojramenná lípa, jejíž jednotlivé lístky svíjí se občas do podoby mnišských kápí či kapucí. Lípa ta a několik družek na klášterním pomezí vyrostla dle podání z kořene onoho lípového kinene, na němž dal Žižka mnichy klášterní oběsiti. K pověsti té se odnáší stará latinská báseň, napsaná na desce u kostela sv. Markéty:

»Siste viam cernens tiliam devote viator,
Quae viget et nullo stat moritura die;
Symbola martyrij cappas mirabere natas,
Cum ramus virides induct udus opes.
Talia sed nolens patra miracula Zisska —
Dum perimis sacros pestē furente viros!«

t. j. Pozastav se nábožný poutníče a pohled na lípu, anaf se zelená a tak brzy nezahyne, a obdivuj se těm kapucím, jež na památku mučennictví z vlhkých větví se tu rodí. Takové konáš, Žižko, zázraky, ovšem proti své vůli, když jsi posvěcené mnichy na té lípě v zlosti věšel.

Klášter s chrámem byl poznovu vystavěn, ale již nikdy nedomohl se tohoto blahobytu, který byl před

*) Modlitby ke cti sv. Marty.

husitskými válkami. Bohužel nastaly v klášteře také domácí nepokoje, neb opatové byli většinou Němci, kteří do kláštera přibírali za mnichy zase nejraději Němce, až i z Porýnska a těm nadržovali, na nejlepší fary usazovali, kdežto české mnichy utlačovali a Čechů do kláštera přijímati nechtěli, tak že čeští konventualové listem ze 14. července 1459 prosebnou stížnost k panu Janu z Rožmberka poslali a prosili, aby odstranil »Rýňáky« či »bradáče«, jak zovou se tu cizozemci, i spolu prosí, »aby opat cizozemce do kláštera nebral, ale bral za novice Čechy, jichž jest v zemi dosti způsobilých.«

Bezprostředním výsledkem této stížnosti byla komise, kteráž z rozkazu Jana Rožmberka odebrala se do kláštera; byl v ní opat kláštera Vyšebrodského Pavel a Milčinský farář Jan z Kaplice. Ohledně »Rýňáků či bradáčů«, dáno opatovi pokynutí, aby vzhledem k hojnosti bratrů domácích od přijímání bratrů zahraničních ustal, by novým, stálým jich přibíráním klášter, opat a konvent škody neutrpěli.

Od té doby ponenáhlu zase v klášteře Korunském nabývali čeští konventualové převahy; bohužel však, že před tím, kdy klášter byl převahou německým, poněmčila se již celá krajina Boletická, Kájovská a Chvalšinská, skorem celá krajina od Blánského lesa až na hranice Bavorské.

Klášterní kronikář popisuje ve své kronice zkázu kláštera od husitů způsobenou připsal: »Ta tam je svoboda a čest slavné naší řehole — otroctví počalo«; ano počalo, slavný ten klášter klesal hloub a hloub, blahobyť jeho zmizel, samé otroctví, samá pohroma na něj přicházela.

Statky klášterní zastavil císař Zikmund ještě v husitských válkách pánům z Rožmberka, což jim též potvrdili králové Vladislav a Ludvík. R. 1493 bylo patronátní právo nad klášterem od krále Vladislava uděleno pánům z Rožmberka. R. 1513 daroval král Vladislav Petrovi z Rožmberka klášterní panství Netolice, za něž nedostal klášter Korunský ničehož, jedině že mu Petr z Rožmberka odpustil činži, již mu měl klášter platit a

pak na potravinách něco klášteru ročně odváděl. Roku 1559 nastalo mezi Vilémem z Rožmberka a tehdejším opatem Janem Mílkem vyrovnání, že Rožmberkové ze statků klášterních, jichž užívali, odváděli klášteru 100 kop míšenských a něco na potravinách. R. 1600 odstoupil Petr Vok z Rožmberka patronátní právo na klášter Korunský císaři Rudolfu II. V tom čase klášter stále víc a více chudnul ano i stavba chrámová počala hroziti zbořením.

»Krvavý pablesk večerních červánků dere se do vnitř kostela a zlatí žhavorudým nachem chudičké oltáře, prosté zdoby, jakoby oděné stále ve smutek církevní, jímž halí dojemná liturgie svatyně své jen v žalostných dnech svatého týdne.«

Podobně teskná nálada jímala duši opata Valentína Augustína ze Schönbecka, když procházel se jednoho podvečera r. 1609 dlouhými chodbami kláštera, který právě pod stálým opatrovnictvím pánů z Rožmberka pustnul bez naděje na nové vzkříšení bývalé slávy a veleby. Opat ač cizinec, rodem z Gdaňska, přilnul k řeholi své tak vřelou přízní, že neznal jiné snahy, než jak by zbavil klášter tísně hmotné a opravil pobořené jeho budovy, jmenovitě chrám tehdá žalostivě spustlý. V těchto myšlenkách zabloudil do lodi chrámové a zastavil se zadumán před oltářem sv. kříže. Napjaté pásmo trapného přemýšlení provázal opat netrpělivým klepáním klíčem chrámovým o poboční stěnu zděného oltáře. Tu z nenadání vyrušil jej z myšlenek jasný zvuk kovu sypajícího se zároveň s omítkou na dlažbu chrámovou. Z úkrytu oltáře vyhrnul se celý proud zlata a stříbra — poklad, jež tam dle pověsti vložil opat Ruthiger ve strastné chvíli, když voje husitské táhly, aby oblehly klášter a konventualy povraždily.

Nenadálé dědictví dávných předků vytrhlo klášter ze svrchované bídy; chrám byl obnoven a klášter opraven.

Za nedlouho však nastaly hrůzy třicetileté války a podivným řízením stala se Zlatá Koruna zase obětí zuřivosti vojska uherského, jež r. 1620 jako pomstou

za skvělé Otakarovo vítězství nad Uhry r. 1260, památný jeho klášter vyplnilo.

Stavovské vojsko totiž, aby zničilo vládu císaře Ferdinanda II., vtrhlo do Rakous a chtělo se zmocnit Vídně. Stavové čeští uzavřeli spolek s knížetem Sedmihradským Bethlenem, který své vojsko jim poslal na pomoc. Byly to však většinou tlupy beze vší kázně, které jenom loupily a vraždily, aby se obohatily.

Jedna část tohoto pomocného uherského vojska a to asi 1000 jezdců a něco pěchoty přidělena byla ke sboru hraběte Mansfelda, kterýž pro rostoucí nebezpečení musel se odebrati do Čech, kdež císařský plukovník Marradas značných úspěchů byl dosáhl. V prvních dnech měsíce června 1620, vytrhl Mansfeld z ležení u Eggenberka se sborem svým a dal se na pochod do Čech. Na cestě zdržel se něco před Vitorazí, chtěje města dobytí; po marném pokusu táhl pak dále.

Ve čtvrtek dne 18. června 1620 v den Božího Těla z rána již děly se přípravy v klášteře Zlatokorunském, aby způsobem obvyklým slaven byl tento veliký svátek. Mnohá vzácnější kostelní roucha a ozdoby, které jindy uschovány bývaly, vystaveny byly v kostele, k tomu cíli okrášleném. Opat, toho času Jiří Huber, oděn jsa v nejskvostnější roucho posvátné s infulí na hlavě stál připraven, aby vyšel k oltáři a postavil se v čelo slavnému průvodu, lid hojně byl shromážděn ke zbožné modlitbě a nikdo neměl ani pomýšlení, že by hrozilo nějaké nebezpečí — tu náhle strhl se pokřik, že nepřítel žene se na klášter. A skutečně blížilo se již ku klášteru oddělení Uhrů sboru Mansfeldova, vedeno a podněcováno jsouc jakýmsi Mikulášem z Eckersteina, kterýž býval druhdy úředníkem klášterním, potom ale nejspíše propuštěn byv, ze msty tlupu divokých Uhrů na klášter byl přivedl.

Opat a ostatní kněží sotva že mohli posvátné roucho se sebe složit; někteří kvapem prchali z kláštera, hledíce aspoň život zachrániti. Vše utíkalo před nepřítelem a lid v klášteře shromážděný rozprchnul se na vše strany. Jeden mladý klerik, jménem Jan Wagnereck, který byl ustanoven k tomu, aby při slavnosti držel

berli opatskou, tak jak byl oblečen i s berlí utekl na půdu kláštera a tam se ukryl.

Mezi tím Uhři nic nedbajíce posvátnosti místa vrazili do kláštera a jali se loupiti a bráti, kde co bylo. Neušetřili ani kostela ani oltářů, kdež vystavena byla nejsvětější Svátost, vybili dvěře a okna do obydlí opatova i do bytů ostatních mnichů, prohledali všechny skříně v nich, vnikli do konventu, do sklepů a komor a pobrali vše, co jen našli a co nějakou cenu mělo. Jmenovitě ovšem hledali peníze a doufali značnou částku ukořistiti, jelikož za příčinou nenadálého přepadení nemohlo nic býti vyneseno ani uschováno. V obydlí opatově nalezeno něco přes 700 kop grošů, což se jim ale zdálo býti málo; i hledali dále a našli kdesi schovaného pekaře klášterního, kterého nutili, aby jim prozradil, kde by peníze a poklad klášterní uschovány byly. Když pak toliho nemohl říci anebo se zdráhal tak učiniti, ukrutně ho týrali a konečně v dolejší refektáři hlavu jemu srazili. I ostatní služebnictvo klášterní, které neuteklo, velice bylo ztýráno, někteří pak i nebezpečně zraněni.

Když pak divoká rota vojenská vše byla prolezla a v klášteře více nalézt nemohla, přepadla i hospodářská stavení při klášteře, z nichž jmenovitě deset koní a ostatní dobytek a jiné věci, jichž potřebovati mohla, pobrala. Někteří pak z bohaprázdných vojáků oblekše se do posvátného roucha kněžského a nasadivše sobě infule opatské na hlavy, na posměch oloupených a jakoby nějaké veliké hrdinství byli dokázali, u vítězslávě od ostatních byli z kláštera vyprovázeni. Jest se skutečně diviti, že krutá čeládka ta kláštera nezapálila a takto úplně jej nezničila.

Po klášteře přišly na řadu i nejbližší okolní vesnice klášterní. Kde co bylo, jest pobráno lidé ztýráni ano i dva kněží, kteří se z kláštera tam byli utekli a skryli, byli ukrutně zabiti.

Když ve vyloupeném klášteře nastalo ticho, odvážil se jmenovaný Jan Wagnereck z úkrytu svého vyhlédnouti a přesvědčiv se, že loupežná sběr skutečně odtáhla, odešel dolů. Spousta, jaká se mu objevila, byla hrozná: brzy našel též mrtvolu pekařovu, kterouž blíže kostnice pohřbil. Pomalu počala čeleď klášterní

sem a tam poschovaná vylézati, brzy pak i ti, kdož byli utekli, do kláštera se vraceli. Opat, který napřed jako někteří jiní mnichové v lesích se skrýval a potom až do Č. Krumlova se byl utekl, i ostatní kněží vrátili se jeden po druhém opět do kláštera.

Avšak v jakém stavu našli klášter i kostel svůj! Ani mše sv. nemohla býti obětována pro nedostátek oltáře, roucha kněžského a jiných posvátných potřeb.

Také i domácí kaple klášterní, mimo to pak i pět kostelů ve vesnicích klášteru náležejících, bylo vyloupeno.

Opat vydrancovaného kláštera, jemuž mimo zachráněnou berli dotčeným klerikem nezůstalo ničeho, obrátil se s prosbami na vše strany, odkud se něco doufatí mohlo, líčil neštěstí, které klášter potkalo a za spomožení žádal. Avšak prosby jeho po většině byly marny, vydatnější pomoci se mu odnikud nedostalo. Smutná doba válečná, která království České stihla, byla i klášteru velice nepřízniva a dlouho to trvalo, nežli Zlatá Koruna z pohromy této poněkud se opět vzpamatovala.

Císař Ferdinand II. daroval právo patronátu, které nad klášterem Korunským měl, r. 1661 Janu Oldřichovi svobodnému pánu a později knížeti z Eggenberka. Teprv r. 1695 byl klášter osvobozen od patronátu panství Č. Krumlovského a stal se zase samostatným, tak že se počal pozvolně zase zmáhati a vzkvétati.

Ze Zlatokorunských opatů vynikal P. Matěj Alex Ungar*) rodem z Opatovic, fary Hosínské u Hluboké. Byl dříve farářem v Kájově, kde kostel i farní budovu opravil a znovu vystavěl. Roku 1669 stal se opatem ve Zlaté Koruně, kdež velikých zásluh sobě získal, mnohé velké stavby provedl a blahobyť kláštera zvýšil. Den úmrtí svého předpověděl na den nepoškvrněného početí Panny Marie r. 1701. Byl zvláštním ctitelem Rodičky Boží Kájovské, k níž každého roku putoval s velkým procesím v pontifikáliích. Každého večera, nežli šel spat, modlil se s ním jeho komorník litanie lorentanské. Jedenkrát se nad Zlatou Korunou strašná bouře a vichřice s krupobitím. Opat otevřev okno, po-

*) Viz Kájov.

klekl, vyzdvihl ruce vzhůru jako Josue a prosil, aby Bůh všemohoucí odvrátil od kláštera a okolí tuto pohromu. A hle, vichřice a krupobití ustalo — a jasné slunko zasvitlo. Když zemřel, nezduhlo jeho tělo, nýbrž zůstalo měkké a pohybné jako za živa. Pochováno bylo blíže sakristie u kaple mariánské a nad hrobem jeho na zdi pověšena jeho podobizna, obraz to na plátně malovaný. R. 1804 bylo nalezeno tělo jeho; náhrobního kamene z úcty k němu nikdo ze Zlatokorunských osadníků nohou se netkne, neb lid jej za svatého považuje. Velké varhany Zlatokorunské, velkolepé stavby, chrám Páně, jak v Zlaté Koruně tak i v Kájově, velká sakristie a celá rozsáhlá farní budova tamní, hlásají doposud slávu tohoto zbožného a slavného opata.

R. 1678 přikoupil klášter Zlatokorunský stateček Chlumeček od rytíře Jana Augustína Milčovského z Brannberku, velkého to dobrodince kláštera tohoto, čímž i fara Křemežská připadla klášteru. R. 1740 přikoupil klášter statky Přehořov, Brandlín, Kvasejovice a Dvorce od rytíře Václava Kazimíra Netolického z Eisenberka; r. 1741 statek Keblany za 45.000 od téhož rytíře Netolického, r. 1757 statek Holkov od Marie Anny Kfellerovy ze Sachsengrünü.

Však bohužel bylo to poslední zotavení kláštera, neb přišla poslední rána na něj a to nejhroznější, totiž jeho zrušení, jež se stalo dne 10. listopadu 1785. Žili v něm tehdy opat Gotfried Bilanský, 30 kněží a 4 bratří. Nejtruchlivější jest, jak majetek klášterní byl rozplýtván. Šlechtetný opat vida neodvratnou zkázu, dal sloužícím kláštera úpisy na domky klášterní v noci, ale zapoměl na zahrádky, které byly při nich; ty byly pak od domků těch odprodány. Knihy a drahocenné věci klášterní byly veřejnou dražbou prodávány a nejvíce od židů za babku koupeny. Varhany z kostelů sv. Markéty i z kostela sv. Andělů strážných byly vytrhány, taktéž oltáře, sochy, obrazy, paramenty přišly na prodej a k roznešení.

První Korunský farář, který tam pak od r. 1786 jako lokalista s dotací náboženské matice pro duchovní správu byl zřízen a v bývalé baště ubytován, sepsal vše, co z kláštera rozprodáno bylo a za jaké ceny; i žasne člověk nad tím, kterak vše, co mniši za

522 let trvání kláštera nashromáždili a pořídili, rozebráno a rozházeno bylo. Co tu jen velice památných, uměleckých a drahocenných věcí bylo zničeno!

Statky klášterní byly přiřknuty náboženské matici, jež r. 1787 knížetem Janem ze Švarcenberka za 212.217 zlatých 25 kr. ve veřejné dražbě odkoupeny a s panstvím Č. Krumlovským spojeny byly. Statky pak Brandlín, Přehořov, Kvasejovice a Dvorce byly roku 1812 rytíři Arnoštu z André prodány. Z klášterní budovy r. 1788 učiněno bělidlo, r. 1800 kartounka, r. 1815 továrna na sukna a kašmírové zboží. Od roku 1850 je tam slévárna a železářská dílna firmy Steffensovy. Srdce nás bolí, když vidíme, jak krásné freskové malby v křížové chodbě se otloukají a dýmem a plameny se začazují. Po klášteře byly též zrušeny kostely sv. Markéty, Andělů strážných a opatská kaple. Z kostela sv. Markéty, kterýž býval farním a u něhož od r. 1735 bratrstvo svatých čtrnácte pomocníků založeno bylo, bylo uděláno bělidlo, pak divadlo, později továrna na hedvábné látky, r. 1815 tužkárna; od r. 1843 sirkárna firmy Bernarda Fürtha, která se doposud udržela. Z kostelů sv. Andělů strážců udělány byty dělníků --- a kaple opatská jest rozbourána.

Bývalý konventualní chrám Páně, nyní farní, zasvěcený Nanebevzetí Blahoslavené Panny Marie, patří k nejvelikolepějším stavitelským památkám v Čechách. Jest stavby gotické, 90 kroků dlouhý a 24 kroků široký v lodi; pohřichu, že jeho přísně gotický ráz neuchoval se na naše dny ve své vznešené podobě, vně i vnitř nadešly změny průběhem století, zvláště pak když chrám ten za opata Ruthgera z nalezeného, ve chrámě uschovaného pokladu se obnovoval, bylo klenutí ovšem že způsobem k prvotnímu slohu nepřiléhajícím, ano jej na mnoze rušícím, obnoveno; tak zmizela velebná okna gotická až na dvě, jedno nad hlavním vchodem, druhé v příční lodi. Obě tato okna jsou přebohatě vykroužena, která vkusnými tvary svými podávají výmluvné svědectví bývalé nádheře stavby chrámové. Ostatní okna v počtu tři a třiceti jsou již podoby renaissance a slohu barokního. Vysoká veskrze druhdy souměrná střecha jest snížena a nevkusně zkomolena; jen zevní pilíře opě-

rací a malá, ku pravému boku příčné lodi přiléhající vížka, zbyly z prvotního jednotného stavebního souladu. Nyní i oko znalce sotva poznává původní jednotné obrysy slohové.

Hlavním portálem vcházíme do kostela rozděleného ve tři velké lodi. Hned u vchodu upozorňuje nás ochotný průvodčí na přední znamenitost kostela — na mramorovou kropěnku, v jejíž posvěcené hladině odráží se zvláštní hrou barev v přepůvabné perspektivě celý vnitřek chrámový tak, jako bychom pohlíželi naň sklem stereoskopu.

Hlavní loď, která jediná zachovala původní klenbu křížovou, oddělena jest od lodí sousedních osmi mohutnými osmihrannými pilíři s tesaného kamene, na němž jsou tajemná znamení různých stavitelůúčastněných na stavbě kostela v dobách založení jeho (1263) i opětného znovuzřízení za krále Václava II. po první známé pohromě z r. 1278. Vcházíme dále do presbytáře, který má s pobočnými kaplemi a loďmi chrámovými podobu kříže. Zde zdvihají se při stěnách dvě velkolepá mausolea, která poslední opat Korunský Gotfrid Bilanský ve stukko zaříditi dal a jež sochař Tomáš Feiler důmyslně provedl. Jedno posvěceno jest vděčné památce zakladatele kláštera Přemysla Otakara II., druhé kryje hrob štědrého příznivce zlaté Koruny, Bavora III. z Bavorova, který na počátku století XIV., tedy právě v době, kdy krvácel klášter z hlubokých ran, zadaných mu rukou Rudolfovou, jej znova povznesl a přemnohými statky nadal. Náhrobek Bavorův představuje skupinu plastických postav v životní velikosti skupených kolem veliké rakve, jejíž víko jest zavřeno na znamení, že tu tělo nábožného zemana odpočívá. Na obraze znázorněn jest dosti dovedně šlechtitý skutek Bavorův.

Mausoleum Otakarovo má podobu rakve, jejíž víko v jinotajné skupině postav antických kosou nazdvihuje ruka anděla smrti; nad rakví jest polovypuklá podobizna Otakarova, dole dřímá český lev, na boku rakve obráceném do lodi chrámové znázorněn jest výjev bitvy na Moravském poli. Pootevřená rakev označuje i tu symbolicky, že pozůstatky Přemyslovy

neodpočívají pod kamennou dlažbou chrámovou, Nad sarkofagem jest obraz, na němž vypodobněn jest Otakar v martialní postavě rytířské. Vedle něho rozbaluje páže plán označující půdorys a hranice statků nově zřízeného kláštera. Kolem klečí mniši v bílých rásnatých řízách řeholních; jeden z nich podává králi model ve vyschlé dlani, symbol budovy klášterní.

Hlavní oltář nepřiléhá renaissačním slohem k povšechnému rázu budovy. Na stropě presbytáře zříš v živých dosud barvách malby freskové, působící plastickým dojmem tak dokonale, že i ruka, dřevěná tuším, umělcem úmyslně jednomu z malovaných andělů přidělaná, splývá s ostatní směsicí světél i stínů barevných, tak že se zdá, jakoby tato ruka také pouze malována byla.

Chrám zlatokorunský býval v dobách svého květu pln vzácných skvostů uměleckých, nyní zbyl mu z nich toliko jediný, a ani toho neušetřila zloba času. Jest to starodávný obraz Panny Marie s Ježíškem, malovaný bezpochyby týmž štětcem, který vykouznil cyklus památných obrazů Vyšebrodských, Doudlebských a jiných; zlaté korunky na jeho rámci drahokamy poseté, jež dříve zdobily toto skvostné dílo umělecké, odstranila hrabivá ruka ve dnech zpuštění. Však Panna Maria Zlatokorunská doposud jest velice ctěna od lidu a považuje se za paladium krajiny Zlatokorunské.

Ze skvostů chrámových zachovaly se jenom podobizny opatů, rozvěšené po stěnách chrámových; co bývalo drahocenného a umělecky vzácného, zmizelo beze stopy až na nepatrné trosky uschované ve zlatokorunské chodbě č. krumlovského zámku. Ano i stolice uměle vyřezávané, kde řeholníci v choru sedávali, převezeny byly do č. budějovické kathedrály.

V chrámu tom jsou ve zdi zazděné náhrobní kameny: Purkrabího na Zvíkově Hirza, který daroval r. 1268 klášteru dvanácte vesnic. Je to nejstarší náhrobní kámen. Dále Bavora, III. z Bavorova, † 1318 a rytíře Jana Augustína Miličovského z Braunberka, † 1691, štědrých to dobrodinců kláštera.

Nízkou brankou vcházíme do vnitř bývalé klášterní budovy. V pravo na zdi, pokryté tu a tam fre-

skovými arabeskami, podoby přepaženého obdélníka, jest pamětihodný nápis umístěný bývalým farářem Zlatokorunským a pečlivým někdy ošetřovatelem zbylých ještě skrovných pamětí tamnějších, Bartolomějem Sládkem. Zní takto :

Levata 1785.

Fundata 1263.

Floruit 522.

Parta e santa cruce Austriae.

Santa spinea Corona Boemiae.

Ablata corona-crux tibi Austria mansit.*)

Mezi veršíky těmi pne se malovaný kříž, jehož rameny proplétá se heslo: »In hoc signo vinctes.« **) Nad hlavou kříže namalován jest trnový věnec, trnová koruna.

V daleko sahajících chodbách klášterní budovy jest ještě mnoho zbytků a architektonických okras této památné stavby; hlavně vyniká bývalá krásná gotická opatská kaple, dále zbytky křížové chodby, v jejížto arkádách ranní gotická ornamentika bohatě se ještě ukazuje, dále vyniká nejvíce ještě zachovalý kapitolní sál, který dle výroků znalců patří k nejkrásnějším památkám stavitelským v celé Evropě.

*) Zrušena 1785.

Založena 1263.

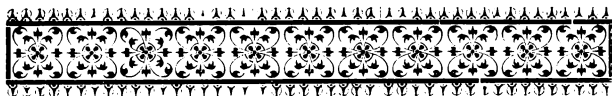
Trvala 522.

Vznikla ze Sv. Kříže v Rakousích
svatá trnová Koruna Česká.

Když uloupena byla koruna — kříž tobě Austrie zůstal.

Pro tato poslední slova byl farář Zlatokorunský volán k úřadu do Českého Krumlova, aby je náležitě vysvětlil nebo odstranil; s vydavatelem to sdělil nyní již zemřelý farář z Nákří, Šimon Zwettler, který býval v sousedství Zlaté Koruny. v Černíči, kaplanem.

*) V tomto znamení zvítězíš.

Dějepisné památky a pověsti v západních Čechách o cestě sv. Vojtěcha z Říma do Čech.

V krajinách západních Čech udržely se ještě mnohé památky a pověsti, že krajinou tou sv. Vojtěch, biskup český, na své první cestě z Říma do Čech kráčel. Z toho jest viděti, jaké úcty požíval tento veliký svatý patron mezi lidem českým. — Sv. Vojtěch byl velmi přísným a horlivým biskupem a pastýřem svého národa. V pastýřské horlivosti ztrpčovaly mu biskupský úřad mnohé věci, až se mu stal břemenem nesnesitelným. Mnozí křesťané hověli totiž pohanským obyčejům, boháči chovali více žen, a trahající svazek řádného manželství propouštěli ženy a pojímali jiné, ano své nejbližší příbuzné brali si za manželky, a když sv. Vojtěch tomu ubrániti nemohl, raději složil se sebe úřad biskupský, ježž byl dne 29. června 983 nastoupil, a vstoupil na zelený čtvrtek, dne 17. dubna 990 do sboru benediktinů v klášteře sv. Bonifacie i Alexia v Římě, kde našel místo útěchy, pravé nebe na zemi.

Boleslavovi II. a všem pořádným krajanům stýskalo se po svatém pastýři. Poslové národa českého vyřídili mohučskému arcibiskupu Villigisovi pilnou prosbu, aby přispěl pohnout Vojtěcha k návratu do vlasti. Metropolita Villigis dal jim listy, s nimiž Boleslav II., rodný bratr Christian a kněz Radla do Říma chvátali. Ve sboru kardinálů rokováno, zdali prosbám českého národa povoliti slušno. Klášter sv. Bonifacia kladl odpor. Spor rozhodl papež Jan XV. tímto nálezem: »Dáme

jim, kohož řádně hledají, ač se po dobrém otci nezvrhli; dáme jim ho, leč tak: budou-li jeho poslušni, mějtež jej s Pánem Bohem, a vydávejtež užitek stý; nebudou-li však chtít odstoupiti od starých neřestí, tehdy ať tento miláček náš pro zachování své duše opustí stáda zlého.«

Také oznámil sv. Otec plnomocníkům Boleslava II. vůli svou, aby v Čechách založen byl mužský klášter řádu benediktinského, k čemuž oni rádi svolili. Odcházejícího biskupa Vojtěcha poctil papež darem prstenu a berly.

Slzí hojně cedě rozžehnal se biskup Vojtěch se zarmouceným bratrstvem kláštera sv. Bonifacia. Pojav s sebou k dotčenému účelu několik benediktinů, mezi nimi též Radima, bratra rodného, jel zpět do vlasti v průvodu knížecích poslů. Jeli přes Německo asi do Mohuče k arcibiskupu Villigisovi, svému metropolitovi, kde se sv. Vojtěch ohlásil, že zase úřad biskupský nastupuje a dal se přes Norimberk průsmykem, u Vterého (Neumarku) do Čech vstoupil, a tu na rodné půdě vlastenecké u Milavče sobě odpočinul a na drahách milavečských, cestou dalekou jsa utrmácen usnul. Rozpustilý pastucha milavečský v nezbednosti své přiblížil se k svatému muži a zatroubil mu do ucha. Pro nezbednost tu byl však hned od Boha potrestán; a od té doby nesmí pastucha, jako se to v jiných vesnicích pošumavských děje, když stádo shání, z trestu troubiti, nýbrž jenom praskati.

V Milavčích později na tom místě, kde sv. biskup Vojtěch byl sobě odpočinul a kde byl zneuctěn, postaven kostel jemu zasvěcený a lid pošumavský celé krajiny domažlické putuje na den sv. Vojtěcha do Milavče na pouť, kde se ještě v kostele zpívá o události té prastará píseň k sv. Vojtěchu, která ve 14., 15., 16. sloce o události Milavečské vypravuje.

Od Milavče ubíral se sv. Vojtěch s družinou svojí až do Lohové, nyní filiálního kostela, zasvěceného sv. Jiljí. Zde tento kostel vysvětil a v něm mši svatou sloužil. Tak zaznamenáno z dávných století ve starém inventáři kostela v Lohové. Z Lohové odebral se sv. Vojtěch k Ouňovicům, kde dosud stojí tak zvaný »svato-vojtěšský kříž« na tom místě, kde sobě sv. Vojtěch

s družinou zase odpočinul. Na kříži tom jest obraz českého patrona sv. Vojtěcha s nápisem: »Zde sobě odpočinul sv. Vojtěch na své cestě z Říma do Čech.« Pod křížem leží značně přičernalý kámen (bohatý jinorazem), který jest na vrchní straně poněkud vyhlouben. Pod ním se prýští voda i za největšího horka a sucha, ano na vyhloubeném místě vždy se udržuje voda i za největšího sucha a parna a touto vodou pod křížem svatovojtěšským vymývají si věřící, kteří tudy krácejí, oči, aby jich nebolely a mnozí choří na oči prý zde byli uzdraveni. Národní pověst, která se dosud mezi lidem udržela, praví, že na tomto kameni odpočíval sv. Vojtěch a aby se potomkům památka milé návštěvy jeho v krajině této udržela, vyhloubil se kámen od svatého těla jeho. Vedle byl větší kámen, kde byly dvě šlépěje sv. Vojtěcha; majitel dal jej zazdíti do svého stavení.

Odtud krácel prý sv. Vojtěch k Poleni, kde se na hřebenu horském bitovském, nyní u kapličky sv. Blažeje, rovněž ukazuje kámen sv. vojtěšský, na němž tento světec stál a vida vypráhlou zemi za národ svůj k Bohu se modlil. V kameni tom lze znáti dvě lidské šlépěje a kolem šlapky zvířecí. Na památku, že touto krajinou světec krácel, založena hned za dávných časů na blízku v Teteticích kaple sv. Vojtěcha, odkud sv. Vojtěch patřil do vyprahlé krajiny úhlavské kolko-lem Klatov. V neděli po sv. Vojtěchu konána bývá v kapli této pouť svatovojtěšská, kamž se schází veliké množství lidu z blízka i z daleka.

Odtud ubíral se sv. Vojtěch k Soběbořicům, (nyní k Stobořicům), kde bratr jeho Soběbor s přátely sv. Vojtěcha z rodu Slavnikovcův přišli sv. biskupu vstříc. Zde na kameni stál sv. Vojtěch, slzy roně, a žehnal lidu českému, jej do vlasti vítajícimu. V kameni jsou vytlačeny dvě lidské šlépěje, a lid krajiny té nazývá kámen ten, ježž u veliké úctě chová, »kamenem svatovojtěšským«.

Od Stobořic ubíral se sv. Vojtěch s průvodem jej vítajícím a s celou svou družinou k Nepomuku, na horu později »Zelenou,« zvanou, kde jej Pražané a kníže sám uvítal. Pověst vypravuje, že sv. Vojtěch, aby v modlitbách vyrušován nebyl, šel sám, průvodce před sebou maje, a tu, kde se nyní panská kovárna Vyskočilka

nalézají, vyskočili pryč na sv. Vojtěcha loupežníci, chtějíce jej oloupiti o poklady, o nichž se domnívali, že je z Říma do Čech s sebou nese. Však vidouce svatý obličej jeho — ustáli v hříšném počínání svém, celi jsouce zděšeni a padše na kolena svá byli vlídně přijati od sv. Vojtěcha, jenž jim provinění odpustil. Na Zelené Hoře na kameni, kde jest hlavní oltář, stál sv. Vojtěch, a zříti lze šlápěje v kameni vytisknuté. Poláci ve francouzských válkách v ruském vojsku sloužící s největší úctou po kolennou se šoupající přicházeli k místu tomuto, líbali je a šavlemi usekávali si kousky z kamene tohoto památného, aby si je přinesli do otčiny své jako drahou památku. Na místě »Štědrý« zvaném žehnal sv. Vojtěch celé české vlasti, a Bůh všemohoucí na prosbu jeho udělil úrody hojné, štědré. Na místě v Lázních je v lese ohromný kámen, v němž celé tělo sv. Vojtěcha jest vyhloubeno. Lid, maje bolesti v zadech, válí se ve vyhloubeném kameni, aby jich na přímluvu sv. Vojtěcha byl zbaven. Zde jest též pěkná kaple sv. Vojtěcha, kamž se celý rok, zvláště ale o pouti sv. Vojtěcha, veliké davy poutníků scházejí. Jest to v pěkném vysokém lese. Kazatelna bývá připevněna na stromu a lid v lese shromážděný s radostí velikou naslouchá slovům kazatelovým. Pouť tato bývá nejslavnější ze všech okolních, neb zde bývá shromážděno tisíce lidu z celých západních Čech. Místo toto na Zelené Hoře patří již osadou k farnosti vrčenské.

O sv. Vojtěchu vypravuje všeobecně pověst, že když na horu, později »Zelenou« zvanou, vstoupil, že s hory té viděl celé západní Čechy docela vyschlé, neb dle starého podání nepršelo v Čechách od r. 989, kdy sv. Vojtěch všel do Říma až do r. 992, kdy se zpět do Čech vracel. Zželelo se dobrému pastýři vypráhlé země české a zuboženého národa svého, bídou a hladem usuzovaného a protož vztáhl rukou svých k nebesům, prose Boha o slitování nad vypráhlou vlastí; Bůh vyslyšel prosby jeho, ukázal se mráček, spustila se hojná vlažička, kterouž se země zotavila. Nejspíše se zazelela hora, na níž světec se svou družinou a s lidem jej vítajícím stál, a proto nazváno místo to »Horou Zelenou.« Dosud se v chrámu Milavečském zpívá prastará

píseň k sv. Vojtěchu, jejíž 17., 18., 19. a 20. sloka jedná o zázraku tomto.

Za Zelené Hoře v chrámu, kde stojí hlavní oltář, jest kámen, v němž lze zříti dvě lidské šlépěje, na tomto kameni stál sv. Vojtěch, žehnaje zemi české a za lid svůj se modlil. Kámen tento, zvláště šlépěje, líbají lidé a poutníci a mají jej u veliké úctě v celém Pošumaví. Tak se nám udržely některé památky a pověsti o první cestě sv. Vojtěcha z Říma do Čech od pomezních hranic českých, kde na půdu vlasteneckou vstoupil, až na Zelenou Horu.

Dějepisné památky a pověsti v západních Čechách o cestě sv. Volfganga do Čech.

Svatý Volfgang, biskup řezenský, narozený asi v roce 930 ze šlechtických rodičů v zemi švábské, má velikou zásluhu o naši vlast českou, že svolil, aby země koruny české od jeho biskupství byly odtrženy, a v Praze nové biskupství bylo zařízeno. Proto též co dobrodinec národa našeho do počtu menších patronů země české byl přijat.

Částku řezenské biskupské osady tvořila našemilá vlast česká, které bylo velice potřebí vlastního domácího biskupa. K tomu svolil na prosbu českého vévody Boleslava pobožného sv. Otec Jan XIII., pakli řezenské biskupství práva svého ustoupí. Boleslavovu žádost za propuštění Čech z osady řezenské podporoval jeho přítel Jindřich II., vévoda bavorský, též císař Ota I. se synem svým. Biskup Volfgang, sezvav ku poradě kapitolu svou, otázel se jí o radu, avšak i věhlasní v kanovníckém sboru rádcové kladli odpor, že prý by tím důchod řezenského biskupství zhubeněl. Jináč soudil a počítal svatý pastýř, což zřejmě jest z jeho odpovědi. »Drahou perlu zříme, anaf se pod českou zemí skrývá, té však

nedobudeme, leč zákupem ze svého zboží. Ejhle já, cožkoliv mám i sebe sama rád na to vynaložím, aby na zmohutnělé v Čechách církvi dům Páně ustálel.

Srdečnou užilost a lásku k českému národu vyjevila pastýř Volfgang také tím, že na počátku roku 973. sám základní listinu pražského biskupství skládal, anodle pověstí národních v lidu zachovaných a památek pošumavských sám se účastnil slavného nastolení prvního českého biskupa Dětmara v Praze. Vypravuje pověst, že se ubíral pralesy šumavskými a první české obyvatele zastihl ve vesnici, nyní Zelené Lhotě zvané. Na kopci u vesnice té hlásal jim slovo Boží a modlil se za národ český a prosil s nebe o požehnání. Hora ta se zazelenala a dvorce ty pak nazvány Zelenou Lhotou. Vděční obyvatelé postavili světcům tomuto chrám Páně a zvolili jej za svého osadního patrona. Toť první kostel svatého Wolfganga, nyní farní v Pošumaví. Odtud ubíral se světec tento poříčím Úhlavy k Chudenicům, až došel vesnice Pravovic, o níž pověst dávnověká z IX. století vypravuje následující:

Pastevcům této vesnice shromáždili se jednoho dne před dávnými věky na blízkém pastvišti, kde, jak se i nyní stává, zpívající a hulákající rozdělali sobě mohutný oheň, a bavili se při tom, hrajíce sobě na krále. Jeden z chlapců sedí rozkročen nad plamenem plápolajícím, kdežto ostatní větve a pejruci přinášejí. Mezi těmi, kteří z lesa přicházejí, má jeden uschované vyřezávané dřevo, žezlo královské představující. U plamene rozkročeně sedící král musí nyní uhádnouti, u kterého z chlapců žezlo se nalézá, a neuhodne-li, jest po jeho pohodlném panování a koruna přejde na toho, který se žezlem vykážati může.

Mezi tím co pravovická mládež hlučně si hrála, blížil se po pastvišti neznámý stařec, v jehož postavě se zračila velebnost a vážnost. Stříbrovlasé šediny jeho nezadržely však rozpustilou mládež, aby skotačivě k cizinci neběžela a do společné hry nenutila. Ale poněvadž stařec cizinec váhal dříví z lesa na oheň přinášeti a před chlapcem králem se ukláněti, činila si bezbožná ta mládež z něho posměch a holemi a metlami bila na ctihodnou jeho hlavu. Ale tento pamětliv jsa Božských

slov Spasitelových, za zlé zlým se neodplácti, kráčel vážně vzhůru na skalnatý vrchol hory, žehnaje a blahoslavě celé zemi. Od té doby až po dnešní den nazývá se tato skalnatá hora, již cizí velebný stařec poutník dostoupiv, Čechům slovo Boží hlásal, na památku tohoto svatého poutníka Hora sv. Volfanga, neboť stařec tento nebyl nikdo jiný než sám sv. Volfgang.

Později postaven na hoře této velikolepý chrám Páně ku cti svatého Volfanga a poutníci z blízka a z daleka na tuto památku sem přicházeli. Na temeni hory té stoje kázal prý slovo Boží novokřesťanům českým a žehnal české vlasti. Později byl na tomto památném místě kostelík vystaven, kamž vždy zbožní rytířové Černínové z Chudenic se svými rodinami se utíkali, v bídách a v souženích o pomoc a přímluvu u Boha od tohoto světce hledajíce, aneb za prokázané dobrodiní a pomoc Boží děkujíce.

Proto též sv. Volfgang byl vždy ochrancem a přímluvcem u Boha od celého Černínského rodu nazýván a obyvateli celé krajiny chudenické zvláště ctěn a za pomoc a přímluvu vzýván. To dosvědčují i matriky na farních osadách krajiny chudenické, že velmi zhusta na křtu sv. dáváno chlapcům jméno sv. Volfanga, a lid český, který ztěžka to jméno vyslovuje, upravil si je ve slovo »Bolfánek.«

Památné toto místo a léčivý pramen jasné skalní vody navštěvovali v dávných dobách tisícové poutníků, tak že kaple sv. Volfanga často davům lidu nedostačovala. Z Bavor velké množství poutníků se každoročně sem scházelo, a nemohouce se u sv. Volfanga směstnati, noclehovali v okolních vesnicích u Chudenic. Z té příčiny počal hrabě Heřman Jakub Černín stavbu prostranného poutnického kostela, kterou jeho syn František Josef r. 1725 dokončil. Byl to kostel krásný a jako poutnický proslulý v celém Pošumaví; však na rozkaz císaře Josefa II. byl r. 1785 zrušen a rozbořen, tak že zůstala z něho jenom štíhlá věž a základy, které dosud o prostrannosti chrámu toho smutně hlásají. Malá dřevěná soška, sv. Volfanga představující, byla v obzvláštní vážnosti u lidu celého okolí, ano zdejší lid prostý dosud velmi rád o ní vypravuje. Když již za všeobecného

pláče okolního lidu kostel sv. Volfganga byl stržen, nechtěl si lid sošku tu dát vzít a když farář chudenický, poslušen jsa rozkazu císařského, sošku ze svatyně odstranil, tu prý hned hněv Boží ho zastihl, neboť veza sošku do Prahy, zemřel náhle na cestě, raněn byv mrtvicí, a posvátná tato soška sv. Bolfánka zmizela a nikde po ní nižádné stopy není. Tak nerad se loučil lid náš se svým milým patronem, sv. Bolfánkem.

V kapli pozůstalé jest obraz sv. Volfganga a balvan s otisky šlépějí sv. Volfganga, odkud tento světec obyvatelům krajiny chudenické slovo Boží hlásal. Z kaple této přijde se po několika schodech k dolejší části balvanu, jenž kryje jeskyňku, která prý byla úkrytem a ložem světci tomuto. Pouť sv. Volfganga konána bývala v prostřední velikonoční svátek a na každý svátek prostředních Božích hodů a dosud se ještě koná, ale již v kostele chudenickém, na kteréž pouti sv.-Volfgangské se mnoho lidí z celého okolí do chudenického kostela schází.

Pověst vypravuje, že se anděl v tak zvaném andělském pokoji v chudenickém zámku zbožnému rytíři Humprechtu Černínu z Chudenic ukázal, když právě ranní pobožnost svou konal, a pravil: »Ačkoliv jsi zcela zdrav, vůlí Boží jest, abys za tři dny zemřel; rozluč se se světem a v blízké lesní kapli sv. Volfganga odporuč duši svou v modlitbě Bohu.«

Humprecht, jsa 76letý stařec, shromáždil všechny své děti kolem sebe a sděliv jim nebeské poselství, putoval s celou svou rodinou do blízké lesní kaple sv. Volfganga, aby svou etnostnou a bohabojnou duši modlitbou posilnil. Rozloučiv se se světem, třetího dne, jakž mu andělem předpovědíno, zemřel (r. 1601).

Rod Černínský ctí sv. Volfganga co svého rodného patrona a všechny události ze života tohoto světce v krajině chudenické zběhlé jsou od mistrů malířských vyobrazeny v albu rodinném ve proslulé obrazárně černínské ve Vídni. Též v celé krajině úhlavské od Zelené Lhoty až k Chudenicům nalézalo se více kapliček zasvěcených sv. Volfgangu a mnoho lidí, jak již řečeno,

bylo z úcty k tomuto svěťci v krajinách českých na jeho jméno pokřtěno, ano ještě nyní docela vyskytují se jména tato v krajích ryze českých od Zelené Lhoty až za Chudenice.

Památné a lidu posvátné hory v Šumavě.

Šumava naše jest krásná a roztomilá; a proto když nyní do ní vede dráha Plzeňsko-Eisensteinská, tisícové cestovatelů, rodin a milovníků přírodních krás navštěvují každoročně naši Šumavěnku. Vždyť zde dosud čistá a panenská příroda vábí turisty do svých horských pásem, podobajících se řetězům, z nichž vyčnívají rozsochatí aneb kuželovití velikáni bujným šumivým lesem porostlí; mezi těmito horskými řetězy vinou se utěšená údolí, pokrytá bujným travnatým kobercem, do nichž se řinou stříbrobílé hrčící potůčky se strmých hor; jako bílé a stříbrné tkaniny vinou se v údolích bublavé potůčky, plné stříbrojasné vody, v nichž se bystří pstruzi prohánějí; po stráních hor ozývají se v létě zvonky pasoucího se skotu a zdravé vánky čistého vzduchu naplňují celou krajinu. Zde není továren, ani učmouzených komínů, z nichž by se vyvalovaly sloupy dusícího kouře — zde se ještě prohání srna a jelen v prostorách tichých šumných lesů, zde ještě ptactvo lesní svobodně pěje písně, nikým nejsouc vytrhováno, leda známým dřevorubcem. Proto sem každého roku zvláště o prázdninách více a více zavítává rodin městských, aby pookřály na čistém vzduchu, ano hostinec a pensionat páně Prokopův na Špičáku jest milou útulnou naší matičky Prahy.

Lid tichý, pracovitý žije zde ještě patriarchálně a váží sobě své přerozkošné domoviny pošumavské. Zvláště ti horští velikáni jsou mu nade všechno drazí a proto umí o nich dávné bájeti zkázky, jak se byl od svých předků naučil.

Dále nad Červeným Dřevem u Nýrska zdvihá své týmě k nebesům mohutná hora Jezevčí -- od tamních Němců »Jezvine« čili Jezvinec zvaná. Hora tato oplývá tisícerými druhy vzácných květů a bylin; škoda, že sem doposud nižádný botanik nezavítal — zde by našel vzácné a hledané exempláře pro své sbírky. — V tomto oboru není památná krajina naše ještě prozkoumána.

Náš Jezvinec znám jest ještě od dávných pohan-ských dob našim pošumavským čarodějům, kteří dopo-sud sem přicházejí jako jejich praotcové, by hledali byliny, jimiž by mohli lidem i dobytku učarovati aneb zase kouzlům moc odejmouti; zde hledají se léčivé by-liny a jest jich zde hojnost u velikém výběru. Zvláště za večerů a nocí před tajuplnými svátky, jako před sv. Filipem a Jakubem, před sv. Janem Křtitelem, před svátky Marianskými, za nových měsíců, a když přibývá měsíce, čili jak lid říká, »když jde měsíc nahoru«, na-lezneš na hoře Jezevčí množství starých mužů kouzel-níků a starých žen čarodějnic, kteří sbírají zde před východem slunce byliny, jimiž pak čarují, připravujíce rozličné masti, aneb kouzlům moci odebírají — a bota-nik náš novomodní by pohlížel celý udiven, jak velké množství bylin lidé ti znají. — S bohatou kořistí ubí-rají se naši mužští i ženští čarodějové do své domova na kolik mil od Jezvince vzdáleného, kde pak hospo-dyním přinášejí byliny proti učarování, aby krávy hojně dojily — a když se chtějí sousedkám vymstíti, aby krávy jim nedojily, chřadly, neb jenom krev dojily — aby nemohli svrtět — aby máslo bylo měkké atd. Na-učil jsem se mnohým čarům od těch starých babiček, ale musil jsem jim slíbiti svatosvatě, že to nikomu ne-povím, a že to vezmu s sebou do hrobu — avšak po-věděl bych to přec ctěným čtenářům, zvláště našim dychtivým čtenářkám hospodyním, kde mají polnost, dobytek a drůbež.

Dále památnou horou našemu lidu pošumavskému jest dvojtemenný Kouřím, »Kouřím Velký a Malý« zvaný. Tam stávala někdy na temeni ve skále vytesaná tvrz a lid, zvláště pohlaví ženské, s bázní k hoře této přichází. Velký, černým lesem porostlý Kouřím jest lidu našemu postrachem; do něho se neodváží vejíti žádná

žena. Zde se zdržují v mýtinách a v úzlabinách divocí mužici, kteří provozují strašné ryky kolem hory, v divém a hrůzném křiku s větrem o závod tančíce. Zvláště když se strhne strašlivý vítr aneb bouře, mají tito diví mužici strašné haloh: ryk, dunění, skřek a jásot divých těch mužiků jest daleko do údolí slyšeti. Matky hrozívají neposlušným dětem, že je zavedou do strašných mýtin lesních mužiků, kde již mnoho dívek strašně zahynulo; neb jak se tam dívka jaká objeví, uchopí ji diví mužici a s větrem o závod sní křepčí, až duši vypustí. Sama krajina na Kouřímú jest velmi divoká a strašná, z níž zajisté i tato pověst vzala svůj počátek.

Jinou posvátnou horu našemu lidu v Pošumaví jest dvoutemenná Doubrava nad Polení, kde se rád zdržoval náš abbé Dobrovský. Na hoře této ustavičně vylézaly kosti velkého obra ze země, až konečně byly knězem posvěceny a kříž nad rovem jejich postaven; pak zůstaly v úkrytu. Tam též na hůrce »Ouňovce« zvané pod černou buližníkovou skalou tančí »Zkamenělá veselka.«

Za dávných časů vraceli se výskající svatebčané tímto údolím z kostela domů. Na tomto místě však radost jejich náhle se ukončila. Šťastní snoubenci, spokojení rodiče, jásající hosté a hlučící hudebníci byli všickni najednou boříci se skalou zasypáni. Poněvadž přšelo, ukryli se pod ohromnou skálu; ale skála se rozpadla a je zasypala. Staří drslavičtí obyvatelé ujišťují, že viděli o půl noci, když měsíc přes blízký jedlový les do údolí na černé skalnaté balvany pohlížel, tančiti na tomto strašném místě četnou společnost. Tanečníci s tanečnicemi pohybovali se u veliké čerstvosti, ale zůstali vždy zádumčivi a němi, tahy obličejů jejich se nikdy neměnily, neb tancovali, jsouce zkamenělí. Pohled na ně vzbuzoval žal, tichý bol a útrpnost. Ze skalnatých rozsedlin zaznívala po čas divokého tance veselá hudba písklavých dud.

Jedno z nejkrásnějších pásem hor šumavských jest pohoří Bělče u Chudenic, jež končí Tuhoštěm u Švihova, kde snad Sámó porazil Dagoberta, krále franckého r. 630. Vyhlídka z temene Bělče patří k nejrozkošnější v celé Šumavě. S Bělče lze patřiti do tří králov-

ství: českého, saského a bavorského; odtud lze viděti celé západní Čechy, bývalých to šest krajů: klatovský, plzeňský, loketský, rakovnický, berounský a prácheňský. Zvláště velmi jasně možno zříti celý Český les od smrčin od Chebu a Šumavu až ku pramenům Vltavy u bažinatých Kvild. Na blízku zříti lze původní stará sídla pánů Švihovských a Černínů: Švihov a Chudenice, velkolepý chrám přestický, krásný zámek Schönbornský v Lukavicích, zříceniny Radkovic a Roupova. Dále jest viděti v dálné mlze černé věže po všechny časy věrné a oddané Plzně a zříceniny hradu Radyně u Plzně, krajinu plasskou, věže rokycanské, Třemšín se zříceninou hradu Rožmitalského, Zelenou Horu s Nepomukem. Severní kruh obzoru přerokošné vyhlídky ohraničuje Rudohoří: zde zříti lze bazaltový vrchol »Podhory« u opatství tepelského, vyhořelou sopku »Vladař« u Chýše a »Císařský les« u Kynžvartu se znamenitým zámek knížat z Metrnichů. Dále spatří pozorující oko v téměř směru a pásmu hor starodávné zdi zámků Volsberka a Švamberka, zříceniny Gutensteinské, sídla to starých a bohatých pánů Švamberků a Gutensteinů. Dále vidíme krajinu stříbrných a olověných dolů u Stříbra, kde Soběslav I. císaře Lothara porazil, blíže pak vidíme rovinu u Kladrub, Chotěšova a Hradce s mnohými výstavnými dědinami. K severozápadu pozorujeme kostel na vrchu nedaleko Plané, kde Šlikové své dolary razili. Nejvýše zdvihá své týmě hora, jež chová na sobě památné zříceniny hradu Přimdy, blíže zříme zříceniny hradu Hirštejna a Lysou horu, kde stojí bývalý klášter Augustiánů Pivoňka. V rovině před sebou zříme věže Horšova Týna, zámček Kanice, zříceninu tvrze Netřebu, města Domažlic, kulaté věže zříceniny hradu Ryzmberku a Hersteinu, přerokošnou Šumavu od průsmyku u Neumarku až ku Kvildám, hrad Klenové, zámek Týnecký, město Janovice s bývalou tvrzí, město Strážov, zříceniny tvrze Opalky a zámek Čachrovský. Dále zachovalé zříceniny hradu Velhartického a krajinu klatovskou, zvláště celé město Klatovy. Z velikánů šumavských zříti lze Javor, Prsa Matky Boží, Jezerní Stěnu, Ostrý, Poledník, Brückl, Roklan, Boubín a Svatobor. Úhrnem: S Bělce zříti lze do tří království, do bývalých šesti

krajů západních Čech, lze viděti dvě krajská města Plzeň a Klatovy, 400 osad, 17 zřícenin hradů a tvrzí, 7 bojišť, kde Čechové cizáky vždy zahnali a nad nimi vždy zvítězili, neb v celých západních Čechách není bojiště, kde by Čechové byli poraženi bývali.

Kdo za jasného dne temene Bělče dostoupí a pod sebou v údolích čilý život svých krajanů pozoruje, nesčíslná města, vesnice, dědiny, zelenající se lesy, mlhavé hory a široké úrodné nivy přehlédne, jež dobromyslný bodrý lid český pilně a spokojeně vzdělává, na nich se nesčíslná tučná stáda pasou, nad kterýmižto přerозkošnými krajinami čistá modrá obloha jako velkolepé nedostíhlé klenutí nebeské se klene, zajisté pocítí v duši své z pohledu tak přerозkošného neskonale spokojenosti, a ústa jeho obdivem uchváčena zašepotají:

O jak jsi krásná, vlasti má,
Tys reků našich otčina. —

a díky tobě steré, velký Bože, že jsi národ náš v tak přerозkošnou zemi uvedl.

Pohled s Bělče v krásné krajiny severo-západních Čech nikdy neunaví, aniž stanou se jednotvárným. Čím více pozorovatel v ty čarovné krajiny patří, tím více poznává jejich krásu a rozmanitost, a tím více umí pak si jich vážiti a je oceniti.

Bohužel bylo zvykem, ano modou, cestovati do cizozemská, krajiny tamní obdivovat, své krásné vlasti si však nevšímat, ano jí pohrdati. Takovým praví vlastenecký hrabě Eugen Černín, který za svého pobytu v Chudenicích skorem každodenně na týmě Bělče dojížděl a odtud svou předrahou vlast pozoroval: »Jsou-li badateli po starožitnostech zajímavý pusté písčité pouště, v nichž před tisíci lety Alexandr Macedonský zvítězil, přivedou-li jednotvárné pusté břehy řeky Tibery mnohého až k nadšení, co máme pak my ve své vlasti české pocítiti na oněch posvátných místech, která srdci našemu tak drahá jsou, která nám hlásají stkvělé činy udatenství, hrdinosti a lásky k vlasti našich bohatýrských předků, kteréž krajiny nejsou suchými pouštěmi, ale nejkrásnějšími úrodnými krajinami celého světa. Proto též neznám města, které by mi tak drahým bylo,

jako prosté téměř hory v mé předrahé vlasti, kde přítomnost a minulost, příroda a lidstvo pohromadě moji celou duši nevýslovnou rozkoší naplňují.«

Tak psal šlechtetný vlastenecký hrabě Eugen Černín před rokem 1848!

Cti otce svého i matku svou, abys dlouho živ byl a dobře ti bylo na zemi.

Ze skutečného života venkovského.

I.

Co bylo již na světě říší a národů, z nichž každá říše řídila se svými zákony, ať byly dobré aneb zlé. A hle, za tu dobu, co pokolení lidské žije na naší zemi a co nám jenom dědiny vypravují, co tu zmizelo říší, co zmizelo národů i s jejich zákonníky a nezůstalo po nich žádné památky. Jenom ten zákon Boží, který dal Hospodin na hoře sinajské, ten zůstal, platí již celá tisíciletí a platiti bude na věky.

Co jen ty lidské zákonníky mají paragrafů, a hle, tento Boží zákonník má jenom deset paragrafů, a nikdo ještě ze smrtelníků na nich ničehož změnit nemohl.

Zmíním se ve své povídce jenom o čtvrtém přikázání Božím a chci ukázati, že kdo ctí rodiče své, dosahuje dlouhého života a kdo toho nečiní, že jej stihne trest zasloužený již často zde na zemi.

Přivedu tě, milý čtenáři, do rovinatých krajín naší české vlasti, kterými stříbropěnná Vltava protéká. Krajina ta jest dosti úrodná, lid zbožný, pilný, pracovitý a přičinnivý, proto jakási zámožnost rozhostila se v krajině té.

Bylo tomu na začátku nynějšího století. Ve vesnici Nežárovicích, v úrodné rovině ležící, jest asi dvaadvacet rolníků, z nichž čtyři ještě celolánneí, ostatní půllánneí jsou. Rychtářem tam byl Martin Medek, již padesátník,

který vzorně spravoval a řídil celou obec; každý jej měl ve vážnosti pro jeho rozvahu a spravedlnost.

Však, bohužel nastaly francouzské války.

Napoleon vtrhl až do naší říše a dobýval jedné bitvy po druhé. Naše říše musila stavěti proti němu voje a do boje musil každý, kdo zbraň nositi mohl. Nastalo zděšení i v Nežárovicích. Rychtář Medek musil sháněti chasu i muže k vojsku; a s vydrovkou na hlavě, v dlouhém kabátě, s právem v ruce a se slzami v očích běhá od stavení k stavení; shání všecky chlapece k odvodu, neboť musili táhnouti do boje proti Napoleonovi chlapiči šestnáctiletí a otcové jejich. Bojovali zároveň u Chlumu a Lipska.

Ve vesnicích bylo pusto, jenom starci aneb zmrzačilí mužové obdělávali pole a jezdili na robotu, kdežto dívky a ženy samy polní práci zastávaly. V polích bylo teskno, dívky vzpomínaly na své hochy u Lipska. Matky i dívky modlily se za své muže, syny a milence v boji, aby je bechyňská Rodička Boží chránila.

Každý dychtivě očekával, kam se vítězství ve válkách těch skloní. A když bylo francouzské vojsko u Chlumu poraženo pod generálem Vandamem, ano, když i sám Napoleon u Lipska velikou porážkou byl stížen, bylo mu do Francie ustupovati, ano, když i Paříž od spojených vojsk vítězných byla obležena a dne 13. března 1813 Jan hrabě z Paaru o vzdání Paříže vyjednával a toto světové město vzdáti se musilo: tu zpívali v celé krajině Polužnické a na Blatech dívky i matky v polích pracující tuto prstonárodní píseň o válce:

Šli tam ženatí, museli děti,
manželky opustiti;
krásní mládenci se svejma panama
museli se loučiti.
Přes hory a doliny, přes pusté lesy
má milá — kde jsi
potěš srdce ztrápené.
Tu naději mám, že zas přijdu k vám,
Andulko rozmilá.
Nezapomínej a pros Pána Boha,
ať nám svatej pokoj dá. —
Francouze sme pobili,
města všecka dobyli.

Města Parisu a jeho zřízení
docela jsme zrušili.

Byla to radost, když se otcové zase vraceli po dlouhém čase, jako vítězové domů. Matky i dívky vycházeli jim vstříc a s největší radostí vítaly je a vedly do domů otcovských. Rychtářova Andulka nemohla se ani dočkat svého hocha ze sousedního statku, Matějčka Loskotového. Za vraty jsou skryta pohlížela skulinou, kdy přijde, — až konečně i ona se dočkala, Matějček Loskotů — odešel na vojnu jako dospělý hoch — vracel se nyní jako statný jinoch z vojny domů. Slušelo mu to také — byl velký, štíhlý jako strunka, a pozdraviv se se svými rodiči běžel k Medkovům, pozdravit Andulku. Andulka celá blažená vítala Matějčka — srdce jí radostí a překvapením tlouklo — zvláště když viděla, jak statný hoch se stal z jejího Matějčka.

Rychtář Medek — byl řádný člověk. Staral se o obec, zastával se každého občana proti přehmatům šafáře a mušketýra na robotě, jmění obecní spravoval v pořádku, ale až jako rychtář zdál se býti mužem rázným, přece v domácnosti své byl slabochem. Měl jedinou dceru Andulku, které přenechati chtěl celý statek svůj. Miloval dítě své jediné veškerou láskou svou a neviděl, že Andulka má také chyb dosti a to značných.

Andulka takto vyhýčkaná, byla též marnivou. Matka i otec nakoupili jí drahého šatu, tak že Andulka vynikala nade všechny dívky z celých Nežárovic a vidouc, že rodičové hovějí vždy její tužbám a přáním, poroučela sama ve statku, a vše jí musilo poslouchati i rodičové musili vyplniti každé přání její. Medkovic konečně sobě umínili, že Andulku provdají. Dali jí připsati celý statek a spoléhající na svou dceru, že jich neopustí, nedali si do smlouvy vepsati ani patřičného výminku. K veselce nakoupili jí ještě drahého šatstva, drahé to vyšíváné pleny se širokými krajkami, několik hedvábných šátků velmi stkvostných, kabátce a sukně z jemného sukna se širokými hedvábnými stuhami, zkrátka dali na její svatební výbavu skorem všechny nastřádané peníze a vystrojili jí hlučnou svatbu.

Andulka i Matějček Loskotů, který se na Medků statek přiženil, slibovali starým Medkovcům, že se o ně dobře na výmince starati budou. Ale sliby — chyby. Sotva Andulka přejala s Matějčkem statek, počínala si k rodičům pánovitě a necitelně, v každém slově jim odsekla — a ukázala, že ona je paní v domě.

Starý Medek ze začátku to s manželkou svou trpělivě snášel, mysle, že se Andulka změní, ale bohužel mylil se; Andulka byla čím dál tím horší. Rodičové jí všude překáželi, nadávala jim ano i muže svého Matějčka Loskotů si tak osedlala, že ji ve všem musil poslouchati, ač on jako zeť, by se byl k starým Medkovům lépe a citelněji choval, nežli Andulka, jejich vlastní dcera.

Konečně nemohli to staří Medkovic již déle vydržeti. Musili na výminek do světničky — a ubozí — což jim byla světnička platna, když tam neměli co jísti; na to byli zapomněli, když statek Andulce předávali. Musili Andulku o každé sousto do úst prositi ano též i o každý kousek louči — až i konečně toho jim Andulka odepřela, a nedala jim ani přes dvůr choditi, říkajíc, že mají vymíněnu jen světničku a ne cestu z ní a do ní. Staří Medkovic měli zlé časy. Plakávali hořce nad nevděčností dcery své, musili choditi prosit po známých a příbuzných, aby jim dali kousek chleba a štípec mouky — a měli-li si vyprošenou almužnu uvařit, musili do lesů na chrástí — aby si mohli zatopiti.

Nyní teprvé viděli, jak chybili, že na stáří své na sebe nepamatovali. Prosili Andulku po dobrém i po zlém, aby s nimi lépe nakládala, připomínajíce jí, že vše, co Andulka má, od nich má. Připomínali jí, co se na ni nastarali — ale marné bylo vše mluvení. Andulka byla stále horší, se starými hůř a hůř nakládala, jim stále nadávala, hrozíc jim, že je ze statku vyhodí.

Starým Medkovcům na výmince bylo stále hůř a hůře, oči měli stále celé uplakané, žalem i bolem byli celí seschlí, předčasně sklíčení a sestárlí. Někdo jich litoval, někdo zase ne, dáváje jim vinu, proč Andulku lépe nevychovali a na sebe více nepamatovali.

Konečně i starým Medkovům došla trpělivost. Když jedenkrát Andulka jim ani přes dvůr jíti nedala a na-

sbírané dříví jim ze dvora vyhodila, rozhněval se starý Medek tak, že počal Andulce třesoucím hlasem a s usazenými očima zlořečiti: »Nešťastné dítě, proklínám tebe; pomsta Boží tebe nemine ani tvého muže! Vy oba jste zapoměli na čtvrté přikázání Boží: Cti otce svého i matku svou, abys dlouho živ byl a dobře ti bylo na zemi! Vám Bůh všemohoucí nemůže dáti ani dlouhého věku, ani se vám dobře nepovede na zemi; čím jste se provinili na nás, to vám vaše dítky stonásob odplatí!«

Andulka jako rozčepejřený krocan vrhla se na matku a shodila ji ze záspí do dvora do bláta, starému zastoupila cestu do světničky, a když před vlastní decrou po dřevěných schodech na půdu utíkal, rozzlobená Andulka chopila vedle sebe ležící kladivo — a kladivem tloukla jej do nohou, až mu celé prsty u nohou rozbila, že se mu z nich krev řinula — a starý, ubohý Medek sklesnuv bolestí svalil se na zápraží, kde si na kamenech tak tělo a hlavu narazil, že z ran krev se mu valem řinula.

Lid vida to, sehnal se do statku, odvedl starého Medka i jeho ženu ze statku od jeho vlastní dcery — nový rychtář mu vykázal v pastušce byt — a sousedé staré rychtářovic z útrpnosti navzájem živili; jen Andulka neposílala jim ničehož — ano, když za krátký čas zemřeli hořem a žalem, nešla jim ani na pohřeb, a nedovolujíc jíti ani svému muži. Lid vesní a okolní nazýval Andulku fenou, každý se jí štítil, a každý předpovídal, že se na svých dětech ničehož dobrého nedočkají, že jim to jejich vlastní děti stonásob odplatí, jak jim to předpověděl starý Medek.

II.

Od té doby uplynulo několik let. Starší lidé z vesnice a okolí pomřeli a na událost tu se poněkud pozapomnělo. Jenom starý pastucha Krasnický, který byl ve vsi nejstarším pamětníkem a který uměl starodávné příběhy a pověsti dobře vypravovat, že se k němu podvečer sousedé na «láčky» scházivali, ten často si vzpomínal na události ve statku bývalého rychtáře, starého

Medka — a říkával, že na Andulku a muže jejího Loskota trest Boží přijíti musí.

Pomalu přestalo se říkati »u Medkū« a říkalo se po novém hospodáři »u Loskotů«. Loskotovic po celý čas si na své staré zemřelé rodiče ani nevzpomněli. Narodili se jim dívky, syn Jiřík — a později Apolenka, k nimž přilnuli celým srdcem.

Pilně hleděli si hospodářství, vše se jim dařilo a zdálo se, že požehnání Boží spočívá na statku tom. Loskot měl vždy nejlepší úrodu ze svých polí z celé vesnice, dobytek se mu dařil, koně jako lvi, a tak statek jeho se vůčihledě zveleboval; luka srovnával, a zavodňoval, píce měl hojnost a tak v několika letech nashromáždil sobě značných úspor, které si uložil v sousedním městě v záložně. Obilí na sýpce měl kolikaleté a mohl vždy vyčkati, až dostoupilo nejvyšších cen; tak jedenkrát, když vstoupilo v ceně, prodal všecku pšenici, žito, a oves, utržil za ně dva tisíce zlatých, za něž prikoupil ke svému statku sousední chalupu, která do prodeje přišla. Každý se tomu divil, že Loskotovic tak dobře hospodaří, že ve všem mají štěstí, že jim tak velice Pán Bůh žehná, kdežto druzí sousedé, ač též se všemožně přičiňovali na svých statecích, přec nikdy tolik uhospodařiti nemohli, ano byli rádi, když vyšli a dluhů nepřidělali, ač přec také byli skrovně živi a ničehož nerozházeli.

Mnohý ze starších hospodářů, který celou událost na bývalém Medkovici nyní Loskotovic statku znal, kroutil hlavou, a říkával: »Vždyť my též hospodaříme, nerozhazujeme, modlíme se, chodíme do kostela — a přec nikam nemůžeme a u Loskotů jest všeho dostatek! Nechybí tam nežli ptačí mléko. Oni sice moc na modlitbu nedrží, do kostela jdou jen proto, aby se neřeklo, že jsou neznabozi, s rodiči svými starými tak urputně a nelidsky zacházeli, a přece jim Pán Bůh všude a ve všem žehná, to že by již člověk mysliti musil, že jest ten Pán Bůh nespravedliv.

Mladý Loskot v zimě prodal koně za 750 zl. a peníze zase odnesl do záložny; jiných nemusil koupiti, poněvadž si mladé zase dochoval. Vesní sousedé sešli se zase v pastušce u starého Krasnického a vypravovali si o tom, divíce se tomu, že Loskotovic mají takové

šťestí, ano jeden z nich prohodil, že by již bezmála pochyboval o spravedlnosti Boží. On že se přičiní, jak jen může, hospodaří zuby nehty, modlí se, všecku práci že s Pánem Bohem začíná a končí, že chodí pořádě do kostela, rodina jeho že je přičinlivá a pracovitá a přece že je každou chvíli nějaké neštěstí potká a že nemůže žádného značnějšího věna pro své dcery nahospodařiti, kdežto u Loskotů jmění se zrovna před očima rozmnožuje.

Starý pastýř Krasnický, který býval za mladších svých let pilným čtenářem a všech událostí si rád všímal a tak mnoho vypravovati z dávnověkosti uměl, pohodiv hlavou, pravil: »Sousedé, vy mluvíte rouhavě, vy ukazujete, že nemáte žádných velikých zkušeností ze života a pak že v náboženství nejste dobře poučeni. Což vám velebný pán nevypravoval, když vás učil vlastnostem Božím, že jest Bůh nejvýše spravedlivý, který dobré odměňuje, a zlé tresce? Že někdy i zlým lidem dává bohatství a štěstí, aby je svou dobrotivostí obrátil a a také aby jim na zemi odměnil, co učinili dobrého a zač nedojdou věčné odplaty v nebi? Ostatně si, sousedé, dobře pamatujte, že Boží mlýny melou pomalu a stále, jistě, a že bez odplaty, nebo trestu nic u Boha nezůstane.«

Starí sousedé potakali zkušenému pastýři Krasnickému a pravili: »Vždyť ještě Loskotovic nezemřeli, kdož ví, jak se jim povede v jejich stáří a jak se jim jejich vlastní děti odmění.«

Loskotovic se ve svých dětech jenom nahlíželi. Co děti udělaly, vše bylo moudré a rozumné. Natloukli-li jejich jedináček menším chlapcům, až jim modřin nadělal, chválili Jiříka Loskotovic, že se nedá, že má dobře, že jest obstojný; trýznili-li psa, kočku aneb dobytek, říkali, to že bude chlapík, který bude uměti je krotit, aby ho zvířata na slovo poslouchala.

Zkrátka: Ať udělal Jiřík co udělal, třeba i byl dosti ukrutným ke spolužákům a ke zvířatům, byl vždy za to od rodičů svých pochválen. Tak odumíral v něm všeliký cit lidský, a Jiřík stal se necitelným jak ke zvířatům, jež stále tloukl a bil, tak i k lidem, ano i ke svým rodičům; rostl jako dřevo v lese. »Pravdivé jest

zajisté pořekadlo,« říkával starý pastýř Krasnický, když sousedé, u něho shromáždění, o necitelnosti a tvrdém srdci Jiříkově se zmínili: »Kdo zvířátka týrá, mučí, lidi se tak trápit učí.«

Apolenka byla podobným způsobem též vychovávána. Nikdo jí nenapomínal, každý ji do očí chválil, báby a lichotiví žebráci, aby od Loskotové dostali nějaké almužny, chválili matce do očí Apolenku, jak jest hezká, jak jest chytrá, jak se o ni ženiši budou dráti, že již ve vůkolních vesnicích ve statecích si sousedé o ní povídají, jak veliké bude mítí věno a že všude si přejí Apolenku, aby stala se u nich nevěstou.

Toto lichocení bylo Loskotce vhod, a ač nerada almužnu udělovala, na taková lichotivá slova přece se dala obměkčit a dala bábě almužnu. Na Apolenku strkala, co měla nejlepšího. Apolenka nesměla nic dělat, aby se neudřela, jenom se šlechtila a strojila; a což, když šla do kostela! Tu měla každé chvíle nový šat na sobě, kolikery hedvábné šátky a dcery vesních sousedů nikterak se jí vyrovnati nemohly. Apolenka byla také marnivá. S každou dívkou hned tak nemluvila, myslila o sobě mnoho. Rodičové dovolovali ji záhy k muzikám; uměla nejlépe tancovati, tanečníků měla jako much okolo sebe a mohla si vybírat. Byla to také veliká milost, s kým se bavila a s kým tančila.

Spolurostlé dívky nemohly ji ani cítiti, nazývajíce ji nadutou fiflenou.

Loskotovic Apolenka dorostla v dospělou pannu. Ženichů a napádníků hlásilo se jako much, každý hleděl se Apolence zalíbiti, vždyť měla pěkné věno, roztrušovalo se, že bude mítí pěknou výbavu, čtyři kusy dobytka, pár koní a deset tisíc zlatých věna. Mezi napádníky byli i hodní hoši, mravní, spořádaní a pracovití, ale Apolence nechtěli se líbiti, poněvadž nebyli do světa, jak si přála a pak — že neuměli dobře tancovat. Apolenka říkala: Žádného si nevezmu, kdo se mi nebude líbit, můj ženich musí býti jako pán a jako na drátkách — který však vypadá jako hejhula a neumí ani promluvit — takového si nevezmu!

Apolenka mohla se kolikrát vdát, mohla se dostat na pěkné statky do sousedstva, mohla si vzít ženicha

z pořádané rodiny, neboť měla na vybranou, ale jí se žádný nelíbil, a rodičové ji také nenutili, říkajíce: »Naše Apolenka má dosti času, nechť si vybere, jakého chce«.

Konečně přišel ženich ze vzdálenější vesnice Březiny Antonín Kulich. Pocházel z pěkného statku, měl zdědit po rodičích celý statek, při němž byla vypravená pole, zvláště pěkný sad, který se mohl až pětkrát do roka sekati a lučního měl valně, že mohl patnáct kusů dobytka držeti. Rodičové jej dali do města, kde byl u jedné vrchnosti kočm, na zkušenou. Přišed domů, měl převzít statek a oženiti se. Nosil se po městsku, vypadal jako pán — svižný byl jako bič a nohy měl jako strunky. Slušelo mu to. U muziky byl nejkrásnějším a nejhezčím z chlapců a což když se pustil do kola, tančil jakoby lital, ani se nohama půdy nedotýkal. Vesní holky mohly na něm oči nechat — a za šťastnou se každá pokládala, kterou vzal k tanci.

Bylo o posvícení; v Nežárovicích byla muzika, a Antonín Kulichů přišel tam také. Děvčata byla celá blažená — a chlapci pohlíželi na něj jako na nějaké neobyčejné zjevení. Když Apolenka Loskotů k muzice přišla, přitočil se k ní Antonín Kulichů a již ji měl ve své pasti. Tančil s ní po celou noc, procházel se s ní, před muzikanty zpíval, stále si dával hráti, zlatníků měl v kapse hojnost, každému dával připíjet, nezapomínaje ani na maminky kolem kamen na lavici sedící; zvláště se všímal maminky Loskotové a jejího muže. Tak každý chválil a až do nebe vynášel toho chasníka; Apolenka byla celá blažená, neboť Kulichů Antonín byl dle srdce jejího. Od té doby počal Antonín k Loskotovým docházeti a ještě před adventem měla býti svatba.

III.

Sousedé Nežárovičtí, když v podzimu ustala práce polní, začali se zase scházeti v delších večerech v pastuše k starému pastýři Krasnickému. Počali též vypravovati o novém ženichu Apolenky Loskotovic, jedni ho chválili, druzí však o něm pochybovali. Starý pastýř vyslechnuv obě strany pravil: »Sousedé, myslím si, že

vezme-li si Apolenka Kulicha, že s ním již přijde první metla spravedlivého Boha na Loskotovic.« — A také přišla.

Jak se povídalo stalo se. Před adventem »spadla« Apolenka Loskotů s Antonínem Kulichem v kostele, a byla svatba velmi hlučná. Apolenka dostala se do Březiny.

Však starý pastýř byl dobrý prorok. První metla spravedlivého Boha na Loskotovic přišla.

Mladý Kulich naučil se v městě všem zlořádům městského života. O hospodářství se nestaral, a o Apolenku také ne; nejraději byl v hospodě a v městě; kde stále hrál v karty, prohrával mnoho, nepřicházel celé dni domů — a když přišel, stále jenom vyspával, doma ho vše mrzelo — hledal jenom společnost — a hospodářství čím dále tím více klesalo. Věno Apolenčino v brzku v několika letech rozlétl se v kartách mezi karbaníky, Kulich dělal dluhy na své hospodářství, když pak nikdo již mu půjčovati nechtěl, chodil již celý otrhaný, pole nechával nevzdělané, konečně přivykl kořalce, hrál stále v karty v kořalně u žida v Březině, prodával kde co měl — až neměl konečně ani dobytka, ani koní, ani obilí — ale dítek pět, které s Apolenkou ve vši možné bídě žily.

Apolenka měla celé oči vyplakané, šatstvo, jož si z domova od rodičů přinesla, již na ní se trhlo a ubohá Apolenka vypadala jako žebračka; když neměla co s dětmi svými jísti, posílala je po statecích, prosíc o almužnu; každý brambůrek, hlávka zelí aneb štipec mouky byl jí dobrý. Konečně židé, jimž Antonín Kulich mnoho směnek podepsal, prodali Kulichův statek. — Antopín Kulich se oběsil, a Apolenka chodí s pěti nezaopatřenými dětmi po žebrotě.

Staří Loskotovic mezi tím vyhořeli. Oheň vzešel ve stodole v noci, když všecko spalo a nežli se vesničané vzbudili, byl celý statek již v plameni. Shořel jim všecken dobytek ano i koně, všecko náradí, veškerá zásoba obilí a celý statek lehl popelem. Z bohatých Loskotů stali se žebráci, aniž by byli mohli znovu stavení vystavět. Nezbyvalo jim nic jiného, nežli aby se jejich syn Jiřík oženil, a z věna nevěstina mohli stavěti.

Zblízka nikdo nechtěl nevěstu k Loskotovům dáti, až konečně našel nevěstu v Hrabíně, která si Jiřika vzala, a z těch několika tisíc jejího věna vystavěli dosti chatrně potřebná stavení.

Staří Loskotovic musili na vejminek do malé dosti chatrné světničky. Když mladým předávali statek, učinili sice sobě vejminek, ale chatrný. Sami měli ještě dluh, který zapomněli dáti mladým do knih, aby ho převzali — a nyní, když měli dluh platiti a neměli peněz, a když mladí dluh ten převzítí nechtěli, zabaven jim byl i vejminek na kolik let — a staří kromě malé světničky neměli ničehož. Nevěsta, Jiřikova manželka byla necitelná jako Jiřík; starým Loskotovům neposkytli ničehož, ano i nadávali jim a soužili je, jak jen mohli.

Starý Loskot chodil s manželkou na panskou práci, kde si vydělal sotva na sůl; byli rádi, když si denně vydělali po 20 kr., a když konečně spadl s vozu a zlámal si nohu, stal se chromcem a nemohl ani choditi ani žebřiti. Stará Loskotová chodila po žebrotě, bídou a konečně i ona pakostnicí jsouc stížena ochromla, že nemohla s místa.

Oba staří leželi na loži, plakali a naříkali, neměli co jísti, ani dříví, čím by si uvařili. Dobří lidé jim nějakou almužnu přinesli, ale většina stranila se statku Loskotova.

Mladá Loskotka byla jako fena, mračila se, když někdo na výminek k starým Loskotovům šel, neměla se starými žádného slitování, nadávala jim a posmívala se jim, volajíc: »Oni nic lepšího nezasluhují — jak oni nakládali se svými rodiči, tak já budu nyní nakládati zase s nimi!«

IV.

Hospodáři vesničtí scházeli se zase u starého pastýře za zimních večerů v pastušce. Pastýř Krasnický byl již vetchý stařeček a dosáhl již věku přes 80 let. Rád si zakouřil, a mnohý soused rád mu podal měchuřicu s tabákem, aby si nacpal. Starý pastýř, slyše od sousedů, co se děje ve statku Loskotově a jaké neštěstí stihlo staré Loskotové, říkával: »Což jsem vám neří-

řádal, že starý Bůh ještě žije, a že mlýny Boží melou komalu, ale stále a jistě a že nic bez trestu nezůstane? Inozí z vás jste říkali, že snad Bůh není spravedliv, že Loskotům dává štěstí jako nikomu jinému, a hle, — ten Bůh spravedlivý chtěl tím toho docílit, aby se obrátili, svých spáchaných provinění želeli a dobrými skutky za ně dostučinili. Ale Loskotovi se nepoznali, proto ještě větší trest Boží na ně přijde, a oni ještě více budou od mladých souzeni nežli sami trápili staré Medkovice. Což neznáte, sousedé, toho příběhu o tom korejtku? Oddělili totiž v jednom statku mladí hospodáři staré výměnkáře od stolu a dali jim udělat dřevěnou mísu a dřevěné lžíce — a tam ke kamnům a lavici dávali výměnkářům zbytky se svého stolu. Staří lidy smáčeli zbytky ty, až konečně malý chlapec hospodářův ještě v košilce jsa pravil otcí: »Tatínku, když ty jste vyhnali dědečka a babičku od stolu a dáváte jim jíst na dřevěnou misku u kamen, to až já dorostu, dám vám s maminkou udělat dřevěné korejtko a tam já budu dávat papat na zápraží.« Otec se nepoznal, nenapravil. Co nasil to sklidil. Když syn jeho dorostl, činil otcí tak jak pravil a slíbil jako malé dítě. — Nebo jako jednomu hospodáři mladému, když vyhazoval otce svého ze světničky, pravil stařec s pláčem: Synu, ty mne vyhazuješ ze světničky, ale tebe vyhodí své vlastní děti na hnojiště.« A také se tak skutečně stalo. — Staří Loskotovic budou musit ještě větší rest a příkoří snášeti, nežli činili svým rodičům Medkovice.« A jak předpovídal starý pastýř Krasnický, stalo se také skutečně. Míra utrpení starých Loskotů nebyla ještě dovršena, ještě jim byl určen trest větší.

U Loskotů bylo stále hůře. Mladá Loskotka nemohla se na staré výměnkáře ani podívat, jakou nenávistí k nim byla zaujata; když někoho z nich spatřila, plivala po nich, ano kolikráte s nimi strčila, až v síni na kameny upadli a se značně poranili. Že slzí a nářku jejich si nedělala ničehož, když je slyšela naříkati, ještě více jim lála a nadávala. Necitelný Jiřík nezastal se roličů svých proti manželce své, vždyť jeho cit již v mládí otupěl — a proto neměl s nikým soucitu ani útrpnosti; aké i své rodiče výměnkáře nenáviděl; že trpěli hlad

a bídu, že zimou křehli ať úpěnlivě s pláčem o smilování se nad sebou prosili — to vše jím nehnulo, ano když vlastní matka sepjatýma rukama jej o podporu prosila — odkopl a proklínal ji . . .

Mladým Loskotovým narodil se synáček František, k němuž přilnuli mladí Loskotovic s celým srdcem svým tak že zdálo se, že Jiřík Loskotů má přec citlivé srdce ku svému jedináčku Františkovi. Líbal jej, choval, a když počal choditi, vodíval jej do zahrady, neb František byl jejich nejdražším pokladem. Když počal František mluvit, ptával se, kdo to ve světničce přebývá, co je to za dědečka a babičku a tážával se, proč k nim nesmí choditi, když je to tatínkův tatínek?

Staří Loskotovi též měli Františka velice rádi, ačkoliv se před mladými k němu hlásiti nesměli. Ale když se mladí z domu vzdálili, tu jej zvali na výměnek, líbali a hladili ho a s pláčem mu vypravovali, co od rodičů Františkových zakoušejí a prosívali jej, aby se za ně přimluvil, by k nim byli citlivější. František, ač malé pachole, nahlížel sám, že rodičové jeho dědečkovi a babičce ubližují; proto se častěji u rodičů za ně přimlouval. Ale přimluva jeho za staré výměnkáře bodala do srdcí rodičů jeho; jako by olej do ohně lil — matka jeho se ještě více rozlítla, vadila se s Jiříkem proč Františka na výměnek pouští, že jej tam ti staří docela zkazí; proto si pevně umínila, že staré výměnkáře se světa zprovodí.

S tímto úmyslem odebrala se ku svým rodičům do Hrabína, aby se s nimi poradila. Rodičové její, kteří též své výměnkáře zprovodili se světa tím, že je otrávil, a nic ven nevyšlo — a tak za to potrestání nebyli — poradili dceři své, aby staré výměnkáře též otrávila; tak že se jich nejlépe zbaví — a že bude mítí od nich pokoj. Mladá Loskotka s tím úmyslem vrátila se domů. — Úmysl svůj sdělila s Jiříkem, jenž proti tomu ničeho nenamítal.

V.

Aby lidé neměli jich v podezření, až je otráví, že se to stalo od mladých, začali se k starým výměnkářům

velice přátelsky chovati. Vyčistili jim světničku, vyprali jim všecko prádlo, dávali jim důstatek stravy a dříví, aby si mohli ve své světničce zatopiti, tak že se tomu staří Loskotovi velice divili, jak se mladí hospodáři najednou obrátili; ano i František směl chodit k starým na výměnek; když jej stará Loskotka líbala a hladila, mladá hospodyně se smála a chválila babičku. Křik a lání u Loskotů přestalo, staří chválili mladé každému, kdo je přišel navštívit a v celé vesnici se vypravovalo, že mladí Loskotovic se poznali a že hledí starým výměnkářům pomýšlení udělati. Když již ten poměr přátelství skorem půl léta trval, věřili všichni sousedé, že se mladí Loskotovi docela polepšili a chválili je.

Mladá Loskotka viděla, že záměr svůj provést může. Bylo to právě ve žních. Hospodář a čeládka byli na poli, co mladá Loskotka pekla lívance. Pro dělníky na pole připravila je na velkou mísu a starým na výměnek dala několik na talíř; všecky hodně omastivši posypala tvarohem; starým na výměnek posypala je otrušíkem, též i do polévky na misku pro výměnkáře nasypala jedu. Když přišla děvečka s pole pro oběd dělníkům, dala jí do rukou čočku s polévkou a talíř s lívanci, aby to donesla výměnkářům do světničky. Staří se najedli, ale k večeru přišlo na oba strašné bolení; mladá hospodyně schválně odešla s Františkem do pole a nechala dům prázdný, aby se neřeklo, že jest smrti jejich příčinou. Teprvé večer se vrátila s hospodářem a s čeládkou, ale co spatřili! Na výměnku v světničce stará ležela na zemi mrtvá a starý zápasil se smrtí; přece však vybral se z toho, ale noha i ruce mu zcela ochromly.

Při pohřbu staré Loskotové veřejně lid mluvil, že ji mladá otráвила, ale když toho nikdo nemohl dokázat, musil každý mlčet, zvláště, když lékař napsal na úmrtní lístek, že zemřela mrtvicí. Tutlalo se to, ano i na úřad se to doneslo, že byli staří Loskotovic od mladých otráveni, ale umlčelo se vše a starý Loskot aby měl od mladých pokoj, zapřel vše. Když však s ním zase zle zacházeli a jísti mu nedali, svěřoval se svým známým, že skutečně byli otráveni.

Ve vsi každý věřil, že mladá Loskotka staré otrávil, ale nikdo si netroufal veřejně proti nim vystoupiti; tak to trvalo několik let.

U starého pastýře Krasnického sešli se zase sousedé v pastuše a vypravovali mezi sebou o událostech u Loskotů. Ubohý starý pastýř nemohl se pro stáří své s lože hnouti, jen poslouchal. Když někteří říkali, že to Bůh jen trpí, když mladá Loskotka otrávil výměnkáře a přece se jí ničehož nestane, ale vše zůstane pod pukličkou a že — není Bůh spravedlivý, pozdvihl se při této řeči na loži starý pastýř a pravil: »Sousedé, co to mluvíte? Že je Bůh nespravedlivý? Spravedlnost jeho ukázala se na statku Loskotově a též se tam ukáže i nyní, neboť Bůh ničehož bez trestu nenechá.«

Starý Loskot nemohl se s lože ani hnouti, byl na celém těle ochromen; ani ruky své nemohl k ústům pozvednouti, tak že mladí jej i krmiti musili. To jim vše bylo těžkým. Když již řeči o otrávení starých Loskotu ve vesnici a po okolí umlkly, namíchala mladá jedenkrátě večer starému Loskotovi zase do polévky jedu; do rána byl mrtev.

Známky otrávení na něm bylo znáti; představený vše udal soudu, přišla komise, která vyňavši ze starého Loskoty vnitřnosti, seznala, že byl otráven. Spolu též vykopána byla i mrtvola staré Loskotky a též seznáno, že byla otrávena. Mladí Loskotovi byli zatknuti a vyslýcháni, kde se po dlouhém vyšetřování mladá Loskotka přiznala, že s vědomím muže staré otrávil. Byli odsouzeni; Loskotka k desetiletému a Jiří k pětiletému žaláři, kde svědomí se v nich probudilo a činilo jim strašné výčitky. Jiřík tam zemřel a Loskotka se úplně zbláznila, že musila býti dána do bláznice, kde též život svůj skončila. František Loskotů dán byl svědomité rodině na výchovu a statek jeho najat.

Poněvadž se dobře učil, dán byl na studie; když je skončil, měl se stát knězem. Chtěje vyzkoumati a se dovědět, co bylo příčinou neštěstí rodu Loskotů, dozvěděl se toho ještě jako studující od starého pastýře Krasnického, který mu pověděl celé dějiny rodu Medků i Loskotů, jak vždy mladí ukrutně chovali se ke svým

rodičům, k starým to výměnkářům a poněvadě přestupovali čtvrté Boží přikázání, že nectili rodičů svých, proto se jim vedlo zle na zemi a nedočkali se nikdy dlouhého věku. Když to vše starý pastýř Františkovi sdělil, brzy na to zemřel.

František Loskotů uvažoval, kterak by za viny dědů a rodičů svých pokání činil a spravedlnosti Boží co možná dostiučinil. Chtěl tak dobrými skutky i úlevu zjednatí duším jejich, nejsou-li zavrženy a trpí-li v očistci. I pevně si umínil, že vstoupí v přísný řád trapistů, aby tam úmysl svůj provedl. Proto statek svůj proměnil v chorobinec, pro vesnici Nežárovice a celé okolí a polnosti budou k výživě chorých a sešlých starců a stařen.

Když byl chorobinec zařídil a za povoláním svým se ubíratí měl, navštívil ještě hroby svých nešťastných: dědů, báby a rodičů a na vždy se rozžehnav se svou dědinou, volal všem, kteří jej se slzami vyprovázeli: »Nezapomínejte na čtvrté přikázání Boží: Cti otce svého i matku svou, abys dlouho živ byl a dobře ti bylo na zemi!«

Dobronický mlynář.

Skutečná událost z věku šestnáctého.

Krajina Polužnická jest proslulá svými malebnými údolími a kyprými lučinami, jimiž protéká; zvláště od Tábora, kde zahýbá zpět k Bechyni, jest údolí Polužnické tak půvabné a rozmanité, že se mu málokterá údolí našich českých řek vyrovnají. Od Tábora k Bechyni tvoří řeka Lužnice čtyři znamenité ostrohy, které se hodily našim předkům k založení pevných míst jako jest Bechyně, Tábor a hrady: Příběnice a Dobronice. Nyní tato velice romantická krajina jest od Tábora až k Bechyni zarostlá lesem, bohužel pro nedostatek silnic a vzdálenost dráhy nemůže se půvabné údolí Lužnické cestovatelům svými vřadami chlubit.

Za dávných dob bylo v krajině této docela jinak. Blízká Bechyně byla pevným a tvrdým župním městem; nedobytné hrady Příběnice a Dobronice bývaly navštěvovány častým válečným lomozem, a sousední Tábor býval sídlem Žižkových »božích bojovníků.« Tehdy to šumělo a kypělo zvláště za dob husitských a třicetiletých válek; voje ozbrojené valívaly se z Bechyně neb z Tábora nebo z blízkých Příběnic kolem Dobronického hradu podél řeky Lužnice do žírných krajů jihočeských nesouce s sebou záhubu a smrt, když na nepřítelé vy-
padali jako krupobití.

Hrad Dobronický, velice starožitný, leží ve zvláště krásném Lužnickém údolí. Na levém břehu jsou lesnaté zelené stráně, na pravém břehu vybíhá skalnatá stráž od severu k jihu a súzujíc se v ostroh podoby jazykovité končí se nad mlýnem Dobronickým ve skalách. Na tomto ostrohu nejvýše spatřuje se bývalý farní kostel, Nanebevzetí Panny Marie zasvěcený, u něhož v dobách předhusitských sídlívali plebáni o spásu svě-
řeného lidu se starající. Pod tímto památným a velice starožitným kostelem rozkládá se ves Dobronice, za níž jsou zříceniny pevného a rozsáhlého hradu dobronického; pod nimi pak na břehu řeky skrývá se za stromovým několik chaloupek.

O dějinách hradu Dobronického víme, že tam již r. 1322 a 1330 sídleli vladykové z Dobronic, příbuzní s vladykami z Malovic a z Kraselova. Nosili v erbu půl koně na štítě. Z nich již Diviš a synové jeho Vlček a Matěj z Dobronic vykonávali právo podací při kostele Dobronickém, kostel ten nadali a slavnost na den sv. Petra a Pavla v kostele tom nařídili. Po nich přešli v držení hradu Dobronického Víta ze Rzávého r. 1469 a jeho synové Víta a Jindřich. R. 1528 dne 4. března prodali Dobronice Volfovi Jindřichovi a Jiříkovi bratřím Hozlaurům z Hozlau, jichžto synové Jan, Křištof, Jetřich Adam a Jiřík dne 5. listopadu r. 1572 o pozůstalost se dělili. Později přešel hrad Dobronický, když Hozlaurové z Hozlau valně schudli, na Ferdinanda Pruggera z Grienburka, jehož jediná dcera Anna Jakuba provdala se za Jana Oldřicha z Klebelsberka, který dne 1. prosince r. 1691 statek Dobronice s vesni-

ceci Starým Sedlem, Srlínem, a Zběšicí prodal P. Václavu Sattenvolfovi z Tovaryšstva Ježíšova, rektoru koleje u sv. Klimenta, za 37.000 rýnských a 300 zl. klíčného. Z těchto statků utvořen r. 1669 statek Opořanský a Podbořský. Na hradě Dobronickém trávili chovanci koleje jezuitské prázdniny; když pak r. 1727 vystavili jesuité zámek Opořanský, zůstaven hrad Dobronický prázdnen a opuštěn zhoubnému zubu času. R. 1790, když řád jezuitský byl zrušen a statky jeho připadly studijnímu fondu, jakýsi vrchní Halvinger dal prý střechy z hradu smetati a dříví prodati. R. 1825 prodány statky Opořany a Bernartice se sříceninou již Dobronického hradu knížeti Karlovi z Paarů, který je doposud má, spojiv je s panstvím Bechyňským.

Za dob bratrů Jana, Kryštofa, Jetřicha Adama a Jiříka Hozlaurů z Hozlau bylo na Dobronicích velmi veselo. Pořádali bratři hony ve svých lesích po stránkách Lužnice, kdež bylo hojnost zvěře, i přepadávali vozy kupecké podél řeky z Tábora, Bechyně a Vltavo-Týna jedoucí. Zjednali si také r. 1573 sládka Blažka, který jim v Dobronickém pivovaru vařil dobré pivo; tak bylo na hradě Dobronickém stále veselo. Mlynář Dobronický Dobeš Kožich brzy byl přijat do společnosti hradní. Ve spilce obyčejně se páni s chasou scházeli, tam se pilo, zpívalo a hrálo po celé noci. S pantátou mlynářovic dovolovali si páni rozličné žerty a kratochvíle. Jednou na př. byl mu v noci od čeledi hradní chycen vepř a na hradě zabit, naděláno jaternic a pantáta mlynářů pozván k hodům; i hodoval a pil a pochutnával si, nevěda ovšem, že s čeledí hradní a s pány pojídá svého vlastního vepře.

Bratři Houzlaurové z Hozlau byli zapeklí protestanté a nenáviděli z celé duše katolíky. Pantáta, mlynář Kožich, byl sice katolíkem, ale k vůli pánům Hozlaurům přestoupil k protestantskému vyznání; i tupil katolíky, nadávaje jim papeženců a modlářů, aby se tak pánům svým zalíbil. Nejvíce však zanevřeli Hozlaurové na pana Diviše z Vesce, který jsa horlivý katolík, seděl na malé tvrzi Vesce u lesa Potahlova a Kukle mezi vesnicemi Černejšovicemi a Všechlapy v malém údolí. Častokráte z večera přeplavili se přes řeku Luž-

nici, přepadli z nenadání jeho poplužní dvorec, odehnali mu několik kusů dobytka neb ovcí a pak bylo na dobronickém hradě zase veselo, v sladovně se jedlo a pilo a katolíkům nadávalo. Zvláště za dob zimních, za dlouhých večerů konala hradní chasa k obveselení svých pánů rozličné mumraje, činíc si posměch z průvodů katolických i z Rodičky Boží. V těchto posměšných mumrajích vyznamenával se zvláště pantáta mlynář Kožich, jenž si počínal hůře nežli nejzarytější lutheráni. Přestrojen za katolického kněze zpovídal neb pochovával čeleď hradní, čemuž se páni hradní nad míru smáli a za to pantátu mlynářovic chválili a jemu se divili.

Když pak pan Diviš z Vesce uslyšel o potupách těchto, které se činí na hradě dobronickém církvi katolické, nechvalně se o tom i o pánech hradních Hozlaurech vyslovil. O tom dověděli se v brzku zase páni Hozlaurové Dobroničtí, kteří vytrhli se svou čeledí i s pantátou mlynářem v noci na tvrz Vesce, tvrz stekli, oloupili a zapálili, že nezůstala z ní než zřícenina. Čeládku na tvrzi pobili, a když pan Diviš z Vesce jim hrozil trestem Božím, jej zavraždili a do ohně vhodili, tak že o tvrzi Vesce nečiní se od té doby nikdy již zmínky.

Toho času pan Vok z Rožmberka, pán na Bechyni, počal zařizovati kolem Sudoměřic oboru pro černou a vysokou zvěř a bažantnici u tvrze Březnické. U Sudoměřic na mírném návrší směrem k Bechyni postavil lovecký zámček, kde rád sám po lovech si hově sídlil. Zvěř vysoká i černá byla do této nové obory Sudoměřické převezena z obory Zvíkovské od pánů ze Švamberka. Mlynáři dobronickému a chase hradní zachtělo se pochoutky na divoké zvěři. Za nočního času vycházeli z Dobronic do Sudoměřické obory, kde pytláčiti sobě dovoľovali. Časem podařilo se jim do lapáku chytiti nějakého jelena aneb nějakou kachnu, kterýžto lup přes ploty oborní přenesše, k Dobronicům pospíchali a ve spilce při korbenu piva bílého si na vzácných pečínkách pochutnávali.

Však praví staročeské přísloví: »Tak dlouho se chodí se džbánem pro vodu, až se ucho utrhne«. A také se utrhlo dobronickým pytlákům. Myslivci a hajní v oboře pozorovali, že se jim zvěř ztrácí; dávali bedli-

vější pozor a při pilnějším dohledu přišli dobronickým pytlákům na stopu. Dvorecký hajný Michal Černý, silák postavy obrovské, který se nebál ani několika chlapů, počíhal si na dobronické pytláky zrovna když jelena do lapáku dostali. Z nenadání na ně přiraziv, sukovatou holí svou ráz na ráz do nich jal se bušiti, že všecky omráčil, pantátu mlynáře pak k zemi poraziv, na rukou a nohou svázal a svázaného na trakaři do zámku Bechyňského do žaláře odvezl. Mlynář seděl několik neděl ve skalnatém vězení zámeckém a měl býti oběšen. Však na přímluvu a prosbu pana Jana Hozlaura z Hozlau na Dobronicích byl při životě ponechán, ale za trest a na potupu byl svázán na rukou a nohou a dovezen ze žaláře na Šibeniční vrch v lese »Dalekých« zvaném, kde stála bechyňská šibenice. Na tuto šibenici byl přivázán a tam visel od rána až do večera — až pak celý ssinalý z pranýře byl odváznán a domů propuštěn. V celém okolí bechyňském na kolik mil daleko široko vypravoval si lid, že dobronický mlynář visel na pranýři na Šibeničním vrchu u Bechyně v Dalekých. To však mlynářem nepohnulo, nýbrž ještě horším a zatvrzelejším jej učinilo. Boha se nebál, náboženstvím pohrdal, katolíky tupil a pronásledoval, do kostela nikdy nechoďil a vedl čím dále tím spustlejší život. A pan Jan Hozlauer z Hozlau na Dobronicích jej ještě více ve spustlém životě utvrzoval a podporoval; vždyť katolíky nenáviděl, ano chtěl i starožitný dobronický kostel Rodičce Boží zasvěcený, kam zbožní katolíci z celého okolí na služby Boží přicházeli, zbořiti a starého, zasloužilého plebána vyhnati.

Panímáma mlynářů Háta, zbožná to a řádná žena, těžce nesla hanebný a prostopášný život svého muže. Napomínala jej laskavě častěji ano i se slzami v očích, aby se obrátil a ustal na cestě, kterou ku své záhubě kráčí, prosila ho snažně, aby se dal na pokání a varoval se spustlých pánů hradních a tamní čeládky, aby přece někdy šel do kostela, že jej ctihodný plebán uvede zase na cestu dobrou. Ale marné bylo všechno napomínání, marné bylo každé slovo. Mlynář tím více lál katolíkům, rouhal se tím více Rodičce Boží a svatým; se svou

ženou pak ještě surověji nakládal a kolikráte nelítostně ji ztýral.

Panímáma mlynářů Iláta trpělivě snášela osud svůj. Čím více manžel její upadal do kalu všelikých neřestí a prostopášností, tím více se oddávala Bohu. Každodenně navštěvovala Dobronický chrám Páně a tam před oltářem Rodičky Boží vroucně se modlila za svatou trpělivost. V Dobronicích sezvala všechny katolické ženy a utvořila spolek marianský. Starý plebán Řehoř Růžek spolek ten řídil a poučoval ženy, aby jako křesťanské matky víru otců svých hájily, dítky své ku zbožnosti a mravnosti vedly, čeládku v dobrém utvrzovaly a pak víru svou veřejně před protestanty vyznávaly. V chrámu Páně Dobronickém každou neděli a každý svátek ozývaly se po odpoledních službách božích marianské zpěvy. Panímáma mlynářovic požívala všude největší vážnosti, kdežto muže jejího se každý stranil, považuje jej za největšího snad zloboha v celé krajině. Dítky mlynářovic byly též dobře zvedeny, rády se modlily a návodu matčina pozorný a poslušný byly.

Starý Dobronický plebán, Řehoř Růžek ačkoliv od okolních a domácích protestantů, zvláště pak od svých kollatorů pánů Hozlaurů z Hozlau mnoho zlého snášeti musil, přec byl potěšen z toho, že víra katolická na osadě jeho zkvétá, ano že i mnozí zapeklí protestanté k víře katolické zpět se vracejí katolíci celého okolí do Dobronického kostela putují a kázání jeho rádi poslouchají.

Na marianské svátky bývalo u Dobronického kostela velmi živo. Katolíci z celého okolí hned z rána přicházeli se všech stran do této svatyně, oblehali zpovědníci a přistupovali při slavných službách Božích ke stolu Páně. Vždyť okolní chrámy byly většinou v rukou protestantských predikantů a katolických duchovních byl veliký nedůstatek. Dobronický plebán byl také v celé krajině oblíben jako horlivý a nezištný kněz, který ani života svého nešetřil pro své ovečky a jako dobrý pastýř je vodil ke studnici vod živých.

Však protestantští páni Hozlaurové z Hozlau nenáviděli ho z celé duše. Mstili se mu jak jen mohli. Zadržovali mu dezátek, nevypláceli mu povinný plat

z dávných nadací, kostela dobronického nespravovali, tak že shnilá střecha již hrozila, že se na chrám sesuje a jej rozboří. Když průvody ze všech stran do kostela dobronického přicházely, vysílali páni Hozlaurové své hradní pochopy, kteří lid ten znepokojovali a všemožné příkoří mu činili. Však katolíci nedali se zvrátiti a zvíklati ve své víře. Sami přinášeli mnohé dárky, jež podávali ctihodnému plebánovi na jeho výživu a na opravu chrámu Páně dobronického, tak že chrám zase v krátkém čase stal se důstojným stánkem Božím a útulkem všech okolních katolíků.

To nejvíce dobronickému plebánovi záviděl mlynář Dobeš Kožich a z pánů Hozlauerů zvláště nejstarší, pan Jan. Umínili si, že jej zničí. Stalo se, že ctihodný plebán musil s Pánem Bohem jíti k nemocnému za řeku Lužnici. Nechali jej tito jeho nejúhlavnější nepřátelé přes řeku přejeti, však když se od nemocného vracel, zadrželi lodku a nenáviděného ctihodného plebána shodili do řeky; tam jej několikráté potopili a zase vytáhli, pak násilím jej odvedli do hradu a vsadili celého naskrz mokrého do lidomorny, kde jej nechali o hladu a žízni se trápit. Sami však hodovali a pili ve spilce, činíce sobě posměch ze ctihodného starce plebána.

Snad by byl ubohý plebán zahynul v lidomorně, kdyby se mlynářka Háta o tom byla nedověděla. Celá uděšená obíhala všecky ženy dobronické všude volajíc: »Náš ctihodný sluha Páně jest uvržen do lidomorny. Vzhůru, kdo jsi katolík, nedej mu zahynouti, poženeme na hrad útokem!« Sama rozeslala posly po okolních vesnicích, aby kdo může, přišel ku pomoci. A hlas volající Háty nezanikl na poušti. Sešel se veliký dav mužů katolických z celého okolí ano i zástup žen a dívek; někteří ozbrojeni meči a puškami, jiní palcáty cepy, vidlemi a kosami a vše hnalo na hrad útokem, majíc v čele panímámu Hátu, kteráž jménem jich žádala, aby ctihodný plebán na svobodu byl propuštěn.

Páni Hozlaurové vidouce, že takové přemoci neodolají, musili kněze rozhořčenému davu lidí z lidomorny na svobodu propustiti. Lid jej s velkou slávou a jásotem nahoru ke kostelu doprovázel, kde ubohý plebán u oltáře Rodičky Boží pokleknuv a slze roně, děkoval Bohu a

katolickému lidu svému za osvobození. Od té doby okolní katolíci musili střežiti svého sluhu Páně proti nástrahám pánů Hozlaurů a bezbožného mlynáře dobronického Dobeše Kožicha.

Brzo na to nadešla slavnost sv. Petra a Pavla, knížat apoštolských. Na ten den konávala se v chrámu Páně dobronickém jedna z největších slavností v celém roce pro celé okolí. Lid katolický přicházel tam prosit za pomoc a přispění k nastávajícím žním a za ochránění úrody zemské. Tentokráte se sešlo ještě více lidu z okolních krajin, tak že davy byly nepřehledné, kostel všecek naplněn a kolem kostela stálo ještě na tisíce lidu. Každý toužebně očekával, že uzří zase svého milovaného a tak hanebně sužovaného plebána a že z úst jeho zase uslyší slova útěchy a víry. Vždyť každý věděl, co ubohý stařeček zkusí u konání své duchovní povinnosti. Zástupové pohlíželi k řece Lužnici, kamž ubohý plebán vhozen byl, vraceje se od nemocného, pohlíželi dále na věž lidomornu, kde hladem a žízni strádal byl uvězněn a mučen. Mnozí zatínali pěstě a hrozili ke hradu zbujníkům, spustlým to pánům Hozlaurům a zvláště se spravedlivým hněvem pohlíželi ke mlýnu dobronickému, kde bezbožný mlynář odpadlík, šibeničník, strůjce všech těch bezbožností, kolem mlýna se procházel. Každý litoval ubohou, zbožnou a trpělivou panímámu Hátu, kterážto, tak horlivá katolička a hodná žena, s takovým manželem pod jedním krovem žítí a nemohouc si jinak pomoci, své žaly a boly jenom Bohu a Rodičce Boží sdělovati musí.

V tom vyšla panímáma ze mlýna, svátečně oblečena, nesouc pod paží velký nebklič s mosaznými záponami v květnatém šátku zatočený. Vedla s sebou dítky, jedinou útěchu svou a ubírala se do kopce vzhůru ke chrámu Páně. Zástupové ji uctivě pozdravovali a slovem Božím vítali, v srdcích svých ji litujíce.

Ač byl dnešní svátek jeden z největších v celém roce, mlynář nedal zastaviti mlýn, nýbrž kázal po celý den stárkovi mletí. Starek, prášek a ostatní čeleď byli dobří katolíci, kteří panímámu Hátu ctili a milovali velice; na její slovo by byli do ohně skočili, vždyť ona jim v ničem nikdy neublížila, jako matka vlastní se o ně

všecky pečlivě starala a také všecky ke zbožnému a mravnému životu vedla. Panímáma byla u nich ve vážnosti jako trpitelka a svěťice, kdežto pantátu mlynáře Dobeše Kožicha všechna čeládka nenáviděla, každý se mu hleděl vyhnouti, neb oči jeho sršely stále hněvem a ústa jeho pronášela neustále kletbu a zlořečení.

Stárek a prášek i všecka čeleď byla by též ráda účastnila se služeb Božích v chrámu Páně Dobronickém. Vždyť jim to bylo velmi bolestné, že oni sami ve mlýně zrovna pod kostelem stojícím musí zůstatí doma, kdežto lid z celého okolí na kolik mil zdáli k službám Božím a slavnosti té chvátají. Bolelo je to, že pantáta mlynář jest takový neznaboh; však žádný z nich neodvážil se mu říci, by je do kostela propustil; báliť se ukrutnosti a hněvu jeho.

Konečně stárek přece se odvážil a přistoupiv k pantátovi mlynáři, uctivě pravil: »Pantáto, dnes se koná u nás v Dobronicích velká slavnost, tolik tisíc lidí z blízka i z daleka se sem sešlo a jest to veliký svátek; já i druhá čeleď jsme všickni katolíci. dovolte nám, pantáto, abychom dnes směli jíti do kostela, vždyť tolik mletí nemáme a já v noci rád nahradím, co bychom za ten čas, co služby boží budou trvati, promeškali.«

Pantáta, slyše prosbu tuto, trhnul sebou jakoby hadem byl uštnut, oči jeho hněvem a vztekem zaplály, obličej mu zarudnul a dupnuv nohou, vzkřikl zlostně: »Nikam nepůjдете a nikdy nedovolím, aby ten náš ďábelský plebán vámi rozmnožoval papežence a vás do svých klepet dostal jako ženu moji Hátu. Ti vaši dnešní svatí Petr a Pavel vám nepomohou, a chcete-li vy do kostela, pošlete je sem do mlýna, ať za vás dnes melou; Petr dopoledne a Pavel odpoledne. Haha« — rozřehtal se mlynář, »já těm papežencům tmářům dnes ukážu, že žádných svatých nepotřebuji a víry jejich nedbám.«

Ubohý stárek zůstal pantátovou řečí celý jako omráčený. Cit jeho náboženský byl na nejvýš uražen. Rozum jeho sám mu říkal: služba u takového rouhače a zlo-lajníka ti nic dobrého nepřinese; proto jako katolík odpověděl rázně pantátovi mlynáři: »Pantáto, když vy mne do kostela nepustíte, dobře, já vašeho svolení nepotřebuji, já vystupuji od vás tímto okamžikem z práce;

do kostela přec půjdu a ten Bůh všemohoucí, Rodička Boží dobronická, sv. Petr a Pavel mne i druhou čeládku neopustí; my půjdeme všickni do kostela a zaměstnání a službu všude najdeme.« Druhá čeládka, vidouc takovou odvalu stárkovu, zmužila se též a jednomyslně prohlásila: »Pantáto, i my půjdeme do kostela, vystupujeme od vás ze služby; vězte, že vám vaše dnešní jednání žádného Božího požehnání nepřinese. Bůh všemohoucí, Rodička Boží dobronická a sv. apoštolé Petr a Pavel tuto urážku, kterou jste jim dnešního dne jako bezbožný rouhač učinil, bez trestu nenechají«.

A všickni, stárek a mládek, a všecka ostatní čeled oblekli se v rychlosti a každý svázav své věci do ranečku ubírali se ze mlýna, opouštějíce jej na vždy a ubírajíce se vzhůru ke kostelu, aby služeb božích nezašlechali.

Mlynář Dobeš Kožich zrovna zuřil, láteřil, nadával plebánovi, katolíkům, církvi svaté, svatým apoštolům až hrůza jej byla poslouchati, a čeládka vycházejíc ze mlýna s ranečky volala: »S pánem Bohem pantáto, u takového hospodáře my sloužit nemůžeme, trest Boží by nás s vámi zastihl.«

Lid zbožný stoje na návrší u kostela dobronického, slyšel všecko láteření a zlořečení mlynářovo, ano i loučení se jeho čeládky. Mnozí volali: »Dobře, že jste od něho utekli, a hospodáři pohromadě stojící, pravili: »Pojďte k nám, my vás do služby přijmeme, trest Boží na toho zlolajníka přijíti musí.«

Nastalo kázání. Plebán dobronický vystoupil na kazatelnu. Obličej jeho byl ubledlý, bolem a soužením uvadlý. Při pohledu na veliké zástupy věřících rozradostnily se tváře jeho a oči útechou zaplály. Líčil sv. apoštolů Petra a Pavla jako žulové základy církve svaté, vypravoval, jak si je Bůh učinil nádobami vyvolenými, co však zkusili protivenství, nežli tolik tisíc lidí na víru obrátili. A jako mistr jejich Ježíš Kristus dal život svůj za nás, že i oni život svůj za víru jeho dáti musili, nežli koruny slávy dosáhli. A ze životů těchto dáváje naučení svým posluchačům pravil, že podobně děje se v naší vlasti české. — Víra otců našich, svatá víra věrozvěstů a patronů zemských ta že jest

tupena a utiskována, že se katolíky pohrdá jako za dob Kristových. Ale jestliže mistr náš za nás trpěti musil, že my, učenci jeho, také kříž za ním nésti musíme, chceme-li do příbytku jeho přijíti. Však jakovždy trestal Bůh protivníky církve svaté, tak že i nyní neustane jich trestati; i skončil: »Bůh jest milosrdný, ale též spravedlivý a nebývá nikdy posmíván! Mlýny Boží melou stále a jistě.« —

Zástupové věřících poslouchali tak vroucně, že se nikdo ani nepohnul. Všickni uznávali pravdu slov plebánových a věděli kam a na koho svou řečí mířil. Při mši sv. zpívané rozléhal se zpěv lidu katolického po celém údolí lužnickém; bylo znáti, že ten lid ne slovy, ale i se srdcem přítomen byl službám Božím.

Bylo po službách Božích. Zástupové pomodlili se Anděl Páně a počali vycházeti z kostela.

Byl parný den. V tom ukázal se na nebi mráček zrovna nad mlýnem dobronickým. Zablesklo se, strašná hromová rána Božího posla se ozvala a lid celý užaslý zřel, jak blesk křížem a rázem udeřil do mlýna dobronického, který hned v okamžiku stál celý v jednom plameni, z něhož jazyky ohnivé šlehalý až ke zdím hradním. Lid valil se ke mlýnu, ale všecko hašení ohně bylo marné. Mlýn vyhořel do prachu. Po ohni našli tělo mlynářovo celé zuhelnatělé ležeti ve mlýnici. Lid vida tento trest Boží, volal: »Bůh nebývá posmíván, On jest spravedlivý, On nenechá ničehož bez trestu. Mlýny Boží melou stále ale jistě.«

Každý byl událostí touto velice dojat a ubíral se v hlubokém pohnutí z dobronické pouti domů.

Panímáma mlynářů Hátá uznávala, že trest Boží na muže jejího přijíti musil. Nelitovala té velké škody, že celý mlýn vyhořel, více však toho, že manžel její umřel jako rouhač, odpadlík a veliký hříšník, nesmířiv se s Pánem Bohem. Poněvadž panímámu každý miloval a ona v celém okolí oblíbena byla, sešlo se brzy »důstatek« lidu, kteří jí při stavbě pomáhali; sousedé z blízka i z daleka přiváželi jí dříví a kámen, a tak mlýn byl do zimy zase postaven. Stárek, prášek a ostatní čeládka, šli s uzlíky a ranečky svými zase do mlýna sloužit a sloužili panímámě až do její smrti spra-

vedlivě a přičinlivě, považující se členy rodiny mlynářovy. Když pak si panímáma pomohla, že dluhy za stavbu mlýna zapravila, založila na věčné časy za nešťastného manžela svého Dobeše Kožicha v dobronickém chrámu Páně nadací, aby každoročně na den sv. Petra a Pavla v Dobronicích pouť konána byla a mše sv. a modlení na věčné časy se dalo za spásu duše nešťastného manžela jejího.

Událost ta na den sv. Petra a Pavla s mlynářem dobronickým měla velký vliv i na hradní pány Hozlaury z Hozlau. Již od toho času nečinili katolíkům příkoří; staříckému plebánu dobronickému dávali beze všeho nucení patřičné dávky, čeleď hradní již nikomu neubližovala a nezřízené pitky v dobronickém pivovare nadobro přestaly; ano sládek Blažek, který se velkých podvodů dopustil, byl vypovězen. Však trest Boží neminul i pana Jana Hozlaura z Hozlau, majitele hradu dobronického. Když za půl roku po strašné události ve mlýně dobronickém vyšel dne 1. února 1586 z hradu dobronického a přes nový most u Dobronic se ubíral, dřevo veliké, podval, naň upadlo a nohy mu zpřeráželo. V největších bolestech uznal pan Jan Hozlauer z Hozlau, že jest to trest Boží za jeho hříšné skutky, jakých se na katolících dobronických a okolních, zvláště pak na ctihodném duchovním starci dopouštěl.

Poslal si hned pro plebána, jenž přišel se slzami v očích. Pan Jan Hozlauer přivítav jej, prosil, aby blíže k lůžku jeho přistoupil. Sám také slze roně, uchopil plebánovu vysmáhlou vráskovitou ruku a líbal ji prose: »Velebný otče, odpusťte, pro Boha a jeho svaté prosím, odpusťte mi provinění mé. Víím, že mne Bůh trestal za mé veliké hříchy. Nic si z toho nedělám, že nohy mé jsou roztříštěny, neb toho trestu jsem zasloužil, ale zachraňte, ctihodný otče, ubohou duši mou. Chci učiniti vyznání víry, chci se státi katolíkem, chci se vyznati ze všech hříchů svých a Tělo Páně chci přijmouti. Z vašich pak úst chci slyšeti slova odpuštění za všechna bezpráví, která jsem vám, ctihodný otče, učinil.«

Obličej šlechetného kmeta plebána zazářil nebeskou radostí, že zase jedna zbloudilá ovečka pro nebe jest získána. Přijal jeho vyznání víry, vyzpovídal jej, podal

mu Tělo Páně a vyřknuv mu odpuštění, udělil mu svátost posledního pomazání. Pan Jan Hozlaur takto na cestu do věčnosti jsa připraven, políbil ještě jedenkrátě ruku plebánovi a zvolal: »Zaplať vám to Bůh stonásob, díky vám, nyní rád umírám, když mne Bůh milosrdný přijal na milost« — a vzdechnuv si, vypustil duši svou očistěnou. Dne 4. února roku 1586 pochováno mrtvé tělo jeho s velkou slávou na Bechyni v klášteře, kde posud mramorový náhrobek ostatky jeho kryje.

Druzí bratři pana Jana Hozlaura z Hozlau přestoupili též na katolickou víru a stali se z nich hodní a pořádní páni; však pokutu časnou za své hříchy přece vytrpěti musili, že totiž rod jejich v třetím koleně velice schudl až poslední z jejich rodu Voršila Pavlovská rozená Hozlaurka z Hozlau, žebrotou se živila a r. 1677 v chudobě veliké v Táboře zemřela.

Panímáma mlynářová, Háta chodila každého dne do kostela dobronického, kdež se za nešťastného muže svého a za spásu duše jeho a své modlívala. Když ve velkém stáří svém zemřela, byl pohřeb její velice slavný. Z celého okolí sešlo se tisíce lidu, všickni ji oplakávali, vyznávající, že zkusila za života svého mnoho, že svatě žila a též svatě umřela. Pochována jest u kostela dobronického na hřbitově po pravé straně hlavního oltáře.

Dítky její hospodařily na mlýně dobronickém. Byly hodné a zbožné, vždyť matka jejich jim vštípila nejlepší zásady. Od té nešťastné události na den sv. Petra a Pavla nikdy již až i na naše časy nemlelo se ve mlýně dobronickém v neděli a ve svátek. Každý ze mlýna musil jíti na služby Boží, a od té doby zavládlo ve mlýně tom Boží požehnání. Lid dobronický a v celém okolí ještě doposud vypravuje si o události ve mlýně dobronickém a o tanním mlynáři, jak se tam na slavnost sv. Petra a Pavla mlelo.

Potrestaný svévolník.

Roku 1805 po bitvě u Slavkova usadilo se francouzské vojsko v celém Táboorském a Budějovickém kraji. Přitrhlo pod velením generála brigádníka Verle dne 19. prosince 1805 k Bechyni a zdržovalo se v Bechyni a v okolních vesnicích, hlavně pak v Bežerovicích, až do polovice ledna 1806. K nim dne 31. prosince 1805 přitáhl bavorský pluk kyrysníků jménem »Bubenhofen«; polovina pluku toho ležela v Bechyni a druhá polovice pluku v Sudoměřicích a v Bežerovicích. V polovici ledna 1806 spojili se na Bechyňském náměstí a před zámek v Bechyni a odtáhli k Č. Budějovicům, protože Rusové od Jistebnice a Opořan hrozili je zaskočiti.

Z dob těch vypravovali staří sousedé z Bežerovic tuto žertovnou událost.

Z bavorského pluku kyrysníků »Bubenhofenských« leželo v Bežerovicích v každém statku po 10 až 12 mužích i s koňstvem. U Hůreckých dvou statkářů, u Hrníků a Dušků, leželi důstojníci. Bavoráci tito měli velké požadavky; všeho chtěli mítí hojnost, zvláště masa a piva. Koně si dali do stájí a chlevů a ubozí rolníci museli si dáti dobytek svůj do stodol a kolen, kdež v třeskuté zimě zimou se chvěl; každého dne sousedé Bežerovští museli pro bavorské vojáky zabíjeti dva kusy dobytka, tak že kdyby Bavoráci delší čas v Bežerovicích pobýli, byli by všecken dobytek, všecku drůbež a všecko obilí ve vesnici vyjedli a všechny — okolní pivovary vypili. Když nebylo piva v bechyňském pivovaru, museli Bežerovští sousedé voziti pivo vojákům ze Zelče, z Týna nad Vltavou a z Kalašova. Ubozí sousedé Bežerovičtí byli celí utrápeni a usouženi touto hrabivou a hladovou po-

sádkou. Nejvíce ze všech sousedů Bežerovských potrestáni byli u Maršovských. Ti měli dvanáctem mužů Bavoráků a dvanácte koní. Za 16 dní byl všecek statek vyjeden a píce vykrmena. Ubohý hospodář a hospodyně byli již celí zoufalí a přec každého dne museli vojákům a koním odvésti, co si Bavoráci předpisovali. Nejvíce je trápil voják, kyrysník Zeno Aschermann; byl to nejhorší rozpustilec a tvrdohlavec. Kradl jim oves a slámu, rozcuchal vše co mohl, ve stravě si vybíral, požadoval o mnoho více nežli bylo předepsáno, piva chtěl hojnost a když mu nechutnalo, tasil šavli a rozťal každý džbáněk. Hospodář s domácími musel po celý čas ležet v zimě na půdě a kyrysník Aschermann hověl si v hospodářově posteli. Nikomu pokoje nedal, každého soužil a týral. Při tom byl nad míru odvážlivý. Za řekou Lužnicí a za Hutěmi leželo již ruské vojsko. Zima byla krutá a led na řece tlustý. Aschermann prosekal si pod Bežerovicemi led na řece Lužnici, oblékl se, skočil do řeky a pod ledem plul až na Hutě, kde otvorem prosekaným vylezl, rozhlédl se po Rusích a zase skočiv do řeky zmizel pod ledem a vyplul otvorem v ledě u Bežerovic. Lid Bežerovický a Hutecký divil se nemálo neobyčejné otužilosti jeho a doposud ještě mnozí o tom vypravují, jak to slýchali od rodičů a dědů.

Nejvíce však soužil starou Maršovskou, matku hospodářovu. Tato stařenka byla velice nábožná. Doma modlívala se z modlitebních knih, každý večer růženec a kdy jenom mohla, chvátila do kláštera Bechyňského k Rodičce Boží, prosíc ji, aby od nich tuto strašlivou metlu, bavorské vojáky, přímlovou svou odvrátila. Aschermann nerad viděl starou Maršovskou, když se modlila; posmíval se jí, zpíval necudné písně a zvláště měl zlost, šla-li do Bechyně do kláštera. Tu i Bechyňskou Rodičku Boží tupil, že na ní žádá, aby je Bavoráků zbavila. Nevěda jak by stařenku ještě více trýznil, poručil jí, aby přinesla necky, vyhloubený to tlustý kmen, v nichž u Maršovských se prádlo pralo. Do těchto neck musela mu ubohá stařenka dáti hojně peřin, pod hlavu polštář, on si do nich lehl, a ona musila jej v neckách kolíbat. Když nemohl usnouti křičel: »Babo, zpívej!« Ubohá stará Maršovská musela mu zpívat i jej kolíbat,

aby usnul. Když už jí trpělivost přešla, zpívala: »Všeho do času, Pán Bůh na věky, budeme, vojáčku někdo z nás biti.«

Když ustávala zpívati, křičel kyrysník Aschermann: »Babo, zpívej!« Stará Maršovská zpívala zase tuto píseň. »Babo, zpívej jinou!« křičel Aschermann; Maršovská zpívala tuto píseň zase vymlouvajíc se plačky, že jiné neumí.

Hospodář Maršovský, který též býval vojínem a statečným vojínem, nevěda si již pomoci, šel na Hůrku k Duškovům a Hruškovům, kde bydleli důstojníci, na Aschermannu si postěžovat. Za svého vojančení naučil se tolik německy, že mohl vše důstojníkům sdělit, jak je kyrysník Aschermann trýzní a trápí.

Důstojníci vyslechnuvše stížnost Maršovského poslali jednoho z důstojníků, aby věc u Maršovských vyšetřil. Důstojník s rákoskou v ruce přišel zrovna k Maršovským, když kyrysník Aschermann ležel v neckách a stará Maršovská plačíc jej musila kolébatí a mu výše jmenovanou píseň zpívati. Důstojník se rozlítí. Rákoskou počal do Aschermannu bít, až se kyrysník celý svíjel. Pak jej dal zavřítí do chléva na tři dny o vodě a chlebu. Když pak byl Aschermann propuštěn, plovat řekou pod ledem zase na Hutě. Tam však stihl jej trest ještě větší. Rusové se dověděvše, že tam plove na zvědy, dávali po něm pozor. Ruský voják, Polák Stanislav Čur jej polapil a odvedl do ruského tábora, kde byl jako vyzvědač k smrti odsouzen. Na nádvoří zámku Opořanského, kde nyní jest zemský blázinec, byl bavorský kyrysník Zeno Aschermann zastřelen, a tak píseň staré Maršovské: »Všeho do času, Pán Bůh na věky, budeme, vojáčku někdo z nás biti« se úplně nad očekávání vyplnila.

Polák Stanislav Čur, když Rusové z Opořanska odtáhli, zůstal na Hutích; nikdo po něm nepátral. Pracoval v lesích jako dřevorubec, pak se oženil a měl chaloupku a kousek pole na Hutích. Byl to muž velice nábožný a spořádaný; každý ho měl velice rád. Na Hutích konával u kříže pobožnosti každé neděle a svátku, ano i všedního dne. Velmi často chodíval do Bechyně k Rodičce Boží a ctil ji po celý život svůj říkáje, že se

mu to zdá v klášteře Bechyňském jako v Čenstochově v Polsku, kam chodíval se svou matkou Rodičku Boží uctívat. Vždy zpíval polské písně k Rodičce Boží a lidé jej rádi poslouchávali. — K tomu dodává Wildmann:

Když jsem se stal r. 1866 kooperátorem v Sudoměřicích a chodíval odtud na cvičení aneb zaopatřovat na Hutě, vyhledal jsem vždy stařečka Čůru již více než osmdesátiletého. Mluvíval jsem s ním polsky, protože jsem se již v semináři polštině přiučoval. Stařeček měl velkou radost, že může se mnou ve své mateřštině porozprávěti. Zpíval mi staré nábožné písně polské. Brzy na to se roznemohl, a já jej zaopatřoval. Vzal jsem si s sebou polské modlitební knihy Tomáše Kempenského o následování Krista Pána. Četl jsem mu modlitby polské a když jsem jej připravil, objal mne a se slzami v očích pln radosti pravil: »Umírám ve své ojcziźnie.« Zazpívejte mi: »Bogorodica diewica, Bogem nám dána.«*) Zpíval jsem drže stařečka v náručí, a stařeček při slovech »Bogorodica diewica« skončil mi s úsměvem v rukou. Byl jsem rád, že jsem se polsky naučil a že jsem mohl přispěti k šťastné hodině tohoto zbožného a šlechetného stařečka Poláka.

Devět křížů.

Pověst z okolí Velké Bíteše na Moravě Z literární pozůstalosti † Fr. Wildmanna.

Jako malý student jel jsem na prázdniny na Veverí u Domášova, kde otec můj byl mistrem v tamních železných hutích. Od Velké Bíteše k Domášovu jde císařská silnice lesem, skoro tři hodiny dlouhým — tak že jest člověku hrozno, aby od lupičů přepaden nebyl, když nikde v blízkou žádného obydlí není a když vidí uprostřed lesa na levé straně silnice podle sebe devět křížů — z nichž prostřední jest nejvyšší, druhé menší a menší, až krajní nejmenší. Na křížích těch jsou za-

*) Nejstarší to píseň polská od sv. Vojtěcha, jemuž ji Poláci připisují. W.

věšeny věnce z čerstvých květin, které některé zbožné duše často za léto, když byly první uvadly, novými nahražují.

Mohu říci, že tehdy jako malý student, vida těch devět křížů podle sebe, byl jsem velice dojat — a dychtiv co se tam nešťastného přihodilo. Pomodlil jsem se u těchto křížů; když jsem přišel domů, první, nač jsem se otce ptal bylo, proč je tam na silnici u Velké Biteše devět křížů.

Otec byl milovníkem národních pověstí — sám jich valně uměl, aniž by je byl kde tištěné četl, — ale o této nevěděl, protože se teprv nedávno z Ach na Veveří přistěhoval, aby nové železné hutě tam zařídil. Obyčejně v neděli odpoledne, kdy otec měl pokdy, šli jsme na procházku, a otecse dotazoval lidí, kteří nás potkali, znají-li pověst o devíti křížích. Mnohý vypravuje ji tak, onen jinak, nevěděl ničeho důkladně, ale skorem každý z nich nás odkazoval na babičku pod Skalou, ta že umí velmi dobře »vůkolní« pověsti vypravovat.

Šli jsme k babičce pod Skalou. Asi půl hodiny cesty byla skála a v ní jeskyně. Chudá babička, vdova, nemajíc nikde přístřeší, upravila si tam jeskyňku, kde přebývala již dlouhá léta. Dvě kozičky a dobří lidé vůkolní živili ji; každý ve vůkolí znal babičku pod Skalou, k níž lidé chodili na radu; mladí i starí slychali rádi babičku vypravovati pohádky a mnohé krásné příběhy. V létě chodívali k ní na návštěvu a v zimě ji zvali k sobě. Kamkoliv babička z »Pod skály« zavítala, všude byla ráda viděna.

Přišel jsem s otcem k babičce. Seděla právě ve stínu a modila se růženec. »Vítám vás, pantáto, i vy ke mně přicházíte s vaším studentem?«, oslovila nás přicházející babička, — »posadte se vedle mne, zajisté chcete nějakou pohádku ode mne slyšet.«

»Ano babičko,« zvolal jsem, »vypravujte nám »o devíti křížích« v lese u Velké Biteše, tam se zajisté něco neobyčejného přihodilo, že je tam podle sebe devět křížů, a lid nezná již té pověsti; každý vypravuje pověst tu jinak.

»Tak jest, zlatý chlapče,« pravila babička, »nyní lid o takové starodávné pověsti se již nestará, oni mají

již docela jiné věci v hlavě, a tak se stane, že vůkolní lid ani nebude vědět, proč tam těch devět křížů stojí.

Jsem již 90 let stará, ale za mých mladých let bylo jináče; tehdy jsme se v neděli po požehnání scházely, pohádky si vypravovaly a tak jsme se bavily dobře leckdes v sadě, při tom si zazpívaly a můj syn, který chudák v boji u Lipska proti Velkému Napoleonovi padl, ten povídek znal, a což starých pěkných písniček, ale nyní ti hoši a děvčata se o takové zábavy nestarají a tak ty staré pověsti a písně docela mezi lidem upadnou v zapomnutí. Za to jsi, hochu, hodný, že staré pověsti v uctivosti máš. S radostí budu ti povídat o devíti křížích. Vždyť já jsem z Říčan, z toho místa, odkud pověst ta povstala a kde mně ji vypravovávala velmi často má nebožka babička.

II.

V Svatoslavě již více nežli před dvěma sty lety žil zámožný sedlák Ctibor, který měl v manželství svém jednoho chlapce a dvě holky, z nichž nejmladší se říkalo Madlenka. Jak otec Ctibor, tak i jeho manželka měli Madlenku ze všech dětí nejraději, a Madlenka též lásky rodičů v plné míře zasloužila, poněvadž byla nejenom hezká a způsobná, nýbrž hlavně dobrosrdečná a nábožná. Každý, kdo jenom Madlenku znal, měl ji rád, zvláště pro její dobrotu k chudým a pro její velikou a nelíčenou nábožnost. Ve škole se dobře učila, ze všech děvčat byla nejmravnější a nejzpůsobnější. Do školy s ní chodil též Karlík, chlapec baráče Kociána, jehož rodičové podělkovali u sedláka Ctibora.

Ctibor měl Kociánovy rád; protože byli poctiví dělníci, svěřil jim všecku práci. Karlík pásával dobytek a s Madlenkou chodíval do školy. Karlík byl ducha nad obyčej bystrého a chápavého, takže sotva začal do školy choditi, již v krátkém čase předčil ostatní starší žáky a poněvadž byl při tom též zbožný a mravný, miloval ho jak velebný pán, tak i pan učitel, a dávali jej všem žákům za příklad. Karlík a Madlenka

byli nejlepší žáci a proto též vždy chváleni a všude vyznamenáváni.

Ctiborovi žili v nepřátelství se sousedem Machovcem, který byl nehospodář a při tom též nepokojný člověk. Častokráte přišlo mezi těmito sousedy k hádce a Machovcovi často i veřejně Ctiborovům nadali, ačkoliv jim Ctiborovi ničím neublížili, ani vody před nimi neskalili.

Tato zášť u Machovců proti Ctiborovům přešla i na děti a děti Machovcovy mstily se, jak mohly, na dětech Ctiborových. Zvláště měly s vrchu na Madlenku, poněvadž byla vždy ve škole chválena, a děti Machovcovy jako rozpustilé, nezvedené a tupé haněny a trestány. Když se děti Machovcovy nemohly ve škole Madlence vymstít, činily jí co nejhoršího mohly na návsí. Tu ji nadávaly, vyplazovaly na ní jazyk, v zimě házely po ní sněhovými hrudami a v létě dokonce i kamením.

Madlenka přicházívala s pláčem domů. Matka ji vždy utišila se slovy nebeského Mistra, že máme pronásledování trpělivě snášeti a lidem za zlé dobrým opláceti, ale otec Ctibor nemohl se kolikrát přemoci. Vypustil svůj hněv na Machovce, takže přicházelo často k mrzutým výstupům mezi těmito sousedy hospodáři. Aby Madlenka od rozpustilých dětí Machovcových nemusila tolik snášeti, chodíval s ní obyčejně Karel, který ji proti všem nemilým výstupům hájil. Již povahy jejich byly takové, že sobě nakloněni byli, zvláště pak, že Karel se všude Madlenky zastával. byla mu za to vděčna, doma kde mohla, sama sobě od úst utrhnuoc dala Karlovi, takže se mezi Madlenkou a Karlem přátelský poměr vyvinul, že se nepovažovali cizími, nýbrž za bratra a sestru.

Tak blaze plynula léta dítkám těm, až vyšly ze školy. Madlenka zůstala matce k ruce, pomáhala jí v hospodářství, zvláště při kuchyni, a Karel pásł dobytek; sloužil u Ctiborů za pohunka. Ctiborovi nebylo milé, že Madlenka ke Karlovi počítá tak důvěrně se chovala, jako v letech školáckých, proto jí to též častěji vytýkal, že jest dezerou ze selského dvora a Karel

jenom chlapec chudého pazderníka, proto že má s ním jako s čeledínem a ne jako se sobě rovným zacházeti.

Madlence se při té domluvě vždy oči zalily slzou, neboť jí bylo Karla líto, že on, protože jest chudým má být odstrkován, kdežto ve škole všem dětem za vzor bývával dáván. Když Karel často vidíval Madlenku uplakanou a pozoroval, že se mu vyhýbá, tázal se ji, čím jí ublížil aneb co ji rmoutí, že je často uplakaná a zasmušilá. Madlenka spláchem mu pověděla, proč jí otec zapověděl s ním mluvit. Karel, který nikdy ani nepocítil hoře, co jest býti chudým a proto opovrhovaným, zaplakal nad svým osudem.

»Madlenko«, pravil vzlykaje, »když ti otec brání se mnou mluvit, nechci býti příčinou mrzutostí v domě, zvláště, když tvůj otec tak si na bohatství zakládá. Kdybych byl bohatý a třeba darebák, nebránil by ti otec tvůj se mnou mluvit, ale že jsem chudý, a třeba poctivec, zabraňuje ti. Však pamatuj si, Madlenko, co nám říkával velebný pán ve škole: »Bohatství člověka nečiní vznešeným ani ušlechtilým, ale ctnost a zbožnost šlechtí člověka. A kdo jest pracovitý a příčinlivý a při tom ctnostný a zbožný, ten si vždy zaopatří potřebné výživy, a Bůh ho nikde neopustí. Madlenko, ta slova velebného pána ze školy si dobře pamatuji a budu si je dobře pamatovati po celý svůj život. U vás, Madlenko, nezůstanu, aby pro mne nebylo mrzutostí v domě, půjdu se učit nějakému řemeslu, líbí se mi řeznictví, a Bůh dá, že se ve světě neztratím, však bolestné jest mi, že musím se od tebe, Madlenko, oddělit, neb jsem s tebou vyrostl a tebe jako vlastní sestru považoval.« Oba zaplakali.

Druhého dne sdělil Karel se svými rodiči, že ve službě u Ctiborů nezůstane a že by mu bylo nejmilejší, kdyby ho dal otec na řemeslo, že by se nejraději učil řezníkem. V Říčanech byl řezník Suchý, který měl dosti velký obchod. Skupovával hovězí dobytek a honíval ho do Brna, nebo kupoval vepřový dobytek, který doma zdělal a maso a uzeninu do Brna prodával. I ve vůkolí měl hojný odbyť, proto se mu dosti dobře dařilo.

K tomuto řezníku přišel Karel do učení. Řemeslo ho těšilo, při tom byl obratný a silný, proto si ho pan

mistr brzo zamiloval, že mu svěřil i nakupování dobytka. A hle, Karlovi štěstí přálo, kamkoliv šel, vždy dobře nakoupil, že pan mistr měl vždy dobrý zisk. Proto stal se Karel tím větším miláčkem svého mistra, který jej tím spíše tovaryšem prohlásil.

Tak blaze uteklo několik let. Z Karla se stal pořádný chasník, a mistr vida jeho přičinlivost, zvýšil mu značně jeho týdenní mzdu. Z Madlenky stala se dospělá dívka, jako růžové poupátko, mravná a ctnostná, jíž se nabízelo ženichů dosti. Karel často přicházel kupovat dobytek do Svatoslavě a zacházel do statku Ctiborova, kde jej Madlenka nejraději vídávala. Vždyť z Karla se stal švarný jonák, jemuž se hoši z celé Svatoslavě, ani ze statku vyrovnati nemohli. Karel též rád vídával Madlenku a kdykoliv uslyšel, že se ženiši o ruku Madlenčinu ucházejí, vždy zpráva ta bodala srdce jeho jak ostré šípky.

Jedenkrátě podařilo se Karlovi, že mohl s Madlenkou o samotě mluvit. Ostýchavě tázal se ji: »Madlenko, ty se asi brzo vdáš!«

»Ba nevám, Karle,« odvětila celá zapýřená Madlenka, »já se vdávat nebudu.«

»Proč se nechceš vdávat?« tázal se bádavým zrakem Karel.

»Protože se mi z těch ženichů nikdo nelíbí.«

»A co já bych se ti, Madlenko, líbil?« tázal se chvějícím se hlasem Karel.

»Ty — ty — ano!« odpověděla pološeptem Madlenka a sklopila hlavu.

Karel uchopiv ji za ruku, pravil: »Madlenko, co nám vše platno, když otec tvůj tomu nikdy nesvolí, aby jsi sobě mne vzala. Kdybych měl peníze, tu by otec svolil, ale že nemám peněz, otec nikdy nesvolí, proto naděje naše jsou marné.«

»Máš pravdu, Karle,« šeptala Madlenka, »můj otec nehledí na nic jiného, nežli na peníze. Budu-li šťastnou nebo ne, na to se otec neptá, je-li ženich zbožný, mravný a pořádný, na to otec nehledí. Nedávno pravil přede mnou jistému sousedovi, který otce žádal, aby mne jeho synu za manželku dal: »Dokud nepřijde ženich, který bude mít pět tisíc, dotud dceru svou nikomu

nedám. Pět tisíc musí ženich míti, pak ať je třeba odkud chce.«

Na tehdejší dobu bylo pět tisíc více nežli za našich padesát.

Když Karel uslyšel slova ta, řinuly se mu slzy z očí. »Madlenko, tedy kdo bude míti pět tisíc, ten bude tvůj, ať jest to člověk jakýkoliv! Pak tě může soužit — trápit — může býti ochlasta a může míti všecky nectnosti, jen když bude míti pět tisíc. Takové jednání tvého otce jest nerozumné. Kdyby ještě peněz těch potřeboval. Ale vždyť nemá otec žádného dluhu a ještě má v záloze peníze, bratr a sestra tvá jsou již vyplaceni a přece touží otec tvůj po penězích. Aby jen ho pro ten mamon nějaké neštěstí nepotkalo. Vždyť ty peníze, kdo jest po nich tak chtivý, přinesou člověku často záhubu.

Dobře se pamatuji ze školy na krásné příběhy, pokračoval Karel, co nám velebný pán povídal. Co měl z toho Jidáš, že byl tak peněz žádostiv: zradil pro ně Pána. Ty židy za Judy Makabejského, co si schovávali po pohanech zlaté bůžky, že byli chtivi zlata, Bůh trestal, že právě na bojišti v bitvě padali, a víš, Madlenko, jak jsme spolu četli knihu Josefa Flavia o židovské válce — že Titus dal těm vojákům zlato a stříbro, kteří je v chrámě Božím uloupili, rozpustiti a do úst nalíti. Nesmírná žádost peněz vždy přináší člověku zkázu, bojím se, Madlenko, aby otci tvému a spolu i tobě neštěstí nepřinesla. Ale, Madlenko, ty víš, že tě miluji a že jsem pro tebe hotov vše učiniti. Co jsem od vás pryč, zachoval jsem si poctivým způsobem u svého mistra dvě stě zlatých, které mám u něho uložené, ale to jest všecko nic. Buď Madlenko jista, že se vynasnažím, abych hospodařil a šetřil, seč budu, abych si mohl nějakou ještě částku peněz uhospodařiti. Snad pak, až předstoupím před tvého otce, abych jej o tvou ruku požádal a ukáži mu svou poctivě uspořenou částku, snad se dá obměkčit — a svolí. Ty, Madlenko, čekej na mne tři léta — nevrátím-li se za ta tři léta, pak se vdej. Odeberu se nyní hned do světa, kde budu štěstí své hledati. Ty tedy budeš na mne tři léta a tři dny čekatí.«

Madlenka svolila. Aby slib jejich stal se přísahou, předstoupili oba před kříž, který opodál stál, tam klekli před Kristem Ukřižovaným a podavše sobě ruce, přísahali sobě. Madlenka že bude tři léta a tři dni čekatina Karla, třeba ji otec sebe více nutil, aby si jiného vzala, — a Karel, že se odebere do světa, aby své štěstí hledal, že bude peníze schraňovati poctivým způsobem, že se do tří let a tří dnů vrátí, a pak požádá otce o ruku Madlenčinu.

Přísaha byla vykonána a Karel s Madlenkou se rozešli. Ač nerad, dal mistrovi výpověď. Pověděl mu proč to činí, poněvadž ví, že mu takové mzdy nemůže dávat, aby si tolik uspořil. Mistr ač nerad propustil Karla se srdečným přáním, aby všemohoucí Bůh vyplnil tužbu jeho a byl mu ochráncem.

III.

Karel odešel do Rakous, kde přijal službu blíže Vídně u jistého řezníka a obchodníka s dobytkem, který kupoval z Uher, Čech a měl veliký obchod ve Vídni. Karel se do toho obchodu dobře hodil; pán si ho zamiloval, že mu svěřil nakupování dobytka v Uhrách i v Čechách a Karel uzavíral obchody ve velikých obnosech. Zdálo se, že s Karlem přišlo štěstí do obchodu toho.

Pán vida, jak přičiněním Karlovým obchod neobyčejně zkvétá, dal Karlovi ročně mnohem větší služné, a když se mu Karel svěřil, jaký slib učinil, slíbil mu, když u něho do tří let vytrvá, a bude-li mu štěstí ustavičně tak přáti, že doplní úspory Karlovy, aby měl pět tisíc, aby mohl požádati otce o ruku Madlenčinu. Karel celý blažen laskavostí svého pána, tím více staral se o rozkvět obchodu, aby se tak stal vděčným za dobrotu, kterou mu pán prokazoval. Konal cesty do Uher a tam kupoval dobytek, neb tam mu nejvíce výděлку kynulo. Uplynul rok první, uplynul i druhý; Karel hospodařil se svým služným a s příspěvkou, které mu pán uděloval, tak že úspory jeho valně se většily.

Tehdy ještě nebylo pošt, aby se psaní posílali mohla. Tak Karel nevěděl, co se v Svatoslavě u Ctiborů

děje, zdali mu Madlenka doposud věrnou zůstala čili nic. Spoléhal na její dobrotu a přísahu; těšil se, jako malé děcko, jak ještě uplyne rok třetí, aby se mohl vydati k domovu se svými úsporami.

V těchto třech letech, co Karel jako agent svého pána hlavně se zdržoval v Uhrách, kdež nakupoval dobytek a do Vídně posílal, dály se v Svatoslavě podivné věci. O Madlenku hlásilo se mnoho ženichů z blízka i z daleka, poněvadž se vědělo, že Madlenka je zbožná, ctnostná, bohatá a hezká. Madlenka odmítala každou nabídku krátkými slovy: »Já se vdávat ještě nebudu.«

Otec to první rok trpěl — druhého roku mu to již kroutilo hlavou — a tu přistoupiv k Madlence, pravil: »Holka, déle již ti toho nestrpím, abys pořáde ženichy odmítala — nyní již se rozmysli — a tento rok se vdát musíš.«

»Tatínku zlatý,« zvolala Madlenka, »nenuťte mne, já se ještě vdávat nebudu.«

Ráda by byla sdělila s otcem, že se vdávati nemůže, že je Karlovi přísahou zavázána, ale bála se otce, aby ho ještě více nepodráždila; proto raději mlčela.

»Holubinko moje, ty se nyní vdávat budeš,« sípěl otec, zlostí se chvěje »však já, jako že se Ctibor jmenuji, já tě přinutím!«

IV.

Ve Svatoslavě bylo posvícení a v hostinci veselo. Děvčata jako holubičky — jedna krásnější nežli druhá. Chlapci zpívali před muzikanty a tančili každý se svou milou — však ze všech děvčat nejlépe to slušelo Madlence, každý z hochů chtěl s ní tančiti, každý ji chválil, každý se o přízeň její ucházel.

Ctibor pouštěl veliké dýmy ze své ulmovky a vida, jak se chlapci o jeho Madlenku derou, tím byl tvrdším.

»To je jich, sousedko,« pravil k vedle sedící ženě u kamen, »okolo mé včeličky,« ukazuje na Madlenku.

»Však, sousede, dnes jsou zde bohatí chlapci, jsou tu z Biteše a z Domášova a všickni přišli k vůli vaší Madlence.«

Ctibor, slyše to, tím výše dal růsti své hrdosti; vstoupil do pokojíčku za světnicí v níž se tančilo, a kde již bylo hostů za všemi stoly. Sotva vstoupil, všickni jej vítali všickni, mu nabízeli sklenice, aby si zavdal a všickni mu nabízeli místa, aby si k nim přisedl. Hlavně soused Machovec, který vždy se Ctiborem na štíru byl, dnes hleděl Ctibora udobřiti a přinutiti, aby si vedle něho sedl. Ctibor uposlechl. Machovec jevil velikou radost a taktéž hosté, kteří u Machovců na posvícení byli. Začala řeč a všickni začali chváliti Madlenku, až konečně vyšlo, že soused Řeřicha z Domášova přišel proto na posvícení k příbuznému svému Machovci, aby požádal Ctibora o ruku Madlenčinu pro svého syna Floriána.

Řeřicha byl zámožný soused v Domášově, měl jenom dvě děti, syna a holku a mohl každém dítěti pět tisíc dáti. Proto také dělal pána, rád se chlubil svým majetkem, až i s každým se pohádal. Měl v Domášově bratra a tento i jeho synové byli též rádi svárliví. Řeřicha, aby se Ctiborovi zalichotil, vypravoval, jak Ctiborův statek jest daleko rozhlášen pro upravené a výnosné lučiny, a zvláště že hospodář požívá ve všech vesnicích ve vůkolí chvály a cti. Proto že každý se uchází o jeho hodnou Madlenku, a ačkoli již mnohý ženich dostal košíčkem od Madlenky, on že doufá pevně, že jeho Florián košíčkem nedostane, poněvadž je hoch statný, dobrý hospodář, má pět tisíc a jest z dobrého rodu.

Všickni začali chváliti Řeřichu a syna jeho Floriána dodávajíce, že Ctiborovi nikdy se již takový ženich nepřihlásí. Ano Florián přiblížil se ze světnice do pokojíčku a zavdal Ctiborovi; tak vlídně se k Ctiborovi choval, že se mu hoch zalíbil. Všickni u stolu, zvláště Machovec, nutili Ctibora, aby si od nich na přátelství připíjel; Ctibor máje radost, že se mu Machovec ponížil a celé jeho přátelstvo, a že se o přízeň jeho ucházejí, tím více sobě přihýbal. To vida Machovec, počal kouti železo, dokud bylo žhavé. Věděl totiž, že Madlenka se Karlovi zapřisáhla, že si žádného nevezme, nežli jeho, a že na něho bude čekati tři léta. Viděl je, jak si přísahali věrnost u kříže, aniž by ho byl Karel s Madlen-

kou zpozorovali. Machovec z celé duše své nenáviděl celý rod Ctiborův, zvláště Madlenku, poněvadž o ní šla všude velmi dobrá pověst. Karlovi ji nepřál, protože byl Karel hodný hoch a udělal by Madlenku šťastnou, a pak měl též na Karla svrchu, že často, když ještě chodil do školy, pro Karla Machovcovy děti bývaly ve škole trestány, protože Madlence příkoří činívaly.

O Floriánovi věděl, že je zbujník, křikloun, ano i opilec, a když mu dá Ctibor Madlenku, že se Florián přiznání na Ctiborův statek, bude Madlenku soužití a trýzniti a Ctiborovi, jako výměnkáři, bude dělati všecka možná příkoří; tím se pomstí jak Ctiborovi, tak Madlence, tak i Karlovi. Proto mu také nyní nejvíce na tom záleželo, aby ke Ctiborovi se co nejpřátelštěji choval a tak daleko to přivedl, aby Řeřicha se Ctiborem učinil námluvy a Florián obdržel Madlenku. Proto také nyní Machovec upotřebil vší své výmluvnosti, aby k námluvám veřejně došlo, přede všemi přítomnými, a aby se to všude rozneslo, že Madlenka jest již zasnoubena s Floriánem; věděl, že Ctibor velmi na čest jde a pak slibu svého již nezruší.

Proto tedy vytáhl Machovec všecka stavidla své výmluvnosti, aby Ctibora přinutil ke svolení. Ano všichni hosté kolem mu pomáhali, až konečně Ctibor si dal říci a svolil. Věno též umluveno a to jak ženichovo tak nevěstino. Florián měl obdržeti pět tisíc zlatých ve třech lhůtách pololetních, pár volů a dvě krávy; Madlenka celý Ctiborův dvůr — a ze dvora měl se vypláceti výměnek, jak se obyčejně dával.

Úmluva byla dělána před tolika svědky. Ctibor si podal s Řeřichou ruce a políbili se. Ctibor dal zavolati Madlenku, aby s ní sdělil, že Florián jest jejím ženichem. Madlenka slyšíc to zbledla jako stěna a počala se na celém těle chvěti. Otcí před tolika svědky odpověděti nechtěla, že si Floriána nevezme, a také náhlým dojmem celá jsouc zděšena, nemohla ani mluvit.

Sousedé vykládali si jednání Madlenčino za ostýchání a upejpání, vložili ruku její do ruky Floriánovy a tak s Madlenkou dělali, že chudák ani nevěděla, co se s ní děje. Úmluva tato považovala se za platnou, a jednání Madlenčino za svolení.

Madlenka nemohla již déle zůstat v hostinci. Hlava jí šla kolem a musila býti dovedena domů a do postele uložena, kde horečka se o ní pokoušela. Volala ustavičně: »Karle, co tomu řekneš, já svou přísahu zrušila! — svou přísahu zrušila!« — a podobná slova vykřikovala po celou noc. Ráno se utíšila a spánkem posilnila.

Matka její, která celou noc u ní bděla, slyšela slova její, která ze sna a v horečce mluvila; když horečka povolila a zdálo se, že Madlenka z nemoci vyvázla, tázala se Madlenky, co znamenají ta slova, která ze spaní mluvila. Tu teprv Madlenka otevřela srdce své matce: »Drahá maminko, já jsem nešťastná,« a sdělila s matkou celý průběh věci a spolu též přísahu, kterou učinila Karlovi. Matka přece pocítila útrpnost s Madlenkou.

»Drahé dítě,« pravila, »vím jaký jest to hřích, kdo přísahy nedodrží, mohla bys býti nešťastnou v celém životě svém, ale do třech let tvého slibu chybí ještě půl roku. Ač nevíme, co se s Karlem ve světě děje, zdali tobě zůstal věrný, aneb zdali tolik jmění bude moci otci přinést, co požaduje: budu tebe dítě mé podporovati; budeme se sňatkem oddalovati až za půl roku, a jestli Karel nepřijde, budeš si musit vzít Floriána.«

Florián mezitím docházel k Ctiborovým a tvářil se jako nastávající zeť. Madlenka byla chladná, bledá, a tak ta Madlenka, která dříve byla zdravá jako růže počínala slábnouti a vadnouti. Každý se divil, co se to s Madlenkou stalo. Matka pověděla Ctiborovi, čím se jí Madlenka svěřila. -- Ctibor však nechtěl o Karlovi ani slyšeti a ujišťoval, že Karel nikdy si pět tisíc uhospodařiti nemůže, zvláště ne za tři léta, a pak — synkovi baráčníkovu dcery své nedá. Stál na tom, aby Madlenka se odhodlala, aby veselka mohla býti co nejdříve slavena.

Byla to strašná rána pro Madlenku; ani vlastní otec neměl s ní milosrdenství. Madlenka vadla dále, vzdychajíc: »Vadne růže, vadne, škoda toho děvčete,« jak píseň tu ráda byla zpívala; proto také s veselkou musilo se pořád odkládati, ačkoliv vše bylo připraveno.

V.

Floriánovi bylo podivno, že Madlenka k němu je chladnou a že čím dále tím více vadne a chřadne. Jedenkrát zmínil se o tom Machovci a podotkl, že i s veselkou se pořád odkládá. Machovec však s ním sdělil, že Madlenka učinila přísahu Karlovi a že byl sám očitým svědkem toho, jak si u kříže přísahali. Ctibor učinil námluvy proti vůli Madlenčině, Madlenka že Floriána nemiluje, a matka, hová Madlence, jež hledí čím dále prodloužití čas k veselce, až by uplynuly tři roky; když by se Karel s penězi navrátil, že by Madlenku dali Karlovi a Florian že by ostrouhal.

Florian, jsa povahou beztoho hněvivý, popudlivý a vzdorovitý, pevně si umínil, že Madlenku dostati musí, ať chce, nebo nechce! Kdyby měl Karel přijíti, že ho zabije; strašná nenávist se zahrnízdila v jeho srdci proti Karlovi po řeči Machovcově.

Florián pořád naléhal, aby veselka byla urychlena; Madlenka však pro churavost svou pořád odkládala. Konečně odkládati se nedalo; tři léta jižjiž se končila a o Karlovi nebylo ani »slychu«.

Madlenka již sama začala pochybovati o Karlovi, že by se vrátil; rojily se jí v hlavě myšlenky, že na ni již zapomenul, nebo že snad zemřel. Proto nedocházejí o něm žádné zprávy.

Konečně uplynula tři léta a zbývaly jenom třidny. Každý z těch tří dnů zdál se býti Madlence věčností. Ohlášky s Floriánem již byly prošlé, již byla též na učení a přibližoval se den, kdež měla jeti na oddavky. Teprve v posledních dnech se Madlenka dověděla, že Florián je ožralec — surový vzteklý a mstivý, ano že i dvě nevinné dívky k pádu připravil. Ač vše otci a matce sdělila, považovali to rodiče za holé klepy o Floriánovi schválně roztrušované a otec trval na svém, že s veselkou nesmí se již otálet; tak ubohá Madlenka měla býti jako oběť na popravu vedena. Nikoho neměla, kdo by ji vysvobodil a otec o Karlovi slyšení nechtěl; matka radila, aby již na Karla nemyslila, protože přísaha její je již vyplněna, když tři léta již prošla a

Karel nepřicházel. Též třetí den přes tři roky míjel; večer se chýlil a Karla tu nebylo.

Hudba hrála zastaveníčko, kuchařky vařily a pekly, hosté byli již sezváni a ráno se mělo jeti do Biteše do kostela na »vdatve«. Madlenka celou noc nespala. Ráno vzešlo slunce — a Madlenka celá udušená a uplakaná klečela u lože; držíc růženec, modlila se ke Královně nebeské, jejíž obraz měla nad lůžkem: »Královno nebeská, zachraň mne, když nemám dostati Karla — nežli bych si vzala bídníka Floriána a s takovým bídníkem sdíleti měla život svůj — raději chci umřítí.«

Čas míjel, nikdo Madlenku vysvoboditi nepřicházel.

Konečně nezbývalo Madlence nic jiného, nežli se strojit. Vystrojili ji do velmi drahých šatů; velice jí vše slušelo, ale obličej její byl bledý jako stěna. Madlenka smutná — odhodlaná — zdálo se jí, že ji vezou na hřbitov a ne na vdatve. Hosté se scházeli; konečně, když sobě popili, otec a matka udělovali snoubencům požehnání; však otec a matka nedoříkali ho; Madlenka v tom omdlela.

Když přišla k sobě, Florián skřípal zlostí zuby, ale co mohl, přemáhal se; Madlenku naložili na vůz a jelo se do kostela. V Biteši při oddavkách Madlenka zase omdlela — však považováno vše za svolení — a byla přece s Floriánem oddána. Po oddavkách zajelo se do hospody, kde se pilo a tančilo až pozdě do odpoledne, načež se jelo k obědu. Svatebčané zrovna dojeli do prostřed Bitešských lesů.

V tom jde osm statných mužů, všickni silní a velcí naproti nim. Uprostřed nich jde Karel. Jak jej Madlenka zhlédla, vykřikla: »Karle — Karle, proč jsi dříve nepřišel!?!« — a omdlela.

Ženich zlostí hoře a poněkud jsa napilý, počal Karlovi spílati; vyskočiv s vozu vytáhl nůž a bodl Karla zrovna do prsou. Soudruzi Karlovi, řezničtí to tovaryši, jež byl Karel s dovolením pánovým s sebou na veselku jako své hosty vzal, počali Karla brániti. Nebylo však nic platno, Karel klesl mrtev k zemi vražednou rukou Floriánovou. To vidouce soudruzi Karlovi, vytáhli nože a bodli Floriána, který mrtev klesl. V tom přátelé Floriánovi i otcové ženicha i ne-

věsty seskákali z vozů — nastala krvavá řež mezi chasníky řeznickými a svatebčany. Dále klesl k zemi Machovec, Ctibor, Řeřicha, syn Machovcův, ženatý syn Ctiborův a jeden z chasníků řeznických. Madlenka přisedši k sobě, otevřela oči, a vidouc Karla mrtvého v krvi na zemi ležeti a co se kolem děje, vzala ji taková lítost, že jí puklo srdce.

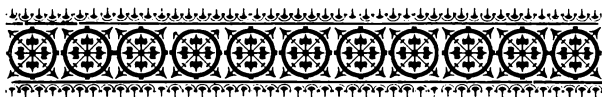
Krvavá řežba se ukončila, ale devět mrtvých zůstalo na místě, kteří též na tom místě pochováni byli. A na hroby jejich byly postaveny dřevěné kříže. Uprostřed pochován jest Karel — nešťastný Karel, jenž má nejvyšší kříž, po pravé straně jeho jest pochována jeho věrná Madlenka a po levé straně manžel její Florián. Po obou stranách jsou pochováni otcové, totiž Ctibor a Řeřicha, pak Machovec se synem, konečně bratr Madlenčin a řeznický tovaryš. Karlův kříž je nejvyšší, druhé kříže nižší a nižší, až krajní nejnižší; všichni leží podle sebe v jedné řadě.

Karel skutečně přišel po třech letech a třech dnech domů; nesl s sebou pět tisíc zlatých, jež Ctibor požadoval; upřímné soudruhy své vzal s sebou na veselku. Však dověděl se, že již zítra má Madlenka veselku, nešel již k Ctiborům, ale šel se soudruhy svými odpoledne do Biteše, kde se v lesích se svatebčany potkal a kdež pro vzteklé a nerczvážné jednání Floriánovo tolik životů lidských padlo.

Lid okolní vypravuje, že jest nucen na kříže dávat věnce po celé léto, nebo kdyby prý se věnce neobnovily, bývá prý slyšán hukot v lesích po obou stranách silnice a obyčejně prý se budto vozkům, aneb lidem kolemjdoucím nějaké neštěstí přihodí. Kdokoliv jde kolem těchto devíti křížů, každý se pomodlí za duše devíti nešťastných, a až půjdeš, chlapče, zpět, vzpomeň si tam u těch křížů, co jsem ti povídala. Pomodli se tam i ty za jejich ubohé duše a pamatuj si vždy, že lidská pýcha a nadutost, dále hrubá a mstivá povaha člověka vždy ve zkázu uvede.

Tak skončila babička »Pod skálou«. Otec a já poděkovavše jí, dali jsme jí almužnu a ubírali se domů.

Jakub Krčín z Jelčan.*)

Krajina Třeboňská na jihu českém, rovinatá, plná rozsáhlých rybníků, činí zvláštní dojem na člověka, když v jasnu slunečním vidí vůkol sebe hladiny vod, tak že se zdá, že se nenalezá zde v krajině české, nýbrž někde poblíže Vlašských Benátek a že zabloudil do rozsáhlých lagun světovládné bývalé benátské republiky; proto také městu Třeboni, obklíčenému kol kolem mohutnými rybníky, říká se, že jest českými Benátkami.

Krajina Třeboňská jest rozsáhlá rovina, plán, která se táhne od Dolních Rakous podle řeky Lužnice až k Soběslavi, dosahujíc někde až 23 km. šířky; celkem zaujímá skorem 10 čtverečních mil. Přerозkošná vyhlídka do krajiny té ukazuje se nám zvláště z hor Novohradských, odkud ve sluneční záři vidíme na stavodních hladin, rozlehlých to rybníků, mezi nimiž vyčnívají věže chrámů farních a četné vesnice jako ostrůvky mezi třpytnými vodami. Počtem i obšírností pověstny jsou rybníky zdejší a z těch obzvláště Rožmberk, jenž sám jediný zaujímá plochu 722 hektarů. Po něm vynikají nad ostatní rybníky: Horušický, Dvořiště, Záblatský, Tisý, Koelšřov, Bošilecký, všecky na jediné prostoře mezi Třeboní a Veselím; na druhé straně vedle Třeboně pak rybník Svět a Opatovický, konečně z četných rybníků okolí Chlumeckého rybník Stankovský, půvabnou polohou i hloubkou známý. Na samotném panství Třeboňském zaujímají všecky rybníky úhrnem přes 9000 jiter čili přes 5143 hektarů výměru.

*) Použito listin archivu Třeboňského, Bechyňského a hlavně díla Čechy. — V jihovýchodních Čechách od Otty v Praze.

K rybníkům druží se řeka Lužnice, která z Vito-razska, bývalé župy české, protéká rovinou Třeboňskou.

V dávných časech byla celá rovina Třeboňská pokryta jezery, močály, rašeliníšti a mlaky divopustými, tak že celá ta krajina byla velmi spoře zalidněna; jenom místa z mlak těch hojných vyčnávající byla zalidněna a zúrodněna. Celá ta planina patřivala většinou pánům z Růže čili Rožmberkům. Teprve ve věku XVI., když rybníkářství v Čechách vůbec a na panstvích Rožmberských zvláště počalo se zvelebovati a povznoslo se k dokonalosti znamenité, učiněna pomoc vydatná založením dvou velkých stok či průplavů, až na naše doby zachovaných, které močály a mlaka v celé Třeboňské rovině vysušily a krajinu tu k obydlení způsobitou učinily; vždyť dříve město Třeboň stálo jako na ostrově uprostřed těch močálů a mlak a bylo skorem vodní pevností, k níž od nikud nebylo přístupu. Hned za branami města byly močály, kudy vozem s těží lze bylo projeti. — Ze stok těch jest hlavní »Nová stoka«, také »Nové řeky« zvaná, spojující řeku Lužnici od samoty Kazdy s Nežárkou u samoty Lapice v délce 13·6 km. Nové řeky povstaly současně s rybníkem Rožmberským r. 1584—1585 za tím účelem, aby přebytečná a tudíž hrázím rybníka toho nebezpečná voda odváděla se do Lužnice, kteráž tímto rybníkem protéká. Druhá pak hlavní stoka jest »Zlatá stoka«, která veliký užitek přináší; říká se, že za každou hodinu dukát. Tuto stoku započal dělati počátkem XVI. století Josef Štěpánek z Netolic, chvalně známý již rybníkář na českém jihu. Stoka ta počínala prvotně u samoty Kazdy, později však byla od proslulého regenta panství Rožmberských, Jakuba Krčína z Jelčan, vedena od samoty »Pilař«, na blízku nynějšího nádraží, aby přinášela čerstvou vodu rybníkům Opatovickému, Tisému, Kaňovu, Světu, Koclířovi atd., rybníkům to po Rožmberském největším u Třeboně. Délka celé stoky až na místo, kde se slučuje s Lužnicí, dosahuje 6 mil. Nejvyšší dokonalosti v celých Čechách dosáhlo rybářství v rybnících na Třeboňsku. Od století XIII. až do XVI. po celých 300 let zakládaly se zde tyto světoznámé rybníky a slavný rod Rožmberský vynaložil na ně přemnoho peněz. Z mužů, kteří

se svým věhlasem při zakládání rybníků těch velice osvědčili, byl Štěpánek z Netolic, porybný Rožmberský na Třeboňsku, a pak nejvíce Jakub Krčín z Jelčan, jenž krajinu Třeboňskou odvodnil, vysušil, a nejvíce rybníků nejen na Třeboňsku ale i na všech panstvích Rožmberských založil. Muž ten, ač nestudoval jako za našich dob věd technických, byl od Boha takovým důvtipem nadán, že i jeho nepřátelé jemu se obdivovali. Doposud na celém českém jihu nebylo většího znatele vodních staveb nad něho. Provedl tak důmyslná a účelvatná díla, že sami páni z Rožmberka jeho důvtipnosti se divili, a lid doposud, ač od jeho úmrtí tři sta let uplynulo, zachoval jej ve vděčné paměti, ví a vypravuje si, že ty památné průplavy čili Stoky zlaté a Nové, tolik velikých rybníků, zvláště pak rybník Rožmberský, stavěl Krčín, jenž ode všech jest uznán za nejdůmyslnějšího stavitele vodního v celém království Českém.

Jakub Krčín z Jelčan narodil se z chudého rodu, který od krále Vladislava II. byl do stavu zemanského povýšen a dostal v erbu papouška zeleného v modrém poli. Jakub Krčín sepsal sám ve verších životopis svůj, dle něhož narodil se v neděli před velkým sv. Jakubem roku 1535. V mládí svém vedl veselý ano i prostopášný život, až konečně seznal, že jest na cestě nepravé, opovrhl rozkošemi světa a prostý vážný život si oblíbil. Kdy vstoupil do služby Rožmberské neudává, ale r. 1559 objevuje se jako úředník 24 roků starý u převora Borovanského blíže Třeboně. Tam hospodařil tak vzorně, že i pan Vilém z Rožmberka byv naň upozorněn, přijal jej za podpurkrabího v zámku Č. Krumlovském. Pro zásluhy své stal se po roce purkrabím s ročním platem 40 kop, jsa mladík 27 roků starý. Bystré oko jeho spozorovalo hned, jak úředníci Rožmberští hospodaří spíše pro sebe než pro pána svého; proto uskrovnul platy jejich a víno pánům radům zapovídal; přísně zakročil proti těm, kteří zvěr stříleli, ano i na hrdle některé pytláky, kteří si nechťeli dáti říci, trestal. Zvelebil pivovar Č. Krumlovský, kde kázal bílá piva vařiti, a postavil a zařídil pivovar Plavnický, který až doposud dobrým pivem se proslavil. Postavil mnoho ovčínů a zavedl chov ovcí, zařídil mnoho poplužních dvorů,

aneb rozšířil staré, a dal mnoho půdy ladem ležící na pole a luka vzdělati. Též nové rybníky a stoky jal se vyměřovati a říkával, že umění to jest mu od Pána Boha přidáno. Také vyměřil stoku od Libějic o mnoho lépe, než byla stará; od Žáru ku Kapínosu udělal stoku před očima pana vladaře, který se velice dovednosti jeho divil; nechtěl ani jako i jiní v možnost toho věriti. Však druzí Rožmberští úředníci ano i sám spravedlivý kronikář Březan nenalezali obliby v činech Krčínových; posmívali se mu, tupili jej a hlavně záviděli mu vše, co on dovedností svou a důmyslem oprav na všech panstvích Rožmberských provedl. Proto také Krčín ve svém životopise sobě naříká, že hned zprva počal se mnohým nelíbiti za to, že činil vůli pána svého nic nedbaje na žádného; však že Bůh, na kterého spolehal, opatřil ho poctivě proti vůli všech zlých lidí.

V devátém roce služby své vyhlášen byl Krčín za nejvyššího regenta všech panství Rožmberských s mocí skorem neobmezenou. Však povýšení toho zasloužil si Krčín a hodným se ho učinil. Byl li dříve již pilným a spravedlivým úředníkem, tím více nyní se přičiňoval, aby seč byl, vše na panstvích Rožmberských zlepšil a příjmy pána svého co nejvíce rozmnožil. Arciť samo úřednictvo Rožmberské, jež více si hledělo vlastních prospěchů, činilo mu největších překážek, chtěje jej u pana vladaře očerniti a osočiti; však Krčín svou neohrožeností a pevnou vůlí vše přemohl, odpor jejich zlomil a za to povýšen jest v milosti páně Vilémově nade všecky za věrné a užitečné služby své štědře byl obdařen dvorem Leptačem u Netolic se dvěma vesnicemi, což později výhodně vyměnil za statek Sedlčanský. Dav totiž Leptač dříve »pěkně divným hospodářstvím a myslivostí vymalovati, chuť k němu panu vladaři učinil, tak že pán sobě to místo k zvůli a kratochvíli oblíbil« — odtud přezval jej také »Kratochvílí« a zřídil při něm velikou oboru, jaké doposud v Čechách nebylo

Kromě průplavů »Nové řeky« a »Zlaté stoky« jest rybník Rožmberský jedním z největších děl páně Krčínových, nepočítajíce v to rybníků a stok mnohých, které Krčín za svého působení postavil a zařídil.

Rybník Rožmberský mýnil zaříditi již předchůdce jeho Štěpánek z Netolic, však pro mnohé jiné nákladné podniky na panstvích Rožmberských k podniku tomu nedošlo, až teprv za rázného a podnikavého Krčina, který se jal v roce 1584 ve středu po Božím vstoupení »beze všeho strachu, bezpečně a vesele« dílo toto obrovské podnikati, zakládal rybník v rozloze více než 1250 jiter.

Dílo toto potřebovalo na ty časy ohromného nákladu. Z dopisů a poznámek Václava Spulíře z Jiter, tehdejšího hejtmána Třeboňského dovídáme se, že bylo při tom 700 až 800 lidí z panství Rožmberských střídavě po týdnech zaměstnáno a chrastím, jež poddaní z devatenácti vesnic dováželi, když obrovská hráz nejprve kolím byla vytlučena, vypěchována. Povožů k odvážení země a k přivážení staviva byl nesčíslný počet. Dělníkům přesporním pekl a rozdával se panský chléb a pracovníkům najatým, pověstným českým rybníkářům a Vlachům vypláceno denně mzdou hotovou. Pan Vilém dával sobě zasílati každého téhodne podrobné zprávy o postupu práce. Při všem úsilí trvala práce plných pět let. A když potom rybník napuštěn jest vodou, obrovská ta hráz ukázala se býti přece slabou — trhla se uprostřed a musila býti na kvap druhou struhou sesilována. S jakou těžkostí práce ta se děla, zřejmo z dopisu datovaného r. 1590 od Čenka Holzsporera z Hosteina, hejtmána na Nových Hradech, že k podniku tomu 1600 lidí na dva týdny k Rožmberku bylo objednáno. Když pak byla hotová již hráz, duby ve čtyřech řadách osázena, napuštěn jest rybník podruhé a 2200 kopami ryb osazen. Nyní když se rybník Rožmberský loví, teče voda z něho více jak šest neděl a naloví se z něho více jak 1500 metrických centů rozličných ryb, kaprů, štik, candátů, a jiných menších druhů ryb, ač jest rybník ten většinou písčitý a nepodává rybám mnoho potravy. Z toho viděti lze, jaké důležitosti rybník ten jest a kdyby byl Krčín nic jiného byl nepořídil, nežli jen rybník Rožmberský, byl by pro dílo to již mužem velice slavným. Na hrázích všech Rožmberských rybníků jsou mohutné duby, přes tři sta let staré, z nichž mnohé se již stářím svým rozpadávají. Ty všechny

dal Krčín nasázeti, a tyto přes 300 let staré duby, praví to veteráni, jsou do dnešního dne očitými svědky slávy a slavných skutků Krčínových.

Krčín již na první pohled seznal, kde by se rybník dal zařídit. Učinil o tom návrh pánu svému a již stavěl. Tak vypravuje pověst zachovaná v okolí Blatce na osadě Sudoměřické. Jednou jel Krčín z Blat přes Hodětín z Blatce do Bechyně, kde pan Petr Vok sídlil. Na cestě usnul. Kočí, který ho vezl, pohlížel na tu krajinu a nahlížel, že by se zde rybník mohl zařídit. Polo hlasitě pravil k sobě: »Kdyby pán můj nespal, zajisté by se mu krajina tato hodila, že by zde zařídil velký rybník.« Krčín ho zaslechl. Otevřel oči, prohlédl si krajinu, a přijeda do Bechyně, hned učinil panu Petru Voku návrh, aby pod Blatcem zařídil rybník. Pan Petr Vok z Rožmberka souhlasil a ještě toho roku stavěna hráz velikého rybníka. Všude na hrázích rybníků, které Krčín zařídil, zasadil duby, očitě svědky svých podniků. Proto ještě národní píseň praví na Sudoměřicku: »Okolo Blateckého (rybníka) duby se zelenají!«

Vznešený rod Schwarzenberský, jemuž nyní náleží panství Třeboňské, nenechává duby ty na hrázích rybníků svých porážeti, aby tyto starci a očití svědkové Krčínových prací i do budoucích věků hlásali potomkům zásluhu předkův.

Zatím, co v stavbě Rožmberka pokračováno bylo, pronikla chvalná pověst o Krčínovi »kterak dobře na rybnících rozumí se«, až k samému císaři Rudolfovi II., který zvláštním listem vyžádal si při panu Vilémovi propuštění Krčínovo »k spatření rybníků královských« na panství Poděbradském. Rybník Rožmberk byl posledním dílem Krčínovým ve službě pánů z Rožmberka. Vykonav je odebral se s druhou manželkou svou, nedávno před tím pojatou dcerkou Jana Zelendara z Prošovic, v život soukromý na vlastní svoje statky, k nimž kromě Sedlčan náležely: Nový Hrádek, Křepenice, Obděnice, Sloupné, Třebenice, Petrovice a Tismyčka. Tam hospodařil vzorně, obnovoval chrámy Páně, zakládal dobročinná nadačí a byl celkem velmi dobrý a horlivý katolík; rád navštěvoval služby Boží a byl v nábožnosti příkladem s celou svou rodinou svému poddanému

lidu. Byl sám pánem velmi milostivým, který poddaným svým činil velmi mnoho dobrého. Zanechav z druhého manželství šest dcer, zemřel r. 1604 a pohřben jest v Obděnickém chrámu Páně, kde posud viděti jest mramorový jeho náhrobník s významným nápisem latinským nepochybně od samého Krčína složeným.

Krčín byl vynikající duch té doby. Ač inženýrství se neučil, neb za tehdejších dob ani se tomu na vysokých školách nepřednášelo, vynikl svou zkušeností velice nade všecky vrstevníky své doby. Však, jsa muž skromný, nepřipisoval zásluh těch sobě, nýbrž říkával, »že jest mu to přáno od Pána Boha.« Ač měl mnoho závistníků, nikomu se nemstil, každému byl přítelem. Pánům z Rožmberka sloužil upřímně a poctivě s celým tělem a duchem svým. Z listů jeho v archivu Třeboňském zachovaných ku pánům z Rožmberka, hlavně pak k panu Vilémovi, zřítí lze jeho rovnost, upřímnost a uctivost, nikde však podlízavost. Při muži tak železné vůle a pronikavé práce technické a hospodářské obdivu hodna jest jeho záliba v básnictví, neboť i svůj vlastní životopis sepsal ve verších. Byl milovníkem též malířství; hrad Leptač, nyní Kratochvíl, dává o tom posud svědectví. S alchymií, která tehdáž v celých Čechách, zvláště u císaře Rudolfa II. byla oblíbená, se také obíral; zbožnost jeho byla vzorná, neb každou práci s Pánem Bohem začínal a konal. Pověst z okolí rybníka Rožmberského vypravuje, že nežli se stavbou rybníka se započalo a 2000 dělníků, povozníků a jinak zaměstnaného lidu se sešlo, všickni na těch místech, kde nyní stojí hráz, museli pokleknouti a Krčín sám na hlas se modlil, prose Boha za zdar k velkolepému podniku tomu. Každého dne z rána, nežli se pracovati počalo, musel se dělnický lid pomodlití a tak se též dělo, když hráz byla dodělána a rybník napuštěn; tu Krčín vzdával díky Bohu se vším lidem na hrázi klečícími, že jim pomocí přispěl, že dílo to dokonáno jest bez každé zvláštní pohromy.

V okolí Obděnickém na Sedlčansku, kde tělo jeho odpočívá, ještě doposud vypravuje si lid o dobrém a šlechetném Krčínovi a dobrotivých jeho šesti dcerách, které do stavení a příbytků chudých a nemocných dary,

peníze ano i jídla připravená donášely a tak podporovaly chudé a nemocné. Lid vypravuje o nich, že nezemřely, ale že v jedné skále, u »kazatelny« zvané, žijí, a že vyjdou a zaujmou zase statky, jež otec jejich Krčín v držení měl.

Dokud budou rybníky na českém jihu, a na hrázích jejich mohutné duby, vážní svědci dávné minulosti, dotud bude lid jihočeský pamatovati na moudrého, spravedlivého, příčinnivého a zbožného Krčina.

Klášteříček, vdovské sídlo paní z Hradce a Slavatovek.*)

V Jindřichově Hradci, zrovna naproti klášteru Františkánskému, rozkládá se prostorná budova jednopatrová s velikou zahradou, kteráž spojena jest přes silnici s kůrem protějščího klášterního kostela zděnou chodbou, spočívající na mohutných pilířích, jež jako vysoká otevřená brána se klenou na klášterskou ulici. Prostorné budově té dosud říká se v městě i okolí »klášteříček«; nyní jest v ní c. k. okresní soud a berní úřad.

Tato budova bývala vdovským sídlem paní z Hradce a Slavatovek, které tam svatý, bohumilý život žily, odloučeně od světa jako klášternice, pro kteroužto právě příčinu jejich dům v lidu nazýván jest »klášteříček.«

V dávných dobách středověku, i za doby reformace žily české paní šlechtické život velice jednoduchý, samy pracovaly a nábožnost jejich byla tak vzorná, že šlechtičny české pro svou střídmost, pracovitost a bohabojnost byly vzorem ženám stavu měšťanského i poddaného.

*) Použito článku prof. Josefa Vávry o katolických paních v Čechách za doby reformace. Sborník historického kroužku 1895, sešit 4.

Takovými ctnostmi vynikaly také mnohé paní z přední šlechty české, z rodu pánů z Jindřichova Hradce. Tato dynastie panská vládla znamenitým jméním: statky její Jindřichův Hradec, Kardašova Řečice, Žirovnice, Kumžak, Telč, zaujímaly souvislý prostor 90.000 hektarů, větší, nežli mnohé knížectví v Německu.

Jedna z paní těch znamenitých byla Anna z Hradce, z Rožmberka zvaná, která několikrát byla provdána; posledně za Jindřicha z Rožmberka. Toho času opustili Premonstráti svůj chudý klášter v Milevsku a byli přijati na faru v Jindřichově Hradci, kdež jejich opatu Janovi byla svěřena duchovní správa; ostatní bratři byly jeho kaplany. Ježto však všickni byli již načichlí novotami lutheránskými, stalo se město za jejich působení v Hradci lutheránským. Horliví katolíci byli takovým působením mnichů milevských velice rozhořeni, a paní Anna z Hradce ze svého zátiší v klášteříčku dobře všecko pozorujíc, častěji a velmi trpce stýskala si do nehodného opata svému bratru panu Jáchymovi z Hradce. Tak psala mu r. 1552: »Pane bratře muoj milý! Poněvadž Vám žádám na Pánu Bohu všeho dobrého a nejlepší duši i tělu, nemohu toho pominouti, abych s Vámi zmínky neučinila strany toho nájemníka, (totiž opata Jana) kterému jste své ovčičky svěřili a poručili, jak on je zle pase; neb takto sedm let zkazil a zrušil zpověď. Komužkoli šel s tělem Božím, žádného nezpovídal, než každému tak podal, a nyníčko již toho dopouští, když má kdo umřítí, že farář strážský sem přichází a tu jim po domích slouží, pod obojí podává a opat při tom jest a káže půjčiti od fary kalichu a jiného mešního roucha. Bez pochyby že jsou předkové naši těch klenotů a jiného všeho, což k Božímu domu náleží, nenadali proto, aby ti v tom spolek měli, kteří se nesrovnávají s církví svatú. A tak jest již k tomu přišlo, málo jich jest okolo všeho ryňku, kteří by při víře křesťanské zůstali, a někteří, by měli hned na smrt jíti, nevědí, na čem jsou. Mé srdce jest nad tím tuze lítostivé a žalostivé, že jsem se toho kdy dočkala. Jak ten váš nájemník sobě Boží domy váží a jak s nimi za-

chází, jest lítostivá věc proti tomu, v jaké jsou poctivosti prve držány byly.«*)

Však pan Jáchym z Hradce, jež ve Vídni a v Praze u nejvyšších úřadů se zdržoval, sám počal se chýliti k luteránství a dlouho nezakročoval proti zhoznému působení nešťastného zluteranštělého opata Jana v Jindřichově Hradci. Ale na prosby své manželky a své sestry, které jej tak vroucně prosily, aby víře předků svých věrným zůstal dal si říci; ano stal se tak horlivým katolíkem, že pak jen katolické faráře do Hradce a na fary své usazoval, a když r. 1564 Minorité opustili svůj klášter u sv. Jana v Hradci, aby zachovali hynoucí svůj klášter v Jihlavě, zřídil pan Jáchym z Hradce v tomto uprázdneném klášteře »špitál« pro 40 chudých z města a panství svého, přiděliv k němu tři dvory, několik rybníkův a mnoho lesa. Podnes zachovává se u sv. Jana v Jindř. Hradci a jest velikým dobrodiním schudlým měšťanům hradeckým a lidu z panství. Dosud zachoval se ve světnici obraz mrtvého pana Jáchyma, mistrně malovaný, s nápisem a příslovím páně Jáchymovým: »Co pro Bůh dám, to napřed mám; co po mně zůstane, Bůh ví, komu se to dostane.«

Takový vliv měly tyto šlechtné paní, zvláště paní Anna, na svého bratra Jáchyma, jež tolik dobrého až na naše časy způsobila!

Po smrti pana Jáchyma z Hradce uchýlila se také jeho vdova do osamělého klášteríčka, aby tam vzdálena ruchu světského žila v pobožnostech. Majíc o to péči, aby hradečtí měšťané stali se zase katolíky, chtěla do Hradce již tehdy uvésti Jesuity, což se jí však nepodařilo. Syna svého Adama z Hradce, jež co nejbedlivěji vychovávala, prohlásila v jeho 19. roce za zletilého a bydlela v klášteríčku, svatý život jako jeptiška vedouc po 15 let; umřela r. 1580 dne 12. prosince v týž den, kdy utonul někdy její choť pan Jáchym z Hradce, na cestě z Vídne do Čech propadnuv se na mostě přes Dunaj. Pan Adam z Hradce pro svůj věhlas dosáhl nejvyšších hodností v zemi. Byl rozhodný katolík byv

*) Dvorský, paměti deér a žen českých č. 73. Rull, Monografie Jindř. Hradce.

od své matky a svých tet vzorně [po katolicku] vychován. Za choť svou pojal velice zbožnou katolickou hraběnku, Kateřinu z Montfortu.

S ní měl čtyři děti: Viléma, Jáchyma Oldřicha, Annu Kateřinu a Lucii Otílii.

Když r. 1594 pan Vilém z Rožmberka zemřel a ve Vyšším Brodě ve hrobce byl pochován, také pan Adam z Hradce jsa příbuzný, toho pohřbu se účastnil; tu se mu zalíbil páter Jan Vivarius z Cách, jesuita regens pražského konviktu, jenž pohřeb pana Viléma vedl. Poučiv se o zřízení a účelu tovaryšstva Ježíšova, pojal pan Adam úmysl, uvésti Jesuity také do Hradce, jak si jeho choť již dávno toho žádala. Z Prahy vyjednával s generálem tovaryšstva, Claudiem de Aquaviva a již dne 24. ledna 1594 vydal zakládající listinu budoucí koleje Hradecké, která začínala slovy: »Jakož za těch zarmoucených časů v zemi s bolestí duše jsem přemýšlel, kterak bych starobylé náboženství katolické, v rodu mém dědičné, ale nyní rozličnými bouřemi zmítané, v království Českém a zvláště na statech mých opět k zvelebení přivedl a k předešlé slávě povýšil, následuje v tom slavných předků mých: zřizuji pro veleučené pátery Societatis Jesu, muže pro velkou pobožnost v celém světě známé, v městě mém Jindřichově Hradci kollej a školy nejen pro mé poddané, ale také pro mládence od jinud příšlé, aby k samospasitelné víře katolické přivedeni byli, tak aby katolická víra zde a ve vůkolních krajích od záhuby zachráněna byla, a ty kraje aby z bouřlivého vlnobití zase do bezpečného přístavu církve přivedeny byly.« Dále odevzdal Jesuitům dům v Hradci s příslušenstvím, dal jim patronát nade všemi farami a školami na všech svých panstvích, aby tak všude katoličtí kněží a učitelé lid vyučovali. Roku 1595 počala se nová kolej stavěti, jíž pan Adam dvěma vzácnými knihovnami, které za drahé peníze koupil, obmyslil*); tak vyplnil dávné tužby své zbožné a katolickou vírou prodechnuté manželky.

Vzorná tato paní Kateřina také mnohým zármutkem byla zkoušena. Mladší syn její Vilém zemřel r. 1589

*) Schmiedl Hist. soc. J. H. 39. 67.

a pochován v Praze u jezuitů. Na podzim r. 1596 roz-
nemohla se v Praze starší její dcera Anna Kateřina,
panna pokorná a zvláštní ctitelkyně Matky Boží a ze-
mřela ve věku 18 let dne 11. listopadu r. 1596. A málo
dní potom rozstonal se sám pan Adam z Hradce, který
již od pěti let trápen byl bolestnou dnou a skonál dne
24. listopadu 1596, zůstaviv pověst muže vzácné ctnosti
a moudrosti. Hluboce zarmoucená vdova vezla z Prahy
do Hradce tři mrtvá těla: muže, dcery a syna k pohřbu
do rodinné hrobky ve farním chrámu Panny Marie.
Z Prahy vedl smuteční průvod páter Jan Vivarius, který
pak 19. prosince v den pohřbu, nad rakvemi měl do-
jemné kázání.

Hraběnka z Montfortu pak se usadila v Jindřichově
Hradci, kdež péči měla o dostavění nové koleje, o zří-
zení semináře chudých studentů při koleji, a její
štedrost v tom neznala mezí. Při zahájení školního
roku gymnasia hradeckého 16. října 1598 sama rozdělo-
vala odměny vynikajícím studentům. Z jejího rozkazu
vypověděl rektor koleje P. Jan Rotarius, jakožto patron
škol všechny nekatolické kantory a praeceptory z pan-
ství Hradeckého a na jejich místa usadil odchovance
jesuitských seminářů. Týž P. Jan Rotarius vychoval
mladého Viléma Slavatu, jenž byl pak z nejpřednějších
katolických pánů českých.

Zatím vyhlédl si syn hraběnky Kateřiny z Mont-
fortu, pan Jáchym Oldřich z Hradce, v Němcích nevěstu
katolickou. Byla to Marie Maxmiliana, dcera říšského
hraběte Karla z Hohenzollern-Sigmaringen a Eufrosiny
hraběnky z Oetingen, rozená r. 1582. S ní slavil sva-
tební veselí v Augsburgu v lednu r. 1598 a v únoru
přivezl ji na Hlubokou, kdež studenti z Hradce a Krum-
lova k zálibě panstva provedli dramatické představení,
kteréž pak po příchodu vrchnosti opakováno 26. února
v Jindřichově Hradci.

Hraběnka z Montfortu zhostivši se starostí vezdej-
ších zvolila za vdovské sídlo onen známý klášteríček
blíž kostela Františkánův, aby oddávala se pobožnosti.
Ale při tom byl vliv její na syna Jáchyma Oldřicha
na všem patrný. Týž pán nepřestával dobře činiti ko-
stelům, zvláště Jesuitům a jejich školám. Mezi tím pan

Vilém Slavata, jmenovaný již maršálkem dvoru císaře Rudolfa II., ucházel se o ruku panny Lucie Ottilie, jediné sestry pana Jáchyma Oldřicha z Hradce a dne 14. ledna 1602 slavena byla v Hradci svatba s okázalou nádherou. Ale pan Jáchym Oldřich z Hradce byl od r. 1602 trápen různými nemocemi, zvláště záchvaty křečovými a v mladém věku zemřel v noci 24. ledna 1604. Pohřeb jeho byl nad míru slavný. Do hrobu mu dán zlomený štít se zlatou růží v modrém poli, jakožto poslednímu pánu rodu Hradeckého. Nad hrobem česky kázal slovný řečník P. Jakub Colens, který za tou příčinou přibyl z Prahy.

Po pohřbu uchýlila se ovdovělá hraběnka Maria Maxmilianá z Hohenzollern s hraběnkou Kateřinou z Montfortu do klášteríčka, aby tam na tichých pobožnostech trvajíc odpočinuly od rozčilení za minulých dnů. Potom obě paní na památku zemřelého skoupily tři domy v jedné poloze v městě, aby byly zbourány a na jejich místě vystaven byl seminář pro třicet studentů chudých; na to daly 10.000 kop míš. základní jistiny, 30 postelí s šaty pernými a vinutými, i skvostné paramenty pro domácí kapli. Toto nadání rozmnožila hraběnka z Hohenzollern dříve než 25. října 1605 podruhé se provdala za pana Adama ze Sternberka, jistinou 16.000 tolarů, k čemuž přidala mnoho cínového nádobí. Jinými dary, jež věnovali manželé Slavatovští, vzrůstal seminář Hradecký, tak že r. 1608 tu bylo 60 a r. 1612 již 90 alumnů. Majitelkou rozsáhlého jmění rodu Hradeckého byla pak paní Lucie Ottilie Slavatová, jež ponechávala však správu statků svému manželovi.

Paní Lucie Ottilie byla povahou, citem i vůlí věrným obrazem své matky hraběnky Kateřiny z Montfortu. O duševním životě této její matky zachovaly se hojné zprávy, jež podávají nám jasný její obraz. Když r. 1596 ovdověla, chtěla jíti do kláštera; ale k naléhavé prosbě syna a dcery upustila od toho zámyslu. Za to stále přebývala v Hradeckém klášteríčku, kde nejčastěji konala modlitby po tichu i na hlas. S dovolením zpovědníkovým přijímala nejsvětější svátost oltářní několikráte v témdni, děkujíc po přijímání se zanícenou tváří hlasitě Bohu za velikou milost, že se jí za pokrm

duši její dáti ráčil a pak zůstala třeba několik hodin na kolenou v modlitbách pohroužena.

Z klášteríčka cestu do kostela sv. Kateřiny dala cihlami vydláždit a tam v kostele pobývala často o samotě, zvláště na pobožnosti křížové cesty, kterou v pátek konávala vždy bosa. Odpoledne recitovala tiché hodinky, v 8 hodin večer obcovala v kostele zpěvu bratří Františkánů. V 11 hodin v noci šla na lože, holý slavník s hrubou houní. Jen když churavěla, dala si od služebnic vnutiti peřinu. U lože jejího visel na stěně obraz sv. Jeronyma; často v ústech výrok toho světce mívala: »Ať jím, ať piji, ať cokoli činím, vždy v sluchu se mně ozývá hlas: Vstaňte, vy mrtví, a pojdte k soudu!« Již za živobytí svého pána jídala za den toliko jednou; masa požívala v témdni třikráte, v adventě a v postě nejedla než kaši olejem maštěnou. Někdy se zdržovala jídla po celé dni, tak že zpovědník z toho ji káral. Šat její byl prostý a na holém životě nosila hrubý zíněný pás. To byl život řeholnice nejtuššího řádu. A bylo prý všem ku podivu, že při tom tuhém životě hraběnka zůstávala pleti svěží a bez vrásek, a že mladistvou sličnost podržela i ve vysokém stáří. Byla paní ducha statečného. Že pan Adam z Hradce odložil dřívější nechuf k Jesuitům a založil jim v Hradci kolej, to hraběnka zjevně pokládala za své dílo. I za syna jejího, Jáchyma Oldřicha byl náboženský vliv její patrný, a jak po smrti tohoto pána na Hradecku věci se vyvíjely, to byl výsledek společného působení Kateřiny z Montfortu, dcery její Lucie Otilie a zetě Viléma Slavaty.

Té doby byla v městě Hradci většina rodin nekatolických, a konala bohoslužby své od r. 1590 v novém kostele u sv. Trojice. Slavata jim, poněvadž nekatolíci katolíkům stále spílali, odňal kostel sv. Trojice dne 3 února 1607 promluviv k nekatolické městské radě jako dříve pan Jáchym Oldřich z Hradce: »Postů nezachováváte, zasvěcené svátky hřmotnou prací rušíte, zakázané knihy čtete, na mši málo chodíte, ceremoniím se vysmíváte, papeži antikristů nadáváte. Tedy sami kompaktata basilejská rušíte a nižádné příčiny k žalobám nemáte.«

Když pak v únoru r. 1611 Pasovští do Čech vpadli, obviňovali nekatolíci Viléma Slavatu, že on byl toho příčinou, ano i v mučírně na něm vynucovali přiznání k vině domnělé.

Slavata vyváznuv z toho nebezpečí podnikl r. 1612 pouť do Marie Celly ve Štýrsku s některými kněžími a s katolíky jindřichohradeckými. Když pak protestanté vynutili si majestát, tu zase nekatolíci hradečtí počali vzpouru činiti, zvláště největší příkoří činili Jesuitům; zapálili dne 21. května r. 1615 chlapecký seminář, který vyhořel a díl koleje, kde jen klenby uchránily svršky a zvláště vzácná knihovna; shořel i starobylý kostelík sv. Maří Magdaleny, mlýn pod zámkem, budova farní a 70 domů měšťanských. V plamenech uhořelo 13 lidí, mezi nimi 8 seminaristů. Paní Lucie Otilie Slavatová pro Boha lidi prosila, aby hasili, ale nekatolíci se jí posmívali a radovali se, že všecky budovy Jesuitské vyhoří. Paní Lucie Otilie Slavatová pak vykážala na obnovu semináře a koleje dříví ze svých lesů a koupila za 300 tolarů spáleniště vedle semináře, aby tam povstalo malé náměstí, a dostavivši budovy semináře a koleje odebrala se na pouť do Marie Celly, aby Matce Boží poděkovala, že jí pomohla uvéstí zase všechny stavby do pořádku.

V čase, kdy Vilém Slavata zaměstnán byl úřady zemskými, paní Lucie Otilie nejraději dlela u své matky v klášteríčku, a tu bavíce se četbou legend o svatých paních a pannách, toužily do své nedokonalosti křesťanské, do hříšného strachu před nepřátely a žádaly příležitosti, by následovati mohly příkladu oněch světic. Té příležitosti se jim dostalo v květnu r. 1618, kdy Slavata s přítelem svým Martinicem byl vyhozen z okna sněmovny a byl by zahynul, kdyby Rodička Boží jej byla nechránila. Zachránil se do Pasova s paní a tchyní svou, s nimiž pak putoval do Starého Oettinku v Bavorích na poděkování P. Marii za mocnou ochranu její. —

Hraběnka z Montfortu v čas zármutku a strasti oddávala se do Vyšší vůle a nacházela útěchy ve čtení písma svatého neb svatých otců.

Po bitvě na Bílé hoře vrátili se do Hradce Jesuité i pan Vilém Slavata s manželkou svou.

Od r. 1628 hrabě Slavata ujav se úřadu nejvyššího kancléře, pobýval s paní a dětmi ve Vídni a do Hradce přicházel jednou za rok, aby tam v koleji podrobil se duchovním exerciciím dle pravidel řádu jesuitského. Za to hraběnka z Montfortů stále bývala v klášteríčku Hradeckém na obvyklých pobožnostech svých, pilna jsouc zvláště konání dobrých skutků. U ní nacházeli pomoci všickni z města a vůkolí, kteří strádali nouzí neb nemocí. U stolu dopřávala sobě jen skrovné potravu, ale co bylo lepšího, maso a pod. z okna podávala chudým, kteří se tu hromadili.

Své dvořanky, které nelibě na to hleděly a jednou ji napomínaly k lepšímu rozmyslu, poučila takto: »Mně, hříšníci, sluší poníženu býti! Nechť chudí jsou na mém místě výše.«

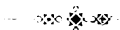
Za mladších let chodívala k panskému medikovi do jeho pracovny, vyzvídala na něm účel vodiček, bylin a lektvarů, a potom chovajíc u sebe vždy léky v zásobě, chudým v nemoci radila a pomáhala ke zdraví, zarmoucené uměla výborně těšiti, a proto nikdo od ní neodcházel smuten, leda od hrobu jejího. Dosáhnuvši 76 let, umřela 31. března 1631. Před smrtí vzkázala zeti svému, by zůstal takovým, jakým jest; všechny přítomné prosila za odpuštění, jestliže kdy komu ublížila a prosila jen za prostý pohřeb bez darebného »prachtu«, bez chvalořeči nad rakví svou. Jesuitské koleji naposled darovala 5000, semináři chudých alumnů 10.000 tolarů. Na mrtvé tváři její jevil se svatý klid.

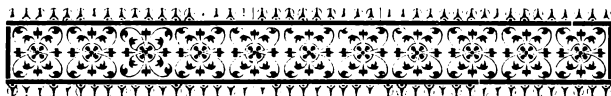
Však neminul ani rok, a nastal nový smutek v rodině Hradecké. O vánocích roku 1631 vydal se hrabě Slavata z Vídne do svého Hradce na obyčejné duchovní cvičení osmidenní, a zůstavil choť svou při dobrém zdraví. Za málo dní došel ho z Vídne list, v němž byla zpráva o nebezpečném onemocnění hraběnky Lucie Otilie. Slavata netuše nic naléhavého, dopisu ani nerozpečetil, aby se nevyrušil z pobožnosti. Ale druhého dne přišel posel s listem od samé císařovny Eleonory s důtklivým napomenutím, aby ihned jel do Vídne,

chce-li choť svou zastati ještě na živě. Bez meškání kva-pil k loži své choti, ale našel již jen mrtvé tělo její. Zemřela 2. ledna r. 1632. V posledních svých hodinách nelekala se smrti, a jen toho želela, že kdy sobě připouštěla strach před hrozbami a nátlaky protivníků. »Kšaft« její, psaný pěknou češtinou, jeví všecku vroucnost nábožné duše. Chtěla pohřbena býti u Panny Marie v Oetinku Bavorském; statky její měl míti hrabě Slavata do své smrti, a pak měly býti rozděleny na dva svěrenecké statky mezi dva její syny. Neduživému synu svému Františku Vítovi odkázala za obydlí klášterík v Hradci u chrámu bosáků, patřičnou obsluhu, povozy a ročně 1500 kop míš. Kdyby rod Slavatův někdy po meči vymřel, měly o statek se rozdělit dcery, ale vždy měl jeden díl býti tak veliký, aby se z něho mohly platiti platy a deputáty pro kolej, seminář a jiné fundace v Jindřichově Hradci. Založila též fundaci, aby každého čtvrtletí scházeli se kněží ze všech panství její a modlili se za ni, rod pánů z Hradce a Slavatů. Fundace ta dosud trvá. Hrabě Slavata pak se svými syny doprovodil mrtvé tělo své choti po daleké cestě k pohřbu do Bavor a žil potom ve smutku po celých dvacet let.

Každý rok putoval ke hrobu své manželky do Oettinku; připraviv se k smrti jako dobrý a statečný křesťan, zemřel dne 19. ledna r. 1652 jako jedenaosmdesátiletý stařec.

Tak žili v dávných dobách nábožně, vzorně a šlechtetně paní a slečny české šlechty katolické.

Chodové domažliční.

Historicko-kulturní nástin.

Příroda sama chránila vlast naši a obyvatelstvo její před častějšími vpády sousedních nepřátel. Země česká, obklopena jsouc nepřetržitým pásmem hor, jež veliké, neproniknutelné lesy po obou svazích pokrývaly, měla takto přirozenou hradbu proti útokům nepřátelským. Jen na nemnohých místech bylo možno ze sousedních zemí dostatí se do Čech po stezkách pro obchod lesem prokletěných a schůdnými učiněných, které však byly velmi úzké a snadno brániti se daly. Obranu tuto v čas potřeby polehčovali si lidé k tomu ustanovení pokácením kmenů přes cestu čili zásekami, tak že při malém počtu obhájců i vojsko sebe větší snadno mohlo býti zahnáno. Aby pak země byla bezpečna před každým nepovolaným, k tomu sloužily brány zemské, jež stále hlídány byly stráží, to jest obyvatelstvem nejbližší krajiny, kteří za to požívali rozličných výhod. Z počátku bylo bran zemských zajisté jen několik, teprv během času, zvláště od XI.—XIII. století, vyrostl počet jejich asi na dvacet.

V Šumavě na hranicích bavorských byly asi tyto stezky a brány zemské: 1. Z Domažlic byla stezka zemská do Norimberka, brána zemská pak byla u Stráže. 2. Z Klatov zemská stezka po Úhlavě do Řezna a u Strážova brána zemská. 3. Zlatá stezka prachatická do Pasova.

Ve XIV. věku pozhyly brány ve východní části hranic českých veškeré obranné důležitosti a také v zá-

padních krajích nepřikládána jim taková váha jako před tím, ačkoliv se tu na zachování lesa jako ochranného prostředku až do XVII. věku hledělo, a činnost někdejších stráží zemských aspoň v jistých časech nepřestala, aneb aspoň v živější paměti se udržela.

Nejdůležitější byla stezka a brána zemská, která vedla z Domažlic do Norimberka, kolem nynější vesnice Stráže do bavorského Brodu. V Norimberce většinou sídlívali císařové němečtí, tam též sněmy říšské se konávaly a odtud obyčejně vojska německá průsmykem Všerubským vpády do království českého činívala; však vždy od chrabrých Čechů byla poražena; protož průsmyk Všerubský a krajina Kdýňská jsou v celých západních Čechách historicky nejpamátnejšími, neb tam svedeny byly všechny bitvy tak zvané »u Domažlic«.

Celá Šumava i Český les byl na západě pevnou hradbou proti sousedním Němcům, jen tam, kde končí Český les a začíná Šumava, od Čerchova k Prsoum Matky Boží, šíří se průsmyk na tři hodiny cesty široký, průsmyk to Všerubský, který na bavorské straně hájiti lze s vysokého podlouhlého Oseku a na české s výšin novokdýňských. A skutečně v dávných dobách byla tato místa bráněcími se Čechy opevněna.

Před kotlinou novokdýňskou do průsmyku stojí osamocená hora, »Bezvý« zvaná, která k Pětivrší za Kdýní tvořila pevnůstku a poskytovala vyhlídku docela otevřenou do průsmyku Všerubského. Proto též byla tato hora opevněna, o čemž ještě dnes mohutné balvany skalní a kameny tesané sem tam rozválené, svědčí. Taktéž pojmenování míst okolo této pevnosti, jež se doposud udržela, o témže nás poučují. Tak na př. sluje půlnoční stráně »Na parkánu«, severní stráně svahu tvrze nad Bezvým, odkud se překrásná vyhlídka do průsmyku Všerubského otvírá, nazývá se »Hlídká« a o něco dále jest místo »Na stráži« zvané.

Nejpevnější přirozenou tvrzí bylo Pětivrší na severní straně kotliny Novokdýňské. Skládá se ze skupení mohutných hor: Zámecké hory, Ryzmberské, Skarmanu, Kravaře, Příkopí, Velké hory čili Korábu a Zámecké hory Herštejnské. Pětivrší jest v celku souvislé, od ostatních pásem horských oddělené a tvoří pevnost

přirozenou, nedobytnou. Temena všech těchto hor byla opevněna, jak dosud ukazuje Příkopí, Skarman, Kravař a Velká hora. Na obou stranách nejzazší stály pevné hrady: Ryzmberk na západní a Herštejn na východní. Na tomto Pětivrší v zásekách očekávali chrabří Čechové nepřátelské voje ze sousedních Bavor, které do krajiny české průsmkem Vserubským do kotlinovité krajiny Kdyňské vpády činily. Odtud zaháněli vítězní Čechové utíkající Němce do průsmku Vserubského, kde je ještě poráželi, jako se stalo u Brůdku a v bavorských vesnicích ve Velké a Malé Vojně (Gross- und Klein- Aigen) před městečkem Osím. Ano vesnice kolem Kdýně až i na pomezí bavorském ukazují, že veškerá krajina ta byla opevněna. Jsou to následující vesnice:

Ves Prapořiště, kde bývaly české prapory ukryty před nepřítelem za hřebenem horským; Brnířov, kde zbraně se hotovily a brousily; dále k pomezí bavorskému vesnice Horní a Dolní Sruby (Jägershof a Heuhof); ač jsou buď zcela neb zpola již německými, českým lidem zvány jsou dosud těmito českými jmény.

Z bitev, které v průsmku Vserubském, v krajině Kdyňské a u Ryzmberka pod jménem u Domažlic svedeny byly, jsou: Sámovy voje válčily tam proti franciskému vojsku krále Dagoberta, jež sem pod vévodou Chrodobertem roku 630. vtrhlo a na hlavu poraženo bylo. Bitva ta se nazývá u Togatisburku čili Vogatisburku.

Taktéž r. 805 vrazilo německé vojsko Karla Velkého pod vedením hrabat Adolfa a Wernera do krajiny kdyňské, muselo však po 40 dnech průsmkem Vserubským ustoupiti.

Německý císař Otta II. prodral se r. 976 průsmkem Vserubským okolo Ryzmberka až k Plzni, kde od Boleslava II. Pobožného byv poražen, přestrojen jsa utíkal průsmkem Vserubským do bavorské Kouby.

Ze závesti, že vévoda Boleslav Chrabrý v Polště všech zemí až k Hnězdnu dobyl, mnoho kořisti učinil a tělo sv. Vojtěcha a těla sedmi bratří zpět do Čech přenesl, hořel zlostí nad zmaňáním se české říše císař německý Jindřich III., obžalovav s Poláky u papeže

Benedikta IX. českého vévodu Břetislava, že loupil a páčil polské kostely.

Na to r. 1040 sebral vojsko své na sv. deň Nanebevzetí Panny Marie 15. srpna a táhl s jedním vojem z města Kouby přes Šumavu do průsmyku Všerubského. Ve vojště císařově byl samý květ šlechty německé, mezi nimi také Břetislavův svak Otto, markrabě Svinobrodský, jako vůdce zvláštního voje. Břetislav, užívaje přirozené pohody země české, dal nadělati zásek pohraničných a za nimi zákopů a tarasů (viz horu Příkopí, Skarman, Bezvý, Kravař, kde asi záseky a zákopy udělaný byly, jež doposud znáti lze), postavil do nich částku lidu svého, ostatní pak uchoval si v záloze po lesích. Hlavní proud vojska německého táhl po řece Koubě přes Osí a Všeruby ku Kdýni; jinou pak stranou kázal Jindřich markraběti Ottovi obejít vojsko české a utkatí je v zadu bojem. Když však dne 22. srpna hrabě Werinhar, císařův korouhevník, s houfem vybraných obořil se na zákopy české (asi na zákopy na hoře Příkopí, neb němečtí historikové udávají, že voj ten vtrhl »über den Kuhberg = Kravařská hora — Kravař,« za níž stojí hora Příkopí zvaná), zahynul tam i s hrabětem Reinhartem a se všemi svými ve příválu střel a v záplavě záloh českých. Korouhev císařova padla Čechům za koříšť. Když pak na zejtrí markrabě Otta přiblížil se k zákopům, poražen jest také on a na útěk obrácen, ztratil na bojišti hrabata Gebharda Wolframa i Ditmara a mnoho jiných šlechticů. *)

Tu Čechové dosáhli úplného vítězství, potřebvše v boji nejudatnější muže vojska nepřátelského a zjavše veliký počet jiných, takže málo jen Němců spasil se útekem.

Na slavném bojišti vystavěna byla na památku tohoto vítězství kaple sv. Václava (Palacký I. díl sv. 1. str. 396).

Místo toto dosud sluje na Brůdku, poněvadž tolik krve teklo, že se Čechové v krvi brodili, jak vysvětluje jeden starý kronikář.

*) Zajisté nemýlíme se, řekneme-li, že bitvy tyto strhly se u Příkopí, neb jsou tam dosud mohutné a trojnásobné zákopy.

Bojiště prostíralo se od hory Příkopí až k městečku Osí v Bavořích. U Příkopí byly poraženy předvoje, u Brůdku strhla se hlavní bitva a ve vesnicích Velké a Malé Vojně (Gross- u. Klein- Aigen) za Všeruby, jež nyní patří Bavorsku, byly zbytky nepřátelského voje na útěku poráženy.

Když pak později císař Jindřich III., bezpochyby naučením Vintířovým (tento v Šumavě již po třicet let poustevničiv, znal všechny její průsmyky a zakládal sám stezky na mnohých místech) s dvojím vojem jižněji od Kdýně, asi podél řeky Otavy neb Úhlavy, vniknul a ku Praze až k levému břehu Vltavy přirazil, musil se s ním vévoda Břetislav usmířiti a příslibiti, že poplatek odváděti bude. Za to však, když vojsko německé ze země české vyšlo, obnovil Břetislav na hranicích země české a moravské řád krajů, jímžto pohraniční obyvatelé k ochraně pomezí vojensky zorganizovaní, byli pod správou zvláštních vůdců; ti nedali nepřátelům do země nájezdů činiti.

Zdá se, že Chodové Domažličtí již dříve od panovníků českých k hájení průsmyku všerubského ustanoveni byli, neb Hájek ve své kronice se zmiňuje, že Břetislav kázal Chodům roku 1040 les zaroubiti t. j. na stezky záseky učiniti a že dostali Chodové nějaké svobody. Že již tehdaž svobod požívali, upříti se nedá. Mnozí jiní historikové se domnívají, že Chodové jsou původu polského, z oněch Gdečanův, kteří sobě žádali, aby je vévoda Břetislav do země české přesídlil.

Chodové doposud rozeznávají se od obyvatel druhých českých vesnic svým zvláštním krojem, zvláštní stavbou příbytkův, zvláštními zvyky, zbožností a spori-
vostí, také i nářečím, říkajíce na místě byl »bul« atd., odkud jim přezdívkou »Buláci«; též i tvrdé l u nich slyšíme vyslovovati.

Chodských vesnic bylo čtrnácte a to: Pocinovice, Lhota, Kyčov (Klíčov), Mrákov, Tlumačov, Stráž a blízko ves Drbov (jež spustla a na místě jejím jest rybník Vrbov čili Drbov Domažlicům náležející), Oujezd, Draženov, Chodov čili Kodov, městys Kleneč, Potřekov a pustá ves Ždár.

Že Chodové stráž pomezí konali, dosáhli za tuto důležitou zemskou obranu mnoho práv a výsad; zasedali i v zemském sněmu a musili, kdykoliv český vladař do krajiny jejich přišel, pod svým praporem (se znakem psí hlavy) a sekerkou čili čekanem*) ozbrojení se mu představití, že podobně pracujícím včelám svou důležitou a čestnou službu pilně a svědomitě vykonávají.

Les pohraniční dosahoval až k vesnicím Chodským, k Pocinovicům, Lhotě, Kyčovu, Mrákovu, Tlumačovu, Stráži, k Drbovu, Oujezdu, Draženovu, Kodovu, ke Klenči, Potřekovu a ke Žďáru, tak že Chodové konali pohraniční stráž ve hvozdech Šumavských a na zemské stezce Norimberské. Vesnice od těchto Chodských na jih na hranicích bavorských v českém pohraničném hvozdu vzniklé, jsou pozdějších časů, kdy Chodové patřili pod ochranu Domažlických aneb kdy Chodové poddáni byli Lamingenům, kteří německé osadníky povolali, aneb ještě z pozdějších dob kolonizace Němců za dob Stadionů.**)

Z dob Břetislavových, kde Chodové ve válce r. 1040 s Jindřichem III., císařem německým, děláním zásek a osobní chrabrostí valně se vyznamenali, zdá se, že byli od Břetislava Chrabrého mnohými výsadami nadáni, neboť již v té době strážcové při ostatních branách zemských od jistých robot zemských byli osvobozeni.***)

*) Čekan, čakan, na Chodsku „čekana“, hůl a zbraň zároveň, asi 1½ m. z výši tvrdého dřeva. Na dolním konci měl silný ostrý bodec, na hoře pak sekerku s palcátem. Bradlo bývalo na hoře až na stopu plechem a hřeby hojně ozdobeno. Čekany nosívali za starých dob mužové ženatí, když vycházeli za službou, do Bavor, do města (totiž do Domažlic) k svatbám a na křtiny atd.

**) Bavoři příkladem Chodů českých vytvořili si Chody bavorské. Již německý císař Jindřich IV. r. 1886 věnoval osady Brod a Kralovice mocným pánům z Bogen, aby tam na hranicích proti Čechům silnou stráž vytvořili a stále vydržovali. Za dob husitských byla pohraniční stráž bavorská rozmnožena a veškeré k boji schopné měšťanstvo v Brodě k zvláštní zemské obraně přiděleno, aby hranice proti vpádům českých nepřátel hájili. Tato měšťanská hraniční obrana udržela se na Brodě mnoha století, jsouc teprv r. 1771 zrušena a všech vojenských služeb zbavena.

***) Stráž při přechodu Libečském mezi župou Čáslavskou a Brněnskou byla osvobozena od všeobecné povinnosti stavení hradů a tažení do pole při vojenské výpravě (Erben regesta 109.). a lid

Jakým způsobem se vykonávání hlídky dalo, nevíme. Z listu krále Fridricha falekého Chodům r. 1620 vydaného vysvítá, že se to dělo dle vesnic v jistém pořádku, a že se stráž musila ve dne v noci konati.*)

Až do počátku XIV. věku neměli, tuším Chodové psaných privilegií; starodávný zvyk, od pokolení k pokolení se udrževší, byl pravidlem jak jejich povinností, tak také jejich práv. Jen nahodilá potřeba, obyčejně když někdo Chody chtěl v něčem zkracovati, byla příčinou, že si vyprosili stvrzení svobody na tu věc. Nejstarší takové obdarování jest od krále Jana, aby právo zákupní míti a podle toho práva dědictví svého, na němž seděli, požívatí mohli. Král Jan vyňal r. 1325 16. března Chody, kteří ve vsích Postřekově, Klenči, Draženově, Újezdě, Tlumačově, Mrákově, Klíčově, Pocihovicích i jinde blíže Domažlic a blíže lesa obývali, z právomocnosti župní či snad od soudu purkrabského v Domažlicích a svolil k tomu, aby téhož práva požívali jako Domažlice s tím zvláštním doložením, aby se toliko ve čtyřech nedělích v Domažlicích nad nimi soudy držely, a onino na nich odpovídati povinni byli, a to proto, poněvadž jsou od města vzdáleni a mají velké povinnosti.

Již na počátku XIV. věku byli Chodové zároveň s městem Domažlicemi zastaveni Vilémovi z Landsteina, ale od něho ještě před r. 1325 vyplaceni, načež se dostali r. 1328 opět v zástavu Jindřichovi, vévodě bavorskému, místo věna manželky jeho Markéty, dcery krále Jana. Jindřich potvrdil Chodům (1332, 18. dubna) list krále Jana o právu zákupním, ale zdá se, že také nutil Chody k neobyčejným a nemírným platům, tak že si, navrácení byvše opět ku koruně české, vyprosili na markraběti Karlu privilej (4. října 1342), aby toliko,

kláštera Tepelského osvobozen byl od stavení hradů, od vojenské výpravy, od opravování cest a sekání lesů, zvláště pak měli toho osvobození požívatí lidé z Teplé a v celém okolí při lese bydlící, jimž jediné náleží, aby ohražovali a hlídali bránu zemskou. (Erben reg. 2. 56.)

*) Viz Archeologické památky díl VIII, r. 1868—69., z nichž tuto stať hlavně čerpáme ze článku »Domažlice a Chodové ku konci XVI. a na začátku XVII. věku« od Josefa Emlera.

když berně bude vypsána, dávali berníkům 20 hřiven grošů pražsk. berně a 4 kopy těchže grošů výmazného (delentiales). Karel nařizuje při tom, aby berníci neukazovali na to, že předešlého času někteří, kdož zboží domažlické od otce jeho v zástavě měli, dotčené Chody na záhubu jich k větším platům nutili. Karel IV. ztvdil též Chodům domažlickým starodávný obyčej, aby ve vesnicích jejich žádný pán ani vладыka nemohl statků nabyti, ani v nich sídleti, a nařídil tehdejšímu purkrabí domažlickému Bušovi z Litic, aby bděl nad zachováním rozkazu toho.

V čas rozepře Karla IV. s knížaty bavorskými o Braniborskó r. 1370 vypuklé vpadlo r. 1373 vojsko bavorské lesem do Čech, spálilo 13 vesnic, větším dílem chodských, ano i předměstí Domažlic, ale vrátilo se ihned zase do Bavor. Beneš z Weitmile připisuje nehodu tuto dosti zřejmě vině Chodův, kteří povinností svých náležitě vykonávati opomenuli a špatně hranic opatrovali.

Za panování krále Václava IV. byla tuším uvalována od purkrabí domažlických na chody břemena, jichž před tím neznali, z čehož povstaly mnohé stížnosti a žaloby Chodův ku králi, který k ochraně jejich tři listy vydal, napomínaje vždy, aby při svých výsadách a právech od starodávna zachovávaných byli drženi a zvláště aby nebyli obtěžováni při odvádění berně a vození dříví (tuším ku potřebě hradu).

Bezprostředními správci Chodův byli od starodávna župané, později purkrabí hradu domažlického, jimž náleželo, aby především starali se o bezpečnost kraje a sousedních hranic zemských. Purkrabí domažlickí předsedali soudu, k němuž Chodové příslušeli. Jejich přehmaty byly však příčinou, že si Chodové vyprosili na králi Janu totéž právo, jemuž se těšilo město Domažlice, dle jejichž vzoru byl pak i soud chodský přizpůsoben, skládaje se z jistého počtu konšelův, jimž předsedal rychtář. Rychtářství a zvláště užítky jeho v městech královských pronajímal aneb darovával a prodával král; na Chodech náleželo k příjmům purkrabovým v Domažlicích, až je král Václav svěřil Oldřichovi z Miřicka léta nám blíže neznámého. Oldřich

z Miřicka prodal rychtářství domažlické Jaroslavovi z Blahotic, jemuž král Sigmund koupí tuto v Litoměřicích dne 3. ledna 1421 potvrdil; od Jaroslava právě jmenovaného přešlo tímto způsobem na Buška z Vlkánova, jemuž král Ladislav koupí jeho stvrdil (1454 dne 28. června); ale roku 1456 si obce chodovské rychtářství své samy koupily, jež podržely až stav chodský v XVII. století byl zrušen. Rychtářem chodským býval někdo z Chodův, jmenován jsa od purkrabí královského, neb později od pána, jemuž byl úřad domažlický zastaven; platy však k rychtářství povinné byly tuším zrušeny, neb se odváděly do pokladny chodské, kdež se jich užilo na jejich potřeby.

Za husitských válek bylo Chodům velice mnoho zakoušeti. Vojska německá valila se průsmykem všerubským do chodských vesnic, jež zplenila a spálila, a ubozí Chodové po veškeré doby válek husitských, ano i za panování Jiříka Poděbradského a za dob války třicetileté nájezdy nepřátelskými mnoho vytrpěli, poněvadž se nepřítel vždy valil od Kouby, Osí, Brodu do průsmyku všerubského a do vesnic chodských. Ve slavné bitvě svedené dne 14. srpna 1431 na půdě chodské mezi voji českými čítajícími 55,000 mužů, vedenými Prokopem Holým a mezi voji křižáckými čítajícími 130.000 mužů vedenými, knížaty německými, v níž Čechové slavně zvítězili: vojsko německé, zanechavši stanů, špiže a zavazadel jak slyšelo, že voje české se blíží, přes hvozdy pohraničné do Němec utíkalo. Chrabří Chodové českým vojmům zajisté valně byli nápomocni. Velice také utrpěli Chodové, když r. 1440 pan Racek z Janovic na Ryzmberku až do roku 1450 s malými přestávkami vedl spor s vévodou Albrechtem bavorským, zvláště však loupeživí rytíři bavorští, Martin Sattelbogner z Lichtneku a rytíři z Nothaftu (r. 1453), pustošili krajinu chodskou a odváděli celá stáda dobytka a ovec do Bavor.

Když král Jiří Poděbradský papežem Pavlem II. dán byl do klatby, vtrhlo dne 2. června 1468 vojsko křižácké k Nýrsku, a tady krajinu chodskou velice plenilo; bylo však u Nýrska poraženo. Aby se Bavoři na

Češích za porážku tuto pomstili, vtrhli poznovu dne 22. září 1468 průsmykem všerubským do krajiny chodské, byli však zase od Pavla z Janovic na Ryzmberku, který pod korouhví svou klatovské, domažlické, sušické, šlechtu pošumavskou a udatné Chody shromáždil s heslem »vše pobít, co nemluví česky«, na hlavu poražení a na útěku svém od chrabrého probošta chotěšovského Sulky u Milávče úplně pobiti, tak že všechny potoky krajinu tuto protékající krví se zbarvily.

Když pak půtky tyto s Bavoři stále se opakovaly, a Bavoři neustále krajinu chodskou plenili, vypukl r. 1484 na Chodsku strašný hlad, poněvadž lid vesský neměl ani semen, aby zasítí mohl, jsa každé chvíle Němci vydrancován; neměl ani příbytků, anebo celé vesnice na Chodsku byly pořáde páleny, ani potřebného dobytka, tak že Chodové sami se do pluhů zapřahali. K tomu přišla ještě toho roku veliká neúroda; i mřel lid hladem, a z hladu a bídy vypukly v celé krajině nemoci, tak že lid valem hynul. Zkrátka celá krajina kdyňská po tolik let vedenými boji byla zpustošena, role ladem ležící nevzdělávána a lid hladem a nemocemi vymřelý, tak že nebylo ani tolik obyvatelstva aby z jara pole osítí mohlo. Toho času počala se krajina chodská na hranicích německými osadníky zalidňovati.

Roku 1504 pomáhali Čechové v bitvě u Řezna falckraběti Ruprechtovi naproti císaři Maxmiliánu I. Vojsko Ruprechtovo bylo poraženo, a že mu Čehové pomáhali, vrazilo císařské vojsko přes Koubu a Osí ke konci měsíce září 1504 do Čech, poplenilo celé Chodsko, a obyvatelstvo bez ohledu na stáří a pohlaví bez milosrdenství povraždilo. Krajina takto zase spustla.

K tomu ještě byli Chodové od panovníků českých do zástavy dáváni: tak od císaře Sigmunda byly Domažlice zastaveny p. Jindřichovi z Kolovrat; nevíme, náleželi-li k té zástavě též Chodové. V druhé polovici XV. věku měla v zástavě úřad domažlický (purkrabství domažlické) Kateřina z Pecky a po ní Hendrych, Krištof, Bohuslav a Jan, bratří a strýcové ze Švamberka, kteří měli na něj zapsání od krále Vladislava za 5000 zlatých. Částí příslušenství úřadu domažlického byli také Chodové. Hlídaní mezí bylo tenkrát již mimo-

řádnou povinností Chodův, k jakým však jiným službám neb snad platům úřadu domažlickému byli povinni, nevíme. Tuším, že povinnosti tyto byly vyměřeny starodávným zvykem, sepsány však že nebyly. To pak bylo příčinou hojných rozepří mezi Chody a purkrabími královskými a později mezi Chody a zástavními pány jejich. Čím tužší poddanství na lid selský bylo uvalováno, tím více snažili se i zástavní pánové Chody v takové tuhé poddanství přivést, čemuž se oni arcíř vzpírali nejen žalobami ke králi a na soudech, ale i mocí. Na soudech pochodili Chodové pravidelně zle, poněvadž mimo výše uvedená privilegia králův českých a list krále Ludvíka, která je osvobozovala od mýt a cel, neměli na svá stará práva nic písemného.

Z četných pří věku XVI. zmíníme se obšírněji jen o při, l. 1558 a 1559 u komorního soudu vyřízené.

Chodové podali stížnost k arciknížeti Ferdinandovi, který jim dal rok k soudu komornímu se zástavním pánem jejich Petrem ze Švamberka. V suplikaci té udali Chodové, že mají svobody strany soudu, berně, rychty a osvobození od cla, pak že by měli lid válečný, co na ně dle obecného svolení přijde, s městem Domažlicemi vysýlati, a ne s p. Petrem, pak že se mohou sami přijímati, propouštěti a děti své na řemesla dávající, osvobozovati bez vůle pána ze Švamberka; dále že jim přináleží honění zajícův s tenaty a lapání ptactva i bez povolení pána svého, že pšenice mohou i jiným prodávati, piva, kde by se jim vidělo, svobodně bráti a na gruntech k úřadu domažlickému příslušejících (chodských) rybníky dělati.

Na soudě pravil p. Petr ze Švamberka: co se soudu, rychty, berně a osvobození od cel týče, nic proti tomu od něho se neděje, ale o věcech ostatních, které míti chtěli, že není v privilegiích ani zmínky. Dále mluvil na soudě p. Petr ze Švamberka, jaké vzpoury, schůze, puntování proti němu jako pánu svému činí, do polí že veřejně táhnouti chtěli, grunty v pastvách zapovídali, nějakého Brychtu, který se s nimi srovnati nechtěl, věznili a šacovali, dále že se nezachovali dle recessu Jeho Milosti Císařské, aby až do vyřízení pře lapání zajícův zanechali, ale že zajíce bilí

a prodávali a že proti rozkazu J. M. arciknížete, ač k němu (k p. Petrovi) tak blízko na Ryzmberk jako do Domažlic mají, piva od něho nebrali a pšenice mu neprodávali; konečně že bohatí od chudých statky skupovali, sami se propouštěli, skrze což že jest zmenšení lidí, a tak že se děje ujma k dostatečnému opatrování pomezí. Při tom podle register dokazoval, že dříve byl počet Chodů větší. Soud komorní dal v těchto věcech panu Petrovi za právo proti Chodům, a poněvadž tito zúmyslně se na pána svého utekli, byly osoby k soudu vyslané vzaty v kázeň a trestání. Rybníky, které až do záповědi jim p. Petrem ze Švamberka dané zdělali, měli si ponechati, poněvadž se to stalo s nemalým nákladem, které však byly po záповědi jim dané zdělány, ty aby se zase rozvezly.

Při každém téměř ztracení pře budí se v straně podlehlé jakási hořkost, která se ještě rozmnožuje, když strana druhá práva svého bezohledně se domáhá. Tak bylo i s Chody. Oni byli povolni vyhověti rozsudku komorního, bližší vsi braly pivo od Pána ze Švamberka, nikdo prý nebil pernaté zvěře ani zajícův; ale úředníci p. Petra nebyli s tím spokojeni a týrali je všelijak. V nové žalobě k soudu komornímu podané praví Chodové, že úředník Ondřej s písařem, přišedše mezi ně, tenata jim brali, a kdo jich nevydal, pokuty naň ukládali, a kdo ze vzdálených odjinud piva bral, po 1 gr. ze sudu že dávati musel; dále že jim vdovy, sirotky a čeládku zjednanou p. Petr ze Švamberka porušuje a běře a co jich nepotřebuje, jinam rozdává, což prý druhdy nikdy nebývalo. Jestli pak se kdo z nich čeho dopustil, že úředníci je za malé věci velice trestají. P. Petr ze Švamberka na to odpověděl, že jim za roboty jejich i čeládce platil, tenata že dal vzíti k jich prospěchu (aby jim nebylo možno zvěř chytati a tak do trestu upadnouti), z piva cizího když se spokojí s poplatkem, že se to děje pro jejich pohodlí, než aby z daleka je od něho mohli voziti, a jestli že je úředníci jeho utiskovali, že se měli na něho obrátiti. Z uvážení soudu komorního byla pře v sobotu po sv. Valentínu 1559 odročena. Mezi tím nastaly nové nepokoje; Chodové se protivili rychtáři a konšelům, vyslali znova

poselství do Prahy, táhli v počtu několika set do Domažlic a mocí na úředníku žádali, aby je do zámku pustil, vyhrožující, že ho mocí dobudou. Na 400 se jich srotilo a císaři suplikaci kdesi na cestě podali. Při opět-ném stání v soudu komorním ve středu po Narození Panny Marie nalezeno, že Chodové proti pánu svému se pozdvihli, nemajíce toho proti předešlé výpovědi činiti, a protož J. M. páni osoby od nich vyvolené, zejména, Halemu, Paltu, Kotavu a Kunše, v kázeň a trestání brátí ráčí. (Regestra bílá 1552—1570.)

Císař Maxmilián II. zamýšlel vykoupiti Chody od p. Petra ze Švamberka, čemuž však tento odpíral. Ale na soudu komorním bylo v úterý po sv. Jiljí r. 1570 nalezeno: poněvadž úřad domažlický jest zápisný a králům českým k výplatě pozůstavený a p. Petr. ze Švamberka ani dědicové jeho životů na něm nemají, že jej má po zaplacení 5000 zl. králi postoupiti, ale kdyby úřad domažlický opět byl zastaven, že si jej může on neb dědicové jeho v těch summách, ve kterých opět byl zastaven, k držení svému přivésti. I byl skutečně úřad domažlický v následujících letech králem ze zástavy vybaven; ale r. 1579 ve větších summách (20 000 zlatých) zastaven opět Domažlicům. Poněvadž zástava tato učiněna byla jen do dobré vůle královny, žádali dodomažličtí, aby jim císař důchody, které od Chodů vycházely, na časy delší popřál, aby snad nepřišli o náklady, na zlepšení zboží tohoto nevyhnutelně učiněné. Se svolením sněmu vyhověl císař prosbě této a ustanovil domažlické majestátem v pondělí po neděli exaudi r. 1785 vydaným úředníky nad Chody a odevzdal jim správu jejich i se všemi užitky, aby jakožto úředníci království úřad konšelský každého roku na místě krále obnovovali. Chodové pak aby k nim jako k úředníkům královským poslušnost zachovali, schůzek veřejných ani postranních krom práva svého bez svolení domažlických nemívali, a platy peněžité a ospy, kterými králům českým zavázáni jsou, časně odváděli. Mimo zmíněné důchody, poplatky z luk, lesův, dědin, potoků, lovů buď s tenaty na zvěř čtvernohou neb pernatou přidána jim milost, aby v příhodných místech mohli si rybníky zdělati, dvory poplužní a ovčiny vystavěti;

dále byly jim dány lesy k opatrování, aby se v nich bez ublížení a škody hranic nic škodného nedělo. Chodové byli zavázáni králům českým, aby piv bílých neb ječných k šenku i k vlastnímu truňku odjinud, než by jim ukázáno bylo, nebrali; i bylo jim nyní nařízeno, aby oni jakož i podaní kláštera Pivoňského od domažlických pivo brali. Konečně obdrželi domažličtí polovici všech odúmrtí chodských, druhá byla ponechána komoře královské.

Dokud byli Chodové v zástavě pánů ze Švamberka, žili s Domažlickými v nejlepším přátelství, ano zdá se, že tito je častěji i proti pánům jich popouzeli. Když však se stali Domažličtí jejich pány, začaly znovu obvyklé stížnosti. Již roku 1593 podána žaloba Chody na Domažlické, že je tito proti dřívějšímu zvyku obtěžují, vkládajíce se v užívání lesů a luk při Lhotě a Pocinovicích, že je potahují k fuorám (za něž brali páni ze Švamberka po 3 gr. m.), ukládají na ně roboty, ukládají pokuty, šacují týčky chmelní, činí jim překážky v myslivosti a v lovení ryb v potocích, sami pak že lesy velmi mýtí. Zároveň žádali Chodové, aby shořelý zámek (kde soudy mívali) mohli zase vystavěti, aby se tu opět jako od starodávna mohlo souditi a kdyby se stal od nepřátel nenadálý vpád, aby tam mohli ženy a děti odeslati a sami hranic tím lépe brániti. V nálezů a stížnostech těchto nebyli jim honby a lovy dovoleny, neb když jim p. Švamberk byl v tom povolný, to že byla dobrá vůle, jako když bral místorobot peníze; z luk a lesů při Lhotě a Pocinovicích přirčena jim třetina, dvě třetiny však králi, neb na jeho místě Domažlickým, a poněvadž žaloba učiněna bez vědomí rychtáře a písaře a spolustarších, byli žalující za to pokáráni. Toho roku bylo psáno Domažlickým, že Chodové nejsou prosti sbírek sněmem povolených, poněvadž se jich má užiti proti úhlavnímu nepříteli všeho křesťanstva, a stavové vyšší žádnými privilegii, které jsou větší a podstatnější než chodovské, se nevymlouvají, a sbírka ta že s obhajováním pomezí proti Bavorům nic nemá společného. Dvě léta později byli opět i Chodové i Domažličtí se stížnostmi svými u krále, jak se dovídáme z listu Rudolfa II. (1595 v sobotu

po sv. Diviši,) v kterémž robotným Chodům nemilostivě píše, že by trestání býti měli, pověvadž se bez dovolení pánů svých scházeli, však že jim to pro tentokráte promijí, ale zároveň jim přikazuje, kdyby u něho budoucně něco hledati chtěli, aby to pokojně ve dvou neb ve třech osobách činili, a podobných rocení pod trestem na hrdle se varovali. Téhož dne psal zároveň Rudolf II. Domažlickým, že puntování se Chodů proto povstalo poněvadž jim resolucí jich se týkajících neoznámili, a a napomíná je, aby dobrotivěji a mírněji k Chodům se zachovali.

Pozorujeme-li poměry Chodů ku konci věku XVI., shledáme, že byly daleko horší než druhy, že jim bremen přibývalo asi v té míře, jak rostla poroba lidu selského jinde. Pravdu tohoto výroku poznáme z následujícího vyličení poměrů chodovských okolo r. 1600.

Rychtář a konšelé byli ročně obnovováni radou domažlickou; netřeba podotýkati, že si vybrala rada domažlická obyčejně osoby sobě nejoddanější, z čehož se dá i vysvětliti častá neshoda mezi Chody a jejich představenými.*) Rychtář a konšelé zasedávali, jak od starodávna bylo zvykem, každou čtvrtou neděli na soudě, rozhodující o všech přích mezi Chody vzniklých. Usnešením rady (1593, 10. listopadu) obnoveno stran soudů staré ustanovení, aby žádnému z Chodův mimo jich výsadné soudy pod trestem nebylo dovoleno bez povolení pánův v soudy vcházeti.

Ačkoliv byly poměry Chodů těsnější ku konci věku XVI., než za let dřívějších, přece u porovnání s poměry selského lidu poddaného snesitelnější. To dokazuje zvláště časté stěhování se lidu poddaného domažlického do vsí chodských. I ustanoveno v příčině té za řád (1592, 26. června): Kdo z poddaných by se chtěl na Chody vydati a tam osaditi, aby o tom pánům časné věděti dal a osadiv se, aby v poddanosti obce přece

*) Rychtář chodský přísahal králi, purkmistru a radě města Domažlic, jakožto J. M. úředníkům nad Chody, že chce býti v tom úřadě věrným, tajností rady nepronášeti, věrně raditi, ke všemu dobrému napomáhati, ortele a výnosy spravedlivě podle konšelův činiti a v tom ku každému rovně se zachovati.

zůstával tak, aby se mu rozkázati mohlo, by v čas potřeby leccos udělal, však bez ublížení jeho živnosti. Dítky z takového poddaného zrozené náležely pak do místa svého rodiště. Chodové lišili se také u provozování řemesel od poddaných jiných, majíce v tom dosti volnosti. Avšak řemeslníci domažličtí chtěli je v té věci obmeziti a podali proto k radě městské žádost, aby Chodové žádných řemeslníkův — lidí na Chodech sběhlých, na poctivosti zmařilých — mezi sebou nechovali a poctiví řemeslníci chodští v společnost cechův v Domažlicích vstoupili. Chodové se vymlouvali, pravíce, že svobodu mají, aby se ze všeho toho radovali, z čehož se město Domažlice raduje, a že se řemeslníci jejich pořádky řemeslníkův domažlických řídit nemohou, poněvadž jsouce chudí, tolik do pokladnice cechovní skládati nemohou, ani do města k pořádku tak daleko se scházeti. Rozepře byla pak podána na komoru českou, odkud bylo Chodům nařízeno, aby se dle nařízení Domažlických spravovali. Potom byly do rady povolány obě strany, a Chodové vyslovili jménem řemeslníků svých, že do cechu přistoupí, když jich cechmistrů účastny učiní některých výsad městských, tak aby nebyli obtěžováni, když se do cechu přijímají, by nemusili svačin strojiti a jiným věcem se podrobovati, by mohli svobodně učeníky učiti, řemesla svá s řemeslníky městskými v rovnosti provozovati, na trhy do města svobodně přicházeti, prodávati i jiných svobod cechovních požívati. Řemeslníci domažličtí poradivše se, pravili, že tomu dovoliti nemohou, aby Chodové jako třetí svobodný stav mohli učeníky chovati, na trhy do města choditi a na nich rovně s nimi prodávati, ale že přejí poctivým řemeslníkům chodským po domácku jako prvé bylo se živiti, ale v městě aby jim překážky mimo obyčejné jarmarky nedělali, svačiny dávati, řemesla ukazovati nuceni nebyli, ani že je chtějí chůzí do města v cechu obtěžovati. Při tom také rada zůstala, a Chodové se tomu podvolili.

Jako někdy páni ze Švamberka Chody nutili, aby od nich brali pivo a prodávali jim pšenici, tak to činili i Domažličtí, jen že tito povinnosti takové i na jiné věci rozšiřovali. R. 1593 poručili Chodům, aby svými

vesnicemi žádných silnic nedělali a dobytka také jinam nežli do města neprodávali; r. 1608 ve středu po neděli »provodní« zakázáno jim ryby jinam než do Domažlic na prodej voziti a po vesnicích prodávati, také neměli lidé městští na Chody a na poddanství choditi, tam ryby kupovati a opět je v městě, zisku v nich vyhledávající, prodávati. R. 1580 musili Chodové u dvora Ždánovského Domažlickým pracovati: jeden den kositi seno, jeden den žíti, začez dostávali oběd; taktéž podruzi z chodovských vesnic musili pracovati. Mlýn Trhanovský měl Chodům za 4 kr. kládu na prkna řezati. Děkan domažlický dostával plat od Chodův a z Klenče. R. 1615 byli povoláni konšelé a oznámeno jim, aby pod pokutou 5 kop gr. m. nikdo z Chodův přes meze království českého obilí neprodával, a r. 1618 donuceny chodovské vsi Kodová a Újezd k mletí v nově zakoupeném mlýně Trhanovském, ač pře o to vedená až před císaře Matyáše přišla.

Co se dávek a robot chodských týče, o těchto jest nám známo, že Chodové ze Lhoty, Draženova, Mrákova, Kramolína, Klenče, Oujezda, Tlumačova, Pocinovic a Kyčova po dvou zajících k hodům vánočním, bezpochyby osobám radním, dávali. Na seně a otavě byli povinni Chodové kodovští, strážští a mrákovští 2, draženovští, tlumačovští, lhotečtí 3, oujezdští 4, postřekovští, klenští a pocinovští 5 forami, neb za každou fůru dávali po 7 gr. (Pánům ze Švamberka platívali za jednu fůru po 3 gr.)

R. 1593 byli Pocinovští a Lhotečtí do rady obesláni, kdež jim nalezeno bylo, aby každý po jednom látru dříví do roka k městu vozili, proti čemuž když se opírali a do Prahy s žalobou jíti chtěli, ustanovili páni, aby vždy tři z nich dvě látra do roka přivezli.*)

O chalupnících a podruzích na Chodech, kteří užívajíce gruntův obecních v lesích, pastvách a p. žádných povinností neměli, bylo ustanoveno (1602), aby chalupníci platili 30 gr. m. ročně, podruzi pak aby ročně tři roboty k dvorům obecním vykonali. Že pak obojí

*) Tenkrát bylo osedlých v Pocinovicích 43, ve Lhotě 24, tak že by se byla měla dověsti 44½ látra; však 4½ látra byly sraženy na konšely a na polesné, jimž se to odpustilo za jejich dohlídku

dříve hospodářům svým aneb obci druhdy jistý plat dávali, aby z toho sešlo. toliko čím od starodávna povinni byli, to aby budoucně v každé vsi vykonávali.

Zcela dle své vůle užívali tuším Chodové za dáv-
ných časů lesa královského, nebo spotřeba dříví těch
několika vesnic chodovských v lese tak rozsáhlém byla
poměrně nepatrná, a obmezování a mýtní lesa k vlastní
potřebě Chodů nebylo potřebí. Poněkud jinak již bylo
v době, když Chodové byli zastaveni Domažlickým;
lesy byly uvnitř země daleko řidší, a opatrování hvozdu
pomezního, aby účelu svému vyhověl potřebnější. Tudy
také častější byli spory u věci té mezi Domažlickými a
Chody, a vydána v příčině té všeliká nařízení. O zvláš-
tních sporech se zmíníme, připojujíce vždy k tomu ná-
lezy rady domažlické. Ze všech zpráv jest viděti, že Do-
mažličtí, ucházejíce se o zastavení Chodův, očekávali
největších příjmů z lesův. Proto se týká většina ná-
lezův rady domažlické o lesích poplatků ze dříví
k všelijaké potřebě braného.

Tak bylo r. 1587 ustanoveno, aby měšťané a sou-
sedé bez opovědi a úplatku vyměřeného v lesy obecní
k mýtní lesa nevstrojovali pod pokutou 5 kop. gr.
Platit se mělo: z pařezů na klády 1 gr., ze dvou tesí
tolikéž a také tak i ze žlabu na krovy; ale dřeva lípo-
vého a javoru kadeřavého neměl bez zvláštního po-
volení purkmistrova a pánů nikdo porážeti. Pravidla,
trámy a krokve na krovy dávaly se darmo sousedům,
ale vždy jen s opovědí. Roku 1593 nařízeno Chodům,
aby tak plaskovně do lesů nevstrojovali, na nich škod
nedělali a bez cedulky, za niž každý měl v radě žá-
dati, ani tyčí ani dříví nesekali. Kdož pak dovolení
dostal od rady, měl ihned úředníkům nad Chody je do-
nésti a povinný plat složiti. Pak neměl nikdo z nich
více tyčí, než na cedulce vyměřeno měl, sekati, a Poci-
novští a Lhotečtí neměli jich do Klatov prodávati, leda
by jich sousedé domažličtí nepotřebovali, a to jen ten-
kráté, když kdo z Klatov dostal k tomu dovolení od
úřadu domažlického. Však Chodové nebyli s podob-
nými nařízeními často opakovanými spokojeni a obrá-
tili se s prosbou za ochranu k císaři, pravíce, že nikdy
žádné své vrchnosti ze dříví platu neodváděli. Odpověď

císařská na stížnost tu poukazovala je k poslušnosti a k zachování se dle nařízení úřadu (1598, 15. června). Avšak již dříve bylo v plnosti obojí rady i konšelův chodských ustanoveno o mýtění lesův »na království« řečených, aby žádný z nich, z okolních hořejších i dolejších pánů, i také Chodův a z města Domažlic, nesekal dříví bez povolení a složení mírného dřevného, pařezného aneb prantovného*) a kdo by takové dovolení měli, aby zachovali mírnost v sekání, dříví mladého aby nesekali a souší**) všecko nevynášeli, aby se lesy pustošily, z látra bukového dříví 9, z jiného dříví k palivu 7 penízů, z pařezu 2 gr, z tisíc šindelů 6 gr., z každého špalku na prkna, z fůry dříví k palivu, z kopy tyček chmelných nebo z latí, kroví a dlouhého dříví po 7 penězích odvedli a jen tam sekali, kde jim polesný ukáže. Toto poslední nařízení bylo ještě častěji Chodům v paměť uvedeno. R. 1608 slíbil Domažlickým i pan Petr ze Švamberka, že kdyby někdo z poddaných jeho bez dovolení jejich »na království« dříví sekati dal, k pokutě tohoto jim dopomoci chce. Ze všech nařízení těchto jest patrno, že nikdo tenkrát lesův královských nešetřil, a že Chodové, když uvnitř země lesů ubývalo, s dřívím a zvláště se šindelem, tyčkami chmelnými a páleným uhlím do sousedních krajin obchodovali, při čemž arcíť lesy mnoho trpěly.

Však i vyráběním smůly ubližovalo se lesům. Z té příčiny byli r. 1609 do obojí rady domažlické povolání polesní a smolaři a domluveno jim, aby v lesích strouháním smůly na vytáhlém a rovném dříví škody nečinili; i zapovědělo se smolařům takové strouhání dříví a vypověděli se jim lesové pod pokutou 20 kop gr. Jen Potřekovští a Kramolínští dostali na strouhání dříví dovolení pod výminkou, aby smůlu prodávali do města, a ne někam do Němec. Později (r. 1615) musili dávat za povolení to 5 kop gr. ročně. Roku 1610 dovoleno jest poddaným myslivským bez pohoršení dřívějšího usnesení strouhati smůlu v místech, kde jest německé plácování, kdežto vskakují Němci a ji oukladně

*) paliva.

**) suchý strom, dřevo.

strouhají. Tu snůlu měli pak Myslivští v městě a ne jinde prodávati a z ní 4 kopy gr. dávatí. Zarážením dolů a hutí sklenářských počal trpěti pomezní les velmi citelně. O najímání lesa k takovým potřebám máme zprávu ve smlouvě Domažlických jako úředníků nad Chody a Jakubem Majenšeinem z Majenšeinu, měšťanem Norimberským, již se mu dovoluje v lesích »na království« z ležatého dříví uhlí pálití za poplatek 3 d. m. z »khybele« pak dříví stojaté, jež k »cimrování« potřebuje, si sekati, a z menšího kmene neb pařezu 1 gr., z většího 2 gr. a z látra dříví ku potřebám a k cestování po 1 gr. 2 d. odváděti. R. 1610 dovolila rada domažlická Jiříkovi Peklhofovi a Matějovi Beernerovi z ležatého dříví popel pálití, a to v lesích na »království« od Drahotína až k sv. Kateřině a mezi jamama za Drahotínem, aby však dříví čerstvého »neplundroval.« Za to měli platit 60 kop gr. m. a dvě truhlice koleček skelných. Na vymýtených místech lesa byly zakládány často nové osady. Tak se stalo snešení r. 1591 o novou vísku Nemanice za Chudenínem v pouhých lesích přiněmeckém plecování ležící, aby její čtyři osadníci se plecování nedotýkali, než pokud jsou sobě již posekali a »zprantovali,« toho aby užívali a dole u potoka aby si louky zdělali. Osadníkům těm, kteří slíbili človecenství, uloženo platu ročně 1 kop 20 gr.

Podavše takto dle věcí k sobě náležejících obrázek o poměrech chodovských, zvláště o jejich správě a o některých jejich povinnostech, zmíníme se ještě o poměru jejich v prvních desíletích věku XVII. k Domažlickým. Stýkání se více než třicetileté nezblížilo Chody se svými zástavními pány. R. 1612 byli již Chodové opět stížnostmi u vlády zemské. Když byl totiž král Matyáš Chodům privilegie a obdarování jejich potvrdil (v pondělí po sv. Trojici) a při tom ustanovil, že zastavení jich Domažlickým nemá býti na ujmu jejich privilegiím, a v ničem je měniti, žádali Domažličtí, aby jim Chodové originály privilegií těchto do rukou na rathouz složili; poněvadž se rozmýšleli to učiniti, kázali některé Chody do vězení vsaditi. Při komoře české pak se Domažličtí omlouvali, že to činili jen proto, aby privilegia tato byla jako druhdy při právě chodovském na hradě

domažlickém s velkým nákladem opět vystaveném a ne někde po vesnicích a krčmách, a pečeť aby opět k ztrátě nepřišla, jak se to již dvakráte stalo. Z komory české bylo vydáno nařízení, aby Domažličtí na hradě pokoje opravili a bezpečnými učinili aneb zvláštní sklípek aby pro privilegia a pečeť vystavěli, kdež je Chodové chovají mají; taktéž měli Domažličtí Chodům klíče k nim ponechati.

V osudném hnutí českém l. 1618—1620 nebylo chování se Chodův králi Fridrichovi po chuti. Domažličtí davše na pomezí českém k Bavorům záseky udělali, poručili je k opatrování Chodům a jiným poddaným svým, ale Chodové spurně to zanedbávali, ač prý povinni byli, jak Domažličtí králi psali, dle pořádku každé vesnice stráž bedlivou ve dne v noci držeti a proti nenadálým vpádům nepřátelským týchž míst hájiti a do určitého času v nich zůstávati. Proto nařídil Fridrich Chodům pod ztrátou všech privilegií, aby dotčené varty bedlivě vykonávali a hranic dle povinnosti své upřímně a statečně hájili. Této okolnosti chtěli Domažličtí zároveň užiti k tomu, aby jim Chodové, jen na jistá léta zastavení, v dědictví do desk zemských byli vloženi. Stavové žádost tuto podporovali, poněvadž prý Domažličtí hned od počátku tehdejších roztržitostí mnohé činili náklady, a že hranice proti Bavorům lépe budou opatřeny, které by nedbanlivostí Chodův a jejich neposlušenstvím v nebezpečí mohly upadnouti, a také proto, poněvadž Domažličtí slibovali, že chtějí lesův a hranic hájiti. To jim snadnější bude, protože, majíce Chody v dědictví uvedené, v lepším řádu a poslušenství je budou moci udržeti. Král Fridrich nebyl také proti tomu a psal po neděli cantate Karlovi z Říčan, Hendrychovi Lorenzovi z Gutensteina, Křištofovi Widršpergarovi z Widršperka a Janovi Wideršpergarovi na Manetíně, že na minulém generálním sněmu, když se jednalo o uvedení Chodův v dědictví Domažlických, ustanoveni byli za komisaře k opatření dotyčných míst, hranic i také Chodův; proto aby se brzy sjeli a vše vyřídívše o tom relaci do kanceláře učinili. Avšak záležitost ta nebyla uskutečněna; další události r. 1620 přetrhly všecko jednání v příčině té započaté, a nešťastný

výsledek bitvy bělohorské připravil Domažlické nejen o Chody, ale i částečně o jiné poddané.

Obec domažlická zůstávajíc v držení vesnic chodských, s cíś. povolením některé vesničky tam kde slove »na Království« sama na svůj náklad nově vystavěti dala, aby se Bavorští a Falcští dále do lesův a mezi českých nepotahovali. Byly to zejména vesnice Hadruva, Chudiva (Chudenín), sv. Kateřina, Nemanice, Fuxperk, Pláně, Myslivo, Loužnice, Korytany. Avšak l. 1621 vesnice tyto obci domažlické, která je v zástavě držela, v pokutě odňaty a Volfovi Vilémovi svob. pánu z Lamingen a Albenrenthu v sumě 7500 zl., ku které léta 1628 přidal 28.000 zl., na deset let zastaveny a posléze dle cíś. resoluce ze dne 11. listopadu 1630 po smrti Wolfganga Viléma svob. pána z Lamingenu na prosbu vdovy jeho potomkům Lamingenovým jakožto zpupné dědictví dne 2. prosince 1630 prodány jsou za 56.000 zl. rýn., [na kteroužto summu kupující nejenom dotčených 35.500 zl., nýbrž i 10.500 zl. za své služby rady říšské a rady nad apellacemi si odrazil, tak že toliko 10.000 zl. ještě doplatiti měl, kterých však nikdy nezaplatil.

Avšak hned zprvopočátku, když dotčení Chodové mu zastaveni byli, i královských lesů a vesniček, od obce domažlické na Království vystavených, se ujal, ačkoliv k Chodům nikdy nenáležely, nýbrž od nich vždycky jako corpus separatum *) jistými mezníky v dřevích vysekanými odděleny byly, jak to i zvláštní komise již l. 1622 vyšetřila. Volf Vilém Lamingen, jsa v držení sv. Kříže, Běly a Eisendorfu, požíval u císaře Ferdinanda II. velké lásky a přízně a byl také jedním z těch císařských komisařů, již při onom krvavém soudu v Praze dne 21. června r. 1621 s balkonu u radnice staroměstské na překrutnou a celých 5 hodin trvajíc popravu pohlíželi. Tento Volf Vilém Lamingen po 17 let utiskoval Chody, odebíraje jim jejich výsady a za stejné s ostatními poddanými je považoval. Když však jel císař Ferdinand II. z Řezna přes Kleneč do Prahy, shromáždili se Chodové pod svým praporem u silnice za Koutem, položili mu svoje privilegie a žádali, aby jim je po-

*) Zvláštní, samostatný majetek.

tvrdil.*) Byli však odkázáni, aby poslali deputaci do Vídně, kde již Lamingen na Chody stížnost podal a Chodové obdrželi tuto smutnou odpověď: Poněvadž se Chodové revoluce s Domažlickými proti císaři Ferdinandu II. účastnili, jsou práva jejich zrušena, a oni svob. pánům z Lamingenu jako poddaní odevzdáni; Lamingen též byl pokárán, aby s nimi vlídněji zacházel. Že by se byli Chodové vzpoury proti císaři Ferdinandu II. účastnili, byla holá lež, neb Chodové povždy zůstali katolíky, kdežto jiné vesnice poddané Domažlicům protestantství Domažlických se přidrželi. Chodům, že nechtěli s Bedřichem falešným držeti, bylo od zimního krále trestem pohroženo, a několik Chodů také vskutku popraveno.

Po smrti Volfa Viléma z Lamingenu r. 1635 byli Chodové na obnovenou žádost jeho pozůstalé vdovy Marie dle opětavé císařské resoluce Lamingenovým dědicům jakožto dědičný majetek poznovu přiřknuti. Jakýsi nechvalně známý pán z Ašenbachu byl po celá 23 leta kuratorem rodiny a pozůstalosti Lamingenovy. Upotřebiv svého neobmezeného času vladařství k všeobecnému utiskování českých Chodů, vštípil zlomyslně už do nevinného srdce svého svěřence a mladistvého dědice Maxmiliana Lamingena zášť a nenávist proti jeho budoucím poddaným, což mělo po letech velmi smutné následky. Maxmilian Lamingen byl velmi ostrovtipný právník, stal se krajským hejtmanem v Plzni a napotom c. k. místodržitelem v Praze. Tento Maxmilian Lamingen, čili jak jej Chodové Lomikar nazývali, chtěl Chody docela jako jiný robotný a poddaný lid ujařmiti, a veškeré výhody, jichž pod Domažlickými ještě požívali, jim odebrati, ano i privilegie jejich jim vzíti a zničiti. Úředníci Lamingenovi utiskovali Chody nad míru. Zvláště Chody mrzelo, když nazýváni byli poddanými robotníky. Od sousedních statkářů byvše podpichováni a podporováni, odvážili se, aby ještě jednou svá ztra-

*) K tomuto dodává originál tlumačovské zprávy, jak se císař Ferdinand II. ulekl, vida veliký zástup lidí. Poručiv zastaviti, tázal se jich prostřednictvím komorníka čeho žádají. »My nežádáme nic jiného, odpověděli vůdcové jejich, než aby Jeho Veličenstvo nám naše privileje podepsal a potvrdil. Pozn. vyd.

cená práva opět si vydobyli. Arnold Aulinger, nadaný právník, vypracoval jim žádost, ve které dokázal, že oni na revoluci v roce 1618—20 podílu neměli, že od Domažlických přinuceni byli nově zvoleného Fridricha krále zimního, uznati. Mezi tím, co s prosbou deputace Chodů odebrala se do Vídně, předešel je Lamingen, žaluje, že se spikli a posmívali rozkazům císařským, dále stěžoval si v žalobě té na sousední statkáře, že oni Chody podpichují, a když mezi tím vyslancové Chodů do Vídně došli, byli bez milosti zavřeni. Advokátu Aulingrovi bylo zapovězeno Chodů se ujímati, a městu Domažlicům a okolním statkářům byla i důtka udělena. Domažlickým bylo nařízeno, aby úřad Chodův v Domažlicích se všemi listinami Lamingenovi vydali; při tom byl hrabě Jiří Václav Černín z Chudenic dvorním komisařem. Chodům bylo poručeno, aby dva dni do roka robotovali a pivo od vrchnosti brali.

Za císaře Ferdinanda III. Švédové hubili krajinu chodskou, usadili se v r. 1641 pod generálem Pfulem na hradě Ryzmberku a plenili celé Chodsko.

Ubozí Chodové byli ve stavu velmi smutném, bédovali, ale nikdo jim nepomohl, ba úředníci Lamingenovi utiskovali jich ještě více. Roku 1652 žádali císaře Ferdinanda III., mírného to panovníka, za dosažení práv svých. Císař vyslechl vyslance Chodův a dal věc tu blíže vyšetřiti. Správce z Ašenbachu musil se ospravedlniti z nelidského svého nakládání s Chody, nesměl jim na dále robotistů nadávat, ale Chodové přec zůstali v moci Lamingenů. Však Wolfgang Lamingen začal v brzku zase utiskovati Chody. Zacházel s nimi přísněji nežli s německými kolonisty, jež za osadníky do vymítěných míst v lesích »na Království« volal, zvětšoval Chodům daně a rozmnožoval dny robotní.

V Orlovicích (Silberberg) musili Chodové stříbrnou rudu dobývat, cihelny stavěti a průseky v lesích dělati. Chodové obrátili se zase k císaři, a ujal se jich vřelý obhájce Hynek z Grasenburka, královský prokurátor, který všemožně se vynasnažil, aby Chodům svobody vydobyl. Dokázal, že Chodové vždy byli svobodní,

nebyli žádnými robotisty,*) privilegie jejich že doposud platí, a Lamingenové že za statky své beztoho skorem ničehož nedali fisku královskému, ano že si osobují lesy a pole »na Království«, fisku královskému patřící. Vše toto snadno mohlo se dokázati, a Lamingen byl by býval ztracen — však k velkému neštěstí Chodů císař Ferdinand III. zemřel ještě před ukončením soudu. S novým panovníkem přišli noví muži k vládě a Chodové neměli opět ničehož.

R. 1663 započal soud poznovu. Dva mužové Feba a Hubinus pobouřili Chody, aby u císaře Leopolda I. si stěžovali. Lamingen je předešel a oni byli odmrštěni. Chodové stěžovali si dále a učinili návrh císaři, aby se za 60.000 zl. mohli vykoupiti z moci Lamingenovy a aby se stali majetkem kameralním. Lamingen však si tu věc předešel a Chody obžaloval, že vypověděli císaři i Lamingenovi poslušensství. Chodové byli odsouzeni »ad perpetuum silentium,« že práva jejich jsou promlčena; když však Chodové se bránili, hrozeno jim exekucí a ubytováním vojska. Spiklenci Chodův byli zatknuti a advokátům nařízeno, aby se Chodův neujíмали.

Od r. 1679—1692 přestali se Chodové souditi a byli velice sklíčení. Lamingen stal se zatím krajským hejtmanem v Plzni. Starý hrad Chodův v Domažlicích nemohl se již pro svou sešlost upotřebiti, proto dal Max Lamingen nový zámek v Trhanově vystavěti, jenž se nazývá německy Chodenschloss, ačkoliv si Lamingen zakázal pojmenování to, aby na Chody nepřipomínalo.

Povstání Chodův r. 1680 jest většinou známo (zprávy o dlouhých soudech Chodů s Lamingeny pocházejí ze zápisů obce Tlumačova), my se však pro úplnost děje o něm přece rozhovoříme. Po mnoho let byli čeští sedláci pro velké utlačování svými vrchnostmi nespokojeni a r. 1680 vypukla tato nespokojenost ve veřejném povstání v čáslavském kraji, kde se shromáždilo přes pět tisíc mužů, kteří si vysloužilého důstojníka za svého vůdce vyvolili. Totéž činili sedláci v jiných krajích.

*) Zde W. chybuje; když píše robotisty, předloha má na několika místech robotisty rebelové; protože rebely nebyli, neměli pozbyti práv a privilegií. Pozn. vyd.

Vláda slibovala amestii, odpuštění roboty, ale když se lid rozešel, vydal císař Leopold tento mandát:

1. Aby ne hned každý, kdo nějakou stížnost má, obracel se k císaři a ho neobtěžoval, nýbrž aby šel dříve na nejbližší úřad. Kdo by toho neučinil, má býti trestán.

2. Poněvadž mezi poddanými a vrchnostmi nejvíce třenic povstává pro zrušená privilegia a práva, mají býti všechna privilegia zrušena.

3. Po každém spiknutí mají se větší daně ukládati. Advokátům se zapovídá pro Chody psáti žaloby proti jejich vrchnostem.

Chodové však při všech těch vzpourách českých sedláků zůstali tiši a pokojni, ničehož nečinili a k ničemuž potahování nebyli, naproti tomu použil Lamingen té příležitosti, aby Chodům všechna privilegia zničil. Přišel s několika důstojníky na své statky, kázal Chody svolati a hrozil jim bičováním ano i katem, jestli mu privilegií hned nevydají. Zmalátnělí Chodové byvše císařským ediktem zastrašeni, přinesli své privilegie a vydali je krajskému hejtmanu panu Lamingenovi. Přece však podrželi sobě dvě nejdůležitějších, o kterých pan Lamingen ani nevěděl. Lamingen myslil, že nyní Chodové navždy oněmí. Však naopak. Chodové poznali lešť Lamingenovu, že je chce o práva připravit; zůstali však tiši, neb císařský mandát všecken přístup ke dvoru zamezil a u krajského soudu by nic nesvedli; neboť tam byl hejtmanem jejich úhlavní nepřítel Lamingen. Proto raději trpěli, očekávající lepších časů.

Roku 1691 vzala nešťastná rozepře počátek. V tom čase měl jistý soustružník Just z Domažlic, tlučhuba a smíšek, soud s měšťany Domažlickými, protože často do Vídně docházel a několikráte u císaře audienci obdržel, zkrátka Matěj Just vyhrál proces. Nyní chodil po okolí domažlickém, vypravuje vychloubavě o svém soudu, jak on se synem byl u císaře, jak císař přes ně svůj plášť rozprostřel a řekl: »Jděte, vy jste vyhráli«. Také že se ho ptal kanclíř: co dělají Chodové? Oni mají teď asi dobrého pána, že se ani nezmiňují!« Tato slova naplnila nadějí trpící srdce Chodův. Matěj Just chodil od vesnice k vesnici v Chodsku, vypravoval o spravedl-

nosti císaře. Chody podpaloval, že poznovu dali při svou císaři předložit. Scházeli se, Just se jim nabízel, že je dovede k advokátu ve Vídni, který mu jeho při vyhrál. Skutečně šli, a advokát ten jich o dobrém výsledku ujišťoval, ano vymohl jim u císaře audienci, kde velmi vlídně byli přijati. Deputace chodská vzkázala to domů, přislibujíc si dobrý výsledek. Chodové se z toho velice těšili, zvláště když zvěděli, že císař vyslal komisi, aby celou záležitost projednala. Ba Chodové nyní docela mysli, že jsou již svobodni, a nikdo z nich nechtěl daní odvádět, tím méně robotovati. Pan Lamingen podal na ně žalobu a žádal, aby Matěj Just jako buřič byl potrestán.

Dva komisaři, pán z Wunšvic a Bedřich Horný z Čáslavi, byli ustanoveni k vyšetření této pře. Páni tito vedli však vyšetřování ve prospěch Lamingenův a pátrali po té nejmenší věci, jež by čelila proti Chodům. Tak na př. udáno v protokolech, že se Chodové o vězení generála Šenika neprávě a neloyálně vyjádřili a že Francouze přilákali, aby moc panstva zlomili. Soud vzal neočekávaný konec, a dne 12. ledna vyšel ode dvora rozsudek: Chodové svých práv a privilegií dávno pozbyli, poněvadž jim již r. 1668 na věčné časy přikázáno bylo pod trestem smrti perpetuum silentium, a oni se přec odvážili po svobodě se ucházeti. Za to měli by býti trestáni, ale Jeho Veličenství jim to ve své dobrotě odpouští pod tou však výminkou, aby ho v této záležitosti již nikdy více neobtěžovali.* Aby se vymlouvati nemohli, že rozsudku neznali, mají jim komisaři r. 1668 publikovaný rozsudek ještě jednou přečísti. Však od čtení tohoto rozsudku musilo se ustáti, neboť ve dvorním reskriptu stálo, že se rozsudek ten má přečísti na Chodově v Domažlicích, a nyní byl Chodov (zámek) v Trhanově, a páni komisaři byli nuceni se ptáti, kde se čtení předsevzítí má — a tím se věc ta zase několik neděl pozdržela.

*) Předloha má: „poněvadž Jeho Veličenství velmi dobrotivý, ano takřka zrozená příjemnost a dobrota, tedy se jim to odpouští pod tou výminkou, nikdy více v této záležitosti neobtěžovati.“ Vydav.

Mezitím obdrželi Chodové několik psaní od svého advokáta Strausa, který jim dobrý výsledek sliboval a k setrvání je vybízel.

Dne 20. února přišel rozsudek, že i na Chodové novém se smí čísti, a na 23. února byli všickni Chodové do Trhanova předvoláni. Všickni se dostavili, míníce, že vyhráli. Krajský Hora z Plzně chtěl rozsudek v síni kancelářské čísti, Chodové však protestovali, myslíce, že by prostora byla malá, pročez aby se to raději venku dělo, by každý vůli císařovu slyšeti mohl. Četla se tedy sentence tato (rozsudek) z okna do dvora lidu tam shromážděnému. Chodové celí ustrnulí poslouchali. Když byl konec, vystoupil mladý rolník Jan Sladký vůbec Kozina z Oujezda zvaný a výmluvným a hřmotným hlasem započal: »Jestli že by to, co nám čtete, pravda bylo, že totiž nemáme privilejí, tak by nám to byl Jeho Veličenství ve Vídni po našich vyslancích vzkázal, pročez není toto, co jste nám četli, pravda.« Když se otázal komisař, zdaliž všickni přečtené slyšeli, zvolali všickni: »Ano, my víme všickni o tom, a co z nás jeden chce, to chceme všickni a stojíme všickni jeden za druhého«.

Lamingen a krajský Hora učinili o tomto výstupu strašnou relací ke dvoru, co při tom strachu pocítili, a že se takové vystupování sedláků trpěti nesmí, neb takovým jednáním by Chodové ještě jiné poddané zbouřili a žádali, aby buřič Just, řečník Kozina do vězení byli hozeni. Úředníci pana Lamingena podpichovali Chody ke vzpouře, a Lamingen obžalovával je stále z buřičství. Roznícení Chodové stávali se den ode dne neposlušnějšími, tak že se bylo obávati všeobecného povstání. Lamingen žádal o vojsko, což se hned povolilo s podotknutím, aby krajští úřadové dříve lid po dobrém ukrotiti hleděli. Úředníci krajští však upřímného slova k lidu nepromluvili, lid jim nevěřil a ustoupiti nechtěl. Advokát Chodův dozvěděl se, co se na Chodsku děje, aby vyslání vojska tam předešel, zadal žádost k císaři ve jménu Chodů o milost, kteří poslušnost příslibují. Deputace Chodův, jež německy neuměla, podepsala žádost tu, aniž by znala obsahu jejího. Přišlo nařízení, aby Chodové v Trhanově přísahu poslušnosti složili. Chodové, nevědouce o ničem, místo přísahy dali

smíchu, zvláště když byli k přísaze o poslušnosti
eni, a jeden z nich řekl: »K tomu neměli naši vy-
i plnomocenství, my nejsme žádní zločinci, abychom
bovali odpuštění. Vy, pánové, jste nám našeho
káta podplatili, a když nás nechce hájiti, vezmeme
ého, neb ještě dvě nejdůležitější privileje v rukou
3.«

Na domluvu krajského hejtmana, že se tvrdošijností
do neštěstí uvrhnou odpověděli: »O to se nemá
o starati, my jsme jednou hru začali, my chceme
ít, ať vyhraje kdo chce.«

Nyní krajský hejtman Hora i Lamingen zasýlali
vy o tvrdošijných k povstání chystajících se Cho-
do Vídně a žádali o vojsko. Císař by byl nerad
ých prostředků užil, ale Chodové císařským úřed-
n nevěřili, vědouce, že Lamingenovi nadřezují. Cho-
nyní opět sebrali peníze a poslali své vyslance
Bavory do Vídně, aby v zemi české neb v Rakou-
chycení nebyli.

Císař jsa již na celou tu rozepři rozmrzen, od-
l ji appelačnímu soudu v Praze a též odkázal
ské vyslance do Prahy. Jakýsi krajan Chodův
ka, dvorní krejčí ve Vídni odporučil vyslance
ské do rukou taškáře Blažeje z Tunkle. Tento vy-
e jen balamutil, mnoho peněz od nich požadoval,
né dokumenty jim ukazoval, až do Brna je zavedl,
si tam své privileje potvrditi dali a odtud cestovali
11. června r. 1693 do Prahy. Těch sedm vyslanců
ských bylo: Jiří Syka, rychtář z Oujezda; Němec,
ář z Mrákova; Jan Sladký Kozina z Oujezda; Kri-
Hrubý, rychtář z Dražinova; Jiří Pec, rychtář z Ko-
; Jakub Trichta a Adam Ecel z Klenče. Pražský
lační soud žádal k vyšetřování všecky listiny a
í, které vyslanci chodští z Vídně od advokáta
se domů posýlali a nařídil plzeňskému krajskému
u vše vyšetřiti a po listinách těchto pátrati.

Lamingen, zdržuje se tehdež v Praze, psal svému
vci Košovi do Kouta, aby po takových psaních a
ách na Chodsku pátral. Koš nemeškal se svými
ončími, sebral všecky tajné listiny, vtrhnuv vždy
ekávání s biřiči svými do statků chodských a vše

po tajných poslech zaslal Lamingenovi. Tímto násilným jednáním roznítil slidičský Koš bouři a vzpouru na Chodsku.

Dne 20. června 1693 vydal se purkrabí Koš s myslivci, mládenci mysliveckými, s úředníky a se sluhami do vesnice Dražínova, aby zde po listinách pátrali. U rychtáře chtěli započítí, poněvadž zde nebyl nikdo doma a dům zavřen, dal správce Koš dvěře násilně vyломiti, v světnici podlahy vyházeti, sklepy a vše v domě prohlédati. Vskutku nalezl 12 psaní od advokáta Strause a 4 od vyslanců chodských. Vreční se radoval nad tím nálezem, a nechtěje již dále hledati, odebíral se s dráby svými do Kouta. V tom zastavil jej jistý Chod a pravil: »Jestli psaní hledáte, pane, jděte do Oujezda k Podestatovi, ten jest kancelistou všech Chodů.« Vreční Koš šel do pasti, nenadav se, že to klam. Táhl se svými do Oujezda. Podestát váhal, hledal sem tam, jen aby Koše pozdržel, až by Chodové s čakany sešli se. Koš, nemoha ničehož najíti, přinesl konečně kus psaní. Rozloben jsa na tento špatný nález, vsedl na koně a chtěl se ubíratí do Kouta. Ale venku před vesnicí shromáždili se muži z Oujezda a z Dražínova, Košovi cestu zavřeli, psaní ukradená na zpět žádajíce.

Purkrabí poroučel tu psotu selskou přepadnouti; myslivci chtěli již do Chodů stříletí, ale Chodové celí dopálení strhli purkrabího s koně, zavlékli do blízkého domu a drábům odebrali zbraně a řádně jim vyprášili. *) Než Koš jim tajně utekl i s psaními a poslal je po spolehlivém poslu Lamingenovi do Prahy s přehnanou zprávou do Plzně, že Chodové úřednictvo a služebnictvo Lamingenovo přepadli a se vzbouřili; purkrabí že jest zajat a v nebezpečenství života. Že jest vojska nevyhnutelně zapotřebí. Vojsko bylo do Chodska vysláno.

Mezi tím byli Chodové v Praze vyslýcháni, a v jejich přítomnosti ještě jim zbylé dvě veledůležité privileje rozřezány a spáleny. Někteří vyslanci měli pak se domů odebrati a všem domácím zprávu podati a je u-

*) Pan purkrabí musil se zatím v jedné komůrce selskou stravou uspokojit, až by jim hejtman psaní odeizená nazpět byl dal. Ostatně se mu nestalo nic zlého; ba ani mu žádný nenadával. Hejtman poslal honem do Prahy svému pánu posla s psaním, v němž vše to nejlitostivějšími barvami líčil. Vyd.

spokojiti. Vyslanci chodští hledali svého advokáta Blažejn Tunkla, dali mu povoz a peníze, však v Praze byl zatknut a uvězněn. Druzí vyslanci chodští byli ještě vyslýcháni, a žádalo se na nich, aby přísahali, že Lamingena za svého pána uznávají. Když se vymlouvali, že k tomu nemají plnomocenství, byli dne 28. června 1693 v novoměstská radnici uvězněni.

Mezi tím krajský hejtman dostal rozkaz, aby s 200 muži vtrhl do Chodska. Dne 6. července 1693 přibýlo vojsko do Oujezda, jež bylo prázdné, neboť obyvatelé se výšim jméním do lesů utekli. Přes 200 Chodů shluklo se u Hamru za Domažlicemi, by se vojsku naproti postavilo. K nim se připojili i jiné vesnice. Počasí bylo tehdy příznivé, blízké vesnice ozbrojené Chody stravou zásobovaly, ženy a děti nalezly v sousedních bavorských vesnicích přístřeší. Počet ozbrojených Chodů vzrostl u Hamru na 400. V domněnce, že jenom Lamingen vojsko proti nim vyzval, a císař že o ničem neví, a že snad lehko vojska se zbudou, byli Chodové odhodláni brániti se na krev. Krajský Hora vyslal k nim vyslance, kteří je nabádali, by se v pokoji domů rozešli, však rozbourení Chodové, kteří již nikomu ani císařským úředníkům nevěřili, odpověděli: »My neuznáváme žádného jiného za svého pána nežli našeho císaře pána, jen jeho chceme poslouchati, nechť to s námi vypadne jak chce; my jsme již na vše připraveni.«

Krajský Hora byl nyní v trapném postavení. S dvěma sty mužů vojska 400 zoufajících Chodů přepadnouti, zdálo se mu nemožným, zvláště když obdržel rozkaz, jak jen možno krveprolití zameziti.

I musel poznovu posla do Prahy vyslati, co si počítí má? Mezi tím vrátili se někteří vyslanci chodští, co byli s Blažejem Tunklem, a vypravovali, že to s Chody v Praze velmi smutně stojí. Ihned se počaly vesnice vzdávati, a 72 rolníků Chodů bylo uvězněno v Horšově Týně, v Plzni, Stříbře. Chodové se tedy rozešli, a pouze dvě vesnice zůstaly v odporu, vzdát se nechtíce, Pocinovice a Lhota.

Komise odebrala se dne 16. července 1693 do Pocinovic, kde celá vesnice vojskem byla obklopena, aby žádný utéci nemohl. Ve vesnici povstal strašlivý ryk.

Ozbrojení mužové srazili se dohromady, ženy je napomínaly k odporu, sedláci někteří vsedli na koně, chtěly řady a šiky vojenské rozraziti ale tu důstojník zvolal: »palte«, a sedlák Přibík spadl s koně mrtev a mnoho jiných poraněno. Lhotští dozvěděvše se, co se stalo v Pocinovicích, vzdali se na milost. Poněvadž se mnoho Chodů do Bavor uteklo, byly požádány úřady bavorské, aby Chody vydaly.

Pokoření Chodové podrobili se až na Křištofa Hrubého. Jana Sladkého a Davida Forsta, kteří poslušnost Lamingenovi odpřísáhnouti nechtěli. Ostatní Chodové musili vystaviti revers, že již proti své vrchnosti ničehož nepodniknou a musili ve vazbě a v poutech na robotu. Krajský Hora dostal pochvalný dekret, že Chody pokoril bez prolévání krve. Na to byli původcové povstání v Praze vyšetřováni. Křištof Hrubý a Jan Sladký byli odsouzeni, aby rok v železích robotovali, ostatní, podepsavše listiny poslušnosti Lamingenovi, byli propuštěni.

Lamingenovi zdál se tento trest býti malým, i žádal, by pře tato hrdelnímu soudu byla předána, věda, že odsouzení budou zbaveni hrdla.

Věc tato byla dne 8. února 1695 předána hrdelnímu soudu, který se usnesl:

Původcové nepokojů těch Jan Selner, Čtverák nazván, Křištof Hrubý a Jan Sladký mají na příklad druhým oběšení býti; Ecel a Forst po tři trhové dny denně dvě hodiny na pranýři státi a pak ze země býti vyhnáni. Ostatní provinilci byli na tři třídy rozděleni, někteří na dva roky, někteří na více let do vězení odsouzeni, a pan advokát Blažej Tunkl na tři roky na pevnost odvezen.

Tento rozsudek byl do Vídně zaslán, a dne 9. února 1695 následoval výrok císařův: Z těch tří k smrti odsouzených má býti jenom jeden utracen, ostatní dva na 10 let k těžké práci na pevnosti Komárnu ustanoveni. Poprava má se v Plzni vykonati.

Ecel a Forst odsouzeni do pevnosti na dvě léta k tuhé práci.

Z těch na třídy rozdělených má první třída robotu ve vazbě a v železích rok konati, ostatním se trest

odpouští. Advokát Blažej Tunkl propadl životu, ale s ohledem na jeho vysoké přátelstvo snižuje se mu trest na tři roky těžké práce v pevnosti.

Mezi tím zemřel Křištof Hrubý, rychtář draženovský, v žaláři a tím vinu smrti svou zaplatil — praví zpráva úřední — soudcové byli v rozpacích, koho z pozůstalých dvou k smrti odsouditi. Ačkoliv byl Jan Sladký až na třetím místě, přec byl k smrti odsouzen z těchto prý pohnutek, jak akta praví: poněvadž Jan Sladký jest náramně výmluvný a tvrdohlavý, že naposled o pardon prosil, ustanovuje se k smrti provazem. Zde nebral se ohled ani na jeho přátelstvo, ani na jeho ženu a tři malé děti, ani na to, že na vzpouře podílu neměl, an v tom čase byl vězněn v Praze. Poprava byla na den 28. listop. 1695 v Plzni určena. Rózsudek byl nejdříve v Praze a pak po ostatních městech publikován, listiny ortelní do chodských vesnic posílány a 68 Chodů musilo se ex offo i s dětmi do Plzně odebrati a na popravu se dívati, aby i děti otrockou bázní naplněny byly a více, na práva svá zapomenouce, nikdy se nebouřily. Vojsko udržovalo v Plzni při popravě pořádek, lidu byl nesmírný nával, každý měl útrpnost a politování jevil nad nevinným Kozinou Sladkým, jenž žádného zločinu se nedopustil jen ku postřachu druhých Chodů měl život svůj obětovati. Nyní nevypravuji z aktů, nýbrž jak lid o smrti Kozinové si povídá. Srdnatě, bez smrtelného strachu, nábožné písně prozpěvuje, jež doposud mezi lidem se udržely, kráčel Kozina skrze lelující množství lidu k popravišti. Žena jeho, dvě malé děti za ruku vedoucí, kráčela jemu po boku. Ubohá, neměla tolik síly, aby ho až k popravišti doprovodila; chvějíc se klesla v polou cestě a nemohla povstati. Kolem ní šlo mnoho pánů, kteří ji házeli peníze do zástěry na klín; ona však sebravši poslední síly, hodila peníze ty mezi zástupy volajíc: »Nechte si vaše krvavé peníze, vy, pánové, dejte mi mého ubohého a nevinného muže« — a chvějíc se na celém těle, ubírala se k popravišti. Tu políbil ještě jednou ubohý odsouzenec svoji manželku, zlíbal své děti rozmilé, které s pláčem ručičky po něm vztahovaly. Ještě jednou pozvedl oči své k nebi a pak pohledl

se slzavýma očima na nepřehledné zástupy, jej k popravě doprovázející. Tu uzřel znenadání na koni sedícího Lamingena, jenž jeho štěstí a blaho celé rodiny jeho zničil. Zrak jeho zplanul, tvář jeho naplnila se svatým hněvem a Kozina Sladký zvolal silným a hrozebným hlasem: »Lamingen, Lamingen! Ode dneška za rok budeme spolu před soudem Božím státi, tam se to rozhodne, kdo z nás« — ubohý víc nedomluvil, neboť mu kat právě hodil oprátku kolem krku, a Kozinova plamenná výmluvnost umlkla na věky.*)

Nevím, byl-li to hlas ozývajícího se svědomí aneb činil-li to z lakomosti, že pán Lamingen po utracení Koziny Sladkého za všechny ostatní tolik prosil, aby na pevnost do Uher posílání nebyli, nýbrž aby trest svůj v Praze vystáli. Vsuplikách na císaře běduje, vypočítává plat, povozní výlohy, nařiká strašně na škodu a ztrátu — však nebudeme již mrtvého pomlouvatí a řekneme raději, že krev Kozinova srdce Lamingenovo obměkla. Lamingen sice při s Chody vyhrál, nepokojní Chodové byli skroveni, ale Lamingen, ač panství a statky své rozmnožil, přec šťasten nebyl.**)

*) Jan Sladký-Kozina byl muž 40 roků starý, prostřední postavy, velmi silný a zavalitý. Byl charakteru pevného, beze lsti a a falše, neuměl čísti ani psáti, ale výmluvnost jeho činila jej nejnebezpečnějším mezi všemi Chody. Narodil se v Oujezdě, jak domazlická matrika dokazuje. 10. září r. 1652. Rodiče jeho byli Jan Sladký a Anna manželka. Kmotří: Jan Elichar, Vavřinec Krutina, Barbora Krutinová, Anežka Ledvinová.

Oddán byl v Klenči, kde v matrice stojí: R. 1678 dne 9. května kopuloval jsem Jana Sladkého z Oujezda z Dorotou Pelnařovou; svědkové Ondřej Ledvina a Bedřich Sladký. Křest prvorozeného synáčka Sladkých: Dne 7. pros. 1679 pokřtil dítě z Oujezda dvojeti. kněz Ambrož Behr v mé nepřítomnosti na jméno Jiří. Rodiče Jan Sladký a matka Dorota. Kmotři a svědkové Ondřej Ledvina, Anna Ledvinová, Alžběta Podestátová, všickni z Újezda. Farářem toho času v Klenči byl Křištof Voj. Peška.

Úmrtí Doroty, ovdovělé manželky ubohého Jana Sladkého zapísáno jest: Z Oujezda dne 8. srpna 1715 pohřbena byla † Dorota v stáří 70 let, manželka zemřelého Jana Sladkého. Svědkové: Jiří Konop a Jiří Podestát; tamtéž Jan Heidl, farář.

**) Neb r. 1676 koupil od barona Jiřího Černína z Chudenic do kridy příslé panství Ryzmberk Kouto-Zahořany, r. 1692 od barona Václava Alb. Koce z Dobřeš velkostatek Všeruby (Neumark)

z mysli jeho vytratil, spánek mijel oči jeho — neměl nikde pokoje. Člověk, který neodpouští, nemůže najít odpuštění u Boha. Lamingen počal churavěti a po roce odněšena jeho mrtvola jako necitelného a nesvědomitého ukrutníka do rodinné hrobky v Klenči. Tam odpočívají kosti toho, jemuž i potomci Chodův klnou!

Národní pověšť, známá na celém Chodsku, vypravuje o smrti Lamingenově:

Ve výroční den Kozinovy nevinné a nezasloužené popravy uspořádal Lamingen na svém novém zámku v Trhanově naschvál a s velikým nákladem velmi skvělou hostinu, ku které bylo mnoho vznešených hostů sezváno.

Hlučná hudba rozlehala se v zámku, povzbuzující shromážděné k bezuzdnému veselí Lamingen, jindy zasmušilý, nemluvný, byl nejveselejším. Dvanáctá hodina půlnoční na zámecké věži právě bije, Lamingen ze svého křesla vzhůru se zvedá, chápe se šumicím vínem naplněného poháru a úsměšně volá: »Kozino, Kozino, jsi špatný prorok! Ejhle, rok už minul a já jsem — — —« chtěl říci »zde přec!« V tom okamžiku povstala venku strašlivá vichřice, všecka okna i dvěře se zotvíraly, hrůzyplný šramot a praskot dral se násilím do vnitra prokletého prý zámku, všecka světla náhle uhasla, na dvoře kohout zakrákoral, jakási tajemná a jako smrt bledá postava kráčela zvolna přes celou komnatu, takže smrtelný strach zmocnil se všech přítomných hostů. Když po dlouhé chvíli poněkud hosté strachem uchvázeni k sobě přišli a se vzpamatovali, ležel Lamingen v lenošce*) skleslý, stříbrný pohár křečovitě sevřený drže — jako mrtvola!

Čas vypršel, hodina přišla, Kozina vyzval Lamingena k Božímu soudu.**)

za 68.300 zl., a jelikož hrad Ryzmberk r. 1641 od Švédů byl poboren a Chodův v Domažlicích byl příliš spustlý, vyměnil jej s Domažlickými za rybníky Černý a Parezov a vystavěl r. 1676 a 1677 nový zámek v Trhanově, založil kostel a faru u Červeného Dřeva.

*) Osudná lenoška jest doposud na půdě v zámku Trhanovském.

**) Max Lamingen zemřel ochrnutím srdce, tělo jeho jest v hrobce Klenečské, má zčervenalé vlasy, proto se myslí, že byl zrzavý.

Dcery Lamingenovy daly po strašné smrti otce svého, aby měl v hrobě pokoje, na třech rozličných místech Boží muka z tvrdé žuly postaviti. Muka tato stojí před Trhanovem u silnice k Domažlicům, na cestě od Hamru k Chodovu a na rohu zámecké zahrady k lipkám v Trhanově. Však nenalezly útěchy žádné na Trhanově. Celé panství i Chodý, vesnice od Domažlických v královském hvozdu založené i královský hvozd řečený »na království«, jež si byl Lamingen přivlastnil, prodaly dcery Lamingenovy Barbora, provdaná hraběnka z Guttenu, a Maria Anna, provdaná hraběnka z Vrbna, panství »Ryzmberk, Kout, Zahořany, Trhanov a Všeruby« (Neumark) per contractum t. j. trhovou smlouvou ze dne 14. června r. 1697 za kupní cenu 560.000 zl. a 1000 zl. klíčného Jiřímu Jindřichovi, svobodnému pánu ze Stadionu, pánovi na Wallburku a Sautrauchu, kanovníku a děkanu kapituly Würzburgské, kterýžto rod hrabat Stadionů doposud má panství toto. Chodové zůstali odsouzeni k věčnému mlčení, jen že za panství Stadionů lépe s nimi jednáno bylo. Královský hvozd »na království«, jež Chodové hlídali, připadl panství Kouteckému v revírech Orlovice, Fuxberk, Filipberg a Mlýneček a pak v šesti revírech objemných k panství Trhanovskému. Chodské vesnice podržely jenom menší částky lesa toho jako obecní les. Stadionové usadili v královských hvozdech »na království« mnoho německých kolonistů, od Hadravy až za Nemanice, a tím se celý pás pohraniční poněmčil. *)

*) Lamingenův erb byl tento: Znak jest rozčtvrcen, na hoře v pravo a dole v levo jsou v červeném poli ze zeleného skalního svahu rostoucí hrábě; dole v pravo a na hoře v levo jest zase v zlatém poli kolmo postavená kotvice, na jejížto špičce stojí černé srně. Nad pravým helmem vyznačeny jsou dotčené hrábě, nad levým opět ono černé na kotvici stojící srně, jež se na pohled jakémusi houpacímu psu na kolébadlech úplně podobá. Pokrythelmu jest v pravo černočervený a v levo černozlatý.

Podobizna Maxmiliána Lamingena na starém dosti zachovalém obraze zavěšena byla až do r. 1859 nad hlavním oltářem v Trhanovském kostele, a nyní obnovena nalezá se v Trhanovském zámku. Má vystouplé, velké, děsivé oči, obličej plný a kulatý, oděn jest v kyrys a rytířské brnění se zvláštním štítkem na pravém prsu, pravou ruku má o bok podeprenu, v levé drží praporek tmavokrvavý s dvěma pruhy se křížujícími. Podobizna tato nečiní dojem ukrutníka.

Domácí život (Chodův.

Příbytky.

Stavení chodská, jimž se říká »dvory«, bývala druhdy všecka dřevěná. Stěny byly jen z neotesaných dřev, mezery mezi nimi se vycpaly mechem a vymazaly hlínou. Střecha se pošívala došky neb pobíjela šindelem; bývalo tu vždy dostatek dříví. Nyní jsou stavení z kamene neb z cihel, v chudších místech pak z »veprίκů«, nepálených to velkých cihel. Dřívější stavení měla předsíň, jíž se dosud říká »dům«. V předsíni bývaly obyčejně troje dvěře, jedny vedly do »velké senci«, druhé do »kuchyní« a třetí do sklepa.

Ve velké senci stávala při jedné straně dveří ohromná kamna kachlová, jež se vytápěla z kuchyně; v kamnech těch se také vařilo. Při druhé straně dveří stál »suden« na kuchyňské nádobí. V jednom koutě proti dveřím stál stůl, nad nímž po stěnách visely obrazy svatých, obyčejně na skle malované; pravidelně vždy v rohu pak býval kříž, jemuž po obou stranách obrazy svatých visely. V druhém koutě proti stolu stála postel s »nebesy«. Při stěnách stály »lajce« z dlouhých prken. Pod »lajcí« při dveřích bylo viděti posadu na slepice se hnízdem husím. Až skoro do let sedmdesátých svítivalo se večer jenom špány ze smolného dříví. Uprostřed sence visela na řetězích čtyřhranná deska, na níž hořel velký oheň, jenž světlici nejen osvětloval, ale i zároveň vytápěl. Kouř táhl se na »punebí« (půdu) otvorem ve stropě. Ovšem, že se rozšiřoval i po světlici nemálo, o čemž svědčily začazené stěny a zvláště strop, který se nikdy nebílil, tak že byl úplně černý, jak vybleštěný. Za světlicí tou byla komora na šatstvo a jiné věci. V kuchyni byla pec a pod komínem ohniště, kde se v létě vařilo. Sklep byla místnost jen malými okénky opatřena a proto dosti tmavá, spával tam obyčejně někdo z »chasy«, a pak se tam ukládalo menší náčiní hospodářské. V domě stála »halměř«. Odtud byl také poklop do »lochu«. Mezi sklepem a »maštálí« bývalo také někdy obydlí se zvláštním vchodem pro výměnkáře. Obydlí to mělo »sedničku« s komorou a kuchyní.

Ze sedničky byly dvěře do maštale. Za chlívem byla »kolna« na hospodářské nástroje, nad kolnou pak »řezajna«. Stodoly stály opodál stavení.

K r o j.

Starý kroj chodský zachoval se v některých vesnicích až do našich dob, zvláště ve farních osadách Mrákovské, Domažlické, Trhanovské a Klenečské, z mnohých jiných již však úplně vymizel. Bohužel, že se již nikde nebude těšiti dlouhému trvání, zvláště kroj mužský mizí; až vymrou ti nemnozí staří strýčkové a »dědkové«, kteří mu doposud věrni zůstávají, vymizí kroj chodský úplně; mládež již se strojí po městsku. U ženských bude kroj ten déle trvati, doposud aspoň v několika vesnicích, zvláště v Tlumačově, Kyčově, Oujezdě a Postřekově ženské pohlaví si v něm libuje a také hned tak neodloží. Kroj ten přispívá sám k delšímu svému trvání, neboť jest velmi pevný; muži mají »župany« po dědech a ženy po »bábách« sukně. Nebýti toho, byl by dnes již kroj ten větší vzácností.

Jednotlivé části mužského oděvu jsou :

Lněná košile pro všední dny velmi hrubá »pačesná«, pro svátek pak jemnější, ale vždy z plátna, na něž bylo doma upředeno, a jež si každý doma udělal. U krku a u rukou se svazovala prostě tkaničkou.

Nohavice jsou žluté z kozlí kůže, tak zvané »koženky«, žertovně také »praštěny.« V předu rozkroku beze švu a zapínají se prostraně blíže boku; sahají po kolena. Dole mají na straně malý rozparek, na jehož cípech jsou řemínky se širším koncem, kterým se podvazují. Širší konce řemínků nechají se volně viseti. Byly-li koženky umazané, natřely se jednoduše žlutou hlinkou.

Vestě říkají »lajb«; jest obyčejně z modrého sukna a lemovaná červeně. Má nízký, stojatý límec a zapíná se až ke krku. Po každé straně má hustou řadu knoflíků.

Svrchním oděvem jest kabát, nazvaný »župan«, dosahující až po kolena. Župany jsou dvojí, pro obyčejný čas bílý, »šerkový«, látka z ovčí vlny a příze doma dělané, pro slavnostnější dobu modrý, soukenný. Mají stojatý límec nízký a mohou se zapínati až ke krku,

obyčejně však se nezapínají. Oba mají dvě řady pleskatých, kovových, žlutých neb bílých knoflíků s vyvýšeninou uprostřed. Bílý »župan« jest lemován černě, modrý pak červeně jako »laib«. Ženatí muži nosí v dírci u modrého »županu« dlouhou červenou pentli ze svatby, jíž nikdy neodkládají. V zimě nosili mužští též kožichy po pás dlouhé, avšak jen v obyčejný čas, při vážnějších příležitostech brávali na se vždy jen modrý »župan«.

Klobouky jsou plstěné »širáky«; jsou nízké ale s velmi širokou střechou. Okolo klobouku jest otočená tenká černá šňůrka kulatá a pak černá pentle jež splývá až po týl; nosí se dle podání Chodů, na znamení smutku po statečném hajiteli starých práv Janu Sladkém.

Na nohy obouvali vysoké, vlněné punčochy, buď bílé nebo také modré, ty se podvazovaly pod kolenem řemínky od nohavic. Konečně obouvali buď vysoké boty s rovnými holínkami v zadu silně vykrojenými, neb jen nízké »třejece« (střevíce).

Vlasy nosili dlouhé až do tyla, v předu pak v prostřed hlavy rozdělené. Každý Chod se ozbrojoval »čekanem«, silnou to holí, kteráž měla na hořejším konci sekerku s kladívkem.

Jako jinde tak i u Chodů mají ženy oděv daleko pestřejší než muži. Jest stejný u vdaných žen i u děvčat. Každá vesnice Chodská má v oděvu ženském své zvláštnosti, ale přece v podstatných věcech se v kroji neliší. Části u ženského oděvu jsou: »voblečka«; jest to spodní košile, obyčejně hrubá, plátěná bez rukávů; má dvě šle, za něž se na ramenou zavěšuje.

Na »voblečku« oblékají »rukávce« Ty dosahují pouze k bokům a bývají jemnější. Sahají až ke krku, kde se zapínají sponkou. V předu, kde se zapínají, mají malý stojatý límeček, po každé straně jen asi na tři prsty dlouhý a na dva vysoký, který jest černým hedvábím vyšíván. Od konců tohoto límečku kolem celého krku mají »rukávce« na dlaň široký, ležatý límec, trochu sbíraný a krajkami obroubený, a ten se jmenuje »vejkladek«.

Rukávy mají »rukávce« buď krátké, sahající jen do půl loktů, avšak velmi široké; neb jdou až k zá-

pestí, mají úzké, as na prst široké límečky buď modré nebo červené. Zavazují se jen tkaničkami.

Nejvýznačnější částí jest »šerka«. Jest to sukně, skládaná do záhybů. Zavazuje se buď v pasu aneb o něco výše; sahá nad kotníky, někdy také výše v půl lýtek. Sukně ta jest rozličné barvy dle času církevního roku. V čas adventní a postní jest barvy fialové, v čas hlubokého smutku na velký pátek a na dušičky docela barvy černé (též o pohřbu), jindy pak barvy červené. Červená má dole širokou pentli as na dlaň širokou, buď zelenou nebo modrou, někde jest bíle vyšíváná. Fialová má pentli téže barvy a šířky a mimo to úzké, červené lemování. Černá má jen úzké, červené lemování.

Na sukni v předu uvazují »fěrtuch«, jest to velmi široká zástěra a dlouhá skoro jako sukně. Bývá »štráfovaný« aneb pestře květovaný.

Kabátky, také »župánky«, nosí krátké z černého sukna. Kabátky ty mají »varhánky« skoro přes celá záda. V předu jsou dosti vystřižené. V letě nosí jen lehké, v zimě pak ovčí kožešinou podšíváné.

Pod kabátkem nosí »lajbík«. Jest podobný volné, velmi vystřižené a krátké šněrovačce, tak že mezi »lajbíkem« a »šerkou« vykukuje košile. Jsou obyčejně pestře květované. Že jsou velmi vystřižené, mohou se zapnouti pouze dva knoflíky z dola. Výše odstávají kraje na dlaň od sebe a svazují se červenou nebo zelenou pentličkou. Kolem krku uvazují pestrý šátek, ale tak, aby »vejkladek« byl na vrchu a aby bylo viděti vyšívání u krku, v předu jej překládají přes prsa, kdež se přidržuje pentličkou od »lajbíku«, konce pak se zastrkují za »fěrtuch«.

Na hlavě nosí velké, černé šátky s květy v rohou, Jsou uvázány na »babku«, a to tak, že i uši jsou uschovány. Na šátky ty uvazují bílou roušku, jež zovou »plena«. Ta jest po krajích vyšíváná a krajkami lemována, objímá celý obličej a uvazuje se na temeni hlavy, kdež zbývající konečky tvoří dva malé růžky. Ještě na počátku tohoto století nosily Chodky bílé čepice s černým, hedvábným vyšíváním. Čepce ty se stahovaly kolem hlavy a tvořily na temeni velikou plochu kruhovou k týlu se nakloňující.

Punčochy nosí vesměs dlouhé, červené. V čas smutku nosí mimo vzpomenutou černou »šerku« také černý »fěrtuch«, černý šátek na hlavě a bílý šátek na krku.

Kdo by si chtěl učiniti úplný obraz kroje toho, musí jej viděti nejen při vážných příležitostech, nýbrž i u »muziky«. Zde je v úplné shodě pestrost a volnost oděvu s rozjařenými postavami a s veselou náladou. Hudba chodská sestávala vždy z dud, neb dudáci na Chodsku byli virtuosové a do okolí vždy zváni. Klarinet, housle, dudy, toť byly nejoblíbenější hudební nástroje u Chodů, při nichž Chod dupaje a zpívaje se švarnou Chodkou bystře se otáčel.

Když se odloží svrchní oděv, zůstávají mužští jen v »lajbách« a ženské v »lajbíkách«. Odkládá se doma i plena, takže Chodky zůstávají jen v šátkách. Prosto-vlasé nejsou nikdy.

Řeč jejich zachovala doposud mnohé zvláštnosti. Tam, kde vyhynul kroj, vymizely více méně také zvláštnosti řeči; kde se udržel kroj, udržela se i stará řeč v menší porušenosti.*)

V podřečí chodském zní pověst Jirka s kozú**)

Bul jeden král a měl ceru, a von ji nemoh žádnej rozesmít, vona bula dycky smutná. Tak ten král pou-dali, hdo hudělá, haby se vona zasmíla, že mu ji dejí. Tak von bul jeden pastýř a měl syna, říkali mu Jirka. Von poudá: »Tatíku! já teky pudu, esli bych ji roze-smíl. Já na vás nic nechci, jenom tukožu.« A táta řekli: »No ták di. Ta koza bula taková, hdy von chtěl, tak vona každýho držíla, a ten čovek mušel při ní vostat.

Tak tu kozu vzal a šel, a potká jednoho, von měl nohu na rameně. Jirka poudal: »Ty, co máš hyn tu nohu na rameně?« A von: »Já hdyž ji shundám, tak dosko-čím sto mjil.« — »A kám deš? — »Já du na službu, hdo mě veme.« »Poť teky se mnú.«

*) Zde uvádí Wildmann obsírně všechny odchylky mluvnické a slovné, jež má chodské podřečí. Srv. „Vlast“, ročník IV. z r. 1887 až 1888 str. 496—498 z níž tento článek otištěn. Podrobný výčet ten, pro naše Dědictví méně se hodící, zde vynechán, ale na ukázkou podřečí chodského pojata sem výše tištěná pohádka. Pozn. vydav.

**) Vzato z čítanky slovanské K. J. Erbena I. 34—36.

Hušli kus cesty, potkali třetího kameráda, von měl flaši pod ramenem a místo zandavačky držil v ní palec. »Ty, co hyn ten palec držíš?« — Já hdy ho vycuknu, dotřiknu sto mjl, a co chci, šecko zatřiknu. Chceš-li vem mě teky do služby, může tuto bejt tvy chčestí a naše teky.« A Jirka mu na to: »No tak poř.«

Potom přišli do města, hde bul ten král, a nakúpili si na tu kozu pantlu. A přišli na jednu hospodu, a vono tám už bulo předpověděno, haž takoví lidi přídú, haby jim jíst a pít jali, co budú chtít, že to ten král šecko zaplatí. Tak voni tu kozu samým pantlem vovážali a dali ji do senci senkýři k vopatření, a von ji dał do přístěnku, hde jeho cery ležily. Von ten hospodskej měl tři dívčé, a ešte nespály. Tak ta Manka řekla: »Och hdyby sem já mohla teky nákej takovej pantl mjt! já pudu a vodvážu nákej s tý kozy.« Ta druhá, Dodla, poudá: »Nechót, von to ráno pozná.« Hale vona šla přec. A hdy Manka dlúho nešla, řekla ta třetí, ta Káče: »Di tam po ni.« Tak ta Dodla šla a třepla Manku po hřibetu: »I poř, nech toho!« a už se vod ní nemohla vodtrhnút. Tak ta Káče poudá: »I pote! nevodvažte je šecky.« Šla a třepla Dodlu po sukni, a už teky nemohla pryč, mušela při ní vostat.

Tak ráno von si ten Jirka přichvát a šel po tu kozu a ved to šecko pryč, Káči, Dodlu i Manku. Šenkýř ešte spál. Šli skrze ves, a von koukal lichtář z vokna: I fuj! poudá, »Kačínko, co to? co to? Šel a popád ji za ruku, chtěl ji vodtrhnút, a vostat teky při ní. Potom hnal pastýř krávy rejničku a bejk šoust se vokolo, huváz, a Jirka teky ho ved.

Tak potom přišli před ten zámek, a voni ven vyšli slúžící; a hdyž takovy vece vidíli, šli a poudali tomu králi: »Och pane! hen tu máme takovou podívanú; už tu buly všelijaky meškery, hale to tu ešte nebulo.« Tak tu královo dívčí hnedle vyvedli na ten palác, a vona se podívala a zasmíla se, haž se zámek votřís. Tak íčko se ptáli, co je zač? Von: že je pastýřovo syn a že mu říkaj Jirka. A voni: že to nemůže bejt; že je ze sprostýho rodu, že mu tu dívčí nemůžú dát, hale že jim muší něco ešte hudělat. Von poudá: »Co?« A voni: že hen tám je studánka, je tám sto mjl; esli z ní za

minut přinese ten koflík vody, tak tu dívčí dostane. Tak von ten Jirka poudal tomu, co měl tu nohu na rameně: »Ty si řek, když shundáš hen tu nohu, že doskočíš sto mjil.« A von: »Ó to já snadno dokážu! Shundal nohu, skočil a bul tam. Hale potom už chybalomalíčko jenom a už by tu bul čas, že měl přijít. Tak Jirka řek tomu druhýmu: »Ty jsi poudal, když pozdvihneš hen to prkýnko z vočí, že huvidíš na sto mjil: koukni se, co tám dělá.« — Och pane! von tam leží. Och Jemnáčku! von tám husnul. »To bude zle«, poudá Jirka, »už tu bude čas. Ty třetí, ty si poudal, hdy hen ten palec vycukneš, že dostříkneš sto mjil: chutě tříkni tám, hať vstává. — A ty podívej se, esli už se tám hejbá nebo co?« »Och pane! už vstává, hutírá se — už nabírá vodu.« Potom von skočil a už tu bul, a zrovna v čas.

Tak potom voni poudali, že jim muší dokázatešte jeden kús. Že hen tám ve škále je takový zvíře, jedno-rožec, že jim moc lidí zhubí: esli je zhladí ze světa, že tu dívčí dostane. Tak von si vzal ty lidi, a do toho lesa šli. Tak přišli k takový smrčíně. A vono buly tři zvířata, a buly takovy lože vyšoustany, kterak ležily. Dvě nedělaly nic, ale to třetí hubilo lidi. Tak voni si nabráli kameního a těch jedlovejch krákorek za nadra, a vlízli na dřevo nahoru, a hdy si ty zvířata lehly, tak voni pustili delů kámen na to jedno zvíře, co bul jedno-rožec. A vono to zvíře řeklo tomu druhýmu: »Dej pokoj, něštochej mě!« A vono poudá: »Já tě nedělám nic.« A zase na toho jednorožce ze shora pustili kámen. »Dej pokoj! už si mi to hudělal po třetí.« »Hdyť já tě nic nedělám!« Tak se popádli a práli se dohromady. A ten jednorožec chtěl to druhý zvíře probodnúť; hale vono huskočilo, a von kerak se pruce po ňom hnál, tak zarazil tím rohem do dřeva a nemoh ho hnedle vyndát. Tak voni hnedle skočili ze smrčiny delů, a ty dvě zvířata hutekly, a tomu třetímu, tomu jednorožci, voni husekli hlavu a vzeli ji na rameno a nesli ji do zámku.

Tu voni v zámku vidíli, že ten Jirka zase ten kúsek dokázal. »Co prej budem dělat? snad mu přec mušíme tu dívčí dát?«

»Ne pane!« poudá jeden ten slůžceí, »to nemůže bejt; hdyť je sprostěj, haby von takovou královskou dívčí

dostal; hale mušíme ho ze světa shladit«. Tak bula tam nájemnice jedna, vona tam poudala: »Jirko, s tebu nebude dnes dobře, chtěj tě zhladit ze světa.« Tak von poudá: »Och já se nebojím: kterak mně tepřiva bulo dvanáct let, já sem jich zabjil jednu ranú dvanáct.« Hale to bulo tuto, hdy mu máma hupekla rozpíček, vono mu na něj vlítlo dvanáct much, a von jena jednu ránu zabil.

Tak voni hdy to slyšili, řekli: »Jináč ne, než že ho mušíme zastřelit.« Tak potom si přišíkovali vojáky a poudali, že mu hudělaj parádu, že budú ho vodelávat na paláce. Tak ho tam vyvedli a vojáci chtěli už do něho spustit. A von ten Jirka řek tomu, co místo zandavačky palec držil: »Ty si poudal, hdy vycukneš hen ten palec, že všechno zastříkneš, chutě vycukni!« — »O pane! to já snadno dokážu.« Tak ten palec vycuk a šecky je zastřík, haž buli šecky slepí a žádnej neviděl.

Tak voni, hdy už vidíli, že jináč není, řekli mu, haby šel, že mu tu dívčí dejí. Tak potom mu dali pěkný šaty královský a bula svarba. A já sem na tý svarbě taky bula; měli tam moziku, zpívali, jedli a pjili; bulo mesa, mochůrek a všeho plný košíky, a vodičky plný vědra. Dnes sem šla, včera sem přišla; našla sem meze parezy vejce, práštila sem je jednomu na hlavu a hudělala sem mu pleš, a má ho poposavád.

Národní zvyky, obyčeje, písně a pověry.

Mezi Chody zachovalo se až do našich dnů mnoho pověr z dávných časů. Věří v strašidlo, v zjevování se duchů a p. Rovněž zachovala se leckde víra v lesní panny, jež vidí nebo slyší pouze ten, který v neděli nebo ve svátek ráno, nebyv v kostele, jde bez důležité příčiny do lesa. Na takového volají po třikráte, a člověk ten dojista třetího dne zemře. Bludičky, jimž říkají »švětlíčka«, jsou u nich bytostmi živými; zavolá-li na ně někdo ze stavení, přijdou a sednou na okno a vzdálí se teprve, když jim dají kousek chleba, mnohdy i k zařkávání třeba vzíti pomoci. Taktěž zachována pověst o ohnivých mužích, kteří se zjevovali na polních cestách

pod starými stromy, jichž bývalo na Chodsku hojnost. Ohnivý muž byl někdy velkým hříšníkem, zvláště křivopřísežník chodil po smrti ohnivý, proto se posud na Chodsku lid zaklíná a považuje za největší zakletí, »není-li to pravda, co pravím, nechť chodím ohnivý.« Víra ve »skalníky«, ohnivé a dlouhé hady s kočičí hlavou, kteří přilétají do stavení komínem, jest dosud obecná.

Kouzelnice mají dle víry Chodů posud značnou moc, mohouce uškoditi zvláště dobytku. Kouzelnice stírají rosu z travin při východu slunce, již svému dobytku donášejí a tak též ubírají užitek hospodářům, jichž krávy dojí vodnaté mléko bez smetany, kdežto krávy kouzelnic dojí skorem samousmetanu. Ještě před rokem slyšel jsem starou hospodyně, která neměla na mléku ustálé smetany a proto nadávala kouzelnici, která jí »udělala« a o smetanu připravila. Obyčejně některou bábu v dědině považují za kouzelnici, již se pak každá hospodyně bojí, a raději jí dary poskytne, jen aby jí neudělala. Také posud našli bychom z jara, zvláště na den sv. Filipa a Jakuba, na sv. Jana Křtitele (na den slunoobratu) a na dni nových měsíců nejednu ženu po okolních vrších sbíratí zázračné byliny, které jen známým hospodyním prodávají. Nejvíce kouzelníků a kouzelnic najdeš o výše jmenovaných dnech na Hoře Jezevčí (Jezvínci) u Orlovic, kamž od Klatov, Sušice a Domažlic kouzelníci přicházejí a před východem slunce tajemné byliny trhají, jimiž pak v domácnosti svá kouzla provozují. Protož též každý Chod na Horu Jezevčí s jakousi pietou pohlíží.

Abý laskavý náš čtenář [poznal též některé čáry a kouzla na Chodsku, uvedu jen několik, jež mi sdělily dvě kouzelnice.

Když z jara ponejprv krávy ven z chléva vyhnati chceš, aby jim žádný uškoditi nemohl, tedy vezmi sv. Jana zvoneček (bylina), polož jej pod práh u dveří, ať přes to dobytek jde, a nemusíš se po celý rok žádných čar báti.

Abý žádný tvým kravám na mléku uškoditi nemohl, vezmi kořen kopřivový a vlož jej na štědrý den

do širíště a přilévej celý rok na to, a nikdo ti na mléku ani na sýru neuškodí.

Proti uškození dobytku dobře jest užiti z hrušky mladých větví, z těch udělej věnec, ať v něm chodí pravá panna na den sv. Jakuba většího celý den, pak nechť dá věnec kravám sežrati, a žádný jim uškoditi nemůže.

Proti odnímání mléka kouzlem potřebuje se vratič, kozlík a zelená petržel, to vše dávej kravám na chléb, přidej k tomu kousek vosedu a pochodíš dobře.

Chceš-li od krav mnoho mléka, vezmi bedrníkovou vodu, umej aneb namoč v tom krávé vemeno, a pak dá mléka hojnost.

Kdyby někdo tvým kravám užitku ujímal neb čaroval, učiň takto: Když krávu podojíš, tak asi za hodinu jdi ji zase dojit a obrať dížku dnem nahoru, vezmi dva dlouhé nože a polož je na dno křížem a na to dej mléko nadojené. Dej je do nového hrnečku s novou pukličkou, chyť od své krávy drobet moče, přidej drobet kvasnic, do přehoušle černých špendlíčků, 9 kousků skla, 9 hlohových špiček, 9 šípkových, vše dej do hrnečku do toho mléka a přikrej, aby žádná pára z hrnečku nevycházela — a co se to vaří, člověk-kouzelník dostane v životě takové bolesti, že nebude-li chtít zemřít, přijde tě prosit, abys ho z mučení propustil, že ti nikdy kouzly již škoditi nechce.

Když kráva mléko ztratí, dávej jí libeček a vratič každý pondělek, k tomu přidej petržele a kousek routy a verbíny, dej to do chleba, aby to kráva sežrala, a mléko se jí zase navrátí.

Když chceš, aby ti krávy hojného užitku dávaly, natrhej lekuty s kořenem na rybníce na novou neděli, dej to do nápoje. K tomu každý den nažni z devíti mezi mateřídoušky a na den sv. Filipa a Jakuba dej to kravám s chlebem sežrat — a pak ti mnoho budou dojiti.

Aby krávy mnoho mléka daly, dej jim do řezanky sežrati koření diblík, ještěřčí kořen, kozlíkův kořen, Aronovu bradu, mořskou cibuli, mořské oko, černý kořen, vorlíčkovo semeno, bílý podrazič, bílou vratičku, brotán, řepku, toten, svatojanský kořen, svatojanský zvoneček, svatojanský chléb, chutný kořen, bobek, čekanku, šafrán,

Panny Marie mléko, voman, vrbinku, andělíku, voňavý a vličný kořen, věčné bochníčko, Panny Marie korunku. Vše toto stluč na prach a posyp řezanku a uvidíš, co ti dají krávy mléka.

Ještě více čar a kouzel se na Chodsku udrželo; zvláště před Božím Tělem sbírají staré báby, které většinou jsou kouzelnice, zvláště pastýřky, léčivé a zázračné koření, jež svíjejí u veliké věnce a dávají na Boží Tělo posvětit a pak je hospodyním přenechávají, za něž znamenitých darů na mouce, chlebě a másle od hospodyň dostávají.

Nejvíce pověstí a pověr slyšeti jest na »hejtě«, »hrábkách« a na »přástkách«. Na »hejtě« jsou jen muži, na »přástkách« shromáždí se chasa z celé vesnice, »divčata« i »chlapci«. Zde panuje volnost takřka bez omezení, zpívá se, vypravují se podivuhodné věci a žertuje se až pozdě do noci. Přástky ty jsou každého roku v jistém stavení; jsou ve vesnici také dvoje ano troje, podle velikosti vesnice a podle stáří. Při rozcházení vyprovázejí »chlapci« »divčata«. Pak se scházejí hoši ještě a procházejí se za zpěvu po vesnici, dávajíce dobrou noc divčatům. Přástky počínají v adventě a končí koncem postu. Nejveseleji bývá na přástkách o masopustě; v tom čase brzy odkládají vřetena a přeslice s »kůželem« do kouta a již jsou v kole za zpěvu a »muziky«, již tvoří dudy, někdy housle aneb oboje. V letě odbývají se schůzky venku na návsi, kdež chlapci rádi zpívají.

Chodové mají velmi mnoho svých národních písní; zpívají na př.:

Kůkni, vykůkni, och má z nejmilejší,
kůkni, vykůkni z okýnka vně.

Kterak jsú mě hráli

Když mne viděli z okýnka vně.

Pec nám padla, pec nám padla, kdo pak nám ji postaví! Starý Vávra není doma, kdo pak nám ji postaví!

Pověř udrželo se na Chodsku též mnoho. Tak o Božím hodě vánočním vstávají ráno před sluncem východem chlapci a obvazují stromy provázkem neb slamou, říkajíce při tom: »Štípkové, kvítkové, vstávejte,

»voblákejte« se, »vobouvejte« se, »přide na vás mráz, mráz, posekáme vás, vás.«

Obyčejně to vykonávají děti, jimž pak rodiče potajmu házejí jablka na stromy, kteréž děti sbírajíce myslí, že stromy za upomenutí před nejužší nastávající zimou jich jim poskytly.

V obcích, z kterých jest lidem přes pole choditi na »jitřin« (půlnoční jitřní), ponocuje několik mužů a hochů, kteří procházejíce vesnicí, zpívají rozličné koledy a pískají na zvláštní píšťaly, jež si sami zhotovují.

O svátcích velikonočních vstávají taktéž o Božím hodu před slunce východem a umývají se v potocích, neboť v ten čas prý teče »víno«. Voda ta má prý takovou moc, že chrání před všemi nemocemi. Kdo má pak nějakou vyraženinu aneb »chrástu« (svrab), pozbude ho, ponoří-li se do té vody. Umyv se, modlí se pod širým nebem.

Z pořekadel velice zajímavo jest toto: »Tys vystrojena jako »zimo-líto«; to jest na zimu i na léto hodí se šat tvůj.«

Chodská svatba.

Nejzajímavější jest svatba Chodův, na kterou se zvláště cizinci chodí do Domažlic dívat.

Míní-li se jinoch v obcích chodských oženiti, tož vyžádá sobě dva i více svědků, a jdou společně pozdě u večer, když již v sousedstvu vše spí, do příbytku jeho vyvolené na »přípověď«; den volí se k tomu obyčejně sobotní. Přišedše tam, pozdraví domácí pozdravem: »Pochválen buď Pán Ježíš Kristus a dodají: »my jdeme k vám hledat nevěstu pro XX.« Obdrževše příznivé odpovědi, usednou ku stolu, smlouvají o věno nevěstino a když se byli dohodli, tedy vyjde nevěsta do světnice a přivítá hosty podáním ruky všem, ženichu pak naposled, při kteréžto příležitosti vtiskne jí tento stříbrný peníz co možná největší velikosti do ruky jako závdavek, a peníz ten uschová sobě nevěsta na památku a nedá ho za svého života nikomu.

Potom přinešen bývá chléb, čerstvé máslo, sýr, a ženich musí objednatí nápoje. Na příští den jdou svěd-

kové ti se ženichem a s nevěstou společně na farní úřad za příčinou ohlášek a na protokol. První neděli po první ohlášce jdou odpoledne zvát, nevěsta s družičkami ke svým příbuzným a přátelům, ženich s družbami taktéž ze své strany. Při této příležitosti předloží jim pozvání chléb, by si ukrojili. Nevěsta i ženich ukrojí sobě chleba, ale ukrojeného kousku nesnědí, nýbrž uschovají jej, aby prý měli vždy chleba důstatek, ano tvrdí o tom ukrojeném kousku, že se může na dlouhá léta uschovati, aniž by se zkazil. Kdo pak by ale opak toho učinil, třeba by měl sebe větší majetek, přijde prý v krátkce o všecko, a nastane u něho nedůstatek chleba. Totéž se opakuje po dvě následující neděle.

Svatba se odbývá vždy v úterý, s řídkou výjimkou v pondělí, ostatní dny nikdy. Den před svatbou jdou ženich i nevěsta ku správě Boží. V předvečer svatby sejdou se družičky do domu nevěstina k vití věnců, při kterýchto práci zpívají rozličné písně a když jsou s věnci hotovy, obdrží od nevěsty dvě v šátku svázané košile a dva šátky, totiž jeden kapesní a druhý na krk pro ženicha. Košile jsou z tenkého domácího plátna se širokými rukávy, čím širší, tím lépe, co možná hodně vyšívané a na prsou rozhalené a jen u krku a rukávů se límce spojí tak zvanými »párečky«, což jsou dva skleněné knoflíčky drátkem spojené. Límečky u rukou jsou červenomodré a uzounké. Do pravé ruky vezme družička tyto věci a na levé dlani nese okrášlený veliký koláč, v němž jsou zapečené křížem dráty, aby sobě družba při krájení hodně nůž vytupil. Chytrý však družba nekrájí od kraje koláč ten, nýbrž začne od prostředka a tak o ukryté dráty nezavadí.

Při příchodu družiček k domu ženichovu vyjdou jim v ústřety družbové s hudebníky, a to s »houdkem« a dudákem, kteří jim na přivítanou hrají »dokolečka«. Kolečko je zvláštní národní tanec chodský, při kterémž se tanečníci jako blesk rychle na jednom místě otáčejí. Při vkročení do světnice pozdraví družička domácí a vyřizuje, že jim nevěsta posílá koláč a ženichu košile a šátky, aby to ve zdraví přijali a za ni se nestyděli. Načež domácí jí slibují, že se za ni stydět nebudou, a že se jim to úplně vše líbí.

Odloživše přinešené věci, usednou společně ke stolu, rozkrájí přinešený koláč, a družba vyndá připravenou dobrou rosolku pro občerstvení družiček, načež se připíjí, a začnou zpívatí společně rozličné písně, kteréž houdek a dudák doprovázejí. Když se byli již dosti nazpívali a i zamilovaný národní tanec »do kolečka« zatančili, jdou všickni společně k nevěstě, ženich vezme s sebou dary pro nevěstu, a to: nízké střevíčky řádně vyšíváné, na nichž na místo pentlí zavázány jsou z koudele upletené provázky na splátky za ukryté dráty v přinešeném koláči, vlněné punčochy červené barvy, nápenky a zapínátko ke krku u košile. Nápenky jsou asi na tři prsty široké hedvábné stužky barvy červené, které se na prsou u lajblíku a na kožich zavěsí, zapínátko pak jest cínová sponka v podobě srdce, kaménky posázená. Přišed k nevěstě odevzdá ženich sám osobně své dary, pak se opětně tančí, zpívá, což trvá třeba přes půlnoc.

V den svatby časně z rána jdou houdek a dudák pro družby, načež se ubírají společně do domu ženicha, a odtud zvou příbuzné a přátely ze strany ženichovy na svatbu a ke snídání.

V domě nevěsty zatím obleknou tuto do svatebních šatů, při kterémž výkonu musí nevěsta v díži státi, a všechny šaty jí podají, aby prý měla vládu nad mužem.

Když všechny přípravy jsou skončeny, zasedne se na obou stranách jak u ženicha tak i u nevěsty, když se všickni hosté sešli k snídání. Jídla bývají přinešena v následujícím pořádku: a) polévka z krup, b) maso hovězí s křenovou omáčkou, c) omáčka z osrdí, d) kaše z prosa (z pšena) a naposledy jelita a jitrnice.

Po snídání povstane ženich a žádá svého otce o požehnání, načež poklekne do prostřed světnice, a otec vloživ ruce na jeho hlavu, žehná mu těmito slovy: »Žehnám tě ve jménu Boha Otce i Syna i Ducha svatého«, načež ženich poděkuje za své vychování a políbí rodičům ruce i nohy. Na to hned začne houdek s dudákem hráti smutečnou píseň a zpívá se při tom: »Ach Bože, můj Bože, kde jest můj tatíček, vždyť už na něm roste zelený trávníček« atd.

Nyní se ubírají všickni společně do domu nevěstina. Dvěře tam do domu jsou zavřeny, pročež zůstanou svatebčané se ženichem státi, hudba utichne a ružba na zavřené dvěře pořádně pěstí zatluče, »za-uší«. Jeden ze svatebních hostů nevěstiných jde do ině a ptá se: »Kdo to tluče?« Načež z venku se odoví: »Ženich jde pro svoji nevěstu«. Ihned se dvěře otevrou, a mluvčí podává příchozím chléb a sůl se žbánekem piva na uvítanou: Když sobě byli všickni říchozí chleba a soli vzali, vypijí pivo ze džbánu až a dno a vejdou do světnice, při kteréž příležitosti musí nevěsta, která jest v komoře ukryta, hleděti, aby ona ve všech nejdříve ženicha spatřila, jinak by jí ženich nebyl poslušen.

Při vkročení do světnice přivítá příchozí nevěstintec a ženich jej požádá o nevěstu, načež když otec volí, jde družba do komory a přivede ženichovi neravou nevěstu, obyčejně nějakou chatrně oděnou bábu, ptá se jej, zdali se mu líbí, což arcí ženich rozhodně opírá. Nepravá nevěsta hledí se rozličnými šprýmy a osuňky ženichu zalíbiti, když ale vše to nic platno není, rozhodne se na tom, aby jí ženich vyplatil, načež jí několik penězi podaruje. Mezi tím připraví v komoře družičky nevěstu ve svatební šat. Nyní vyvede družbě nevěstu z komory ve svatebním rouchu, dává jí místo po pravé straně. Nevěsta má obličej bílou ouškou zastřený a usedavě pláče. Družba postaví jí ženichovi po pravé straně, a to tak, aby ženich stál prostřed světnice pod prostředním trámem stropním. Nevěsta hned podáním ruky ženicha přivítala, a takéž i všichni ostatní hosté příchozí. Nyní požádá nevěsta svého otce, nemá-li ho na živu, svého poručníka o požeňání. Poklekne se ženichem, načež přistoupí otec matkou a žehnají jim, vzkládajíce ruce na hlavy jejich, těmito slovy: »Požeňání Boha Otce i Syna i Ducha svatého budiž s vámi nyní i po všechny věky. Amen.« Načež snoubenci povstanou, ženich děkuje jim za vychování nevěsty řka: »Zaplať vám to Pán Bůh, že jste mně ji vychovali.«

Cesta do kostela k oddávkám nastoupí se v následujícím pořádku: Napřed houdek s dudákem, pak družba

s nevěstou po pravé straně, která celou cestu pláče, na to ženich s družičkou po levé straně, pak následují svatební hosté a průvod končí otec nevěstin. Matka nevěstina nikdy není oddavkám přítomna, neb doma připravuje svatební hostinu.

Při oddavkách stojí družba u oltáře za ženichem a družička za nevěstou těsně, a když jim kněz štolou ruce sváže, hledí, aby každý z nich sňali věneček rozmarínový, který má nevěsta na cípu krásného šátku na zádech upevněný. Kdo čipernější jest, ten ho uchopí. Při oddavkách dává se bedlivý pozor, jak svíčky na oltáři hoří; plákne-li některá na straně ženicha neb nevěsty, zajisté ten neb onen z nich dříve zemře. Po oddavkách jde se ofěrou okolo oltáře, a tu za oltářem žádóní nevěsta na ženichovi peníz obětní, ten ale zdráhá se jej dáti, aby jí nemusel býti poslušen.

Po službách Božích jde se z kostela, a tu hned před chrámovými dveřmi zpívají družba, družička i ostatní svatebčané za zvuků houslí a dud: »Ičko Vám děkuju, pane páter, že vy jste mně dali, co jsem já chtěl, — dali jste mně dali hezkou ženu atd.«, načež se nastoupí cesta k domovu; v předu jdou opět hudebníci, za nimi ženich s nevěstou po levé ruce, pak družba s družičkou po pravé straně, na to ostatní svatebčané a přijdouce do rodné vsi nevěstiny, zajdou všickni do hospody a pojídají jen chléb; na to se přikročí k tanci a tančí se až do soumraku, a pak teprv jdou obě strany k obědu, a to opět jako při snídání ze strany ženicha jdou svatebčané k ženichu a ze strany nevěstiny k nevěstě.

Při obědě na obou stranách podávají se samá domácí jídla dobře upravená, ale u veliké hojnosti, aby zbylo na »výslužky«. Po ukončeném obědě u ženicha jdou hosté do domu nevěstina a usednou tam všechny ženy za zláštní stůl, který stojí v hlavním rohu světnice a posadí nevěstu mezi sebe do samého rohu. Muži usednou zase za jiný stůl pro ně připravený. Nevěstin stůl jest bílým ubrusem pokryt. Ženy volají na muže, aby se šli skládat nevěstě na »měchačky a povijan«. Muži přistupují na to jeden po druhém a dávají dle možnosti žádaný příspěvek. Nechá-li nevěsta při výkonu

lom nohu pod stolem, hledí družba, aby se jejího střevíce zmocnil, což se mu ale málo kdy povede. Kdyby se mu to povedlo, pozbudou ženy všech dalších nároků na nevěstu. Když družba střevíce nevěstina neuchvátí, žádají na něm, by dříve, nežli vydají nevěstu, jim přinesl: Zrcadlo bez skla (vodu na talíři), pak pannu na zeleném řetízku (řípu), špižírnu s 39 přihrádkami (lněné paličky), suché komáry (sušené švestky), kaši bez ohně vařenou (med), strom, na němž 9 roků ovoce zraje (jalovec), kobylu beze střev (trdlici), 9 loket fundy (rosolka), vejce na chlupatém rendlíku (psa), soudeček, v němž dvojí víno (vejce) atd. Když to vše byly obdržely, žádají, by se položil pro nevěstu stříbrný most. Posází se stříbrnými penězi celá vzdálenost od rohu nevěstina na protější roh stolu, přes nějž družba nevěstupřevede, a odevzdá ji opětně ženám, by ji čepily; pak se jde do hostince k tanci.

Chodové jsou lid statný, vysokého a silného vzrůstu; mnozí byli až i jeden sáh vysokí.

V domácnosti jsou skromní, spořiví, spokojí se i chudší potravou.

V hospodářství svém přičinniví a pracovití, proto též jsou valně zámožní. Povždy byli horlivými katolíky, ani v dobách husitských neodpadli od své víry. Na chrám Páně sobě drží, ano i churavci jdou za největší zimy a nejhoršího nepočasí do kostela. Mezi nimi zařizeno více katolických spolků a zvláště na poutimarianské chodí daleko k Dobré Vodě, do Klatov, na sv. Horu a do Bavor do Nových kostelů, rádi též na okrasu chrámu Páně přispívají a rádi čtou náboženské knihy.

Chodky zvláště libují sobě, když mají hodně pláten, peřin a peří — proto chovají též celá stáda husí.

Chodové nalézají se v průsmyku Všerubském od Pocinovic až do Postřekov v hejtmanství Domažlickém.

Všech Chodů ve vesnicích Pocinovicích, Lhotě, Kyčově, Mrákově, Tlumačově, ve Stráži, Oujezdě, Dražnově, v Kodově, v Klenči, v Potřekově a v jiných vesnicích, kamž se buď přiženili neb provdaly, jest asi na 6000 duší, a rozdělení jsou ve farnostech Klenečské,

Trhanovské, Mrákovské, Domažlické, Loučimské a Pocinovické. Chodové v posledních dvou farnostech již dávno svůj původní ráz ztratili, taktéž i národní kroj odložili, tak že Pocinovičtí ve farnosti Pocinovické a Lhotečtí ve farnosti Loučimské se nyní ani za Chody nepovažují.

III.

Životopis

Františka Wildmanna,

faráře a spisovatele.

FRANTIŠEK WILDMANN,
bývalý farář v Sudoměřicích.

František Wildmann,

farář a spisovatel.

Obraz životopisný. — Napsal Dr. JAN ZÍTEK.

(S podobiznou.)

František Wildmann byl syn chudého hamerníka Františka a matky Františky, rozené Tillmannové, šlechtičny z Kapellenberku, jejíž předkům patřival až do třicetileté války velkostatek Bzí u Týna nad Vltavou; když zchudli, prodali statek Švarcenberkům.

František narodil se dne 28. listopadu r. 1839 v hamru pod Radimovem u Kamenice nad Lipou, který jest při mlýně, jenž se Jáchym jmenuje. Ač rodiče jeho byli chudí, ba velmi chudí, jak sám píše ve svém načrtnutém životopise, byli přece šťastni a spokojeni v jediné světničce, v níž měli celé své jmění. U Wildmannů zpívaly se nábožné písně celý Boží rok, zvláště v zimě, večer stále četlo se Písmo svaté, četly se různé »kroniky«, bývaly u nich přástky a povídaly se pohádky. Zvláště otec Wildmannův vychovával v tomto duchu své dítky, předcházaje jim dobrým příkladem zbožnosti, dobrosrdečnosti, upřímnosti a lásky k vlasti, již v sobě živil a v jiných šířil zvláště kronikami. Otec Wildmannův byl pravý písmák. Ač chudý, přece raději i od úst si utrl, ba nekouřil, nešňupal, nepil piva, nechodil do zábav, jen aby si ustrádal několik krejcarů na novou kroniku; z ní potom se četlo všem, kdož přišli. Hlasitě předčítával, kdo uměl pěkně číst; mezi těmito byl František i bratr jeho Jan, které otec již dávno byl naučil čísti, nežli začali chodit do kamenické školy.

Jako v otci, našel František ještě jiného dobrého vychovatele v prostém, chudém tovaryši Matěji Runovi, milovníku to kronik, u něhož František často blahé chvíle trávil i jako dítě, i jako student a na něhož s velikou radostí vzpomínal jako bohoslovec i jako kněz. Mimo otce a Runu velice působil na Fr. Wildmanna kamenický rodák a kněz na odpočinku Josef Engelbert Sendr, který Františka na gymnasijsní studium připravoval a tomuto, když uměl, za odměnu půjčoval některou kroniku. Však nechť mluví o těchto kronikách, které Alois Landfras v Jindřichově Hradci vydával, sám František, nechť mluví o Josefu Engelbertu Sendrovi, Matěji Runovi, o svém otci. Kouzlem pravého štěstí a idyllismu jsou jeho slova o těchto osobách:

»Tyto knížky zábavné, píše Fr. Wildmann,*) jež lid nazýval »kronikami« vydával Alois Landfras v první polovici tohoto století, hlavně do r. 1848. Lid náš jakmile se o nich dověděl, kupoval je s největší ochotou, a čtenářové kronik těch stále se množili. Kdykoli šel z venkova posel do Jindřichova Hradce, již dostal peníze na několik kronik, aby je koupil v Landfrasově skladě. Sotva je přinesl, již se scházeli posluchači, a kdo uměl hbitě čísti, musil předčítati nahlas. Kroniky ty šly z ruky do ruky, neb lid náš venkovský nalézal v nich největší zábavy. Na jarmarcích a o poutích kupovali lidé kroniky o překot, mnohý raději nepil, nekouřil, nešňupal, ano i mnohou zábavu si odřekl, aby si na kroniky několik krejcarů ustrádal, a tak se rozšiřovaly kroniky ty v tisících exemplářích po venkově. Lid náš znal je všechny co do obsahu nazpaměť a staří vypravovali pohádky z nich dětem, dávajíce jim poučné příběhy ty za příklad.

Abych uvedl jen několik příkladů, povím jen to, co jsem sám jako chlapec ve svém rodišti Kamenici nad Lipou vídával. Ve městě tom žil na odpočinku kamenický rodák, spolužák a věrný přítel básníka Jaroslava Kamenického, blovického to děkana Vacka, Josef Engelbert Sendr. Ač byl dán pro churavost jako kaplan do pense a měl sotva 300 zl. ročních příjmů, z nichž si

*) »Vlast« roč. V. r. 1888—89, str. 773.

byt, stravu, šatstvo a prádlo platiti měl, přece se tento šlechtetný kněz tak velice v domácnost obmezoval; všeho i nejnutnějšího si odepřel, jen aby si mohl nakoupiti knížek vydávaných od Landfrasa. Roku 1850 chodíval jsem k němu na hodinu, neboť mne připravoval do gymnasia Hradeckého na studie. Jaké to bylo pro mne potěšení, když vytáhl zásuvku od prádelníku, kdež uloženy byly velké poklady — totiž všechny zábavné a poučné knihy, které do té doby knihtiskárna Landfrasova vydala. Toužebným okem pohlížel jsem na všechny ty Rybrcoly, Megery, Jenovefy, Rožmberky, Fausty, Robinzony atd., a jak šťasten jsem byl, když mi, an jsem leckdy rádně odříkal, velebný pán za odměnunu kterou tu kroniku zapůjčil. Čítával jsem až dlouho do noci — a šťastně jako student na gymnasiu všechny jsem přečetl. Celá Kamenice a celé okolí chodilo se dlužit k páteru Sendrovi kroniku, a šlechtetný tento kněz s největší ochotou půjčoval knihy ty, a když byly poněkud roztrhány, sám lepil, sám je svazoval. Byla to první knihovna v krajině kamenické, z níž lid tak hojně čerpal, a založil ji chudý kněz, půlzlátník — jak tehdy říkáno. Za to ho lid velice miloval a jako k otci se k němu utíkal.

V téže době před r. 1848 žil na předměstí v Kamenici nad Lipou chudý soukenický tovaryš, jménem Matěj Runa. Ten, když řemeslo soukennické přestalo, chopil se řemesla, které tehdáž šlo. Dělal z chlupů pokrývky, neboli koňské houně. Tento Matěj Runa byl velikým milovníkem kronik Landfrasových a hbitým čtenářem. Ubožák raději nejedl, šetřil jak jen mohl, aby si vždy několik krejcarů nastrádal na nové Landfrasovy kroniky. A když posel šel z Kamenice do Hradce — neb tehdy ještě pošta nejezdila — vždy mu dal několik uspořených krejcarů na nové kroniky. S jakou netrpělivostí očekával, až posel přijde. A když posel nové kroniky přinesl, byl to pro Matěje Runa velký svátek. Ač byl příčinlivý dělník, toho večera stav jeho zůstal státi, a Runa četl třeba až do rána, až všechny nové kroniky přečetl.

Z kronik těch se sám tak vzdělal, že jako samouk sám se pokoušel nové kroniky skládati, ano, několik

jich skutečně sepsal, a byly prý pěkné, škoda, že se po smrti jeho ztratily.

Domek Runův byl střediskem všech předměstských obyvatelů, zvláště za dlouhých večerů zimních a v neděli a ve svátek odpoledne; posluchačů tam bylo vždy hojnost, a Runa četl — a jak pěkně — s jakým citem, že vše plakalo. Zvláště starci a stařeny. Býval jsem tam také, byly to pro mne nejkrasší zábavy, na něž jsem si často jako studující i jako bohoslovec vzpomínal, a přával jsem si mítí takovou knihovnu, jakou měl chudý tovaryš Runa. A ti posluchači bývali svému čtenáři vděční. Vědouce, že ač chudý, čtením zanedbává řemeslo a že sám ze svého páliti nemůže, přinášeli mu jedni máslo na světlo do kahánku, jiní mu přinesli krajíc chleba, jiní krapet mléka, jiní nějaký nalévanec nebo vdolek, a Runa jsa všecek šťastný, laskavě se usmíval, když pohlížel na svůj literární honorář a předčítával i své kroniky, které sám sepsal.

Těž můj nebožtík otec byl horlivým čtenářem Landfrasových kronik. Již jako kamenický tovaryš v letech 1830—1840 nakoupil si jich valný počet a v každé prázdné chvíli čítával; peníze na ně ustrádal si tím způsobem, že ani nešňupal, ani nekouřil, do zábav nechodil a piva nepil, ač těžce pracovati musil. Míval kroniky ty uschované v zásuvce a v almaře, byly mu milé jako drahý poklad — ano, kde co četl, pěkná a důležitá místa si vypisoval, tak že měl velkou knihu svých zápisků a všechny tehdejší nové, vlastenecké písně. Ano, když mne dal na studie do Jindř. Hradce, ač bylo mu na mne mnoho za těch drahých let platiti (bylo to r. 1853) a doma se velice uskrovniti musili, přece říkával: »Františku, přines nějakou pěknou knihu z Hradce, já tak říkávám, toť má nejlepší zábava.« Též i já i bratr můj, jakmile nás otec naučil čísti, již jsme oba čítávali kroniky, nebo když jsme počali choditi do školy, uměli jsme již oba hbitě čísti. Jaká to byla pro mne radost, když jsem přišel na prázdniny a mohl čerpati z otcovského pokladu — čísti jeho knihy. Bibli jsem přečetl jako student šestkrát celou. Ač jsme neměli značného jmění, přece vzdělání ducha platilo u otce mého za nejdražší poklad. A taktéž bylo u Šustrů ve Včelniče,

u mlynářů »pod Kalichem« a na jiných místech, že hlavní zábavou bylo čtení kronik a pěkných knih.

A nejenom bylo tak v Kamenici a v okolí, ale i v celé Jindřichohradecké krajině. V Kardašově Řečici bývalo plno čtenářů kronik. U Heřmanků, u Tupých, u Bedlivých, u Jindrů, u Vurmů, sedlářů bývalo kronik Landfrasových zásoba, zvláště pak u Hrubých, u Nekutů a Vítů, a čtenářů dychtivých bylo též velké množství. Taktéž bylo v ostatních městech a městečkách v okolí hradeckém. V Deštné, v Novém Etingu, nebo jak tenkrát se říkalo, ve Včelnici, v Žirovnici, v Počátkách, ve Stráži, v Kumžaku, ve Strmilově a jinde, ano i po vesnicích bylo čtenářů Landfrasových kronik hojně, a skorem v každém stavení bylo jich několik. Učitelstvo tehdejší, ač bylo velmi špatně placeno, přece na zábavné čtení šetřilo, aby si je opatřilo; ano, když jsem v r. 1854 na prázdniny odešel na Moravu do krajiny Tišnovské u Brna na řece Švarcavě, kde můj otec zařizoval železně hutě, tam ve vesnici Borači nalezl jsem u učitele mnoho kronik a pěkných knih od Landfrasa a z pražských knihtiskáren. Taktéž v Doubravníku, v Lomnici, v Tišnově, v Loučkách a Předklášteří, kamž jsem si pro knihy ke čtení docházel.«

Na dobu šťastného mládí v otcovském domě vzpomíná Fr. Wildmann i v jiných pracech svých, jako i dospělý muž, aby trochu pookřál těmi zašlými zkazkami, jež u jeho rodičů v době adventní konávaly, aby potěšil se vzpomínkou na milého dědouška svého, jenž vypravovával všem, k němuž všichni z obce tak rádi pospíchali, i chasa mohla přijíti, ale z uctivosti držívala se zpátky a nekouřila. Bylo to dovoleno jenom starcům a mužům.

»Byly to radostné doby adventní,« praví Fr. Wildmann,*) »a v nich ty milé přástky. Ještě nyní na ně s radostí vzpomínám a jako chlapec, což jsem se na ně natěšival. — Konečně přišly. Sníh napadal, venku se chumelilo a ve světnici naší bylo tak milo. V kamnech praskalo, na svícnu hořela louč, počalo se stmívat, a

*) Kalendář k uctění nejsvětějších Srdcí Pána Ježíše a Panny Marie na rok 1897, st. 92. n.

náš starý dědeček u kamen na lavici sedě, počal přemýšleti, jaké zase události a pověsti nám bude vyprávěti. A jak rádi jsme jej poslouchali. Z celé dědinky naší scházeli se starci, stařenky, muži a ženy, hoši i děvčata k nám na přástky dvakráte do téhodne. Svět-nice naše bývala jako nabitá. Kdož by byl rád našeho dědečka neposlouchal? — vždyť uměl tak živě vypravovati, že se nám všem zdálo, jako by ty osoby, o kterých mluvil, stály před námi. Poslouchali jsme dědečka dosti pozdě do noci a přec se z nás nikomu nechtělo spáti. Děvčata předla na kolovratech, ženy pletly punčochy, nebo látovaly starší šat a prádlo, starci a muži pokuřovali a chasa, již nebylo dovoleno kouřiti, seděla u dveří, a všickni jsme čekali, o čem nám dědeček bude vypravovati.«

Na gymnasijsní studia byl Fr. Wildmann poslán do Jindř. Hradce. Na gymnasiu, kde v tehdejších dobách bylo všecko německé, zkusil jako všichni Češi velmi mnoho, protože neuměl německy, a mnohý z profesorů týral české žáky způsobem profesora nedůstojným. Nic tak profesora-vychovatele neponižuje, jako nedůstojné a nešetrné chování k žákům, kteří s trpkostí naň v pozdějších letech vzpomínají, jak jim činil příkoří, ba snad byl nízký a hrubý. Na podobnou, nešťastnou vychovatelskou činnost svého profesora vzpomíná si Fr. Wildmann ve svém článku: »O probuzení národa českého v jihovýchodních Čechách a jakých zásluh získala si v té příčině knihtiskárna Landfrasova v Jindřichově Hradci«.*)

V této, pro životopis Wildmannův nejdůležitější práci, zmiňuje se též mezi jiným velice pochvalně o kronikách Landfrasových, o neoceněných zásluhách MUDra Josefa Procházky, jimiž probudil a českému národu navrátil Jindř. Hradec, zmiňuje se o svém profesoru, jak s Čechy nešetrně nakládal, dále zmiňuje se o jiných zasloužilých mužích, o tehdejší národní ospalosti v Jindř. Hradci, a o velice zajímavé episodce s Jos. Kaj. Tylem. Však jeho slova to obšírněji poví:

*) „Vlast“ r. V.

»Nejvíce o národní uvědomění v Jindřichově Hradci pečoval MUDr. Josef Procházka. Pořádal zábavy, v nichž se jen česky mluvilo, zařizoval přednášky české, ano, často zval do Jindř. Hradce kočující divadelní společnost Zellnerovu, při níž účinkoval náš slavný Tyl, s nimž také žil v přátelském styku; tak se i na divadle obecenstvo hradecké národně uvědomovalo. Když se této společnosti zle vedlo, sám obcházel rodiny hradeckých měšťanů, aby chodily do divadla, ano sám společnosti té peněžitě byl nápomocen. Z doby té pamatuji se na následující událost. My žáci na gymnasiu hradeckém byli skorem všickni Češi, spolu jsme mluvili česky, na ulici však měli jsme mluvit německy. Byl jsem tehdáž v principii, a měli jsme třídním profesora Mathesa, Němce od Žatce, který nám Čechům neustále nadával: Du böhmischer Hund, du Saukerl, du böhmischer Copak, Tuty fruty kalhoty atd. a vadil se s námi, že dobře a správně německy mluvit neumíme, čemuž nebylo možno za rok nebo za dvě léta nám se naučiti, kdežto on byl přes 15 let v Hradci a česky se nenaučil. Proto jsme se báli, aby nás česky mluvit neslyšel, neboť nám hrozil stále dvojkou z němčiny; mluvili jsme tedy venku na ulici německy -- arcif jak?! Když r. 1854 v adventním čase Tyl se svou společností do Hradce zavítal, bydlil v hostinci u Pávů na Novém městě. My studenti chodili jsme k němu pro lístky pro studující. Já představiv se mu s několika kolegy, pravil jsem: »Geben Sie mir eine Studentenbillet.« Tyl poznal na mně i na druhých, že jsme Češi a že německy ani neumíme a přec německy hovoříme; pokynuv hlavou, podával nám lístky, ale z očí vytryskla mu hořká slza — nad úpadkem naším. Zakýval bolestně hlavou — a my odešli. Tehdy jsme tomu nerozuměli; — až když jsme dospěli, často jsme si povídali, jak ubohý Tyl nad námi plakal.

Na gymnasiu se z nás neponěmčil nikdo. Měli jsme katechetu Bumbu, a ten nám náboženství a zeměpis přednášel česky. Nejvíce nás v národním vědomí utvrzoval MUDr. Josef Pečírka, jenž měl přírodopis. Ten přinášel v kapsách »Prásky« a »Životy císaře Karla IV., Otce vlasti,« jež nám prodával, mluvil s námi česky,

potajmu nás učil českým písním, jako: »Osiřelo dítě, o půldruhém létě« a j. Na vyšším gymnasiu byl to zase katecheta Jan Zátka, který nám vštěpoval lásku k mateřštině a k vlasti.*)

Mimo boj s němčinou, již jako české dítě nemohl si rázem osvojiti, bylo mu bojovati zvláště r. 1854, kdy v Čechách byl veliký hlad, s nepřítelem jiným, hladem a nouzí. Jako chudému studentovi bylo mu ve dne vyučovati bohaté studující, večer a v noci teprve sám se mohl učit. Často se mu oči slzami zarosily. Míval hlad.**)

Na začátku studií Wildmannových v Jindřichově Hradci byl Františkův otec poslán od Svobodů, nájemců železných hutí v Kamenici, na Moravu do Bozače u Dubrovníka, aby tam zařídil hamry. Jako maličký studentík první třídy sebral se o prázdninách pěšky, maje ranec prádla a šatů na zádech, za otcem na Moravu do Bozače.

Tato záliba cestovati, ale cestovati nejprve po vlastech českých a potom teprve, když svou vlast náležitě poznal po cizině, jest charakteristikou Wildmannovou. Cestoval rád až do své smrti. Pisatel těchto řádků sešel se s Wildmannem asi tři čtvrtě roku před jeho smrtí v Českých Budějovicích, kde se ubíral do poutního místa Říмова, který také popsal.***) Z takovéhoto cest přinesl Fr. Wildmann mnohou milou kyticí povídek a prací českému lidu. K účelnému cestování, hlavně po vlastech našich, vážně nabádal a příkladem předcházal. Ne na zdař Bůh připojil k jedné své práci tato jádrná slova:

»Bohužel bylo zvykem, ano modou, cestovati do cizozemska, krajiny tamní obdivovat, své vlasti však si nevšímat, ano jí pohrdati. Takovým praví vlastecký hrabě Eugen Černín, který za svého pobytu v Chudenicích skorem každodenně na týmě Bělče dojížděl a odtud svou předrahou vlast pozoroval: »Jsou-li badatelé po starožitnostech zajímavý pusté písčité pouště,

*) „Vlast“ roč. V. str. 858 n.

**) Wildmannův náčrtek životopisný.

***) Římov, poutní místo v Čechách. Mor. kalendář roku 1898. O sobě vydal totéž pisatel těchto řádků r. 1901.

v nichž před tisíci lety Alexandr Macedonský zvítězil, přivedou-li jednotvárné pusté břehy řeky Tibery mnohého až k nadšení, co máme my ve své vlasti české pocítiti na oněch posvátných místech, která srdci našemu tak drahá jsou, která nám hlásají stkvělé činy udatenství, hrdinosti a lásky k vlasti našich bohatýrských předků, kteréž krajiny nejsou suchými pouštěmi, ale nejkrásnějšími úrodnými krajinami celého světa Proto též neznám místa, které by mi tak drahým bylo, jako prosté týmě hory v mé předrahé vlasti, kde přítomnost a minulost, příroda a lidstvo pohromadě moji celou duši nevýslovnou rozkoší naplňují!«

Tak psal šlechtetný, vlastenecký hrabě Eugen Černín před rokem 1848.*)

Po gymnasijských studiích v Jindř. Hradci odešel do Čes. Budějovic studovat bohosloví. V semináři se snažil, aby se naučil poněkud aspoň polštině. A to mu bylo jedenkrát v duchovní správě dobrým. S radostí, jak z jeho práce lze vyčísti, vzpomíná si takto:

»Když jsem se stal r. 1866 kooperátorem v Sudoměřicích, píše Fr. Wildmann**) a choďoval odtud na cvičení nebo zaopatřovat na Hutě, vyhledal jsem vždy stařečka Čuru, již více než osmadesátiletého. Mluvil jsem s ním polsky, protože jsem se již v semináři polštině přiučoval. Stařeček měl velkou radost, že může se mnou ve své mateřštině rozprávěti. Zpíval mi staré nábožné písně polské. Brzy potom se roznemohl, a já ho zaopatřoval. Vzal jsem si sebou polské modlitební knihy sv. Tomáše Kempenského o následování Krista Pána. Četl jsem mu modlitby polské, modlil se s ním polské litanie a když jsem jej připravil, objal mne a se slzami v očích pln radosti pravil: »Umírám ve své ojczyźnie.« Zazpívejte mi: »Bogorodica diiewica, Bogem nám dana.«***) Zpíval jsem, drže stařečka v náručí, a stařeček při slovech: »Bogorodica diiewica« skonal mi s úsměvem v rukou. Byl jsem rád,

*) „Vlast“, roč. I. str. 294.

**) „Svatá Rodina“, kalendář r. 1899.

***) Nejstarší to píseň polská od sv. Vojtěcha, jemuž ji Poláci připisují. Pozn. Wildmannova.

že jsem se polsky naučil a že jsem mohl přispěti k šťastné hodině toho zbožného a šlechetného stařečka Poláka!«

Na kněžství vysvěcen byl dne 22. července r. 1866 od blahé paměti velikého biskupa česko-budějovického, Jana Valeriana Jirsíka a povolán za kooperátora do Sudoměřic ke stále nemocnému a chudému faráři Josefu Vaňousovi, kde zůstal tři léta. Roku 1869 stal se kaplanem, katechetou a ředitelem škol v Kardašově Řečici u děkana Ant. Hrdličky. O činnosti Wildmannově v Kardašově Řečici sděluje s námi redaktor ¹ »Vlasti,« žák Wildmannův, toto: Jako malý chlapec pamatuji se na nového kaplana našeho Fr. Wildmanna. Byl malý, živý a když kázával, mohutný hlas jeho rozléhal se chrámem. »Ten Kristus«, ta slova ozývají se mi do dnes v duši, když si vzpomínám na jeho kázání.

Jako ředitel škol pořádal hlavně sbírky přírodní ve škole a měl v té věci takový pořádek, že okresní inspektor Tille, znaje jeho lásku ke škole, nabízel mu v pozdější době z Prahy úřad okresního školního inspektora.

Z Kard. Řečice přišel Fr. Wildmann do Slavíkovice u Nové Kdýně za faráře dne 25. března roku 1873; zůstal tam 13 let. V této době byl Wildmann velmi činným na poli místní historie, již byl důkladným znalcem. Ve Slavíkovických sepsal a prozkoumal dějiny Chudenic, Herštýna, Ryzmberka, Klenové, Baireku, Sohostova, Dláždova, Miletic, Běhařova a vše popsal v rozličných ročnících »Šnmavana«.

Mezi jiným podařilo se mu odkrýti Příkopí, kde roku 1040 zvítězil Břetislav nad císařem Jindřichem III., a kde padl květ německé šlechty; ostatní vojsko německé bylo však na Brůdku poraženo a za Osí, Sruby, Velkou a Malou Vojnu (Gross und Klein Eigen) zahrnáo.

Neméně činným byl Fr. Wildmann i v Sudoměřicích, kam se po druhé dostal, když se tam stal farářem dne 2. května r. 1886. V létě cestoval a sbíral látku ke svému pracem, kterou v zimě zpracoval a uveřejňoval ve »Vlasti« a Rodlerových kalendářích. Jsou to hlavně historické články a povídky, jichž jest mnoho.*)

*) Dle Wildmannova životopisného náčrtku.

Zavděčíme se zajisté památce Wildmannově, jakož i čtenářům, vyčteme-li souborně jeho práce, porůznu, hlavně v kalendářích roztroušené, pokud jsme se jich mohli dopídit. K tištěným pak připojíme i rukopisy.

Vlasť r. 1884—85 roč. I.: *Dějepisné památky a pověsti v západních Čechách. — O cestě sv. Vojtěcha z Říma do Čech. — Památné a lidu posvátné hory v Šumavě. — Dějepisné památky a pověsti v západních Čechách o cestě sv. Volfanga do Čech.*

1886—87 roč. III.: *Kajetán Xaver Růžicka. — Příspěvky k literární činnosti duchovenstva hlavně řeholního v dobách pobělohorských.*

1887—88 roč. IV.: *Chodové domažličtí.* Historicko-kulturní nástin.

1888—89 roč. V.: *O probuzení národa českého v jiho-východních Čechách, a jakých zásluh získala si v té příčině knihtiskárna Landfrasova v Jindřichově Hradci.*

1889—90 roč. VI.: *Z mých cest po Moravě.*

1896—97 roč. VIII.: *Josef Renner. — Jan Bugenhagen a poprotestanštění Pomoranska.* Dle Emila Görigka, subdiakona v Branšperku.

1899—900 roč. XVI.: *Jaké změny staly se za posledních padesáti let na národnostní hranici v diecési Budějovické.*

Velký Mariánský kalendář r. 1887: *Panna Maria Loučimská v Nových Kostelích.* Obraz husitských válek.

1888: *Matka Boží Bechyňská.* Dějepisná pověst z třicetileté války.

1889: *Matka Boží Novo-Etinská.* Dějepisná pověst z dob pobělohorských.

1890: *Matka Boží Klatovská.* Dějepisná pověst z dob pobělohorských.

1891: *Zázračný obraz Matky Boží Jindřichohradecké.* Dějepisná pověst z počátku sedmnáctého věku.

1892: *Zázračný obraz Matky Boží Příběnické.* Dějepisná povídka z dob husitských válek.

Marianský kalendář na rok 1894: *Matka Boží ve Mláce*. Dějepisná pověst z minulého století.

1895: *Matka Boží Zelenohorská*.

1896: *Panna Maria Křešická*. Dějepisná pověst.

1897: *Matka Boží Drahovská*. Dějepisná pověst.

1898: *Římov*, poutní místo v Jižních Čechách.

1899: *Jakub Krčín z Jelčan*.

1900: *Panna Maria Sněžná u sv. Kamene*.

Kalendář ku poctě nejsvětějšího srdci Pána Ježíše a Panny Marie na rok 1889: *Důvěra zbožná neklame nikdy*. Skutečná událost z dědiny šumavské. — *Ruka dobrého dítěte*. Historická pověst z Bechyňska.

1890: *Bratrance Kličkové*. Pověst ze skutečných událostí minulého století.

1891: *Dobronický mlynář*. Skutečná událost z věku šestnáctého.

1894: *Zázračný obraz Panny Marie Sepekovské*.

1896: *Křemešník*. Dějepisná povídka z dob třicetileté války.

1897: *Zázračná Rodička Boží Bechyňská*. Skutečné události.

1898: *Matka Boží Kájovská*.

1900: *Matka Boží Bechyňská*. Událost ze života venkovského.

Svatá Rodina, kalendář na rok 1897: *O kostele sv. Jana Nepomuckého*.

1898: *Zlatá Koruna*.

1899: *Potrestaný svévolník*.

1900: *Klášteříček, vdovské sídlo paní z Hradce a Slavatovek*.

1901: *Poslední český bratr*)*

Sborník historického kroužku r. 1899 a 1900: *Zlatá Koruna*. Dle pramenů. Tamže oznámena jest i práce Wildmannova: Rodopis hrabat Černínů, jež však dosud nevyšla.

*) Vyšlo již po smrti Wildmannově, redakcí Ad. Rodlera.

Praha, kalendář na rok 1902: *Oti otce svého i matku svou, abys dlouho živ byl a dobře ti bylo na zemi. Ze skutečného života venkovského.*

Cyrill, kalendář na r. 1902: *Devět křížů. Pověst z okolí Byteše na Moravě.*

Rukopisy.

1. O držitelích a pánech panství Bechyňského.
2. Paměti a starožitnosti bývalého panství Chudenického. *)

3. Pověsti ze západních Čech. **)

4. Příbík z Klenového a Racek z Janovic. S přídavkem dějin hradu Klenového a statků rodu rytířů Janovických z Janovic.

5. *Hrad Ryzmberk a krajina Kdýňská.* Dle Alex. Hebra a jiných.

6. Fara Sutoměřická.

7. Rodopis hrabat Černínů. Oznámeno v nekrologu Fr. Wildmanna ve »Sborníku hist. kroužku« r. 1900 str. 48.

Kromě těchto prací přispíval mnohými zprávami i do politických katolických časopisů českých, domácích i zahraničních, jak toho dokladem jsou mnohé zprávy rukopisné v literární pozůstalosti Wildmannově.

Německy napsal, pokud se nám do rukou dostalo: »Das Praemonstratenser-Stift Tepl«. Zajímavá práce ukazuje, jak původně bylo v těch krajinách vše české a jak české obyvatelstvo klášter tepelský od záhuby zachránilo. A nyní?

Jako téměř každému, bylo i Wildmannovi prodělati spisovatelskou nemoc -- pokusy básnickými. Psalťe básně do »Boleslavana« a »Poutníka od Otavy.« ***) Co však pozorujeme u všech takto nadšených či lépe ře-

*) Mělo vyjít v Klatovech r. 1884 u M. Černého, ale sešlo s toho; obsáhlý rukopis.

**) Částečně uveřejněno v I. roč. »Vlasti«.

***) Wildmannův náčrtek životopisný.

čeno nemocných spisovatelů, vidíme i na Wildmannovi. K čemu člověk má více nadání, toho se potom pevně drží a strojeného a vnučovaného básnictví obyčejně zanechá. Wildmann v pozdější době nikdy již nebásnil, ale psal povídky, do nichž velmi vhodně vplétal českou lidovědu.

Z jeho prací dalo by se sebrati velmi mnoho, co by mělo býti také z tohoto oboru oceněno. Nebýti mnohé tištěné práce jeho, byla by jistě mnohá velmi dobrá zpráva české lidovědy pohřbena.

Ukázkou této Wildmannovy činnosti lidovědné, jež nyní víc a více pěstitelů má, pod vůdcovstvím těch, kteří ji důsledně pěstují, podáváme malou ukázkou:

»Krajina Bechyňská jest více rovinatá a lesnatá,*) ne zvláště úrodná, neboť půda jest namnoze těžká, někde hlinitá, jinde zase šterkovitá nebo písčitá. Daří se tam žito, oves, brambory, u Bechyně ječmen, a lid musí velmi opatrně žíti, aby v hospodářství svém vyšel. Bohu díky, lid ten není rozmařilý, ale spořivý a přičinlivý. Rolníci pilně sdělávají své polnosti i hledí si chovu krmného dobytka. Domkáři a chudší lid pracuje v oboře Černické, nebo se po jaru ubírají, hlavně zedníci a ti, kdož v lešeních při stavbě domů se vyznají a »krystaři« se nazývají, do Vídně, kdež si přes léto něco u hospodaří, aby z toho, když na podzim se domů vrátí, přes zimu živi býti mohli. Tito »Vídeňáci«, jak se jim říká, neodecizují se však ve Vídni ani vlasti, ani víře své. Nežli se vypraví do Vídně, jdou doma ke sv. zpovědi a k sv. přijímání; dobře pak vědí, kde se ve Vídni konají česká kázání, a v kterém kostele konají se české služby Boží. Rádi je navštěvují, spolků si nehledí a falešným prorokům nevěří. Proto z největší části přicházejí z Vídně zase domů hodní a nezkažení.«

Jak bedlivým byl pozorovatelem a upřímným přítelem českého lidu, který na slabé stránky lidu s tím úmyslem ukazuje, aby jich zanechal, svědčí tato slova Wildmannova: »Venkovský lid ještě před dvaceti ano

*) Kalendář ku počtē nejsvětějších srdcí Pána Ježíše a Panny Marie roku 1900.

patnácti lety nosil svůj národní kroj. *) Mužští starší nosili dlouhé soukenné kabáty s pleskatými mosaznými knoflíky, »klimburáky« zvanými, mladší muži a chasa nosili krátké kazajky s týmiž knoflíky, na hlavách širáky a v zimě vydrovky, po kolena krátké kalhoty, červené punčochy a střevíce s přeskami. Ženské nosily se ještě vkusněji. Na hlavách bílou plenu hedvábnou rozličné barvy, žlutými a bílými penízky vykládanou, mimo to nosily na čele roušku, krátké kabátky s varhánkami, krátké soukenné sukně, na nichž měly širokou stuhu, bílé, velice vkusně vyšíváné zástěrky, bílé neb červené punčochy, střevíčky s přeskami v ruce růženec otočený na ruce, modlitební knihu a skvostně vyšíváný bílý šátek.

Národní tento kroj byl velice slušný, a při tom velice trvanlivý, takže, když se dívka provdala a měla dvě neb tři pleny, dva neb tři kabáty a několik sukní, vydržela s tím po celý svůj život; někdy po letech muž ji koupil jen střevíčky, nebo pantoflíčky, anž, děti druhého nebo třetího pokolení nosívaly po matkách oblek. Proto také v těch dobách se za šatstvo mnoho peněz nevydalo a nevěsty ze statků dostávaly pět až šest tisíc zlatých věna a nevěsty domkářů jeden až dva tisíce. Byla tehdy zámožnost v celé krajině Bechyňské.

Však v novější době nastala nešťastná nová moda. Muži, ženy, chlapi i dívky počali se strojit podle nové mody; co v městech uviděli, to na sebe navlékli. Starým národním krojem počali opovrhovat; ten nosili jen starci a stařeny; mladíci a dívky počali se strojit městsky. Tak vymizel krásný národní kroj trvanlivý a s ním i bývalý blahobyt. Nyní mládež a dívky nastrokají na sebe hadýrky městské, každou chvíli jiné, a tak vyhází se za obleky mnoho peněz; nedostatky se vzcházejí a rozliční obchodníci bohatnou, prodávající látky velice chatrné a špatné za drahý peníz!«

Z doby velikonoční, jež u všech národů mnohými zvyky, obyčeji a pověstmi jest provázena, smutný obrázek zachytil. Stůj zde aspoň tento:

*) Kalendář ku počtě nejsvětějších srdcí Pána Ježíše a Panny Marie roku 1900.

»Dva muži — píše Fr. Wildmann*) — šli o květné neděli z Bečic na Příběnice zrovna v tu chvíli, když se začaly pašije v kostele Malšickém čísti. Šli hledat poklad. Sotva že došli až pod hrad, aj, tu uzřeli před sebou černou ovci, která se obrátila před nimi a vedla je k otevřené skále pod hradem. Tam stáli dva černí, vysokí muži v širokých kloboucích a přehrhovali peníze; při nich byl velký černý pes, který pozor dával, a kdykoliv nějaký peníz od hromady odletěl, po něm skočil a jej zase k ostatním přinesl.

Mimo ovci, psa a oba muže ukazovali se jim všelijaké příšerné tvářnosti, děsíce je tak, že je obešla hrůza a oni přes všechnu srdnatost na útěk se dali. I při tom útěku černá ovce běžíc před nimi, z lesa je vyvedla; oba pak ze strachu se roznemohli.«

Sám v jedné práci, jež teprve po jeho smrti vyšla,**) vypravuje, kdo mu byl učitelem tohoto směru lidového již v mládí:

»Jako malý student — píše Fr. Wildmann***) — jel jsem na prázdniny na Veverčí u Domášova, kde otec můj byl mistrem v tamních železných hutích. Od Velké Byteše k Domášovu jde císařská silnice lesem, skoro tři hodiny dlouhým — tak že jest člověku hrozno, aby od lupičů přepaden nebyl, když nikde v blízkou žádného obydlí není a když vidí, uprostřed lesa na levé straně silnice podle sebe devět křížů — z nichž prostřední jest nejvyšší, druhé menší a menší, až krajní nejmenší. Na křížích těch jsou zavěšeny věnce z čerstvých květin, které některé zbožné duše často za léto, když byly první uvadly, novými nahrazují.

Mohu říci, že tehdy jako malý student, vida těch devět křížů podle sebe, byl jsem velice dojat — a dychtiv, co se tam nešťastného přihodilo. Pomodlil jsem se u těchto křížů; když jsem přišel domů, první, nač jsem se otce ptal, bylo, proč je tam na silnici u Velké Byteše devět křížů? Ač otec byl milovníkem národních pověstí — sám jich valně uměl, aniž by je byl kde tištěné

*) Velký Mar. kalendář r. 1892.

**) „Cyrill“, kalendář katol. lidu českoslov. na r. 1902.

***) „Cyrill“, kalendář katol. lidu českoslov. roč. I.

četl — o této přece nevěděl, protože se teprv nedávno z Ach na Veverí přistěhoval, aby nové železné hutě tam zařídil. Obyčejně v neděli odpoledne, kdy otec měl pokdy, šli jsme na procházku, a otec se otazoval lidí, kteří nás potkali, zdaliž by znali pověst o devíti křížích. Mnohý vypravuje ji tak, onen jinak, nevěda ničeho důkladně; ale skorem každý z nich odkazoval nás na babičku pod Skalou, ta že umí velmi dobře »vůkolní pověsti vypravovati.«

Neméně zajímavou stránkou Wildmannovou bylo i šíření českých knih. O tom by nejlépe promluvíti mohly naše katol. podniky literární. O tom, jak dosud lid náš i v našich osvětlených dobách rád čte »Landfrasovy kroniky«, zanechal zprávu Frant. Wildmann ve »Vlasti«.

»Když dne 2. prosince 1888 u nás v Sudoměřicích vysvěcena byla nová školní budova — píše Wildmann*) — sehrály školní dítky divadlo, z něhož čistý výtěžek 5 zl. věnován byl na knihovnu dětskou. Umluvili jsme se s panem řídícím, že za těch 5 zl. koupíme samé Landfrasovy kroniky. Obdrželi jsme jich veliký balík, a ač ve knihovně školní jest dosti jiných novomodních knih, nechtěl přec nikdo jiné knihy čísti, nežli Landfrasovy kroniky, které po celou zimu na naší osadě z ruky do ruky jdou, lid náš si je nad míru chválí a a děkuje nám, že jsme je koupili. Nebyly kroniky ty za dob probuzení národa našeho mocným motivem a pakou pro lid ve spánek pohroužený? Z kronik těch se nikdo nezkazil, nýbrž nábožensky, mravně a vlastenecky se poučil.«

Idealním rysem povahy Wildmannovy byla vděčnost k mužům o národ zasloužilým, ale jako hrob zapomenutým. Jim mnohou stať a článek věnoval, aby buď památku jejich oživil, anebo vůbec zapomenutou, ano i neznámou náležitě ocenil a budoucnosti zachoval.

— — — — »kolikráte s bolným srdcem jsem pozoroval — píše**) — jak neznáma jsou jména a zásluhy mnohých buditelů národa našeho a spisovatelů pilných

*) „Vlast“ roč. V., str. 860.

**) „Vlast“ roč. V., str. 860.

v dějinách literatury české. Nikdo z vlastenců našich nezná jména spisovatelů P. J. Hřebeského, P. J. Nováčka, učitele Jana Kypty, faktora v Landfrasově knihtiskárně V. Žáka, zvláště pak velečinných M. Dr. Josefa Procházky (Devítského), P. Frant. Rulla, P. Jana Švédy, děkana Prachatického, a nejpilnějšího z nich Karla Müllera, dříve faráře Ledenického, nyní Kamennoujezdského,*) kterýžto více nežli padesát knih sepsal a přeložil ku prospěchu a k ušlechtnění dítek i dospělých. Všichni tito mužové šlechetní budili v lidu našem cit náboženský i vlastenecký, chovající v srdci svém Boha i vlast.«

K literárním pracím Wildmannovým řadí se také ještě mnohé posudky knih a časopisů.

* * *

Vše, co dosud o Wildmannovi bylo řečeno, potvrzuje poslední vůle jeho, jež jej nejlépe charakterisuje.

»Šetřil jsem — praví — a shromažďoval krejcar ke krejcaru, abych se lidu a církvi katolické užitečným stal. Nepřál jsem si, velice střídmě jsem byl živ, rád jsem cestoval, ale nikdy neutrácel — — —, abych prospěl literatuře katolické.«

Knihovnu svou a památní knihu farní osady Sudoměřické, jím založenou, s inventáři kostelními odkázal faře Sudoměřické, pamatoval na školní dítky, chudé a kostel Sudoměřický, založil fundace a celoroční modlení za sebe, pamatoval většími legaty na příbuzné a vše ostatní věnoval literárním spolkům katolickým: v Praze »Dědictví sv. Jana« »Družstvu Vlast« a na zakoupení domu pro »Družstvo Vlast«, »Spolku pro katolické spisovatele, založenému Družstvem Vlast«, »Dědictví sv. Prokopa« a v Brně »Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje« — z čehož hospodyně do své smrti úroky vybírat si bude.

*) Zemřel v Kamenném Újezdě v únoru roku 1900. Jeho životopis píše pisatel těchto řádků.

Pohřeb chtěl míti katolický a beze všeho svět-ského hluku. Na železném kříži skamenem, mříží chrá-něném, tento nápis: »Zde odpočívá František Wildmann, farář Sodoměřický. Narozen dne 28. listopadu 1839 v Kamenici nad Lipou, zemřel dne Horlil po celý život pro literaturu katolickou.«

Celou činnost Wildmannovu shrnujeme v tato slova: Frant. Wildmann byl upřímný Čech a vlastenec, vzorný kněz a pilný spisovatel český, který prosté a jedno-ducké, lidu srozumitelné a proto lidem hledané a oblí-bené povídky psal. Nejvíce vynikl a velmi dobře znal místní historii, jejíž byl pilným pěstitelem a přítelem po celý život. Dobře hospodařil s hřivnou, Bohem mu danou. Všecky práce jeho mají cílem: vzdělávati, k víře a dobrým mravům lid nabádati, v nich ho udržovati a upevňovati.

Budiž mu země lehká a paměť vděčná!

IV.

Zprávy
o Dědictví Svatojanském.

I. Přehled údů v roce 1901.

Zakladatelů jest	8
Spoluzakladatelů	64
Údů první třídy	30
Údů druhé třídy	135
Údů třetí třídy	29.121

Úhrnem zapsáno údů žijících i zemřelých . 29.358*)

Mezi těmi jest údů *stálých* :

rodů	5850
škol, obcí, bratrstev, knihoven, konventů a spolků	1207
údů duchovního stavu	3246

 Členy stavu kněžského snažně žádáme, aby, jak veškerí údové očekávají, mezi oktávem sv. Jana Nep. obět mše sv. za živé i mrtvé údy našeho Dědictví každoročně obětovali. Ostatní údové nekněží s týmž nábožným úmyslem v naznačeném čase přítomni buďtež mši sv. U hrobu sv. Jana Nepomuckého v Praze slouží řídítel Dědictví v den 15. května v 8 hodin slavné zpívané rekviem za všechny v Pánu zesnulé údy, kteroužto pobožnost založil a nadal zvěčnělý kanovník strážce Václav Pešina rytíř z Čechorodu, druhdy redaktor Dědictví Svatojanského. U téhož oltáře slouží řídítel dne 17. května zpívané requiem za Antonína Hanikýře, zakladatele Dědictví.

*) Spoluzakladatel se vkladem 100 zl. (200 K) (jednou pro vždy) obdrží ročně 4 výtisky podílu; úd I. třídy se vkladem 40 zl. (80 K) 3 výtisky; úd II. třídy se vkladem 20 zl. (40 K) 2 výtisky; úd III. třídy se vkladem 10 zl. (20 K) 1 výtisk. Kdo nejméně 5 zl. (10 K) věnuje, uznán za dobrodince Dědictví. Doplněním vkladu možno postoupiti do třídy vyšší.

II. Poučení o přístupu nových údův a odebírání knih.

O vzniku Dědictví připomínáme novým údům toto: Antonín Hanikýř, narozen v Praze dne 21. března 1753, býv. Jesuita, pak kaplan v Sedlci u Votic, v Klokotech, Jindř. Hradci a exposita v Čiměři, posléze ve výslužbě v Plané a v Táboře, umínil sobě roku 1829 na památku první stoleté slavnosti prohlášení Jana Nepomuckého za svatého založiti ústav, jímž by dobré, vzdělavatelné knihy v jazyku českém, již vázané, v ceně levné vydávány byly. O řízení závodu toho požádal roku 1831. kníže arcibiskupskou konsistoř v Praze. Položiv jakožto základ 1000 zl. ve stříbře vyžádal sobě, aby podnik nesl jméno: »Dědictví sv. Jana Nepomuckého« a veškeré obecenstvo aby k přistoupení vyzváno bylo. Dotčený zakladatel zemřel v Táboře dne 15. března 1833 v 80. roce věku svého a byl na tamnějším hřbitově pochován, kdež mu nákladem Dědictví pomník byl postaven. Po dosaženém potvrzení započalo Dědictví r. 1835 svou činnost a ze zrnka hořčičného vzrostlo v mohutný strom i bylo od slavné paměti papeže Pia IX. dne 13. ledna l. P. 1855 apoštolským požehnáním a pro oktáv Svatojanský plnomocnými odpustky obdařeno. Odpustky ty, jež i duším v očistci přivlastněny býti mohou, získají údové, vykonají-li v některý den oktávu toho sv. zpověď, přijmou-li Svátost oltářní a navštíví-li některý kostel neb veřejnou kapli dle libosti, tam pak se na úmysl sv. Otce zbožně pomodlí.

Ze stanov klademe sem následující poučení :

1. Kdo k Dědictví Svatojanskému v Praze přistoupiti hodlá, nechť poštovní poukázkou aneb ve vyplaceném psaní (franko) aneb jinak příležitostně s nápisem : *Riditelství Svatojanského Dědictví v Praze, IV. (Hradčany)*, své jméno a příjmení, pak svou osadu farní a biskupství (diecési), ku kterémuž přináleží, udá, zároveň i peníze zašle neb vloží. Vklad za úda třetí třídy obnáší jednou pro vždy 20 K ; za rod, školu, obec, spolek, knihovnu platí se jednou pro vždy 40 K.

2. Každý nově přistoupilý úd ať si *lístek* na odbírání knih dobře uschová a následujícího roku, jakož i potom v budoucích letech po velikonoci od svého správce duchovního podepsati dá. Na tento lístek může si pak, žije-li úd v Čechách, knihu **v knihkupectví B. Stýbla** v Praze na Sv.-Václavském náměstí (býv. koňském trhu) č. 30 n. II. vyzdvihnouti; jen že musí připojiti 6 h (3 kr.), kterýžto peníz přísluší za práci a obálku. Pro údy v Olomúckém arcibiskupství platí totéž, jen že knihy své vybírají v knihkupectví Edvarda Hölzla (Helcla) v Olomouci; údové pak Brněnského biskupství nechť se o knihy své hlásí v dvorním c. a k. knihkupectví Karla Vinikra v Brně. Ostatním údům v jiných diecésích zasílají se knihy přímo z Prahy od ředitelstva. Kdož by však žádal, aby mu knihkupec knihu poštou zaslal, připoj mimo oněch 6 h knihkupci náležitých, ještě 12 h (6 kr.) na kolkovaný poštovský list průvodní.*)

3. Přestěhuje-li se některý úd z Čech na Moravu, aneb odebere-li se z Brněnského biskupství do Olomouckého aneb naopak, ať to ve vyplaceném listu (franko) oznámí ředitelství, kteréž mu nový lístek na odbírání knih pošle, aby mu pak v příslušném knihkupectví vydány byly.

4. Poněvadž odebírací či podílný lístek může v ztrátu přijíti neb i ukraden býti, každý si číslo jeho pro takový případ na jistém místě, na př. v modlitební knížce zaznamenej; pakli skutečná ztráta se udála, ředitelství o nový lístek požádej s připojením 40 h (20 krejcarů), poplatku to za vydání listu nového, a 20 h (10 kr.) na poštovní výlohy, tedy úhrnem 60 h (30 kr.). Připomínáme však, že kdyby se napotom pohřešovaný lístek zase našel, týž žádné platnosti více nemá.

5. Když *umřel* úd, žádáme snažně pozůstalých přátel, aby, když si na jeho lístek knihu *posledního* roku (třeba i po smrti úda) vybrali, úmrtí toho úda na lístek ten poznamenali a dotyčnému knihkupectví vydali, aneb poprosili svého pastýře duchovního, aby lístek

*) Žadatelé knih uspoří si výloh, ohlásí-li ve svém dopise správně adresu a poslední poštu, komu a kam knihkupectví podíly zaslati má.

ten nejdůstojnější arcib. *konsistoři* aneb *řiditelství* Dědictví zaslal. Jména zemřelých údů Dědictví uveřejňují se v podílu každého roku.

6. Rod se bere, pokud se jméno neztratí. Synů-li není, odebírají knihy dcery zakladatele rodu, dokud žijí; dívky pak jejich *jiné* jméno již nesoucí, nemají práva tohoto: rod vymřel.

7. Spojí-li se manžel s manželkou svou v jeden toliko vklad (20 K), vydávají se knihy jenom do úmrtí jednoho z nich. Tolikéž, spojí-li se v jeden vklad bratr s bratrem nebo sestra se sestrou, neb bratr se sestrou a podobně, vydávají se knihy jen do úmrtí toho, jenž *první* jest napsán na přijímací listině (diplomu).

8. Při členech pohlaví ženského, kteří provdáním *jiného jména* nabyli, budiž, kdykoli za nový lístek žádají, udáno jméno jejich rodové (po otci), jelikož jinak nebývá možno jména v matrice naléztí a lístek vydati.

Připomínáme, že správa Dědictví Svatojanského rozdělena jest v ten způsob, že *řiditel* Dědictví přijímá vklady nových údů, žádosti o knihy (totiž darem, koupí neb starší podíly, nikoli však podíly běžné, vyjma pro údy bydlící mimo Čechy a Moravu), o duplikáty diplomu a podílné lístky jež podpisuje atd.; *redaktor* pak Dědictví vede péči o vydání knih, pročež se redakci jenom *rukopisy* dávají; vše ostatní budiž zasíláno: *Řiditelství* Dědictví Svatojanského v Praze, IV. (Hradčany).

III. V roce 1901 přibyli tito údové:

Čís. dipl.

29236. **Lišma** Václ. a Genovefa v Ovčicích, far. Pyšť, Pr. Sl. Olom. d.

Wáclawik Jan a Anastasie v Pyšti, téže fary. Pr. Sl. Olom. d.

V. p. **Jiráček** František, kaplan v Mor. Krumlově. Brn. d.

V. p. **Vostřel** Václav, kaplan ve Svinčanech. Hrad. d.

29240. V. p. **Jiríčný** Ferd., kaplan ve St. Bělé. Olom. d.

Kaňová Johanna z Frýdlantu u Místku. Olom. d.

Čis. dipl.

29240. Ct. p. **Laub** Karel, bohoslovec II. ročníku v Praze. Praž. d.
 Rod **Pavlika** Josefa, c. a k. účetn. poddůst. v Písku. Bud. d.
 Rod **Pučalík** Šebastiána, domkáře v St. Městě č. 186. Olom. d.
29245. V. p. **Jandik** Vincenc, kaplan v Úpici. Hrad d.
Duži Jan a manž. Žofie rodem Brezina v Kubách. Uhry.
Koněrzová Vilemína, dcera kníž. správce důchodů v Uhřetěvsi. Praž. d.
 D. p. **Breitenbach** Antonín, praefekt semináře v Kroměříži. Olom. d.
Kolář Josef, žák III. třídy ve Volešci. Praž. d.
29250. V. p. **Slezák** Vincenc, kooper. v Třešti. Brn. d.
Blumenschein Václ., syn obchodn. v Třešti. Brn. d.
Schuster Arnošt v Prostějově u Bílovce ve Slezsku. Olom. d.
Kocmanová Kateřina (za manžela a syna) v Kateřinkách. Olom. d.
 V. p. **Holub** Jan, kaplan v Bernardicích u Tábora, Bud. d.
29255. **Janáčková** Františka, hospodyně na faře v Nové Vsi u Uher. Ostroha. Olom. d.
Švestka Frant. a Eleonora, novomanželé v Chvalkovicích u Olomouce. Olom. d.
 D. p. **Staněk** Valentin, gymn. katech. v Kyjově na Moravě. Olom. d.
Ministrová Anna s manželem v Kokorách u Přerova. Olom. d.
Veselý Josef, syn Jana Veselého, roln. v Sloupnici č. 74. Hrad. d.
29260. **Maloch** Josef, syn Tobiáše Malocha, roln. v Sloupnici č. 65. Hrad. d.
Kremr Josef, roln. v Kateřinkách a rodiče. Olom. d.
 Rod **Veselého** Frant., řezníka ve Velešíně, téže fary. Bud. d.
 D. p. **Jedlička** Karel, farář ve Vrsčích. Hrad. d.
Dudová Anna, kostelníková, a syn Alois Duda v Koutní. Bud. d.

Čís. dipl.

29265. **Hladiš** Martin v Nivnici. Olom. d.**Ondřejček** Jan a manž. Marie v Kubách Uhry.Rod † **Vysloužila** Valentina a manž. Anny v Čechovicích. Olom. d.V. p. **Kasal** Edvard, kaplan ve Vamberku. Hrad. d.**Souček** Václ., chalupník a tkadlec ve Vel. Svatoňovicích, fara Úpice. Hrad. d.29270. **Mairingerová** Julie v Boskovtýně, fara Hostýn. Brn. d.Šest sirotek **Foltových** a jejich † rodiče v Záhřebu. Olom. d.D. p. **Kořistka** Jan, oekonom kn arcib. semináře v Olomouci. Olom. d.**Svoboda** Jan Hypolit v Rosicích u Brna. Brn. d.**Pavliček** Frant., obuvník v Litultovicích u Opavy. Olom. d.29275. Manželé **Zlotý** Frant. a Johanna v Markvarticích. Pr. Sl. Olom. d.V. p. **Dvořák** Josef, kooper. v Slavkově u Brna. Brn. d.V. p. **Pouč** Jan, kooper. v Kojetíně. Olom. d.**Dokoupilová** Františka, svob. z Trusovic, far. Bohuňovice. Olom. d.V. p. **Mareš** Jan, kaplan v Pacově. Bud. d.29280. **Holcova** Božena v Telči. Brn. d.**Reineltová** Františka, vdova v Mistrovicích (za † manžela) a rodiče, fara Kyšperk. Hrad. d.Jednota **Svato-Josefská** v Chotýšanech u Postupic. Praž. d.V. p. **Kvapil** Matěj, kooper. ve Vsechovicích. Olom. d.**Paul** Antonín z Motola čís. 8, fara Stodůlky. Praž. d.29285. **Šafarčíková** Magd. a celá přízeň v Štěpánkovcích. Pr. Sl. Olom. d.**Leváková** Františka, † manžel a rodiče z Kobeřic. Pr. Sl. Olom. d.Veledúst. konvent kněží ryt. řádu **Maltézského** v Praze III. Praž. d.**Matoušková** Marie z Malých Pořežan, fara Modrá Hůrka. Bud. d.**Fojtiková** Veronika v Tiché č. 9, fara Tichá. Olom. d.

Čis. dipl.

20290. Rod **Mihulky** Josefa a Anny ze Skály čis. 30, fara Kostelec u Chrasti. Hrad. d.
 Rod **Kozy** Jana č. d. 153 v Ovčadnica, téže fary. Nitrany, Uhry.
 V. p. **Balik** Frant., kooper. v Neugebau. Bud. d.
Zeman Karel z Volenic č. 4, fara Bubovice. Bud. d.
Nálevka Petr, žák II. třídy akad. gymn. v Praze. Praž. d.
29295. Rod Josefa **Hocha**, rolníka v Nezvěsticích, fara Chválenice. Praž. d.
 Rod **Krejzy** Matěje, roln. v Svonicích č. 15, fara Vítějice. Bud. d.
 Rod **Hrubých** Jana a Anežky z Uhřic, fara Milonice. Brn. d.
Veselá Kateřina z Pelhřimova. Bud. d.
Fryčová Karolina z Litultovic u Opavy. Olom. d.
29300. **Kohout** Karel v Krupé u Rakovníka, fara Mutějovice. Praž. d.
Židek Genovefa, † Josef Žídek a celá přízeň v Kravařích. Pr. Sl. Olom. d.
Isbatzka Dominik a Barbora z Kutů, fara Kravaře. Pr. Sl. Olom. d.
Pavliková Terezie a celá přízeň v Kutech, fara Kravaře. Pr. Sl. Olom. d.
 V. p. **Dostrašil** Václav, kaplan v Držkově. Lit. d.
29305. **Neumannová** Marie z Vozdečka, fara Bouzov. Olom. d.
Damborský Jan, bohoslovec II. roku v Kopčanech. Ostřihom, Uhry.
Šeborová Anna v Praze III. č. 385. Praž. d.
 V. p. **Dostál** František, neomysta v Hradci Král. Hrad. d.
 V. p. **Eisler** František, neomysta v Hradci Král. Hrad. d.
29310. Ct. p. **Cerman** Josef, alumnus v Hradci Král. Hrad. d.
Černý Karel, alumnus v Hradci Král. Hrad. d.
 V. p. Jan **Kříž**, novosvěcenec arcidiec. pražské. Praž. d.
Fišerova Filomena z Čekyně, fara Předmost. Olom. d.
 V. p. **Soška** Josef, kooper. v Nové Vsi u Břeclavy. Brn. d.

Čís. dipl.

29315. V. p. **Čelouda** Felix, kooper. v Nové Vsi u Břeclavy. Brn. d.

V. p. **Hrouda** Ferdinand, kaplan u sv. Mikuláše v Praze. Praž. d.

Zeibert Jindřich, soukromník v Brně, fara u sv. Tomáše. Brn. d.

Pospíšilovy Marie a Vilémka, dcery kostelníka v Počernicích č. 30. Praž. d.

Onderka Františka Terezie v Něm. Kravařích. Pr. Sl. Olom. d.

29320. **Šimon** Ignác, studující gymnasia ze Bzí, fara Modrá Hůrka. Bud. d.

Otava Josef, syn Josefa Otavy, rolníka ve Vojtěchově čís. 60, fara Ranná. Hrad. d.

Vávrová Marie, svob. ve Voticích. Praž. d.

Procházková Jana v Libšicích n. Vlt. Praž. d.

V. p. **Barviř** Josef, kooper. v Charváttech u Olomouce. Olom. d.

29325. **Barabáš** Antonín, domkář v Stráni č. 6 u Uher. Brodu. Olom. d.

Juránek Frant., syn Mart. Juránka, rolníka v Kynečích, fara Budeč. Brn. d.

Jurášková Anna v Ratajích u Kroměříže. Olom. d.

Farní knihovna ve Vel. Popovicích, věnováním Dra. Jana Sedláka, metrop. kanovníka u sv. Víta, býval. faráře ve Vel. Popovicích. Praž. d.

D. p. **Ptáček** Josef, beneficiát Andlíanský v Brandýse n. L. Praž. d.

29330. **Tobolová** Anna, vdova ve Frýdlandě u Místku (za Annu Tobolovou, sestru a rodiče). Olom. d.

Kašpárková Anastasie ve Frýdlandě u Místku (za Antonína Tobolu a syna). Olom. d.

V. p. **Zelený** Josef, kaplan v Sedlci u Kutné Hory. Hrad. d.

Vrána Josef, dělník v Sedlci u Kutné Hory. Hrad. d.

Blimlová Marie, roz. Zahradková z Lysé čís. 78. Lit. d.

Čis. dipl.

29335. **Smolik** Alois, syn maj. domu v Uhřiněvsi. Praž. d.
 V. p. **Mencl** Josef, kooper. v Mladečově u Litomyšle.
 Hrad. d.
 V. p. **Strnad** Jan, kaplan v Nepomuku. Bud. d.
Sekera Jiří, měšťan v Butovicích. Olom. d.
 Spolek bratrstva sv. Růžence v Husinci. Bud. d.
29340. **Bechných** Anna, služebná ve Vídni. Vídeň.
Hůla Frant., syn Ant. Hůly, rolníka v Chlumě,
 fara Zvíkovec. Praž. d.
 Rod **Šafarčíkových** Ignáce a † manž. Anny z Mal.
 Hoštic. Olom. d.
 D. p. **Pavelek** Frant., spiritual v klášteře Voršilek
 v Olomouci. Olom. d.
 † **Lassák** František a manželka Marianna a dívky
 z Owschitz, fara Pyšť. Olom. d.
29345. V. p. **Nýdl** Gerard, S. Ord. Cister., kooper. v Stří-
 žově. Bud. d.
Cajthaml Josef, pekař na Zvíkovci u Zbirova. Praž. d.
Flašková Josefa z Oldřišova. Pr. Sl. Olom. d.
Tomáš Antonín, rolník ve Vsechovicích, téže fary.
 Olom. d.
 Dvě sestry **Urbančíkové**, rodiče a syn v Kauthen.
 Pr. Sl. Olom. d.
29350. **Mazáčova** Marie, svob. z Charvát u Olomouce.
 Olom. d.
 Rod **Podešvové** Františky z Pol. Ostravy. Pr. Sl.
 Olom. d.
 V. p. **Dušek** Karel, katecheta v Dobříši. Praž. d.
 V. p. **Matoušek** Josef, kaplan v Brandýse n. L. Praž. d.
 V. p. **Nekula** Jan, kaplan v Moutnicích. Brn. d.
29355. Čtenářský spolek „**Vlastimil**“ ve Stružinci, fara
 Lomnice n. Pop. Hrad. d.
Binková Božena, učitelka měšť. škol v Lošticích.
 Olom. d.
Polášková Marianna, vdova ve Velkém Petrovaldě.
 Olom. d.
 V. p. **Kříž** Antonín, kaplan v Svatém Poli. Praž. d.

IV. Seznam údů

Svatojanského Dědictví v Praze,

kterí r. 1901 zemřeli, aneb jichž úmrtí do konce ledna 1902 řiditelství ohlášeno bylo.*)

I. V Čechách.

1. V arcidiecési Pražské.

Bartík František v Sestrouni.
Dp. Čapek František, farář v Kunraticích.
Hauserová Marie v Karlíně.
Hron Josef v Solopiskách.
Hronová Františka v Solopiskách.
Kiliánová Marie v Břez. Horách.
Kokta Václav v Psářích.
Kováříková Barbora v Nechvalicích.
Rákosník Josef v Skochovicích.
Dp. Skřivánek Jiří, býv. farář v Kosové Hoře.
Soboška František z Velké Vsi.
Stiburek František v Chleběch.
Šindlerová Marie v Sedlčanech.
Štástka Václav ve Voříkově.
Vlach Josef na Kr. Vinohradech.

Úhrnem 15

2. V diecési Budějovické.

Altmann Jan z Klatov, † v Schönau v Dol. Rak.
Bartík Martin ze Skalčan.
Bartíková Kateřina ze Skalčan.
Borská Marie v Miroticích.
Bumba Tomáš v Kvílkovicích.
Čada Jan v Hrdlořezích.
Dobrý Jan v Domažlicích.

*) Snažně se žádá, aby úmrtí údů v čas oznámena byla. Nejlépe je, zaslati členský lístek s poznámkou, kdy úd zemřel, přímo řiditelství Dědictví v Praze-IV.

Doležalova Terezie v Lipí.
 Hloucha Josef ze Skalčan.
 Hubáček Václav v Putimi.
 Ježková Marie v Probalově.
 Kalíšek Jan v Mičovicích, z r.
 Klásek Petr v Blatné,
 Kubíková Anna v Malovesce.
 Lukášová Marie v Trh. Svinech.
 Machová Marie v Luženicích.
 Mareš Matěj v Švihově.
 Nozar Eugen v Domažlicích.
 Vp. Pašek Josef, býv. výpom. kněz ve Stráži.
 Poislova Dorota ve Dvoru, z r.
 Preininger Antonín v Soběslavi.
 Rubeš Josef v Lažišti.
 Sáně Matěj ve Velešicích.
 Vdp. Stiller František, arcikněz, bisk. vikář a děkan
 v Plánici.
 Šafránková Josefa v Lomci.
 Šimanová Františka v Hluboké.
 Štěpánková Terezie ve Wídrkumu.
 Tolar Josef v Chlumu.
 Větrovcová Marie v Kovčíně.
 Vincík Josef v Oujezdci, z r.
 Vinter Václav v Rohanově.
 Vondrák Josef v Krechové Lomné.
 Vosoba Jan ve Volešíně.
 Zbonek Jan ve Vrcově.

Úhrnem 34.

3. V diecési Králové-Hradecké.

Bejček František v Střítěži.
 Beran Jan v Kyšperku.
 Vp. Daniel Engelbert, koop. v Pouchově.
 Fišer Vincenc ve Lhotce.
 Hrubá Barbora v Bělohradě.
 Hubálek František v Nekoři.
 Jezdinský Jarolím, učitel n. odp. v Nové Pace.
 Králíček Václav v Meziříčí.
 Krejčí Josef v Ouští.
 Křen Josef z Helkovic, rod vymřel.
 Dp. Matiaske Václav, farář v Teplici.

Petříková Barbora, roz. Morávková v Žamberce.
 Vp. Radimský Josef, kaplan v Poličce.
 Šeferová Rosalie z Vilimovic.
 Škoda Josef v Pohoří.
 Špicl Vojtěch a manž. Kateřina v Bělé, rod vymřel.
 Vsdp. Šrůtek Josef, prelát atd. v Král. Hradci.
 Vít Josef v Rožkopově.
 Votočka Josef v Rožkopově.
 Zach František v Sázavě.
 Zářecký František v Lišnici.

Úhrnem 22.

4. V diecési Litoměřické.

Kostřík Josef v Hájích.
 Kubíčková Marie v Bytčovicích.
 Vdp. Šorejs František, děkan v Čes. Dubě.
 Zemanová Alžběta v Záhubech.

Úhrnem 4.

II. Na Moravě.

5. V arcidiecési Olomoucké.

Blacha František v Orlové.
 Blafák František v Lukově.
 Blafáková Veronika v Holici.
 Brázdil František z Těšnovic, rod vymřel.
 Dostál Jan v Křelově.
 Drobná Josef a manž. Anežka v Kotojedech.
 Herber Alois z Loděnice.
 Charamzova Marie z Lejzek.
 Kaksa Josef v Křelově.
 Koutný Josef a manž. Kateřina v Holici, rod vymřel.
 Kozílek Jan v Nové Ulici u Olomouce.
 Krakovský Josef v Karlovci.
 Králova Františka z Vavrovic.
 Krmelova Terezie roz. Žaloudkova z Mrsklic.
 Kubíček Josef v Rudé.
 Kubkova Kateřina z Kokor.
 Kuličková Anna roz. Venlíček v Dol. Nečicích.
 Markova Marie z Doloplat.

Mazal Matouš v Sokolu u Dubu.
 Miklišova Františka v Hluku.
 Dp. Mikulka Jan, farář v Komně.
 Milinovská Terezie v Pálsníně.
 Mouka Josef, c. k. aktúár v Staré Říši, z r.
 Ošťádalová Františka roz. Hálova z Olšan.
 Vdp. Dr. Pacholík Gabriel, O. S. B., farář v Dornbachu.
 Dp. Pucek Josef, farář n. o. v Štáblovicích.
 Sobkova Marianna v Dol. Nečicích.
 Spurný Karel z Chvalkovic.
 Zdražilová Marie z Doloplaz.
 Zmrzlíková Anastasie v Holici. Úhrnem 32.

6. V diecési Brněnské.

Bednář Pavel v Staré Říši.
 Grünova Františka v Král. Dvoře.
 Hála Jan a manž. Josefa v Dražovicích.
 Horák Josef z Mollenburku v Sloupě.
 Kuběna Josef v Sošůvce.
 Moravus Štěpán v Brně, z r.
 Volavka Anna v Tišnově.
 Zoucharová Františka v Topolanech. Úhrnem 9.

III. V diecésích Uherských a jinde.

Damborská Kateřina v Kopčanech.
 Potkanova Zuzana v Ružomberku.
 Sniegon Šimon a manž. Marie v Jablunkově.
 Slunský Petr v Lohovci z r.
 Vp. P. Steiger Kamill, O. S. Fr. v Skalici. Úhrnem 6.

Všech tedy v Pánu zesnulých údů, pokud od vydání loňského podílu řiditelství oznámeni byli, jest 122, kteřížto zbožným modlitbám živoucích se doporučejí.

Modleme se:

Bože, všech věrných Stvořiteli a Vykupiteli, dušem služebníkův a služebnic svých odpuštění všech hříchů rač dáti, aby prominutí, kterého si vždycky žádaly, pokornými prosbami dojíti mohly. Skrze Krista Pána našeho. Amen.

Odpočinutí věčné dejž jim, ó Pane, a světlo věčné ať jim svítí! Ať odpočívají v pokoji! Amen.

V. K uctění památky Dra Innocence Frencla a Josefa Šmidingra.

Dne 25. února 1902 bylo tomu 40 let, co zemřel v 44. roce věku svého

Th. Dr. Innocenc Frencl,

rektor u sv. Jiří na hradě pražském, katolický spisovatel a II. ředitel Dědictví Svatojanského. Stručný jeho životopis s podobiznou podán v »Dějinách Svatojanského Dědictví« v podíle; »Jubilejní kniha« r. 1885 str. 410 nn. Dr. Frencl, 30. července 1843 v Praze na kněze vysvěcen, vedl správu Dědictví od r. 1858—62 a získal si o Dědictví samo veliké zásluhy vzácným svým dílem: Postilla, které nákladem Dědictví v letech 1854, 1855, 1857 a 1861 ve 4 svazcích vyšlo. K oslavení památky zasloužilého spisovatele ustavil se v Praze v lednu 1902 komitét, který se postará o to, aby po zrušení hřbitova v Košířích, na němž zvěčnělý spisovatel pohřben, tělesné jeho pozůstky svým časem byly převezeny na Kr. Vyšehrad a tam důstojně byly uloženy. Valně zanedbaný hrob Frenclův byl slušně upraven a náhrobní kříž nově natřen a vyzdoben. Dne 26. února 1902 sloužil Dr. Jan Sedláček, metropol. kanovník a t. č. ředitel Dědictví, v kostele Košířském za spásu zvěčnělého kněze mši sv., po níž promluvil o jeho životě a zásluhách a posvětil pak nově upravený náhrobní jeho kříž. Vzácné dílo Frenclovo »Postilla«, jejíž I., II. a IV. svazek (po I K) švabachem tištěné dosud jsou na skladě, bude dle možnosti brzo opět postupně vydáno v nové přiměřené úpravě. Pokud známo, bude památka dra. Innoc. Frencla oslavena též v Nalžovských Horách, kdež se slechetný kněz dne 23. dubna 1818 narodil. Též se konají přípravy, aby na rodném jeho domku zasazena byla pamětní deska. ---

Dne 2. února 1902 připadla 50. výroční památka kněze, o Dědictví Svatojanské rovněž velice zasloužilého, jímž byl

Josef Šmidinger.

Týž narodil se 24. října 1801 v Strakoněch, byl r. 1832 na kněžství vysvěcen a zemřel 2. února 1852 v Hostomicích, kdež byl výpomocným knězem. Šlechtný vlastenec ten pečoval s neobyčejnou a neúmor- nou horlivostí o rozšiřování knih českých a pamatoval i ve své závěti na dobročinné ústavy a literární spolky. Dědictví Svatojanskému získal sám 133 údy a zasloužil si touto svou nevšední horlivostí, že byl jmenován spoluzakladatelem Dědictví. Památka vlasteneckého kněze toho byla v den jeho stoletých narozenin důstojně osla- vena v rodném jeho městě. Již dříve 16. srpna 1885 byl mu na hřbitově Hostomickém postaven pomník a k slavnosti té vydán v Praze stručný životopis zvěčnělého.

Oběma těmto kněžím, o církev i vlast zasloužilým, horlivým spoluzakladatelům Dědictví Svatojanského, vděčná buď pamět. R. i. p.

VI. Milodary pro Dědictví Svatojanské r. 1901.

Sekera Jiří, měšťan v Butovicích, Morava,

odkázal 20 K

Úhrnem . . . 20 K

VII. Příspěvky na velechrám sv. Víta r. 1901.

Pan Josef Hanzlík, vrátný v paláci kní-

žete Windisch-Graetze v Praze . . . 3 K

» František Turek, rolník v Jirovicích . . . 50 h

• Leopold Mosler v Opavě 4 K

Úhrnem . . . 7 K 50 h

VIII. Knihy Svatojanského Dědictví.

Z knih Svatojanským Dědictvím vydaných jsou tyto na skladě:

Bible Česká čili Písmo svaté Starého i Nového Zákona (podíl č 75 a 76 za rok 1880 a 1889) a to:

I. *nové* vydání písmem *latinským* prodává se *vázané* v tuhých deskách ve *dvou* dílech čili svazcích za 2 K.

II. *staré* vydání *švabachem*, obsahující v jediném svazku celé Písmo sv. Starého i Nového Zákona, velký oktáv stran 1433, prodává se za 1 K 20 h.

Postilla aneb výklady a rozjímání na evangelia nedělní od Dr. Innoc. Frencla.

Díl I. (od 1. ned. advent. do Bož. hod. velik.) za 1 K.

Díl II. (od Velkonoc do posl. ned. po sv. Duchu) za 1 K.

Díl IV. Výklady na epístoly ned. a svát. celého roku, za 1 K.

Pozn. Díl III. Výklady evang. na svátky Svätých a Světíc Božích — jest rozebrán.

O přísaze. Od Vinc. Zahradníka, býv. faráře Křešického; k tisku dohotoveno od Jana Valeriana Jirsíka, faráře v Minicích. V Praze 1838. Švab., za 10 h.

Životopis Antonína Hanikýře, nábožného zakladatele Dědictví sv. Jana Nep. Od Václava Pohana, faráře v Poříčí nad Sázavou. V Praze 1840. Stran 71, za 10 h.

Život křesťanské děvečky. Pěkná povídka, jak nábožná děvečka považuje a ctí božské utrpení Pána Ježíše. V Praze 1840. S obrázkem. Švab., za 5 h.

Kancionál. Díl I. a II., nyní 4 K.

Hlas varhan. Díl I. a II. obsahuje dokonalý průvod varhan ke všem písním v Kancionálu obsaženým, nyní za 10 K.

 K žádosti důstojných úřadů farních, řiditelů kůřův a členů Dědictví povolí řiditelství při dílech „Kancionálu“ i u „Hlasu varhan“ ještě větší sražku, t. j. nižší cenu, jakož i při jiných knihách v tomto seznamu

obsažených, zvláště když by se více výtisků odebralo. Tímto způsobem bylo by lze „Kancionál“ za nepatrnou cenu po osadách rozšířiti, tak že by se v každé domácnosti ke cti a chvále Boží zpívalo a společné služby Boží nábožným zpěvem veškeré osady oslavovaly.

Trnová koruna. Historický obraz z třicetileté války. — Pan Odolan Pětipeský. Historická pověst z dob třicetileté války a vojen Tureckých. Obé od Václ. Beneše Třebízského. Podíl č. 68 za rok 1881. Str. 487 s 2 obr. v textu. Cena 1 K 20 h.

Duchovní cvičení pro dospělé i pro mládež vzdělanější. Sepsal Fr. Srdínko, síd. kanovník starobylé kollegiatní kapitoly v Staré Boleslavi atd. Podíl č. 69 za rok 1882. Str. 347 s mnohými obr. v textu. Cena 80 h.

Posvátná místa král. hl. města Prahy. Dějiny a popsání chrámů, kaplí, posvátných soch, klášterů i jiných pomníků katolické víry a nábožnosti v hlav. městě král. Českého. Sepsal František Ekert, kaplan u sv. Vojtěcha v Praze. Svazek I. S 2 fototypickými obrázky. Podíl č. 70 za rok 1883. Str. 479. Cena 1 K 40 h (70 kr.) — Sv. II. s 2 fototypickými obrázky. Podíl č. 71 za rok 1884. Str. 515. Cena 1 K 40 h.

Libilejní kniha. K oslavě tisícileté památky úmrtí sv. Metoděje, jakož i k oslavě 50-letého trvání Dědictví Sv. Jana Nep. vydaná. S první částí matriky údů Dědictví. Podíl č. 72 za r. 1885. S obrázky. Stran 448 a 285 Cena 1 K.

Otcové a děti. Povídka z venkovského života; napsal Vojtěch Pakosta. S 5 obrázky. S druhou částí matriky údů Dědictví. Podíl č. 73 za r. 1886. Str. 686. Cena 1 K.

Cesty missionářské, které Mongolskem, Tibetem a říší Čínskou vykonali Huc a Gabel, kněží kongregace sv. Lazara v Paříži. Zčeštil Karel Jindřich. Podíl č. 74 za r. 1887. S obrázky. Str. 683. Cena 1 K 20 h.

Z města a ze vsi. Povídky od Aloise Dostála. Podíl č. 77 za r. 1890. Str. 596. Cena 80 h.

Rok Marianský. Vzdělal Frant. Musil. — Odpustky. Napsal Josef Hůlka. Podíl č. 78 za rok 1891. Str. 1032. Oba spisy za 1 K 50 h.

Život Pána a Spasitele našeho Ježíše Krista. Od far. Pantal. Neumanna. *Díl I.* váz. za 1 K. *Díl II.* rozebrán.

Duševní zábava. Sbirka povídek, (podíl č. 44 za r. 1859) za 60 h (švabachem).

Příběhy Starého Zákona a jim připojené nábožné rozjímání pro lid křesťanský. Podíl č. 55 za r. 1870 s obrázky; brož. str. 482 za 1 K.

Drahé kameny z koruny sv. Václavské, t. j. Životy Světců, Blahoslavenců a domněním Svatých národa Československého. *Díl II.* s obrázky. — **Sv. Vojtěcha hrob a ostatky na hradě Pražském** Na památku nalezení těchto ostatků dne 15. března 1880 sepsal Jan Křt. Votka. Podíl č. 67 za r. 1880. Oba spisy, str. 617, za 1 K 40 h.

Obrazy z dějepisu Církve Páně. Sepsal *Tomáš Novák.* Podíl č. 54 za r. 1869. *Díl I.* za 1 K 20 h. (Jen málo výtisků na skladě.)

Obrazy z dějepisu Církve Páně. Sepsal *Tomáš Novák.* *Díl II.* — **O svatém biřmování.** Podíl č. 63 za r. 1877. Cena obou spisů 1 K 20 h.

Dějiny diecése Pražské. Národní dům Český v Římě. Sepsal a vzdělal Dr. Kl. Borový. Podíl č. 59 a 60 za r. 1874 za 1 K 30 h.

Sv. Jan Nepomucký. S ocelorytinou. Sepsal Dr. *Klement Borový.* — **Základní pravidla katol. vychování.** Zčeštil Jan Frant. Desolda. Podíl č. 64 a 65 za r. 1878. Oba spisy za 2 K.

Památky Staroboleslavské řili: Prvotní vývoj a význam úcty Svatojanské v Čechách. Sepsal *Jan Křt. Votka.* S obrázkem sv. Václava a 7 jinými dřevořezbami. Podíl č. 66 za r. 1879. Cena 1 K 60 h. *)

Církev vítězná. Životy Svatých a Světic Božích. *Díl I.* Napsal *Frant. Ekert.* Podíl č. 79 za r. 1892. Str. 527. S 18 obrázky. Cena 4 K.

*) Menší spis téhož druhu jest „Stará Boleslav, nejstarší poutní místo v Čechách.“ Vydal *Fr. Šrdinko*, sídelní kanovník kolleg kapitoly v Staré Boleslavi. S ocelorytinou a 8 obrázky v textu, str. 120, za 60 h. Lze koupiti v knihk. B. Stýbla v Praze.

Církev vítězná. Životy Svatých a Světic Božích. Díl II. Napsal *Frant. Ekert*. Podíl číslo 81 na rok 1894. S 35 obrázky. Cena 5 K.

Církev vítězná. Životy Svatých a Světic Božích. Díl III. Napsal *Fr. Ekert*. Podíl č. 83. za rok 1896. S 30 obr. Cena 6 K.

Církev vítězná. Životy Svatých a Světic Božích. Díl IV. Napsal *Fr. Ekert*. Podíl č. 86. za r. 1899. S 24 obr. Cena 6 K.

Všechny čtyři svazky Církve vítězné — str. 3012, 107 obrázků — prodají se za sníženou cenu 16 K, pro nově přistupující údy za doplatek pouze 8 K.

Katolická Mravouka. Napsal *Th. Dr. Karel Lev Řehák*. Podíl č. 80 za rok 1893. Cena 3 K.

Liturgika o posvátných dobách sv. katol. církve. Sestavil a vyložil *Bohumil Fr. Hakl*. Podíl č. 82 za rok 1895. Cena 3 K.

Troji Řím od *monsig. Gauma*. Z franc. přeložil *Ant. Koutný*. *Matrika údů Dédictví 1886—1896*. Podíl č. 84 za rok 1897. Se 4 obrázky. Cena 3 K.

Troji Řím, sv. II., III., IV., s 6 obrázky, stran XXVII a 738. Podíl č. 88 za rok 1901. Cena 4 K.

Epistoly nedělní a sváteční celého roku. Výklad sepsal *Jan Felizna*. Podíl č. 85 za rok 1898. S 6 obr. Cena 4 K.

Výklad katechismu. Napsal *Dr. Ant. Podlaha*. Životopis Jeho kníž. Milosti Leona svob. pána ze Skrbenských, knížete-arcibiskupa pražského. Napsal *Dr. Jan N. Sedlák*. Ctih. **Tomáše Kemp.** čtvero knih o následování Krista*). Zčeštil *Dr. Jan N. Sedlák*. Podíl čís. 87 za r. 1900. S 2 obrázky. Cena 6 K.

Poznámka. Starší podíly zde neuvedené nejsou už na skladě.

V Praze v březnu 1902.

Dr. Jan Nep. Sedlák,

Frant. Srdínko,

kanovník metrop. kapitoly u sv. Víta
na hradě Pražském,

děkan kolleg. kapitoly ve Staré Bo-
leslavi,

ředitel Dédictví Svatojanského.

redaktor Děd. Svatojanského.

*) Spis ten vydán též o sobě v malém kapesním formátu, a připojeny k němu hlavnější modlitby. Velice vhodná to kniha modlitební. Lze dostati v k. a. knihtiskárně v Praze č. 190—I. Cena váz. výtisku 2 K.